Міністерство освіти і науки України
Ministry of Education and Science of Ukraine
Близькосхідний технічний університет
(Middle East Technical University (METU) (Turkey)
Венеціанський Університет Ка-Фоскарі
(Ca' Foscari University of Venice) (Italy)
Інститут філософії НАН України
Institute of Philosophy of the National Academy of Sciences of Ukraine
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
M.P.Dragomanov National Pedagogical University
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Oles Honchar Dnipro National University

ОСВІТА І НАУКА У МІНЛИВОМУ СВІТІ: проблеми та перспективи розвитку

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної наукової конференції

29-30 березня 2019 р.

Частина І

Proceedings of the International Scientific Conference
Education and Science in a Changing World: Problems and Prospects for Development
Dnipro, Ukraine
March 29-30, 2019
Part I

Міністерство освіти і науки України
Ministry of Education and Science of Ukraine
Близькосхідний технічний університет
(Middle East Technical University (METU) (Turkey)
Венеціанський Університет Ка-Фоскарі
(Ca' Foscari University of Venice) (Italy)
Інститут філософії НАН України
Institute of Philosophy of the National Academy of Sciences of Ukraine
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
M.P.Dragomanov National Pedagogical University
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Oles Honchar Dnipro National University

ОСВІТА І НАУКА У МІНЛИВОМУ СВІТІ: проблеми та перспективи розвитку

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної наукової конференції

29-30 березня 2019 р.

Частина І

Proceedings of the International Scientific Conference
Education and Science in a Changing World: Problems and Prospects for Development
Dnipro, Ukraine
March 29-30, 2019
Part I

Дніпро
2019

УДК 303
ББК 63.3
О 72

Редакційна колегія:

Оковитий Сергій Іванович, д.х.н., проф., проректор з наукової роботи Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Токовенко Олександр Сергійович, д.філос.н., проф., декан факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Трампус Антоніо, доктор наук з історії, професор Департаменту лінгвістики та порівняльних культурних досліджень Венеціанський Університет Ка-Фоскарі (Ca' Foscari University of Venice), Італія.
Октай Танзевер, доктор філософії з політичних наук, професор, декан факультету міжнародних відносин Близькосхідного технічного університету (Middle East Technical University (METU)), м.Анкара, Турція.
Іщенко Ігор Васильович, д.політ.н., доц., завідувач кафедри міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Хамітов Назіп Віленович, д.філос.н., проф., провідний науковий співробітник відділу філософської антропології Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України
Крилова Світлана Анатоліївна, д.філос.н., проф., завідувач кафедри філософської антропології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова
Висоцький Олександр Юрійович, д.політ.н., проф., професор кафедри міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Кривошеїн Віталій Володимирович, д.політ.н., проф., завідувач кафедри соціології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Третяк Олексій Анатолійович, д.політ.н., доц., завідувач кафедри політології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Окороков Віктор Броніславович, д.філос.н., проф., завідувач кафедри філософії Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
Ключник Руслан Максимович, к.політ.н., доцент кафедри політології та міжнародних відносин Університету імені Альфреда Нобеля.
Міхейченко Марія Анатоліївна, к.політ.н., доц., доцент кафедри міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

О 72 Освіта і наука у мінливому світі: проблеми та перспективи розвитку. Матеріали Міжнародної наукової конференції. 29-30 березня 2019 р., м.Дніпро. Частина І. / Наук. ред. О.Ю.Висоцький. – Дніпро: СПД «Охотнік», 2019. – 400 с.

У збірник вміщено матеріали Міжнародної наукової конференції «**Освіта і наука у мінливому світі: проблеми та перспективи розвитку**», що присвячені осмисленню найбільш важливих наукових та освітніх проблем сучасності, окресленню перспектив їх вирішення, розробці стратегій подальшого розвитку наукового та освітнього потенціалу в світовому контексті, узагальненню досвіду викладання та визначенню шляхів реалізації виваженого підходу до оптимізації освітніх практик з огляду на нові виклики та кращі світові досягнення. Рекомендовано для студентів, аспірантів і викладачів вищих навчальних закладів, науковців.

© Колектив авторів, 2019
© ДНУ ім. Олеся Гончара, 2019

СЕКЦІЯ І
ВИЩА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ. РОЛЬ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

А. В. Василюк

ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Серед пріоритетних завдань вищої школи належить підвищення її конкурентоспроможності та розширення доступності до якісної вищої освіти, які набувають провідного значення для освітньої інтеграції країн, учасниць Болонського процесу. На ці завдання вказано у Болонській декларації (1999), «Стандартах і рекомендаціях щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти» (2015) й Паризькому комюніке (2018). Вирішення проблеми якості вищої освіти у країнах ЄС виявляється через формування комплексних і системних вимог до підготовки випускників вищих шкіл у контексті виконання ними професійних та соціальних функцій і ролей у сучасному суспільстві.

Проблема якості сприймається як об’єкт суспільного єднання і консолідації національних освітніх систем, становить предмет тривалих наукових і громадських дискусій. За результатами Паризького саміту міністрів освіти країн-учасниць Болонського процесу (2018) було ухвалено рішення про те, що забезпечення якості визнається ключовим у розвитку взаємної довіри, підвищенні мобільності та справедливого визнання кваліфікацій і періодів навчання в європейському просторі вищої освіти.

У країнах ЄС використовують два варіанти оцінювання якості:

1. Оцінювання стандартів, хоча у переважній більшості країн ЄС відсутні державні стандарти. Вважається, що має бути різноманітність освітніх програм, а не їх уніфікація. Передусім враховуються стандарти акредитації, дотримання яких перевіряють експертні комісії.

2. Оцінювання відносного досягнення поставлених цілей. У даному випадку ЗВО заявляє про передбачувані освітні результати, а експерти перевіряють рівень даних досягнень. Істотним є значущість цілей, зокрема відповідність вимогам ринку праці, запитам роботодавців, рівню і статусу вищої школи.

Для здійснення різних видів акредитації (державної, професійної, державно-громадської, громадсько-професійної, міжнародної) відбуваються пошуки можливостей імплементації у вітчизняну практику на підставі зовнішньої незалежної оцінки якості вищої освіти. Утім, незалежна експертиза та громадсько-професійна акредитація є тією основою, на якій ґрунтуються головні процедури оцінювання якості вищої освіти. Об’єктами оцінювання стає якість системи, процесу і результатів навчання. А також – гарантії якості, рівні затребуваності навчання, система менеджменту якості вищої освіти, а також ефективність внутрішнього менеджменту якості у ЗВО, ступінь задоволеності безпосередніх споживачів освітніх послуг.

У п.2 ст.23 Закону України «Про вищу освіту (2014) зазначено: «незалежні установи оцінювання та забезпечення якості вищої освіти можуть співпрацювати з Європейською асоціацією із забезпечення якості вищої освіти, зокрема, з метою запровадження європейських стандартів і рекомендацій щодо підвищення якості вищої освіти в Україні». Хоча, замість слова «можуть» варто вжити «мають право», оскільки незалежні установи оцінювання та забезпечення якості вищої освіти (згідно п.1 ст.23) є акредитованими Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти.

Назріла необхідність державно-громадського управління якістю вищої освіти, удосконалення процедури державної і незалежних акредитацій шляхом залучення до них експертних організацій. Стаття 20 (п.5,7) Закону України «Про вищу освіту» закріплює право Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти залучати до проведення процедури акредитації освітньої програми акредитовані ним незалежні установи оцінювання та забезпечення якості вищої освіти, а також співпрацю з національними та міжнародними інституціями у сфері вищої освіти. При цьому вбачається наступний механізм: ЗВО гарантує якість освіти; експертні організації несуть відповідальність за об'єктивність оцінювання якості; держава приймає публічне рішення про акредитацію, підтверджуючи якість освіти у відповідності до державних стандартів.

У різних країнах орієнтуються на два види стандартів: мінімальні та високої якості. Незалежна акредитаційна інституція здійснює оцінку за власними критеріями, які значно вищі за державні. Її стандарти будуються на мультистандартній основі, включаючи вимоги державних освітніх стандартів, стандартів ISO, освітні бенчмарки та стандарти роботодавців. Отже, важливим є перехід до державно-громадського управління якістю вищої освіти, за якої контроль – це одна із функцій цілісного процесу, що забезпечуватиме функціонування й розвиток вищої освіти. Державне управління якістю вищої освіти має включати в себе моніторинг та евальвацію (оцінювання), а також процедури ліцензування, акредитації, ранжування освітнього аудиту. На часі – конструктивне використання можливостей незалежного експертного оцінювання в процедурах державно-громадського управління якістю вищої освіти. Вимірювання та оцінювання якості навчання у ЗВО має здійснюватись за допомогою засобів педагогічної діагностики, створення яких потребує відповідних знань стандартизованих методів контролю якості освіти.

Розробка параметрів для оцінювання якості системи, процесу і результатів вищої освіти (у контексті компетентнісного підходу) потребує операційної та інструментальної конкретизації й удосконалення.

Щоб Україна вийшла із занепаду, потрібне бачення моделі суспільства, яке хочемо побудувати, виникатиме бачення моделі вищої школи та її випускників.

І. В. Дробуш

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРАВНИЧОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Подальший розвиток України як демократичної та правової держави з утвердженням принципу верховенства права та усвідомленням того, що саме людина, її права та свободи є найвищою соціальною цінністю в державі вимагає широкомасштабного реформування усіх сфер суспільного життя. Результативність таких змін напряму залежатиме від рівня правової культури в суспільстві та якості підготовки правників, які мають бути в епіцентрі усіх реформ в Україні. З огляду на це, формування умінь та навичок фахівця у галузі права, їх відповідність вимогам часу вимагає нової якості правничої освіти.

Юридична освіта в Україні користується значним попитом, що в свою чергу призвело до істотного збільшення кількості ВНЗ, які здійснюють підготовку фахівців у галузі права. Часто основною метою таких навчальних закладів є не надання якісних освітніх послуг, а отримання максимального прибутку. Істотне зменшення кількості аудиторних годин, навчального навантаження викладачів, недостатня кваліфікація викладацького складу, неналежне матеріально – технічне забезпечення навчального процесу є факторами, які негативно позначаються на конкурентоспроможності випускників.

Тому цілком виправданим є складання вступного іспиту бакалавром, який фактично відображатиме рівень його підготовки та готовності до професійної діяльності. Тому наступним кроком з боку Міністерства освіти та науки України має бути моніторинг якості підготовки фахівців у галузі права ВНЗ та запровадження практики позбавлення освітніх ліцензій на підготовку правників тих вищих навчальних закладів, які не забезпечують їх якісну підготовку. Таким чином, відсоток бакалаврів, які не склали вступні іспити в магістратуру є яскравим індикатором якості їх підготовки та діяльності навчальних закладів.

Значним кроком вперед на шляху забезпечення якісної підготовки фахівців вважаємо визначення інтегральних, загальних та спеціальних (фахових, предметних) компетентностей випускника, а також чітке формулювання результатів навчання, які повинен продемонструвати здобувач вищої освіти ступеня освіти бакалавр зі спеціальності 081 «Право», зокрема мова йде про соціально – гуманітарну ерудованість; дослідницькі навички, комунікацію, професійну самоорганізацію та використання інформаційних технологій; праворозуміння та правозастосування [2].

Правничі школи повинні забезпечити набуття студентами практичних навичок шляхом впровадження в навчальний процес інтерактивних методик навчання: проведення круглих столів за участю експертів у відповідній галузі; виконання групами проектів дослідження актуальної проблеми, вияв основних перешкод для втілення цих проектів на практиці та напрацювання власних пропозицій, їх публічне обговорення за участю представників відповідних органів та установ, потенційних роботодавців; активізації роботи наукових гуртків та лабораторій в частині залучення студентів до обговорення актуальних проблем в сфері юриспруденції, розв’язання складних задач щодо надання кваліфікації діянням за визначеними фабулами справ; демонстрації відповідних відеоматеріалів та процесуальних документів; поглиблення та удосконалення володіння англійською мовою за професійним спрямуванням шляхом організації наукових диспутів з правничої тематики в ході співпраці викладачів та студентів в LESC; запровадження новітніх форм волонтерства у роботі правничої клініки, тощо.

Важливою складовою підготовки сучасного юриста є його практична підготовка. Доцільним є залучення до проведення практичних занять юристів – практиків з числа суддів, прокурорів, адвокатів,нотаріусів та ін. представників правничої професії. Окремої уваги потребує процес практичної підготовки здобувачів правничої освіти шляхом проходження практики. Стандартом вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти визначено, що не менше 10 кредитів ЄКТС повинно спрямовуватися на практику в юридичних особах публічного та приватного права, які здійснюють діяльність з правозастосування, зокрема, на базі юридичних служб органів місцевого самоврядування, органів законодавчої та виконавчої влади, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, а також у судах, прокуратурі, адвокатурі, нотаріаті, а також в органах (установах), що надають безоплатну правничу допомогу. Практика має бути якісним, дієвим, а не формальним процесом, що нерідко залежить від результативності співпраці керівника практики від навчального закладу та керівника від бази практики безпосередньо щодо визначення мети, завдань та компетентностей, які має набути студент – практикант.

З метою забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у ВНЗ повинна функціонувати система внутрішнього забезпечення якості, яка здійснюватиме моніторинг та періодичний перегляд освітніх програм; моніторинг потреб ринку праці та вимог роботодавців; щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти та викладацького складу; забезпечення підвищення їх кваліфікації; забезпечення наявності необхідних

ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою; забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом; забезпечення ефективної системи запобігання порушенням вимог академічної доброчесності з боку працівників закладів вищої освіти і здобувачів вищої освіти, тощо. Лише комплекс таких заходів може гарантувати належний рівень теоретичної та практичної підготовки правників, орієнтованих на потреби української держави та громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1.Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти: Наказ МОН України № 1379 від 12.12.2018 р.

А. А. Котвіцька, Л. Г. Кайдалова

БЕЗПЕРЕРВНИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИКЛАДАЧІВ В СИСТЕМІ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ОСВІТИ ЯК ЗАПОРУКА ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Упродовж останніх років з боку державних інституцій, суспільства, роботодавців та здобувачів освіти зростають вимоги до якості підготовки фахівців охорони здоров'я , що в свою чергу, зумовлює посилення вимог до сучасного викладача фармацевтичного закладу вищої освіти.

В освітньому просторі вища освіта в цілому, фармацевтична зокрема, для більшості здобувачів є засобом досягнення високої професійної кваліфікації, підвищення соціального статусу, здійснення ефективної соціальної та індивідуальної самореалізації [1].

Одним із пріоритетних напрямів удосконалення фармацевтичної освіти є підвищення кваліфікації, самоосвіта та самовдосконалення науково-педагогічних працівників Національного фармацевтичного університету (НФаУ). Поряд з традиційними формами, такими як здобуття другої освіти, підвищення кваліфікації на короткострокових та довгострокових циклах, стажування, тренінги, вивчення передового вітчизняного та зарубіжного досвіду, здійснено пошук та реалізацію інноваційних форм безперервного професійного вдосконалення. Система безперервного професійного розвитку науково-педагогічних працівників в НФаУ забезпечує: послідовність, індивідуальну траєкторію навчання, особистісно орієнтований підхід; враховує інтереси та досвід викладачів, рівень сформованості їх компетентностей та якостей, рівень володіння освітніми технологіями, методиками.

Молоді викладачі успішно підвищили рівень професійної та лекторської майстерності у Школі молодого викладача. Другий рік поспіль створена і успішно функціонує Школа супервайзера СУЯ. Навчання у Школі пройшли у 2017-2018 н. р. методисти кафедр університету, а у 2018-2019 навчається 44 завідувачі кафедрами. Програмою навчання передбачено лекції, семінарські та практичні заняття, тренінги, індивідуальні консультації та ін. Серед основних тем: Система управління якістю в НФаУ, розробка нових освітніх послуг, дистанційна освіта, підвищення кваліфікації співробітників НФаУ, соціально-виховна діяльність та ін.

Кафедра педагогіки і психології ІПКСФ здійснює підвищення кваліфікації викладачів фармацевтичних та медичних закладів вищої освіти, починаючи з 2004 р. Організація освітнього процесу здійснюється з використанням як традиційних, так і нетрадиційних форм і методів навчання – майстер-класів, педагогічних майстерень, круглих столів, психологічних та педагогічних тренінгів; сучасних інноваційних технологій, серед яких технологія особистісно-орієнтованого навчання, інтера-

ктивного навчання, кейс-технологія, технологія web-квестів, інформаційно-комунікативна технологія.

З метою формування психолого-педагогічної компетентності, розвитку професійно важливих та особистісних якостей сучасного викладача в Університеті розпочала діяльність студія лекторської майстерності, що функціонує при кафедрі педагогіки і психології. Новий формат діяльності спрямовано на відпрацювання навичок лекторського мистецтва, мовленнєвої культури, контакту з аудиторією, іміджу та харизми викладача, запобіганню «професійного вигоряння».

У Національному фармацевтичному університеті (починаючи з 2005 року) ступінь магістра педагогіки з освітньо-професійної програми «Педагогіка вищої школи» здобули більш, ніж 60 науково-педагогічних працівників НФаУ, серед яких – проректори, завідувачі кафедр, професори, доценти, асистенти та працівники структурних підрозділів.

Для успішної педагогічної діяльності викладачеві вищого навчального закладу повинні бути притаманні високий професіоналізм та компетентність, педагогічна майстерність та позитивний імідж. Викладач повинен постійно працювати над постійним вдосконаленням своєї компетентності, педагогічної майстерності та створенням позитивного іміджу [2].

У Національному фармацевтичному університеті здійснюється рейтингування науково-педагогічних працівників задля підвищення ефективності та результативності професійної діяльності науково-педагогічних працівників; посилення зацікавленості, в тому числі, колективної з боку науково-педагогічних працівників щодо підвищення своєї професійної кваліфікації в освоєнні передового педагогічного досвіду, цілеспрямованого, безперервного підвищення рівня професійної компетентності, у творчому підході до процесу викладання; спонукання керівників до сприяння підвищенню рівня працівників, стимулювання видів діяльності, що сприяють підвищенню рейтингу кафедр та університету в цілому та виділення ланок діяльності, що потребують удосконалення, орієнтація професорсько-викладацького складу на освоєння сучасних інформаційних технологій; створення інформаційної бази для аналізу та оцінки стану і динаміки розвитку кафедр і факультетів університету.

Таким чином, у Національному фармацевтичному університеті створені та реалізуються сприятливі умови для забезпечення успішного безперервного професійного розвитку науково-педагогічних працівників.

Список використаних джерел

1.Котвіцька А. А. Мотивація отримання вищої фармацевтичної освіти студентів Національного фармацевтичного університету / А. А. Котвіцька, Н. В. Живора, О. С. Овакімян // Фармацевтичний журнал. – 2018. – № 1-2.—С. 41-50. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pharmazh. 2.Кайдалова Л. Г. Професійна компетентність та імідж сучасного викладача / Л. Г. Кайдалова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту / [гол.ред. : С. С. Єрмаков]. – Х.: ХОВНОКУ-ХДАДМ, *2009. – № 1. – С. 72-74.*

М. Ф. Криштанович

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПРАВА У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Останніми роками розвиток сучасних інфомаційно-комунікативних технологій (ІКТ) залишило чітке відбиття та піднесення на особистості сьогоднішнього студента. Надзвичайно великий потік сучасної інформації, щодо застосування ІКТ, поширення різноманітних технічних засобів складає особливий вплив на виховання студентів ЗВО держави, їх використання сприяє високоякісному вирішенню задач

формування правознавчої компетентності студентів. Дане питання щодо діяльності навчання права на заняттях з використовуванням ІКТ, що допомагає сформованності наочних компетентностей студентів у царині правознавства, стає необхідною складовою правової освіти.

Методика запровадження ІКТ в освітній процес у заклади вищої освіти, концепція і практика розроблення освітніх програмних засобів та використовування їх у навчальний процес. Положення та методи навчання з використанням комп'ютера висвітлені в працях В.Бикова, А.Гейна, Б.Гершунського, А.Єршова, М. Жалдака, Ю.Іванова, І.Захарова, А.Кузнєцова, М.Лапчик, Н.Морзе, О.Полат, Л.Шевченко та ін.

Матеріали курсу по навчанні права були спрямовані на заняття для отримання знань, вмінь та навичок, потрібних особистості для результативної діяльності, виконання цілі та задач, убезпечення домовленостей для сформування частин правознавчої культури, та правомірного поводження студентів.

В умовах російського нападу вкрай необхідним стало вивчення курсу за вибором «Досліджуючи гуманітарне право», в якому міститься головні положення Міжнародного гуманітарного права (МГП). Академічний курс повинен посприяти сформованності студентів до особистого ставлення до норм МГП. Отримання студентами знань про найбільш широкі елементи захисту себе та своїх родичів в різних життєвих обставинах, пов'язаних з небезпекою. Розвиток у студентів умінь регулювати особисту поведінку в буденному житті, навчатись визначувати кордони порушень міжнародного права, формувати уміння оцінювати стан насилля з точки зору допомоги та застерігати ескалацію насилля. Студенти повинні розбиратися в причинах появи біженців, та складнощі їх побуту.

Методика проведення занять з права з використанням ІКТ реалізовувалась з врахуванням сучасних методичних розробок [1; 2]. Значний вплив на реалізацію методичного забезпечення процесу правового виховання студентів засобами інформаційно-комунікативних технологій має праця Н. Ткачовою, яка розробила та обґрунтувала сучасний напрям у новому вченні та діяльності правничого навчання і виховання а також розкрила гуманістичну правову педагогіку та її підвалини. Це створює можливість усвідомити студентами права, що система загальнолюдських та моральних цінностей, які являють собою його природу, зумовлюють, сприймання норм права як духовно-інтелектуальне явище з формуванням гуманістичної правової свідомості [3].

У роботі С. Микитюк сформовано теоретичні здобутки і практичні навички становлення і розвиток правового виховання в історії вітчизняного освітянського міркування, розкрито сутність офіціальної поведінки в галузі правничого виховання та відношення держави до проблем правничого виховання. Встановлено та проаналізовано більш реальні прикмети змісту, їх принципи, методи та форми правового виховання а також його специфіку [4].

А. Стаканковим проаналізовано більш реальні прикмети змісту, їх принципи, методи та форми правового виховання, а також його специфіку, розкрито його суть та роль правознавчого виховання, визначено задуми уживання ствердної практики правничого виховання в теперішніх умовах [5].

Важливими залишаються методичне і дидактичне забезпечення онлайн-занять, а саме: презентації, тестові завдання, відеоролики, аудіо записи, тексти (Word), готові ЕЗНП тощо. Всі ці задачі викладач опрацьовує самотужки, і оттут варто зауважити, що є цілий ряд питань, з котрими приходиться зустрічатися при підготовці методичних і навчальних дисциплін. Немає загальнодержавних стандартів діяльності ІКТ викладачами ЗВО, не створено належної матеріально-технічної бази в закладах вищої освіти, є невідповідність між вимогами на отримання знань і перспектив убезпечення

оцих знань. Неналежний рівень забезпечення в закладах вищої освіти ІКТ, брак державної допомоги в розробці електронних дидактичних матеріалів.

Для кожного специфічного заняття з основ права викладач змушений чітко підібрати відеоматеріал, що відповідатиме цілі та плану діяльності заняття. Навчальний відеоматеріал, який підібраний педагогом необхідно розприділити послідовно і поділити на незначні частини. Кожна нова частина дидактичного матеріалу повинна мати своє завдання, котре треба зробити після отримання інформації (це може бути питання, завдання та ін.). Після виконування завдання студентами викладач перевіряє їх правильність. Необхідно не забувати, що коли заняття перевантажене численними інформаційними засобами то його сутність губиться [6, с.78].

Висновки. Навчальні і функційні перспективи ІКТ продукують додаткові домовленості для активної практики студентів на заняттях навчання права на підвалинах особистої технології з індивідуальним та диференційним процесом учення. Вони дозволяють викладачу враховувати різноманітні ступені успіху студентів, а також їхні спосібності й схильності, які сприятимуть в розкритті у них особистих зацікавлень, розширяє ціннісні орієнтації, заохочує їх творчий потенціал, хід пізнання; формує навички та уміння самостійної діяльності. Це в комплексі також дає право студентові організувати діяльність на основах моральних пізнавальних причин у найзручніший час і незалежно інспектувати як хід, так і наслідки, адже навчальна інформація на засаді ІКТ подається відразу за усіма дозволеними каналами сприйняття.

Список використаних джерел

1.Рябовол Л.Т. Форми організації навчання у процесі вивчення правознавства в середній загальноосвітній школі / Л.Т. Рябовол // Наукові записки. – Випуск 12. – Серія: пед. науки. – Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, – 2006. – С.72-80. 2.Смагін І.І. «Правознавчий» та «законознавчий» підходи до викладання шкільних правових навчальних предметів / І.І. Смагін // Вісник Житомирського державного університету. Випуск 42. Серія: Педагогічні науки. – 2008. – С. 51-55. 3.Ткачова Н. О. Гуманістична правова педагогіка та її роль в оновленні методології правового виховання молоді / Н. О. Ткачова //Збірник наук. праць: Гуманістично спрямований виховний процес і становлення особистості (Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді). – К.: Віра Інсайт. – 2001. – Кн. 1, – С. 53-58. 4.Микитюк С.О. Викладання правових дисциплін у вищих навчальних закладах України (історикопедагогічний аспект) : [монографія] / Світлана Олегівна Микитюк. – Харків: ТОВ «Майдан», 2006. – 156 с. 5.Стаканков А.В. Теорія і практика правового виховання в історії вітчизняної педагогічної думки другої половини XIX - початку XX століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 Загальна педагогіка та історія педагогіки // А.В. Стаканов. – Харків., 2004. – 23 с. 6.Гончаров С.М. Інтерактивні технології навчання в організації навчального процесу. – Рівне: НУВГП, 2006. – 172 с.

С. В. Кубрак

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНІЙ МОВІ З ВИКОРИСТАННЯМ ЗАСОБІВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Роль і значення інформаційних технологій у сучасному суспільстві важко переоцінити, так як вони є одним із найбільш розповсюджених засобів діяльності людини, впливають на формування його методів і способів діяльності та мислення. Ці технології відкривають нові можливості спілкування, отримання інформації та обміну нею. Іншими словами, вони сьогодні є одним із визначальних факторів розвитку суспільства, у тому числі і його освітньої складової.

Необхідною складовою характеристики сучасного вчителя-філолога стає високий рівень інформаційної культури, розвинутий інтелект, вміння грамотно працювати із засобами інформаційних технологій. Вчителю філологічного профілю нового покоління неможливо функціонувати у новому інформаційному середовищі XXI століття без цих складових.

Реалізації шляхів і засобів розв'язання проблеми використання інформаційних технологій у професійному саморозвитку майбутнього вчителя філологічного профілю присвячено чимало робіт, зокрема таких вчених як: О. Гудирева, М. Жалдак, В. Олексенко О. Співаковський, та ін [1; 2; 4].

Використання засобів інформаційних технологій в навчанні дає можливість вивчати на якісно новому рівні навчальні дисципліни гуманітарного циклу. Для студентів мовних спеціальностей лінгвістичних ВНЗ інформаційні технології стають, насамперед, засобом навчально-пізнавальної та науково-дослідної діяльності, ефективним інструментом інтенсифікації процесу навчання, що дозволяє вирішувати не тільки стандартні задачі, але і задачі, що вимагають творчого підходу. Значний вплив інформатизація навчального процесу справляє на удосконалення та розвиток методичних систем навчання рідної та іноземних мов, за рахунок включення до засобів навчання нового покоління – комп'ютерних електронних словників, енциклопедій, тезаурусів і різних програм та ін., які надають можливість значно підвищити продуктивність праці при перекладі текстів з однієї мови на іншу, вивченні правильної вимови іноземних слів, написанні творів, самостійній роботі.

Ми вважаємо, що використання сучасних інформаційних технологій дає можливість значно підвищити ефективність засвоєння повідомлень і даних, що циркулюють в навчально-виховному процесі, за рахунок їх своєчасності, корисності, доцільного дозування, доступності (зрозумілості), мінімізації шуму, оперативного взаємозв'язку джерела навчальної інформації та студента, адаптації темпу подання навчального матеріалу до швидкості його засвоєння, врахування індивідуальних особливостей студентів, ефективне поєднання індивідуальної і колективної діяльності, методів і засобів навчання, організаційних форм навчального процесу, що значною мірою сприяє вирішенню проблем його гуманізації.

Через них відбувається знайомство студентів з національною культурою народу, мова якого вивчається, із сьогоденням та історією країни, з укладом життя та естетичними нормами нації, що є значною часткою професійної підготовки вчителя-філолога. Звернення до національних традицій у процесі естетичного виховання майбутнього вчителя-філолога набуває особливої актуальності в сучасних умовах гуманізації освіти. Вони також являються засобом поповнення професійних знань, ознайомлення з необхідною інформацією, виступають мотивом для подальшої самостійної роботи та звичайно ж є засобом саморозвитку майбутніх вчителів філологічного профілю.

Разом з тим, інформатизація навчання потребує від вчителів та студентів даного профілю комп'ютерної грамотності.

Група вчених (І. Гендина, Г. Громов, А. Романов) вважає, що інформаційна грамотність це уміння виживати в інформаційному столітті і розглядалася в контексті сучасних зусиль з розвитку загальної культури, здібностей критичного мислення і реформування освіти.

Інформаційну культуру суспільства в цілому оприділяють як досягнутий рівень організації інформаційних процесів, ступінь задоволення потреб людей у спілкуванні та отриманні необхідної інформації, рівень ефективності застосування засобів створення, збирання, збереження, опрацювання, передачі та використання інформації, як здатність використовувати досягнення інформаційної техніки для свого розвитку, готовність сприймати нову інформацію та вміння швидко реагувати на зміни в суспільстві та техніці, бути креативним, активним та мобільним. (М. Алексєєв, А. Андреєв, Т. Берліна, З. Джаліашвілі, В. Долматов, Н. Женова, Дж. Лалл, О. Леонтович, Н. Морзе, Б. Набока, С. Русаков, О. Пєхота, П. Підкасистий, І. Підласий, І. Стеценко, О. Павленко та інші).

Слід зазначити, що найбільший обсяг знань, пов'язаних зі сферою інформаційної культури, припадає на вивчення різноманітних джерел інформації, а найбільший обсяг умінь – на опанування способів аналітико-синтетичної переробки інформації. В опануванні студентами прийомів і способів самостійного ведення пошуку інформації переважають уміння використання новітніх освітніх технологій, як невід'ємної частини інформаційної культури.

Кожен викладач та кожен студент для реалізації себе в сучасному суспільстві як особистості повинні мати сформовану інформаційну культуру, бо саме вона є важливим фактором успішної професійної діяльності та захищеності людини в суспільстві [3, 12].

Дослідження цієї проблеми знайшло відображення у доповідях та працях науковців сучасності: В. Бикова, М. Вохришевої, Н. Гендиної, А. Гуржія, Н. Зинов'євої, І. Моргенштерна, Н. Морзе та ін..

«Інформаційна культура – одна із складових загальної культури людини; сукупність інформаційного світогляду та системи знань і вмінь, що забезпечують цілеспрямовану самостійну діяльність за оптимальним задоволенням індивідуальних інформаційних потреб з використанням як традиційних, так і нових інформаційних технологій.

Поряд з поняттями інформаційна культура та інформаційна грамотність вчені також виділяють таке поняття, як інформаційна компетентність. Вчені (Н. Гез, В. Гриньов, Л. Карпова, В. Лозова, О. Мутовкіна, О. Смолянинова, О. Шиян та ін.) визначають інформаційну компетентність як особливий спосіб організації предметно-спеціальних та професійних знань майбутнього вчителя, які забезпечують прийняття ефективних, швидких рішень у професійно-педагогічній діяльності.

Сказане вище дає нам змогу дійти до висновку про необхідність формування у майбутніх вчителів філологічного профілю інформаційної грамотності, культури, що в свою чергу приведе до формування інформаційної компетентності.

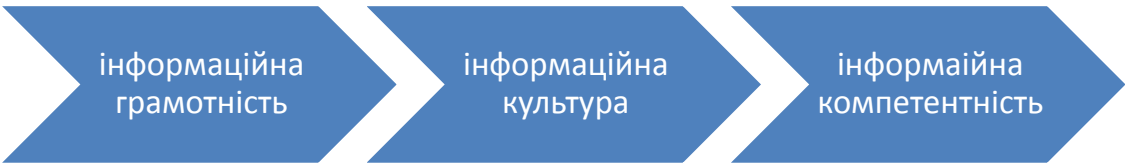

Список використаних джерел

1.Гудирева О.М. Вплив нових інформаційних технологій навчання на активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів // Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання: Зб. наук. пр. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2003. – Вип. 6. – С. 25–36. 2.Жалдак М.І. Педагогічний потенціал комп'ютерно-орієнтованих систем навчання математики // Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання: Зб. наук. пр. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2003. – Вип. 7. – С. 3-16. 3.Кубрак С. В. Використання інформаційних технологій у професійному саморозвитку майбутнього вчителя філологічного профілю: Навчально-методичний посібник. / С. В. Кубрак // – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – 96 с. 4.Олексенко В.М. Інформаційні та педагогічні технології в освіті // Матеріали V Всеукраїнської конференції «ІТОНТ – 2006». – Черкаси: ЧНУ, 2006. – С. 92.

М. О. Задорожна

ВПЛИВ КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ВИКЛАДАЧА НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСВОЄННЯ МАТЕРІАЛУ СТУДЕНТАМИ

За даними психологів, педагог за робочий день у середньому має більше тисячі контактів спілкування. Проте інтенсивність спілкування зі студентами у викладачів ВНЗ може бути різною. Одні викладачі вирізняються малоінтенсивним спілкуванням, до того ж містить офіційний характер. У них спілкування пов'язане переважно

з передачею найбільш важливої учбової інформації. Така манера спілкування підкреслюється виключно їх діловими якостями викладача, строгістю та діловими якостями. Інші викладачі мають високу інтенсивність спілкування, направлену на встановлення ділових відношень зі студентами. Цих викладачів характеризує рівний, спокійний характер. Для них важливим є не лише передача учбової інформації, а також і емоційний стан аудиторії. Їх задача залежить в тому, щоб установити в аудиторії нормальний психологічний клімат, згуртованість студентів, зацікавити ходом подій, залучити до обговорення як можна більше членів колективу.

Дидактичні навички пов'язані з умінням викладача ясно і дохідливо доносити до свідомості студентів учбовий матеріал. Викладачам це вдається не завжди. У молодих викладачів більш часто зустрічаються наступні труднощі при передачі знань і навичок студентам: викладач точно не знає, що потрібно розказати студентам; викладач знає, що розказати, але не знає як передати інформацію; викладач знає матеріал, який потрібно передати, знає як передати, але не може систематизувати свої знання безпосередньо в аудиторії. До цих навичок також можна віднести: вміння управління аудиторією, вміння прогнозувати наслідки своїх педагогічних взаємодій зі студентами, здатність студентів і потенціал їх розвитку. До дидактичних навичок відносять уміння викладача пробудити інтерес до свого предмета, передати студенту своє захоплення ним. Хоча всі ці навички не являються чисто комунікативними, все ж базуються на умінні викладача спілкуватися зі студентами. Труднощі оволодіння дидактичними уміннями, пов'язаними з передачею знань студентам, полягають у тому, що викладач повинен оцінювати складність і доступність учбового матеріалу, орієнтуючись не на свої можливості, а на можливості студентів. Лише тоді він зможе пробудити у студентів активну мозкову діяльність, зуміє передати свої знання. Ораторські здібності необхідні викладачеві для реалізації, перш за все освітньо-просвітницької функції. Для цього викладач повинен володіти великою ерудицією та культурою мови, враховувати силу голосу, темп мови, вміти розставляти логічні наголоси. У педагогічному спілкуванні важливу роль відіграють експресивні навички викладача. «Викладач не може не грати, - казав А.С.Макаренко, - але не можна грати просто сценічно, зовні. Це не мертва гра…. А справжнє відображення тих процесів, які наявні у вашій душі.»[1;54]

Яким же повинен бути викладач XXI століття? Що повинен вміти та знати для взаємодії з аудиторією? На ці та інші питання, які виникають у ході освітлення даної проблеми можуть відповісти лише найвибагливіші критики – студенти. При написані роботи було проведено опитування 100 студентів Коледжу економіки та соціальної роботи ОНУ імені І.І.Мечникова. За результатами маємо наступні дані: 1) уміти володіти своїм настроєм і зуміти створити в аудиторії позитивний настрій; 2) враховувати не лише свої міркування, але й визнавати думку студента, якщо ж думка студента є хибною, привести достатню кількість аргументів аби переконати у протилежному; 3) мовлення повинно бути не монологічним, а діалогічним; більше часу приділяти на спілкування зі студентами, аніж «сухому» викладанню предмету; 4) долати сугестивні характеристики (не враховувати успішність студента з інших предметів, орієнтуватись на знання безпосередньо того предмету, який викладає сам викладач); 5) зуміти зацікавити студента вивчати предмет, а не змушувати до зазубрювання.

Отож, не такими вже й складними є вимоги наших студентів. Варто пам'ятати, що сукупність особистих якостей викладача формує його авторитет серед студентів. Авторитетним є той викладач, який досконало знає свій предмет та професійно його викладає, орієнтується у сучасних реаліях та обговорює їх зі студентами, не боїться визнати помилку та попросити студента про допомогу, любить молодь і доброзичливо відгукується про неї.

Список використаних джерел
1. Павлова М.П. Педагогічна система А.С. Макаренка. – М., 1963. с.54

М. В. Володько, Ю. М. Шокало

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ І-ІІ РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ

Кожного року заклади вищої освіти І–ІІ рівнів акредитації поповнюються новими студентами, які прагнуть здобути хороші знання, хорошу освіту, в майбутньому – хорошу роботу. Студентська молодь, як і всі громадяни України, має право на соціальний захист відповідно до Конституції України, а також інші права для забезпечення достатнього життєвого рівня.

Стаття 46 Конституції України є ключовою для розуміння соціального захисту, вона передбачає право громадян на соціальний захист. Водночас положення цієї статті Конституції України свідчить, що соціальний захист розуміється як більш широке поняття, яке включає матеріальне забезпечення особи у певних випадках втрати доходів і неможливості набути їх власними зусиллями. Тобто для реалізації цієї статті законодавством встановлено відповідні пільги – допомога студентам, які її потребують та мають на це право.

Видами соціального захисту студентської молоді в закладах вищої освіти слід вважати: грошові виплати; соціальні пільги, які поділяються на трудові (пільги у сфері зайнятості та працевлаштування, під час здійснення трудової діяльності), у сфері освіти, охорони здоров'я; соціальне обслуговування; медичну допомогу; субсидії; працевлаштування молоді, а також працевлаштування молоді з інвалідністю [1, с. 161].

Станом на 2018 рік стипендіальний фонд України передбачає два види стипендій – академічні (за досягнення в навчанні) і соціальні (для соціально незахищених студентів). Призначення стипендій студентам коледжів відбувається згідно Положення про порядок призначення стипендії (Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2016 року № 1050 «Деякі питання стипендіального забезпечення»).

Академічними стипендіями є: ординарні (звичайні) та стипендії у підвищеному розмірі (студентам, які досягли особливих успіхів у навчанні). При цьому складова успішності становить 95 % рейтингового бала та 5 % – за громадську діяльність студентів. Станом на 01.01.2019 року розмір академічної стипендії для ВНЗ І-ІІ рівнів акредитації становить 980 гривень, для «складних» спеціальностей – 1256 гривен; розмір підвищеної стипендії – 1426 гривен.

Виплати соціальних стипендій студентам закладів вищої освіти І-ІІ рівнів акредитації проводяться органами соціального захисту. Призначаються вони студентам, які не мають академічної заборгованості. Право на соціальні стипендії мають студенти, які не отримують академічних стипендій, не перебувають на повному державному забезпеченні (крім дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також студентів коледжів віком від 18 до 23 років, які залишилися без батьків).

Розмір соціальної стипендії на місяць становить на період навчання у віці 18-23 років – 2360 гривен для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (а також, які залишилися без батьків); для інших осіб, що мають відповідні пільги – 890 гривен (Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2016 року № 1045).

Основними проблемами соціального захисту студентів є: забезпечення місцями в гуртожитках; проблеми працевлаштування студентів під час навчання та випускників; соціально незахищеною та неадаптованою досі залишається студентська мо-

лодь з обмеженими фізичними можливостями та ін. Ще однією причиною малозахищеності студентської молоді є те, що період навчання не зараховується до страхового стажу, який в подальшому надає право на пенсію.

Для модернізації закладів вищої освіти I–II рівнів акредитаціїї в Україні необхідно подолати значну кількість проблем, першочерговими з яких є: дисбаланс між ринком освітніх послуг і ринком праці, зниження якості освіти, корупція в системі вищої освіти, недостатнє залучення наукового компоненту до освітнього процесу, темпи інтеграції в європейський і світовий інтелектуальний простір.

Для посилення державного соціального захисту студентської молоді закладів вищої освіти I-II рівнів акредитації пропонується вжиття наступних заходів: збереження стипендій та пільгового проїзду; удосконалення механізму стажування в Україні і за кордоном; проведення щорічного медичного обстеження всіх молодих осіб 14 – 35 років, а не тільки неповнолітніх, і внесення відповідних уточнень до ст. 31 Основ законодавства України про охорону здоров'я; збереження у вищих навчальних закладах фізичної культури як обов'язкової навчальної дисципліни [2, с. 557].

Резюмуючи, зазначимо, що студентське життя складається не тільки із основних освітніх питань, але й соціальних, тобто питань соціальної захищеності як реалізації державної політики та підтримки молодого активного населення країни. Тому проблеми соціальної захищеності студентської молоді є актуальним і потребують ґрунтовного дослідження, аналізу та вирішення.

Список використаних джерел

1. Кайтанський О. С. Поняття «молодь» як правова категорія / О. С. Кайтанський // Актуальні проблеми політики : зб. наук. праць / Редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.) та ін. – Одеса : Фенікс, 2012. – С. 161 – 168. 2.Кайтанський О. С. Європейська інтеграція як чинник підвищення рівня соціального захисту молоді України / О. С. Кайтанський // Правове життя сучасної України: матер. Міжнар. конф. (16-17 травня 2013 р.). Т. 1 / відп. за вип. В. М. Дьомін. – Одеса : Фенікс, 2013. – С. 557 – 559.

Н. М. Ільчишин, З. С. Тимняк

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ УСНОГО МОВЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Вищий навчальний заклад не просто готує фахівців з даної галузі, а таких спеціалістів, які можуть черпати знання з різних світових джерел і ділитись власним досвідом, що у свою чергу є неможливим без вільного володіння іноземними мовами. Отже, щоб досягнути високого рівня, студент повинен добре засвоїти усі види мовленнєвої діяльності, які є тісно пов'язані між собою. Тому, на всіх етапах навчання іноземної мови потрібно враховувати необхідність мотивованого узгодження одних видів мовленнєвої діяльності з іншими. Співвідношення читання, аудіювання, говоріння і письма визначається конкретно для кожного етапу навчання на занятті, з урахуванням його змісту і мети [5].

Згідно з новими програмами практичного курсу іноземних мов у вищих навчальних закладах, розвиток усіх вмінь здійснюється при провідному значенні говоріння. Спершу студенти вивчають такі загальні розмовні теми: «Про себе і свою сім'ю», «Мій робочий день». Надалі теми ускладнюються. Наприклад: «Робота в лабораторіях», «Науково-дослідна робота студента», «На науковій конференції», «Професійна етика спеціаліста», «Пошук роботи» тощо.

Для розвитку розмовних навичок з цих тематик виділяється значна кількість годин, але це не означає, що студенти займаються лише говорінням. Мовленнєве вміння, як система, базується на підсистемах лексичних і граматичних навичок, і

навчання усному мовленню з певної теми повинно містити систему цілеспрямованих взаємопов'язаних вправ, які виконують на кожному занятті, і які поступово сприяють оволодінню такими вміннями та навичками.

Звичайно, неможливо досягти вміння говоріння, якщо попередньо не засвоїти необхідні мовні форми. Але, якщо увага студента зосереджена на формі, то він виконує лінгвістичне завдання, а не мовленнєве, а саме: проводить певні дії з мовним матеріалом, не думаючи про мовленнєву спрямованість. Сучасні теорії відносно пам'яті зводяться до того, що пам'ять – це діяльність, і що запам'ятовування проходить ефективно власне в процесі діяльності. Отже, говорячи про навчанню говорінню, маємо на увазі такі мовленнєві дії, в процесі виконання яких повинен запам'ятовуватися мовленнєвий матеріал і його форми. Тому, заняттям з розмовних тем передують заняття, під час яких студентів знайомлять з граматичними формами та їх застосуванням [2].

Розвиток навичок усного мовлення у студентів повинен задовільняти такі вимоги: 1) вміння використовувати свій життєвий досвід для розкриття теми; 2) вміння згруповувати факти так, щоб вийшли логічні одиниці; 3) вміння інтегрувати інформацію з різних джерел у повідомлення з даної теми; 4) вміння висловлювати своє особисте відношення, давати оцінку подіям, фактам, явищам тощо; 5) вміння самостійно ставити і відповідати на питання по темі; 6) вміння вести діалог чи колективну бесіду [3].

Усне мовлення повинно базуватись на текстовому матеріалі, тому практичні заняття з розмовних тем грунтуються на практичних завданнях, що містять короткі тексти, цифри і факти, ключові слова, вправи тощо. Всі ці основи для тренування усного мовлення будуть ефективними лише тоді, коли читання і письмо не становитимуть труднощів, бо інакше, вони не зможуть стати засобами навчання говорінню. Опорний текст повинен відповідати певним вимогам, а саме: питання, які розглядають, повинні бути проблемними, актуальними і цікавими, ще й спірними , а саме допускати декілька рішень, щоб студент міг вибрати одне з них, аргументовано викласти свою думку, спираючись на свій життєвий досвід. Крім того, питання, що обговорюються, не повинні вимагати спеціальних знань, і повинні відповідати загальноосвітньому рівню студентів. Текст має спонукувати до говоріння, і бути таким, , щоб студент, визначивши його основну думку, відділивши основну інформацію від другорядної, зміг відійти від опорного тексту, логічно згрупувати та висловити свої знання з даної теми [1].

Головною формою навчання усному мовленню, повинно бути виконання спеціальних вправ, які формують навички говоріння. Такі вправи мусять спонукати до мовлення, моделювати мовне спілкування, бути економічними в часі і розрахованими на конкретного студента, з урахуванням його інтересів, потреб та інтелектуального рівня. Отже, вправи мають бути проблемними і ситуаційними. В іншому випадку, ті мовні форми, що були завчені поза ситуацією, так і залишаться лише мовними формами, і не зможуть втілитися в життєвій мовній ситуації. Тематика розмовних тем дає можливість створення цікавих вправ для кожного студента, таких як: поцікавтесь…, підтвердіть свою думку…, вкажіть шлях до…, дайте усну рецензію на… тощо. Все це, звичайно, буде ефективнішим при використанні технічних засобів, ілюстраційного та роздаткового матеріалів [4].

Заняття з розвитку навичок усного мовлення повинно бути комунікативно напруженим й інформаційно насиченим.

Навички усного мовлення потрібно формувати на всіх заняттях незалежно від їх мети, виходити з принципу взаємопов'язаного навчання усіх видів мовленнєвої діяльності. Це особливо важливо на перших курсах , коли у студентів формуються навички, які в майбутньому перетворяться у мовленнєві вміння.

Список використаних джерел

1.Сисоєва С.О., Бондарева Л.І. Педагогічні технології професійної освіти: навчальний тренінг: Навчально-методичний посібник. – Київ, ВМУРоЛ «Україна», 2006. – 162 с. 2.Яшанов С.М. Організація навчального процесу на базі технології у вищому навчальному закладі // Наукові записки. – 2007. - №68. – С. 187-192. 3.Середа Ю.А. Информационные технологии в образовании // http: // www.atlant.osp.ru / pcworld / 2002 / 01 /. 4.Leoup, J; Ponterio, R. «Basic Internet Tools for Foreign Language Educators». / http: // www.cortland.edu/flteach. 5.Mak, L. / http: // www.hku.hk/ssrc/new-learn.html 2000. «Language Learning of a New Kind».

І. М. Жовтоніжко, Л. Ю. Бойко

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Серед основних проблем освіти на сучасному етапі одне з провідних місць займає проблема формування світоглядного ставлення молодої людини до себе, людей, навколишнього світу взагалі, забезпечення у неї світоглядного вибору, орієнтованого на загальнолюдські й національні цінності. Розв'язання цієї проблеми, пов'язаної із наданням їм допомоги у визначенні істинних життєвих орієнтирів, розвитку вмінь оволодіння мистецтвом життєдіяльності, установленні власного погляду на світ є одним з головних завдань вищого навчального закладу. Оскільки опанування світоглядною культурою має потужний світоглядний, культурний та світо- і людино-творчий потенціал, то у сучасний період реформування суспільства ця проблема набуває особливої актуальності.

Формування світоглядної культури молоді є багатогранною проблемою, різні грані якої висвітлюються в працях філософів, соціологів, педагогів тощо. Значний внесок у розробку цієї проблеми за останні роки зробили В. Андрущенко, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Паламарчук, Ю. Хайрулліна, О. Шаповал та інші.

Зауважимо, що саме поняття «світоглядної культури» у науковій літературі висвітлюється неоднозначно. Так, Ю. Хайрулліна вважає що світоглядна культура є»життєдіяльністю особистості людини у просторі та часі створеного нею індивідуального образу світу, що містить структуровані уявлення про загальні закономірності, яким підкоряється світ, суспільство і людина, а також про характеристики ідеального, досконалого світу, суспільства і людини» [2, с.46]. За думкою О. Шаповал, світоглядну культуру треба розглядати, як системну організацію внутрішнього впорядкування взаємозв'язків індивідуального та соціального суб'єктів [3, с.8].

На наш погляд поняття «світоглядна культура» належним чином охоплює повне змістовне співвідношення понять «світогляд» і «культура», але не являється їх простою сумою. Тобто, це нове утворення, яке відображає світ в його людському суб'єктивному вимірі та зумовлює освоєння, реалізацію цього виміру на всіх рівнях організації і вияву особистості.

Світоглядна культура обумовлює споглядально-оцінне перетворювання, а також творче ставлення людини до світу. При цьому споглядальність являється вихідною умовою освоєння світу, яка сприяє різноманітним рефлексивним формам, таким як світовідчуття, світоприйняття, світорозуміння, світопереживання тощо[2]. В свою чергу, перетворення світу ми розглядаємо не тільки як технологію його освоєння, але як механізм передачі з внесенням прогресивних змін набутих знать, досвіду, культури наступним поколінням.

Необхідно підкреслити, що формування світоглядної культури відбувається не у абстрактної людини, а у конкретної реальної особистості, індивідуальності. Тому цей процес необхідно організовувати таким чином, щоб раціональний, чуттєвий і

вольовий компоненти перебували у стані гармонічного взаємодоповнення, взаємозбагачення, щоб він сприяв формуванню творчої особистості такого майбутнього спеціаліста, який би уміло міг доводити і відстоювати свою точку зору, культурно вести діалог з колегами та товаришами відповідати за результати своєї праці.

Невід'ємним елементом практичного рівня світоглядної культури особистості є формування наукового світогляду, що актуалізує науково-орієнтоване навчання і передбачає переміщення акцентів із засвоєння молоддю знань на їх здобування. Тому сучасні вищі навчальні заклади використовують різноманітні форми навчально-виховної діяльності. Зокрема, для більш ефективного формування світоглядної культури студентів необхідно дотримуватись таких умов:посилення практичного напрямку змісту учбових курсів природничо-математичного циклу; вивчення явищ процесів, об'єктів що оточують студентів у їх повсякденному житті як багатогранних, багатоаспектних явищ;перенесення акцентів на формування творчих здібностей студентів за рахунок зменшення частки репродуктивної діяльності;урахування знань, що дістають студенти поза навчанням з різних джерел; застосування активних форм навчання.

Таким чином, можна стверджувати, що саме математичнідисципліни сприяють формуванню у студентів концептуальної основи нового світобачення, світорозуміння і світовідчуття. На цьому підґрунті можна і слід плекати світоглядну культуру майбутнього фахівця, що відповідає сучасним запитам суспільства і особистості.

Список використаних джерел

1.Жовтоніжко І.М. Формування оцінно-ціннісних знань студентів вищих навчальних закладів у процесі вивчення природничо-математичних дисциплін : автореферат дис. ... канд. пед. наук / І.М. Жовтоніжко. – Х., 2008. – 20 с. 2.Світоглядна культура особистості: структурно-функціональний аналіз: монографія / Ю.О. Хайрулліна ; мін-во освіти і науки, молоді та спорту України, нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2011. – 235 с. 3.Шаповал О.А. Формування світоглядної культури старшокурсників у процесі засвоєння знань про людину і суспільство : автореферат дис. ... канд. пед. наук/ О.А. Шаповал. − К., 2000. – 19 с.

Н. Р. Грицак

РОЛЬ ДІАЛОГУ КУЛЬТУР У ФОРМУВАННІ ГУМАНІСТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО УЧИТЕЛЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Процес глобалізації, нівелювання традиційних сімейних цінностей, обмеження свободи слова і прав людини, розв'язання етнічних, територіальних, релігійних конфліктів, стрімкий технологічний розвиток, поширення шкільного булінгу тощо як ніколи увиразнюють проблему духовного життя суспільства. Саме тому у професійній підготовці майбутнього учителя зарубіжної літератури вагомого значення набуває питання формування морально-етичних цінностей і норм. Учитель зарубіжної літератури розкриває (відкриває!) своїм учням різноманіття національних культур і літератур, знайомить їх з духовно-культурними цінностями інших народів, вчить осягненню власної національної самобутності та адекватному сприйняттю Іншого, що загалом сприяє розвитку толерантності, панорамності мислення юних українців. Не втрачає своє актуальності міркування Д.С. Мацько, що «зарубіжна література володіє величезним гуманістичним виховним потенціалом, який, одначе, може використовуватися не повною мірою, якщо педагог не буде мати чіткого уявлення про механізм використання цього потенціалу» [2, с. 376]. Відтак, актуалізується роль діалогу культур у формуванні гуманістичних цінностей зав-

трашнього учителя зарубіжної літератури, який на прикладі кращих зразків світового письменства закладатиме загальнолюдські моральні цінності та ідеали у свідомості своїх учнів.

Концепція «діалогу культур», яка є основою предмету «Зарубіжна література», надає можливість учням не просто пізнати інший культурний досвід, усвідомити інонаціональні еталони і стереотипи, розкрити багатоманітність культур, а насамперед зрозуміти спосіб мислення іншої людини, сприймати і давати відповіді на принципові питання людського буття, зробити власний морально-естетичний вибір, вибудувати стратегію міжкультурного спілкування, навчитися виявляти спільні моральні ідеали у різних культурах. Витоки концепції «діалогу культур» знаходимо у працях М.М. Бахтіна. Так, учений наголошував, що «чужа культура лише в очах іншої культури розкриває себе повніше, глибше. Один смисл розкриває свої глибини, натрапивши і доторкнутись до іншого смислу... Ми шукаємо в ній відповіді на ці запитання, і чужа культура відповідає нам, розкриваючи свої нові грані. За такої діалогічної зустрічі двох культур вони не зливаються і не змішуються, кожна зберігає власну єдність, відкриту цілісність, проте вони взаємно збагачуються» [1, с. 354]. Діалог культур реалізується за допомогою художніх текстів, які, власне, й віддзеркалюють своєрідні міркування, позиції, думки, образи та цінності людей. Багатошаровість художнього твору, асоціативна насиченість, наявність нових смислів, варіативність інтерпретацій апелюють до інтелектуальних, творчих і духовних пошуків читача. Тому так важливо викладачу продумати відбір художніх творів, їхню послідовність, розставити наголоси на відповідних проблемних питаннях, створити ситуацію, яка примусить студента вибудовувати модель міжособистісних і суспільних взаємин, зіставляти власні (можливо, ідеальні, а можливо й протилежні) етичні переконання з принципами та нормами, що розкриті у художньому творі.

У структурі формування гуманістичних цінностей у майбутнього учителя зарубіжної літератури, на наш погляд, доцільно виокремити такі компоненти: мотиваційний, ціннісно-орієнтаційний, діяльнісний. Мотиваційний компонент передбачає прагнення студента до ознайомлення, сприйняття, і, відповідно, засвоєння гуманістичних цінностей. Студент поступово виробляє власну стратегію читання інонаціональних художніх творів, які сприяють активізації роздумів на морально-етичні теми. Ціннісно-орієнтаційна складова визначає потребу студента виявляти спільні чи відмінні людські цінності у різних культурах; «примірювати» ці цінності на себе; об’єктивно аналізувати чинники, що спонукали персонажа літературного твору до тих чи інших дій та вчинків; осягнути ці «уроки життя» та замислитися над одвічними питаннями добра і зла. Діяльнісний компонент, на наше переконання, найбільш вагомий у загальній структурі формування гуманістичних цінностей майбутнього учителя зарубіжної літератури, адже демонструє прагнення студента до реалізації (головне не на словах!) загальнолюдських цінностей у подальшому особистому та професійному житті.

Отже, у сучасному соціокультурному просторі, де особистість перебуває на межі культур і літератур, традицій та новацій, стереотипів й упереджень, саме концепція «діалогу культур» здатна забезпечити формування гуманістичних цінностей майбутнього учителя-філолога.

Список використаних джерел

1.Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. – Москва: Искусство, 1986. – 2-е изд. – 445 с. 2.Мацько Д.С. Аналіз ефективності педагогічних умов формування гуманістичних цінностей майбутніх учителів зарубіжної літератури // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: Зб. наук. пр. – Вип. 12. – Ін-т проблем виховання. – К., – 2008. – С. 376–383.

О. А. Дударєв

НАПРЯМКИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Передумовою для реформування вищої освіти є перехід України до інноваційного типу розвитку, характерними інноваційними ознаками якої є впровадження інноваційних технологій у навчальний процес, поява інноваційних методів навчання та ін.

Головною рушійною силою нового етапу розвитку соціально-організаційного типу економіки заснованого на знаннях – це нововведення, тобто орієнтація на постійне оновлення процесів в суспільстві, бізнесі, економіці, де головне джерело цінностей основане на творчому підході, людській уяві і професійних знаннях. Сьогодні інновація – основа будь-якого суспільства, і відповідно, чим більше нового в конкретному соціумі, тим він успішніший. Сучасний світ потребує інновацій, так тільки інноваційний потенціал людини може надалі вести суспільство вперед. При цьому система вищої професійної освіти не буде залишатися байдужою до змін, які відбуваються в суспільстві, адже саме від неї залежить яким стане це суспільство в подальшому, які фахівці прийдуть на робочі місця. Уміння створювати і впроваджувати інновації в постійному режимі повинно бути їх головним достоїнством, а для цього необхідно володіти відповідними знаннями та навичками.

Поняття інновацій не може обійтись без генерування знань, це спеціалізований процес, вихідними складовими якого є нові знання. Управління знаннями – одна з ключових складових управління процесом інновацій. У суперництві кращим буде той, хто краще розуміє сутність нововведень і має більш підходящі для них навички та вміння. В зв’язку з цим система освіти, будучи досить стабільною в минулому столітті сьогодні має суттєво змінитися. З цим пов’язана нова мета освітньої системи: «оптимальної адаптації» до мінливих умов, як замінить колишню модель «стійкої спеціалізації». Інноваційна освіта передбачає готовність діяти в нових умовах, з тим, що може бути необхідним для суспільства.

Сучасна вища освіта має відповідати потребам суспільства, і, більш того, вона повинна попереджати багато проблем, сприяти прогресу і вести суспільство до кращого, більш якісного життя. Сьогодні проблема полягає в тому, що темпи розвитку технологій рівні темпам передачі знань. У період бурхливого розвитку інновацій, як технологічного, так і соціального порядку, система освіти повинна розвиватися швидше, ніж економіко-технічна сфера. Ця закономірність розвитку системи освіти повинна становити сьогодні суть освітньої політики будь-якої держави. Дотримання її гарантує пропорційний розвиток різних взаємозалежних частин суспільства.

В освітніх системах України інноваційні процеси реалізуються в наступних напрямках: розробка нових освітніх програм, впровадження інтерактивних форм навчання, створення багаторівневих освітніх комплексів.

Передумови розвитку системи вищої освіти створюють три типи орієнтирів у розвитку інноваційного процесу.

Перший рівень включає в себе стратегічні напрямки розвитку інновацій. В якості таких напрямків можна визначити наступні: 1) підвищення доступності освіти; 2) підготовка фахівців, затребуваних на глобальному ринку праці; 3) перехід до багаторівневої системи вищої освіти; 4) створення можливості навчання протягом усього життя.

До другого рівня орієнтирів інноваційного процесу, що виявляються в діяльності безпосереднього самого вищого навчального закладу, можна віднести наступні

напрямки: 1) створення ефективних систем менеджменту якості, відповідно до вимог стандартів; 2) використання інформаційних технологій; 3) модернізація технічної та навчальної бази, яка дозволить реалізувати навчальний процес н основі досягнень наукової і виробничої сфер; 4) реалізація гнучкого процесу, що дозволить підготувати кадри, затребуваних на ринку праці.

Нарешті, до третього рівня орієнтирів можна віднести інноваційну діяльність самих викладачів. Сюди можна віднести наступні типи інновацій: 1) використання нових інформаційних і комунікаційних технологій навчання; 2) адекватне ставлення до нововведень; 3) проектування власного інноваційного досвіду.

Таким чином, сутність інноваційної освіти, її з міст полягає не стільки в привнесенні інновацій в навчальну діяльність, скільки в створенні психолого-педагогічної системи інноваційного навчання і виховання, що надає ефективний вплив на розвиток професійних, громадянських, патріотичних якостей майбутніх спеціалістів.

Важливими складовими якостями такої моделі випускника навчального закладу є його лідерські якості, активна самостійна пізнавальна позиція, мотивація на постійне професійне навчання і всебічне удосконалення, засноване на високих духовних і моральних якостях, свідомої громадянської позиції, патріотизмі, культурі, енциклопедичної освіченості та інтелігентності, умінні встановлювати необхідні комунікації, умінні вести здоровий спосіб життя і працювати над своїм фізичним вдосконаленням, вміння висловлювати і відстоювати свою позицію, використовувати методи доказу для вирішення нових завдань, оволодіти здатністю добувати особистісні знання на основі різнорідної, різнопланової інформації, при цьому генеруючи нові знання.

Л. В. Жук

ДЕКОМПОЗИЦІЯ СИСТЕМИ НАУКОВОЇ І НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Формування систем наукової і науково-технічної діяльності (ННТД) зумовлене пошуком дієвих способів та засобів забезпечення наукової результативності закладів вищої освіти. Під системою ННТД закладу вищої освіти слід розуміти сукупність компонентів (елементів, підсистем) та процесів, що взаємодіють між собою, спрямовану на отримання та використання фундаментальних і прикладних результатів, науково-технічних розробок, збереження і розвиток наукового потенціалу, розвиток міжнародної наукової співпраці, інтеграцію освіти і науки. Кожен заклад вищої освіти характеризується певною системою наукової і науково-технічної діяльності, яка має свої структурні та змістові особливості й відрізняється від аналогічних систем інших закладів вищої освіти [1].

Процес функціонування системи ННТД – це процес, який забезпечує результат, очікуваний від системи, і який полягає у складній взаємодії усіх компонентів системи (елементів, підсистем). Система ННТД, які і кожна інша система, характеризується структурою – складом за елементами та їх взаємозв’язками, що забезпечують існування системи та її основні властивості. Будь-яке системне дослідження полягає у порушенні цілісного уявлення про досліджувану систему: не «подрібнивши» систему на складові, неможливо зрозуміти сутність цілого. Отже, дослідження особливостей системи ННТД ЗВО із врахуванням основних засад системного аналізу, розроблення структурної декомпозиції системи ННТД за підсистемами в межах різних ознак має важливе теоретичне та практичне значення.

Структуру системи можна характеризувати за різними ознаками. На рис. 1 запропоновано структурну декомпозицію системи ННТД за функціональною спрямованістю; управлінням; забезпеченням. Кожна із підсистем, поєднуючи свої

індивідуальні можливості з індивідуальними можливостями інших підсистем, забезпечує синергійний ефект для досягнення цілей системи ННТД.

Рис.1. Декомпозиція системи наукової і науково-технічної діяльності закладу вищої освіти за підсистемами в межах різних ознак

Підсистеми формують цілісну систему ННТД, визначаючи її властивості, та орієнтуючи її на досягнення поставлених цілей [2]. Адаптація системного підходу та застосування методології системного аналізу дає можливість вирішення комплексної проблеми оцінювання та управління науковою і науково-технічною діяльністю, забезпечення підготовки та прийняття логічних та науково обґрунтованих рішень з метою покращення її результативності.

Список використаних джерел

1.Кузьмін О. Є., Жук Л. В. Формування та використання системи наукової діяльності у вищих навчальних закладах України // Бізнес Інформ. 2017. № 11. С. 168–173. 2.Кузьмін О., Мельник О., Жук Л. Концептуальна модель формування та розвитку систем наукової і науково-технічної діяльності у закладах вищої освіти // Економіка. Фінанси. Право. 2018. № 3/1. С. 4–8.

В. А. Микало

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОВОЛОДІННЯ МАЙБУТНЬОЮ ПРОФЕСІЄЮ

В даний час одним із основних завдань, що стають перед майбутніми фахівцями є розширення кругозору, вироблення стійкої системи знань, тобто підготовка компетентного спеціаліста.

Пріоритет освіти сьогодні – формування не стільки ерудита-інтелектуала, скільки людину, здатну до самостійного пошуку, креативну, творчу особистість. [3, ст. 14].

Зміст навчального матеріалу у галузі професійно-орієнтованих дисциплін дає можливість викладачеві використовувати велику кількість різноманітних методів навчання. Це, в свою чергу, забезпечує формування пізнавальних інтересів у студентів, мотивує їх на майбутню педагогічну діяльність.

Під самостійною роботою деякі науковці розуміють будь-яку організовану викладачем активну діяльність студентів, спрямовану на виконання поставленої дидактичної мети у спеціально відведений для цього час [1, ст. 336].

Питання організації самостійної роботи завжди висвітлювалися багатьма науковцями. Основні проблеми її організації розкриті вченими: В.М. Вергасовим, М.І. Сичовою та іншими. Вчений П.І. Підкасистий вважав, що самостійна робота є специфічним педагогічним засобом організації самостійної діяльності студентів в навчальному процесі, яка повинна включати метод навчального чи наукового пізнання і яка відбувається без керівництва викладача, хоча ним спрямовується та організовується [2, ст. 240].

Дійсно, самостійна робота вимагає від студентів використання уже набутих знань, знайомих прийомів роботи, виконання багатьох пізнавальних завдань та певного набуття досвіду самоуправління своєю навчальною діяльністю.

Сьогодні важливою проблемою є питання активізації мислення студентів на заняттях та в позанавчальній діяльності. Дуже часто ми спостерігаємо пасивність, небажання глибоко вивчати проблему, відсутність наполегливості та креативності у діях деяких студентів. Саме наявність готової інформації на заняттях не сприяє розвитку творчості та активності у студентів. Усім відомо з психології, що здібності розвиваються у процесі діяльності. Тому, перед викладачем, під час організації самостійної роботи постають такі завдання: систематичність, послідовність, розвиваючий характер навчання та здійснення індивідуального підходу до кожного студента. Самостійна робота включає в себе і контроль і виконання завдань з боку викладача. Це забезпечую рух уперед у науковому пізнанні різних явищ і поглибленні професійних знань та навичок.

В процесі викладання матеріалу з курсу дитячої психології я використовую проблемну лекцію, метод проекту, структурно-логічні схеми, психолого-педагогічні ситуації. Все це допомагає студентам виробити потребу у самостійному опануванні дисципліни та розвитку логічного мислення у них.

В даний час одним із завдань освіти є формування готовності до індивідуальної діяльності. У зв’язку з цим залучаю студентів до широкого використання інтернету, мультимедіа, заохочую студентів до читання та рецензування фахової психолого-педагогічної літератури, проведення цікавих досліджень з дітьми та батьками у ЗДО. Крім цього, змістовним видом самостійної роботи є розробка і підготовка презентацій на задані теми, зокрема такі: «Як побороти дитячі страхи», «Обдарована дитина, яка вона?», «Психологічні поради батькам майбутніх першокласників», «Криза 3-х років, її наслідки».

Отож саме завдяки бажанню займатися самовдосконаленням, самоосвітою, розвиватиметься активна, сучасна, самостійно-мисляча особистість, компетентна у своїй професії.

Питання самовиховання, самовдосконалення тісно пов’язані з формуванням професійної спрямованості студентів. В це поняття включається інтерес до майбутньої професії, бажання стати хорошим вихователем, вміти спостерігати за процесом формування особистості дитини, розвивати вміння аналізувати і узагальнювати отримані на практиці результати, робити висновки про причини тих чи інших психологічних явищ, шукати шляхи виходу зі складних життєвих ситуацій у роботі з дітьми.

Хочу відмітити, що самостійна діяльність студентів має місце і під час педагогічної практики. Це виявляється у написанні змісту роботи з дітьми різного віку, продумуванні, методів та прийомів роботи з ними. Звичайно керівник практики допомагає, спрямовує і контролює цю діяльність, проте студенти мають можливість проявляти свою ініціативність, творчість і самостійність. Це дозволяє їм відчути себе суб'єктом професійної діяльності та ефективно готуватися до майбутньої роботи з дітьми.

Отже, специфіка становлення особистості майбутнього вихователя передбачає імпровізацію, вияв творчості, самостійності та ініціативності, стійкого інтересу до опанування основами майбутньої професії. Я переконалась, що саме під час залучення студентів до різноманітних форм роботи вони швидше виробляють професійні вміння та навички, формують необхідні якості як майбутні педагоги. Це дає можливість їм утверджуватись як особистість, формувати власну позицію щодо професійного зростання та самовдосконалення.

Список використаних джерел

1.Алексюк А.М., Аюрзанайн А.А., Підкасистий П.І., Казаков В.А. та ін. Організація самостійної роботи роботи студентів в умовах інтенсифікації навчання. Навчальний посібник. – К.: ІСДО., 1993. – 336 с. 2.Пидкасистый П.И. Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении. – М.: Педагогика, 1980. – 240 с. 3.Тарно С. Критичне мислення: чергова мода чи нагальна потреба? / С. Тарно // Історія в школах України. – 2007. – № 4. – С. 14.

Ю. В. Шаранова

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ У ВИХОВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОСТІ СТУДЕНТІВ У США

Національний комітет з освітніх питань США (National Education Goals Panel) ще наприкінці XX ст. визначив однією з основних цілей вищої освіти формування у студентів критичного мислення [5, с. 37] як комплексу вмінь і навичок, зокрема: висловлювати й адекватно відстоювати власну думку; критично осмислювати набутий досвід; вибудовувати ланцюг доказів; аналізувати зв'язок власних принципів і вчинків; поважати думку і гідність інших; уникати різких критичних зауважень щодо позицій інших людей; поважати почуття, рівень пізнання та глибину суджень інших тощо. Розвинена здатність до критичного мислення забезпечує успішність особистості в усіх сферах її життєдіяльності через механізмами і стратегії адаптації до швидкоплинних змін соціокультурного середовища [3].

Як зазначає американський учений П. Джонсон [4], історично практика критичного мислення сягає своїм корінням ще практики навчання, що використовував Сократ 2500 років тому. Сократ заснував модель для традицій критичного мислення, а саме методом опитування дізнатися найпоширеніші точки зору та думки, щоб визначити, які з них є розумними та логічними, а які не мають достатніх доказів, а також щоб підтвердити переконання. Сократ прагнув навчити людей не лише думати, а й дбати про себе й інших людей [4, p. 91-92].

На переконання американських освітян Р. Пола і Л. Елдер, «критичне мислення – це мистецтво аналізу та оцінки процесу мислення з метою його поліпшення. Критичне мислення є саморегульованим, самодисциплінованим, самоконтрольованим, та самокоригуючим типом мислення» [7]. Щоб критично мислити, студенти повинні вміти аналізувати, синтезувати та оцінювати інформацію, яку вони отримали, спостерігали або переживали, щоб визначити цінність або корисність цієї інформації [8]. Критичне мислення є загальновизнаною здатністю студентів, яка впливає

на ефективність навчання і виховання, громадянського у тому числі. Оскільки демократія в Сполучених Штатах Америки історично відома як влада людей та для людей, навчання молоді критично мислити про свій уряд та громадян загалом, вважається важливим елементом громадянської освіти [2; 3; 5; 8].

Критичне мислення передбачає: здатність до планування; гнучкість у розгляді нових варіантів розвитку ситуації та здатність змінювати власну точку зору відповідно до наявних фактів; наполегливість у вирішенні тих чи інших завдань / проблем; готовність виправляти свої помилки як «прагнення до пошуку їхніх причин та здатність визнавати стратегії власних дій неефективними, вибираючи нові й удосконалюючи свої мета когнітивні здібності; рефлексія як усвідомлений контроль процесу мислення та спостереження за своїми діями на шляху досягнення певної мети і прогнозування власних дій, вчинків, мотивів, зіставлення їх із суспільно значущими цінностями, а також діями та вчинками інших людей; здатність до пошуку компромісних рішень, які б задовольнили більшість людей [3, с. 15-19].

Як вказує українська дослідниця вищої освіти США С. Федоренко, «практику навчання критичного мислення в сучасних умовах започаткував фундатор Інституту критичного мислення США М. Ліпман, обґрунтувавши її тим, що демократичне суспільство потребує освічених громадян, які критично мислять, а не є просто раціональними і прагматичними споживачами. …Тому …навички критичного мислення мають ключове значення в демократичному суспільстві, і кожне наступне покоління потребує їхнього вищого рівня розвитку, ніж попереднє, шляхом зростання й ускладнення бази знань» [1, с. 90-91].

Таким чином, критичне мислення, зокрема його незалежність від стереотипів і зовнішнього впливу, слугує підґрунтям для ефективного виховання громадянськості студентів.

Список використаних джерел

1.Федоренко С. В. Теорія і методика формування гуманітарної культури студентів вищих навчальних закладів США : дис. ... д-ра пед. наук : [спец.] 13.00.07 «Теорія і методика виховання» ; Ін-т проблем виховання НАПН України. К., 2017. 551 с. 2.Ennis R. A Concept of Critical Thinking. Harvard Educational Review. 1992. Vol. 32. P. 81–111. 3.Halpern D. Thought and Knowledge: An Introduction to Critical Thinking. New Jersey : Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers, 2003. 432 p. 4.Johnson, P. Socrates, a man for our times. New York, NY : Penguin Group, 2012. 224 p. 5.National Education Goals Panel Report: Building a Nation of Learners. Washington, DC : U. S. Government Printing Office, 1999. 98 p. 6.Paul R., Binker A., Jensen K., Kreklau H. Critical thinking handbook : A guide for remodeling lesson plans in language arts, social studies and science. R. Rohnert Park, CA : Foundation for Critical Thinking, 1990. 56 p. 7.Paul R., Elder L. The miniature guide to critical thinking concepts and tools. Tomales, CA : Foundations for Critical Thinking Press, 2014. 23 p. 8.Scriven M., Paul R. Defining critical thinking. The Critical Thinking Community. 2007. Retrieved from http://www.criticalthinking.org/pages/defining-critical-thinking/766.

Л. О. Рехтета

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ НАРОДНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Виховання здорового способу життя учнів зумовлюється гуманізацією освіти, яка потребує збереження та зміцнення здоров'я здобувачів початкової освіти, формування в них умінь та навичок здорового способу життя. Це передбачено і в освітніх документах. Так, у Національній доктрині розвитку освіти України указано, що «навчально-виховний процес повинен будуватися відповідно до потреб особистості

та індивідуальних можливостей дітей, зростання їх самостійності і творчої активності, бути здоров'язберігаючим процесом».

Державним стандартом початкової освіти від 21 лютого 2018 року окреслюються компетентності здобувача освіти, зокрема зміст здоров'язбережувальної компетентності передбачає особисте здоров'я і безпеку, реагує на діяльність, яка становить загрозу для життя, здоров'я, добробуту; визначає альтернативи, прогнозує наслідки, ухвалює рішення з користю для здоров'я, добробуту, власної безпеки та безпеки інших осіб; робить аргументований вибір на користь здорового способу життя, аналізує та оцінює наслідки і ризики.

У сучасному суспільстві помітні тенденції погіршення здоров'я здобувачів початкової освіти, спостерігається культивування шкідливих звичок.

Питання виховання здорового способу життя молодших школярів досліджували: А.Турчак Ю. Гавриленко, С. Жупанін, О. Вакуленко, С. Свириденко та інші. Науковці розкривали питання щодо змісту, підбору методів, прийомів та форм виховання здорового способу життя учнів у навчально-виховному процесі школи та в позаурочній роботі.

Виховання здорового способу життя здійснюється в етнопедагогічному вимірі, тобто впродовж існування українського народу, який здавна славився своїми надбаннями, непорочністю думки, перевіреними знаннями та невичерпним досвідом.

У поглядах науковців можна виділити два основні підходи до виховання потреби здорового способу життя. Представники першого підходу розглядають цей термін глобально, тобто як форми людської життєдіяльності (соціальні, фізичні, психічні), які приведені у відповідність з гігієнічними вимогами. Згідно з другим підходом, здоровий спосіб життя автори розглядають як відносно окрему частину життя людини, на яку відводиться певний час [4, с. 27].

Академік П. Капіца включає інтереси людства в рішення будь-якої глобальної проблеми: «Зараз визначаються три основних аспекти глобальних проблем: 1) техніко-економічний, пов'язаний з виснаженням природних ресурсів земної кулі; 2) екологічний, пов'язаний з екологічною противагою людини та живої при-роди при глобальному забрудненні навколишнього середовища; 3) соціально-політичний, оскільки ці проблеми пов'язані з необхідністю їх вирішення у масштабі всього людства» [4, с.28].

Народна педагогіка розглядає людину як частину природи й виховання, підпорядковує її загальним законам. Педагогічний принцип природовідповідності вимагає будувати процес виховання з урахуванням особливостей природи. На підтвердження цього, можна навести порівняння і аналогію типу «людина – природа», чи «природа – людина», які широко побутують у народних уявленнях, наприклад: «Гни дерево, доки молоде, вчи дитя, поки мале», «На дерево дивись, як родить, а на чоловіка як робить», «Заклопотався як квочка коло курчат». Вік людини нерідко порівнюється з певною порою року: дитинство – весна, молодість – літо , зрілість– осінь, старість – зима. Вік людини порівнюється з певною порою дня: ранок – дитинство, день – молодість, вечір – старість [1].

Народ розумно підходив до загартування дітей, використовуючи для цього місцеві природні умови – і річку, й невеликі струмки, де кожного малюка вчили плавати і пірнати; від старших дітей малі переймали вміння робити загати [2, с. 13]. Оскільки вода виступала символом здоров'я й очищення, влітку під час дощу в сільській родині дітвору зазвичай випускали гольцем на дощ – вважали, що від такого обливання водою з неба хлопчики стануть міцнішими, а в дівчаток краще ростиме волосся (українки славилися своїми косами). Дітей заохочували також ходити босоніж по росі, вмиватися нею, протирати очі – все те люди мали за цілюще джерело здоров'я. Взимку дітвора більше часу проводила в розвагах на повітрі. Улюбленими

були забави на скутій кригою річці, на сніговій гірці. Одні грали у свинку, ганяючи її по льоду, інші – в цурки, ще інші пересували крижинки, заважаючи один одному [2, с. 13].

Обійдений офіційною медициною сільський люд захищав і зміцнював здоров'я своїх дітей природними засобами: сонцем, повітрям, водою, глиною, травами. Давні повір'я стверджують їхню помічну силу, яка зміцнює недужих [2, с. 13].

При вивченні теми «Традиції українського народу та здоровий спосіб життя» у початковій школі на уроках «Основи здоров'я» учнів зорієнтовують на здоровий спосіб життя, на стійке бажання бути здоровими. До здорового способу життя відносимо: дотримання режиму дня; відмову від шкідливих звичок; правила харчування; правильне харчування; заняття спортом; чергування праці та відпочинку; безпечну поведінку. Традиції – досвід, звичаї, норми поведінки, що склалися історично й передаються з покоління в покоління.

Правильне харчування оберігає людину від хвороб. Наші предки теж дуже старанно підбирали продукти, щоб бути здоровими. Найпоширенішими стравами в Україні були ті, до яких входили рослинні складники. Каші становили більшу частину харчування. Вони готувалися з гречки, ячменю, вівса, кукурудзи, проса. Найулюбленіші – овочеві страви: борщ, капусняк, печений гарбуз, огірки, часник, хрін.

Дуже славиться наш народ і своєю народною медициною. Ще в давнину люди навчилися лікувати різні хвороби цілющими травами, медом. Вони щиро вірили, що рослини мають чарівну силу. Тому й назви давали їм гучні й промовисті: дивосил, звіробій, чистотіл... І справді, більшість рослин має цілющі властивості. Ростуть вони всюди: і в лісі, і в полі, і на луках. Чимало їх ми сіємо на ланах та городах [5, с. 88-89].

Уміли наші предки не лише працювати, а й відпочивати. Кожній порі року відповідали свята. Усі вони були оздоровчими, оскільки поліпшували настрій, сприяли бадьорості духу, прагненню любити природу та спілкуватися з нею.

Виховання здорового способу життя здійснюється в етнопедагогічному вимірі, тобто впродовж існування українського народу, який здавна славився своїми надбаннями, непорочністю думки, перевіреними знаннями та невичерпним досвідом. Лише виховання на українських народних традиціях закладе «непорочні» думки, які не зможе «зіпсувати» час. Пам'ятаємо про це, і тоді радість дітей від пізнання буде більшою, а знання – духовно багатшими.

Список використаних джерел

1.Богуш А. Українське народознавство в дошкільному закладі / А. Богуш, Н. Лисенко. – К.: Вища школа, 2002. – 407 с. 2.Бондар Т. Здоров'я школярів: практичні матеріали для повсякденної роботи педагога. – упоряд. Т. Бондар. – Х .: Веста, 2009. – 192 с. 3.Гнатюк О. Основи здоров'я: [підруч. Для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл.] / О. Гнатюк. – Київ: Генеза, 2015. – 160 с. 4.Доля Т. Формування здорового способу життя школярів як актуальне завдання професійної діяльності вчителя / Т. Доля // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2012. - №5. – С. 26-34. 5.Рехтета Л. Вплив українських традицій на формування здорового способу життя в молодших школярів / Л. О. Рехтета // Обрії. – 2011. - №1(32). – С. 87-89.

Л. М. Ракітянська

КОЕФІЦІЄНТ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ – ПРІОРИТЕТ XXI СТОЛІТТЯ

Емоційний інтелект – поняття, яке набуває все більшої популярності і поширення як в наукових колах, так і в прикладному аспекті, про що свідчать сучасні наукові напрями досліджень цього феномену (соціологічний, психологічний, педагогічний, медичний, нейробіологічний тощо) та різні навчально-тренінгові програми, що використовуються у практичній психології, медицині, управлінській та

бізнесовій сферах тощо. Такий широкий інтерес до цього феномену пояснюється передусім значенням, яке надають йому американські вчені – розробники теоретичних основ емоційного інтелекту Д.Гоулман, Р.Бар-Он, Дж.Мейер, П.Селовей, Д.Карузо [2; 5; 6]. Дослідники обґрунтовують цей феномен як особливий вид інтелекту, що проявляється через інтегральну психологічну характеристику особистості, яка об'єднує здібності, що в своїй сукупності забезпечують професійну та індивідуально-особистісну успішність в житті. Невипадково саме емоційний інтелект, за даними Всесвітнього економічного форуму 2016 р., посідає 6 місце у першій десятці основних якостей, які через декілька років будуть найбільш затребуваними і необхідними всім працівникам для ефективного опанування діяльності. У питанні змісту і структурної будови цього феномену поки що не існує єдиної, загальновизнаної методологічної стратегії, яка б утілювалась у чітко визначеному понятійно-категоріальному апараті, у цілісному розумінні емоційного інтелекту як особистісного інтегрованого психічного утворення. Існування різних наукових підходів до його розуміння спричинило появу трьох базових, відмінних між собою, концепцій-моделей емоційного інтелекту американських вчених, які достатньо повно описані і проаналізовані у науковій вітчизняній та зарубіжній літературі.

Розглядаючи емоційний інтелект як особливий вид інтелекту, що об'єднує емоційні і когнітивні процеси людської психіки, американський вчений Р. Бар-Он у 1985 р. ввів поняття «коефіцієнт емоційного інтелекту –EQ» і розробив тест (Emotional Quotient Inventory – EQi) для його вимірювання [5]. Як відомо, на початку XX ст. німецький психолог В. Штерн розробив концепцію інтелектуального коефіцієнту, яка пізніше була використана французьким психологом А. Біне для створення тесту IQ як психологічного інструментарію об'єктивного вимірювання інтелектуальних здібностей [4]. На переконання американських вчених, які започаткували дослідження емоційного інтелекту, коефіцієнт EQ як емоційний показник інтелекту є значно вагомішим у досягненні життєвого успіху, ніж коефіцієнт IQ у його традиційному значенні. Вчені, спостерігаючи за успішними людьми в їх кар'єрному зростанні, пояснюють цей феномен тим, що фахова компетентність, рівень професіоналізму в сучасних ринкових умовах праці визначається не стільки володінням фаховими, академічними знаннями і інтелектуальними здібностями, скільки здатністю до соціальної взаємодії і комунікації, адаптації до оточуючого середовища, умінням знаходити спільну мову з оточуючими і працювати в команді, розуміючи і відчуваючи їхній емоційний стан, як і власний, і вміючи використовувати і спрямовувати отриману емоційну «інформацію» на активізацію мислення у напрямі досягнення конструктиву і прийняття правильного рішення. Цей феномен підтверджується міркуваннями і відомого вітчизняного науковця, академіка В. Андрущенка : «Деякі мої колеги стверджують, що нинішня молодь не хоче вчитися, не вірить у значення освіти. Привід для цього, звичайно, є: більшість із нинішніх успішних і багатих свого часу вчились аби як, тоді як колишні відмінники, у кращому випадку, стали їх помічниками і радниками, референтами» [1, с.16]. Цей аргумент останні роки набуває неабиякої актуальності. Російський вчений А. Карпов, досліджуючи роль емоційного інтелекту у сфері управлінської діяльності, посилається на думку американських вчених Р. Купера і А. Савафа, які вважають, що IQ як інтелектуальна сила, що рухала бізнес XX століття поступається у XX1 столітті EQ – коефіцієнту емоційного інтелекту [3, с. 63]. На переконання багатьох американських дослідників у сучасному суспільстві коефіцієнт IQ забезпечує лише 20% життєвого успіху, в той час як коефіцієнт емоційного інтелекту EQ – 80%. Сучасні наукові дослідження як зарубіжних, так і вітчизняних вчених спрямовані на обґрунтування наукового статусу феномену емоційного інтелекту та експериментальну перевірку його ефективності.

Список використаних джерел

1.Андрущенко В. П. Педагогіка майбутнього – педагогіка компромісу / В.П.Андрущенко // Вища освіта України № 3 (додаток 2). – 2014 р. –Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології». – Т.1. – С.16 – 18. 2. Гоулман Д. Эмоциональный интеллект / Д. Гоулман; пер. с анг. А.П.Исаевой. – Москва: АСТ, 2009. – 478 с. 3. Карпов А. В. Психология эмоционального интеллекта : теория, диагностика, практика: монография / А. В. Карпов, А. С. Петровская. – Ярославль: ЯрГу, 2008. – 344 с. 4. Штерн В. Дифференциальная психология и ее методические основы / В.Штерн. – Москва: Наука, 1998. – 120 с. 5.Bar-On, R. (1997). Emotional Intelligence Inventory (EQ-I): Technical Manual. Toronto, Canada: Multi-Health System. 6. Mayer, J. D., Salovey P., Caruso D. (1997). Emotional Intelligence. Test. Needham, MA: Virtual Knowledge.

А. В. Савич

АЛГОРИТМ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Розвиток суспільства є неможливим без всесвітньої активізації інтелектуального, духовного потенціалу суспільства. Розуміння цього дає змогу знаходити ефективні шляхи і методи формування інтелігентної особистості спеціаліста, яка здатна реалізувати свій творчий потенціал у всіх сферах життєдіяльності.

Реалії життя явно демонструють невідповідність між спеціально-професійно і соціально-моральної загальнокультурної підготовки студентів як майбутніх спеціалістів.

Стаючи інтелігентом після отримання диплома чи посади, людина нерідко не є ним за своєю сутністю і способом життя адже саме інтелігенція є ініціатором ідей, творчості, розвитку і перспективи. У зв’язку з цим фактором, який ефективно впливає на духовний та моральний розвиток особистості культури.

За всіх часів поціновувалися люди, які вміли творчо, нестандартно підходити до будь-якої справи, тому проблема формування творчо активної особистості була і залишається актуальною. На даний момент у науці накопичено чимало матеріалу щодо проблеми творчості і формування творчих задатків (здібностей).

У нашому розумінні, творчість – це процес створення людиною об’єктивно або суб’єктивно якісно нового за допомогою специфічних інтелектуальних процедур, які не можна уявити як дії, які чітко регулюються у певному соціокультурному середовищі.

Аналіз процесу становлення особистості студентів як професіоналів дає змогу виділити наступну динаміку поетапного засвоєння творчої активності: 1) емоційне сприйняття майбутньої професійної діяльності; 2) осмислення свого місцеположення у певному соціокультур-ному середовищі; 3) системне засвоєння, основане на дослідницькому способі дії; 4) навчальне застосування, засноване на пошуковому способі дії; 5) творче застосування знань, одержаних у результаті навчання.

Таким чином, спосіб здійснення майбутньої діяльності є основним показником індекса критерія творчої активності у процесі навчання.

Освіта і виховання у ВНЗ покликані відображати високу мету творчої особистості, яка здатна сприймати інноваційні процеси у суспільстві, використовувати нові технології і яка поділена високою професійною культурою.

Реалізація даної мети виховання дозволяє формувати наступні особистісні якості студентської молоді: 1) здатність свідомо адаптуватися до нових умов життя, уміти орієнтуватися в економічній, соціально-політичній ситуації, берегти свою світоглядну позицію, гуманістичні ідеали і цінності; 2) змогу проявити високу соціальну активність, цілеспрямованість, здатність знаходити оптимальне рішення

життєвих проблем у критичних і нестандартних ситуаціях; 3) бажання досягти життєвих успіхів, розвинути здібності до самостійності у діях і рішеннях, постійного саморозвитку; 4) прагнення бути відповідальною особистістю, здатною підкорити свої потреби, вчинки і поведінку законам і нормам моралі свого народу, держави, ВНЗ.

Період навчання у ВНЗ – важливий етап соціалізації студента, він передбачає формування особистості в умовах соціокультурного простору шляхом засвоєння під час виховання і навчання загальнокультурного і соціального досвіду. Студенти накопичують і перетворюють свої цінності та орієнтації, вибірково вводять до своєї системи поведінки ті норми і правила, які прийняті в академічній групі, колективі вищої школи, суспільстві. Процес соціалізації включає також засвоєння студентською молоддю культури людських стосунків і суспільного досвіду, соціальних норм, нових видів діяльності і форм спілкування. Отже, навчання і виховання у ВНЗ є вагомим фактором соціалізації особистості студента, і цей процес соціалізації здійснюється під час життєдіяльності студентів.

На сьогоднішній день студенти – це майбутні працівники керівних структур, учені, психологи, соціологи, державні діячі, спеціалісти у сферах ринкової економіки, носії інтелектуального потенціалу XXI століття, творці нових досягнень культури. Для того, щоб вони реалізували вищезазначені характеристики необхідно створити такий соціокультурний виховний простір, де буде місце Добру, Знанням, Правді і Красі.

Важливим є суб’єктивне сприйняття студентами виховного простору ВНЗ як простору з відповідними принципами, цінностями, простору культури, соціального простору.

У контексті викладеного важливими умовами формування особистості студента у соціокультурному просторі є широке використання в діяльності викладачів і студентів різноманітних культурних цінностей, облік національних традицій у вихованні і навчанні створення нової, гуманної, різнобічної і складної культури середовища, засвоєння загальнолюдських цінностей світової, національної культури з використанням сучасних технологій міжкультурної взаємодії. Виходячи з того, що формування гармонійного розвиненої особистості базується на фундаментальності і безперервності протягом життя, відбувається залучення студентів до досягнення світової культури, оволодіння духовним багатствам сучасної цивілізації у її ціннісному розумінні. У цьому контексті зростає значущість соціокультурного простору ВНЗ як фактору формування духовно-морального потенціалу особистості студента, його готовності у творчому оволодінню майбутньої спеціальності до самоствердження, самовираження і самореалізації.

Соціокультурний простір вищої школи виконує наступні функції: 1) соціально-адаптаційна, яка передбачає, що професійна, навчальна діяльність є успішною лише для тих, хто цілком соціально адаптований; 2) культурологічна функція, яка може реалізуватися лише в культурологічною освітою, тобто такою, в якій слово, мова, думка про культуру втілюються у науково-організованій освітній системі. Дана функція передбачає заглиблення в культуру, до переживань культурної події як особистісно-значущого вчинку, співучасті у культурному звершенні. Зазначимо, що значна роль приділяється викладанню гуманітарних наук, яких об’єднує те, що всі вони вивчають культуру, особливі форми історичного життя етносів; 3) виховна функція пов’язана з формуванням у студентів ціннісного відношення до світу, культури, навколишнього середовища, з усвідомленням себе у цьому світі, з розвитком свого «Я», місцезнаходженням свого місця з-поміж інших людей. Важливими складовими є виховання інтересу і любові до обраної професії, що досягається виробленням у студентів правильної уяви про суспільне значення і зміст

роботи; формування у кожного студента переконання у своїй професійній придатності, а також чіткого розуміння необхідності оволодіння всіма дисциплінами, видами підготовки, які передбачені навчальними планами ВНЗ; 4) гуманістична функція передбачає залучення студентської молоді до загальнолюдських цінностей, формування у них адекватної цим цінностям поведінки.

У зв'язку з цим постає потреба у вихованні особистості студента як громадянина, здатного до вільного самовизначення і самовираження. Такому студенту буде властиве звернення до цінностей гуманістичного світосприймання і світорозуміння справедливості, порядності, розуму, доброти.

Соціокультурний простір вищої школи може відіграти значну роль у реалізації завдань гармонійного розвитку людини, у формування системи виховної взаємодії викладачів і студентів.

Список використаних джерел

1. Беокина Р.М., Чудоновский В.Э. Воспоминания о будущей школе. – М.: Просвещение, 1992. 2. Кугель С.А. Молодые инженеры. – М.: Мысль, 1971. – 205 с. 3.Мудрык А.В. Социализация человека. Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. – М., 2004. 4.Орешников И. М. Что такое гуманитарная культура. – Саранск, 1992. 5.Харчев А.Т. Социология воспитания о некоторых актуальных проблемах воспитания личности. – М., 1990.

О. А. Тітова

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ АГРОІНЖЕНЕРІВ У ТВОРЧОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Сучасний попит на інженерів, зокрема у сфері аграрного виробництва, які володіють уміннями та навичками «високого рівня», здатних швидко орієнтуватися у ситуації, реалізовувати нестандартні та інноваційні підході у професійній діяльності та ефективно вирішувати проблеми різного рівня вимагає постійного розвитку та оновлення навчальних моделей з використанням новітніх виробничих та інформаційних технологій. Одним з пріоритетних напрямів у інженерній освіті є розвиток творчого потенціалу студентів. Це потребує створення творчого освітнього середовища, де можлива реалізація відповідної педагогічної системи, що спрямовує цілі та зміст підготовки, форми, методи і засоби навчання та контролю, результати навчальної діяльності студента, а також діяльність викладача і студента на розвиток творчого потенціалу майбутнього інженера [2].

Згідно з результатами педагогічних досліджень [4-7] оточення, у якому відбувається навчально-дослідна робота студента, має сприяти планомірному системному розвитку його творчого потенціалу, спонукати до нових ідей, стимулювати творчу діяльність, заохочувати взаємодію між студентами, відкриваючи можливості для збалансованого засвоєння знань, оволодівання уміннями та навичками, винайдення власних способів діяльності та цілеспрямованого вирішення навчальних та реальних проблем.

Аналіз результатів наукових досліджень щодо обґрунтування поняття «освітнє середовище», представлений у [1], втілено у визначенні його як системи «умов існування, формування і діяльності особистості у процесі засвоєння нею конкретної системи наукових знань, практичних умінь і навичок; … умов виховання й навчання особистості». З основою на ідеї, запропоновані науковцями [1, 3-7] визначимо творче освітнє середовище як природне або штучне соціокультурне оточення студента, що включає такий зміст та засоби навчання, які забезпечують його навчально-творчу діяльність.

Інтенсивне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у освітній

процес, а також поступове забезпечення навчальних закладів якісним Інтернет зв'язком, сучасною комп'ютерною технікою, та програмним забезпеченням, означає що нині освітнє середовище доцільно та обґрунтовано (з опорою на наукові засади) підтримується ІКТ. Навчально-методичні матеріали розробляються на основі хмарних технологій, MOODLE, wiki, блогів та ін. Освітнє середовище включає доступ студентів, викладачів та батьків до університетської сторінки та персональних кабінетів. Інженерне програмне забезпечення, що виступає і предметом навчання, і засобом навчально-творчої діяльності майбутнього агроінженера, відкриває йому свободу вибору, прийняття рішень та формування відповідальності, готуючи до інноваційної професійної діяльності у сфері агропромислового виробництва.

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій для створення творчого освітнього середовища відкриває також можливості для розроблення повноцінних ефективних доступних кожному он-лайн курсів, що включають повний курс лекцій (відео-лекції з субтитрами та конспектом), завдання, методичні рекомендації щодо їх виконання, проекти, тести та випускні екзамени. Для прикладу можна згадати курси на освітніх платформах Coursera та edX.

Організоване таким чином освітнє середовище відповідає потребам та звичкам сучасного студента, дозволяючи доступ до навчальних матеріалів з мобільних пристроїв (планшетів, смартфонів), повністю забезпечуючи його навчально-дослідну і навчально-творчу діяльність за межами університету та гарантуючи мобільність.

Список використаних джерел

1.Єжова О.О. Теоретичні і методичні засади формування ціннісного ставлення до здоров'я в учнів професійно-технічних навчальних закладів : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.07. Київ, 2013. 490 с. 2.Тітова О.А. Концепція системного розвитку творчого потенціалу майбутніх інженерів аграрного профілю. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. праць. Запоріжжя : КПУ, 2018. № 61. С. 160-164. 3.Хуторской А. В. Современная дидактика : Учеб. для вузов. Санкт-Петербург: Питер, 2001. 544 с. 4.Amabile T.M., Gryskiewicz N.D. The creative environment scales: Work Environment Inventory. Creativity Research Journal, 1989. 2. P. 231-253. URL: https://doi.org/10.1080/10400418909534321. 5.Cochrane T., Antonczak L. Designing Creative Learning Environments. Interaction Design and Architecture(s) Journal – IxD&A. 2015. N.24. P. 125-144. URL: https://www.researchgate.net/publication/280134546_Designing_Creative_Learning_Environments. 6.Davies, T. Creative teaching and learning in Europe: promoting a new paradigm. The Curriculum Journal. 2006. 17(1). P. 37-57. URL: https://doi.org/10.1080/09585170600682574. 7.Laurillard D., Charlton P., Craft B., Dimakopoulos D., Ljubojevic D., Magoulas G., et al. A constructionist learning environment for teachers to model learning designs. Journal of Computer Assisted Learning. 2013. 29(1). P. 15-30. URL: http://dx.doi.org/10.1111/j.1365-2729.2011.00458.x.

О. І. Плаксіна

ДИДАКТИЧНА ВЗАЄМОДІЯ І ТИПИ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Нині все більше вчених відзначають назрілу потребу в фахівцях, які ефективно впливають на суспільний розвиток та мають саме цілісну їх підготовку - «з урахуванням не тільки спеціальної професійної освіти, а й багатовимірного простору всіх форм соціальної компетентності» [12, с. 6]. Підготовка як фахівців такого класу, так і їхніх викладачів потребує постійних педагогічних досліджень [див. 7; 8] середньої і вищої шкіл та вдосконалення дидактичної взаємодії й типів навчання, особливості яких ми уточнимо далі. Взаємодія є, насамперед, філософської категорією, що відображає «процеси впливу різних об'єктів один на одного, їх взаємну обумовленість, зміну стану, взаємоперехід, а також породження одним об'єктом іншого». Це «вид безпосереднього або опосередкованого, зовнішнього або внутрішнього відношення ... Властивості об'єкта можуть проявитися і бути пізнані тільки у взаємодії з іншими

об'єктами» [10, с. 89]. За О. Леонтьєвим, взаємодія притаманна неживій і живій природі, а «життя є процес особливої взаємодії особливим способом організованих тіл» [4, с. 160]. Чим вище організація «тіл», тим складніше взаємодія. У всіх формах взаємодії вплив об'єктів одного на інший призводить до змін їх.

У живій природі, і особливо в соціальній формі руху матерії при взаємодії людей в наявності активність двох сторін, хоча міра прояву її різна. Розрізняють ініціативну активність і реактивну залежно від агента дії або її суб'єкта в процесі діяльності. Ініціативна активність може бути той, що перетворює, створює або руйнує. Реактивній позиції того, на кого впливають, теж притаманна активність: прийняття або неприйняття впливу, організації відповідного впливу, протистояння небажаному впливу або участі у спільних діях. Реактивність означає відповідну, викликану активність, тобто стосовно самої дії активності її суб'єкт завжди активний. У той же час ініціативна сторона взаємодії завжди починає дію, ініціює її, інший агент взаємодії - відповідає на цю ініціативу своїми діями. Причому, обидва агента активні в тих діях, діяльності, які здійснюються. Вони обидва є суб'єктами взаємодії. Дане ключове положення проявилося в трактуванні вузівського навчання низкою вітчизняних авторів. М.Фіцула представляє навчання як сукупність двох взаємопов'язаних, але самостійних видів діяльності - викладача і студента (або навчальної діяльністі): «у процесі навчання у вищій школі беруть участь два діючі суб'єкти - викладачі і студенти» [11,с.116], Л.Кондрашова бачить дидактичну взаємодію саме як суб'єкт-суб'єктну [2,с.93], а у Ю.Шабанової фігурує «розвиток студента і цілеспрямованого процесу розгортання суб'єкт-суб'єктної взаємодії полісуб'єктів» [12,с.100].

Звідси випливає те, що навчання у ВНЗ має забезпечувати умови, які дозволили б кожному, кого навчають проявляти властиву йому від природи активність, самостійність у навчанні та спілкуванні. Не суб'єкт і об'єкт складають дидактичну взаємодію вищої школи, а саме суб'єкт-суб'єктна спів-участь викладача і студентів у навчальному процесі. Щодо вагомості дидактичної взаємодії в навчанні В. Кан-Калік вважав, що «справжній педагогічний процес виникає в той момент, коли створюється ситуація педагогічної взаємодії і ситуація педагогічного перетворення людини. Якщо реальної взаємодії і реального перетворення немає, то немає і самого педагогічного процесу» [1, с. 21]. Закономірність же, яка характерна за С. Рубінштейном, для шкільного навчання, проявляється і у практиці ВНЗ, а саме: «Для того, щоб учні по-справжньому включилися в роботу, потрібно, щоб завдання, які перед ними ставляться в ході навчальної діяльності, були не тільки прийняті, тобто щоб вони набули значимість для учня і знайшли, таким чином, відгук і опорну точку в його переживаннях» [9, с. 666].

Отже, суть дидактичної взаємодії полягає у співпаданні спрямувань дій викладача і студентів: в тому, що викладач не просто ставить перед собою педагогічні цілі, але і прагне до того, щоб ці цілі внутрішньо були прийняті студентами. Досить важливою в дидактичній взаємодії є позиція студента як активного суб'єкта власної діяльності і здатність його до самоврядування, саморозвитку, самоствердження. Тож, не всякий дидактичний процес у ВНЗ є дидактичною взаємодією, є процеси з переважанням дидактичного впливу на студентів. Враховуючи ці положення, проаналізуємо виділені вченими типи навчання крізь призму дидактичної взаємодії.

Так, А. Кузьмінський визначає тип навчання, виходячи з характеру діяльності педагога, особливостей заучування матеріалу студентами, їх репродуктивної діяльності та застосування знань на практиці, і фіксує в історичному ракурсі чотири типи навчання: догматичне, пояснювально-ілюстративне, проблемне і модульне. В. Ортинський додає до них ще програмоване [див. 3; 5, с. 142-148]. За словами цих авторів, в ході першого типу навчання «студенти засвоюють знання без усвідомлення і розу-

міння і майже дослівно відтворюють завчене; від студентів не потребують застосування знань на практиці» і не створюється «умов для розвитку інтелектуального потенціалу особистості». Другий тип навчання мав свою специфіку, але в цілому «стояв на заваді залучення студентів в активну самостійну пізнавальну діяльність і розвитку інтелектуальних можливостей особистості, оволодінню методами самостійного пізнання» [5,с.143]. Отже, в обох типах навчання немає ключової характеристики дидактичної взаємодії - суб'єктності учня, тому вони не є дидактичною взаємодією.

Піонова Р. класифікує сім типів сучасного навчання: традиційний, проблемний, програмований, алгоритмічний, диференційний, модульний і контекстний [див. 6]. В них теж не у всіх домінує суб'єктність студентів. Як зазначає дослідниця, традиційне навчання націлене на те, «щоб озброїти студентів системою міцних наукових знань, умінь і навичок, при цьому опора робилася на ... тверде заучування, запам'ятовування готових знань», що свідчить про переважання позиції об'єкта, яку займає студент, над позицією суб'єкта [19]. Програмоване навчання реалізує навчальна програма, «в якій матеріал концентрується невеликими дозами або «кроками», прогнозується кінцевий результат, визначаються засоби для його досягнення», «воно більше сприяє формуванню умінь». Алгоритмічне навчання спирається на алгоритм, це «жорстка схема виконання практичних та пізнавальних завдань, які належать до одного й того ж класу. В алгоритмі містяться точні вказівки про послідовність дій або операцій, тобто ... модель ... вирішення завдань» [6]. У цих двох типах навчання студенти поєднують позиції об'єкта і суб'єкта, об'єктність того, хто навчається, проявляється, на нашу думку, у використанні зразків, шаблонів пізнавальних засобів і операцій. Тому традиційний, програмований і алгоритмічний типи навчання, описані Піоновою Р., не є повноцінною дидактичною взаємодією.

Система підходів до навчання Кондрашової Л. відрізняється від окреслених вище тим, що вона пропонує підходи саме до дидактичної взаємодії у ВНЗ. Поняття «підхід» автор трактує як спрямованість на ті чи інші аспекти пізнання майбутнього фахівця, професійного становлення його особистості. Ця система включає: особистісно-орієнтований та особистісно-діяльнісний, змістовно-процесуальний, задачний, діалогічний, імітаційно-ігровий та компетентнісно-креативний підходи [2,с.112-171].

Таким чином, в представлених вище викладках і міркуваннях охарактеризовані типи навчання та розкрита специфіка дидактичної взаємодії у вищій школі. Виокремлений масив підходів до навчання у ВНЗ, що реалізує дидактичну взаємодію; їх ми проаналізуємо в подальших публікаціях.

Список використаних джерел

1.Кан-Калик В.А., Никандров Н.Д. Педагогическое творчество. М.: Педагогика, 1990. 144 с. 2.Кондрашова Л.В. Основы дидактики высшей школы: [учебно- ме-тодическое пособие]. Херсон, ХНТУ, 2011. 326 с. 3.Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи Навчальний посібник. К.: Знання, 2005.486 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.info-library.com.ua/books-text-4052.html. 4.Леонтьев А.Н. Избранные психологические произведения: в 2-х т.] Т. 1. М.: Педагогика, 1983. 392 с. 5.Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. К.: Центр учбової літератури, 2009. 472 с. 6.Пионова Р.С. Педагогика высшей школы: Учеб. пособие. Мн.: Университетское, 2002. 256 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.studfiles.ru/preview/1806274/. 7.Плаксина О.И. Интегративные функции феномена образования и их влияние на устойчивое развитие современного общества // Науково-теоретич. альманах «Грані». 2016. № 138 (10). С.10-18. doi: 10.15421/171699. 8.Плаксіна О. І. Логіка та методика педагогічних досліджень: їх сучасні особливості // Освіта і наука в умовах глобальних трансформацій. Матеріали ІІ Всеукраїнської наукової конференції. 26-27 жовтня 2018 р., м. Дніпро. Частина І. / Наук. ред. О.Ю. Висоцький. Дніпро, 2018. С. 87-89. 9.Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. Питер, 2002, 720 с. 10.Философский энциклопедический словарь / Редкол.: С.С. Аверинцев, Э.А. Араб-Оглы, Л.Ф. Ильичев и др. 2-е изд. М.: Сов. энциклопедия, 1989. 815 с. 11.Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. 2-ге вид., доп. К.: Академвидав, 2010. 456 с. 12.Шабанова Ю.О. Системний підхід у вищій школі: підруч. для студ. магістратури. Д.: НГУ, 2014. 120 с.

І. О. Пінчук

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО НАВЧАННЯ УЧНІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»

Як відомо, Концепція «Нова українська школа» не оминула іншомовної освіти – уміння спілкуватися іноземними мовами входять до складу ключових компетентностей і вмінь 21-го сталіття [2, с.14]. Тому такий аспект підготовки майбутніх учителів початкових класів як формування іншомовної компетентності є важливим у професійному розвитку студентів факультетів початкової освіти.

У процесі формування професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів важливим є вивчення, впровадження і показ в практичному руслі Європейських напрацювань і стандартів щодо викладання іноземних мов. Зокрема студенти були ознайомлені з особливостями створення мотивувального освітнього середовища на уроках іноземних мов, виконання вчителем ролі фасилітатора, застосування діяльнісного і розвивального навчання, розвитку вмінь XXI століття, рефлексії процесу навчання, крім того важлива увага приділялася методичним аспектам навчання іноземних мов: розвитку словникового запасу учнів, навчання граматики і вимови, чотирьох видів мовленнєвої діяльності, навчанню грамоти першокласників, плануванню уроку іноземних мов, сучасному оцінюванню досягнень учнів.

Анна Шовкалюк зазначає, що в центрі уваги має бути дитина і її потреби, тому завдання сучасного вчителя – створити атмосферу співпраці й комфорту, в ігровій формі ознайомити учнів з англійською мовою, через діяльність і співпрацю з однокласниками зробити перші кроки у вивчення іноземної мови. Вчитель має бути активним, застосовувати прийоми комунікативного підходу, навчання через діяльність, принципи усного випередження тощо [3, с. 13].

Особливо важливими в підготовці майбутніх учителів початкової школи до навчання учнів англійської мови в контексті реалізації концепції «Нова українська школа» є такі визначальні риси, як цілковита орієнтованість на потреби учня, урахування його особистісно-значущої мотивації, групова взаємодія школярів, партнерські взаємовідносини між учителем та учнями, фасилітативна функція вчителя, наявність проблемно-пошукового завдання, спрямованого на досягнення матеріального особистісного кінцевого продукту як результату іншомовної самостійної навчально-пізнавальної, інформаційно-дослідницької, конструктивно-практичної, творчої діяльності учня, розвиток навчальної автономії та креативності школяра, розвиток його навчально-стратегічної компетентності, міжпредметність та інтегративність, автентичність (реальність) змісту навчання, взаємопов'язане використання всіх видів іншомовної мовленнєвої діяльності, опосередковане використання іноземної мови, тобто включення процесу засвоєння іноземної мови в реальну інформаційно-освітню, проектно-дослідницьку, та соціально-культурну діяльність, розвивально-формувальний характер контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів [1, с. 127-135].

Отже, сьогодні в умовах реформування української освіти актуальним є питання підготовки майбутніх учителів початкової школи до навчання учнів англійської мови в контексті реалізації концепції «Нова українська школа».

Список використаних джерел

1.Коряковцева Н. Ф. Теория обучения иностранным языкам: продуктивные образовательные технологии : [учеб. пособ.] для студ. лингв. фак. высш. учеб. заведений / Н. Ф. Коряковцева. – М.: Изд. центр «Академия», 2010. – 192 с. 2.Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг.

ред. Бібік Н. М. – К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с. 3.Топол Вікторія. Як навчатимуть учителів іноземних мов // Англійська мова в початковій школі. – 2018. – №3. – С. 11 – 13.

О. О. Попадич

ДО ПИТАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МЕНЕДЖЕРА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У КЛАСИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Підготовка фахівців у галузі дошкільної освіти здійснюється у закладах вищої освіти з урахуванням унікальності періоду дошкільного віку і завдань, що стоять перед усією системою української освіти на сучасному етапі. На необхідності підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі дошкільної освіти наголошується в Законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про вищу освіту», пріоритетних напрямах Національної доктрини розвитку освіти України XXI столітті, Коментарі до Базового компонента дошкільної освіти в Україні та інших програмних документах.

Специфіка підготовки майбутніх фахівців у галузі дошкільної освіти розглянута у працях Л. Артемової, А. Бєлєнької, І. Беха, А. Богуш, Н. Денисенко, С.Дяченко, Л.Зайцевої, Г. Кіт, В. Кузьменко, Г. Пустовіта та ін.

Оскільки реформування змісту та гуманізація цілей дошкільної освіти України є складниками процесу оновлення світових європейських освітніх систем, на часі реалізація компетентнісної парадигми [1, с. 7]. Метою підготовки майбутніх фахівців менеджменту в системі дошкільної освіти є формування в них професійної компетентності, яка передбачає знання основ системи дошкільної освіти та управлінської діяльності, вміння і навички організації навчальновиховного процесу в дошкільних закладах на рівні сучасних вимог; здатність результативно діяти, ефективно розв’язувати стандартні та проблемні професійні задачі, що виникають у процесі навчання, виховання й розвитку дітей дошкільного віку [2]. Тому професійна діяльність менеджера дошкільної освіти, поряд із загальними для педагогічної діяльності рисами, має низку особливостей.

Перша особливість професійної підготовки менеджера дошкільної освіти полягає в умінні і здатності компетентно розв’язувати комплексні задачі і проблеми в галузі менеджменту і моніторингу дошкільної освіти.

Друга особливість стосується вміння координувати організацію навчально-виховного процесу в дошкільному навчальному закладі, створювати умови для розвитку, навчання і виховання дітей.

Наступна особливість підготовки менеджера дошкільної освіти пов’язана з тим, що він повинен уміти демонструвати уміння і навички роботи вихователя-методиста: надавати методичну допомогу вихователям дошкільного навчального закладу за всіма напрямами програм навчання і виховання дітей, готувати і проводити різні форми методичної роботи з підвищення кваліфікації вихователів: семінари, практикуми, тренінги, консультації та інші заходи методичного спрямування.

Необхідність акцентувати увагу на підготовці менеджера дошкільної освіти пов’язана з тим, що сучасний дошкільний освітній заклад потребує фахівця, який володіє новітніми досягненнями в галузі науки і культури, сучасними методами навчання, а також знайомий з сучасними інформаційними технологіями, програмним забезпеченням, призначеним для навчання і розвитку дітей, починаючи з дошкільного віку, методикою роботи з ним [3]. Заклади вищої освіти сьогодні приділяють велику увагу питанням забезпечення якості підготовки випускників, підвищення їх конкурентоспроможності та гарантії працевлаштування. Тому в навчальному процесі ДВНЗ «Ужгородський національний університет» використовуються сучасні

технології підготовки фахівців, постійно розширюється спектр додаткових спеціальностей і спеціалізацій. У центрі професійної підготовки включаються особистісно орієнтований, компетентнісний, системно-діяльнісний і контекстний підходи до вдосконалення професійної підготовки педагогів дошкільної освіти.

Однак, аналіз роботи дошкільних освітніх установ і змісту підготовки фахівців у вищій школі показує, що у класичному університеті акцент зміщений в сторону підготовки підвищення загальнопедагогічної та методичної підготовки менеджера дошкільної освіти, формування його освітньої та управлінської інноватики, здатності адміністрування в дошкільних навчальних закладах та системі дошкільної освіти, але не зачіпаються питання інформаційної грамотності, використання інформаційних технологій в навчанні майбутніх педагогів і використання інформаційних технологій в практиці роботи освітніх установ.

Тому, на нашу думку, потрібно розробити концепцію професійної підготовки менеджера дошкільної освіти у класичному університеті, що відображатиме орієнтир на розвиток професіонала як основної тенденції модернізації сучасної професійної педагогічної освіти. Адже від того як і чому будуть навчати студента у закладі вищої освіти залежить, чи набуде він здатності організовувати дошкільну освіту, здійснювати моніторинг її реалізації, адміністрування цих освітніх закладів та методично-просвітницьку і психологічну діяльність у дитячому навчальному закладі.

Список використаних джерел

1.Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / М-во освіти і науки України, Акад. пед. наук України; наук. ред. та упоряд. О. Л. Кононко. – К. : Світич, 2008. – 430 с. 2.Профіль освітньої програми [Текст]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: < https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/15256 > – Загол. з екрану. – Мова укр. 3.Підготовка майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів (діагностичний аспект) [Текст]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: < http://koippo.in.ua/arhiv/druk/11.pdf > – Загол. з екрану. – Мова укр.

Н. В. Ламза

ОБУЧЕНИЕ ОСНОВАМ КОММУНИКАТИВНЫХ НАВЫКОВ СТУДЕНТОВ МЕДИЦИНСКОЙ АКАДЕМИИ

Эффективность медицинской помощи в значительной части случаев определяется качеством обмена информацией между пациентом и врачом. Владение коммуникативными навыками позволяет врачу более эффективно решать лечебно-диагностические и организационные задачи в процессе оказания медицинской помощи пациентам. Информационное обеспечение и традиционная теоретическая подготовка врачей в медицинских образовательных учреждениях Украины не всегда соответствует современным представлениям о взаимоотношениях врача и пациента. Хотя проблема взаимоотношений врача и пациента в рамках врачебной консультации приобретает в настоящее время особую актуальность не только в нашей стране, но и во всем мире.

По данным различных исследований, причиной 71% обращений пациентов в суд были трудности в общении с врачом. В 29% случаев истцы указывали на пренебрежение их мнением или мнением их родственников, в 13% - на то, что врач не принял во внимание планы больного или его семьи [2]. По данным C.A.Barry (2000), только в 11% случаев пациентам удается сообщить своему врачу все, что они собирались, о побочных эффектах лечения, отказе от выполнения лечебных рекомендаций и появлении новых симптомов. Fernald (2004) при изучении 608 врачебных ошибок обнаружил, что в 70,8% случаев их причиной были проблемы общения врача с пациентом. Из изученных Kuzel 221 конфликтной ситуации, которые отрицательно повлияли на здоровье пациента, в 82,4% случаев было установлено плохое

качество взаимоотношений врач-пациент. По данным Кароли, 70% пациентов, обращавшихся к врачу за дополнительными разъяснениями, были не удовлетворены полученными ответами [1].

Как показывают приведенные выше статистические данные, подавляющее число пациентов страдают от недостаточного качества медицинской помощи по причине низкого уровня профессиональных навыков коммуникации в системе врач-пациент.

Объектом нашего исследования было обучение основам коммуникативных и консультативных навыков студентов и интернов медицинской академии с целью повышения уровня их профессиональной подготовки.

Материалы и методы. В нашем исследовании участвовали 24 врача-интерна, которые проходили 2-ухлетнюю программу обучения на кафедре оториноларингологии, а также 15 студентов медицинского факультета медицинской академии IV-VI курса, которые участвовали в работе научного студенческого общества на кафедре отоларингологии. Курс по развитию коммуникативных навыков длился 2 года с частотой занятий - 1раз в неделю. Курс по развитию коммуникативных навыков включал в себя цикл лекций и бесед по основам психологии коммуникации и особенностей поведения больного человека, психологические тестирования и консультирования студентов, тренинги и обучающие игры для развития коммуникативных навыков будущих специалистов.

Перед началом курса всем студентам было предложено анкетирование по адаптированной шкале Communication Skills Attitude Scale (CSAS) до и после обучающего курса [3]. Кроме того, всем студентам была предоставлена возможность в течение нескольких дней по мере своей компетенции курировать одного из пациентов, которые находились на лечении в клинике отоларингологии. После чего, пациентам также было предложено анкетирование, где они оценивали степень своей удовлетворенности от общения с доктором и оценивали его коммуникативные навыки по шкале PSQ-18.

Результаты. Около 88% студентов из числа прошедших курс обучения, были убеждены в важности обучения коммуникативными навыками для их дальнейшей практической деятельности. Почти 90% студентов, согласно оцениванию по шкале PSQ-18, улучшили уровень своей коммуникативной компетенции по многим показателям после курса. Анализ результатов анкетирования по CSAS показали, что подавляющее большинство студентов считают необходимым включить курс по развитию навыков профессиональной коммуникации в базовую образовательную программу.

Список использованных источников

1.Денисов И.Н., Резе А.Г., Волнухин А.В., // Пробл. соц. гиг., здравоохр. и истории мед.- 2010.- №5.- С. 57-60. 2.Bardes C.L. Defining «Patient-Centered Medicine» // N.Engl. J. Med.- 2012.-Vol.366/- P.782-783. 3.Charlotte Rees, Charlotte Sheard The development of a scale to measure medical students' attitudes towards communication skills leaning: the Communication Skills Attitude Scale (CSAS) Medical education 2002; 36:141-147.

І. В. Продан

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ДИЗАЙНЕРІВ В СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Інтерактивне навчання набуває поширення в Україні, зокрема підготовку студентів-дизайнерів у закладах вищої освіти України можливо реалізовувати через систему дистанційного навчання, яке виступає у якості складової частини освіти, з но-

рмативно-правовою базою, організаційно-оформленою структурою, кадровим, системним, матеріально-технічним та фінансовим забезпеченням.

Запровадження передових освітніх технологій та введення їх в організаційне русло закладів вищої освіти, теле-університетів, тьютерських та інформаційних центрів, дозволяє в умовах системної кризи й різкого обмеження фінансових ресурсів, отримувати належну освіту і здобуваючи фахову підготовку.

Актуалізація дистанційного навчання в умовах сучасної інформатизації суспільства розглянута в працях Н. Кокорева, В. Овсянникова, М. Свєшнікова.

Дистанційне навчання розглядається науковцями як форма організації освіти, коли студенти віддалені від викладача у просторі і часі, але можуть підтримувати діалог за допомогою засобів комунікації [1]. Надання доступу до навчальних матеріалів, рекомендацій щодо роботи з ними відбувається у зручному місці та у зручний час. Це дозволяє знизити кількість аудиторних занять у загальному навантаженні студента і звільнити час для більш активної самостійної роботи, забезпечити індивідуалізацію навчання. Така організація процесу навчання припускає дещо інший підхід до навчання, зокрема: самостійність пошуку, аналізу, систематизації та узагальнення інформації, самоорганізацію й самоконтроль [2, с. 202-205].

Дистанційне навчання – це така форма організації навчального процесу та педагогічна технологія, основою якої є керована самостійна робота студентів та широке застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій [4,с.200]. Основною метою дистанційного навчання студентів-дизайнерів є виховання творчої особистості, яка має бажання і здатність до спілкування, навчання та самоосвіти для подальшої реалізації своїх мистецьких амбіцій.

Виходячи з цього, дистанційне навчання має низку переваг у порівнянні з традиційним навчанням: передові освітні технології, доступність джерел інформації, індивідуалізація навчання, зручна система консультування, демократичні стосунки між студентом і викладачем, зручний графік та місце роботи [4, с. 205].

Впровадження дистанційної форми навчання в процес підготовки студентів-дизайнерів можливо урізноманітнювати за допомогою наступних дистанційних взаємодій [1]: 1) *веб-заняття*, або дистанційні лекції, конференції, семінари, ділові ігри, творчі роботи, практикуми та інші форми навчальних занять, що проводяться за допомогою засобів телекомунікацій та інших можливостей інтернету; 2) *чат-заняття*, які проводяться синхронно, коли викладач та студенти мають одночасний доступ до чату; 3) *теле-конференції*, що проводяться, на основі списків розсилки з використанням електронної пошти.

Впровадження дистанційних технологій у навчальний процес спрямоване на глибше розуміння навчального матеріалу; формування таких компетенцій як: комунікативні (безпосереднє спілкування за допомогою засобів мережі), інформаційні (пошук інформації з різних джерел та можливість її критичного осмислення), самоосвіти (вміння навчатись самостійно) [5, с. 193].

Окрім того, дистанційне навчання виконує формування у студентів системного типу орієнтування в сфері дизайну, зв’язки та закономірності дизайну. Це надає можливість студентам аналізувати конкретні завдання та будувати їх з точки зору основних законів та правил дизайну. По-друге, організація самостійного дослідницького навчання, яке здійснюється крізь діяльність з новим складним дизайн-об’єктом в якому викладач представлений у навчанні неявно – через зміст відібраних або спеціально розроблених їм навчальних об’єктів та ситуацій.

Список використаних джерел

1. Дистанційна освіта в сучасній освітній діяльності / Освітній портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.osvita.org.ua/articles/30.html/. – Назва з екрана. 2. Долинський Є.В.

Дистанційне навчання – одна з прогресивних форм підготовки фахівців / Є.В. Долинський // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Збірник наукових праць. Вип.42 / За заг. ред. проф. Матвієнко О.В. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2010. – С. 202-207. 3. Прусак В.Ф. Організаційно-педагогічні засади підготовки майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах України: автореф. дис… канд. пед. наук: 13.00.04 / В.Ф. Прусак. – Вінниця, 2006. – 20 с. 4. Осадчий В.В. Сучасні тенденції використання інформаційних технологій у навчальному процесі вищої педагогічної школи / В.В. Осадчий // Педагогічний процес: теорія і практика : Збірник наук. праць. – К. : Видавництво П/П «ЕКМО», 2009. – Вип. 2. – С. 190-207. 5. Трофімчук В. Психолого-педагогічні аспекти вивчення курсу «технічний дизайн» майбутніми вчителями технологій / Володимир Трофімчук // Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи : матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції. – Хмельницький, 2011. – С. 191-196.

М. Ю. Галатюк, Ю. М. Галатюк

ПЕДАГОГІЧНИЙ ЗМІСТ КОГНІТИВНО-ТЕОРЕТИЧНОГО КОМПОНЕНТА В СТРУКТУРІ СПОРТИВНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТА

Аналіз досвіду проведення освітніх реформ у країнах Європейського Союзу свідчить, що в Україні недостатньо приділено уваги щодо розробки національних програм, нормативно-правових документів, які стосуються реформування сфери фізичної культури і спорту.

До важливих проблем, які мають місце серед учнів і студентської молоді належать: швидка втомлюваність, неспроможність протистояти шкідливим впливам з боку молодіжних субкультур і засобів масової інформації, низький рівень фізичної активності, відсутність інтересу до занять спортом, скарги щодо власного стану здоров'я.

На нашу думку, частково вирішити відзначені проблеми допоможе спортивно-орієнтований підхід до фізичного виховання студентів. Цей підхід повинен спрямовуватися на цілеспрямований розвиток спортивної культури студентської молоді.

Педагогічне спостереження, інтерв'ю, бесіди з викладачами, які організовують навчально-тренувальний процес (роботу спортивних секцій) у закладах вищої освіти, а також проведене анкетування учителів-практиків загальноосвітніх шкіл свідчить про низький рівень розвитку спортивної культури учнів і студентів. Педагоги стверджують, що існує потреба в розвитку спортивної культури підростаючого покоління, але, на жаль, не розроблені конкретні шляхи та технологія її розвитку.

У процесі наших наукових розвідок встановлено[1;2], що спортивна культура – складне комплексне утворення, невід'ємна частина загальної культури особистості. Спортивна культура є засобом і результатом навчально-тренувальної і змагальної діяльності. Ці види діяльності спрямовані на фізичне вдосконалення, підвищення *творчої активності* студентів, удосконалення спортивної майстерності з обраного виду спорту. Аналіз наукових джерел підтверджує [2], що спортивна культура володіє значним ціннісним потенціалом. Розвиток спортивної культури студентів супроводжується ціннісним ставленням до спорту і здорового способу життя.

Щоб визначити пріоритетні методи і засоби, описати дидактичні умови розвитку спортивної культури, необхідно дослідити її як системну цілісність. Іншими словами, обґрунтувати ідеальну модель спортивної культури студентів.

У процесі дослідження наукових джерел, які стосуються педагогіки фізичної культури, теорії і філософії спорту, технологій спортивно-орієнтованого фізичного виховання у загальноосвітніх і закладах вищої освіти ми окреслили ідеальну модель спортивної культури.

Використавши теоретичні методи наукового дослідження – аналіз і синтез,

узагальнення, конкретизація, порівняння ми виділили п'ять компонентів у структурі спортивної культури. До цих компонентів належать: мотиваційно-смисловий, когнітивно-теоретичний, діяльнісно-процесуальний, раціонально-поведінковий і акумуляційно-рефлексивний. Усі перелічені компоненти спортивної культури взаємопов'язані між собою відповідними зв'язками координації і субординації.

Коротко з'ясуємо педагогічний зміст одного з найважливіших компонентів ідеальної моделі спортивної культури. Цей компонент – *когнітивно-теоретичний.*

Особливість когнітивно-теоретичного компонента спортивної культури – це та, що він визначає готовність діяти. Цей компонент включає: основи наукової теорії з валеології, анатомії і фізіології людини; знання основних положень навчально-тренувальної діяльності, її цілей, форм, принципів, методів і засобів; змагальної діяльності – знання змісту теоретико-методичних положень спортивної стратегії і тактики; знання норм і правил спортивної поведінки, етики та їх дотримання. До складу цього компонента входять організовані певним чином знання із *психологічної, теоретичної, фізичної, тактичної і технічної підготовки з обраного студентом виду спорту*.

У зміст когнітивно-теоретичного компонента входять знання: медико-біологічних засобів підтримки та відновлення навчально-тренувальної та змагальної діяльності; про можливі наслідки використання спортивної фармакології; про соціальну значущість студентського, масового та професійного спорту; історії розвитку олімпійського руху в Україні та за кордоном та ін.

Отже, від рівня сформованості та розвитку когнітивно-теоретичного компонента, залежить продуктивність навчально-тренувального процесу, рівень його організації, а також результати змагальної діяльності. Основна функція когнітивно-теоретичного компонента спортивної культури – це забезпечення орієнтувальної основи навчально-тренувальної і змагальної діяльності. Таким чином, відслідковується безпосередній зв'язок когнітивно-теоретичного компонента з діяльнісно-процесуальним.

Перспективи подальших досліджень пов'язуємо з визначенням критеріїв педагогічної оцінки рівня розвитку спортивної культури студентів.

Список використаних джерел

1. Галатюк М. Ю. Розвиток спортивної культури студентської молоді засобами фізичного виховання та фізкультурно-оздоровчої роботи // Актуальні питання культурології: Альманах наукового товариства «Афіна» кафедри культурології та музеєзнавства. 2016. № 16. С. 115–118. 2. Галатюк М. Ю. Ціннісний потенціал розвитку спортивної культури школярів і студентів у процесі спортивно орієнтованого фізичного виховання // Нова педагогічна думка. Рівне.2018. № 4 (96). С. 181–183.

Л. В. Аврахова

ОСВІТА, КОМПЕТЕНТНІСТЬ І КРЕАТИВНІСТЬ ІНЖЕНЕРА ЯК ФАКТОРИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Оцінка вищої освіти в Україні досить суперечлива. З одного боку, з посиланням на міжнародні рейтинги, констатується, що індекс освіти в Україні один із найвищих у світі (= 0,8. – Економічний форум в Давосі, 2015). За даними Програми розвитку ООН (2017) цей показник складає 0,766. Україна займає 10-12 позицію за ступенем охоплення вищою освітою: її одержують 79 % людей віком від 20 до 26 років [15]. І в Міносвіти вдоволено заявляють, що наші студенти одержують численні пе-

ремоги на міжнародних олімпіадах, і наші випускники користуються великим попитом за кордоном, де вони не тільки більш вигідні працівники, але і більш тямущі спеціалісти [16]. З іншого боку, визнається, що «дипломи вітчизняних вузів стрімко втрачають свою вагу» і «наша освіта з року в рік стає все гіршою і гіршою» [6]. «Україна займає одне з останніх місць у Європі по забезпеченню якості освіти» [1].

Складається враження, або наша освіта (в традиціях радянської системи) дійсно одна з кращих, або зарубіжна освіта на сьогодні нікуди не годиться, и наша «погана» освіта краща за європейську та американську.

Проблема якості вищої освіти не в самій по собі системі освіти, яка може бути якісною при одному соціально-економічному укладі, і не виправдовувати себе при другому. Радянська система освіти, наприклад, була, в першу чергу, просвітницько-світоглядною і охоплювала все населення країни. В плані забезпечення загальної грамотності і окультурення народу вона була досить якісною та ефективною. І в суспільному виробництві задовольняла тоді переважно екстенсивний розвиток радянської економіки. На сьогодні система освіти в Індії вважається однією з кращих, натомість Індія визнається однією з найбідніших країн світу. Тобто, мати хорошу («якісну») систему освіти ще не означає мати благополучну економіку. І Україна при високому рейтинговому показнику освіченості знаходиться зараз в числі країн з рівнем доходу нижче середнього. За рівнем процвітання Україна займає 112 місце серед 149 країн світу [13], а за рівнем ВВП на душу населення – 133 місце серед 186 країн [17].

В рейтингу країн світу за індексом інновацій стан України останнім часом нібито покращується: 2016 рік – 56 позиція (серед 128 країн), 2017 – 50 (127), 2018 – 43 (126), однак переважно за рахунок стартап-компаній і венчурного бізнесу, при відсутності комплексної системи інноваційної діяльності. В рейтингу за версією Блумберга (топ-50), де, перш за все, враховуються такі показники, як інтенсивність, продуктивність та концентрація інноваційних досліджень, спостерігається падіння інноваційного індекса: 2016 рік – 41 місце, 2017 – 42, 2018 – 46, а в 2019 (топ-60) – 53 місце.

Конкретний аналіз економічного стану країни показує, що сьогоднішня інноваційна діяльність не може тішити, країні конче необхідний інноваційний прорив, який гарантував би економічну стабільність і перспективу подальшого розвитку. Системних новацій в загальному виробництві у нас дуже мало, тому окремі хороші показники з винаходів та високих технологій не покращують економіку в цілому [18]. Інноваційною діяльністю наразі займається лише п’ята частина промислових підприємств. Держава продовжує спеціалізуватися на невигідних для неї видах діяльності: експорт високотехнологічної української продукції складає тільки 6% загального експорту промислових товарів, тоді як основна його доля припадає на сировину і продукти низького ступеня переробки [14] (Чорні метали, наприклад, в загальному обсязі експорту займають 21,2%, а вироби з них – лише 3,6%).

Рівень освіченості в країні ще не є показником якості робочої сили та продуктивності суспільної економіки.

Українська система вищої освіти існує ніби сама по собі. Очевидним стає факт, що головна проблема якості вищої освіти в Україні в тому, що вона не відповідає реаліям сьогодення, попитам ринку праці, потребам економіки і інтересам самих студентів (85 % випускників в Україні працюють не за спеціальностями, здобутими у вузі [15]. Те, що наші студенти перемагають на міжнародних олімпіадах, а молоді спеціалісти користуються попитом за кордоном, свідчить про високий інтелектуальний потенціал наших випускників, для ефективної реалізації якого в Україні немає відповідних соціально-економічних умов і трудової мотивації.

За даними Світового економічного форуму в Давосі (2015) співпраця українсь-

кої вищої школи та науки з вітчизняною промисловістю у галузі її високотехнологічного переозброєння протягом останніх 10 років була найнижчою в Європі [10]. Основна причина такого положення вбачається у тому, що протягом усіх років незалежності України система виробництва матеріальних благ і система передової науки і освіти були розмежовані між собою, тож остання не стала головним двигуном розвитку економіки і суспільства. Як наслідок, усі ці роки мав місце стійкий процес деіндустріалізації економіки, зниження престижності інженерної праці, зменшення потреби в набутті складних наукомістких знань, особливо у фізико-математичній та інженерній компонентах [5]. На сьогодні Україна за інженерною освітою в п'ятому десятку світового рейтингу.

Як відмічається в преамбулі до проекту «Концепції розвитку освіти України», за роки незалежності відбувалось екстенсивне використання матеріально-технічних, кадрових і організаційних ресурсів радянської системи[12]. Поступово ці ресурси вичерпувались, остаточно втрачаючи свій інтенсифікуючий потенціал та інноваційні можливості. Комерціалізований український ринок праці був зорієнтований переважно на торгівлю та сферу послуг. Це призвело до витіснення пріоритету промислового виробництва і знецінення інженерно-технічних спеціальностей. Разом з тим подавлялась потреба промисловості в наукомістких технологіях. Здобуття вищої освіти лишалось мотивації одержувати повноцінні інженерно-технічні знання і займатися інноваційною діяльністю в промислово-виробничих галузях. В країні створився «синдром непотрібності наукомістких знань і витіснення людського капіталу з країни» [10].

Відсутність належної перспективи та відповідної мотивації для майбутнього інженера призвело до того, що серед випускників стали переважати та звані інженери «в білих халатах» – ерудити, які не знають, бояться та уникають роботи на підприємствах техносфери і яких самі виробничники називають «ембріонами» інженера. Їх доповнюють зовсім некомпетентні, що поступають в вузи з метою одержати лише «корочки» [7,с.26].

Сьогоднішня ситуація в соціально-економічному положенні України свідчить про надзвичайну актуальність тих проблем, які пов'язані з майбутньою долею українського народу і потребують невідкладного вирішення на рівні вимог сучасної цивілізації та міжнародних стандартів. Запорукою їх успішного вирішення є створення потужного творчого потенціалу в сфері промислового виробництва як основи благополучного розвитку суспільства в цілому. Без достатньо творчих підходів утриматись на світовому рівні розвитку і конкурентоздатності неможливо.

В умовах зростаючої динаміки сучасних технологічних процесів і темпів виробництва фахівець має бути, перш за все, генератором нових ідей і гарантом стабільності перспективного розвитку суспільства. До того ж, сучасний повноцінний фахівець повинен чітко орієнтуватись не тільки в структурі національного виробництва, але і в кон'юнктурі міжнародного господарства, зважаючи на об'єктивну економічну взаємозалежність країн світового ринку. Отже, з урахуванням цих вимог, освітньо-підготовча орієнтація на вузьку спеціалізацію фахівця виглядає не зовсім виправданою. Принаймні вона потребує конкретного коригування відповідно до професійного статусу та функціональної спрямованості спеціаліста, без втрат для достатньої компетентності в суміжних професіях та загальної світоглядної орієнтації в комплексних проблемах економіки і тенденціях світового розвитку країн. (Хоча звужена спеціалізація може бути досить раціональною стосовно певних другорядних рівнів виробничого процесу. І даремно, що зараз необдумано скорочуються середньотехнічні заклади). Спеціалізація має бути не вузькою, особливо стосовно магістратури, а сучасною, перспективно виправданою і достатньо всебічною для успі-

шного забезпечення інноваційно-технологічного розвитку виробництва. Магістерські навчальні плани треба поповнювати не старими малокорисними, а новими сучасними курсами (наприклад, «Інноваційно-технологічний бізнес» і т.п.). Досить прийнятно звучить пропозиція про введення предмета «Інноваційний інжиніринг» [3] Але у деяких прибічників реформування розуміння останнього виглядає дуже спрощено: студент повинен працювати самостійно і лише по спеціалізованому предмету, викладач повинен консультувати, і, головне, зарплата викладача має бути збільшена в чотири-п'ять разів [2]. Для учнів профтехучилища це прийнятно, однак для вищої освіти цього замало.

Специфіка сучасних технологій наполегливо вимагає від фахівця не тільки обов'язкової всебічної компетентності, але і його особистісної креативності – уміння оперативно та творчо втручатись в технологічні процеси з прийняттям найбільш оптимальних (нестандартних) та соціально безпечних рішень в складних і часто непередбачуваних ситуаціях. Креативний потенціал інженера – це один з найважливіших ресурсів країни, який забезпечує інтенсивність її економічного розвитку, залежного від високотехнологічних інновацій.

Поняття «креативність» і «творчість» часто ототожнюються. Проте творчість – більш широке і абстрактне поняття, яке може відноситись як до діяння окремих індивідів, так і до діяльності соціальних спільнот та народної маси в цілому. Креативність же стосується певної особистості як її конкретна психологічна риса, як природна здібність, що визначає характер індивідуальної творчості. Це своєрідна, здебільшого усвідомлена, спрямованість інтелектуальної діяльності і парадигма творчого пошуку, що базується на дивергентному мисленні – до всього підходити нестандартно, критично, нетрадиційно, інноваційно. Креативній особистості властиві здатність долати стереотипи, гнучкість підходів та стратегій, уміння вирішувати завдання несподіваним використанням ресурсів, раціоналізм при наявності невідворотних обмежень і т. ін. Як будь-яку іншу здатність людини, креативність потрібно розвивати в процесі засвоєння науково-практичних знань та набуття досвіду.

Формування креативної особистості є завданням суто освітньо-наукової сфери з усім її педагогічним арсеналом, методологічними нюансами та індивідуальними підходами. Формувати інженерну креативність необхідно, безумовно, з урахуванням особливостей профільних дисциплін та спеціальностей, на які зорієнтовані студенти бакалаврата та магістратури. Проте не менш важливою є форма навчального процесу. За традицією в вузах домінує поточна форма викладання дисциплін, при якій заняття проводяться гуртом – зі студентами різних спеціальностей, різних рівнів інтелекту та відношенням до навчання і освіти. Контингент студентів розрізняється, насамперед, соціальною орієнтацією і мотиваційними установками. Багатьох з них мало цікавить інженерна креативність. В такій ситуації неможливо сформувати належні креативні здібності окремих студентів, які здатні до них та відповідно вмотивовані професійними цілями. Якісна професійна підготовка потребує персонального підходу. Тому в навчальному процесі необхідно робити селективний відбір тих студентів, які прагнуть реалізувати себе саме в промисловому виробництві та потрібні країні для плодотворної інноваційної діяльності.

Креативні здібності фахівця реалізуються в його інноваційній діяльності. В законі про інноваційну діяльність вона визначається як така, що забезпечує створення і реалізацію новацій з одержанням на їх основі економічно та соціально важливих результатів. На відміну від простого впровадження новацій (будь-чого нового), інноваційна діяльність представляється складним багатоступеневим процесом, спрямованим на кінцевий продукт, на його кількість та якість у відповідності до актуальних і потенційних потреб суспільства. В структурі інноваційної діяльності передбачається і обґрунтована розробка конструктивної ідеї, і високотехнологічне

забезпечення її реалізації, і соціально затребуваний продукт. Створенням нових технологій інноваційна діяльність повинна працювати, насамперед, на стратегічні цілі економічного розвитку.

Для максимальної результативності інноваційної діяльності не завадять також інтерактивні задатки особистості, оскільки недостатньо подати нову ідею – необхідно певним чином організувати відповідні ресурси для її реалізації.

Навчальні дисципліни інноваційного напряму та проблемний педагогічний діалог з досвідченим викладачем мають, між іншим, важливе психологічне значення. Крім засвоєння безпосередньо пізнавального змісту цих дисциплін (одержання знань), студент внутрішньо вживається в складні інноваційні процеси, які очікують його в майбутній підприємницькій діяльності та вимагають від нього творчої активності і професійного натхнення. Це необхідна психологічна основа креативності фахівця, його готовність до нестандартних ситуацій у сучасному виробництві. Адже випускників часто лякає поліфункціональність і непередбачуваність в їх професійних діяннях, особливо на межі з іншими спеціальностями. Страх можливої неспроможності виконувати виробничі завдання породжує стан фрустрації і розгубленості, з чим принципово несумісна креативна діяльність. Боязнь будь-яких нововведень, що зазвичай спостерігається у недостатньо підготовлених випускників вузів, стає тим психологічним фактором, що згубно впливає на технічний стан та інтенсивність виробничих процесів і, в кінцевому підсумку, призводить до стагнації виробництва. Тому для викладачів профільних дисциплін важливо мати достатні знання з області інженерної педагогіки.

До психологічних рис креативної особистості часто відносять і такі ознаки, як мотивація творчості, контроль емоційної стабільності та стресостійкості, внутрішня незалежність, позитивне мислення тощо [9]. Проте в плані організаційно-управлінського функціонування підприємства важливо мати на увазі і такі можливі риси креативів, як їх амбіційність, норовистість, підвищена емоційність, надто виражений нонконформізм. Ці риси зазвичай сприяють підвищенню креативної активності працівника, але можуть створювати і принципові непорозуміння та конфліктні ситуації в структурі комунікативних зв’язків підприємства. Як правило, креативні фахівці досить відповідальні за виробничий процес. І їх неординарні риси, частіше за все, виразно проявляються при відсутності належних умов для творчої роботи, при недостатності ресурсів, індивідуальної свободи та правового захисту, а також за відсутності достойного визнання їх продуктивної праці. В зв’язку з цим саме креативні фахівці, на жаль, складають переважний процент тих, що їдуть з України за кордон в пошуках адекватних умов для реалізації себе як професійного спеціаліста.

Доволі розширене, але правомірне, визначення компетентності надається в Законі «Про вищу освіту»[4], де указується не тільки на професійні якості особи, але і на її світоглядні та морально-етичні цінності. Тобто повноцінний працівник має бути не просто компетентним «технарем», але і достатньо розуміти усі «другорядні» невід’ємні нюанси виробничого процесу, враховуючи людський фактор.

В структурі викладання багатьох навчальних закладів (від школи до ВНЗ включно) освітню роботу спрямовують саме на розвиток інтелекту, максимально поповнюючи голови учнів і студентів всілякими знаннями (часто далекими від нагальних проблем), упускаючи питання про конкретні можливості творчого застосування одержаних знань. У результаті випускник буде інтелектуально розвинутим, навіть добре компетентним (точніше ерудованим) в своїй спеціальності, але не обов’язково креативним.

Показник якості креативної діяльності, безумовно, залежить від інтелектуального розвитку спеціаліста, від рівня його знань та компетентності. Інтелект і ком-

петентність – необхідна умова креативності. Проте зв'язок між ними неоднозначний. Креативна здатність хоча і реалізується лише на основі знань, але до них не зводиться. Тому креативів з низьким інтелектом не буває, але є інтелектуали з низькою креативністю [11]. В кінці кінців, кожен може займатися креативною діяльністю, результат же буде, звичайно, не однаковим.

Соціально-психологічними дослідженнями установлено, що креативними фахівцями проявляють себе не обов'язково відмінники навчання. Останні, частіше за все, стають адміністративними функціонерами: вони знають багато і уміють добре організувати виробничий процес, проте свої знання та уміння використовують зазвичай лише в межах існуючої технології та усталеного порядку, з насторогою ставлячись до нових ідей і нестандартних рішень.

Надійно гарантувати високопрофесійну підготовку сучасних спеціалістів промисловості може лише тісний максимально продуктивний зв'язок освіти, науки і виробництва, плодотворна взаємодія навчальних закладів і підприємств, яка вмотивовано та всебічно стимулюється державними установами. Стабільна і перспективно гарантована підготовка висококваліфікованих спеціалістів відбувається в такому загальнонаціональному і державному середовищі, де творчі спрямування і креативні здібності стають своєрідним соціальним стандартом і усвідомлюються як один із найважливіших факторів суспільного розвитку. Тактика ж досягнення спорадичних успіхів не може забезпечити стратегію стійкого і надійного інноваційного розвитку країни.

Високоякісна підготовка інженерних спеціалістів повинна стати одним з найважливіших завдань державної політики. Адже саме інженерна діяльність докорінно і повсюдно змінює техносферу сучасного цивілізованого життя людини, забезпечуючи благополуччя та перспективу країни, а натомість і її процвітання.

Інтегративні процеси в сферах освіти, науки і виробництва передбачають основні напрями цілеспрямованої і централізованої діяльності, об'єктами якої є:

1) створення корпоративних навчально-наукових центрів у структурі ВНЗ – підприємство;

2) спільні науково-навчальні комплекси в структурах академічної і вузівської науки з залученням студентів (магістрантів) і аспірантів, які будуть мати змогу здійснювати міждисциплінарні дослідження та техніко-технологічні розробки, затребувані виробництвом;

3) спільні з ВНЗ наукові центри і галузеві лабораторії на підприємствах, де магістри і молоді спеціалісти зможуть продовжувати науково-дослідну роботу з урахуванням специфіки даного виробничого підприємства;

4) тісний взаємозв'язок між вузами та школами для забезпечення чіткої професійної спрямованості середньої освіти на програми вузівської підготовки з орієнтацією на відповідні підприємства працевлаштування; в руслі профорієнтаційної роботи буде вдосконалюватись і система ЗНО для випускників шкіл. Профорієнтаційна робота вузів у школах має стати важливою частиною єдиної просвітницької системи суспільства і бути не стихійною, а централізовано скоординованою та правозахисною;

5) всебічна підтримка системного інноваційного підприємництва (особливо в ключових галузях економіки);

6) в плані міжнародного наукового співробітництва створення спільних з країнами ЄС аспірантур та інституту пост-докторантури [8].

Все це має кардинально підвищити креативно-творчий ресурс країни, закріпивши чіткий зв'язок між структурою підготовки висококваліфікованих фахівців і реальними потребами економіки з урахуванням її сьогоднішнього потенціалу та перспектив розвитку. Саме цьому повинні слугувати і відповідні закони України, насамперед: «Про вищу освіту», «Про розвиток науки», «Про інноваційну діяльність».

За відсутності в державі чіткої комплексної програми координації розвитку освіти, науки і виробництва креативність фахівців буде проявлятись де завгодно, але не там, де потрібно для цілеспрямованого забезпечення об'єктивно необхідних потреб українського суспільства. Вирішення проблем ефективності вищої освіти та науки потребує невідкладного і рішучого втручання. Адже втрати держави за відсутністю належної вищої освіти і упереджуючих високотехнологічних наукових розробок важко представити, особливо дивлячись в перспективу, в якій відставання нашої країни від світових розвинених технологій та стандартів конкурентоздатних товарів буде стрімко зростати.

Список використаних джерел

1.Бабин И. – Власть денег. – 2012. – № 31-33/357. – С. 26. 2.*Жван В. Высшее образование в Украине и перспективы его развития. – 2015. – http://hvylya.net/analytics/society/. 3.Задорский В. Проблемы инженерного образования в Украине. – 2017. – blog.liga.net/user/vzadorskiy/article/28820. 4.Закон України «Про вищу освіту». Відомості Верховної Ради, 2014, № 37-38, ст.2004. – http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18. 5.Згуровський М.З. Деіндустріалізація України через зниження наукоємності освіти. – http://kpi.ua/1523-2#sthash. Aa5RkhOz.dpuf. 6.*Ксенз Л. Дети на експорт / Л.Ксенз. – Деловая столица. – 2012. - № 16/570. – С. 10. 7.*Лифшиц В.И. Формирование креативности при подготовке инженеров массовых профессий / В.И.Лифшиц. – Инженерное образование. Системная инженерия и формирование творческих способностей у будущих инженеров. – 2012. - № 9. – С. 26-37. 8.Реформування наукової сфери як чинник переведення економіки України на інноваційну модель розвитку. – Національний інститут стратегічних досліджень. – http://www.niss.gov.ua/articles/2118/. 9.Сухарев В.А. Психология интеллекта / В.А.Сухарев – Донецк: Сталкер, 1997. – 416 с. 10.Форсайт економіки України. – http://wdc.org.ua/sites/default/files /Foresight 2015- short-UA.pdf. 11.Холодная М.А. Психология интеллекта: Парадоксы исследования / М.А.Холодная. – 2-е изд. – СПб.: Питер, 2002. – 272 с. 12.Informer.od.ua 13.http://gtmarket.ru/ratings/legatum-prosperity-index/info. 14.http://rdu.com.ua/ru/2016/03/31/. 15.https://golos.ua/i/560097. 16.https://rian.com.ua/analytics/20180129/1031751735/. 17.*https://uk.wikipedia.org/wiki. 18.http://www.dsnews.ua/economics/. 19.Papert S. Mindstorms: Children, Computers, and Powerful Ideas / Seymour Papert. – 2nd ed. – N.Y.: Basic Books, 199. – 252 p.*

В. А. Бабаліч

АНАЛІЗ ПРІОРИТЕТНИХ УМІНЬ В КОНТЕКСТІ СФОРМОВАНОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ

Наслідуючи світовий досвід країн й міжнародних організацій ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, Програма Розвитку ООН, Рада Європи, які запровадили в освітній простір компетентнісний підхід, Україна теж зробила рішучі кроки у цьому напрямі реформувавши систему освіти і тим самим підтримала сучасні тенденції. З того часу вітчизняна освіта все більше уваги приділяє питанню формування компетентностей особистості. Встановлено ієрархію компетентностей: ключові (загальні, метапредметні); загальнопредметні (визначаються відповідно освітніх галузей); предметні (професійні). Відповідно дослідниками розроблено методики щодо формування цих компетентностей у різних галузях і напрямах підготовки. Також ними уточується і деталізуються особливості фахової підготовки з урахуванням позицій загальних компетентностей: загальнокультурних, комунікативних, інформаційних, ціннісно-смислових, навчально-пізновальних, особистісних, соціальних.

Однак потрібно розуміти, що формування компетентностей – процес динамічний, який змінюються залежно від економічних, соціальних, політичних та інших ситуацій. Підтвердженням цього є новостворений перелік пріоритетних умінь представлений на Всесвітньому економічному форумі у Давосі [1].

Аналізуючи цей список ми зосередимо більше уваги на позиціях, які на нашу

думку доводять необхідність формування соціальної компетентності (СК) сучасного фахівця. Адже СК, як зазначають науковці (О. Варецька (2015), Г. Голошумова, С. Єжов (2011), Д. Мейхенбаум (1981), Р. Скірко (2010), В. Цвєтков (2002)), є інтегративною якістю особистості й містить уміння, які дозоляють активно взаємодіяти в соціумі. До таких відносим уміння налагоджувати стосунки, працювати в команді, запобігати і вирішувати конфлікти, бути комунікабельним, передавати інформацію, коректно робити зауваження тощо.

Отже, серед зазначених пріоритетних умінь, якими має володіти кожен фахівець до 2020 року приналежними до СК вважаємо: комплексне вирішення проблем, уміння взаємодіяти і управляти людьми, вести переговори, емоційний інтелект, формування власної думки.

Перша позиція. *Комплексне вирішення проблем* (Complex Problem Solving) вважаємо, що уявляти її як тільки сформовану навичку СК буде неправильно, бо потребує набору компетентностей та якостей особистості, що інтегрують між собою і допомагають людині долати життєві та професійні перешкоди.

Наступне – *уміння управляти людьми* (People management) порівняно з вимогами минулих років (2015 р.) опустилось на одну сходинку, з 3-ї на 4-ту. Розглядаючи навичку як необхідну умову організовувати позитивне середовище задля виконання професійних завдань, бажано вміти: розбиратися в людях при прийомі на роботу; мотивувати для підвищення ефективності виконання робочих завдань; вміти налагоджувати безконфліктне середовище, а вразі їх виникнення знаходити шляхи виходу з нього.

Далі, *уміння взаємодіяти з людьми* (Coordinating with others) суттєво втратило свої позиції перемістившись з 2 на 5 сходинку. Вважаємо, що така ситуація більше показує негативну тенденцію до використання прямої вербальної взаємодії і великий попит спілкування через мережу Інтернет.

Дещо нове з'явилось у списку – це *емоційний інтелект* (Emotional intelligence). Про наявність емоційного інтелекту ми можемо судити коли людина здатна розуміти й управляти своїми емоціями та емоціями інших людей.

Ще одне вміння необхідне соціально компетентній людині – *формування власної думки та прийняття рішень* (Judgment and decision-making), піднялось на 7 місце після 8. Необхідність чітко і ясно викладати свої думки для розуміння іншими наддасть впевненості у прийняті відповідальних рішень, як особистісного характеру так і на виробництві. Найголовніша ознака сформованості – вміння діяти самостійно.

В умовах гібридної війни на Україні важливим є *уміння вести переговори* (Negotiation). Якщо розглядати даний перелік з позиції поступового накопичення необхідних навиків тоді 9 сходинка у переліку ключових компетентностей цілком логічна позиція, адже без вище перерахованих умінь неможливо ефективно вести будь-які переговори.

Отже у представленому списку необхідних умінь для життя і професійної діяльності більша половина дотична до СК. У той же час якщо аналізувати за принципом ранжування величин порівнюючи з вимогами минулих років, то деякі позиції СК поступилися таким умінням як критичне мислення (Critical thinking), креативність або творчість (Creativity), клієнтоорієнтованість (Service orientation). Однак з'явились і нові вимоги до умінь, які ще раз доводять необхідність сформованості СК у сучасного фахівця.

Список використаних джерел

1.The World Economic Forum is the International Organization for Public-Private Cooperation. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.weforum.org/.

І. О. Блохіна

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН

Наукова розробка проблеми соціальної відповідальності наразі є вельми актуальною, однак більшість розвідок зазначеного напряму стосується соціальної відповідальності бізнесу. Незважаючи на особливу роль у формуванні та поширенні соціальної відповідальності, яка належить університетам, її синергетичний вплив на суспільство, питанням соціальної відповідальності вищих навчальних закладів у вітчизняній науці приділено дуже мало уваги [2; 3].

В науковій літературі поняття «соціальна відповідальність» інтерпретується порізному, але спільним для всіх науковців є твердження про те, що соціальна відповідальність – це діалектичний взаємозв’язок між особистістю та суспільством, що характеризується контролем за діяльністю суб'єкта з позицій виконання прийнятих цінностей, норм і правил [4]; взаємними правами та обов’язками з виконання приписів соціальних норм та застосуванням різних засобів впливу у разі їх порушення.

Під соціальною відповідальністю вищих навчальних закладів, зокрема, університетів, розуміємо їх відповідальність перед суспільством за результати і якість своєї професійної діяльності. Зміст соціальної відповідальності вищих навчальних закладів характеризується взаємозв'язком об’єктивної та суб’єктивної сторін. Перша містить вимоги держави, суспільства, громадськості, а друга характеризується раціональністю осмислення суті суспільних вимог, ставленням до них та здатністю дотримуватися їх належним чином і з розумінням наслідків своїх дій. Сутність соціальної відповідальності вищих навчальних закладів виявляється у відповідальному виконанні ними функцій виробника високоякісних освітніх послуг, зразкового роботодавця, активного учасника соціальних відносин у суспільстві й місцевій громаді тощо. Соціально відповідальний університет поширює соціальну відповідальність у суспільстві як через свою прозору та етичну діяльність, високу якість навчання, так і через виховання відповідальності студентів та випускників [1].

З метою реалізації соціальної відповідальності вищих навчальних закладів слід використовувати найбільш дієвий механізм – діалог та взаємодію органів управління університетів із внутрішніми та зовнішніми партнерами. Внутрішніми партнерами є викладачі, дослідники, студенти, адміністративно-технічний і господарський персонал; зовнішніми партнерами виступають представники міністерств і відомств та місцевих органів влади, роботодавці, ділові партнери, різні організації та підприємства, з якими співпрацює ВНЗ, а також представники громадських організацій, засобів масової інформації тощо.

Основою соціальної відповідальності вищих навчальних закладів має бути розуміння потреб суспільства. Виходячи з того, що вища освіта може бути представлена як ринковий товар, то на шляху глобалізації університетам необхідно подбати про гідну конкурентоспроможність та подолання можливих бар'єрів для розвитку та поширення професійних знань, рівня культури, здоров'я та благополуччя суспільства. І в цьому аспекті імплементація практики соціально-відповідальної діяльності має вирішальне значення [1].

Отже, проблема соціальної відповідальності вищих навчальних закладів є неоднозначною та складною. Пришвидшення темпів суспільного розвитку, підвищення значення інформації та інновацій, посилення взаємозв’язку суспільств та їхніх окремих інститутів, збільшення просторової і соціальної нерівності та мобільності, актуалізують потребу в соціальній відповідальності університетів.

Список використаних джерел

1. Грішнова О.А., Бех С. Соціальна відповідальність університетів України: порівняльний аналіз та основні напрями розвитку // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. –2014. –№ 5(158) – С. 11-17. 2.Ушакова Н.М. Соціальна відповідальність ВНЗ як суб'єкта ринку освітніх послуг. /Вчені записки. – К.: Університет «КРОК», випуск 32/2, том 1, 2012. 3. Ушакова Н.М. Проактивна позиція освіти в реалізації соціальної відповідальності // Вчені записки. – К.: Університет «КРОК». – Вип. 26. – Т 1. – 2011. – С.134-141. 4. Хорунжий Г. Соціальна відповідальність вищої школи в контексті Болонського процесу / Г. Хорунжий // Вища шк. – 2010. – № 5–6. – С. 12–24.

О. В. Барабаш

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Вища освіта є одним із основних чинників забезпечення добробуту та конкурентоспроможності країни. Вона сприяє підвищенню рівня продуктивності праці, продовжує життєвий цикл людини. Знання, вміння і навички, якими людина збагачує життєдіяльність родини, професійного оточення відіграють важливу роль у визначенні економічного успіху та загальної якості життя суспільства.

Передусім, вища освіта та фахова кваліфікація здійснюють прямий вплив на розвиток економіки, а головним завданням вищої освіти є сприяння інтеграції, активному функціонуванню людини у соціумі, зростанню її добробуту, що теж має економічний вплив. Сприяння розвитку вищої освіти має економічні, соціальні, культурні переваги. Кожна країна застосовує потенціал вищої освіти з метою розв’язання власних проблем, а також задоволення потреб як суспільства в цілому, так і окремих індивідів.

На сьогоднішній день не можливо здобути таку освіту у дитячому та підлітковому віці, яка б дозволила повноцінно функціонувати у соціумі упродовж життя. Навпаки, економічні, культурні, соціальні, фактори формують необхідність продовження навчання. Зменшення ролі держави в освітньому секторі та приватизаційні процеси в освітній галузі відображаються на можливостях забезпечення одного із основних прав людини – права на освіту, що, своєю чергою, надає доступ не тільки до ринку праці, але й активної участі у соціальному, політичному, культурному житті суспільства [3].

Важливе значення для забезпечення успішності навчання у вищих вузах мають ставлення сім’ї до навчання, приклад батьків, конструктивне середовище в родині. Це дуже впливає на формування готовності учнів до подальшого навчання та працевлаштування. Недостатність ресурсів може серйозно вплинути на освітній та соціальний розвиток дитини, адже саме соціальне походження є ключовим чинником у забезпеченні розвитку людського капіталу. Як свідчать результати досліджень, проведених на замовлення ОЕСР, зазвичай, діти, які походять із бідних родин, демонструють нижчі результати у навчальній діяльності під час навчання у початковій школі, можуть не завершити навчання у загальноосвітній школі, та рідко вступають на навчання до університетів, на відміну від дітей, які походять із заможніших родин. Ключовим фактором для розвитку людського капіталу є роки формальної освіти, під час яких освоюються знання, формуються і розвиваються навички і вміння, що використовуватимуться для подальшої освіти та фінансового забезпечення власної життєдіяльності [2].

Високоякісна університетська освіта є одним із ресурсів, що забезпечують вигоди для національної економіки країни за допомогою створення та використання інноваційних технологій, а також розвитку людського капіталу [2]. Заслуговує на увагу виділення чотирьох типів професійної ідентифікації, що запропоновані К. Абульхановою-Славською: 1) ідентифікація відбувається через вибір професії,

що максимально відповідає характеристикам особистості; 2) ідентифікація з професією така, що вона дає можливість руху особистості в професії, по східцям службової кар'єри і ступеням майстерності; 3) тип ідентифікації, при якому рух в професії здійснюється через розвиток, вдосконалення якостей і здібностей особистості; 4) ідентифікація, для якої співпадання з професією обумовлене не лише наявністю здібностей, але й творчою активністю особистості в цілому [1].

Отже, вища освіта сприяє розвитку єдності суспільства й соціального капіталу, що є продуктом суспільного виробництва. Вища освіта сприяє розвитку людського капіталу, підвищенню продуктивності праці. Вища освіта сприяє застосуванню здоров'язбережувальних технологій. А разом, усе це має вплив на підвищення рівня життя, зниження рівня бідності, а відтак і на економічний розвиток на макрорівні, а також стабільність економічного розвитку країни.

Список використаних джерел

1.Абульханова-Славская К. А. Стратегия жизни/ К.А. Абульханова-Славская. – М.: Мысль, 1991.- 158 с. 2.Lifelong learning and human capital. Policy brief // OECD observer.– July, 2007. – 8 p. 2.Mauch W. World trends in adult education research. Report on the International seminar on world trends in adult education research, Montreal, Canada, September, 1994 / W. Mauch (Ed.). – Germany, Hamburg: UNESCO Institute for education, 1999. – 282 p.

М. В. Боровик

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Генеральна Асамблея ООН оголосила з 2005 року початок Декади освіти в інтересах екологічно збалансованого розвитку. Це означає, що освіті в інтересах сталого розвитку належить зайняти чільне місце серед пріоритетів сталого розвитку в XXI столітті. Відповідно до концепції сталого розвитку суспільства були сформульовані «Глобальні цілі сталого розвитку 2016-2030» [4], які були прийняті світовими лідерами на Саміті ООН у вересні 2015 року, забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливостей навчання впродовж усього життя є однією з пріоритетних цілей розвитку світового суспільства.

Україна як і багато інших країн світу також приєдналася до реалізації програми «Глобальні цілі сталого розвитку 2016-2030» та відповідно до цього були визначені цілі сталого розвитку України [2], реалізація яких повинна відбутися завдяки реалізації «Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» [3]. Відповідно до цієї стратегії одним з першочергових пріоритетів її реалізації (за вектором відповідальності) є реформа освіти.

Реформування освіти пов'язано перш за все зі змінами в процесах управління навчальними закладами. В умовах переходу закладів освіти до автономії їх діяльність повинна бути спрямована на здійснення ефективної організації системи управління ними для забезпечення сталого розвитку. Складність організації цих процесів пов'язана з бурхливими змінами, що відбуваються у політичному, економічному, соціальному на інших видах суспільного життя країни, які, які є зовнішніми по відношенню до закладів вищої освіти та характеризуються високим ступенем невизначеності.

Для сучасних закладів вищої освіти України внаслідок таких змін значно підвищуються ризики реалізації функціональної і забезпечуючої діяльності, пов'язаних з підготовкою студентів, аспірантів, докторантів та науково-технічної продукції для економіки країни. Однак, з точки зору стратегічного управління, заклади вищої освіти повинні орієнтуватися не тільки на підвищення своєї конкурентоспроможно-

сті на ринку освітніх послуг за рахунок підтримання високого кількісного рівня цільових показників (кількості студентів, отримання фінансування), скільки на збереження їх високого потенціалу у майбутньому.

Основні проблеми вищої освіти в Україні проявляється у: 1) дефіциті державних коштів для фінансування закладів вищої освіти; 2) в значних відмінностях між рівнем навчання в рейтингових та звичайних закладах вищої освіти; 3) низький рівень базової освіти абітурієнтів аж до відсутності елементарних знань; 4) падіння авторитету і престижності професії викладача; 5) вимивання талановитих і амбіційних суб'єктів зі сфери освіти; 6) недостатній рівень професійних та практичних знань викладачів тощо.

Все це висуває особливі вимоги до сучасної освіти. Перш за все вона повинна [1]: 1) бути орієнтованим на потреби споживачів освітніх послуг; 2) забезпечувати безперервне оновлення знань; 3) бути вбудованим в систему професійної діяльності учнів; 4) забезпечувати гнучкість у виборі темпу, форм і засобів навчання; 5) дозволяти вибудовувати індивідуальні освітні стратегії; 6) забезпечувати освоєння професійних компетентностей; 7) забезпечувати механізми соціальної і психічної адаптації і механізми розвитку особистості; 8) містити в собі інноваційні механізми.

Таким чином, освіта сьогодні перебуває у кризовому стані, однак, саме освіті в інтересах сталого розвитку належить зайняти чільне місце серед пріоритетів сталого розвитку в XXI столітті. Забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливостей навчання впродовж усього життя є однією з пріоритетних цілей розвитку світового суспільства. Все це потребує розроблення механізму ефективного управління освітою і закладами вищої освіти, як суб’єктами ринку освітніх послуг, для забезпечення їх сталого розвитку. Саме це дозволить забезпечити сталий розвиток усього українського суспільства, оскільки саме освіта, і зокрема вища освіта сьогодні стає однією з основних цінностей, без яких неможливий подальший розвиток людини і суспільства.

Список використаних джерел

1.Боровик М. В. Передумови сталого розвитку закладів вищої освіти в Україні / М. В. Боровик // Причорноморські економічні студії : наук. журн. / Причорномор. н.-д. ін-т екон. та інновацій. – Одеса: [б. в.]. Випуск 30-1. 2018. – С. 65-69. 2.Національна доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна» [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://menr.gov.ua. 3.Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015. 4.Цілі сталого розвитку 2016-2030 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku.

Н. Р. Балук, Н. Ф. Басій, С. В. Скибінський

МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Ринок освітніх послуг як складова соціальної сфери має значний вплив на інші ринки товарів і послуг, на загальний економічний добробут країни, її інтелектуальний потенціал.

Дослідження тенденцій розвитку ринку освіти, в тому числі і вищої, відображені в працях таких вітчизняних та зарубіжних учених як Н. Авшенюк, В. Андрущенко, Т. Боголіб, Ю. Гава, О. Грішна, М. Долішній, Т.Іляшенко, Л. Іщук, І. Каленюк, О. Карпюк, О. Кратт, С.Кучеренко, Н. Павліха, А. Панкрухін, С. Подзігун, Л. Семів, Г. Товканець, Т. Оболонська, В. Огаренко, А. Шевчук, А. Шендер, Л. Юрчук та ін. Більшість вчених відзначають, що на ринок освітніх послуг як складну соціально-економічну систему впливає ряд чинників, як об’єктивного, так і суб’єктив-

ного характеру. Визначальними з них є державна підтримка, яка потребує реформування, а також вплив демографічної ситуації.

Зокрема, якщо проаналізувати динаміку чисельності студентів у закладах вищої освіти України за досліджуваний період (табл. 1), можна зробити наступні висновки. За останні дев'ять років чисельність студентів в українських ВНЗ зменшилась на 35,7%. Відбулося скорочення й інших показників вищої освіти України, зокрема, кількість прийнятих на навчання осіб зменшилась за досліджуваний період на 30,7%, чисельність випускників – на 32,0%, на що, безумовно, вплинуло скорочення рівня народжуваності. Це зумовило і зменшення кількості студентів в розрахунку на 10 тис. населення з 476 осіб у 2010/11 н.р. до 314 осіб у 2018/19 н.р.

Очевидно, що становище вищої освіти обумовлено низкою факторів: скороченням набору на перші курси, яке своєю чергою спричинено негативним впливом демографічної ситуації в країні та зменшенням частки випускників шкіл, які прагнули здобути вищу освіту. Вагомий вплив виявляє також міграція молоді за кордон для отримання освіти та пошуку роботи.

Таблиця 1. Динаміка чисельності студентів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації в Україні у 2010-2018 рр.

Показник	Навчальний рік							
	2010/ 2011	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016	2016/ 2017	2017/ 2018
Кількість студентів у ВНЗ, тис. осіб	2066,7	1899,1	1770,3	1673,3	1437,9	1375,2	1369,4	1329,9
% до попереднього року	-	91,9	93,2	94,5	85,9	95,6	99,6	97,1
% до базового року	-	91,9	85,7	81,0	70,1	66,5	66,3	64,3
Кількість прийнятих на навчання, тис. осіб	381,4	307,3	331,2	337,4	291,6	259,9	253,2	264,4
% до загальної чисельності студентів	18,4	16,2	18,7	20,2	20,3	18,9	18,5	19,9
% до попереднього року	-	80,6	107,8	101,9	86,4	89,1	97,4	104,4
% до базового року	-	80,6	86,8	88,5	76,5	68,1	66,4	69,3
Кількість випущених, осіб	528,9	515,0	505,4	471,7	405,4	374,0	318,7	359,9
% до прийнятих на навчання	138,7	167,6	152,6	139,8	139,0	143,9	125,9	136,1
% до попереднього року	-	97,4	98,1	93,3	85,9	92,2	85,2	112,9
% до базового року	-	97,4	95,6	89,2	76,6	70,7	60,3	68,0
Кількість студентів на 10 тис.населення, осіб	476	439	410	389	335	322	321	314
% до попереднього року	-	92,2	93,4	94,9	86,1	96,1	99,7	97,8
% до базового року	-	92,2	86,1	81,7	70,4	67,6	67,4	66,0

[Сформовано за даними Державної служби статистики України]

Внаслідок значної демографічної кризи в Україні відбувається зменшення кількості загальноосвітніх навчальних закладів, зменшення чисельності здобувачів освіти, і разом з цим, зменшення попиту на випускників вишів як носіїв відповідних кваліфікацій. Диспропорція між попитом на кадрові ресурси і кількістю осіб з вищою освітою, що не затребувані у професії, вимагає розробки алгоритму дій із реформування ринку освітніх послуг.

Список використаних джерел

1.Каленюк, І. С. Економіка освіти : навч. посіб. / І.С. Каленюк– К. : Знання України, 2005. – 316 с. 2.Сисоєва, С. О. Вища освіта України : реалії сучасного розвитку / С. О. Сисоєва, Н. Г. Батченко / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Київський університет ім. Б. Гринченка, Національний університет біоресурсів і природокористування України. – К. : ВД ЕКМО, 2011. – 368 с. 3.Освіта [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua.

О. Г. Черкасова, Г. А. Гарагуля

СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

Вища медична освіта повинна забезпечити високоякісну підготовку студентів і є важливою складовою реформування галузі охорони здоров'я та реалізації соціальних пріоритетів держави, оскільки від рівня підготовки майбутніх лікарів залежить якість надання медичної допомоги населенню країни. Використання сучасних інноваційних освітніх технологій спрямовано на те, щоб підвищити інтерес до навчання, привчити студента працювати самостійно, бути компетентним і мобільним, адаптуватися до вимог сучасного суспільства.

Домінуючий компетентнісний підхід при організації освітнього процесу вимагає від викладача зміни процесу навчання: його структури, форм організації діяльності, принципів взаємодії суб'єктів. А це означає, що пріоритет у роботі педагога віддається діалогічним методам спілкування, спільним пошукам істини, різноманітної творчої діяльності.

Все це реалізується при застосуванні інтерактивних методів навчання [1,2,3]. Інтерактивність - означає здатність взаємодіяти або перебувати в режимі бесіди, діалогу з будь-ким (людиною) або чим-небудь (наприклад, комп'ютером). Інтерактивне навчання - універсальна форма організації пізнавальної діяльності, спосіб пізнання, здійснюваний у формі спільної діяльності студентів.

Особливість інтерактивних методів - це високий рівень взаємно спрямованої активності суб'єктів взаємодії, емоційне, духовне єднання учасників. У порівнянні з традиційними формами ведення занять, в інтерактивному навчанні змінюється взаємодія викладача і учня: активність педагога поступається місцем активності учнів, а завданням педагога стає створення умов для їх ініціативи [2]. В ході діалогового навчання студенти вчаться критично мислити, вирішувати складні проблеми на основі аналізу обставин і відповідної інформації, зважувати альтернативні думки, приймати продумані рішення, брати участь в дискусіях, спілкуватися з іншими людьми. Студент стає повноправним учасником навчального процесу, його досвід служить основним джерелом навчального пізнання. Педагог не дає готових знань, але спонукає учасників до самостійного пошуку і виконує функцію помічника в роботі. В ході проведення численних досліджень встановлено, що використання інтерактивних методів є найефективнішим шляхом навчання, що сприяє оптимальному засвоєнню нового і закріплення старого матеріалу. При цьому основну позицію повинні займати саме учні, роль викладача зводиться до напрямку їх роботи на досягнення основних цілей даного заняття [2,3]. Інтерактивні методи, що використовуються на практичних заняттях (семінарах): розминка, дискусія, кейс-метод, колективне рішення творчих завдань, ділова гра.

На кафедрі внутрішньої медицини 1 ДЗ «ДМА» використовуються деякі інтерактивні методи навчання. При проведенні практичних занять важливим моментом є диференційований підхід до вибору конкретних методів з урахуванням необхідності формування відповідних професійних компетенцій. Наприклад, гра «лікар-пацієнт». 1. Отримавши певну інформацію, студенти обговорюють між собою, що слід зробити в даній ситуації і чи потрібні додаткові відомості (консультації фахівців, проведення лабораторних та інструментальних досліджень і т. д.). Прийнявши узгоджене рішення, вони повідомляють його ведучому або вводять в комп'ютер. Після цього, користуючись еталоном рішення, ведучий видає необхідні відомості або відповідну рішенню інформацію про зміни в стані хворого. 2. Методика послідовного

або розірваного ланцюжка: на кожному етапі такої гри в послідовному або довільному порядку роль лікаря доручається різним студентам. 3. Відтворення ситуації в мікрогрупах з подальшим обговоренням.

Як свідчить наш досвід, використання інтерактивних методів навчання сприяє підвищенню у студентів інтересу до медицини в цілому, сприяє розвитку більшої самостійності студентів, творчого підходу до навчання, прояву своєї індивідуальності в навчальному процесі та інших корисних навичок. Під керівництвом співробітників кафедри студенти мають можливість удосконалювати свої вміння і навички в складанні тематичних презентацій, підготовки повідомлень і доповідей з наступним поданням їх на конференціях і семінарах різного рівня.

Таким чином, інтерактивні форми навчання є особливо важливими в здійсненні навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах. Вони посилюють інтерес до навчання, розвивають творче, продуктивне мислення, вчать культурі спілкування, сприяють формуванню індивідуальних моральних установок, заснованих на професійній етиці, виробленню критичного мислення, вміння представляти і відстоювати власну думку, що принципово важливо для майбутніх фахівців системи охорони здоров'я.

Список використаних джерел

1.Дубягін О.Б. Інноваційні технології та методи навчання як фактор удосконалення навчального процесу / Дубягін О.Б. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.geci.cn.ua/uk/home/item/download/446_a657598348b2a6e8c60b5c4f62a104f0.html. 2.Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання / О. Пометун. – К., 2007. – 142 с. 3.Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи: монографія; за ред. П.Ю. Сауха. – Житомир : Видво ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. – 444 с.

О.А.Ханюков, М.Г.Гетман, Т.В.Лакіза, Т.А.Сімонова, О.В.Писаревська

АТЕСТАЦІЯ ВИПУСКНИКІВ МЕДИЧНОЇ АКАДЕМІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕЛЕМЕНТІВ ОСКІ (ОБ'ЄКТИВНОГО СТРУКТУРОВАНОГО КЛІНІЧНОГО ІСПИТУ)

Метою атестації випускників Державного закладу «Дніпропетровська медична академія Міністерства охорони здоров’я України» (далі – ДЗ «ДМА») є встановлення відповідності рівня сформованості знань, умінь та навичок, досягнутих в результаті засвоєння освітньо-професійної програми (ОПП), вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ).

Нормативно-правова база: 1) Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII (Стаття 6. Атестація здобувачів вищої освіти); 2) Наказ МОЗ України від 14.08.98 № 251 «Про затвердження Положення про систему ліцензійних інтегрованих іспитів фахівців з вищою освітою напрямів «Медицина» і «Фармація», зареєстровано в Мінюсті України 11.09.98 за № 563/3003; 3) Наказ МОЗ України № 749 від 19.10.2009 «Про затвердження та введення навчального плану підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» кваліфікації лікар у ВНЗ IV рівня акредитації за спеціальностями «лікувальна справа», «педіатрія», «медико-профілактична справа»; 4) Наказ МОЗ України від 31.01.2005 № 53 «Про затвердження Положення про організацію та порядок проведення державної атестації студентів, які навчаються у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації за напрямом підготовки «Медицина»; 5) Наказ ДЗ «ДМА» від 31.08.2017 р. № 153-ОД «Про організацію навчального процесу в ДЗ «ДМА» в 2017/2018 н.р.»; 6) Постанова Кабінету Міністрів України від 28.03.2018 р. № 334; 7) Рішення ЦМК ДЗ «ДМА» від 24.04.2018 р.

Основними принципами здійснення кваліфікаційного іспиту є: об'єктивність, прозорість і публічність, незалежність, нетерпимість до проявів корупції та хабарництва, інтеграція у міжнародний освітній та науковий простір, обов'язковість, єдність методики оцінювання результатів.

Проведення практично орієнтованого клінічного іспиту є етапом переходу до виконання Постанови Кабінету Міністрів України № 334 від 28.03.2018 року щодо атестації здобувачів освітнього ступеня «Магістр» за спеціальностями галузі знань «22 охорона здоров'я».

Структура атестації випускників складається з кількох частин: перша – письмовий іспит Крок-2; друга частина – практично орієнтований клінічний іспит, який складається з трьох частин: робота з реальним хворим, робота з симулятивним пацієнтом (використання елементів ОСКІ), робота з навчально-наочними матеріалами.

Робота з реальним хворим демонструє вміння студента встановити попередній діагноз, призначити план обстеження хворого та схему лікування. На першому етапі перевіряється вміння збирати скарги, анамнез захворювання, анамнез життя, володіння практичними навичками (пальпація, перкусія, аускультація) при огляді хворого. При складанні цієї частини екзамену студент повинен знати сучасні стандарти ведення хворого – обстеження, лікування, прогноз та ін.. Роботу біля ліжка хворого оцінює бригада викладачів, яку очолює професор-фахівець з терапії, хірургії або з акушерства та гінекології.

Робота з симулятивним пацієнтом (використання елементів ОСКІ) спрямована на оцінку клінічної та професійної компетентності студента по діагностиці та наданню допомоги при невідкладних станах. ОСКІ використовується у Британії з 1975 р. ОСКІ були розроблені, щоб знизити варіативність оцінки студентів. В ідеалі, варіативність в оцінках повинна виходити з різниці в успішності учнів. На жаль, в клінічних обстеженнях велика частина варіабельності може залежати від інших чинників. ОСКІ знижує мінливість, зменшуючи деякі з цих факторів. Зазвичай ОСКІ приймає форму «кола» з рядом «станцій». Кожна «станція» триває фіксований час, а потім студент переходить до іншої станції. Таким чином, всі учні виконують одну і ту ж задачу; їм ставлять одні і ті ж питання одні і ті ж екзаменатори на кожній «станції».

Робота з симулятивним пацієнтом підвищує об'єктивізацію та стандартизацію оцінювання знань студентів, а також дозволяє оцінити знання студентів та спроможність надання допомоги при невідкладних станах. Відповідно до списку з ОКХ проводиться діагностика та визначення плану надання невідкладної допомоги при 16 невідкладних станах. В присутності екзаменаторів та членів екзаменаційної комісії з відповідних дисциплін (внутрішні, професійні та інфекційні хвороби; хірургічні хвороби з дитячою хірургією; акушерство та гінекологія) всі студенти виконують одну і ту ж задачу, їм ставлять одні і ті ж питання одні і ті ж екзаменатори на кожній «станції». Студенти працюють зі стандартизованим хворим, який знаходиться у невідкладному стані.

Екзаменатори та члени екзаменаційної комісії оцінюють уміння та навички випускника, заносять оцінки до Протоколів проведення та оцінювання іспиту. Встановлюється часовий регламент на виконання випускником діагностики та визначення плану надання невідкладної допомоги або демонстрації навичок з надання невідкладної допомоги (робота з «симулятивним» пацієнтом), який становить не більше 15 хвилин на виконання вищезазначеної навички.

Наступний етап атестації випускників полягає в оцінюванні рівня сформованості у випускника умінь та навичок, які не передбачають безпосередньої роботи з хворим, в вирішенні ситуаційних задач для оцінювання типових завдань діяльності та

демонстрації основних умінь та навичок згідно з вимогами ОКХ з використанням фантомів, муляжів, навчально-наочних матеріалів, ситуаційних задач тощо.

Проведення атестації випускників дає можливість студентам продемонструвати знання, якими вони опанували за шість років навчання з фундаментальних та клінічних дисциплін. Форма проведення атестації випускників удосконалює контроль уміння застосовувати знання з патології внутрішніх органів у процесі подальшого навчання та професійній діяльності відповідно до принципів доказової медицини.

Проведення комплексного іспиту надає можливість оцінити знання студентів максимально об'єктивно.

Список використаних джерел

1.Закон України «Про вищу освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст. 2014. 2. Лист державної організації «Центр тестування професійної компетентності фахівців з вищою освітою напрямів підготовки «Медицина» і «Фармація» при МОЗ України» за № 223 від 31.08.2015 року щодо критеріїв складання ліцензійних інтегрованих іспитів «Крок 2. Загальна лікарська підготовка», «Крок 2. Стоматологія», «Крок 2. Фармація, Клінічна фармація». 3.Наказ МОЗ № 53 від 31.01.2005 «Про затвердження положення про організацію та порядок проведення державної атестації студентів, які навчаються у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації за напрямом підготовки «Медицина». Документ z0244-05, чинний, поточна редакція – Прийняття від 31.01.2005. – Електрон. Аналог. Друк. вид.: режим доступу: https://www.google.com.ua/?gws_rd=ssl#q=%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7+%D0%B2%D1%96%D0%B4+31.01.2005+%D1%80.+%E2%84%96%+53&spf=68. – Дата звернення: 16.04.2017. Назва з екрану. 4.Наказ МОЗ України № 239 від 16.04.2003 «Про затвердження складових галузевих стандартів в вищої освіти з напрямку підготовки 1101 «Медицина» 2003 р., № 20, стор. 567, стаття 902, код акту 25132/2003. –Електрон. Аналог. Друк. Вид.: режим доступу: http://consultant.parus.ua/?doc=0314148CC0. – Дата зверення: 16.04.2017. Назва з екрану. 5. Наказ № 153-ОД від 31.08.2017 р. «Про організацію навчального процесу в ДЗ «ДМА» в 2017/2018 н.р.». 6.Постанова Кабінету Міністрів України від 28 березня 2018 року № 334. 7. Рішення ЦМК ДЗ «ДМА» від 24.04.2018 р.

О. В. Усачова, Т. М.Пахольчук

ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ ВИКЛАДАННЯ НА КАФЕДРІ ДИТЯЧИХ ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ

Кінцевою метою викладача ВНЗ є навчання та підготовка до самостійної роботи висококваліфікованого спеціаліста. Практичні навички, якимнавчаються студенти на кафедрі дитячих інфекційних хвороб, необхідно закріпити не тільки теоретично, але й практичними вміннями. При вивченні дитячих інфекційних хвороб враховуючи небезпечність для життя і здоров'я студентів самих інфекцій самостійне виконання практичних навичок з метою засвоєння теоретичного матеріалу можливе лише при використанні елементів симуляційної медицини. У сфері освіти симуляційні технології докорінно перетворюють процес опанування інформацією, що дозволяє представити її в якісно іншій формі, створюючи ефект занурення в навчальне середовище [1]. Застосування методів активного навчання, зокрема, стимуляційної рольової гри, дозволяє студентам медикам, залишаючись в позиції учнів, виконувати професійні дії і вчинки. Форма організації такої діяльності практично відтворює форми реальної професійної діяльності. Тому для викладача будь яка технологія має практичний сенс тією мірою, в якій допомагає йому здійснювати цілеспрямований вибір відповідного методу навчання або їх поєднання для вирішення конкретних дидактичних завдань. І, звичайно, очевидно, що за період навчання на клінічних кафедрах неможливо зустріти весь, обов'язковий для вивчення студентами, перелік нозологій. Саме для цього існують симуляційні технології, що використовують ігрові методи навчання [2, 3]. Не менш важливим є розвиток так званих

нетехнічних навичок– здатності приймати рішення, лідерських та організаторських якостей, навичок командного спілкування і підтримки та ін. [4].

Симуляційний тренінг дозволяє отримувати клінічний досвід у віртуальному середовищі без ризику для пацієнта; об'єктивно оцінити досягнутий рівень майстерності; забезпечити необмежене число повторів при відпрацюванні навички; тренуватися у зручний час, незалежно від роботи клініки; відпрацьовувати дії при рідкісних і загрозливих для життя патологіях; знизити стрес при перших самостійних маніпуляціях; навчитися працювати в команді; провести самоаналіз своїх психологічних якостей і професійних вмінь; отримати об'єктивну оцінку власного ступеня підготовленості у різних сферах медичних знань і вмінь. Не менш важливим є розвиток так званих нетехнічних навичок – здатності приймати рішення, лідерських та організаторських якостей, навичок командного спілкування і підтримки та ін. [2].

Мета роботи: висвітлити ефективність впровадження сучасних методів викладання дитячих інфекційних хвороб на 6 курсі медичного факультету.

Основна частина. Викладачі проводячи практичні заняття зі студентами на 6 курсі прагнуть якомога ближче наблизити майбутнього лікаря до реальної ситуації. Це є важливим як при першому контакті з хворою дитиною та її батьками або опікунами, так і при вирішенні питання щодо обстеження та складання плану лікування і проведення заходів у осередку інфекції серед контактних, а в подальшому реабілітації та профілактики захворювання.

На кожному занятті студенти 6 курсу разом з викладачами проводять розбір та аналіз тематичних історій хвороб (копій історій хвороб пацієнтів, які проходили лікування у клініці). Викладач в цій ситуації відіграє роль консультанта та організатора цього процесу, де у ході аналізу розбираються питання об'єктивного статусу хворого, як на момент первинного огляду у прийомному відділенні, обґрунтування та постановки попереднього діагнозу і визначення наявності ускладнень, так і подальшому спостереженні в продовж перебування його у відділенні на лікуванні. В подальшому при отриманні усіх результатів загальних аналізів згідно протоколів студент визначає необхідність призначення додаткових методів обстеження для подальшого обґрунтування заключного діагнозу. Немаловажне значення має і визначення плану лікування хворого після первинного обстеження та корекція його при отриманні результатів додаткових клінічних і лабораторних досліджень. Також оцінюються показання до виписки хворого із стаціонару з відпрацюванням рекомендацій щодо строків диспансерного нагляду, лікування та реабілітації на після госпітальному етапі. В залежності від нозологічної форми захворювання викладачем приділяється увага розробці профілактичних заходів як по відношенню до хворої дитини, так і до оточуючих його рідних або дітей у колективі, який відвідує ця дитина. Важливим також є одержання від студентів вичерпних відповідей на деонтологічні і морально-етичні питання. Завдяки постійному повторенню цих ситуацій на кожному занятті студентами накопичується унікальний клінічний досвід без ризику нанесення шкоди пацієнту. Така діяльність формує здатність швидкого прийняття рішень і бездоганного виконання ряду маніпуляцій або втручань, особливо при невідкладних станах. Крім того, таким шляхом вдається уточнити світогляд кожного випускника і, при необхідності, внести корективи в хід його міркувань.

Студенти 6 курсу, як субординатори, набувають досвід безпосереднього спілкування не тільки з хворою дитиною, але й її батьками, які в деяких ситуаціях можуть відмовитися від спілкування зі студентом. Враховуючи можливість виникнення таких ситуацій однією з найбільш поширених активних форм проведення практичних занять на кафедрі є симуляційний тренінг. Симуляційна гра дає можливість моделювання різноманітних сценаріїв шляхом розміщення студентів в реалістичних ситуаціях з наданням негайного зворотного зв'язку на прийняті ними рішення та дії,

покращує набуття необхідних навичок. Такі програми моделювання ситуацій не тільки сприяють поліпшенню особистих професійних навичок і їхньої оцінки, але, так само, дають можливість навчитися злагодженої роботи в команді і дозволяють оцінити готовність фахівців для виконання своїх професійних обов'язків.

Сценарій гри, зрозуміло, «веде» викладач, який визначає діагноз (один чи більше) вигаданого хворого. Між студентами розподіляються ролі віртуальних пацієнтів. Кілька студентів виступають в ролі пацієнта та його батьків, які мають переказати всю інформацію про хворого: скарги та анамнез хвороби, життя та епідеміологічний. Далі друга група студентів надає дані об'єктивного огляду хворого (антропометричні дані, артеріальний тиск, температура тіла в пахвовій ямці та пахвинній ділянці; температура тіла в ротовій порожнині і в прямій кишці), лабораторні та інструментальні дані, а також самостійно згідно своєму розумінню визначають проблеми, відповідаючи на запитання одногрупників. Інші студенти аналізуючи отримані дані об'єднують інформацію в синдроми, що мають патогенетичне значення, та виділяють для проведення диференційного діагнозу ряд нозологій, що супроводжуються подібними синдромами. При використанні комп'ютера студентам демонструється зображення висипки на тілі у хворої дитини, або загальний стан хворого. Студенти обґрунтовують необхідність додаткових методів обстеження для уточнення основної і супутньої патології та наявність ускладнень. Одночасне використання банку фото та відео зображень допомагає демонструвати різні варіанти розвитку клінічних ситуацій, що сприяє більш міцному засвоєнню навчального матеріалу, особливо при вивченні дисциплін, пов'язаних з наявністю візуального ряду. При складанні плану обстеження згідно встановленому діагнозу студенти повинні продемонструвати знання технічного виконання практичних навичок: вміння проведення забору інфікованого матеріалу на дослідження – мазок слизу з мигдаликів, носової порожнини, калу на бактеріологічне дослідження, а також правила транспортування матеріалу до лабораторії. Підводячи підсумок та об'єднавши усі дані студенти формулюють розгорнутий діагноз згідно класифікації МКХ. Складання плану лікування пацієнта потребує володіння навичками розрахунку та проведення маніпуляцій, таких як: промивання шлунку та кишківника (з визначенням розчину, його температури та об'єму в залежності від віку та ваги хворої дитини). В подальшому призначають лікування з розрахуванням дезінтоксикаційної терапії та визначенням стартового розчину, його об'єму і швидкості введення. При визначенні особливостей годування хворої дитини, студент демонструє знання не тільки типу молочних сумішей, але й вміння розрахунку їх об'єму та енергетичної цінності в залежності від стану хворої дитини та надання рекомендацій батькам у подальшому годуванні дитини в період реабілітації. Призначення медикаментозного лікування передбачає знання студентами протоколів лікування та орієнтування у медичних препаратах в залежності від механізму їх дії, дозуванні і можливих побічних ефектах. В разі необхідності студент демонструє вміння надавати невідкладну допомогу як на до госпітальному етапі, так і на первинному стаціонарному та спеціалізованому етапі допомоги:її вид та об'єм. Таким чином, повністю передбачити розвиток кожної гри не можливо. Головне те, що викладач протягом гри має можливість оцінити студента не за відповіддю на запитання, а дії кожного студента, що досить виразно імітують реальну ситуацію.

Висновки. Використання сучасних методів викладання, таких як стимуляційний тренінг,при проведенні практичних заняттях зі студентами 6 курсу на кафедрі дитячих інфекційних хвороб дає можливість незалежно від наявності в клініці відповідних пацієнтівзмоделювати складний або рідкісний випадок длявідпрацьовування вмінь та навичок згідно ситуації.Особливо це актуально для відпрацювання навичок при рідкісних або критичних випадках.

Список використаних джерел

1.Закон України «Про вищу освіту» (Відомості Верховної Ради, 2014, № 37-38, ст. 2004) із змінами, внесеними згідно із Законом № 76-VIII від 28.12.2014 // ВВР. – 2015. – № 6. 2.Організація симуляційного навчання у ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені і. Я. Горбачевського МОЗ України» /М. М. Корда, А. Г. Шульгай, А. А. Гудима, С. Й. Запорожан. Сучасні підходи до вищої освіти в Україні (з дистанційним поєднанням ВМ(Ф)НЗ України за допомогою відеоконференц-звязку: матеріали XIУ Всеукр.наук.-практ.конф.зміжнар.участю присвяченої60-річчю ТДМУ (Тернопіль, 18-19 трав.2017р.): у 2т./Терноп.держ.мед.ун-т імені І.Я.Горбачевського. – Тернопіль : ТДМУ,2017. – Т.2.–С.69-71. 3.Освітні симуляційні технології на прикладі рольової ігри при навчанні студентів медиків //Біловол О.М., Боброннікова Л.Р., Немцова В.Д.,Шапошнікова Ю.М., Тихонова І.О.Симуляційне навчання в системі підготовки медичних кадрів: матеріали навч.метод. Конф., присвяченої 212-й річниці від дня заснування ХНМУ(Харків, 30 лист. 2016 р.) / кол. Авт. – Харків :ХНМУ, 2016. – С.16-19. 4.Impactofintrapartumsimulationbasedtrainingonclinicalknowledge, technicalandnon-technicalskills. PhdThesisbyAnaReynolds (Saraiva), UniversityofPorto, 2012 (http://repositorio-aberto.up.pt/handle/10216/75206).

О. М. Птахіна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Інтеграція вищої школи України до загальноєвропейського освітнього простору передбачає модернізацію освітньої галузі в контексті європейських вимог щодо забезпечення якості освіти. Приєднання України до Болонського процесу, за яким визначальним критерієм освіти є якість підготовки фахівців, зобов'язує вищі навчальні заклади приділяти значну увагу результатам освітньої діяльності, а саме отриманим студентами знанням, компетенціям і навичкам. Саме тому проблема забезпечення якості вищої освіти в України набуває особливої актуальності в умовах зростанням вимог суспільства та роботодавців до якості підготовки фахівців, а якість освіти є тим показником, за яким визначається ефективність функціонування системи освіти будь-якої держави на будь-якому етапі її розвитку.

Головною метою вищої школи сьогодні – є забезпечення потреб держави у висококваліфікованих, професійно-мобільних, конкурентоспроможних фахівцях, здатних до безперервного навчання та удосконалювання знань.

Якість освіти є загальновизнаним пріоритетом у системі сучасної професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах України.

Європейський простір вищої освіти – це об'єднання 46 національних систем (й зокрема, української), що розвиваються відповідно до спільно-визначених засад. В Європейському просторі вищої освіти вироблено низку законодавчих та нормативних документів, які допомагають різним країнам відповідно до свого освітнього законодавства, а також зважаючи на автономію вищих освітніх закладів, регламентувати процеси контролю і забезпечення якості освіти. Одним з найголовніших документів, у визначенні і дотримуванні стандартів якості вищої освіти, є «Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти» (European quality assurance standards and guidelines - ESG), які стосуються внутрішнього забезпечення якості у вищих навчальних заклада, зовнішнього забезпечення якості вищої освіти, забезпечення якості у діяльності агенцій із зовнішнього забезпечення якості і ґрунтуються на наступних основних принципах: вищі навчальні заклади несуть основну відповідальність за якість своїх освітніх послуг та забезпечення цієї якості; система забезпечення якості реагує на розмаїтість систем вищої освіти, навчальних закладів, програм і студентів; система забезпечення якості підтримує розвиток культури якості; система забезпечення якості враховує потреби та очікування студентів, усіх інших залучених сторін та суспільства [3].

У системі української вищої освіти нині актуалізуються такі нові тенденції, явища, процеси, як: університетська автономія, академічна мобільність, подвійний диплом, Європейська система перезарахування (трансферту) кредитів (ECTS), нові професійні освітні стандарти, моніторинг якості освіти, рейтинги ВНЗ, оновлення змісту навчання (перегляд і модернізація програм, навчальних матеріалів, літератури, засобів навчання; розробка і впровадження нових навчальних дисциплін із перспективних наукових напрямів, насамперед міжгалузевих та прикладних); комп'ютеризація навчання та управління; синтез науки та освіти; виконання наукових проектів; система Грантів; приватна освіта; конкуренція і конкурентоспроможність ВНЗ різних форм власності; модернізація стратегії і тактики навчально-виховного процесу (побудова його на засадах вільної творчої освіти (Liberal Arts Education), варіантність і свобода вибору у побудові індивідуальної навчальної програми, вибіркові дисципліни, сертифікатіні програми, одержання додаткової спеціальності, посилення творчої та самостійної складової навчання, демократизація навчання та управління, 100-бальна рейтингова система оцінювання знань студентів, рейтингова оцінка роботи викладача, стимулювання інноваційних методик і форм викладання та виховання; створення спеціальних інноваційно-освітніх центрів; демократизм у стосунках викладачів та студентів, посилення ролі студентського самоврядування); прозорість вступного тестування; відкрита виборність керівних посад в університеті (від ректора до завідувачів кафедр) та інші [2].

Європейська асоціація університетів (ЄАУ) відіграє невід'ємну роль у формуванні майбутньої європейської вищої освіти та науки, дякуючи своїй винятковій обізнаності із сектором та різноманітності своїх членів. Мандат Асоціації щодо Болонського процесу, вклад в формування політики ЄС в галузі науки та стосунки з міжурядовими організаціями, а також європейські установи та міжнародні асоціації підтверджують її здатність розглядати проблеми в галузі вищої освіти, науки та інновації, які є ключовими для університетів. Європейська асоціація університетів є найбільшою європейською університетською асоціацією, що об’єднує понад 800 ВНЗ у 46 країнах Європи. Основними пріоритетами в діяльності є: формування європейського простору вищої освіти в руслі Болонського процесу; дослідництво та іновації; інтернаціоналізація вищої освіти та наукових досліджень; підвищення якості європейських університетів; управління, фінансування та автономія. Як центр поширення передового досвіду в галузі вищої освіти, ЄАУ підтримує університети та допомагає їм у розробці власної політики для того, щоб вищі навчальні заклади могли відповідати зростаючим вимогам суспільства знань; у пропаганді реформаційних стратегій для прийняття рішень на різних рівнях; у зміцненні керівництва, лідерства та управління установами в умовах лібералізації освітніх систем; в обміні та передачі передового досвіду; у розвитку партнерських відносин у галузі вищої освіти та наукових досліджень між Європою та іншими регіонами світу; у зміцненні позиції європейських університетів у глобальному контексті.

Система забезпечення закладами вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) відповідно до Закону України «Про вищу освіту» передбачає здійснення таких процедур і заходів: визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти; здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм; щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників закладу вищої освіти та регулярне оприлюднення результатів; забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників; забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою; забезпечення наявності інформа-

ційних систем для ефективного управління освітнім процесом; забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації; забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками закладів вищої освіти та здобувачами вищої освіти, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату [1].

Доцільно зазначити, що з 2004 року ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» індивідуальний повноправний член Європейської асоціації університетів (EUA). У 2006 р. університет першим в Україні пройшов міжнародну акредитацію (оцінювання якості освіти) Європейською асоціацією університетів (ЄАУ), а в квітні 2011 університет пройшов повторно міжнародну акредитацію Європейською асоціацією університетів (ЄАУ). У зв'язку евакуацією університету внаслідок військової агресії на Сході України з 1 вересня 2014 р. у Державному закладі «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» відбулися суттєві зміни в організації навчального процесу шляхом збільшення ролі використання дистанційних технологій на денній та заочній формах навчання й відповідно здійснювалося корегування завдань наукового дослідження щодо підсилення уваги до розробки змісту та технологій (форм, методів, засобів) моніторингу якості дистанційного складника навчання студентів. Але ці обставини не заважають Університету у пошуку та розширенню можливих міжнародних контактів, необхідних для наукової, науково-практичної та навчально-методичної роботи ЛНУ імені Тараса Шевченка; створенні та підтримки програм наукового стажування професорсько-викладацького складу та студентів університету за кордоном. Так у жовтні 2015 року на базі ЛНУ був відкритий інформаційно-ресурсний центр Window on America за підтримки Посольства США в Україні. У 2016 році університетом було отримано грант від Британської ради в Україні на спільний з Кембриджем (Великобританія) науково-дослідний проект Research Capacity Building: A case study of Displaced University в рамках програми Інтернаціоналізації вищої освіти. Протягом останніх двох років завдяки підписанню університетом договорів з Лодзьким університетом (м Лодзь, Польща), Вищою школою туризму і екології в Сухий-Бескидської (Малопольське воєводство, Польща), Тбіліським державним університетом імені Івана Джавахішвілі (м.Тбілісі, Грузія) студенти ЛНУ отримали можливість пройти паралельне навчання в зарубіжному вузі. Сьогодні керівництво ЛНУ веде переговори з Університетом Алмерії (м Алмерія, Іспанія), Університетом Нікосії (м Нікосія, Кіпр), Університетом Хуайхуа (провінція Хунань, КНР) про підписання подібних угод про співпрацю.

Запровадження вищими навчальними закладами заходів щодо імплементації Закону України «Про вищу освіту», сприятиме реалізації системи забезпечення якості вищої освіти та підготовки спеціалістів на рівні європейських вимог і стандартів, передбачає впровадження в систему вищої освіти широкого спектра нововведень, що сприяютимуть удосконаленню, модернізації та підвищенню якості освіти, створенню єдиного освітнього середовища та відповідатимуть провідним сучасним європейським практикам.

Список використаних джерел

1. Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18. 2.Інновації як фактор модернізації та підвищення якості вищої освіти: Бібліогр. по-кажчик (1995-2006) /Укл. Н. В. Артикуца, 0. М. Клоченок, Т. О. Ліщук; НаУКМА. - К.: Стилос. 2006. - 630 с. 3.Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). – К.: ТОВ «ЦС», 2015. – 32 с. 4.European Association of Institutions in Higher Education / Past projects / Level 5, the missing link (L5Missing). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.eurashe.eu/projects/l5.

N. R. Smolikevych

PROGRESSIVE PEDAGOGICAL PRACTICE IN US UNIVERSITIES

In order to create and maintain a productive and supportive learning environment that would ensure high-quality knowledge by recipients of higher education in USA, university pedagogical staff uses a number of ways to organize classes in their practice. This is, first of all, shifting the emphasis from teaching (the activity of the teacher) to the study (student's activity), which ensures the active work of students in the classroom, the development of their creative abilities, communication skills and the ability to cooperate in diverse groups. A student is an active person in constructing knowledge from his own experience, but the role of a teacher is important as a person with professional, communicative, organizational and multicultural competencies, facilitator of students' educational activity. And besides effective teaching strategies, the university infrastructure also allows teachers to widely apply technical training tools for multimedia presentations, video conferences, films, and more.

Changing the educational approach of the institution from providing teaching («Instruction Paradigm») for effective learning («Learning Paradigm») requires a co-ordinated collaboration of scientific and pedagogical workers horizontally (interdisciplinary), and vertically (with administrators and students) and a cultural change that encompasses the entire campus community. This is indicated by a lot of American scholars such as R.Bar, L.Bryce, A.Gartner, M.Kohler, T.Koshmanova, J.Ormrod, S.Rao, J.Tag and others, but they do not reject the traditional approach to teaching, especially, for delivering lectures).

The work's aim is to consider progressive conditions for the achievement of the higher institution's main mission that is effective student training.

Having examined the advanced American theories of social constructivism and postmodernism, which purpose is to build a humane society by perceiving equally all people of different cultures, social levels, gender, age and race, and which are based on advanced methods of teaching in the USA, we can isolate their main postulates [1, p. 3-11]: 1) the student is an active person in the process of cognition, thinking, learning (the advantage is given to the development of critical thinking); 2) knowledge is the result of a personal interpretation of experience, rather than the transfer of information from a teacher to students or only an interpretation of it from certain sources; 3) an individual approach to each student, the speed and quality of obtaining new knowledge is conditioned by previous experience, level of the gained knowledge; 4) importance of obtaining knowledge in the process of interaction, cooperation, and discussions that is the work in small groups; 5) a combination of theoretical knowledge with developing practical skills (involving students in real learning situations: authentic tasks, problem solving situations, etc.); 6) support for multiculturalism: the goal of global education is to foster educated young people, leaders who can effectively co-operate in a diverse environment; 7) social interaction facilitates the learning process: academic service-learning in the United States is relevant in the context of society (community) and is often included in the curriculum.

To ensure a high-quality educational process, scientific and pedagogical workers use lots of effective models to implement it, among them are: cognitive apprenticeship, cooperative learning, inclusive learning, Project-Based Modeling, Problem-Based Learning, and Learning Environment. They require from teachers to spend more time for their preparation than traditional teaching methods and also need a thorough explanation of their purposes, objectives, rules and expected outcomes in the class.

The model of cognitive apprenticeship is determined by a brief presentation of the material by the teacher with the subsequent design of the cognitive process, which students must master, gradually providing more independent management of this process with the

growth of their competence. [1, p. 245-246] The model of cooperative learning is used for collective work and group working (for example, group solving of a problem, writing, performing projects) in order to develop logical and critical thinking. According to this approach, students are responsible for their own understanding and understanding of the material by the team. The learning model, which is based on project work, is a constructivist model that offers students the opportunity to do the project (presentations, web pages, videos) while learning some subject material. Its purpose is to develop the students' creative abilities in addition to gaining knowledge. The problem-solving training model organizes the work of students in groups to address a variety of problems to solve, often of a social nature. The model of a supportive learning environment with indirect guidance and a friendly attitude of the teacher supports students in performing problem-solving tasks, using a wide range of resources, tools and schemes [4], ensures the activity and high motivation of students to study in compliance with established rules, interpersonal interaction with teachers, group mates in the process of gaining new knowledge [3].

It is important to recognize that there is no one best way to teach. Teachers also do not have to limit students to a single learning style.

Among the positive aspects of using different teaching models for a teacher is: improving the quality of teaching and learning; systematic approach to teaching planning; application of alternative methods of presenting the material; ensuring the motivation and students' effective work in the classroom [2, p. 22-24].

The advantages for students are: the quality and speed of learning, the development of skills to learn and collaborate; the application of different types of learning, awareness of their abilities, and support in adaptation process to the learning environment in order to achieve success in learning [2, p. 24-25].

We have come to the conclusion that the only institution that emphasizes the teaching and learning process will be the most effective when each individual in this organization is effective and they make the most of their joint efforts. It is obvious, that quality results require from teachers to continually improve their planning and organization of classes.

References

1. Кошманова, Т., Брайс, Л., Голм, Ґ., Нейшинз Джонсон, Л., Равчина, Т. & Рао, Ш. Педагогіка для громадянського суспільства. Т. С. Кошманової (Ред.). Львів: Видавничий Центр Львівського національного університету імені Івана Франка. – 2005. 2. Barr R. B., Tagg J. From teaching to learning – a new paradigm for undergraduate education. Change, 27 (6). – 1995. – P. 12 – 25. 3. Ormrod, J. E. Educational psychology: developing learners. New Jersey. – 2000. – P. 599. 4. www.edtech.vt.edu/edtech/id/models/.

S. F. Aharkov, O. O. Tolstikova

TO THE QUESTION OF INTERNATIONAL INTEGRATION OF UKRANIAN HIGHER MEDICAL EDUCATION

Despite recent complaints about the quality of higher medical education in Ukraine, a significant number of graduates of Ukrainian medical schools have being working not only in the countries of the former Soviet Union, but also in highly developed European countries. The rather high level of teaching achieved by the Ukrainian Higher Medical School, despite attempts to discriminate it, is well known. Some Ukrainian medical universities are not at the last places in the ranking of medical universities in the world. At the same time, the alleged non-convertible of the Ukrainian medical diploma can be explained by myths inherited from the time when this false postulate provided for limiting leakage of domestic medical personnel abroad.

The fame and appeal of medical school are not determined by loud names and awards,

but to a greater degree by practicing graduates. To «Hold the mark» of the university means to be constantly present in the market of higher medical education of developing and developed countries.

An interesting fact is that, according to US law, graduates of any medical school, which registered by WHO, are equal candidates for medical practice, you only need to successfully pass a testing control. Moreover, all doctors can apply for work regardless of the country in which they received a diploma [1]. Decisive in this case are the personal abilities and knowledge of the holder of the diploma.

Of course, international integration of higher medical education is impossible without a combination of fundamental, general professional and special components. National is only the health care system itself. Medicine, like any other science, is a supranational system, which is based on significant discoveries and great achievements of professionals of various nationalities and religions. All over the world, when measuring blood pressure, an Italian Riva-Rocci tonometer, a French Laennec stethoscope is used, while listening to the tones of the Russian Korotkov [2].

The essence of the Bologna process is not to change the name of the disciplines and the renaming of subjects and not to transform the curriculum. It is not necessary to abandon the unique organizational and methodological achievements of the Ukrainian Higher Medical School, which for a long time ensured its effectiveness, that is, a high level of qualification and professionalism of medical personnel in conditions of extremely limited funding [1, 3]. The essence of the process is to create organizational, economic and legal prerequisites for the free movement of all carriers of academic values - students, teachers, researchers - within the framework of the general educational space [2]. Ukrainian medical school is worth it.

Real educational integration with Europe is to some extent limited by the fact that Ukraine is not a member of the European Union, and therefore, Ukrainian doctors do not enjoy full employment freedom in the European Union, no matter how you adapt the wording in the diploma in European standards. However, with a good knowledge of the national language in the country of residence, the Ukrainian medical diploma is more likely not an obstacle, but an aid for the practice in the specialty.

The typical practice of teaching foreign students in higher medical universities is convenient when working with people from developing countries, where the quality of education is much lower. But this excludes large groups of potential students from developed countries.

The integration of the Ukrainian system of higher medical education provides for a transition from a subjective to an objective assessment of knowledge, which led to the desire to exclude the identity of the examiner from the control procedure. A live interview of a student with a professor or a commission of teachers on the topic of a ticket with a demonstration of practical skills is universally excluded from the practice of many European medical universities. It is replaced by a computer or multiple choice questionnaire. Over the past two years, exam methods that have been widely used for a decade abroad using healthy actors depicting illness have been successfully introduced into the most progressive medical universities in Ukraine. At the same time, the remaining classical technology of knowledge control, adopted in medical universities of our country, is unusual for many foreign students [1, 2].

Thus, the main priority of the development of the national system of higher medical education is the policy of turning it into a solid and high-quality industry. The implementation of this task by Ukrainian higher medical education will ensure its compliance with international standards, enrich it with effective theoretical and practical developments, optimize its structure and guarantee the highest qualification and competitiveness of graduates of higher medical institutions [2].

References

1.ВОЗ, Университет Копенгагена. Каталог «Авиценна». Всемирный список образовательных учреждений сферы здравоохранения. Интернет-ресурс: http://avicenna.ku.dk/. 2.Панькевич А. І. Перспективи інтеграції вищої медичної освіти України з Європейським простором / А. І. Панькевич, І. А. Колісник, А. М. Гоголь // «Європейський вибір – невід'ємна складова розвитку вищої медичної освіти України»: Матеріали навчально-методичної конференції. – Полтава, 2013. – С. 145–147. 3.Чурилов Л.П., Строев Ю.И, Утехин В.И. Опыт междисциплинарной интеграции и применения инновационно-образовательных технологий // «Медицина. XXI век». - 2008, № 9 (10). С. 28-37.

Т. П. Приходько, А. О.Артеменко

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ЯК ЛАНКИ СВІТОВОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОСТОРУ

Вища освіта XXI століття стає важливим чинником забезпечення реалізацію економічних та соціальних цілей держави. Інтеграція та глобалізація культурних, соціальних і економічних процесів розвитку зумовлює глибоке оновлення та модернізацію системи освіти, у тому числі, вищої освіти.

Над проблемами раціонального розподілу й управління фінансовими та матеріальними ресурсами закладів вищої освіти, напрямками надання освітніх послуг, наближенням вищої освіти України до світових стандартів і здобутків присвячені праці багатьох вітчизняних вчених. Ці питання у різний час вивчали Й. М. Бескид, Я. Я. Болюбаш, Ю. Я. Бобало, І. О. Вакарчук, Є. Г. Єфімов, К. В. Корсак, В. Г. Кремінь, О. І. Устенко, В. А. Яблонський та ін. [1].

Модернізація системи освіти в Україні в основному пов'язана із виконанням державою Болонських домовленостей та інтеграцією у освітній простір Європи, яка розпочалася ще з часів прийняття МОН наказу «Про затвердження Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України на 2004-2005 роки» від 23 січня 2004 р. №49. Він передбачав створення європейського наукового й освітнього простору задля розширення можливостей випускників, а також збільшення мобільності здобувачів вищої освіти на європейському ринку праці та конкурентоздатності вищої освіти [2;4].

Проте, не зважаючи на активне впровадження кредитно-модульної системи у заклади вищої освіти, існують деякі проблеми, що стоять на шляху модернізації вищої школи:

По-перше, низький рівень мобільності викладачів і відсутність належних умов задля формування конкурентного середовища між закладами вищої освіти.

По-друге, як справедливо зауважує Р.М.Захарчин – це «Необхідність демократизувати навчальний процес, зокрема розширювати предметний компонент варіативної частини навчальних планів, запроваджуючи в процес підготовки випускників ті дисципліни, які завдяки профільному змісту своїх навчальних програм будуть суспільно корисними та економічно доцільними в конкретному регіоні, відповідатимуть його економічній галузевій структурі й перспективам стратегічного розвитку» [3, с.14].

По-третє, зараз майже всі приватні заклади вищої освіти не проводять наукових досліджень і зовсім невелика кількість приватних університетів може запропонувати належну академічну якість.

По-четверте, існує «Необхідність упорядкування існуючих ліцензійних обсягів прийому абітурієнтів на економічні спеціальності в бік розумного зменшення, виходячи з реальної потреби регіонів» [3,с.15]. Пріоритет на таку підготовку необхідно надавати закладам вищої освіти економічного профілю.

По-п'яте, найслабшою ланкою було і залишається гуманітарне спрямування наук, через те, що абсолютна більшість здобувачів вищої освіти більш схильне наслідувати чужі ідеї, ніж творити власні.

По-шосте, існує недовіра в працедавців до фахових компетенцій випускників освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», рівень яких є вже давно освітньо визнаним у світовій практиці підготовки майбутніх кадрів.

По-сьоме, в основі Закону України «Про вищу освіту» лежить концепція всебічної університетської автономії, але на разі в закладах вищої освіти має місце лише академічна автономія, а за відсутності фінансової і організаційної це є перешкодою для підвищення заробітної платні університетським працівникам, розвитку наукових досліджень і матеріально-технічної бази закладів вищої освіти.

Отже, для реалізації вимог Болонського процесу та модернізації системи вищої освіти в Україні як ланки світового педагогічного простору, необхідно забезпечити на державному рівні вирішення низки проблем зовнішнього та внутрішнього характеру, які значною мірою сповільнюють нашу інтеграцію у європейський освітній простір.

Список використаних джерел

1.Вакарчук І.О. Вища освіта України - європейський вимір: стан, проблеми, перспективи / І.О. Вакарчук // Вища школа. - 2008. - № 3. - С. 3-18. 2.Денисенко М. П. Вища освіта в Україні: проблеми та перспективи / М. П. Денисенко, С. В. Бреус // Вчені записки університету «КРОК». - 2013. - Вип. 33. - С. 17-24. 3.Захарчин Р.М. Проблеми і перспективи розвитку вищої освіти на інноваційній основі / Р.М. Захарчин // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. – 2011. – Вип. 7. – С. 13-15. 4.Наказ МОН №49 від 23 січня 2004 р «Про затвердження Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України на 2004-2005 роки».

І. О. Костіцька, Д.Б. Соломчак, М.М.Волошин

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ ДОКАЗОВОЇ МЕДИЦИНИ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ВИКЛАДАННЯ НА КЛІНІЧНІЙ КАФЕДРІ

На сьогодні, доказова медицина – концепція сучасного клінічного мислення із вдосконаленням технологій збору анамнезу, аналізу результатів лабораторних та інструментальних досліджень, узагальнення та застосування наукової медичної інформації, що дозволяє приймати оптимальні клінічні рішення для надання висококваліфікованої допомоги пацієнту, так і розрахунку економічної ефективності [1,3]. Тому впровадження результатів доказової медицини у щоденну професійну діяльність є провідним інструментом удосконалення принципів викладання медичної освіти.

Навчальна робоча програма дозволяє отримати теоретичні знання, оволодіти практичними навичками, умінням оцінити результати сучасних додаткових методів обстеження згідно алгоритмів діагностики та лікування захворювань внутрішніх органів, а також закласти основу для подальшого самостійного професійного удосконалення [2,7].

Без сумніву усі галузі внутрішньої медицини закладають фундамент для засвоєння студентами-медиками знань з профільних дисциплін, формують вміння використовувати знання з патології внутрішніх органів у процесі навчання та професійної діяльності із застосуванням сучасних принципів доказової медицини.

Згідно з вимогами Болонського процесу організація навчального процесу в ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет» здійснюється за кредитно-модульною системою. Основними видами навчальної діяльності є читання лекцій, проведення практичних занять та самостійна робота студентів під керівництвом викладача [4,5]. Під час вивчення будь-якої теми при обговоренні

діагностичної та лікувальної стратегії, профілактики захворювання наголос ставиться на необхідності брати за основу сучасні дані доказової медицини. Контроль вивченого та засвоєного при підготовці до практичного заняття матеріалу здійснюється шляхом рішення запропонованих тестових завдань та ситуаційних задач, у тому числі завдань на зразок «Крок-2».

Необхідно пам'ятати, що студентам-медикам, часто важко влучно застосовувати теоретичні знання, які отримуються на лекціях, тому у них відсутнє уміння працювати з конкретним хворим [6]. Безумовно, велике значення мають практичні заняття біля ліжка хворого у стаціонарних відділеннях. Під час курації хворого за темою заняття викладач акцентує увагу на опитуванні хворого, зборі скарг, анамнезі захворювання та життя, клінічному обстеженні по системам та органам, формуванні попереднього діагнозу, призначенні плану обстеження, інтерпретації результатів дослідження, формулюванні остаточного клінічного діагнозу та виборі стратегії лікування хворого, згідно стандартів.

Викладачі кафедр клінічного профілю звертають увагу студентів на необхідність використання даних електронних ресурсів (електронні калькулятори визначення індексу маси тіла, швидкості клубочкової фільтрації та ін.) та системи MEDLINE, яка займає перше місце у рейтингу опису висновків доказової медицини.

Отже, реформування системи охорони здоров'я висуває високі вимоги до рівня підготовки медичних фахівців. Придбані знання в галузі доказової медицини та досвід їх використання студентами буде сприяти формуванню клінічного мислення, посиленню мотивації до професійної медичної освіти і підвищенню якості підготовки й конкурентоспроможності лікаря.

Список використаних джерел

1.Александров М.А. Использование доказательной медицины и экономического анализа при разработке протоколов ведения больных и медицинских стандартов / М.А. Александров // Вопросы экспертизы и качества медицинской помощи. - 2011. - № 2. – С. 32-46. 2.Ковальова О.М. Доказова медицина в клінічній практиці / О.М. Ковальова, В.М. Лісовий, Т.М. Амбросова // Лікарю-практику. – 2007. - № 4(4). – С. 12-15. 3.Котельников Г.П. Система внедрения и реализация принципов доказательной медицины – необходимый и оязательный компонент повышения качества образования в условиях модернизации здравоохранения / Г.П. Котельников, А.С. Шпигель // Медицинское образование и профессиональное развитие.- 2012.- №1 (7).- С.43-50. 4.Система управления качеством медобслуживания в больницах Европейского Союза // Вопросы экспертизы и качества медицинской помощи.-2011.-№ 3.-С. 29-60. 5.Сікора Я. Б. Інтеграція електронного навчання і дистанційних освітніх технологій в навчальний процес ВНЗ [Електронний ресурс] / Я. Б. Сікора // Актуальні питання сучасної інформатики. – 2016. – № 3. –http://eprints.zu.edu.ua/23782/1/Sikora_APSI2016.pdf. 6.Теорія та практика змішаного навчання: монографія / В. М. Кухаренко, С. М. Березенська, К. Л. Бугайчук [та ін.]; за ред. В. М. Кухаренка. –Харків: Міськдрук, НТУ «ХПІ», 2016. – 284 с. 7.The NMC Horizon Report: 2017: Higher Education Edition [Electronic resource]. – Mode of access : http://cdn.nmc.org/media/2017-nmchorizon-report-he-EN.pdf.

Р.В.Ковтуненко, Т.А.Бордій, О.О.Толстікова, С.В.Аліфанова, О.М.Таран

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З ПЕДІАТРІЇ НА ВИПУСКАЮЧІЙ КАФЕДРІ МЕДИЧНОЇ АКАДЕМІЇ

Основним направленням підвищення ефективності і якості підготовки лікаря з формуванням професійної компетентності являється постійне поліпшення організації навчального процесу та впровадження сучасних технологій навчання. На випускаючій кафедрі з педіатрії впроваджені положення європейської кредитно – трансферної системи з 2010 року, накопичений досвід дозволяє оптимізувати якість підготовки майбутніх лікарів до рівня міжнародних вимог. Клінічна підготовка з

педіатрії проводиться згідно з навчальним планом дисципліни за кредитно-модульною системою відповідно до типової програми навчальної дисципліни «Педіатрія, дитячі інфекції» спеціальностей «Лікувальна справа» та «Педіатрія» для студентів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, затвердженої МОЗ України 06.07.2013 р.

Структура навчальної дисципліни з фаху «Лікувальна справа» складає 1 модуль, 4 змістових модулів, всього 180 годин: лекцій – 10 годин, практичних занять – 48 годин, семінарів – 48 годин, самостійна робота - 74 години, аудиторне навантаження складає 59%, самостійна робота – 41%.

Відповідно стандартам кредитно-модульної системи організація навчального процесу відповідає болонським вимогам та складається з трьох частин: проведення тестування по базі тестів Ліцензійного центру «Крок-2» (15 % навантаження від загального часу); робота біля ліжка хворого (50 % навантаження від загального часу); (35 % навантаження від загального часу); проведення інтерактивного навчального процесу в кейс-форматі: обговорення вирішених клінічних ситуаційних завдань самостійної позааудиторної роботи, аналіз, дискусія та оцінювання (35 % навантаження від загального часу);

Досвід свідчить,що на випускаючій клінічній кафедрі кейс – метод найбільш ефективний та прогресивний. Методичне забезпечення створено та видано українською, російською та англійською мовами.

У цьому навчальному році впроваджена інноваційна методика on-line тестування студентів з тестових завдань банку Центру тестування МОЗ України (бази 2010-2018 рр.) на базі програми SOCRATIVE, у яку внесено тести українською, російською та англійською мовами. На даний момент база активно поповнюється новими варіантами. Тестування на кафедрі проходить у режимі навчання та режимі контролю. Всі студенти забезпечені доступом до мережі Інтернет через Wi-Fi.

Втілення електронного варіанту тестового контролю знань має велике позитивне значення, тому що забезпечує об'єктивність оцінювання, активує мотивацію до навчання у студентів, зменшує навантаження на викладача при перевірці тестів, дозволяє проводити роботу над помилками в on-line режимі.

Для покращення засвоєння навчального матеріалу, контролю знань студентів та підготовки до ліцензійного іспиту КРОК-2 на кафедрі використовуються тестові завдання банку центру тестування МОЗ України 2010-2018 рр., комплекти тестів вихідного, поточного та заключного контролю для кожного практичного заняття, оновлено тести підсумкового («ректорського») контролю. На кафедрі створено комплекти тематичних тестових завдань, з якими студенти можуть працювати і в електронному варіанті. Всього використовується понад 3000 тестових завдань з педіатрії українською та російською (для іноземних студентів) мовами та 1200 – англійською мовою. Тестовий контроль на кожному аудиторному занятті є важливим стимулюючим фактором до самостійного вивчення теми та сприяє розвитку клінічного мислення.

З метою забезпечення студентів необхідною навчально-методичною інформацією на кафедрі підготовлені матеріали на електронних носіях (CD), що включають банки тестів КРОК-2, навчальні посібники (в т.ч. і для підготовки до держіспиту), створені колективом кафедри. Постійно оновлюються матеріали на офіційній сторінці кафедри педіатрії 3 та неонатології на сайті медичної академії (E-mail: dsma@dp.ua).

Підготовка студентів-громадян України за спеціальністю «Загальна лікарька справа» з педіатричного профілю в Дніпропетровській медичній академії має високий рейтинг – третє місце серед медичних ВНЗ України у 2016 році, п’яте місце - в 2017 р., а перше місце - в 2018 р.. Подальша оптимізація навчального процесу потребує впровадження та удосконалення сучасних інтерактивних навчальних систем,

модернізацію інтернет-ресурсів з педіатрії, з поширенням забезпеченості ними, їх поповненням та оновленням.

Таким чином, постійне удосконалення системи впровадження кредитно-модульної системи та чітка організація навчального процесу з відповідним методичним забезпеченням має забезпечити якісну підготовку професійних кадрів світового рівня.

Список використаних джерел

1.Волосовець О.П. Аналіз результатів анкетування студентів вищих медичних навчальних закладів с питань державної атестації // О.П. Волосовець, І.Є.Булах, Л.П.Войтенко Кредитно-модульна система організації навчального процесу у вищих медичних (фармацевтичному) навчальних закладах України на новому етапі; м-ли Х ювілейної Всеукраїнської навчально-наукової конференції з міжнародною участю. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2013. – С.15-19.

Н. І. Рублевська, О. А. Шевченко, Ю. С. Крамарьова, О. О. Кулагін, С. В. Степанов

ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-МЕТОДУ ЯК ІНТЕРАКТИВНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ГІГІЄНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Одним із основних завдань модернізації вищої медичної освіти є розробка та вдосконалення науково-методичного забезпечення викладання дисциплін, покращення організації самостійної та індивідуальної роботи студентів, розробка і впровадження нових ефективних засобів контролю їх якості знань [1].

Впровадження інновацій у навчальний процес покликане забезпечити підвищення якості навчання студентів. До засобів і методик, які допомагають студентам «відкривати» себе, розкривати свою особистість, сприяють підвищенню якості навчання, належать інтерактивні технології навчального процесу. Серед інтерактивних методів навчання на кафедрі гігієни та екології ДЗ «ДМА» набирає все більшої популярності метод кейсів (case study)

Основна *мета статті* полягає у розкритті змісту кейс-методу як інтерактивної форми навчання та доцільності використання його на заняттях кафедри гігієни та екології.

Основна частина. Метод case-study (від англ. case – випадок, ситуація), або метод конкретних ситуацій, – це педагогічна технологія, заснована на моделюванні ситуації або використанні реальної ситуації з метою аналізу даного випадку, виявлення проблем, пошуку альтернативних методів вирішення та прийняття оптимального вирішення проблеми. Мета методу кейс-стаді – поставити студентів у таку ситуацію, коли їм необхідно буде прийняти рішення. Кейс – це події, які реально відбулися в певній сфері діяльності і є основою для проведення обговорення в академічній групі під керівництвом викладача. У більшості випадків при використанні кейсу учасникам попередньо надається можливість ознайомитись із переліком обставин, підґрунтям яких є реальні чи уявні ситуації [2].

Сутність кейс-методу полягає у самостійній діяльності студентів у змодельованій ситуації, яка дає можливість об’єднати теоретичну підготовку та практичні навики, дозволяє застосувати теоретичні знання до вирішення практичних завдань. Складовими кейс-методу є обговорення та дискусія. Об’єм інформації достатній для того, щоб студент, який володіє необхідними знаннями і навиками, міг прийняти обґрунтоване рішення. При цьому студенти аналізують ситуаційне завдання – case, надають гігієнічну оцінку, що дозволяє їм виробити практичне рішення, завершенням якого є пропозиція науково-обгрунтованих санітарно-гігієнічних методів щодо покращення ситуації. Цей метод доцільно використовувати під час занять зі студентами

Висновки. 1. Метод case-study забезпечує засвоєння теоретичних положень медицини та сприяє опануванню практичними навичками, вихованню творчого підходу до аналізу ситуаційних завдань. 2. Метод дозволяє об'єктивно використовувати теоретичні знання для вирішення ситуаційних завдань, розвиває практичні навички та професійні вміння студентів.

Список використаних джерел

1.Філоненко М.М. Психолого-педагогічна готовність викладача ВМНЗ в інноваційних умовах освіти / М. М. Філоненко // Гуманітарний вісник. – Дод. 1 до вип. 27, т. II (35) : Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – К. : Гнозис, 2012. – С.333–339. 2.Педагогіка вищої школи. Метод кейсів (вирішення практичних проблем) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/18380828/pedagogika/mikrovikladannya. 3.http://pidruchniki.com/70160/ pedagogika/suchasni_tehnologiyi_navchannya_vischomu_navchalnomu_zakladi.

Л. О. Недєлько

ВИЩА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ПОЛІТИЧНИЙ ВИМІР

Вища освіта в Україні спрямована на забезпечення фундаментальної наукової, загально-культурної, практичної підготовки фахівців, які повинні визначати темпи і рівень науково-технічного, економічного і соціально-культурного прогресу, а також на формування інтелектуального потенціалу нації та всебічний розвиток особистості як найвищої цінності суспільства. Вона повинна стати потужним фактором розвитку духовної культури українського народу, засобом відтворення продуктивних сил України.

Закон України «Про вищу освіту» (ст. 3) гарантує громадянам України право на безкоштовну вищу освіту в усіх державних вищих навчальних закладах незалежно від статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій , ставлення до релігії, віросповідання, стану здоров'я, місця проживання та інших обставинах.

Також в нашій країні є великий вибір спеціальностей у вищих навчальних закладах. Його необхідно постійно вдосконалювати, щоб уникнути надмірної кількості напрямків і спеціальностей, забезпечення зв'язку сучасної багатоступінчастої системи освіти до потреб економіки та працевлаштування випускників усіх освітньо-кваліфікаційних рівнів.

Не дивлячись на те, що в нашій країні влада багато уваги приділяє освіті, її поліпшенню і якості, як дошкільної освіти, загальної середньої, вищої освіти, так і після дипломної освіти, проблеми залишаються невирішеними. Так показали результати загальнонаціонального соціологічного опитування щодо проблем освіти в Україні, прокоментувала директор фонду «Демократичні ініціативи» Ірина Бекешкіна, зазначивши, що серед найбільших проблем української вищої освіти була названа корумпованість викладацького складу вищих навчальних закладів, причому ця проблема «зміцнила своє лідерство». Крім того, громадяни стурбовані проблемою невизнання дипломів українських ВНЗ в інших країнах світу, а також невідповідністю викладання вимогам ринку. До цих проблем можна віднести ще те, що в деяких навчальних закладах, стан самих університетів і їх аудиторій є незадовільним, не кажучи вже про те, що взимку, там дуже холодно і сиро. Дипломи вітчизняних вузів стрімко втрачають у вазі - в минулому році за якістю навчання Україна опустилася в світовому рейтингу ще майже на 20 позицій. Є проблема в питанні мови викладання, безумовно, важливі, але, якщо викладання неякісне, то питання, якою мовою воно дається, вторинне. В першу чергу потрібно враховувати глобальні зміни у світовій економіці, від якої безпосередньо залежить економіка українська.

В Україні спостерігається істотний розрив між вимогами роботодавців та рівнем освіти. Зараз в Україні люди з вищою освітою можуть роками шукати роботу за фахом, але не знайти її. За багатьма спеціальностями українських випускників вакансій немає взагалі. Це призводить до того, що багато випускників і молодих фахівців змушені виїжджати будувати кар'єру за кордон. Проблеми профтехосвіти привели до того, що в Україні виник дефіцит кадрів робочих спеціальностей. Роботодавці скаржаться, що їм важко знайти кваліфікованого працівника.

Одна з причин «втечі» студентів і викладачів в закордонні вузи – це недостатнє фінансування вищої освіти в Україні. Однак, за словами Л. Гриневич, серед причин від'їзду часто називають забюрократизованість українських вузів, а також небажання вузів змінюватися, відповідаючи на виклики часу. На думку голови комітету Верховної Ради з питань освіти і науки Олександра Співаковського, проблема міграції молоді є дуже серйозним викликом не тільки для сфери освіти, а й для країни в цілому. Також він зазначив, що ключовим моментом в аспекті проблем з утворення – це наша власна здатність до змін. До цього можна віднести, що існує на даний момент критична маса колег, які просто не хочуть змін, не хочуть змінювати методику викладання. Але ми повинні розуміти: студенти ніколи не будуть сприймати методи викладання 1980-х рр. Знання оновлюються, технології оновлюються, тому здатність до змін кожного разу це основа якості вищої освіти, –підкреслив Співаковський.

Незважаючи на всі перераховані проблеми в Україні, є все ж і позитивні сторони. У нашій країні існують ВНЗ, яких не торкнулися проблеми з навчанням студентів, корупцією і неякісною освітю. Також можна відзначити про Болонський процес в Україні, основними цілями якого є: 1) побудова європейського простору вищої освіти як передумови розвитку мобільності громадян з можливістю їх працевлаштування; 2) посилення міжнародної конкурентоспроможності національних систем і в цілому європейської системи вищої освіти; 3) досягнення більшої сумісності та порівнянності систем вищої освіти, формування і зміцнення інтелектуального, культурного, соціального та науково-технічного потенціалу окремих країн та Європи; 4) підвищення визначальної ролі університетів у розвитку національних та європейських культурних цінностей; 5) змагання з іншими системами вищої освіти за студентів, вплив, фінанси і престиж.

Позитивним аспектом можна вважати про вищу освіту України, те що в нашій країні навчаються багато іноземних студентів. При цьому щороку кількість іноземних студентів зростає.

На нашу думку, у нас є всі шанси, щоб наші студенти, молодь не виїжджали за кордон, а залишалися на батьківщині і пишалися якістю нашої освіти. Відтак, і висококваліфікованих фахівців у нас буде багато. Якщо і доведеться влаштовуватися на роботу за кордоном, то слід прагнути, щоб нашими дипломами і нашими випускниками захоплювалися та цікавилися у всьому світі.

Список використаних джерел

1. Ежегодно растет количество иностранных студентов, которые хотят получать высшее образование в Украине // УНІАН: https://press.unian.net/press/10144697-ezhegodno-rastet-kolichestvo-inostrannyh-studentov-kotorye-hotyat-poluchat-vysshee-obrazovanie-v-ukraine-video.html. 2. Ключник Р.М. Вища освіта в умовах політичної кризи: функціональні особливості / Р.М. Ключник // Гілея: науковий вісник. - 2015. - Вип. 98. - С. 402-406. 3.Ключник Р.М. Аналітичні центри як інструмент вирішення політичних криз / Р.М. Ключник // Політологія, філософія, соціологія: контури міждисциплінарного перетину: Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 15-16 жовтня 2015 р.). – С. 45-47. 4.Касярум Н. Освітній простір: становлення поняття / Н. Касярум // Витоки педагогічної майстерності. – 2013. – Вип.12. – С.107–113. 5.Бовсунівська Т. Реформа вищої освіти в Україні як нездоланна проблема / Т. Бовсунівська // Віче. – 2015. – №14. – С.25–27.

Науковий керівник: к.політ.н., доц. Р.М.Ключник

Л. І. Конопкіна, О. В. Фесенко, О. В. Мироненко,
Л. А. Ботвінікова, Ю. В. Губа

РОЛЬ МОТИВАЦІЇ У ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ В ІНТЕРНАТУРІ

Проблема мотивації у освітньому процесі є завжди актуальною, адже досягти будь-яких успіхів у освіті надзвичайно складно без наявності усвідомленого бажання навчатися. У вищій школі питання мотивації набуває особливих рис, оскільки на цьому етапі на перший план все більше виходять особисті думки та бажання, на відміну від шкільного віку, коли ще досить вагомим є вплив батьків. Найменш вивченим та не менш важливим питанням видається мотивація до навчання у післядипломний період, зокрема, такий важливий час як навчання лікарів у інтернатурі, адже саме в цей період майбутні лікарі-спеціалісти безпосередньо вивчають той розділ медицини, який буде їх спеціальністю, причому в значній мірі вивчають його практично, а не теоретично.

Для того, щоб зрозуміти, яким чином можна впливати на бажання лікарів-інтернів поглиблювати свої знання та розвивати професійні навички, слід визначитися з тим, що таке мотивація. Отже, мотивація – це основа будь-якої самостійної діяльності. Мотивація означає вкладення людиною своїх ресурсів, таких як енергія, час, знання, талант, воля тощо у досягнення бажаної мети. Мотивація – це внутрішній процес, заснований на суто особистих мотивах, тобто імпульсах, що спонукають людину прикладати зусилля і наближають носія мотивів до досягнення певних цілей або задоволення потреб його власними силами, його енергією, за його ж волі. Таким чином, мотивація, маючи внутрішні, частково психологічні причини, не може бути впроваджена ззовні, іншою людиною. Можна вважати, що відповідальність за мотивацію лежить повністю на самій людині («внутрішня мотивація» або «самомотивація») [1, 5].

Мотивацію лікарів-інтернів у певній мірі можна співставити з мотивацією студентів, оскільки на початку навчання в інтернатурі вони і є учорашніми студентами. Найчастіше серед мотивів, які змушують студентів вчитися у вузі зустрічаються наступні: отримання диплому як підтвердження (на все подальше життя) здатності здати всі необхідні іспити; отримання суми теоретичних знань і здатність згодом трансформувати їх в практичні навички у професійній діяльності; своєрідний статус (або привілей), пов’язаний з наявністю вищої освіти; шанс заробляти більше грошей після закінчення вузу тощо. Як видно з перелічених можливих мотивів, саме по собі отримання теоретичних знань і практичних умінь не завжди є головним джерелом мотивації для студентів. На жаль, дуже часто початок навчання в інтернатурі також супроводжується відсутністю у майбутніх лікарів-спеціалістів усвідомлення саме необхідності отримання знань та умінь, незважаючи на те, що під час інтернатури вони мають детально вивчати матеріали зі своєї майбутньої спеціальності. Втім, наш досвід та досвід колег-стоматологів у роботі з лікарями-інтернами показав, що протягом навчання інтенсивність мотивації та її характер у лікарів-інтернів мають тенденцію до змін [4]. Так, якщо інтерни першого року навчання основною мотивацією вважають наявність гарних оцінок на очній частині інтернатури та отримання у перспективі сертифіката лікаря-спеціаліста, як показника завершення вищої медичної освіти, то інтерни другого року навчання, відчувши у безпосередній реальності важливість та необхідність наявності теоретичної підготовки та практичних умінь у повсякденній роботі лікаря у буквальному сенсі «біля ліжка хворого», часто змінюють свою думку щодо мети їхнього навчання. Лікарі-інтерни переважно за

рахунок більш самостійної роботи на заочній частині та зростання особистої відповідальності, усвідомлюють, що саме отримання знань і навичок має бути основною метою навчання. Потрібно зауважити, що це саме той характер мотивації лікаря-інтерна, на який розраховують викладачі під час роботи з майбутніми лікарями від початку їх навчання в інтернатурі.

Зважаючи на вище наведене, раціональним є питання, чи може викладач впливати на бажання лікарів-інтернів вчитися. Ми часто читаємо про «передачу вчителем мотивації учням», про те, що «вчитель повинен мотивувати», бути «мотиватором», що мотивувати – це обов'язок вчителя або викладача. Під мотивацією найчастіше помилково розуміють ті чи інші аспекти стимуляції. Однак забувається, що викладач, як зовнішній фактор, може лише стимулювати, але не мотивувати, адже шлях від стимуляції до мотивації, до спонукання внутрішніх мотивів тих, хто навчається – це внутрішній особистісний процес. Викладачі можуть лише називати, викликати, підтримувати, розвивати ззовні ті імпульси, які індукують мотивацію («зовнішня мотивація») [1, 5]. У чому складність цього процесу? Певною мірою вона полягає у тому, що викладач може взяти до уваги тільки частину потенційних мотивів лікаря-інтерна, припускаючи, що він зацікавлений у вивченні даної дисципліни, у знаннях і уміннях, пов'язаних з нею, – і переважно ця частина стає змістом комплексу стимулюючих інструментів викладача. Викладач не може відповідати за всі інші індивідуальні за своїм характером цілі, яких хоче досягти лікар-інтерн і про які викладач навряд чи може знати. Якщо конкретні знання і вміння не є метою, а є лише засобом для досягнення іншої мети, дізнатися про це і використовувати це для стимуляції навчання викладачу досить складно. Це означає, що навіть якщо викладач виконує свої зобов'язання і належним чином стимулює майбутніх лікарів у рамках даної дисципліни, у кінцевому рахунку, результати всієї діяльності будуть залежати від внутрішньої індивідуальної реакції того, хто навчається. Зважаючи на вище наведене, видається доцільним визначати мотиви до навчання на самому початку інтернатури та спрямовувати зусилля викладачів не тільки на засвоєння знань та практичних навичок, а і на більш активну стимуляцію лікарів-інтернів з низьким рівнем мотивації та не зовсім правильним її характером.

Останнім часом у освіті все частіше прослідковується тенденція до усілякого заохочення до навчання: різноманітні підходи до проведення занять, упровадження інноваційних технологій, полегшення процесу навчання шляхом зменшення кількості домашніх завдань тощо [1]. Безумовно, на початкових етапах освіти і навіть під час студентського періоду стимуляція до навчання таким чином може бути виправдана, адже у дитячому та юнацькому періодах зацікавленість може стати ефективною мотивацією. Однак, на етапі післядипломної освіти лікаря-інтерна стимуляція до навчання шляхом зацікавленості та спрощення навчального процесу не видається прийнятною, адже у такій відповідальній галузі як медицина, де у своїй професійній діяльності фахівець щодня безпосередньо відповідає за здоров'я та життя пацієнтів, засоби стимуляції мають бути більш вагомими та серйозними [2, 3]. Особливістю освітнього процесу в інтернатурі є менша кількість аудиторних годин у викладача на безпосередню взаємодію з лікарем-інтерном, оскільки більшість учбового часу – самостійна підготовка: робота з хворими та з літературою за спеціальністю, – унаслідок чого стимуляція суттєво ускладнена, а формування внутрішньої мотивації набуває більшого значення. Крім того, слід зазначити, що під час роботи з лікарями-інтернами викладач має справу з вже зрілими особистостями, що теж вимагає більш фундаментального підходу до стимуляції їх отримувати знання та практичні навички.

Зважаючи на отримані дані щодо зміни мотивації у лікарів-інтернів протягом навчання у напрямку зростання вагомості наявності у них теоретичних знань та

практичних навичок для якісної лікарської діяльності, видається доцільним максимально можливо наближати до клінічної роботи лікарів-інтернів від початку навчання в інтернатурі різними шляхами: наведення показних клінічних випадків у ході розбору теми, активне залучення лікарів-інтернів до ведення нетяжких хворих під контролем керівника, можливість приймати участь у роботі з медичною документацією, обов'язкова присутність їх при розборі складних клінічних випадків, розбір теми не за планом а на конкретному прикладі хворого, що робить знання більш прикладними, а не загальними. Безумовно, вагомим засобом стимуляції залишається обов'язковий контроль за виконанням завдань та діями лікарів-інтернів з боку викладачів та відповідальних за інтернатуру як під час очної, так і під час заочної частини інтернатури, оскільки це дає змогу не лише викладачам, а і самим лікарям-інтернам зрозуміти свій рівень підготовки на різних етапах навчання. Одним з ефективних засобів стимуляції до навчання може бути збільшення тривалості інтернатури, оскільки це дозволить більш детально та якісно вивчати різні аспекти майбутньої спеціальності як теоретично, так і практично. Це підтверджується широким розповсюдженням тривалої резидентури у країнах Західної Європи та США. Проте, в Україні більш тривала інтернатура, ніж вона є зараз, можлива лише за умови відповідної оплати під час навчання, в той же час вона буде досить обтяжливою для інтернів, які вчаться на контрактних умовах.

Слід зазначити, що ефективна стимуляція лікарів-інтернів до якісного навчання може бути не лише з боку вищої школи, але й з боку держави. У зв'язку зі зміною системи охорони здоров'я та новим підходом до оплати роботи лікаря на основі кількості та якості наданої допомоги, лікар, який має більше знань та навичок може заробляти більше, а це один з найбільш сильних стимулів до навчання.

Висновки. 1.Мотивація – це ключова умова ефективного процесу навчання, у тому числі і на етапі інтернатури. Мотивація часто є основною передумовою успішної спільної роботи лікаря-інтерна з викладачем, а, відповідно, і якісного навчання. 2.Поєднання мотивації і стимуляції – це бажана передумова дійсно ефективного процесу навчання, з чого випливає, що за ефективність процесу навчання відповідають обидві сторони – і викладачі, і лікарі-інтерни. 3.Визначення рівня та характеру мотивації до навчання на самому початку інтернатури може бути доцільним для подальшої більш активної стимуляції лікарів-інтернів з низьким рівнем мотивації та не адекватною її направленістю. 4.Активне залучення лікарів-інтернів до практичної клінічної діяльності від самого початку їх навчання в інтернатурі різними шляхами може стати тим методом стимуляції, який відносно швидко допоможе їм сформулювати правильну мотивацію до навчання у період отримання спеціалізації.

Список використаних джерел

1. Догнал Й. Мотивация университетских студентов (эссе, основанное на опыте обучения иностранным языкам) [Электроний ресурс] / Й. Догнал // Метеор-Сити: научно-популярный журнал. – 2017. – № 2. – С. 35–43. Режим доступу : https://www.meteor-city.top/motivacia-studentov-i-ee-baryery. 2. Засоби і методи дистанційного навчання у післядипломній освіті лікарів ДСМК [Электроний ресурс] / І. В. Кочін, В. М. Ільїна, Д. О. Трошин, О. М. Акулова, О. О. Гайволя // Запорізька медична академія післядипломної освіти. – Виступи на науково-практичних конференціях. – Режим доступу : https://zounb.zp.ua/node/1144. 3. Кошова С. Психологічні особливості мотиваційної складової у навчанні лікарів в післядипломній освіті / С. Кошова, В. Горачук, В. Піщиков // Wiadomości Lekarskie. – 2018. – № 3. – С. 723-727. 4. Соколова І. І. Особливості становлення професійної компетентності лікаря-стоматолога інтерна / І. І. Соколова, О. Г. Денисова, О. Ю. Стоян // Сучасний стан та перспективи підготовки лікарів-інтернів у Харківському Національному Медичному Університеті : Матеріали 42-ї науково-методичної конференції з інтернатури, м. Харків, 26 квітня 2016 року. – Харків, ХНМУ. – 2016. – С.96–98. 5.Ходорчук А. Я. Компетентнісний підхід до підготовки фахівця у ви- щому навчальному закладі /А. Я. Ходорчук, Т. С. Стубайло// Медична освіта. – 2010. – № 2. – С. 154–157.

Л. І. Хмельникова, Г. С. Маслак, В. С. Більчук

ПРОФЕСІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ЗМІСТУ НАВЧАННЯ ХІМІЧНИМ ДИСЦИПЛІНАМ У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ПРОВІЗОРА

Однією з важливих ланок процесу підвищення рівня надання фармацевтичних послуг населенню майбутніми провізорами є професійна спрямованість навчання хімічним дисциплінам як найбільш прикладними і значущими.

Метою даної роботи є обґрунтування ролі й місця професійної спрямованості навчання хімічним дисциплінам у системі професійної освіти майбутніх провізорів в умовах компетентнісного підходу в освіті.

З метою встановлення педагогічних умов формування професійного мислення проводився аналітико-теоретичний аналіз проблеми та експериментально - дослідна робота. Короткий аналіз показав, що професійна спрямованість поділяється на суспільну, колективістську та індивідуалістичну. З точки зору рівня цінностей орієнтації нами виділені три її типи: внутрішньоструктурна; зовнішньо формальна і дезорієнтована на цінності (антисуспільна спрямованість). У відповідності до таких критеріїв студент правильно обрав майбутню професію, якщо він внутрішньоструктурно зорієнтований на певні цінності. Разом з тим ми відмічаємо, що частина студентів (12,7%) є зовнішньо зорієнтована на професію провізора. Такі студенти мають деякі знання та уявлення щодо професії, але не мають ще необхідної готовності, установки як фактора, що керує їхньою діяльністю. Серед цих студентів понад третину обрали професію провізора за волею батьків. Варто зауважити, що серед опитаних були і така група студентів, що дезорієнтовані в професійних цінностях, але все рівно мають бажання продовжувати навчатися в медичному вузі.

Нами виявлено, що особливості професійної спрямованості, обумовлені спеціальністю «Фармація, промислова фармація», найбільш яскраво виявляються в змісті мотивів професійного вибору. Основним мотивом вибору професії провізора є «можливість займатися улюбленим предметом» (предметна спрямованість) і її значущість зберігається протягом усього періоду навчання. Дослідження показало існуючий зв’язок між виявленими компонентами професійної спрямованості. Це підтверджує той факт, що її динаміка в процесі навчання студентів є складовою частиною цілісного процесу розвитку професійної самосвідомості, а студентський вік – сенситивний період для формування фармацевтичної спрямованості.

Найбільш перспективним і необхідним у сучасній системі фармацевтичної освіти є інтегрування, основою якого слугують міжпредметні зв’язки. Міжпредметна інтеграція вирішує завдання органічного поєднання нової теми з попередніми і подальшими знаннями, визначення логічних зв’язків із різними дисциплінами, розділами, темами, визначення місця та призначення різних дисциплін у майбутній діяльності провізора й об’єднання в одну систему. Нами встановлено, що використання міжпредметних зв’язків у реалізації принципів наступності й безперервності грає позитивну роль як для закріплення певних тем і розділів, так і для засвоєння найважливіших узагальнюючих понять, що зустрічаються в різних курсах хімічних та спеціальних дисциплін. Наприклад, узагальнене поняття «буферні системи» починає формуватися в курсі загальної і неорганічної хімії, потім закріплюється й розвивається при вивченні аналітичної, фізичної і колоїдної хімії, медичної хімії, застосовується при вивченні спеціальних дисциплін і потім у професійній діяльності. Практично глибока інтеграція хімічних та спеціальних дисциплін реалізована нами у створених навчальних програмах та дидактичному комплексі інформаційного забезпечення навчання хімічних дисциплін [1]. Особливе місце в комплексі займають збірники: тестових завдань для підготовки до «Кроку-1», ситуаційних задач, завдань та вправ, котрі змістовно насичені інформацією, максимально наближеною до

фармації і мають певний ступінь ваги навчального матеріалу.

Указаний підхід до складання завдань абсолютно відповідає компетентнісному, адже в нашому розумінні компетентнісний підхід – це розвиток самоосвітньої діяльності, що означає розвиток самоосвітньої компетентності студентів при вивченні хімічних дисциплін, вирішення складних життєвих проблем, тобто життєвих завдань. Набуття студентом життєвої компетентності пов'язується не з його інформованістю (ерудованістю), а здатностями вирішувати складні життєві проблеми (життєві завдання). Аналізуючи ці завдання, доходимо висновку, що успішне їх вирішення базується не на використанні універсального алгоритму, а передбачає самостійність, творчість особистості. У результаті студент має сам навчитися вирішувати проблеми. Тут на перше місце виходить завдання навчити студента здобувати знання самостійно, а не отримувати вже готові. Розвиток самоосвітньої компетенції студентів у процесі вивчення хімічних дисциплін – це самостійна активність особистості в процесі пізнання і навчання в цілому. Компетентна особистість – це дослідник, творець нових знань, а не пасивний споживач готового знання .

Підсумовуючи, слід відмітити, що забезпечення професійної спрямованості викладання хімічних дисциплін сприяє формуванню стійких мотивів до навчання взагалі і до навчання хімії зокрема.

Список використаних джерел

1.Подплетня О. А. Аналітична, фізколоїдна хімія та метрологія: навчальний посібник/О. А.Подплетня, П. І. Хмельникова Дніпропетровськ:Середняк Т.К.2015. - 266 с.

Н. С. Дьома

ЛАТИНСЬКА ЮРИДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Головним завданням вивчення латинської мови на юридичному факультеті є формування професійної і міжкультурної компетенцій студентів, ознайомлення з юридичними джерелами з римського права, освоєння міжнародної латинської термінології в області юриспруденції, залучення до загальногуманітарних культурних цінностей.

Юристу надзвичайно важливо опанувати основами культурно-правової спадщини людства, що передбачає, насамперед, розуміння понять і термінів, які використовувалися юристами протягом всього культурно-історичного розвитку людства. Усі фундаментальні юридичні поняття вперше виникли в римському праві, тому римська або латинська юридична термінологія є універсальною, яка об'єднує фундаментальні назви правових інститутів і конструкцій, що виникли в римському праві і стали основою для формування й функціонування міжнародного права, а також сучасних правових систем, які перш за все належать до європейських правових стандартів.

Латинська мова по праву вважається материнською мовою юриспруденції. Юридична термінологія значною мірою сформована з латинських слів: юриспруденція, юстиція, процес, адвокат, експертиза, трибунал, криміналістика та ін.

Латинська юридична фразеологія відображає різноманітні галузі права: державне, адміністративне, цивільне, кримінальне: Ius, juris – право, Ius civile – цивільне право, Ius commercii – право ведення торгівлі, Ius dicĕre – вершити суд, Ius fruendi – право одержувати прибутки, Ius gentium – право народів, Ius pretorium – преторське право, Ius privatum – приватне право, Ius publĭcum – публічне право [3].

За програмою майбутні юристи мають засвоїти близько 100 виразів юридичної фразеології.

Для успішного вивчення юридичної термінології потрібно правильно здійснювати

відбір юридичної лексики. У сучасній методиці відбір лексики пропонується здійснювати на основі як принципів, так і критеріїв відбору. Пропонується ціла низка принципів відбору юридичної лексики: системність, нормативність, частотність та багатозначність. Також доцільними критеріями відбору лексичного матеріалу вважаються критерії професійної спрямованості, адекватності, частотності та тематичності [1].

Зазначимо, що правова афористика дозволяє краще зрозуміти основи римського права. Більшість юридичних латинських висловів походять із конкретних літературних джерел та правових пам'яток. Їх можна розглядати як спеціальні терміни, але завдяки своїй витонченій формі, глибокій образності, вони мають і художню цінність. Наприклад, Fiat iustitia, pereat mundus! (Нехай звершиться правосуддя, навіть якщо згине світ), Legalitas regnorum fundamentum (законність – основа держави), Dura lex, sed lex (закон суровий, але це є закон), Lex prospicit, non respicit (закон не має зворотної сили), Status in statu (держава в державі). Завдяки використанню і коментуванню латинських юридичних виразів у правознавстві зафіксовані загальнолюдські норми суспільного життя в органічній єдності з принципами справедливості, милосердя, благодійності, порядності тощо: *Iuris praecepta sunt haec: honeste vivĕre, nemĭnem laedĕre, suum cuique tribuĕre* (настанови права такі: чесно жити, не шкодити іншому, кожному віддавати належне).

Зазначимо, що латинська мова є основним джерелом сучасної юридичної термінології, оскільки правова система України і ряду інших держав формувалася шляхом рецепції римського права. Звідси випливає значна роль латинської мови у формуванні термінологічного базису майже всіх юридичних наук.

Таким чином, точність і простота латинської юридичної термінології в її первинному, а потім і в адаптованому вигляді визначили її почесне місце не лише в історії права, а й в світовій культурі.

Список використаних джерел

1.Кацман Н.Л. Методика преподавания латинского языка / Нина Лазаревна Кацман – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003. – 256 с. 2.Приходько В.П. Римське право: навчальний посібник для студентів юридичних факультетів економічних вузів [Текст] : / В. П. Приходько. – Суми: ПП Поліграф. – 2008. – 196 с. 3.Соколов В.Ю. Практикум з латинської мови. Частина 4: Латинські юридичні вирази та терміни. – К.: Вид. Київського університету права, 2004. – 94 с.

В. О. Юсупов, Р. Г. Леник

ВЫСШЕЕ ОБРАЗОВАНИЕ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

Отличительной чертой современного развития общества является понимание того, что в современных условиях самым ценным ресурсом государства являются человеческие интеллектуальные ресурсы.

Высшее профессиональное образование является важнейшим инструментом развития интеллектуального потенциала общества потому, что оно совершенствует технологии подготовки высококвалифицированных специалистов, которые в свою очередь обеспечивают развитие производительных сил и увеличение духовного потенциала общества

Практическая деятельность образовательных учреждений и работа всей отрасли образования показывает, что условия формирования и функционирования этих учреждений, установленные государством, создают трудности в их функционировании и требуют дополнительного государственного вмешательства.

Вузы дают набор теоретических знаний и минимальный комплект практических навыков, которые не позволяют выпускнику сразу включиться в работу по своей специальности. В некоторых западных странах предусмотрены различные формы

получения дополнительных знаний и навыков, которые могут понадобиться для практической деятельности на определенном рабочем месте. Это может быть дополнительное обучение в разных организациях или в вузе по заказу организации, так называемый период стажировки в организации с целью накопления опыта и сдачи квалификационных экзаменов по данной специальности.

Становится понятно, что не только нашему высшему образованию не хватает глубины, гибкости, четкости планирования и реформирования, но и у экономики страны нет пока потребности в таких формах образования. Потому как именно потребности экономики, науки, культуры и т. д. диктуют уровень и структуру образования. Таким образом, ясно, от чего зависит и на что должна опираться система высшего образования, ее реформы. Если не будет широко и открыто обсуждаемых программ развития высшего образования, фундаментальной материальной базы и, наконец, должного финансирования, то никакие другие преобразования нельзя считать реформой высшего образования.

Современная вузовская образовательная система является очень гибким, динамично развивающимся механизмом, который требует постоянного обновления, как содержания образования, так и его методической системы в области способов и средств обучения.

Процесс трансформации современного образования неразрывно связан с широким применением информационно-коммуникативных технологий (ИКТ) в образовательном процессе. Все это предоставляет обучающимся широкий спектр возможностей виртуального очно-заочного и самообразования. Мы имеем дело с совершенно новым феноменом – это некое «виртуальное образовательное пространство, обуславливающее взаимодействие субъектов взаимодействия, переносчиком которого являются коммуникации разного рода, как электронного, так и устного, печатного».

Виртуальное образование имеет ряд преимуществ, наибольшими из которых являются удобство и широкие образовательные возможности. Дистанционные учебные технологии позволяют расширить возможности очного образования, увеличив взаимную доступность удалённых друг от друга студентов, педагогов, специалистов, а также информационных массивов. Данные образовательные услуги максимально действенны, например, как быстрый и удобный способ получения второго высшего образования или как способ повышения квалификации после среднего специального образования. Важной проблемой здесь является момент практики, который неотделим от теоретического курса и позволяет приобрести и проверить навыки студентов. Здесь важно понимать, что виртуальные технологии не могут полностью заменить традиционное образование, но смогут сделать его более удобным для освоения и разнообразным .

Одной из важнейших проблем обучения является эффективное представление учебной информации. Современные мультимедийные технологии позволяют решить данную проблему. Понятие мультимедиа охватывает широкий спектр значений: это и технология создания, и сам продукт, и технологическое обеспечение, и, в итоге, качественно новый вид информации, включающий в себя все известные виды информации.

Использование мультимедийных технологий в образовательном процессе вуза, с одной стороны, обладает рядом специфических особенностей, которые необходимо учитывать при создании и применении электронного пособия, а с другой – имеет значительный дидактический потенциал, который может быть реализован даже преподавателем – неспециалистом в области информационных технологий.

Высшее профессиональное образование является важнейшим для развития интеллектуального потенциала общества.

Многие ученые занимаются усовершенствованием современного

образовательного пространства. Система высшего образования опирается и зависит от потребности экономики, науки, культуры. Для реформирования высшего образования нужны программы развития, фундаментальная материальная база и должное финансирование. И в скором будущем возможно внедрение инновационных педагогических технологий в образовательный процесс.

О. О. Ханюков, О. І. Кравченко, Є. Д. Єгудіна, К. О. Писаревська

ПЕРШИЙ ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ ВИПУСКНОГО ІСПИТУ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ З ВИКОРИСТАННЯМ МЕТОДИКИ ОСКІ (ОБ'ЄКТИВНОГО СТРУКТУРОВАНОГО КЛІНІЧНОГО ІСПИТУ)

Для об'єктивної атестації випускників медичних вузів у багатьох країнах Європи все ширше використовується об'єктивний структурованій клінічний іспит (ОСКІ). З 2018 року атестація випускників у Державному закладі «Дніпропетровська медична академія Міністерства охорони здоров'я України» стала проводитися з використанням методики ОСКІ.

У 2018 році в Україні було затверджено «Порядок Здійснення єдиного державного кваліфікаційного іспиту для здобувачів освітнього ступеня «Магістр» за спеціальностями галузі знань «22 охорона здоров'я», одним з етапів якого є ОСКІ [8].

Вперше оцінка знань лікарів за методикою ОСКІ була введена в 1975 році Роналдом Харденом. Цей іспит спрямований на оцінку клінічної або професійної компетентності. За 40 років застосування методики ОСКІ іспит зазнав істотних змін. Сьогодні для проведення ОСКІ використовуються різні тренажери, стандартизовані або реальні пацієнти. [2]

Практичний (клінічний) іспит – це іспит, яким оцінюється готовність випускника до провадження професійної діяльності відповідно до вимог стандарту вищої освіти шляхом демонстрування практичних (клінічних) компонентів професійної компетентності на реальному об'єкті (людина) або на моделі (фантом, муляж, симулятори тощо) [1,4-6] .

Атестація випускників за методикою ОСКІ була впроваджена, щоб об'єктивизувати оцінювання знань студентів. В ідеальних умовах, варіативність в оцінках студентів повинна виходити з різниці в успішності учнів. На жаль, в реальній клінічний практиці велика частина варіативності може залежати від інших чинників. Зазвичай ОСКІ приймає форму «кола» з рядом «станцій». Кожна «станція» - робота з одним «стандартизований хворим» - триває фіксований час, а потім студент переходить до іншої «станції». Таким чином, всі майбутні лікарі повинні виконати одну і ту ж стандартизовану задачу, а екзаменатори повинні поставити перед ними одні і ті ж питання на кожній «станції». Іспит часто включає від 10 до 20 «станцій», проходження кожної з яких триває від 5 до 15 хвилин, а сам іспит зазвичай займає 1-2 години [2,7].

У процесі іспиту випускника оцінюють на рівень оволодіння теоретичними знаннями, комунікативними і практичними навичками. Оцінюється, наскільки правильно студент підготовлений до спілкування з пацієнтом (наприклад, як він повідомляє хворому погані новини). Іншими словами, ОСКІ - це комплексний іспит, що дозволяє оцінити загальну клінічну компетенцію випускника-лікаря.

ОСКІ містять елементи наступних навичок: 1. Збір скарг. 2. Збір анамнезу хвороби та життя. 3. Фізикальне обстеження. 4. Практичні навички. 5. Розпізнавання гострих (ургентних) ситуацій у пацієнтів. 6. Трактування додаткових методів обстеження. 7. Призначення необхідного лікування. 8. Етика, спілкування.

В Державному закладі «Дніпропетровська медична академія Міністерства охорони здоров'я України» атестація випускників з використанням методики ОСКІ вперше була проведена в 2018 році. Майбутнім лікарям запропонували визначити попередній діагноз та надати допомогу пацієнту, що знаходився у невідкладному стані (всього 16 варіантів пацієнтів у невідкладному стані). В ролі пацієнтів з тим чи іншим невідкладним станом виступали молоді співробітники медичної академії (інтерни, аспіранти, клінічні ординатори).

Для стандартизованого контролю дій випускників були розроблені чек-листи (технологічні карти), в яких екзаменатори відзначали правильність дій студентів по кожному пункту збору анамнезу, скарг, огляду пацієнта і т.д. Кожна дія студента оцінювалося в балах і потім підраховувалася їх сумарна кількість.

Отримав перший досвід атестації випускників медичного вищого навчального закладу з використанням методики ОСКІ, ми визначили наступні переваги цього методу атестації.

Достовірна оцінка. На відміну від традиційних клінічних іспитів. ОСКІ забезпечує більш достовірну оцінку клінічної компетентності лікаря. Особливість іспиту в тому, що в ході його проведення можна контролювати не тільки зміст іспиту, але і ступінь його складності.

Надійність. ОСКІ не тільки відрізняється достовірністю отриманих результатів, а й надійністю. Об'єктивна оцінка лікаря забезпечується використанням спеціальних чек-листів закритого типу. А великий набір «станцій» для іспиту забезпечує оцінку більш широкого спектру різних знань, умінь і навичок учня. При здачі ОСКІ все екзаменованих отримують однаковий набір завдань, а кожного учня оцінюють кілька підготовлених екзаменаторів.

Практичність. За допомогою ОСКІ можна оцінювати великі групи студентів. При цьому є можливість регулювати навантаження екзаменаторів, забезпечуючи їх присутність тільки на тих «станціях», де необхідно.

Гнучкість. Саме завдяки гнучкості ОСКІ стали використовувати в багатьох країнах і навіть в різних дисциплінах. При дотриманні загальних принципів методу кількість екзаменаторів можна широко варіювати кількістю задіяних у іспиті «станцій» і часом виконання того чи іншого завдання.

Відсутність дискримінації. Однією з сильних сторін іспиту є справедливість оцінки. Дотримання встановлених правил і стандартів дозволяє уникнути несправедливого оцінювання випускників.

Таким чином, наявність вищезазначених переваг атестації сприяє необхідності більш суттєвої імплементації методики ОСКІ в атестацію випускників медичних вищих навчальних закладів в майбутньому.

Список використаних джерел

1.Інструкція МОЗ України №08.01-47/10395 від 15.05.2014 щодо оцінювання навчальної діяльності студентів в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу, оновлену з урахуванням результатів застосування системи оцінювання упродовж 2005-2014 років. 2.Електронне джерело: http://www.likar.info/pro/article-79618-chto-takoe-osce-i-dlya-chego-on-nuzhen-vracham/. 3.Наказ МОЗ України № 749 від 19.10.2009 «Про затвердження та введення навчального плану підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» кваліфікації лікар у ВНЗ IV рівня акредитації за спеціальностями «лікувальна справа», «педіатрія», «медико - профілактична справа». 4.Наказ МОЗ України від 14.08.98 № 251 «Про затвердження Положення про систему ліцензійних інтегрованих іспитів фахівців з вищою освітою напрямів «Медицина» і «Фармація», зареєстровано в Мінюсті України 11.09.98 за № 563/3003. 5.Наказ МОН України від 16.04.03 №239 «Про затвердження складових галузевих стандартів вищої освіти з напряму підготовки 1101 «Медицина» (за спеціальностями: 7.110101 «Лікувальна справа»; 7.110104 «Педіатрія»; 7.110105 «Медико-профілактична справа»). 6.Наказ МОЗ України від 29.11.2002 №436 «Про підготовку до затвердження засобів діагностики якості вищої освіти, як компоненти галузевих стандартів». 7.Наказ МОЗ України від 31.01.2005 р. №

53 «Про затвердження Положення про організацію та порядок проведення державної атестації студентів, які навчаються у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації за напрямом підготовки «Медицина». 8.Порядок здійснення єдиного державного кваліфікаційного іспиту для здобувачів ступеня вищої освіти магістр заспеціальностями галузі знань «22 Охорона здоров'я» від 28 березня 2018 р. № 334.

А. В. Підгаєцька

СПІВПРАЦЯ СТУДЕНТІВ КАНАДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ТОРОНТО З ГРОМАДОЮ

Реалії сьогодення вимагають налагодження двосторонніх відносини між громадами та університетами, у яких громада виступає активним учасником, що стимулює та зосереджує на собі наукові дослідження та інновації. Співпраця студентства та громади може й повинна організовуватися у межах студмістечка, адже присутність громади на території кампусу уможливить проведення соціально-культурних заходів, сприятиме обміну знаннями, науковому партнерству та розширенню взаємовигідних перспектив.

В університеті Торонто функціонує Центр партнерства з громадою університету Торонто (Center for community partnership, University of Toronto), що навчає студентів долучатися до громадської діяльності шляхом вивчення академічної дисципліни (community-engaged learning). Таке навчання передбачає написання студентом курсової роботи та залучення до позанавчальної діяльності – студенти долучаються до роботи місцевої громадської організації. Для того, щоб університетська молодь винесла максимум з отриманого досвіду, після закінчення тренування вони діляться своїми враженнями та роздумами з іншими студентами [1].

Як правило існує два основних елементи навчання громадській діяльності – академічний та позанавчальний. Академічна дисципліна «навчання громадській діяльності» є окремим предметом у навчальній програмі, за який студент повинен отримати певну кількість кредитів, в той час як позанавчальне опанування цього предмету відбувається за межами аудиторії. Даний предмет «навчання громадській діяльності» фокусується на співпівробітництві студента з громадською організацією. Викладачі університету разом із співробітниками громади-партнера розробляють для студентів програми для можливого стажування. Тобто, при вивчення дисципліни (community-engaged learning) «навчання громадській діяльності» [2] студенти краще розуміють складні соціальні питання, опановують вміння будувати конструктивні взаємовідносин з громадою та долати культурні відмінності тощо.

Позанавчальна діяльніть цієї дисципліни базується на підготовці студентів, їх практичній діяльності та рефлексії. Курси з опанування цієї дисципліни залежать і від того скільки часу студент бажає витратити на її вивчення, приєднатись до: 1) одноденного проекту «День громадських заходів та обговорень» (Community Day Events and Discussions); 2) триденного проекту протягом тижня альтернативного читання (Alternative Reading Week); 3) довгострокового залучення до реалізації проектів громадської діяльності (Community Action Projects).

Отже, громадським організаціям Центр партнерства з громадою університету Торонто (Center for community partnership, University of Toronto) пропонує у свою чергу два шляхи співпраці:

1) вивчення студентами академічної дисципліни «навчання громадській діяльності» (Academic community-engaged learning). Від такого партнерства виграють як самі студенти, так і громадські організації, яким університет пропонує асистентів, майбутніх спеціалістів. Натомість студенти отримують свій перший досвід роботи, можливість застосувати теоретичні знання на практиці. Найчастіше Центр Партнерства з

Громадою звертається до громадської організації з пропозицією співпраці, отримавши запит від інструктора курсу (course instructor). А бо ж Центр Партнерства з Громадою приймає пропозиції від самих громадських організацій, ретельно розглядає ідею їх проекту та підшукує студентів того курсу та напряму навчання, що найбільше відповідає вимогам до знань та вмінь даної громадської організації [2].

2) залучення студентів до громадської діяльності шляхом отримання практичного досвіду громадського долучення, що вказується у документі про позанавчальну діяльність студента (Co-Curricular community-engaged learning), що вже не є академічною дисципліною. Таке навчання зосереджене на громадських потребах та проектах, що включають чітко організовану професійну підготовку та критичні оцінку студентами отриманого досвіду, що дає значно більше ніж просто волонтерство. Перед тим як розпочати волонтерську діяльність у громадській організації, студентам проводять навчальні майстер-класи (training workshops), які готують молодь до активної участі у вирішенні проблем з якими стикається громада. Для того щоб студенти краще збагнули соціальні, культурні, політичні аспекти своєї громадської діяльності, їм пропонується рефлексія – можливість поміркувати та описати свій досвід опанування нових вмінь та знань. Таким чином громадська організації отримує користь в особі підготовлених студентських лідерів, в той час як студенти шляхом свого долучення до діяльності громадської організації опановують концепції навчання, тренують лідерські навички, що є надзвичайно важливими для соціальних змін та розвитку громади в цілому.

Список використаних джерел

1.Center for community partnership, University of Toronto URL: https://www.studentlife.utoronto.ca/ccp/partners (дата звернення: 12.03.2019). 2.Community-engaged learning URL: https://www.studentlife.utoronto.ca/ccp/community-engaged-learning (дата звернення: 12.03.2019).

А. С. Маслак, Г. П. Черненко, А. В. Долгих

РОЛЬ МЕЖПРЕДМЕТНЫХ СВЯЗЕЙ В ФОРМИРОВАНИИ КЛИНИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ У СТУДЕНТОВ-МЕДИКОВ ПРИ ИЗУЧЕНИИ БИОЛОГИЧЕСКОЙ ХИМИИ

Формирующей основой современного национального стандарта медицинского образования является совокупность компетенций, становление которых начинается уже при изучении фундаментальных дисциплин, краеугольным камнем которых является курс биологической и биоорганической химии. Компетенции предполагают широкую эрудицию, которая, в свою очередь, основывается на способности к интегрированному мышлению и универсальному мировоззрению у обучающихся, что требует применения в сфере образовательной деятельности междисциплинарных проблемно-ориентированных технологий обучения [1] . Предмет «Биологическая и биоорганическая химия» достаточно сложен и для его понимания необходимы знания о строении структур на макро- и микроскопическом уровнях, их взаимодействии, влиянии эндогенных и экзогенных факторов, вариантах нормы, а также возрастных особенностей. Необходимым познавательным элементом в процессе изучения материала отдельных тем является рассмотрение структуры и функции на всех уровнях организации человеческого организма с позиций взаимосвязи и непрерывных взаимоотношений, что становится важным мотивационным фактором при обучении и освоении врачебной специальности; позволяет сформировать у студента целостное восприятие материала для его успешного использования на клинических кафедрах [2]. Так, изучение энергетического обмена, который в рамках биохимии начинается с усвоения абстрактных реакций цикла трикарбоновых кислот и последу-ющих окислительно – восстановительных реакций в дыхательных цепях

митохондрий, приобретает черты реальных событий в контексте связи этих реакций со структурой митохондриальных мембран, их целостности, обеспечивающей нативную архитектуру ферментных комплексов; рассмотрения возможных причин повреждений мембран, зависимости процесса от состояния жизненно важных органов (сердечно – сосудистой системы, печени, гормонального фона), образа жизни и проистекающие клинические аспекты. В ходе изучения этой темы у студента формируется четкое представление о том, что нормальная жизнедеятельность человека зиждется на функционировании в митохондриях цикла трикарбоновых кислот, который обеспечивает организм необходимым количеством энергии в присутствии достаточного количества кислорода. Рассмотрение последствий нарушения нормальной оксигенации (гипоксии с последующей ишемией) является важным этапом понимания механизмов развития клеточной деструкции в ишемизированных органах. Прослеживая логическую цепь биохимических и патофизиологических событий студент понимает, что ишемическое повреждение митохондрий приводит к нарушению процессов окислительного фосфорилирования, снижению уровня АТФ, развитию клеточного энергетического дефицита, компенсаторной активации анаэробного гликолиза, ацидозу (вследствие накопления кислых продуктов), нарушению ионного баланса, повреждаю-щего накопления Ca2+ в клетке и как финал – клеточной деструкции. На эти представления студент будет опираться в рамках курсов физиологии и патофизиологии при рассмотрении эндогенных механизмов борьбы с гипоксией для поддержания митохондриального окислительного фосфорилирования (как компонента аэробного дыхания) путем активации синтеза 2,3-дифосфоглицерата, NO-опосредованных сигнальных событий, а также увеличения сети капилляров для облегчения диффузии кислорода из микроциркуляторного русла в тканях. Станет понятным механизм действия фармакологических препаратов - цитопротекторов, в частности сукцината, который в настоящее время является неким элементом протезирования энергетического дефицита при любом критическом состоянии из-за его способности нормализовать функционирование цикла Кребса. Таким образом у будущего врача складывется целостное представление о многомерности процессов, происходящих в организме человека, что в итоге формирует у него необходимые компетенции, базирующиеся на умении управлять знаниями и информацией [3].

Список використаних джерел

1.Сибірцев В. Професійна компетентність учасників інноваційного навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі /В.Сибірцев// Теорія та методика управління освітою – 2010.- № 3.- С.1-10. 2. Мингаирова А.Г. и др. Клиническое мышление: проблемы формирования и развития. Медицинсций альманах, № 2 (47), 2017,с.28-29. 3. Дебердеев И.Р. Роль клинического мышления в профессиональной деятельности врача. Медицинские интернет – конференции: https://medconfer.com/files/archive/2014-11/2014-11-81-T-4317.pdf.

І. Ю. Кузьміна, Н. А. Сафаргаліна-Корнілова, О. О. Павлова

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ

Розвиток нової системи підготовки майбутніх лікарів передбачає впровадження в навчальний процес вищих навчальних закладів (ВНЗ) сучасних педагогічних та наукових інновацій відповідно до світових стандартів. Завдання вищої медичної школи полягає в тому, щоб долучити студентів до норм життя, прийнятих в суспільстві, моралі, етики, деонтології, які формують переконання лікаря, його життєву позицію, залежать від знань і уявлень про них [2]. Здійснювані вчинки, дії, звички без усвідомлення їх суспільної значущості можуть носити випадковий характер і не

мати дієвої сили.

Вища медична освіта є найважливішим інструментом підготовки висококваліфікованих лікарів, які в свою чергу забезпечують розвиток медичної науки та практики у майбутньому.

Поліпшенню засобів і методів викладання сприятиме внесення змін до системи підготовки майбутніх лікарів шляхом впровадження стимулюючих методів навчання, створення програм для дистанційного навчання студентів, поліпшення матеріально-технічного забезпечення, комп'ютеризація та інформатизація навчального процесу [3].

Практичні заняття та лекції використовуються для того, щоб студенти краще засвоювали навчальний матеріал. У лекції, як правило, розкриваються більш складні аспекти теоретичних, клінічних та практичних питань для кращого їх засвоєння.

Велике значення у навчанні студентів-медиків є самостійна робота, яка належить до сучасних активних методів навчання, розвиває індивідуальні здібності та сприяє кращому засвоєнню необхідних знань. Це впливає на стимуляцію пізнавальної діяльності студентів. Окрім того, виконання самостійної роботи стимулює студента до опрацювання науково-методичної літератури, джерел інтернет-ресурсів, що є важливим етапом на шляху оволодіння професійними знаннями та формування особистості лікаря [1].

Сучасна вузівська медична освітня система є гнучким, динамічним механізмом, який вимагає постійного оновлення, як змісту освіти, так і його методичної системи в області способів і засобів навчання [4].

Підготувати базу з теоретичних дисциплін для майбутнього лікаря означає забезпечити йому доступ до світової наукової та будь-якої інформації. Тому, одним із перспективних завдань розвитку освітнього процесу у вищих медичних закладах є створення сучасних електронних бібліотек з єдиною галузевою інформаційною системою, яка об’єднає всі інформаційні ресурси медичних університетів країни, щоб нею могли користуватися не лише студенти, а всі лікарі та фахівці цієї галузі.

Сучасні мультимедійні технології дозволяють вирішити цю проблему. Поняття мультимедіа охоплює широкий спектр питань: це і технологія створення, і сам продукт, і технологічне забезпечення, і якісно новий вид інформації, що включає в себе всі відомі у минулому.

Педагогічна діяльність викладачів медичних дисциплін має деякі особливості, які залежать від їх освітнього рівня. Компетентне вирішення професійних завдань вимагає від них постійного підвищення професійно-педагогічної компетентності, яка проявляється у готовності опанувати сучасні інформаційні технології та використовувати їх у своїй роботі з метою формування у студентів аналітичних, інформаційних, пізнавальних і проективних знань та умінь.

Система вищої медичної освіти залежить від потреби економіки, науки, культури суспільства. Для подальшого удосконалення вищої медичної освіти потрібні програми розвитку, фундаментальна матеріальна база, належне фінансування та впровадження інноваційних педагогічних технології в освітній процес.

Список використаних джерел

1. Компетентний підхід у підготовці студентів-медиків / М.М. Рожко, А.М. Ерстенюк,В.В. Капечук [та ін.] // Медична освіта. – 2016. – № 2. – С. 102–107. 2. Морозова О.М. Пошук стандартів вищої медичної освіти для вдосконалення системи охорони здоров’я / О.М. Морозова, Л.В. Батюк, В.Г. Кнігавко // Актуальні питання якості медичної освіти : матеріали XIII Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (з дистанційним під’єднанням ВМ(Ф)НЗ України за допомогою відеоконференц - зв’язку) (Тернопіль, 12–13 трав. 2016 р.). – Тернопіль, 2016. – Т. 1. – С. 109–110. 3.Організація навчального процесу у вищих навчальних закладах Міністерства охорони здоров’я України в умовах впровадження Закону України «Про вищу освіту « (за підсумками моніторингу в 2016 р.) / Ю.С. П’ятницький, І.В. Мельник, М.О. Поліщук, Ю.І. Фисун //Актуальні питання якості

медичної освіти : матеріали XIII Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2016. – С. 22–26. 4. Monitoring of the Higher Education Quality as an Objective Necessity of the Educational System Innovative Development / V.M. Zhdan, V.M. Bobyriov, S.M. Bilash, O.M. Bieliaieva //Science of Europe. – 2016. – № 1 (10). – С. 75–79.

В. Г. Кий-Кокарєва, Л. О. Гриценко

АДАПТАЦІЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА РІВЕНЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЇХ НАВЧАННЯ

Інтеграція вищої освіти України та її інтернаціоналізація потребує певних змін освітнього середовища вищих навчальних закладів та науково-забезпеченої організації процесу успішної адаптації іноземних студентів як одного з визначальних чинників, який впливає на рівень та ефективність навчання і формування компетентного фахівця.

Питання адаптації іноземних студентів до освітнього середовища вищих навчальних закладів України досліджували Е.А.Глазков[1], С.В. Мітіна [3], Д.О.Порох [4]. Дослідники М.І. Вітковськой, І.В. Троцук виділяють три види адаптації іноземних студентів: фізіологічна, психологічна і соціальна [2]. До детермінант психологічної та соціальної адаптації відносяться як методичне забезпечення учбового процесу, так і відносини, що складуться між викладацько-професорським складом кафедри та студентом.

В Державному закладі «Дніпропетровська медична академія МОЗ України» з кожним роком зростає кількість іноземних студентів з використанням учбового процесу на іноземних мовах, а підготовка конкурентоздатних фахівців вимагає організації сприятливих умов для адаптації студентів. Безумовно, найважче студентам першого курсу, які потрапляють в інший соціум і культуру, і процес адаптації буде залежить як від індивідуальних особливостей характеру студенту, так і від професійних якостей викладачів.

На кафедрі соціальної медицини, організації та управління охороною здоров’я студенти першокурсники вивчають дисципліну «Історія медицини», яка допомагає студентам ознайомитися з історичним методом, розвинути історичне мислення, розширити спеціальні медичні знання, підвищити культурний рівень, навчитися аналізувати явища в динаміці з його помилками, позитивними і негативними результатами (від минулого через сьогодення до майбутнього). Для цього на кафедрі створено належне учбово-інформаційне та професійно-орієнтоване середовище. Лекційні і семінарські заняття супроводжуються відвідуванням музею, демонстрацією праць іноземних і вітчизняних учених, таблиць, слайдів, презентацій і інших матеріалів, що стосуються цієї теми. На заняттях викладач здійснює контроль підготовки студента шляхом усного опитування та тестового контролю. На сайті кафедри для поза аудиторної роботи студентів викладено учбово-методичні матеріали на українській, англійській та французькій мовах (методичні розробки аудиторних та поза аудиторних семінарських занять, тематика курсових робіт та вимоги до їх підготовки, термінологічний словник на трьох мовах).

Складовою частиною занять по історії медицини є виконання індивідуальної роботи студентами - підготовка курсової роботи різної тематики, але з врахуванням бажання студента розкрити історичні моменти історії медицини або діяльність видатних медиків - учених як своєї країни, так і України. Цей підхід дозволяє при міжособистісних відносинах відчувати кон’юнктивні відчуття, які зближують, адаптують студентів.

Таким чином, при вивченні дисципліни історія медицини у іноземних студентів формується уявлення про складові медицини як науки і ознайомлення з теоретико-

методологічними основами науково-дослідної діяльності, а також відбувається сприяння адаптації іноземних студентів до навчання шляхом виховання у них ціннісного відношення до традицій та досягнень медицини у кожній країні світу.

Список використаних джерел

1. Глазков Э.А. Адаптация иностранных студентов к условиям жизни и учебы (обзор литературы) / Э.А. Глазков // Буковинський медичний вісник. – 2012. – Т. 16. – № 2 (62). – С. 149 – 151. 2.Гольденберг Ю.М. Адаптація іноземних студентів до навчання у вузах як соціальна проблема/ Ю.М.Гольденберг, Ю.М.Казаков, Е.Е.Петров // Світ медицини та біології . - 2013.-№3.- С.156-157. 3.Мітіна С. В. Соціально-психологічні аспекти адаптації іноземних студентів до навчального процесу в українських ВНЗ / С.В.Мітіна. – К., 2015. – 27 с. 4. Порох Д.О. Соціально-педагогічні умови адаптації іноземних студентів до навчання у вищих медичних навчальних закладах України : дис. канд. пед. наук: 13.00.05 / Д.О.Порох. – Луганськ, 2011. – 276 с.

А. І. Самохвалова, Н. Г. Онищенко

ВИЩА ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА В УКРАЇНІ ТА ПРИНЦИПИ ЇЇ ЯКІСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Останнім часом значно посилився вплив людини на природу. Людство стоїть перед необхідністю розробки стратегії свого виживання на планеті, яка передбачає переорієнтацію всіх сфер життя людей (соціальну, економічну, політику, міждержавні відносини освіту, культуру) на формування нової системи цінностей і моралі.

У подоланні сучасної глобальної екологічної кризи визначальним є саме формування екологічної свідомості, культури та цілісного екологічного світогляду, тому екологічна освіта та виховання є одним з пріоритетних напрямів державної політики.

Система екологічної освіти, яка існує в Україні в наш час, потребує вдосконалення у напрямі підвищення ефективності та інтегрованості на основі глибокого філософського та психолого-педагогічного осмислення проблеми з урахуванням соціально-культурних функцій екології у суспільстві, цілісної структури екологічних знань, сучасного рівня розвитку екологічної науки, традицій, звичаїв та історичного досвіду українського народу в цій сфері, а також особливостей екологічної та економічної ситуації в країні [1].

Підготовка громадян з високим рівнем екологічних знань, екологічної свідомості та культури на основі нових критеріїв оцінки взаємовідносин людського суспільства й природи, повинна стати одним з головних важелів у вирішенні надзвичайно гострих екологічних і соціально-економічних проблем сучасної України.

Сьогодні активно розвиваються як формальна екологічна освіта (в школах, вищих навчальних закладах, інститутах), так і неформальна (за допомогою засобів масової інформації, музеїв, виставок, кіно, заходів природоохоронних товариств тощо).

Одним з головних завдань, яке має виконувати система освіти, є забезпечення її якісного рівня.

Формуванням екологічного мислення, свідомості та культури, а також усвідомленням екологічних знань мають бути охоплені громадяни всіх категорій, вікових груп і сфер діяльності. Екологічна освіта та виховання має здійснюватися з обов'язковим врахуванням екологічних законів, закономірностей, наукових принципів, що діють комплексно в усіх сферах діяльності (біологічній, технологічній, економічній, соціальній і військовій).

Екологічна освіта та виховання повинні орієнтуватись на активну взаємодію людини з природою, побудовану на науковій основі, на оцінюванні людини як частини природи.

В основу екологічної освіти покладені принципи науковості, неперервності, гуманізму, наскрізності та систематичності.

Для якісного забезпечення екологічної освіти екологічна політика повинна ґрунтуватися на таких основних принципах: високий рівень екологічної освіти та культури населення; динамічне правове екологічне забезпечення; побудова практичних заходів на найновітніших досягненнях науки і технологій; виділення на природоохоронну діяльність необхідних матеріально-фінансових ресурсів; раціональне поєднання примусових, економічних та моральних важелів у системі управління природокористуванням; активна участь громадськості [3].

Кожний вищий навчальний заклад надає перевагу підготовці фахівців-екологів того профілю, який необхідний в даний період галузям промисловості, сільського, лісового та водного господарства, транспорту, енергетики, оборони тощо.

Під час формування у студентів особистісного ставлення до екологічної дійсності важливо чітко окреслювати коло екологічних проблем усього людства, своєї країни та своєї місцевості. Тільки за таких умов можна проводити справді ефективну роботу.

Програми підготовки фахівців-екологів повинні передбачити [2]: здобуття навичок у розв'язанні галузевих, загальних локальних і регіональних екологічних проблем; уміння користуватися екологічними нормативно-правовими документами; розвиток здатності оцінювати екологічні ситуації і здійснювати заходи по охороні довкілля з позицій сучасної екології, політики, економіки, законодавства; здобуття відповідного обсягу теоретичних знань з екології, орієнтованих на майбутню галузеву діяльність; розвиток необхідного обсягу практичних екологічних знань в галузі охорони довкілля та раціонального природокористування, уміння самостійно аналізувати і моделювати екологічні ситуації з орієнтацією на управління ними; вміння активно користуватись сучасними інформаційними технологіями для вирішення екологічних завдань.

Отже, ключовим принципом взаємодії людського суспільства і природи мають бути не споживацтво і насильство, а співіснування. Екологічні знання мають сприяти усвідомленню цінностей, допомагати вирішенню комплексних екологічних проблем, що стоять перед людством, забезпечити комфортність його проживання у майбутньому, зберегти та примножити унікальну різноманітність всієї біоти.

Список використаних джерел

1. Дерябо С. Д. Экологическая педагогика и психология [Текст] / С. Д. Дерябо, В. А. Ясвин. – Ростов н/Д : Феникс, 1996. – 480 с. 2. http://archive.mama-86.orgФ/archive/ecodemocracy/skyba_u.htm. 3. otherreferats.allbest.ru›Педагогика›00487144_0.html.

А. В. Безруков

РОЛЬ ФІЛОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ТА ГЛОКАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ

В Україні й світі за останні десятиліття інтенсифікація процесів глобалізації та глокалізації зумовлюється суттєвим посиленням впливу міжнародного фактора в усіх сферах функціонування держави і соціуму, що може розглядатися як ключовий елемент цивілізаційного розвитку. Принципова відмінність цих двох концепцій полягає в тому, що глобалізаційні процеси базуються на уніфікації та стандартизації відповідно до обраного еталону, а глокалізаційні явища засновані на творчій натуралізації запозичених моделей [1]. Наука і освіта представляються найбільш перспективними з точки зору спостереження позитивних тенденцій поєднання глобального та глокального.

Особливо це стосується процесів, які відбуваються в мовному середовищі,

оскільки мова – явище соціальне, і вона гостро реагує на всі трансформації в світовому суспільстві та суспільних відносинах, відіграючи ключову роль в протіканні глобалізаційних та глокалізаційних процесів. Формування іншомовної компетентності через систему філологічної освіти набуває у наш час неабиякого значення. Адже переклад і перенесення ідей з одного культурного чи національного поля на інше може супроводжуватися спотворенням у сприйнятті при інтерпретації висловлювання, тези, тексту та ін.

Становлення й поширення англійської мови як засобу міжнародної комунікації в сфері державної політики, бізнесу, культури, науки , освіти тощо сприяло її виокремленню й закріпленню за нею статусу транснаціонального імперативу. Хоча наразі спостерігається тенденція до розповсюдження й інших «світових» мов, зокрема китайської.

В будь-якому разі на сучасному етапі суспільного розвитку мовна освіта стає не просто одним з головних компонентів освітнього процесу, а й необхідністю, продиктованою глобалізаційними процесами. Саме тому володіння іноземною мовою може розглядатися як невід'ємна складова компетентності фахівця будь-якого профілю, що актуалізує проблему ефективного навчання іноземної мови, перспективності іншомовної освіти.

Якщо говорити про мову не лише як інструмент навчання, але як засіб просування власних наукових ідей на міжнародну арену, то стає очевидним, що в науці та освіті завжди існує певне протистояння між локальним і глобальним, оскільки знання взагалі інтернаціональне за своєю сутністю. Сьогодні знання часто оцінюється відповідно до того, наскільки воно визнане міжнародним академічним співтовариством, інакше, навіть якщо внутрішня публікація вкрай актуальна з точки зору національних потреб, вона часто розглядається як менш престижна, що негативно відбивається на академічній кар'єрі вченого [2].

Отже, з одного боку, необхідно відзначити безперечний вплив світових процесів на модернізацію філологічної освіти, що проявляється в прагненні скоротити брак фахівців найвищого рівня компетентності, а з іншого – не можна не визнавати наявність прямого корелятивного зв'язку між стрімким розвитком міжнародних відносин і посиленням питомої ваги філологічної складової в системі вищої освіти України.

Список використаних джерел

1.Балакина Н. А. Интеллектуальные традиции в науке : глобализация и глокализация / Н. А. Балакина // Актуальные вопросы общественных наук : социология, политология, философия, история : сб. ст. по матер. XXXVIII Междунар. науч.-практ. конф. – № 6 (38). – Новосибирск : СибАК, 2014. – Режим доступу : https://sibac.info/conf/social/xxxviii/38684. 2.Сметанина О. М. Процессы глокализации в современной языковой образовательной культуре / О. М. Сметанина // Регионология. – ФГБОУ ВО «МГУ им. Н. П. Огарёва». – № 2, 2012. – Режим доступу : https://regionsar.ru/ru/node/918.

О. О. Жидкова, О. В. Турута

РОЛЬ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН В ФОРМУВАННІ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ ТА РОЗВИНУТОЇ ОСОБИСТОСТІ

За останні роки в житті українського суспільства відбулись значні зміни. Палітра суспільних поглядів минулого і сьогодення надзвичайно різноманітна. Відбулись зміни в політичному, соціально-економічному та культурному житті нашої країни. Змінюються і підходи до навчання і виховання молоді, що складають основу сучасної освіти.

Випускники закладів вищої освіти, сьогодні повинні бути наділені не лише фаховими знаннями, а й вмінням їх використовувати у найсучаснішому середовищі,

орієнтуватися в процесах, які виникають саме зараз, постійно удосконалюючи свої професійні здобутки. Для виконання цього завдання, важлива роль відводиться соціально-гуманітарним дисциплінам, які формують особистість студента відповідно до сучасних і реальних вимог нашого суспільства, навчають його логічному, історико-філософському мисленню, пояснюють навички політичного і соціально-економічного аналізу процесів, які відбуваються, та розкривають особливості культурного різноманіття нашого світу, що постійно змінюється.

Пріоритетні напрямки формування всебічно розвиненої особистості знайшли своє відображення у державних національних програмах «Концепції гуманітарного розвитку України на період до 2020 р.» та «Національній стратегії розвитку освіти на 2012-2021 роки», що передбачають посилення ролі соціально-гуманітарних дисциплін у вищій школі [1]. Сьогодні вища освіта – це не лише процес передачі знань, умінь і навичок від одного покоління людей іншому, а потужний центр освіти, науки і культури, що передбачає як отримання кваліфікаційних знань професійного спрямування, ознайомлення з найновішими досягненнями науки і техніки, а також сприяє розвитку особистості студента, його інтелектуальних, моральних та естетичних якостей гармонійної особистості, формуванню потреб і навичок подальшого самовдосконалення.

Задамося питанням, чи потрібна фахівцю світового рівня компетентність у сфері міжнародного і авторського права? У сфері патентознавства і інтелектуальної власності? Очевидно, що потрібна, як і обізнаність у формуванні базових рис професійного та особистісного іміджу; уміння аналізувати соціальні ситуації і себе у них, уміння адекватно сприймати себе та оточуючих людей; орієнтуватися у правилах морального вибору в умовах сучасного морально-етичного релятивізму; знати про гендерні характеристики особистості та роль суспільства в формуванні гендерної ідентичності; мати уявлення про закономірності розвитку та функціонування політичного життя суспільства, механізмів політичної влади, управління політичними процесами; вільно орієнтуватися у питаннях правового характеру обраної професії. Не менш очевидно, що саме гуманітарні дисципліни дозволяють увійти до цих специфічних областей і сприяти усвідомленню та відповідальності схвалюваних в цих областях рішень. Тому зростає значення і роль навчальних предметів, що сприяють формуванню світоглядної орієнтації студента, усвідомленню ним свого місця і ролі в суспільстві, мети і сенсу соціальної і особистої активності, відповідальності за свої вчинки і вибір форм і напрямів своїй діяльності. Гуманітарні дисципліни покликані закласти фундамент у формуванні нової системи цінностей, які допоможуть студентам адаптуватися до умов сучасних суспільно-економічних відносин і розвитку міжнародних контактів [2, с.22-24]. Гуманітарні знання допомагають фахівцеві стати професіоналом-творцем, а не тільки виконавцем. Оволодіти активним аналізом, навичками критичного мислення, здатністю до самостійних висновків та вмінню застосовувати отриманні знання до реального життя.

Отже, під гуманізацією освіти треба розуміти процес створення умов для самореалізації, самовизначення студента в просторі сучасної культури, створення у вузі гуманітарної сфери. Спираючись на підхід, що «гуманізація освіти – це, в першу чергу, зміна спрямованості всієї системи навчання та його цілей у бік виховання неповторної, яскравої індивідуальності, унікальності духовно-моральної особистості» [3,с.5-7], можна стверджувати, що сучасний випускник закладу вищої освіти повинен не тільки компетентно діяти в професійній сфері, але й володіти загальнолюдськими і національними моральними цінностями, сповідувати й стверджувати в повсякденній праці у всіх сферах свого життя ідеї та принципи гуманізму.

Список використаних джерел

1.Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс] : схвалено Указом Президента України від 25 черв. 2013 р. № 344/2013. – Режим доступу :

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013. 2.Власова С. Взаимодействие естественнонаучного и гуманитарного знания / С. Власова // Alma mater. – 2001. – № 12. – С.22-24. 3.Свиренко Ж. С. Виховання гуманізму в студентів вищих технічних навчальних закладів у процесі вивчення предметів гуманітарного циклу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / Ж. С. Свиренко. – Луганськ, 2009. – 20 с.

О. О. Нікогосян

ВПЛИВ ВИКЛАДАННЯ ПОЛІТОЛОГІЇ В ЗВО НА ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДІ

Демократизація суспільного життя і на цій основі широке залучення громадян до активного політичного життя вимагають значного підвищення політичної культури людей, зокрема студентської молоді, як найбільш активної. Підготовка студентів до свідомого політичного життя, обґрунтованої та зваженої участі у політичному процесі зумовлює актуальність вивчення політології.

Методика викладання політології у вищій школі ґрунтується на класичних та інноваційних підходах і постійно вдосконалюється під впливом політичних і соціально-економічних процесів в Україні та світі.

Проблеми, пов'язані із викладанням політології як навчальної дисципліни, її місця і ролі в соціалізації молоді, піднімались в працях провідних вітчизняних науковців: В.Андрущенка, О.Бабкіної, В.Бебика, В.Беха, В.Вашкевича, М.Головатого, М.Остапенко та ін. [1].

Мова йде про формування політичної свідомості студентів, під якою ми маємо на увазі сукупність поглядів і настанов, що виражають ставлення будь-якої соціальної верстви або окремого індивіда до інших верств, класів, націй, суспільного ладу, до процесів, що відбуваються, історичного суспільного укладу, що склався і способу життя, до політичних партій, рухів, різноманітних політичних і соціальних інститутів, соціальних цінностей, традицій, норм моралі [2].

Значну роль політологія відіграє в закріпленні моральних норм в свідомості молоді через обговорення поведінки політиків і громадян, аналіз цивілізованих відносин у сфері політики в розвинених країнах світу, розгляд політичних ідеалів. Високий рівень свідомості студентів створює таку основу, на якій будуються цивілізовані відносини між ними і владною елітою, коли цінуються моральні принципи і політико-правові норми.

Під час занять з політології продовжується процес соціалізації студентства, в якому вагому роль відіграє особистість викладача.

Подальших досліджень потребує вдосконалення методики викладання політології, впровадження нових методів, адже за умов зменшення аудиторних годин виникає проблема у безпосередній взаємодії викладача і студента.

Процес формування політично освіченої особистості, з одного боку, та громадянина, який готовий активно та на належному комунікативному рівні включитись до суспільно-політичних процесів та взаємодії з різноманітними політичними акторами, попередити явища аномії, політичної пасивності та нігілізму у молоді – з іншого, може бути реалізований в умовах активної діяльності студентів за допомогою використання інтерактивних методів і прийомів навчання. Це вимагає певної підготовки як викладача: інформація, наочний матеріал, так і студентів: їх готовності до співпраці, виконувати норми і правила, встановлені викладачем. У такому процесі освітньої діяльності відбувається розкриття здібностей, розвиваються самостійність, вміння вести діалог, шукати й знаходити компроміси, тобто студент не лише отримує систему знань, але і набір ключових компетентностей в освітній і комунікаційній сферах.

Доцільно застосовувати на заняттях з політології такі інтерактивні методики,

як: «мозковий штурм», дискусія, ролева і ділова гра, метод «Синквейна», а також «Три пропозиції», «дерево рішень», «карусель», «незакінчені речення», «герб», «я через 10 років», «мікрофон», «займи позицію», «коло ідей», «парафразування та аргументація», ситуативне моделювання, «поговори зі мною», обговорення в колі, ігрове проектування, спільний проект тощо [3].

Впровадження інтерактивних методів підіймає освітній процес на якісно вищий рівень, оскільки він набуває підвищеної цікавості, гостроти, емоційної забарвленості, проблемної насиченості, в наслідок чого знання, вміння та навички студентів стають глибшими, комплекснішими.

Активна участь молоді в розбудові демократії та політичному процесі є стратегічним пріоритетом держави в межах гуманітарної політики. Формування елементів політичної культури, стійкої та послідовної, демократично орієнтованої та активної громадянської позиції студентської молоді вимагає в межах занять з політології інноваційного методичного інструментарію.

Список використаних джерел

1.Бебик В.М. Політологія: наука і навчальна дисципліна: Підручник / В.М. Бебик. – К.: Каравела, 2016. – 496 с. 2.Політологія: підручник для студентів ВНЗ / І.М. Коваль (керівник авт. колективу), Л.О. Ануфрієв, О.І. Брусилівська та ін.; худож.-оформлювач Ю.Ю.Романіка. – Харків: Фоліо, 2012. – 414 с. 3.Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання / О.І. Пометун – К.: Видавництво А.С.К., 2007. – 144 с.

Г. О. Орендарчук

ФІЛОСОФСЬКА ОСВІТА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОГО ТОТАЛІТАРИЗМУ

Однією з найістотніших ознак сучасності є економічний тоталітаризм, що означає поширення економічної влади на всі сфери соціального життя, універсальну владу грошей у сучасному супільстві. Представники фінансової олігархії насаджують не тільки правила економічних і політичних стосунків у сьогоденному світі, а й впливають на формування системи сучасних духовних цінностей, у якій втрачає значення все, що не можна купити чи продати за гроші, – людська гідність, порядність, безкорисливість, чесність, патріотизм, національна свідомість. Гроші стають абсолютним еквівалентом для порівняння між собою значення не тільки речей, а й стосунків, і не тільки в царині економіки, а практично в будь-якій сфері людської діяльності. Утверджується ідея, що гроші повинні реалізувати свою спроможність купити виключно все, тобто не тільки матеріальні, але й духовні цінності. Принципи ринкової економіки поширюються на всі сфери буття людина, усе оцінюється з точки зору комерційної вигоди, тому втрачають свою цінність гуманітарне знання, класичне мистецтво і література, фундаментальні науки витісняються прикладними, знання стає «товаром». Важливим для людини стає не здобуття духовної свободи, а прагнення до високого рівня споживацтва.

У цих умовах формується «економічна людина», або «людина-споживач», у якої домінуючим є прагматично-діловий підхід до вибору орієнтирів побудови свого буття, а прагнення до власної вигоди не суперечить, а відповідає її моральним ідеалам. І така людина-споживач постає перед дослідниками в досить непривабливому вигляді, проявляючи психологічні риси, які спонукають її до витрати грошей, – це жадібність, схильність до лінощів і байдикування, марнославство, скупість.

Разом з тим дедалі більше стає зрозумілою думка про те, що для збереження майбутнього людства потрібен новий тип відповідальної особистості, орієнтований не тільки на інтереси і вигоду для власного «Я», а й такий, що прагне задовольнити

потребу в людиновимірному співжитті, що ґрунтується на гуманістичних засадах, на утвердженні істинних людських моральних цінностей.

Вивчення філософії, на нашу думку, якраз і спрямовує студентів до вибору справжніх, а не сурогатних життєвих цінностей, до усвідомленого світоглядного вибору на основі осмислення духовно-практичного досвіду людства, опредміченого у філософських текстах. Причому важливим залишається питання, як саме викладати філософію, щоб вона виконала вищезгадані завдання.

На наш погляд, філософія має викладатись як певна сукупність узагальнених уявлень про світ і місце людини в цьому світі, з якою повинна познайомитись кожна культурна і освічена людина, так як вона знайомиться з мистецтвом, релігією, правом, не стаючи при цьому обовязково художником, віруючим чи юристом. У результаті такого вивчення філософії людина набуває філософських знань і здійснює усвідомлений світоглядний вибір: «Вивчення такого курсу має пізнавальну орієнтацію, тобто з його допомогою можна долучитись до зясування смисложиттєвих позицій, світобудівничих спроб, категоріальних вимірів, властивих нашим попередникам. Це необхідна і важлива база для розбудови підвалин світогляду…» [1, 12]. Філософія допомагає виробити у студентів власне бачення світу на основі раціонального мислення, сприяє розумінню і осмисленню себе у цьому світі, а отже, доповнює будь-яку спеціальну освіту, допомагаючи фахівцю стати особистістю.

Подолання існуючого стереотипу суспільної свідомості щодо зайвості вивчення філософії у процесі підготовки фахівців із технічних спеціальностей – умова формування особистостей, здатних осмислювати, створювати і змінювати свій життєвий світ в людиновимірному напрямі.

Список використаних джерел

1.Горак Г.І. Філософія. Курс лекцій. – К.: Вілбор,1997. – 272 с.

Ю. С. Юшкевич

ГУМАНІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ – ІМПЕРАТИВ СЬОГОДЕННЯ

У контексті посилення процесу глобалізації, що призвів до трансформаційних змін всіх сфер життя українського суспільства та актуалізації проблеми збільшення конкурентоздатності вищих навчальних закладів України, модернізація системи вищої освіти нашої держави стає нагальною необхідністю.

У цілому поняття «модернізація» розглядається як процес, по-перше, прогресивних змін, що поліпшують стан системи – соціальної, політичної, економічної, культурної тощо, – переводять її на більш високий рівень, що характеризується її оновленням, по-друге, спрямованих трансформацій, що носять активний та прогностичний характер, який передбачає розуміння цілі та розробку відповідної стратегії. Тому, виходячи з вище окресленого контексту, потребує чіткого визначення мета модернізації української освітньої системи та зміст корелюємих з нею завдань.

Серед основних завдань, що постають перед представниками освітньої сфери в світлі модернізації системи вищої освіти виділяють посилення взаємодії з реальним сектором економіки та поліпшення зайнятості випускників, що передбачає необхідність посилення соціально-економічної та професійної спрямованості навчання. Але це питання є достатньо неоднозначним.

В сучасній європейській думці наявні дві протилежні позиції щодо співвідношення професійної та гуманістичної складових в системі освіти – прагматична та ліберальна. В межах прагматичної парадигми, основним завданням освіти вважається підготовка професіоналів, активність яких спрямована на отримання знань в межах

конкретної спеціалізації. Пропагується, так би мовити, «найменша трата сил», звільнення від зайвих знань, що зменшують потенціал орієнтованої на користь та вигоду практики. Прикладом реалізації такої ліній освітньої діяльності можна вважати корпоративні форми освітніх інституцій, що повністю підпорядковані і обмежені внутрішньою політикою та вимогами певних комерційних організацій, що зацікавлені лише в наявності достатньо вузького кола компетентностей у майбутніх працівників. На противагу утилітаризму, представники ліберальної позиції, що орієнтуються на самоцінність знання як такого, наголошують на конститутивності гуманістичного підходу в межах якого основна місія освіти вбачається у формуванні людини як неповторного мікрокосму, реалізації духовного потенціалу та розвитку творчих здібностей особистості.

На наш погляд, у XXI сторіччі актуалізується необхідність примирення цих двох позицій. Так, у Проекті Робочої групи з Реформування вищої освіти, який було підготовлено для Європейської Комісії з підвищення якості навчання у вищих навчальних закладах Європи зазначено, що вищі навчальні заклади, як частина системи освіти, не повинні навчати студентів вузьким спеціалізаціям, заснованим тільки на професійних знаннях, а мають йти далі, прагнучи до інтегрального формування людини. Вища освіта зобов'язана допомогти студентам створити фундаментальну базу, на якій вони зможуть побудувати свої майбутні професійні компетентності [4, p.36].

Крім цього, якщо звернутись до визначення поняття «вища освіта», що сформульовано в Законі України «Про вищу освіту», то слід наголосити на тому, що серед інших компетентностей, зокрема практичних та професійних, які здобуваються студентами у закладі вищої освіти, зазначена наявність розвинутого мислення та світогляду, морально-етичних цінностей [1], які, «сучасно освічена особистість», здатна реалізовувати у своїй практичній діяльності.

Таким чином, не викликає ніякого сумніву, актуальність викладання гуманітарних дисциплін у вищій школі, адже етичні знання, безцінний досвід моральної поведінки, віддзеркалені у змісті більшості з них. Отримання відповідних знань ще зовсім не означає неодмінної реалізації моральних абсолютів на особистісному рівні, а детермінується наявністю вільного вибору та індивідуальної відповідальності. Останні ж, у свою чергу, теж формуються завдяки освітньо-комунікативному каналу [2, с.189]. Цікавою у цьому контексті є характеристика К. Юнгом душі сучасної людини, котра, знаходячись у самому безпосередньому сьогоденні, перебуває на краю світу, маючи над собою небо, під собою усе людство з його історією, що губиться в тумані давнини, а перед собою – безодню усього майбутнього. Юнг зазначає, що мало хто з нас є сучасною людиною в цьому сенсі, бо таке існування вимагає найвищої свідомості [3,с.294]. Тому визначальною цінністю сучасної освіти має виступати дійсне усвідомлення тих морально-етичних цінностей, що здатні врятувати світ та наше власне перебування у ньому, зупинити кризу духовності та спрямувати подальший розвиток українського суспільства до найвищої моральної мети, якою є життя кожної людини.

Список використаних джерел

1.Закон України «Про вищу освіту». URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18. 2.Лазарева А. О., Юшкевич Ю. С. Морально-етичні цінності громадянського суспільства: Монографія. Наук. ред. Є. Р. Боріштейн. Одеса: ВМВ. 2016. 260 с. 3.Юнг К. Г. Проблемы души нашего времени. Пер. с нем. А. М. Боковикова. М.: ПРОГРЕСС, 1993. 329 с. 4.High Level Group on the Modernization of Higher Education. Report to the European Commission on Improving the quality of teaching and learning in Europe's higher education institutions (June 2013). Luxembourg: Publications office of the Europian Union, 2013. 84 p.

СЕКЦІЯ ІІ
СУЧАСНА ОСВІТА: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД, МЕТОДОЛОГІЯ, ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА. ГЕНДЕРНА ОСВІТА

Р. І. Швай

ЗАСТОСУВАННЯ ТРЕНІНГУ ТВОРЧОСТІ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Для творчого зростання молоді необхідно використовувати у практиці навчання методи дидактики творчості, джерелом яких є методологія творчої діяльності, тобто евристика. Серед різноманітних методів дидактики творчості особливо ефективними вважаються: 1) методи стимулювання пізнавального інтересу і питального мислення; 2) методи використання прийомів дивергентного мислення; 3) методи використання аналогії і метафори; 4) методи, що базуються на креативній драмі.

Багато прийомів дидактики творчості, які належать до дивергентної парадигми, заохочують до: 1) генерування множинності ідей (неперервність мислення); 2) генерування багатьох якісно різних задумів (гнучкість мислення); 3) генерування незвичайних ідей (оригінальність мислення); 4) доопрацювання і поліпшення ідей.

Вважається, що у творчості аналогії мають важливе значення, а саме: полегшують розуміння складних змістів, спрощують складні проблеми; полегшують перехід від одного об’єкту до іншого, віддаляють від початкової проблеми і дозволяють знайти несподіване, оригінальне порівняння. Метафора може бути як засобом, так і метою творчості. Метафора – незамінний інструмент у розумовій праці, це форма наукового мислення, а також метод інтелектуального діяння, що дозволяє нам схопити й зрозуміти те, що знаходиться поза межами понятійних можливостей.

Джерела теоретичного підґрунтя креативної драми можна знайти в гуманістичному підході до навчання, стверджуючи, що вона сприяє самореалізації (А. Маслоу) та досягненню певного розвитку особистістю (К. Роджерс) і має цілісний характер – акт учіння включає мислення, емоції, так само як і в пізнавальних теоріях розвитку, що стосуються розв’язування проблем і творчого мислення (Р.Стернберг, Е. Торренс, Е. Нецка).

Не втратили своєї актуальності та популярності групові форми і методи навчання, до яких також належать тренінги творчості (творчого розв'язування завдань, творчої експресії, творчого мислення, креативності). Ідея тренінгу творчості походить з трьох передумов, а саме: з гуманістичного бачення людини як істоти з природи творчої; з поділу творчості на потенціальну і сформовану; з досліджень, що показують «звичайність» інтелектуальних операцій, які беруть участь у творчому процесі.

Тренінг творчості відповідає більшості критеріїв психологічного тренінгу, хоча відрізняється від інших типів тренінгу створенням певного настрою та ігрових моментів, різноманітністю використовуваних артистичних засобів, технік та фантазій, вільних асоціацій у груповій діяльності, концентрації уваги на проблеми в перспективі, а не труднощі у минулому. Тренінги творчості застосовуються як з метою розв’язання певних завдань, так і з метою розвитку творчих здібностей завдяки стимулювання відповідних операцій та переборювання наявних перешкод. Техніки тренінгу творчості поділяють на дві групи [1]:

1.Мета яких є розв’язання конкретної проблеми за допомогою відповідних прийомів (мозковий штурм, синектика, функціонально-вартісний аналіз), які сприятимуть генеруванню рішень.

2.Мета яких є розвивати творчі здібності особистості. У цьому випадку людина чи група людей не є засобом, а метою впливів.

Е.Торренс [2] виділяв шість головних видів тренінгу творчості, а саме: 1) навчання спеціальних умінь розв'язування проблем; 2) навчання простих прийомів розв'язування проблем і розпізнавання взірців; 3) використання активної уяви та фантазії; 4) для розвитку тематичної фантазії; 5) для розвитку поетичної літературної творчості; 6) для принципів роботи груп якості.

Технологічно розв'язування завдань можна розглядати як тренінг творчості (за А.Горальським): 1) «*спостерігаємо різноманітність світу*» – необхідність подолати стереотипи сприймання навчальних ситуацій, алгоритмів розв'язування завдань, які сформувалися під час навчання та втілюються для вирішення більшості життєвих питань; 2) інший елемент тренінгу – «*пробуємо інакше*». Інакше застосування предметів, стандартних рішень, очікування іншого результату із стандартної ситуації тощо; 3) ще один елемент – *Pro i contra*. Вправа є засобом дистанціювання від самого себе; 4) *трохи фантазії*. Ця вправа покликана розвивати творчу уяву.

Список використаних джерел

1.Nęcka E. Psychologia twórczości. – Gdańsk: GWP, 2001.– 238 s. 2.Torrance E. P. Recent trends in teaching children and adults to teach creativety. – Buffalo: Bearly, 1987. – 236 s.

А. О. Кравченко

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ФОРМУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ЧИТАННІ У МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ

Розвиток філологічної освіти в Україні потребує пошуку нових шляхів оптимізації процесу навчання іноземних мов, особливо коли йдеться про навчання студентів першого курсу, які мають різний рівень набутих у середній школі іншомовних навичок і вмінь. З такою гетерогенністю студентів щороку стикаються викладачі іноземних мов закладів вищої освіти. Для студентів першого курсу важливо, щоб навчання було цікавим, пізнавальним, щоб вони бачили результат своєї навчальної діяльності, одержували нову інформацію, набували нових знань, навичок та вмінь – що значно мотивує студентів до навчання. Саме тому опанування іноземної мови повинне здійснюватися на оптимальному для студента рівні, враховувати його психофізіологічні, індивідуально-типологічні особливості, інтереси, мотиви, а особливо рівень навченості – усе це складає предмет методики диференційованого навчання іноземної мови.

Метою дослідження є перевірити ефективність авторської методики диференційованого формування англійськомовної лексичної компетентності в читанні у майбутніх філологів (з урахуванням рівня навченості) на основі визначених підходів, методів, принципів, засобів навчання, дібраного матеріалу, розробленої підсистеми вправ і завдань, моделі навчання.

Об'єктом експериментального дослідження стала англійськомовна лексична компетентність у читанні майбутніх філологів.

Об'єкт експериментального дослідження варіювався залежно від рівня навченості студентів.

Гіпотеза експерименту**.** Аналіз теоретичних праць з методики навчання іноземних мов, психолінгвістики дав можливість сформулювати *гіпотезу* дослідження, яка ґрунтується на припущенні про те, що ефективність формування англійськомовної лексичної компетентності в читанні у майбутніх філологів буде високою за

умови створення диференційованих груп за критерієм навченості (з низьким / достатнім / високим), визначення для кожної дифгрупи цілей та очікуваного результату навчання, змісту навчання, дібраних матеріалів, за якими здійснюється навчання, змісту та характеру вправ і завдань, контролю за їх виконанням, дотримання етапності процесу навчання.

Орієнтуючись на критерії, які існують для перевірки лексичної компетентності в цілому, а також зважаючи на предмет нашого дослідження та зорієнтованість методики формування лексичної компетентності в читанні в контексті рівнів розуміння текстів (з експліцитним змістом, з експліцитним змістом та імпліцитними фрагментами, з імпліцитним змістом та смислом, що потребує інтерпретації), визначних нами об'єктів навчання, змісту лексичної компетентності, яка охоплює знання, навички, вміння, здатність та готовність до вирішення завдань лексикологічного характеру, вважаємо доцільними такі критерії оцінки: правильність розуміння лексичної одиниці її денотативного та конотативного значення у мовленні; правильність встановлення змістового зв'язку; ступінь розуміння імплікатів та концептів у тексті; обсяг екстралінгвальної інформації, пов'язаної з лексичною одиницю; ступінь розуміння змісту та смислу тексту; правильність та глибина пошуку / аналізу під час вирішення лексикологічних завдань.

Передекспериментальний зріз проходив серед 76 студентів 1 курсу бакалаврату. Метою перед експериментального зрізу було виявлення вихідного рівня англійськомовної лексичної компетентності у читанні студентів КГ та ЕГ, на основі якого здійснити диференціацію студентів, сформувати дифрупи за рівнями навченості. У процесі передекспериментального зрізу було виявлено рівень сформованості лексичної компетентності в читанні студентів, а також розподілено їх на диференційовані групи.

Експериментальне навчання. Експериментальне навчання тривало в експериментальній групі, яка складалася з 42 осіб, була диференційована на три підгрупи залежно від рівня навченості – 8 студентів з низьким рівнем, 28 – з достатнім, 6 – з високим.

В експериментальній групі навчання відбувалося відповідно до авторської моделі, була задіяна розроблена підсистема вправ і завдань, використовувався відібраний лексичний і текстуальний матеріал. Експериментальне навчання тривало 96 годин, з них 48 – аудиторних, 48 самостійної роботи, це складало 2 модулі і відповідно 4 мікромодулі: 1 мікромодуль охоплював 24 годин, 12 аудиторних і 12 – самостійної роботи.

В контрольній групі навчання так само тривало 96 годин, з них 48 – аудиторних, 48 самостійної роботи. Проте диференціація навчального матеріалу, вправ і завдань відповідно до рівня навченості студентів не проводилася. Ми орієнтувалися на рівень В1+, який був передбачений навчальною програмою. Тому всі студенти виконували вправи, орієнтовані на достатній рівень навченості. Студенти навчалися за підручником Global (Amanda Jeffries, Lindsay Clandfield, Rebecca Robb Benne).

Післяекспериментальний зріз проходив серед 76 студентів 1 курсу бакалаврату. Метою післяекспериментального зрізу було виявлення підсумкового рівня сформованості англійськомовної лексичної компетентності у читанні студентів КГ та ЕГ, на основі чого зіставити результати, студентів ЕГ та КГ, прослідувати динаміку змін навченості серед студентів диференційованих підгруп.

Отже, провівши післяекспериментальний зріз, було встановлено, що кількість студентів у контрольних групах з низьким, достатнім та високим рівнем навченості майже не змінилася: студентів з низьким рівнем було 7, стало 6, з достатнім рівнем: було 21 стало 22, кількість студентів з високим рівнем не змінилася. Середній бал навченості студентів КГ склав 7,73.

В експериментальних групах кількість студентів з низьким рівнем склала 2 (замість 6 під час передекспериментального зрізу), кількість студентів з достатнім рівнем склала 27 (за рахунок того, що 6 студентів перейшли з низького рівня на достатній, а 6 студентів – з достатнього на високий), а з високим рівнем стало 13 замість 6. Середній бал навченості студентів КГ склав 8,55.

Динаміка якісних змін у англомовній лексичній компетентності в читанні студентів ЕГ значно перевищила динаміку змін студентів КГ (у КГ СКН збільшився на 0,18, а в ЕГ СКН збільшився на 1,0).

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в розробленні методик диференційованого формування лексичної компетентності в аудіюванні, говорінні та письмі.

Підсумовуючи констатуємо, що у процесі експериментального навчання було доведено гіпотезу, що ефективність формування англійськомовної лексичної компетентності в читанні у майбутніх філологів є високою за умови створення диференційованих груп за критерієм навченості (з низьким / достатнім / високим), визначення для кожної дифгрупи цілей та очікуваного результату навчання, змісту навчання, дібраних матеріалів, за якими здійснюється навчання, змісту та характеру вправ і завдань, контролю за їх виконанням, дотримання етапності процесу навчання.

Список використаних джерел

1.Бондар, Л. В. Методична характеристика комплексу вправ для навчання французького професійно орієнтованого монологічного мовлення студентів технічних спеціальностей / Л. В. Бондар // Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка. – 2010. - № 3. – С. 149 – 153. 2.Котловський, А. М. Формування англомовної лексико-граматичної компетентності в говорінні майбутніх економістів у процесі самостійної роботи: дис. … канд. пед. наук / А. М. Котловський. – Тернопіль, 2017. – 253 с. 3.Крашенинникова, Н.Н. Особенности дифференцированного формирования иноязычной учебно-исследовательской компетенции магистрантов технических вузов / Н.Н. Крашенинникова // Филологические науки. Вопросы теории и практики. - 2014. № 10-1 (40). С. 120-124. 4.Сидоренко, Е.В. Методы математической обработки в психологии. / Е.В. Сидоренко. – СПб.: ОО «Речь», 2000. – 350 с. 5.Смоліна, С. В. Методика формування іншомовної лексичної компетенції / С. В. Смоліна // Іноземні мови : наук.-метод. журн. – К.: Київ. нац. лінгв. ун-т., 2010. – С. 16-23.

Ю. О. Прокопчук, С. П. Самойлов

КОГНІТИВНИЙ ПОВОРОТ СУЧАСНОЇ НАУКИ І ФОРМУВАННЯ НОВИХ КОМП'ЮТЕРНО-ОРІЄНТОВНИХ ПАРАДИГМ В ОСВІТІ

Вступ. Стрімкий розвиток НБІКС-технологій привів людство до порогу когнітивної ери і «економіки знань». Однак на тлі прискореного технологічного прогресу все більш очевидною стає зростаюча неадекватність системи освіти. Когнітивна економіка, економіка знань припускають глибоку модернізацію (зміну) парадигми освіти на засадах сучасних інформаційних технологій [1-3]. Головний висновок когнітивної науки полягає в тому, що процеси пізнання, інтуїції, творчості є одними з функціональних аспектів управління і їх максимальний розвиток - це ключовий ресурс нової парадигми в галузі освіти і прийняття рішень [3]. Якісно інших реальних варіантів для управління складністю сьогодні немає. Система освіти повинна відповісти на зазначені виклики, бо саме тут, перш за все, здійснюється виробництво і відтворення знання.

Стратегічна мета формування нової парадигми: завдяки широкому використанню перспективних комп'ютерних технологій, яки значно розширюють можливості пізнання та професійної інтуїції, створити систему підготовки фахівців експертного рівня здатних спланувати і реалізувати проривні високо ризиковані дослідження і розробки.

Концепція досягнення мети. В першу чергу потрібно розвинути глибинні механізми пізнання індивідуума. Для цього потрібно створити точне глибинне уявлення про виникаючі імпліцитні знання та вміння. Досвідчений фахівець, на відміну від початківця, серед всього простору параметрів виділяє «головні», «потрібні», «відповідні». Власне, вміння виділяти подібні «параметри порядку» для різних ситуацій предметної області і є результатом професійної діяльності. Виділення параметрів порядку в реальному житті - творчий процес, що вимагає високої кваліфікації і професійного досвіду. Як правило, такий процес протікає на підсвідомому рівні, що ускладнює або унеможливлює його вербалізацію [1]. Навчити здатності виділяти параметри порядку, значить навчити швидко оцінювати ситуацію і приймати якісні рішення у своїй професійній області. Йдеться, перш за все, про розвиток «логічної інтуїції» [2]. Крім вміння виділяти параметри порядку фахівець-професіонал демонструє велике розмаїття активностей при вирішенні однієї і тієї ж задачі. Головна теза полягає в тому, що когнітивна інформатика, когнітивні віртуальні асистенти та тренажери, віртуальні міри, когнітивна робототехніка (в широкому розумінні) здатні значно прискорити формування здібностей до категоризації та інтеграції інформації. Ясно також, що розвивати креативні і когнітивні здібності у студентів може тільки той викладач, який розвиває такі здатності у себе. Більш того, обґрунтовано говорити про розвиток креативного потенціалу колективу, організації (кафедри, університету) на базі когнітивних комп'ютерних технологій.

Інструменти досягнення мети. Однією з чудових і адекватних стратегій сучасної освіти і сучасного типу соціалізації особистості є стратегія і установка на формування когнітивної компетентності, яка орієнтує освіту на формування особистісної характеристики, необхідної сьогодні в будь-якій сфері професійної діяльності. Зміст когнітивної компетентності - вміння виробляти знання та інтерпретувати складні явища. Спосіб її формування – це розвиток процесуальної сторони cogito. Методологія розвитку cogito, зокрема, логічної інтуїції розглядається в [1]. Ключову роль в рамках даної методології грає концепція «тонкого зрізу» - це здатність нашого несвідомого знаходити закономірності в ситуаціях і поведінці, спираючись на надзвичайно тонкі шари пережитого досвіду (парадигма граничних узагальнень - ПГУ). У період інформаційного вибуху розвиток даної здібності починає грати все більшу роль.

ПГУ базується, зокрема, на формальній (математичній) моделі технології еволюційного формування «тонких зрізів» в задачах розрізнення (діагностики, прогнозування, управління) [1]. Знайдені суб'єктивні параметри порядку можуть розглядатися як внутрішні коди «моделі світу» суб'єкта. Їх використання є ключовою рисою живих розумних систем. Складна ситуація зрозуміла, якщо вона представлена (інтерпретована) у внутрішніх кодах. Формування кодів і функціональних систем на їх основі (навичок) - це тривалий процес набуття професійного і побутового досвіду. Ядром моделі є концепт «стріла пізнання». «Стріла пізнання» реалізує ключове вміння виділяти тільки істотну інформацію, незважаючи на обсяг бази прецедентів. Вважається, що саме в фільтрації істотного - виділенні «тонкого зрізу» - лежить ключ до розуміння принципів, за якими буде працювати Ambient Intelligence.

Застосування когнітивної інформатики передбачає широке впровадження віртуальних лекторів, когнітивних асистентів та когнітивних тренажерів. В даному контексті важливими елементами систем навчання, тренажерів та систем підтримки рішень являються багатоцільові банки знань (ядро розподілених середовищ знань) [1].

Список використаних джерел

1. Прокопчук Ю.А. Набросок формальной теории творчества. Днепр: Изд-во ПГАСА, 2017. – 452 с. 2. Прокопчук Ю.А. Новые методы математического моделирования динамики формирования компетенций в процессе обучения / Ю.А. Прокопчук, А.С. Белецкий, С.В. Бразинская // Сборник

научных трудов «Строительнство. Материаловедение. Машиностроение». – Днепр : ПГАСА, 2016. – Вып. 94. – С. 131 – 136. 3. Thagard P. The Cognitive Science of Science: Explanation, Discovery, and Conceptual Change. Cambridge, USA, The MIT Press. 2012. 376 pp.

Н. В. Дев'ятко

РАДЯНСЬКІ СВІТОГЛЯДНІ МАРКЕРИ І КОДИ У ТЕКСТІ ПІДРУЧНИКІВ ДЛЯ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Не зважаючи на те, що нині в Україні проводиться масштабна освітня реформа, звичка користуватися застарілими технологіями в освітній спільноті досі залишається великою проблемою. Головною особливістю підручників для учнів молодшого шкільного віку є те, що вони допомагають дитині соціалізуватися, пізнавати себе, проявляти свої таланти. Тому дуже важливо, щоб ці підручники виховували людину нового типу, яка в майбутньому зможе відповідати на світоглядні виклики XXI ст., а не людину XX ст., не здатну достатньо орієнтуватися у глобалізованому світі. Деякі тексти цілком можуть використовуватися у «гібридних війнах» за світоглядну домінанту, саме це найчастіше стає причиною створення нових підручників «радянського типу». Використання радянських світоглядних маркерів і кодів найбільш помітне у підручниках з мови та літератури, але вони можуть знаходитися у будь-якому тексті. Висновки щодо практичного використання відповідних світоглядних структур зроблені на основі експертизи МОН України у 2019-му році підручника «Українська мова та читання» (2 клас з навчанням російською мовою закладів загальної середньої освіти) [1].

Багато завдань у такому підручнику практико-орієнтовані. Значно менше – присвячені аналізу ситуацій і психологічним процесам, вчинкам і думкам персонажів художніх творів. Можуть бути наявні завдання, які допомагають розвивати комунікативні вміння, працювати у парах і групах, але досить мало тих, що розвивають особистість і навчають висловлювати власну думку, особливо ту, яка може бути відмінною від думки інших. Інформаційний компонент такого підручника має значну перевагу над діяльнісним. Більшість запитань, які подаються після текстів, – на знання і повторення, а не щоб дати можливість дитині висловитися, розвивати критичне мислення та аналітичні здібності. Більшість завдань не є особистісно зорієнтованими, вимагають однозначних відповідей, скеровані на пошук «правильної» відповіді у самому тексті підручника. Здебільшого урок будується за принципом: «Вчитель запитує – учень відповідає». Учневі не пропонується ставити запитання своїм одноліткам або вчителю. На мовному рівні завдання формулюються виключно у наказовий спосіб: «прочитай», «запиши», «запам'ятай», «уяви» тощо.

Повсюдно пріоритет надається загальнолюдським цінностям, національний компонент мінімальний. Національне фрагментарне, подається як «шароварне», стереотипне, відірване від сучасного життя, найгірший варіант, коли все українське пов'язується з селом у минулому.

Зв'язок з сучасністю є надважливим, бо завдяки цьому підручник цікавий дитині. У підручнику з радянськими кодами психологія сприйняття світу сучасною дитиною не враховується. Для підсилення впливу минулого сучасність не просто мінімізується. Ілюстративна частина взагалі може не бути пов'язана з нашою дійсністю, що ускладнює сприйняття матеріалу. Наприклад, у контексті сучасності дуже дивним є ось такий текст оповідання «Льончина зупинка» (за М. Стеценком): «– А ти хіба не бачив тролейбуса? / – Бачив. Тільки на малюнках. Татко книжку мені таку купив» [1; с. 61]. Змальована ситуація була типова багато десятиліть тому для мешканців села, а нині може сприйматися виключно у гумористичному ключі. Подібний часовий розрив із сучасністю шкодить формуванню цілісної картини

світу, але для тоталітарних систем навпаки – це дуже добре, бо людина стає керованою. Дія радянських маркерів і кодів реалізується і через відсутність у текстах таких підручників сучасних технологій і засобів зв'язку, як то телефон, комп'ютер, планшет, та відповідних соціальних реалій, зумовлених технологічним прогресом.

Деякі змальовані ситуації можуть бути причиною виникнення стереотипів. Насамперед спостерігається це у тому, що в подібному підручнику не показується різноманіття життя сучасних міста і села. Місто у текстах підручника, як місце проживання учнів, взагалі може бути не представлене. У взятому для аналізу підручнику дія всіх художніх творів відбувається в селі або в сільській місцевості, більшість героїв і героїнь оповідань живуть у селі або проводять там час на канікулах. В одному з оповідань «Брат» (за П. Наговіциним) герой переміщується з одного села в інше [1; с. 18]. Подібне обмеження української мови сільською місцевістю, на мою думку, є неприпустимим, оскільки може сприяти формуванню стереотипного мислення. Окрім того, зважаючи на сучасні реалії, російськомовні діти і російськомовні школи належать простору міста, а не села. Те саме стосується і деяких тем, які для міських дітей здебільшого постають як абстрактні. Наприклад, теми, присвячені роботі в селі, сільським професіям, тваринам і рослинам, які в своєму житті міській дитині зустріти дуже непросто. Тотальна пропозиція текстів, дія яких відбуваються в селі, та відповідних завдань до них для такої аудиторії є вкрай небажаною, бо може стати причиною відторгнення українського культурного простору як незрозумілого, меншовартісного.

Отже, на підсвідомому рівні виховується «людина системи», пасивна і керована, а не особистість, яка може критично мислити й активно змінювати світ на краще. Феномен використання радянських світоглядних маркерів і кодів у сучасній педагогіці має бути докладно проаналізований.

Список використаних джерел

1.Коваленко О. М. Українська мова та читання : підруч. для 2 кл. з навчанням російською мовою закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч., з аудіосупроводом) : Ч. 1., з аудіо-супроводом / О. М. Коваленко. – Харків : Вид-во «Ранок», 2019. – 112 с.

О. М. Маслій

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ РАКЕТНО-АРТИЛЕРІЙСЬКОГО ОЗБРОЄННЯ

Інформатизація сучасного суспільства характеризується зростаючим застосуванням інформаційних ресурсів у різних сферах професійної діяльності, передбачаючи суттєві зміни в змісті і технології її організації. При цьому, інформатизація службово-бойової діяльності офіцерів ракетно-артилерійського озброєння, пов'язана зі створенням і забезпеченням необхідного рівня інформаційного оснащення з метою якісного вирішення професійних завдань в різних умовах оперативної обстановки.

Очевидно, що в умовах інформатизації пріоритетне значення для військової системи освіти набуває підготовка офіцера ракетно-артилерійського озброєння до діяльності в інформаційному соціумі, формування професійної готовності до самостійної її організації, що актуалізує інформаційну орієнтацію освітньої системи, спрямовує її вектор в сторону інформатизації. Зазвичай, інформатизацію освіти розглядаємо як процес зміни змісту, форм і методів професійної підготовки майбутніх військових фахівців в умовах інноваційних освітніх траєкторій.

Існує дві думки щодо процесу інформатизації: перша – некерована інформатизація, яка здійснюється не системно, а з ініціативи педагога та з використанням його

особистісних ресурсів, який вбудовує елементи інформатизації у предметну область; друга – керована інформатизація, що реалізується на основі визначених концептуальних положень, освітніх програм, побудована з урахуванням дидактичних принципів і базується на відповідному ресурсному забезпеченні [1, с. 110].

Аналізуючи стан інформатизації військових закладів вищої освіти України виділяємо низку проблем, без вирішення яких не можливо досягнути позитивних результатів: відсутність єдиної методологічної траєкторії впровадження нових інформаційних технологій (ІТ) у практику професійної підготовки майбутніх військових фахівців, низький рівень координації даного процесу і взаємодії освітніх установ щодо розроблення єдиної бази апаратних засобів і програмного забезпечення; недостатній інформаційно-методичний рівень підготовки науково-педагогічних працівників до використання сучасних ІТ; необхідність постійного оновлення інформаційно-ресурсної бази освітніх установ, що потребує додаткових фінансових витрат [2-3].

Нові можливості ІТ дозволяють курсантам скоротити терміни пошуку і доступу до необхідної навчальної та наукової інформації, вивільнити час на самостійну підготовку і вдосконалення педагогічної майстерності.

Одним із важливих навчальних предметів у військовій справі є тактична підготовка. Без неї жоден військовослужбовець не може вважати себе підготовленим до виконання завдань щодо захисту країни. Значна увага в освітньому процесі підготовки майбутніх офіцерів ракетно-артилерійського озброєння приділяється вивченню закономірностей сучасного бою. Тільки в бою можна домогтися остаточної перемоги, завершити розгром противника, позбавити його можливості чинити опір та оволодіти його територією.

У процесі вивчення тактики у майбутніх офіцерів формуються погляди на характер сучасної війни, на роль і призначення видів і родів військ ЗС України. Курсанти, які засвоюють основи теорії загальновійськового бою, опановують прийоми бойових дій у складі підрозділу, умілого застосування індивідуальної і групової зброї та бойової техніки у складних умовах бойової обстановки, на різній місцевості вдень і вночі. В результаті вивчення тактики майбутні офіцери навчаються опановувати раціональними методами роботи командира, пізнають мистецтво ведення бою тощо. У них формується тактичне мислення, військово-професійна культура, виробляються вміння проводити аналіз, робити порівняння, зіставляти і систематизувати факти, виділяти головне, істотне, формулювати висновки, обґрунтовувати свої пропозиції, доводити і відстоювати власне рішення. Надалі ці якості вдосконалюються і розвиваються в процесі вивчення інших військових дисциплін. Дані вміння та їх реалізація неможливі без процесу впровадження ІТ у сферу військової освіти. Цей процес дозволяє удосконалювати методологію і стратегію змісту виховання, створювати методичні системи навчання.

Вважаємо, що вектор інформатизації військової освіти повинен бути спрямований на підвищення рівня професійної підготовки майбутніх офіцерів ракетно-артилерійського озброєння за допомогою ІТ в частині проведення комплексу процедур організаційно-методичного та інформаційно-ресурсного характеру; створення умов для підвищення якості освітнього процесу у ВЗВО за рахунок впровадження інноваційних методів і форм навчання, із застосуванням сучасних ІТ та ін. Тому розробка і впровадження ІТ повинна займати пріоритетне місце в системі військової освіти, розширювати межі її можливостей.

Список використаних джерел

1. Крайнова Е. А. Теоретические основы профессиональной подготовки бакалавров технических вузов в области информационных технологий. Вестник Волжского университета имени В. Н. Татищева. 2015. № 4 (19). С.108–114. 2.Марценківський В .Т. Основні тенденції розвитку військової

освіти. Вісник Національної академії оборони України. 2010. Вип. 4 (17). С. 76–83. 3.Моніторинг якості підготовки військових фахівців у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів Збройних Сил України: наук.-метод. посібник. А. М. Алімпієв, І. В. Толок, М. І. Литвиненко та ін. Харків : ХНУПС. 2017. 244 с. 4.Телелим В. М. Інноваційний розвиток військової освіти в Україні: становлення, проблеми, перспективи. Науково-практичний журнал «Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку». 2012. № 2. С. 177–188.

В. В. Абарбарчук, О. Л. Здоровенко, Л. М. Абарбарчук

ОПТИМІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Часи, коли вчителя примушували притримуватись жорстких і непохитних вимог щодо організації уроку, пройшли. Сучасність дозволяє або наповнювати учнів знаннями та вміннями, або розвивати розуміння цих знань, умінь, навичок, створюючи умови для зародження цінностей.

Яким повинен бути урок? Можна довго говорити про це, але є одна істина: душею уроку є вчитель. У нових умовах змінюється роль педагога, який направляє учнів на самостійний пошук та аналіз інформації в середовищі локальної та глобальної мережі, на вибір шляхів реалізації, оцінювання діяльності в умовах глобалізації суспільства, проекцію основних тенденцій на власну траєкторію. Тому, щоб урок був сучасним, необхідно, щоб учитель був творчою, компетентною особистістю, якій притаманні: здатність накопичувати знання; здатність до самоактуалізації і самовдосконалення; професіоналізм; освіченість; педагогічна креативність, обдарованість, здатність до навчання; емоційно-вольова стабільність і когнітивність; загальнопрофесійна культура (менталітет, вихованість, корпоративність); соціальна грамотність; толерантність у спілкуванні, лідерство, гуманізм, духовність [1].

Саме новітні технології навчання передбачають не отримання просто знань, а творче ставлення до них, яке формує культуру, перетворюючи знання в частину особистого буття та свідомості людини.

Чому є необхідність застосування нового? Уміння вчитись, тобто постійно приймати нові знання – це показник відкритості людської особистості.

Сучасна школа: 1) є фактором розвитку особистості; 2) повинна бути дієвим фактором перспективного розвитку суспільства; 3) є складовою освіти, яку потрібно весь час розвивати.

Упровадження засобів сучасних педагогічних технологій у процес освіти дозволяє суттєво змінити модель навчання. Так модель навчання без використання засобів сучасних педагогічних технологій передбачає, що у центрі навчання знаходиться вчитель, учні ж відіграють пасивну роль, сутністю навчання є передача знань і фактів. Натомість модель навчання з використанням засобів сучасних педагогічних технологій передбачає, що у центрі навчання – учні, які досить активно залучаються до навчального процесу, сутність навчання – навчити самостійно здобувати необхідні знання, розвивати свої уміння та навички, в основі навчальної діяльності – співпраця вчителя та учня [2].

Створення та впровадження у процес навчання учнів засобів сучасних педагогічних технологій передбачає такі етапи роботи:

1.Підготовчий етап: 1) визначення цілі й завдань, засобів з огляду на обраний аспект та етап навчання, на можливість застосування засобів при вивченні матеріалу; 2) обробка текстового матеріалу для виокремлення головних і другорядних компонентів; 3) встановлення зв’язків між усіма можливими компонентами матеріалу; 4) визначення стратегічної послідовності репрезентації матеріалу, виокремлення клю-

чових понять; 5) побудова «навігації» по засобам ІКТ, тобто шляхів переходу від основного матеріалу до допоміжного; 7) встановлення можливостей і способів включення до теоретичного матеріалу вправ і завдань, спрямованих на формування та розвиток практичних умінь і навичок, контроль рівня їх сформованості.

2.Основний етап: 1) впровадження засобів сучасних педагогічних технологій; 2) контроль вчителя, чи правильно використовують учні засоби ІКТ, допомога у разі потреби.

3.Заключний етап: 1) оцінка ефективності впровадження; 2) усунення недоліків; 3) удосконалення створених засобів.

Пріоритетами інноваційного навчання є групова та індивідуальна форми навчання; творчі та продуктивні завдання; диференціація навчання; відсутність порівняння учнів одного з одним. Таким чином: 1) підвищується мотивація; формується стійка мотивація пізнавальної діяльності; 2) розвиваються здібності й готовність до самостійного навчання; 3) зростає самооцінка; 4) підвищується активність учнів у процесі навчання; 5) формуються елементи глобального мислення, інформаційної культури; 6) збільшується обсяг знань; 7) реалізуються можливості пізнання себе у навчальній діяльності, поведінці [3,4].

Усім суб’єктам навчального процесу надані безпрецедентні можливості для спілкування та отримання інформації.

Слабким місцем сучасного інноваційного процесу є відсутність відповіді на питання - що він дає вчителям та учням? Учителю надає такі можливості: 1) допомагає навчитися комплексно вирішувати завдання навчання, виховання і розвитку учнів. 2) озброює вчителя умінням вивчати реальні навчальні можливості учнів і враховувати їх при плануванні уроків. 3) По-третє, вчить постійно виділяти головне, істотне у змісті навчального матеріалу, обирати раціональну послідовність основних елементів уроку. 4) формує вміння вибирати ефективні методи та засоби навчання. 5) вчить диференційованому підходу до навчання. 6) вчить обирати оптимальний темп навчання. 7) формує вміння створювати необхідні умови для успішного навчання. 8) вчить економно витрачати час і зусилля учнів та вчителів. Відкриває простір для розвитку творчості вчителів.

У цілому ж піднімає загальний рівень педагогічної культури вчителів, дозволяє у цілісному взаємозв'язку сприймати всі категорії, закономірності та принципи педагогіки, керуватися ними при виборі найкращого у даній ситуації підходу до організації навчально-виховного процесу.

У процесі навчання часто використовуються наочні зображення. Сучасні технології навчання мають великий арсенал засобів: зображення, збережені в цифровому форматі, віртуальні лабораторні демонстрації та досліди, ППЗ. Але під час проведення дистанційного навчання кожен учитель зустрічається з проблемою сумісної роботи вчителя та учня над моделями, задачами, зображеннями. При проведенні онлайн уроків із використанням програми Skype можна використати функцію демонстрації екрану, але вона не підтримує функцію одночасної роботи. Для досягнення даної мети можна використовувати різноманітні віртуальні дошки та можливості програми Team Viewer.

Під час дистанційного навчання дітей з особливими потребами для вирішення даної задачі може бути використана віртуальна дошка FlockDraw. Розробниками сервісу виступили два програміста – Ден Блейк (Dan Blake)і Райан Хайлман (Ryan Hileman). Сервіс безкоштовний,зручний і простий, не потребує реєстрації. Одночасно може працювати до 50 людей. Результати відображаються у реальному часі, можна використовувати чат. Є можливість відправити запрошення під час навчання онлайн. Потрібно врахувати при роботі недоліки: сервіс не підтримує кирилицю, немає шаблонів.

При дистанційному викладанні предметів різних шкільних дисциплін виникає потреба в керуванні комп'ютером учня та його контролі. Для того, щоб вчитель мав змогу повноцінно проводити заняття в дистанційному режимі, подавати новий матеріал та проводити опитування учня, йому необхідно: 1) бачити те, що відображається на моніторі учнівського комп'ютера; 2) мати можливість запускати навчальне відео та призупиняти його для надання відповідних коментарів; 3) показувати малюнки, картинки та фотоматеріали; 4) мати змогу писати (тексти, формули) чи малювати (схеми, графіки, тощо).

Для віддаленого керування і контролю робочого столу з вищеозначеними можливостями існує ряд розробок. Більшість - комерційні програми. З можливостями некомерційного використання, тобто, безкоштовного, відносяться такі програми як Team Viewer, Ammy Admin, LiteManager.

Найбільш оптимальною для проведення дистанційних уроків серед усіх перелічених програм є Team Viewer, оскільки окрім зазначених характеристик, дозволяє заблокувати можливість віддаленого користувача керувати своїм комп'ютером, що є суттєвим моментом в процесі як опитування, так подачі нового матеріалу.

Можливості і переваги програми Team Viewer: 1)невеликий розмір (10 Мв); 2) легко і просто встановлюється; 3) дуже якісно використовує пропускний канал для передачі графіки, аудіо, відео; 4) має режим передачі файлів; 5) має режим блокування органів керування віддаленого користувача.

Успішна реалізація використання сучасних педагогічних технологій у навчально-виховному процесі є засобом розвитку особистості учня без збільшення навантаження учнів та вчителів. Дослідження показують, що вчителі, які успішно оптимізують навчально-виховний процес, оволодівають такими особистісними якостями: 1) творчим стилем мислення; 2) мобільністю мислення; 3) конкретністю мислення; 4) системністю мислення при умінні виділити головне; 5) почуттям міри у прийнятті рішень і в діях; 6) контактністю у спілкуванні, почуттям такту.

Список використаних джерел

1.Бабанський Ю.К. Вибрані педагогічні праці. – М: Педагогіка, 1989. - 559 с. 2.Беспалько В.П. Складові педагогічної технології. - М.:Педагогіка, 1989. – 152 с. 3.Котко О. М. Досвід використання ІКТ та можливостей мережі Інтернет у вихованні дітей та учнівської молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: http://www.ukrreferat.com/index.php?referat=82060. 4.Швець Є.Я, Швець Д.Є. Шляхи і напрями оптимізації інноваційних технологій у навчальному процесі. Гуманітарний вісник ЗДІЯ, випуск 40, 2010. – С.36-47.

A. E. Boiko

THE OUT-OF-SCHOOL-EDUCATION OF HUMANITARIAN DIRECTION: THE APPROACHES OF MODERNIZATION

The education reform envisions a systemic transformation of the Ukraine's education sector into an innovative environment in which students develop skills to independently acquire and apply knowledge to real world situations and directly influence the country's socioeconomic situation.

The new Law of Ukraine «On Education» was adopted in 2017 in order to modernize the Ukrainian education system. It has launched the development of special legislation for improving not only general secondary education, but only the out-of-school (non-formal) education, which is declared as an essential part of Ukrainian education system [1].

Nowadays, out-of-school education is identified as open and accessible to any child and is a truly socializing system. Furthermore, it is the most democratic and flexible environment that combines the efforts of families, schools and community to shape child's

development and education. These condition leads to effective and successful children's intellectual, moral, spiritual and physical development, development of skills and self-determination.

The research is based on understanding the essence of out-of-school education as a system, which is an essential element of the system of continuous education. Out-of-school education by its nature is a complex system belonging to systems of social type, the evolution and orientation of which is determined by socio-economic factors, the hierarchy of value orientations of the individual, life of society [2]. Previous studies was dedicated the content, forms and methods of formation of basic competences for pupils of institutions of out-of-school education.

The success of reforms in Ukraine is possible in terms of intellectual, spiritual and cultural development of the people, increasing its professional and creative potential in reforming of the educational system, based on the priorities of common human and national values, with the access to a new level of humanitarian culture of the society [3]. Consequently, value orientations in the educational process of institutions of out-of-school education were developed and actively implemented in pedagogical practice. At the same time, the results of the conducted studies have indicated that there is a need to modernize the content of the educational process in institutions of education and to create on this basis its methodological support.

Furthermore, the international literature offers data in support non-formal education as a way to fill the growing gap that results from today's more advanced and heterogeneous educational needs. Compared with formal education, non-formal education is less focused on the general and overall public needs of large groups in a society. It has been described as a complementary «educational activity carried on outside the formal system to provide selected types of learning to particular subgroups in the population, adults as well as children». Non-formal education has different functionalities. A major one is participant functionality. This means that non-formal education brings direct benefits for its participants, such as skills, experiences and personal networks [4].

References

1.New Ukrainian School: Conceptual principles of secondary school reform. (2016). Retrieved from https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Book-ENG.pdf. 2.Patrick, S., Worthen, M., Frost, D., & Truong, N. (2017). Current to future state: Issues and action steps for state policy to support personalized, competency-based learning. Retrieved from https://www.inacol.org/resource/current-future-state-issues-action-steps-state-policy-support-personalized-competency-based-learning/.
3.Tarasenko, G. (2018). Humanitarization of higher pedagogical education in the context of modernization of educational priorities in Ukraine. 21st Century Pedagogy, 1(1), 33–40. DOI: https://doi.org/10.2478/ped21-2018-0006. 4.Willems, J. (2017). Society's growing need for non-formal education. Retrieved from https://www.lindau-nobel.org/blog-societys-growing-need-for-non-formal-education/.

І. П. Білянська

ОСОБЛИВОСТІ ЕКСТЕНСИВНОГО АУДІЮВАННЯ ЯК ВИДУ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Актуальним у методиці навчання іноземних мов залишається питання пошуку шляхів оптимізації та інтенсифікації навчального процесу у закладах вищої освіти, які готують майбутніх учителів. Значним потенціалом для вирішення згаданої проблеми володіють різноманітні види самостійної позааудиторної роботи студентів, одним із яких є екстенсивне аудіювання, що визначається ученими як практика в аудіюванні автентичних аудіотекстів поза межами навчальної аудиторії [5, с. 199].

Таке аудіювання забезпечить сприятливі умови для удосконалення аудитивної компетентності студентів поза межами автентичного іншомовного середовища.

Екстенсивне аудіювання – це самостійне аудіювання (аудіювання у неформальних умовах), метою якого є розвиток умінь глобального розуміння аудіоповідомлень [1, с. 257]. Результатом такого аудіювання повинно бути розуміння принаймні 70% інформації тексту, що прозвучав [3, с. 304]. Такий вид роботи дозволяє організувати навчання на основі диференційованого чи індивідуального підходу, оскільки може здійснюватись індивідуально, у парах чи групах. Студенти самі можуть обрати форму організації своєї роботи та вирішувати *що* слухати. Можливість вибору аудіотексту відповідно до своїх власних інтересів та прослуховування у свій вільний час не перевантажуватиме студентів, сприятиме розвитку їх мотивації. Однак, для ефективного формування іншомовних аудитивних умінь студенти повинні забезпечити собі систематичність практики в аудіюванні, введення її у свою повсякденну діяльність. Британський методист Дж. Хармер рекомендує використовувати щоденник (a personal journal) під час екстенсивного аудіювання як засіб розвитку автономії студентів [2, с. 400]. Ведення такого щоденника аудіювання сприятиме самоспостереженню, самоаналізу та самоконтролю студентів, розвитку умінь рефлексії і здатності до автономної роботи з аудіо- та відеоматеріалами. Варто зазначити, що засобами екстенсивного аудіювання можливо підготувати студентів до автономного аудіювання, яке може стати ефективним способом їх безперервної освіти.

Важливим у методиці є питання кількості прослуховувань аудіотекстів чи перегляду відеосюжетів. Відзначимо, що екстенсивне аудіювання передбачає таку їх кількість, яка відповідає індивідуальним потребам кожного слухача. Головну проблему самостійного аудіювання вчені Л. Вандергріфт (L. Vandergrift) та К. Гох (C. Goh) вбачають саме в одноразовому прослуховуванні аудіотекстів. Вони дійшли висновку, що повторне прослуховування зменшує тривожність і когнітивне навантаження, звільняючи увагу та оперативну пам'ять, і дозволяє сконцентруватись на інших деталях тексту. Тільки завдяки повторному прослуховуванню цей процес стає зрештою автоматичним, що є ключем до ефективного аудіювання [5, с. 201]. Вчені також доводять, що повторне прослуховування – це можливість стратегічно спланувати свої дії та сконцентруватися на різних аспектах чи деталях тексту, застосувати метакогнітивні знання шляхом рефлексії [5, с. 157]. Так, екстенсивне аудіювання сприятиме розвитку мовленнєвого слуху студентів, що допоможе їм автоматизувати процес сприйняття іншомовного мовлення на слух (listening fluency).

Що стосується ролі викладача, під час екстенсивної практики в аудіюванні він відіграє допоміжну роль. Викладач повинен консультувати студентів щодо вибору аудіотекстів чи відеосюсюжетів, стратегій роботи із ними, перевіряти записи у щоденнику аудіювання, скеровувати, мотивувати, стимулювати та підтримувати їх. Матеріалом для екстенсивного аудіювання можуть бути подкасти, інтерв’ю, художні чи нехудожні аудіокниги, відеосюжети, фільми чи мультфільми, об’єктивна складність яких не повинна бути високою. Одним із показників доступності та посильності обраних студентами аудіоматеріалів є інтерес і бажання слухати та обговорювати прослухане. Досягнення задовільного рівня розуміння сприятиме розвитку їх упевненості у своїх аудитивних здібностях, зниження рівня емоційного напруження під час аудиторного аудіювання. Принагідно зауважимо, що хоча екстенсивна практика в аудіюванні є безперечно корисною практикою, вчені наголошують на важливості організації суцільного циклу навчання, що поєднує позааудиторне (екстенсивне) та аудиторне (інтенсивне) аудіювання [5, с. 98].

Отже, систематичне екстенсивне аудіювання цікавих і посильних іншомовних аудіоматеріалів сприятиме інтенсифікації й оптимізації навчання студентів, оскільки таке аудіювання не перевантажуватиме їх, посилить мотивацію, сприятиме

індивідуальному розвитку і вдосконаленню механізмів аудіювання, умінь «згори вниз», а також забезпечуватиме підготовку до автономного аудіювання.

Список використаних джерел

1.Brown H. D. Teaching by Principle An Interactive Approach to Language Pedagogy. San Francisco: Longman, 2001. 480 p. 2.Harmer J. The Practice of English Language Teaching. Pearson Education Limited, 2007. 448 p. 3.Holden III Wm. R. Extensive Listening: A new approach to an old problem. URL: http://www.hmt.u-toyama.ac.jp/kenkyu/kiyo49/william49.pdf (Last accessed: 9.03.2019). 4.Pilott M. How to Teach a Language. Xlibris Corporation, 2013. 156 p. 5.Vandegrift L., Goh Ch. C. M. Teaching and Learning Second Language Listening. Metacognition in action. New York, London: Routledge, 2012. 315 p.

А. Т. Абдушукурова

ПРОБЛЕМА ПЕРЕВОДА КОМПЬЮТЕРНОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ

Компьютерная техника, мобильный телефон, интернет технологии высоко используются в различных сферах деятельности человечества. Молниеносно растет число пользователей технических устройств (смартфон, ноутбук) и средств связи (блог, чат, портал, форум). Вместе с изменениями информационных технологии обновляется и система компьютерных терминов. Через межязыковую и межкультурную связь в язык входят лексические единицы мировых языков, в том числе компьютерные термины, большинство из которых научно-технические англицизмы.

Современные компьютерные технологии стали основной необходимостью в развитых, а также в развивающихся странах мира, которые используются в школах, в вузах, дома, в компаниях и др. академических и неакадемических направлениях. В связи с этим возникла проблема перевода терминов в компьютерной сфере является очень актуальной, так как это новая тенденция. Перед лингвистами стоит большая задача, так как следует осуществлять перевод данных терминов грамотно и недвусмысленно.

В последние десятилетия мы являемся свидетелями «терминологического взрыва» в науке и в жизни, о котором говорится в работах Р.Ю. Кобрина, С.В. Гринева, В.М. Лейчика и др. Проблема терминологической лексики, ее перевода всегда были в центре внимания ученых и никогда не теряла своей актуальности. В нашей республике , начиная с 1999-2000 годов стали издаваться специальные терминологические словари по разным областям науки и техники, увидели свет отдельные сборники, словари информационно-технологических терминов и компьютерных терминов, всевозможные справочные пособия. Компьютерная терминология стала объектом лингвистического исследования.

Несмотря на то, что компьютерная терминология сравнительно молодой лексический пласт, однако в последнее время она расширяется и становится открытой для большого слоя населения. На сегодняшний день все, кто имеет персональный компьютер, уже владеет определенным лексическим запасом в сфере компьютерной терминологии, которая сегодня стала частью специальной компьютерной лексики, в науке ее называет «компьютерный язык» [1,с.6].

Всем известно, что новые термины в большинстве случаев приходят к нам с английского языка. Возьмем самый простой пример, слово «компьютер» вошел в наш язык путем транслитерации с английского слова «computer». Были варианты перевода, как «электронно-вычислительная машина». Однако, «компьютер» – это международный термин, его легко произносить и он легко влился в речевой оборот, сюда можно отнести следующие слова, которые чаще всего используются: «printer», «scanner», «interface», «adapter».

В нашу повседневную речь внедряются новые английские термины, в связи с этим они чаще стали использоваться, в связи с этим появилось новое слово runglish,

данный неологизм известен с начала нового столетия. Проблема иностранных терминов, которые занимают немаловажное место в лингвистике и требуют пристального внимания и изучения в среде лингвистов.

Главным распространителем новых терминологических терминов для широкого круга являются СМИ, особенно большое влияние имеют печатные издания. Многие термины переведены на казахский язык, стали привычными и прочно вошли в нашу речь «ғаламтор» – «интернет», «пернетақта» – «клавиатура», «тінтуір» – «мышка», «ұялы, ұтқыр» – «мобильный», которые часто встречаются на полосах газет и слышатся с экранов телевизора. Многие слова-термины начали использоваться не только программистами и работниками компьютерной сферы, а также простыми пользователями интернета. По мнению российского ученого Л.П. Крысина, они «...появившись сначала в профессиональной сфере заимствования (компьютерные технологии – *драйвер, сайт, файл*), быстро вышли за пределы профессиональной сферы и стали появляться в менее специализированных областях человеческой деятельности, в прессе, радио- и телепрограммах, в устной речи обычных носителей языка (*имидж, шоу, видео*)» [2].

При переводе терминов компьютерной лексики на казахский язык используют различные способы: способ лексической трансформации, транскрипции и транслитерации. Лексическая трансформация является самой удобной формой перевода: *internet – ғаламтор, mouse – тінтуір, childmenu – қапталмәзір, document – құжат, apply – қолдану*.

Транскрипция часто используется при переводе неологизмов и терминов, благодаря данному способу многие международные термины и новые слова вошли в наш язык: *automation – автоматизациялау, автоматизация, diagram – диаграмма* и др.

Способ транслитерации именно в сфере терминологии среди лингвистов и переводчиков стал наиболее популярныйм, так многие заимствования были переведены этим способом: *диск (disk), дисплей (display), драйвер (driver), компьютер (computer), монитор (monitor), принтер (printer), файл (file*) и мн. др. [3, с.23,67].

Таким образом, следует отметить, компьютерная терминология занимает особое место в языковой системе, так как она сегодня актуальна и востребована, несмотря на то, что это молодой пласт лексики, поэтому требует подробного и всестороннего исследования.

Список использованных источников

1.Комлева И. Л. Принципы формирования русской компьютерной терминологии: Дис. ...канд. филол. наук: 10.02.01. – М., 2006. 2.Крысин Л. П. Русский язык сегодня / Л. П. Крысин // Активные языковые процессы конца XX века. – М., 2000. 3.Қазақша-орысша, орысша-қазақшатерминологиялықсөздік: информатика жәнеесептеуіш техника. – ҚАЗақпарат, 2014. – с. 23, 67.

О. С. Амерідзе, Є. С. Крюкова

ГЕЙМІФІКАЦІЯ В ОСВІТІ

Протягом останніх років індустрія гейміфікації інтенсивно розвивається, а також знаходить нові поля для реалізації своєї продукції. Послуги з гейміфікації поширюються в різних сферах, особливо в сфері розваг, роздрібної торгівлі, виробництва, медіа, видавничої справи. Протягом останнього десятиліття ця інноваційна технологія була також впроваджена в освіту з метою зробити процес навчання більш привабливим для учнів.

Термін «gamification» можна визначити як спланований процес використання динамічної та ігрової механіки з метою заохочення студентів ВНЗ до системи навчання; як використання елементів відеоігор поза контекстом ігор; гейміфікація є

різноманітним соціотехнологічним феноменом з потенційним потенціалом, що забезпечує безліч благ, таких як задоволення, соціальні вигоди через громади та соціальну взаємодію. Слід зазначити, що з наукової точки зору метод гейміфікації був вперше розглянутий лише у 2010 році в Сполучених Штатах Америки [2].

Технічними компонентами ігор є система зворотнього зв'язку – бали, соціальні мережі, коментарі і т.д. Гейміфікація безпосередньо не пов'язана зі знаннями і навичками. Вона впливає на поведінку студентів, підвищує їхню прихильність і мотивацію і, таким чином, може призвести до поліпшення знань і навичок.

На даний момент існують платформи, які можна легко інтегрувати в освітній процес шляхом створення на їх основі інтерактивних ігор, квестів і вікторин: Socrative, Kahoot, FlipQuiz, Duolingo, ClassDojo, Goalbook і т.д. Служба створення онлайн-вікторин, тестів і опитувань, особливо популярна в навчальних закладах. Студенти можуть відповісти на запитання, створені викладачем за допомогою планшетів, ноутбуків, смартфонів, тобто будь-яких пристроїв, що мають доступ до Інтернету. Завдання, створені на цій платформі, включають фотографії та відео. Темп виконання завдань регулюється встановленням строку для кожного запитання. У разі необхідності вчитель може присуджувати бонусні бали за правильні відповіді та швидкість. Всі відповіді відображаються на моніторі комп'ютера. Щоб взяти участь у вікторині, студенти просто повинні відкрити послугу та ввести PIN-код, наданий викладачем зі свого комп'ютера.

В останні роки IT-компанії в Україні активно працюють над удосконаленням існуючих освітніх платформ та створенням нових ігрових освітніх програм для використання у відкритому інформаційно-освітньому середовищі. На даний момент найпопулярнішими платформами в Україні є Classcraft, Minecraft: Education Edition, Power Point Quick Starter, Paint 3D, LinguaLeo, Lego Education, WeDo 2.0., SimCity і т.д. Ці продукти стали надзвичайно корисним сучасним інструментом для викладачів і вчителів.

Платформа «Minecraft: Education Edition» використовується в Інституті інформаційних технологій та засобів навчання Національної академії педагогічних наук України. Це єдина універсальна освітня платформа, яку використовують викладачі різних дисциплін з метою формування та розвитку навичок 21 століття, зокрема цифрової грамотності, винахідницького та творчого мислення, продуктивності дій та ефективної комунікації учасників навчального процесу. Вчителі, які активно використовують «Minecraft: Education Edition», вважають, що цей ресурс є відмінним як для вчителів, так і для студентів.

Деякі українські університети, наприклад, Одеський національний політехнічний університет, беруть участь у міжнародному проекті ERASMUS + KA2 «Співпраця між університетами та підприємствами в ігровій індустрії в Україні – GameHub». Метою проекту є об'єднання різних напрямків підготовки фахівців в єдиний навчальний процес: впровадження комп'ютерних ігор у навчання, з урахуванням навичок та інтересів студентів, а також надання молодим людям знань і навичок, які їм потрібні щоб знайти роботу. В Одеському національному політехнічному університеті цей проект впроваджений в навчальний процес на кафедрі атомних електростанцій. У рамках цього проекту кожен студент сам створює комп'ютерну гру, в якій імітує різні ситуації, таким чином освоюючи методологію системного аналізу систем фізичного захисту.

У Київському національному лінгвістичному університеті при вивченні англійської мови студенти використовують відкриті платформи для створення інтерактивних ігор, квестів і вікторин на їх основі. Наприклад, за допомогою платформи Content Generator (http: // contentgenerator.net) і вибору одного з 15 шаблонів, викладач створює серію інтерактивних вправ і ігор для навчання словникового запасу.

Потім гра використовується в тренінгу, розміщуючи її на платформі Moodle, яка в даний час використовується багатьма вищими навчальними закладами України. Ігри базуються переважно на питаннях множинного вибору, містять різні типи підказок (іноді неправильні), засновані на сюжетній лінії, обраної автором. Головне завдання вчителя – створити якомога більше питань для того, щоб зробити гру цікавою та різноманітною.

Виходячи з результатів нашого дослідження, можна зробити висновок, що гейміфікація в системі вищої освіти стала тенденцією 21-го століття. Студенти легше вивчають теми і займаються складним матеріалом у захоплюючий спосіб. Ми вважаємо, що такий досвід може бути корисним для вивчення та творчого використання в більшості ВНЗ України, де процес впровадження комп'ютерних ігор у сферу освіти тільки починається.

Список використаних джерел

1.Ткаченко О. Гейміфікація освіти: формальний і неформальний простір / О. Ткаченко // Актуальні питання гуманітарних наук. – 2015. – Вип. 11. – С. 303-309. 2.Zichermann G., Linder J. Game-based marketing: inspire customer loyalty through rewards, challenges, and contests. – John Wiley & Sons, 2010.

V. G. Knigavko, O. V. Zaytseva, M. A. Bondarenko, O. S. Rukin, N. S. Ponomarenko, L.V. Batyuk, O. M. Morozova

DEVELOPMENT OF MEDICAL INFORMATION SCIENCE COMPETENCES FOR ENGLISH-SPEAKING FOREIGN STUDENTS AT THE DEPARTMENT OF MEDICAL AND BIOLOGICAL PHYSICS AND MEDICAL INFORMATICS

At the Department of Medical and Biological Physics and Medical Informatics of the Kharkiv National Medical University the discipline «Medical Informatics» is taught to English-speaking foreign students (over 1000 students), as well as to the state language students, on the second year. Recently, the department reoriented the teaching methodology from a knowledge-based approach to a competence (knowledge-based plus practical skills) one, that is a condition of modernization and bringing its results in accordance to international standards. Competence approach not only makes the student aware, but also determines the development of skills to solve problems that arise in real situations [1, 2]. Earlier in the department this discipline was taught exclusively in the form of seminars. Currently, students' training is carried out in four computer classrooms in the form of computer practical works.

The practical classes deal with issues relevant to modern medical practitioners. So, at first, students are encouraged to develop skills to search for the necessary medical information, to form elements of competence for using information resources, and also the skills of working with the MedLine database.

At the lesson «Creation and maintenance of medical documentation» students develop professional competence of using a word processor to create electronic forms of medical documentation, reference hypertext systems, fix their skills in formatting text documents, using tables and graphic objects.

At the classes «Designing and developing a database of clinical laboratory», students obtain skills in managing computer data, designing a database for the needs of a clinical laboratory, structuring and managing the content of electronic medical cards; the ability to use database tools to select and analyze data from medical databases is formed.

Formation of the skills of statistical processing of medical and biological data is carried out in classes «Methods of Biostatistics. Statistical analysis of data». Students acquire the ability to evaluate numerical characteristics of samples that have different distribution

laws, as well as professional competence in terms of checking statistical hypotheses and statistical justification of the findings.

In addition, students master the methods of the apparatus of formal logic for construction of diagnostic algorithms. A lot of attention is paid to the use of expert systems to support decision making through prediction methods. At the same time students acquire the skills of using methods of approximation based on spreadsheets.

At the classes on medical informatics, students also consider the basic methods of mathematical modeling and practice, for example, in developing a mathematical model of the flu epidemic (calculation of the number of patients by days, the number of disabled people, the number of visits to doctors and the required number of doctors, construction of the corresponding diagrams, etc.).

Students also master the techniques of working with applications for creating multimedia presentations, for example using the Libre Office Impress application.

Consequently, a competence approach to education provides the required amount of knowledge, abilities and skills which determine the formation of a modern physician.

References

1.Компетентнісний підхід у сучасній освіті : Світовий досвід та українські перспективи / за заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : К.І.С., 2004. – 112 с. 2.Луговий В. І. Європейська концепція компетентнісного підходу у вищій школі та проблеми її реалізації в Україні / В. І. Луговий // Педагогіка і психологія. – 2009. – № 2. – С. 13–26.

А. Я. Гоголь

СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНО-ХОРОВИХ НАВИЧОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

На даному етапі освітнього процесу в Україні вокально-хорове навчання здійснюється в закладах загальної середньої освіти (на уроках музичного мистецтва), у мистецьких школах (ДМШ, ДШМ), хорових студіях, будинках творчості дітей та юнацтва. Залучення молодших школярів до вокально-хорового навчання – один із шляхів їх гармонійного розвитку.

Хоровий спів сприяє вихованню найкращих якостей особистості, впливає на моральне та естетичне виховання учнів, формує музичних смак і духовну культуру, а також сприяє розкриттю музичних здібностей. Рівень сформованості вокально-хорових навичок учнів початкової школи впливає на якість виконання хорових творів, на естетичний розвиток молодших школярів, сприяє їх творчому самовираженню.

Питання набуття та розвитку вокально-хорових навичок молодших школярів завжди було актуальним серед провідних педагогів та науковців, хормейстерів, викладачів вокалу (Ю.Алієв, О.Апраксина, А.Болгарський, Е.Виноградова, І.Зеленецька, А.Менабені, Н.Орлова, О.Раввінов, Г.Струве, Г.Стулова, Н.Черноіваненко та ін.).

У наукових джерелах зустрічаємо різні трактування поняття «вокально-хорові навички». Як зазначає О. Раввінов, вокально-хорові «навички – це комплекс автоматизованих дій різних частин вокально-дихального апарату, що відбуваються під час співу і підкоряються волі співака, його виконавським бажанням, узгодженому співу в колективі» [5, с.20]. До вокально-хорових навичок провідний фахівець у галузі музичного виховання в Україні відносить співацьку установку, дихання, звукоутворення і звуковедення, дикцію й чистоту інтонування. Науковець зазначав, що для вдалого їх формування необхідне знання послідовності даного процесу [5].

І.Пономарьков зазначає, що ретельно узгоджені вокально-хорові навички, мають бути чітко систематизовані, доповнюючи одна одну. Для успішного виконання,

потрібно надавати належну увагу та рівне значення кожній із навичок [4,с.4-5]. Формування вокально-хорових навичок молодших школярів потребує урахування їх вікових особливостей, від чого залежить і успішна діяльність дитячого хорового колективу.

Молодші школярі, які тільки починають знайомитись з хоровим співом, згідно із своїми віковими особливостями не до кінця усвідомлюють, що голос є особливо ніжним інструментом, який потрібно берегти (вірним засобом є неголосний спів). Вік молодших школярів – від 6-7 до 9-10 років. Такому віку характерний обмежений голосовий діапазон, ніжне та легке звучання голосу, без яскраво вираженого тембрального забарвлення, тому, це має враховуватись при виборі хорового репертуару. Для запобігання швидкої втоми, втрати концентрації уваги важливо поєднувати різні методичні прийоми на заняттях, застосовуючи ігрові моменти, часто змінювати види діяльності (спів, слухання, ритмічні вправи, ігри, аналіз творів тощо).

Невід'ємною характеристикою вікових особливостей молодших школярів є специфіка їх музичного сприймання. Це пов'язано з їх нестійкою увагою, непостійною зосередженістю. О. Ростовський підкреслює, що молодшим школярам притаманна своєрідна специфіка мислення, яка відзначається переважно цілісним сприйманням [6, с. 41]. У них ще не сформовані уміння узагальнювати. Згідно з цими особливостями молодші школярі й розпізнають зміст музики. Учні цієї вікової категорії віддають перевагу веселій, рухливій, динамічній, моторній музиці.

Науковець наголошує, що «сприймання музики молодшими школярами тісно пов'язане з руховими переживаннями (ритмічні рухи, спів)…», тому, молодші школярі «здатні визначати не лише загальний характер музики та її настрій, а й схоплювати характерні ознаки певного жанру, наприклад, колискової пісні, танцю, маршу…» [там само, с.41]. Не зважаючи на вище зазначене, молодші школярі, згідно власних вікових особливостей, сприймають музику безпосередньо, ще не усвідомлюючи, які саме почуття та емоції нею прагне викликати автор, надаючи її загальну характеристику (сумно, весело).

Від вікових особливостей молодших школярів, також залежить тривалість хорових занять. Учням даної вікової категорії, як вище зазначено, притаманна швидка втома, втрата уваги та непосидючість, тому доцільною тривалістю одного заняття є не більше 45 хвилин, два-три рази на тиждень. Доречно при цьому дотримуватися такого характеру роботи, який створюватиме творчу атмосферу уроку, запобігатиме стомленню молодших школярів, буде для них емоційно цікавим та приноситиме насолоду.

Доцільним є використання на заняттях елементів гри. Провідні психологи (О. Главник, В. Кутішенко, С. Максименко) наголошують, що у процесі ігрової роботи з музичним матеріалом, емоційна реакція учнів буде сформована керівником гуртка, не будучи спонтанною. Сприйняття учнями музики буде спиратися не лише на теоретичні знання, а й матиме інтуїтивне відчуття закономірностей музичної мови [3]. Гра завжди бажана та цікава, вона – найбільш вільна діяльність людини. Вона не існує без задоволення та наснаги, несе з собою енергетичний підйом, гарний настрій, захоплення і натхнення [2]. Тому «опора на гру (ігрову діяльність, ігрові форми, прийоми) – це найважливіший шлях включення дітей у навчальну роботу, спосіб забезпечення нормальних умов життєдіяльності» [1, с. 6].

Досягнення позитивних результатів у формуванні вокально-хорових навичок молодших школярів можливе за умови чіткого, гармонійного поєднання пояснення та практичного показу, щоб учні усвідомлювали зміст поставленого завдання. Важливою у роботі з молодшими школярами є систематичність занять. Багаторазове повторення дії робить її автоматичною, а чим простіше дія, тим швидше вона автоматизується.

Складніша дія зумовлює триваліший процес засвоєння. Тому особливої уваги заслуговує підбір керівником вокально-хорових вправ, які є невід'ємною частиною роботи.

Велике значення має усвідомлення учнями власних досягнень та недоліків у процесі вокально-хорового навчання. Підсумовуючи певний етап виконаної роботи, керівник має донести дітям, чого вони навчились, і чи рухаються уперед. Репертуар також має відповідати віковим особливостям, виконавським можливостям та бути цікавим для учнів. Розучування твору має бути творчим, захопливим для дітей, спонукати до колективної роботи.

Для нашого дослідження особливо важливо, щоб робота з формування вокально-хорових навичок молодших школярів приносила радість. Бажання навчатися співу в них пов'язане з емоційною діяльністю. Важливо викликати в учнів бажання навчитися гарно співати, зацікавити, і, водночас, навчити свідомо ставитись до цієї справи. Вокально-хорову роботу доцільно чергувати з фізкульт-хвилинками, що супроводжуються музикою, прослуховуванням музичного матеріалу для релаксації тощо. Такі елементи відпочинку дозволять молодшим школярам отримувати насолоду від вокально-хорового навчання, роблячи процес формування вокально-хорових навичок легким і цікавим.

Отже, специфіка формування вокально-хорових навичок молодших школярів як невід'ємної складової їх вокально-хорового навчання визначається віковими особливостями, зокрема, специфікою музичного сприймання, концентрацією уваги. Бажання навчатися співу в них пов'язане з емоційною діяльністю, тому досягнення позитивного результату можливе лише при систематичній, цілеспрямованій роботі за умови отримання насолоди від вокально-хорового навчання.

Майбутні наші наукові розвідки ми вбачаємо у визначенні умов формування вокально-хорового навчання молодших школярів на засадах гедоністичного підходу.

Список використаних джерел

1.Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 375 с. 2.Гумінська О.О. Уроки музики в загальноосвітній школі: [мет. посіб.] / О.О. Гумінська. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. – 104 с. 3.Емоційний розвиток дитини / Упоряд.: С. Максименко, К. Максименко, О. Главник. – К.: Мікрос – 2003. – 213 с. 4.Пономарьков І.П.. Хоровий спів в школі / Іван Пономарьков. – К.: Радянська школа, 1949. – 79 с. 5.Раввінов О.Г. Методика хорового співу в школі / Олександр Григорович Раввінов. – [Вид. 2].– К.: Музична Україна, 1971. – 124 с. 6.Ростовський О.Я. Методика викладання музики у початковій школі: навч.-метод. посібник / О.Я. Ростовський. – [2-е вид., доп.]. – Тернопіль: Навчальна книга. – Богдан, 2001. – 216 с.

М. А. Визир

КОНЦЕПЦИЯ ЛИДЕРСТВА В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ

Хотя общего определения лидерства педагога не существует, эта концепция постоянно совершенствуется, являясь ключевым компонентом как для успеха учебного заведения, так и для профессионализации учителей. В то время как некоторые коллеги рассматривают учителя-лидера как формальную административную роль [1], другие воспринимают это как позицию, при которой учителя способствуют процессу принятия решений [2]. Как бы то ни было определено, общепризнанно, что лидерские способности учителей в большинстве образовательных учреждений недостаточно развиты. The Institute for Educational Leadership (2001) дал широкое и прогрессивное определение данному образу [3]. Предполагалось, что лидерство педагога не обязательно связано с руководительской должностью, а с тем, чтобы учителя расширяли свое действие и за пределами класса, в поисках дополнительных задач и возможностей для развития. Учителя давно привыкли работать в изоляции в пределах границ своих собственных учебных комнат.

В мае 2008 года сообществом педагогов впервые был поднят вопрос о потенциале лидерства учителей и положительном влиянии, которое оно может оказать на улучшение навыков и успеваемости учащихся. Это сообщество, расширив свое членство, преобразовалось в Исследовательский консорциум лидерства в образовании. Члены консорциума изучили последние исследования, провели интервью с известными учителями-лидерами и изучили существующие программы лидерства. На основе анализа и их обсуждения были разработаны типовые стандарты для лидеров учителей, которые опубликованы в 2011 году [4]. Стандарты состояли из 7 видов активности, описывающих сферу лидерского влияния педагогов: I. Развитие культуры сотрудничества для поддержки совершенствования преподавателей и обучения студентов. II. Наличие доступа к результатам исследований, их активное использование для улучшения обучения и практики студентов. III. Содействие профессиональному обучению для постоянного совершенствования. IV. Содействие в постоянном обновлении программы обучения студентов. V.Способствование применению оценочных данных для развития школ и районов. VI.Увеличение охвата деятельности, сотрудничество с семьями и обществом в целом. VII. Пропаганда профессии и обучения студентов.

Согласно результатам исследований, проведенных в этой области, субъективное мнение большинства педагогов о составляющих комплексного понятия «учитель-лидер» несколько отличается от принципов вышеизложенной модели [2,4].

Так, чаще всего определение лидерства педагога связывают с *особенностями сотрудничества* учителя с коллегами и учениками, при которых лидер способен принимать решения, предполагающие лучшую методику обучения студентов. Такая составляющая образа учителя-лидера является неотъемлемой по мнению более чем 60% педагогов. Что касается озвученных стандартов модели, этот критерий тесно связан с I, III и IV принципами стандарта [1,3].

Не менее важным в среднем 55% педагогов считают влияние *обмена передовым опытом* лидера на многих коллег. Этот аспект неразрывно связан с первым, однако, ввиду особой пользы для менее опытных сотрудников, был обособлен в отдельную составляющую. Невозможно также переоценить возможность взаимной пользы, когда молодые сотрудники обогащают опыт старших преподавателей новшествами мирового образования [1,3,4]. Менее трети педагогов, согласно исследованиям, считают необходимыми такие аспекты, как самостоятельное принятие *активных мер* (в выборе учебного плана, улучшении программы и материалов для обучения, распределении студентов и во всем, что влияет на результаты обучения) и создание *«образцовой модели»* как для других коллег, так и для учеников [2,4].

Таким образом, по мнению большинства педагогов, образ учителя-лидера не имеет ничего общего с традиционными (административными или формальными) его полномочиями, что формирует более прогрессивное понятие о таком образе. В целом, упомянутые качества лидера по смыслу сопоставимы с большинством стандартов, представленных Консорциумом в 2011 году, что на практике подтверждает, что лидерство преподавателя не зависит от поддержки руководителя, а основано на процессах принятия решений. Согласно стандартам, которые не упоминаются педагогами, совершенствование лидирующих качеств учителя возможно также путем активной позиции и вне учебного заведения.

Список использованных источников

1.Линьов, К. О. Підготовка керівника закладу середньої освіти в університетах України на засадах лідерства. Вища освіта України: теоретичний та науково-методичний часопис. 2015;3;128–32. 2.Сорока Л.Т.. Шкільне лідерство та управління в Англії та Уельсі. Молодий вчений. 2017;4(44);464-9. 3.Cosenza E., Michael N.. Defining Teacher Leadership: Affirming the Teacher Leader Model Standards. Teacher Education. 2015;24(2):79-99. 4.Wan Suhaila Wan Yaacob, Yahya Don. Teacher Leadership Model: Roles and Values. Journal of Pedagogical Research. 2018;2(2):112-21.

І. С. Гавриляк

ТЕНДЕНЦІЇ У РОЗВИТКУ ПІДХОДІВ ДО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УКРАЇНІ

Сучасному суспільству притаманні стрімкі зміни в усіх галузях. Відповідно, вони охоплюють і таку важливу галузь як освіта. Виконуючи завдання щодо підготовки кадрів для всіх галузей діяльності, освітня сфера змушена вчасно реагувати на зміни соціального замовлення підготовки фахівців того чи іншого напряму. Згідно з Національною доктриною розвитку освіти в Україні, «мають постійно оновлюватися зміст освіти та організація навчально-виховного процесу відповідно до демократичних цінностей, ринкових засад економіки, сучасних науково-технічних досягнень» [1].

Усвідомлюючи надважливу роль іноземних мов у реалізації інтеграції нашої держави до ЄС, у стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» їх вивчення визначається одним із пріоритетних завдань сучасної освіти. Все більшого значення набуває якісне володіння учнями, студентами та працівниками іноземними мовами як засобом налагодження економічних, культурних, академічних та інших зв'язків з країнами світу. У стратегії мовної освіти наголошується на забезпеченні можливості практично володіти щонайменше однією іноземною мовою. З метою реалізації цих завдань застосовуються різноманітні педагогічні інновації, спрямовані на осучаснення змісту, форм, методів та технологій навчання, по-новому осмислюються підходи до навчання іноземним мовам.

Сучасним тенденціям у розвитку підходів до навчання іноземних мов присвячено чимало наукових праць (О.О.Леонтьєв, І.О.Зимня, С.Ю.Ніколаєва, Ю.О.Полікарпова, І.М.Ключковська та інші). Завдяки тому, що МОН України рекомендувало для використання у процесі викладання іноземних мов у навчальних закладах усіх типів розроблені Радою Європи Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, у нашій країні відбулося запровадження європейських стандартів викладання та вивчення іноземних мов, поширеної у світі практики вивчення іноземних мов за рівнями. Тому продовжують популяризуватися поширені у європейських методиках підходи до вивчення мов: особистісно орієнтований підхід, комунікативний підхід, культурологічний /аксіологічний підхід, діяльнісно-орієнтований підхід та інші.

С. Ю. Ніколаєва [2] зазначає наступні переваги застосування згаданих підходів у процесі оволодіння іноземними мовами:

Особистісно орієнтований підхід дає можливість, вивчаючи іноземну мову, розвивати таку важливу якість особистості як самостійність, що досягається шляхом засвоєння змісту предмета в процесі власної діяльності (самостійної постановки та вирішення учнями чи студентами навчальних завдань, самоаналізу, самоконтролю та самооцінки результатів власної іншомовної діяльності). Отже, поряд із іншомовною освітою акцентується на розвитку особистості.

В результаті застосування ***комунікативного підходу*** шляхом моделювання процесу мовленнєвої комунікації досягається не просто вивчення будь-якої мови, а вільне спілкування нею, взаєморозуміння між представниками різних культур, тобто формування в тих, хто навчається, іншомовної комунікативної компетенції [3].

Культурологічний/аксіологічний підхід слід відзначити через те, що навчання мови та культури повинно приводити до розвитку у студентів здатності адаптуватися до нових мовленнєвих ситуацій. Соціокультурні знання формують особистість, що володіє національно-культурними цінностями, усвідомлює свою роль у співпраці і взаєморозумінні між народами. В рамках цього підходу головним є

вміння зрозуміти чужу поведінку і взаємодіяти з представниками іншої культури, що володіють іншим набором цінностей.

Перевагою **діяльнісно-орієнтованого підходу** є те, що «під час вивчення мови студенти розширюють знання в галузі інших наук, розвивають загальні та професійні компетентності, необхідні для продуктивної діяльності у XXI столітті» [4]. Процес іншомовної освіти передбачає засвоєння матеріалу, максимально наближеного до реальних життєвих ситуацій та потреб користувачів мовою, завдання для розвитку критичного мислення, прагматичності, такі, що передбачають ознайомлення із реальними подіями, людьми й ситуаціями тощо.

Як стверджує С.Ю.Ніколаєва, найбільш дослідженим і поширеним як закордоном, так і в Україні насьогодні є компетентнісний підхід, згідно з яким оволодіння тією чи іншою іноземною мовою передбачає формування низки компетентностей, «побудованих на поєднанні знань, умінь і навичок, а також ставлень, цінностей, емоцій, здібностей, поведінкових компонентів». Цей підхід дає можливість трактувати іншомовну компетентність як показник результативності іншомовної освіти [2,с.44].

Ю.О.Полікарпова аналізує переваги рівневого підходу до вивчення іноземних мов: чітко структуроване поетапне опанування мовою від рівня А1 (елементарний рівень) до С2 (найвищий рівень) і те, що завдяки чітко встановленим критеріям, «за якими здійснюється оцінювання рівня володіння мовою, студенти здійснюють моніторинг власних успіхів і об'єктивно оцінюють власні успіхи і досягнення» [4].

Перечислені підходи є найбільш поширеними в освітній практиці України на даному етапі. Проте існує ціла низка інших підходів, які потребують більш детального вивчення щодо доцільності їх застосування.

Висновки. Таким чином, визначальною на даному етапі є тенденція відповідності сучасним європейським стандартам освіти, а відповідно – домінування у вітчизняній системі освіти популярних у Європі підходів до вивчення іноземних мов, завдяки чому забезпечується уніфікація навчання, єдність мети, змісту і засобів навчання іноземних мов в Україні і світі.

Список використаних джерел

1.Національна доктрина розвитку освіти.– Режим доступу: https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/347/20023. 2.Ніколаєва С.Ю., Шерстюк О.М. Сучасні підходи до викладання іноземних мов // Іноземні мови.- 2002.- № 1. – С. 39-46. 3.Ключковська І.М. Про теоретичні засади комунікативного підходу у вивченні іноземних мов: Збірник наук. праць // Вісник Державного університету «Львівська політехніка». – 1998. – № 355. –С. 70–73. 4.Полікарпова Ю.О. Сучасні тенденції у викладанні англійської мови в Україні.–Режим.доступу: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4870.

С. В. Вадаська

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

Освіта завжди відігравала важливу роль в розвитку будь-якого суспільства, створюючи його наукову, економічну, культурну та інтелектуальну базу. Головним завданням освіти в сучасному середовищі – це забезпечити майбутніх фахівців сукупністю знань та навичок, які б допомогли реалізувати потенціал кожної особистості в житті та професійній діяльності. Підготовка спеціалістів у вищих навчальних закладах має відбуватися з урахуванням потреб ринку праці та економічної ситуації в країні [1,с.201]. Молоді фахівці мають бути готовими до жорсткої конкуренції, вміти працювати в умовах програм мобільності. Враховуючи реалії сьогодення та особливості національної політику відбувається реформування вищої освіти, змінюються її цілі та зміст.

Глобальна інформатизація сучасного суспільства, розвиток цифрових технологій сприяє появі новітніх засобів та методів навчання. З'явилися такі поняття як дистанційна освіта, цифрові освітні ресурси, мобільне навчання. Переважна більшість навчальних закладів України скористалася можливостями та перевагами дистанційних курсів, розроблених на платформі Moodle. Завдяки цій формі навчання викладач може розподілити навчальний матеріал між практичною і самостійною роботою, встановити постійну взаємодію та спілкування зі студентами, зробити навчання доступним в будь-де. Навчальне середовище, створене на платформі Moodle, характеризується інформативністю, систематизованістю, можливістю запровадження диференційованого навчання та дозволяє враховувати індивідуальні особливості студентів. Серед основних переваг дистанційних курсів слід зазначити можливість використання індивідуальної або групової роботи, застосування різних навчальних матеріалів та цифрових ресурсів, перегляд результатів роботи як викладачем так і студентами, інтерактивність, вмотивованість студентів.

Елементи та ресурси дистанційних курсів платформи Moodle дозволяють розробити якісний навчальний інструмент, який відповідатиме меті освітнього процесу будь-якого навчального закладу. При підготовці фахівців велика увага приділяється вивченню іноземної мови професійного спрямування. Отже, розглянемо як дистанційна форма навчання може допомогти у формуванні да вдосконаленні мовних навичок студентів. По-перше, слід зосередитись на видах діяльності, які будуть найбільш ефективними для майбутньої професійної діяльності студентів. Найважливішими є комунікативні навички, до яких відносяться листування, вміння складати технічну документацію, підготовка заявок та презентації інженерних проектів, дискусії та доповіді, консультативна діяльність. [2,с.28]. Для успішного опанування таких видів мовної діяльності студентів необхідно ознайомити зі структурою, форматом, лексичним матеріалом, стилем мовлення кожного окремого завдання. Для викладення такої інформації можна використати дистанційний курс. Студенти самостійно опановують теоретичний матеріал, закріплюючи знання запропонованими вправами.

Для зацікавлення студентів та підвищення мотивації до навчання пропонується по-новому використовувати елементи та ресурси дистанційного курсу. Наприклад елемент курсу «Глосарій» можна використати в якості енциклопедичного ресурсу або інструкції щодо структури або правил оформлення вищевказаних завдань. Форум пропонується використовувати для обговорення представлених в курсі прикладів презентацій, листів, резюме тощо. Або у Форумі студенти можуть оцінювати один одного та висловлювати свої думки наскільки точно і детально була представлена інформація, чи була вона зрозуміла, чи сприйняли її належним чином. Викладач може надати студентам необхідний мовний матеріал або запропонувати студентам самим знайти та наповнити курс відповідними фразами (наприклад тими, що використовуються для підготовки презентацій). Це сприяє формуванню навичок самостійної роботи, вмінню ефективно працювати з іншомовними джерелами, кращому засвоєнню матеріалу.

Отже, іноземна мова професійного спрямування відіграє важливу роль в сучасній освіти, тому що вдало підібраний та логічно викладений контент навчання сприятиме якісній підготовці фахівців та формуванню необхідних навичок. Завдяки платформі Moodle можна створити сучасне навчальне середовище, яке задовольнятиме інтереси викладачів та студентів та сприятиме такому рівню підготовки фахівців, який відповідатиме потребам найвимогливіших роботодавців.

Список використаних джерел

1. Чернікова Л.Ф. Розвиток освіти в сучасній Україні. Освітньо–правовий аспект / Л.Ф. Черні-

кова // Культура народов Причерноморья. – 2014. – № 266. – С.199-203. 2.Tenopir C., King D. Communication Patterns of Engineers./ C. Tenopir, D. King// Wiley-IEEE Press. – 2004. – 280 p.

О. М. Гармаш

ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ТЬЮТОРСЬКИЙ СУПРОВІД»

Практика застосування тьюторських технологій в закладах освіти – будь-то загальні середні або вищі – є досить поширеною в країнах Європейського Союзу. Вчитель з тьюторською компетентністю чи, власне, сам тьютор, як окрема посада в штатному розписі, націлений на виявлення пізнавального інтересу свого підопічного в складному відкритому варіативному освітньому просторі та на роботу з супроводу у подальшій побудові власного освітнього шляху.

Розглянемо це поняття у науковій літературі. Т. М. Ковальова зазначає, що якою б самостійною не була людина, виникають ситуації, в яких їй необхідна підтримка відповідного спеціаліста: це можливий супровід у виборі професії, у прийнятті рішення тощо. Супроводжувати – це позначає йти поряд у якості супутника чи супроводжуючого [2, с. 5].

На думку С. О. Щеннікова тьюторський супровід – це особлива педагогічна технологія, яка побудована на взаємодії учня та тьютора, під час якої учень усвідомлює та реалізує власні освітні цілі та задачі [5, с. 22]. На нашу думку в цьому визначенні ключову родь відіграє процес усвідомлення, який є початком для набуття компетентності у цікавому виді діяльності. Як відомо, компетентність має чотири сходини – неусвідомлена некваліфікованість, усвідомлена некваліфікованість, усвідомлена кваліфікованість, неусвідомлена кваліфікованість (за Н. Бєрч). І хоча здебільше цю модель застосовують в теорії управління кадрами, ми вважаєм, що вона має неоціненне значення в побудові освітнього процесу, оскільки важливо навчити учнів не просто «знати щось», а усвідомлювати власні бажання та інтереси та вміти їх реалізовувати самостійно.

Як особливу педагогічну діяльність, спрямовану на реалізацію принципу індивідуалізації, що включає організацію освітнього середовища та супровід формування і реалізації тьюторантами своїх індивідуальних освітніх програм розуміє тьюторськиій супровід Р. А. Полєшко [3, с. 43]. Індивідуальні освітні програми мають такі складові: тему, мету, завдання, освітні ситуації, навчальні дослідження, перспективи навчання, визначаються ресурси та плановані шляхи [4, с.17–18].

Н. М. Дем’яненко наголошує на важливості при тьюторському супроводі як педагогічній діяльності виявленні і розвитку освітніх мотивів та інтересів особи, пошуку освітніх ресурсів для створення індивідуальної освітньої програми, формуванні освітньої рефлексії людини. Цей процес передбачає не лише формування та реалізацію запиту на індивідуальну освітню програму, а й методичне забезпечення самостійної освітньої діяльності учнів з урахуванням вікових особливостей [1,с.49].

Тьюторський супровід можливо уявити у якості трьох взаємно перпендикулярних векторів – X, Y, Z. X, як соціальний вектор тьюторського супроводу, дозволяє працювати з різноманіттям освітніх пропозицій, пов’язаних з інфраструктурою освітніх закладів (кружки, секції, тренінги тощо). Вектор Y – культурно-предметний – дозволяє фіксувати рух учня під час реалізації міжпредметних зав’язків у дослідженні власного пізнавального інтересу. Реалізуючи вектор Z, що відповідає за антропологічний вимір, тьютор допомагає зрозуміти учневі, які якості для реалізації індивідуальної освітньої траєкторі в нього є, а які необхідно сформувати. За учнем же залишається право вибору, «чи приймати антропологічний виклик, чи на даному етапі корегувати індивідуальну освітню програму» [2, с. 89-91].

Одже, під тьюторським супроводом ми будемо розуміти спеціально організований педагогічний процес, який спрямовано на діагностику освітніх інтересів та мотивів учня, супровід у розробці й корекції індивідуальної освітньої програми та сприяння усвідомленій реалізації її, пошук ресурсів та можливостей, рефлексію.

Список використаних джерел

1.Дем'яненко Н. М. Посада «педагог-тьютор» : доцільність упровадження до класифікатора професій. Вісник Чернігівського національного університету імені Т. Г. Шевченка. 2018. № 151. Том 1. Серія «Педагогічні науки». С. 47–51. 2.Ковалева Т. М. Профессия «тьютор». М. : «СФК-офис», 2012. 246 с. 3.Полєшко Р. А. Тьюторський супровід учнів як нова форма гуманістичного навчання. Управління школою. 2011. № 22. С. 42–44. 4.Рыбалкина Н. В. Идея тьюторства – идея педагогического поиска. Тьюторство : идея и идеология: материалы 1-й межрегиональной тьюторской конференции. Томск, 1996. С. 15–30. 5.Щенников С. А. Современные тенденции социально-экономического развития, определяющие облик ОДО взрослых. Alma mater. 2002. № 7. С. 21–28.

О. В. Герешко

ТЕХНОЛОГІЇ СТРІМ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Розвиток технічної бази прямих мережевих медіатрансляцій в останні роки, її суттєве здешевлення та перехід із площини спеціалізованого застосування у сферу широкої доступності дозволяє використовувати нові можливості в сучасному навчальному процесі. Тема доповіді пов'язана з ситуаціями, що виникають у практиці впровадження прямих трансляцій подій в умовах звичайних навчальних закладів України. Стрім (англ. stream, букв. потік) означає послідовність відео або аудіо, що отримується методом потокової передачі даних [1]. Поняття «стрім» вже отримало широкого використання в комунікаційній науці і набуло широкого змістовного наповнення [1, 2, 3]. Сформовані уявлення про стрім як ознаку нового медійного середовища, форму зв'язку, нової модальності транспортування повідомлень. Також сьогодні це слово використовується як сленгова назва прямих трансляцій на відеохостингах (YouTube, Twitch або GoodGame).

Якщо спочатку стрім розвивався, як відеомовлення подій наживо, то згодом він отримав більш широке призначення. Виникли нові форми взаємодії з аудиторією. Потокове мовлення сьогодні також розуміється як нова форма знання, що виникла у цифровому суспільстві. В розрізі нашої мети, стрім цікавий не як процес доставки мультимедійних потоків, а як соціокультурний феномен, що має специфічні особливості. Серед них такі, як документальна компонента з великим ступенем довіри до контенту, оперативний доступ до віддалених подій, можливості дистанційної інтерактивності, доступність автоматичного архівування безкоштовними засобами, просте створення бази знань у сучасній мультимедійній формі. Важливо також те, що стрім дозволяє користувачам самим створювати контент.

В навчальному процесі застосування стрімів практично необмежено. Стріми можуть бути самостійними формами викладання знань або інтегрованими в традиційні освітні процеси. Практичне застосування такого мовлення в навчальних закладах залежить від розуміння суті питання, готовності впровадження цифрових технологій, можливості їх опанування викладацьким складом, переводом в звичайну широку форму повсякденної роботи, яка дозволяє повністю використовувати наявні можливості. Регулярне застосування стрімінгу в навчальному процесі можна розглядати, як його ефективне і просте «оцифрування», переведення в доступну мультимедійну форму, що може бути використана у більшості сучасних доступних суспільству цифрових платформ.

Першим необхідним кроком впровадження стрімінгу у навчальний процес є встановлення реальних технічних можливостей навчальних закладів і бюджету.

Треба врахувати наявність або придбання необхідних технічних засобів та програмного забезпечення. Напрямок, що нами обговорюються швидко розвивається і щороку його можливості суттєво змінюються, але розуміння базових понять дозволять стратегічно обрати необхідне обладнання. Далі слід визначитися з основними умовами їх використання.

Стріми можна поділити на студійні і позастудійні. Студійними будемо називати такі трансляції, які відбуваються із стаціонарно обладнаних приміщень, що грають роль студії – аудиторії, зали, сцени, кабінети пристосовані до стрімів. Позастудійні трансляції – це стріми в польових умовах, з вулиць, площ або з не обладнаних стаціонарним обладнанням приміщень.

Серед умов використання важливими є наявність провідної або безпровідної мережі інтернет. Можливість використання побутового електроживлення. Наявність достатнього освітлення, врахування контрових засвіток. Відсутність виразних сторонніх шумів. Можливість фізичного розташування позастудійних технічних засобів. Необхідність або відсутність дозвільних процедур.

Третій крок передбачає визначення стрімової платформи. Це можуть бути популярні відеохостинги та соціальні мережі, наприклад, YouTube, Facebook. Платформи для Live Streaming –Wowza, Livestream, Ustream. Платформи для освітніх відео-систем – DEVOS (Discover Video), The ShareStream Video Platform, Ensemble Studio (Ensemble Video), та інші.

Четвертий крок підготовчого етапу передбачає розгляд комплектації обладнання. Ринок спеціальних технічних засобів пропонує цілі системи, призначені для обладнання навчальних закладів і містять готові апаратно-програмні рішення. Всі їхні переваги в реальних умовах скасовуються високою ціною.

Таким чином, огляд основних кроків що ведуть до прийняття рішення щодо впровадження стрімінгу у навчальному процесі показує що для цього треба мати ще й відповідних фахівців. У разі їх відсутності потрібно залучати зовнішніх консультантів і медіа технологів. Вони стануть необхідним ресурсом для вибору програмного забезпечення та його інсталяції. Перехід на новий етап потребує також виявлення і формулювання професійних педагогічних і творчих питань проведення стрімів.

Список використаних джерел

1.Болычева М.Д. *(2018)* Стриминговое вещание *как* феномен современной медиасреды. *Коммуникология. Том № 6. №4. С. 159-169. 2.Burroughs B.E. (2015). Streaming media: audience and industry shifts in a networked society. (Doctoral dissertation). Відновлено з: https://ir.uiowa.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=5890&context=etd. 3.Geiger R.S., Lampinen A. (2014). Old against New, or a Coming of Age? Broadcasting in an era of Electronic Media. Journal of Broadcasting & Electronic Media. Vol. 58, No. 3, P. 333-341.*

М. П. Васильєва

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СЛУХАЧАМ ПОХИЛОГО ВІКУ

У зв’язку з процесами глобалізації та євроінтеграції, змінами у соціальному та політичному житті суспільства, вивчення іноземних мов набуло неабиякої популярності. Серед слухачів курсів іноземних мов нерідко можна побачити осіб похилого віку.

Літні люди починають вивчати іноземну мову з багатьох причин. Хтось хоче розвинути світогляд та навчитися спілкуватися іноземною мовою, хтось має родичів за кордоном. Деякі слухачі бажають опанувати іноземну мову для здійснення подорожей, для того щоб допомогти онукам, навчитися користуватися комп’ютером, як хобі. Похилі люди хочуть приймати участь у житті сучасного суспільства,

не відставати від потреб часу, використовувати сучасні блага цивілізації. Варто зазначити, що вивчення іноземної мови є популярним серед людей літнього віку також через те, що вивчення мов сприяє укріпленню і покращенню пам'яті, а також збереженню здорового глузду до глибокої старості [1,с.54; 4].

Через вивчення іноземної мови похилі слухачі задовольняють свої потреби у спілкуванні, обмінюються досвідом, контактують з іншими поколіннями.

Слухачі похилого віку, зазвичай, мають дуже високий рівень мотивації. Вони більш дисципліновані та відповідальніші за молодших слухачів. Літні студенти рідко пропускають заняття, приймають активну учать у роботі групи, завжди виконують домашнє завдання [6].

В основі занять із слухачами похилого віку лежить особистісно-орієнтований підхід, згідно якого слухач є головною особою навчального процесу.

Під час планування занять з аудиторію осіб похилого віку викладачеві необхідно брати до уваги певні психофізіологічні особливості, серед яких: уповільнення реакції при більш швидкий стомлюваності; погіршення здібностей сприймати інформацію; звуження поля уваги; зменшення тривалості концентрації уваги; збільшення чутливості до сторонніх перешкод; погіршення пам'яті; погіршення тенденції до «автоматичної» організації матеріалу, що замап'ятовується; труднощі відтворення матеріалу [3]. Деякі слухачі мають хронічні захворювання.

Відомо, що у слухачів похилого віку наявні порушення у роботі зорової та слухової систем. Викладачеві слід звертати увагу на освітлення в аудиторії, надавати місця слухачам ближче до дошки, розбірливо писати великими літерами, використовувати різнокольорові маркери, готувати друковані матеріали великими літерами. Викладачеві слід подбати про акустику в аудиторії, чітко розмовляти, повторювати матеріал, якщо виникає необхідність. Тексти для аудіювання повинні бути без шуму. Текст для прослуховування бажано надати у письмовій формі, щоб його можна було прочитати до або під час прослуховування.

Щодо навчання правильної вимови, слід зазначити, що слухачі часто невірно чують звуки іноземної мови і, як слід, не можуть правильно їх відтворити [4].

Похилим людям важко рухатися. Організаторам занять необхідно подбати про наявність зручних стільців. На виконання комунікативних завдань, під час яких необхідно рухатися, треба відводити більше часу.

Відомо, що у слухачів похилого віку наявні погіршення пам'яті [4]. К. Донеті пропонує включати в процес викладання вправи на розвиток запам'ятовування, систематично повторювати граматичний та лексичний матеріал [6].

Беручи до уваги потреби осіб похилого віку, вважаємо необхідним організовувати навчання на основі комунікативних, біографічних і міжпоколінчеських методів роботи [2, с. 22-23].

Під час роботи з слухачами похилого віку викладач є наставником та радником, який надає консультативну та практичну допомогу похилій людині [5, с. 158]. Завданням викладача є підтримувати впевненість слухачів в своїх силах і знижувати тривожність. Викладач повинен звертати увагу на прогрес студентів, створювати можливості для демонстрації успіхів.

Під час роботи з особами похилого віку викладачеві слід враховувати фізичні, психологічні, когнітивні та індивідуальні особливості слухачів, обирати відповідні методи та прийоми роботи. Правильна організація навчального процесу призведе до прогресу слухачів в опануванні іноземної мови як засобу спілкування.

Список використаних джерел

1.Высоцкая И.В. Специфика обучения пожилых людей (на материале обучения иностранным язы-

кам). Современные методы исследования социальных проблем. № 11-2(67), 2016. С. 52-60. 2.Высоцкая И.В. Становление и развитие университета третьего возраста в Германии. Автор. дисс. к. п. н.: спец. 13.00.01. Волгоград, 2015. 26 с. 3.Лапп Д. Улучшаем пам'ять – в любом воздасте. М., 1993. 240 с. 4.Соболева, М. Г. Методические особенности преподавания иностранных языков слушателям старшего возраста. URL: http://dspace.susu.ac.ru/xmlui/handle/0001.74/5692. 5.Стремецька В.О. Теоретичне обґрунтування викладання англійської мови слухачам «Університету третього віку». Вісник післядипломної освіти. 2015. Вип. 13. С. 156-158. 6.Kieran Donaghy. How to Maximize the Language Learning of Senior Learners. URL: http://www.teachingenglish.org.uk/article/how-maximise-language-learning-senior-learners.

С. П. Глущук

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН МАШИНОБУДІВНОГО ПРОФІЛЮ

Вища освіта у коледжах зорієнтована на підготовку фахівця, здатного продовжувати освіту у будь-якому університеті нашої країни та країн Евросоюзу, спроможного вчитися протягом всього життя, бути готовим до зміни професійної діяльності, до прийняття рішення у нестандартних ситуаціях, бути спроможним прогнозувати проблемні ситуації і позитивно їх вирішувати. Сьогодні пасивна позиція студента, який слухає викладача, змінюється спільною діяльністю, співробітництвом, а настанова на процес поступається місцем на результат.

Перехід до ринкової економіки і демократизація суспільних відносин актуалізують увагу до вищої школи, як причини і слідства сучасного стану суспільства. Справді, якщо освіту як процес формування особистості розглядати як навчання, виховання і розвиток, то, вірогідно, недоліки навчання породжують масштабну професійну некомпетентність. А ефективність навчального процесу в значній мірі залежить від його організації викладачем.

Для сучасної підготовки фахівця характерно те, що його професійна спрямованість формується опосередковано в ході здобуття професійних знань, умінь і навичок. І тому вона в значній мірі залежить від організації і змісту навчального процесу. Це потребує системного підходу до оволодіння всіма дисциплінами навчального плану і розуміння логічних взаємозв'язків і взаємозалежностей між ними. Формування і розвиток таких здібностей можливо лише за умов, коли викладач кожної дисципліни здатний сам системно мислити, вміє розкрити перед студентами систему структури своєї дисципліни, її призначення і місце в загальній структурі професійної підготовки.

В умовах ринкової економіки стало зрозуміло, що технічна освіта повинна орієнтуватися на професійну підготовку спеціалістів, які мають високий рівень компетенції, практичні навики, знання сучасних досягнень в галузі технології, інструмента та устаткування. В умовах загострення конкурентної боротьби машинобудівне виробництво змушено часто змінювати і удосконалювати свою продукцію і технології, прагнути забезпечити конкурентні переваги за рахунок підвищення якості і зниження витрат. За цих умов фахівцю-машинобудівнику повинне бути притаманне інноваційне мислення, уміння адаптуватися до швидких змін і творити ці зміни, тобто спрямованість на пошук ефективних техніко-економічних рішень. Таким чином, одним із завдань викладача дисциплін машинобудівного профілю постає уміння і бажання виявляти, формувати і розвивати творчий потенціал кожного студента, прищеплювати йому інноваційну спрямованість мислення і його самостійність і незалежність.

З цією метою викладач повинен володіти ефективними методиками і педагогічними технологіями організації не тільки аудиторної, а й самостійної пізнавальної

діяльності, застосовувати активні методи навчання, демонструвати інноваційність свого мислення і своїх підходів до викладацької діяльності.

Однією з особливостей викладання технічних дисциплін, є процесс наближення саме викладання до виробництва (практики), що дозволяє поєднати різні методи навчання, такі як: теоретична частина безпосередньо в аудиторії, мультимедійні демонстрації роботи механізмів та устаткування, метод спільного вирішення технічної проблеми. Уміння вирішувати деякі технічні проблеми є ключовим аспектом управління і виробництва. В умовах інноваційної освіти необхідно широко застосовувати викладачами новітніх технологій, у тому числі інтерактивних форм навчання, проектних та інших методів, що стимулюють активність студентів, формуючих навички аналізу інформації, самонавчання. Тому, для викладання спеціальних дисциплін (наприклад: «Технологічні основи та програмування для верстатів з ЧПУ», «Технологічне оснащення» та ін.) потрібен нестандартний підхід, який ми можемо назвати «практико – орієнтованим». Це і максимальне використання при викладанні технічних засобів, наявних у механічних майстернях коледжу, і використання мультимедійних інструментальних систем, які формують технологічні знання та уміння, і демонстрація передового досвіду, вирішення проблемних задач.

Сучасні студенти вважають за краще сприйняття інформації в динаміці, особливо за допомогою інтенсивного візуального ряду, а не тексту. Орієнтація сьогодні робиться на мультимедійну освіту. Якщо інформація не була сприйнята, то вона не може бути зрозуміла, засвоєна, не може стати надбанням особистості, елементом її культури. Застосування в навчальному процесі мультимедійних технологій суттєво змінює структуру занять і функції викладача під час його проведення. Викладач водночас повинен викладати матеріал, керувати мультимедійним пристроєм, слідкувати за зображенням на екрані й реагувати на змінення емоційного настрою аудиторії для встановлення зворотного зв’язку.

Застосування мультимедійних засобів може здійснюватися під час лекції, практичного заняття, у позааудиторний час або ж самостійно з ініціативи студентів. Це відкриває нові можливості для викладачів і студентів у створенні навчальних мультимедійних продуктів. Досвід проведення лекцій-презентацій підтверджує позитивні результати: залучення різноманітної бази даних (тексти, таблиці, діаграми, відеоаудіофрагменти) дає можливість розглянути історичний процес у його еволюції, активізувати увагу; підвищення якісного рівня застосування наочності дозволяє студентам швидше й ефективніше засвоїти тему; забезпечення емоційного навчального середовище підтримує комфортні умови для запам’ятовування нового матеріалу; підвищення продуктивності лекційного заняття досягається завдяки встановленню міжпредметних зв’язків; у студентів виникає можливість організації проектної діяльності зі створення презентацій на практичних заняттях.

Значну ефективність для успішного навчання сучасних студентів мають інтерактивні технології навчання. Сьогодні застосування інтерактивних форм навчання є одним з інструментів ефективного доведення досліджуваної інформації до студентів, активізації їх учбово-пізнавальної активності, підвищення рівня мотивації до навчання. При цьому інтерактивні технології застосовуються як у процесі викладання окремих дисциплін, так і в ході підсумкової атестації. Інтерактивні методи навчання давно й широко використовуються в процесі викладання соціально-гуманітарних дисциплін. Однак застосування таких форм занять в процесі викладання технічних дисциплін не настільки поширене. Існує цілий ряд інтерактивних форм навчання, що можуть бути органічно вбудовані в процес викладання технічних дисциплін професійного циклу, і найпоширенішою формою інтерактивних занять є *робота в малих групах*, *мозковий штурм і теорія розв'язку винахідницьких завдань* як у сукупності з з роботою в малих групах, так і самостійно, *навчальні дискусії* та

ін. Пошук студентами розв'язку практичного завдання на основі обговорення будь-яких можливих гіпотез і варіантів (мозковий штурм) дозволяє їм не тільки знайти оптимальний результат, але й навчитися грамотно викладати свої думки, слухати співрозмовника. Інтерактивні технології можуть успішно застосовуватися не тільки при проведенні лабораторних і практичних занять, але й при читанні лекцій. Наприклад, читання лекцій удвох, коли поряд з викладачем коледжу запрошується висококласний фахівець профільного підприємства (особливо, коли він ще і колишній випускник коледжу), здатний захоплююче конкретизувати матеріал, що викладається викладачем, прикладами з виробничої діяльності. При цьому можливий прямий діалог студентів з лектором і фахівцем у форматі *прес-конференції*. Аналіз результатів проведених занять із використанням описаних вище педагогічних технологій показує, що суттєво підвищуються і зацікавленість студентів досліджуваним матеріалом, активізується навчально-пізнавальна діяльність студентів; зростає ефективність освітнього процесу в цілому. Отже, застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі сприяють більш результативному формуванню компетенцій у студентів. При цьому їх впровадження в навчальний процес може бути досягнуте внесенням викладачем досить нескладних змін у структуру і зміст заняття при значному підвищенні його загальної ефективності.

Список використанних джерел

1.Бордовський В.О. Методи педагогічних досліджень інноваційних процесів в школі і ВНЗ. - СПб.. 2001. 2.Зязюн І.А. Сучасні дидактичні моделі і логіка учіння // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Зб. наук. праць // Київ-Вінниця: ДОВ Вінниця, 2010. – 636 с.

О. М. Єфімова

ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Формування нових поглядів і підходів до підготовки військових фахівців із вищою освітою потребує цілісної методології, яку мають складати гуманістичні ідеї про пріоритетність освітньо-професійних інтересів особистості, про перевагу її активного, перетворювального ставлення до життя та суспільної діяльності, про цінність індивідуального досвіду спілкування, міжособистісної взаємодії у процесі опанування культурних здобутків людства тощо [1, с. 178]. Особливої актуальності набуває проблема виокремлення тих філософських, загальнонаукових і педагогічних орієнтирів, які забезпечуватимуть сучасне розуміння мети і спрямованості вищої військової освіти з урахуванням перспектив розвитку українського суспільства, Збройних Сил України, вітчизняної вищої школи.

Творчий характер роботи військовослужбовця, динамічність і варіативність ситуацій спілкування нівелює елемент запрограмованості та нормування його дій. Усе це потверджує необхідність якісної професійної підготовки курсанта до служби у Збройних Силах України. Розвиток педагогічного знання, поява різноманітних сучасних методів, засобів, форм діяльності зумовило складність організації навчального процесу. Варто наголосити, що кожна конкретна методика є, власне, практичною реалізацією педагогічної категорії – «методу навчання». Педагогічна діяльність містить наступні елементи: ціль, завдання, засоби, об’єкт, суб’єкт, процедура (технологія чи спосіб здійснення мети), що відрізняються своєю специфікою, і результат. Рівень розвитку у викладача як загальної, так і педагогічної культури,

ступінь знання ним свого предмета і вміння зацікавити ним курсантів, – усе це постає важливою умовою узгодження їхніх особистісних цілей та тих вимог, які висуває до них викладач. Водночас варто зазначити, що в організації та здійсненні виховного впливу педагог опирається, у першу чергу, на власні переконання [2, с. 86].

Одним із видів педагогічної діяльності, що пов'язаний зі створенням педагогічних проектів є проектування, саме з такого теоретичного положення виходитимемо у своїх подальших міркуваннях. У зв'язку з цим, що ж саме проектує педагог? Важливе по-перше, – педагогічний процес, по-друге, – педагогічні ситуації, потретє – педагогічні системи. Найчастіше дослідники проектують педагогічні системи, що складаються зі складних і різноякісних компонентів. Педагогічним системам притаманні специфічні ознаки: вони завжди мають мету; ведучою ланкою в цих системах є курсант; кожна з них будується й функціонує як відкрита, тобто така, що здатна змінитися під впливом зовнішніх чинників (змісту, методів, прийомів, форм, засобів та ін.).

Отже, основним завданням вищих військових навчальних закладів в сучасних умовах є підготовка всебічно розвинених, здатних безперервно вчитись, поповнювати і поглиблювати свої знання військових фахівців. Це завдання може бути виконано тільки за умови організації цілеспрямованої педагогічної діяльності педагогів, яка регламентується відповідними керівними документами Міністерства освіти і науки та Міністерства оборони України.

Список використаних джерел

1.Вітченко А.О. Проблеми оновлення системи вищої військової освіти у світлі гуманістичної концепції виховання М. І. Драгомирова / А. О. Вітченко // Матеріали міжвідомчої науково-практичної конференції 16 грудня 2015 року / За загальною редакцією В. М. Телелима – К.: НУОУ ім. Івана Черняховського, 2016. – С.178 – 180. 2.Ennis C. D. The Influence of Teachers' Educational Beliefs on Their Knowledge Organization / Catherine D. Ennis, Donetta J. Cothran, Susan J. Loftus // Journal of Research and Development in Education. – 1997. – № 30. – P. 73 – 86.

О. Є. Дем'яненко

ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА: ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Неухильно зростаючий сьогодні інтерес до мобільності з боку вітчизняних педагогів (як науковців, так і організаторів освіти) цілком закономірний. Перш за все він обумовлений тим, що спрямованість розвитку освіти в Україні на модернізацію передбачає вирішення найважливішого соціального завдання приведення цілей, результатів і якості освіти у відповідність до сучасних і перспективних потреб розвитку суспільства. А сучасне суспільство потребує людей, підготовлених до життєдіяльності в умовах, що постійно й інтенсивно змінюються. Відповідно підготовка соціально, культурно, професійно мобільних громадян стає однією з головних цілей освіти. Тому всебічне вивчення проблем мобільності з позицій педагогіки сьогодні є об'єктивною необхідністю.

У словнику «Професійна освіта» професійну мобільність визначено як «здатність швидко змінювати вид праці, переключатися на іншу діяльність у зв'язку із змінами техніки й технології виробництва. Професійна мобільність виявляється у володінні системою узагальнених прийомів професійної праці та застосуванні їх для успішного виконання будь-якого завдання на суміжних за технологією ділянках виробництва. Передбачає високий ступінь розвитку узагальнених професійних знань, а також готовність до оперативного відбору й реалізації оптимальних способів виконання виробничо-технічних завдань» [2, с. 194].

Щодо педагогічної освіти це означає, що підготовка вчителів спочатку, ще на рівні освітніх цілей повинна бути орієнтована на формування у них професійної готовності до зміни свого професійного статусу, вільноме переміщення в професійній сфері, освоєння нових професійних «територій», тощо.

Так, Ю.А. Клименко, досліджуючи професійну мобільність майбутніх учителів у країнах Євросоюзу, розглядає дане поняття поряд з іншими формами мобільності, зокрема, академічна мобільність і віртуальна мобільність. Професійну мобільність науковець визначає як «адекватне поєднання внутрішньої і зовнішньої її ознак, тобто – професійної компетентності, гнучкості, новаторства, рухомості в освітньому просторі завдяки участі в освітньому обміні, що сприяє професійному збагаченню, забезпечує самовдосконалення і саморозвиток» [1, с. 9].

Однак, якщо говорити про цілеспрямоване формування в процесі освіти професійної мобільності як особистісної якості фахівця, то цього, звичайно, недостатньо. Навряд чи вирішення проблеми можливе на основі застосування у процесі навчання традиційного, когнітивного підходу, орієнтованого на репродуктивне засвоєння студентами спеціально відібраного викладачами певного обсягу знань.

В даний час компетентнісний підхід, який в умовах модернізації української освіти розглядається як одна з найважливіших методологічних підстав оновлення освіти, активно досліджується в педагогіці і впроваджується в освітню практику. В якості основного чинника цього підходу виступають базові компетенції, освоєння яких і становить фундамент професійної компетентності фахівця. Однак, не менш важливим чинником даного підходу є також певний набір якостей, під якими маються на увазі здібності, якості, властивості особистості, що зумовлюють продуктивність широкого кола соціально-професійної діяльності людини.

Важливою особливістю професійної компетентності є також те, що вона передбачає мотиваційну, ціннісну й особистісно-психологічну спрямованість людини як фахівця на певну професійну діяльність. Інакше кажучи, професійно компетентна людина компетентна в конкретній, нехай навіть досить широкій, сфері професійної діяльності. Проте в разі переходу в іншу професійну сферу такий фахівець, як правило, дуже швидко може стати професійно компетентним і в новій професійній області, оскільки він вже володіє механізмами внутрішньої організації, необхідними для цього.

Проте характерна для професійної компетентності спрямованість на конкретну професійну діяльність в певному сенсі суперечить сутності професійної мобільності, яка, навпаки, передбачає готовність фахівця до зміни сфери професійної діяльності. І очевидно, що ця готовність теж повинна спиратися на фундамент певних особистісно-професійних якостей і властивостей. І бачиться вона перш за все в тому, що якщо формування професійної компетентності майбутніх фахівців у закладах вищої освіти можливе тільки в рамках власне навчального процесу, за умови його відповідної організації, то для цілеспрямованого формування у студентів професійної мобільності цього недостатньо.

Навіть цей перелік характеристик показує, що освітнє завдання цілеспрямованого формування у студентів професійної мобільності висуває особливі вимоги не тільки до організації навчального процесу, навчальної діяльності, але навіть більше до організації всієї життєдіяльності навчального закладу. Іншими словами, організаційно-педагогічні умови навчання у закладах вищої освіти, що забезпечують активну організаційно-навчальну, позанавчальну, громадську діяльність студентів, різні форми їх самоврядування та участі у вузівському управлінні стають провідними, визначальними.

Список використаних джерел

1. Клименко Ю.А. Професійна мобільність майбутніх учителів у країнах Євросоюзу: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Ю.А. Клименко. – Умань, 2011. – 20 с. 2. Професійна освіта:

словник: навч. посібник / уклад. С.У. Гончаренко та ін.; за ред. Н.Г. Ничкало. – К.: Вища школа, 2000. – 380 с.

Т. П. Зарудко

МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ ХІМІЇ

Сучасному суспільству необхідна якісна освіта. Перехід до інформаційного суспільства кардинально змінює положення освіти. Впровадження інформаційно-комунікативних технологій у різні сфери діяльності людини не оминає і галузь освіти. У зв'язку з цим особливого значення набуває переорієнтація мислення сучасного викладача на усвідомлення принципово нових вимог до його професійної діяльності, готовність використовувати ІКТ як допоміжний навчальний ресурс.

Впровадження інформаційно-комунікативних технологій у навчальний процес при вивченні хімії дозволяє підвищити ефективність засвоєння матеріалу й забезпечити індивідуальний та особистісний розвиток студентів [1, 3]. Використовувати комп'ютери можна на всіх етапах навчання і виконувати при цьому функції: наставника, інструменту пізнання, об'єкта навчання, ігрового середовища [2]. Нові інформаційно-комунікативні технології навчання уможливлюють розв'язання таких дидактичних завдань, як використання у зручному масштабі часу різних фізико-хімічних та біохімічні процесів, які можуть відбуватися з дуже великою чи малою швидкістю; вивчення явищ і процесів на мікро- та макрорівнях у складних хімічних та хіміко-технологічних системах на основі використання засобів комп'ютерної графіки та комп'ютерного моделювання; вивчення хімічних процесів, виконання проектної діяльності з використанням математичного моделювання та системного аналізу; виконання практичних та лабораторних дослідів у віртуальній формі [1].

У сучасному розумінні інформаційна освітня технологія – це педагогічна технологія, яка використовує спеціальні способи, програмні та технічні засоби (кіно-, відео-, аудіозасоби, комп'ютери, телекомунікаційні мережі) для роботи з інформацією. Узагальнено, основні інформаційні технології, що використовуються в процесі викладання можна поділити на три категорії: інтерактивні (аудіовізуальні носії); комп'ютерне навчання (включаючи засоби мультимедіа); засоби телекомунікації (відеоконференції, форуми тощо) [4].

Актуальність інформаційних освітніх технологій зумовлена тим, що вони вдосконалюють систему освіти і роблять ефективнішим навчальний процес. Сьогодні найбільше розповсюдження отримали комп'ютерні навчальні програми, зокрема, комп'ютерні підручники, діагностично-тестові системи, лабораторні комплекси, експертні системи, бази даних, консультаційно-інформаційні системи, прикладні програми, які забезпечують обробку інформації.

Список використаних джерел

1.Ковальчук О.В., Мельник В.С., Шинкарук Н.О. Застосування інформаційно-комунікативних технологій при вивченні хімії / О. В. Ковальчук та ін. // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія, Вип. 37. - 2012. – С. 328-332. 2.Краевский В.В. Общие основы педагогики / В. В. Краевский. – М., 2003. – 560 с. 3.Лукащук М.М. Роль НІТ у розкритті потенціалу обдарованих студентів до вивчення природничих дисциплін / М. М. Лукащук // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки. Зб. наук. праць. Київ-Запоріжжя. – 2004. – Вип. 30. С.128-136. 4.Швачич Г.Г., Толстой В.В., Петречук Л.М. та ін. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології: Навчальний посібник. – Дніпро: НМетАУ, 2017. – 230 с.

Т. А. Жержова

ОПТИМИЗАЦИЯ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА НА КЛИНИЧЕСКОЙ КАФЕДРЕ МЕДИЦИНСКОГО ВУЗА В СВЯЗИ С ПЕРЕХОДОМ НА СОВРЕМЕННЫЕ ГОСУДАРСТВЕННЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ СТАНДАРТЫ

Социально-экономические изменения в Украине привели к необходимости модернизации системы образования, которая напрямую связана с экономическими процессами, через подготовку специалистов [2].

Украинские вузы уже давно перешли на государственные образовательные стандарты высшего профессионального образования, которые разрабатывались в соответствии с комплексом мероприятий по реализации приоритетных направлений развития системы образования и планом мероприятий по реализации положений Болонской декларации в системе высшего профессионального образования в Украине. Новые стандарты разработаны в идеологии компетентностного подхода и учитывают принципы и положения Болонской системы, что позволяет упростить интеграцию нашей системы образования в общеевропейскую и дает возможность выпускникам легко адаптироваться к рынку труда любой страны, подписавшей Болонские декларации [3].

В научной педагогической литературе под компетентностью подразумевают способность и готовность эффективно реализовать полученные знания, умения и навыки в профессиональных и жизненных ситуациях. Она ориентирована на формирование профессиональных компетентностей и развитие личности, сочетание познавательных, бытовых, культурно-досуговых и информационно-коммуникативных компетентностей [3].

Новые государственные образовательные стандарты в последипломном образовании ориентируют высшие учебные заведения на качественные параметры организации учебного процесса. Это требует решения двух взаимосвязанных задач – повышение эффективности аудиторных занятий и самостоятельной работы врачей-интернов и врачей-слушателей. Подготовка врачей акушеров-гинекологов и семейных врачей проводится на 3-х клинических базах кафедры акушерства, гинекологии и перинатологии факультета последипломного образования Днепропетровской медицинской академии.

Очень важным направлением в последипломном образовательном процессе является преподавание не только сугубо акушерских или гинекологических вопросов, но и социальных, деонтологических, психологических (например, оказание паллиативной помощи пациентам с онкологическими заболеваниями, ВИЧ-инфицированным в стационарах и в амбулаторных условиях; освоение навыков оказания первой медицинской помощи при неотложных состояниях (не только акушерских и гинекологических).

В связи с современными требованиями сотрудниками кафедры акушерства, гинекологии и перинатологии проводилась большая учебно-методическая работа: утверждены 13 рабочих программ для врачей-слушателей предаттестационных циклов, циклов тематического усовершенствования, стажировки, вторичной специализации, клинической ординатуры, а также для врачей-интернов акушеров-гинекологов, общей практики – семейной медицины, хирургов в соответствии с требованиями стандарта: методические разработки для аудиторной и самостоятельной работы; обновлены банк тестовых заданий, ситуационных клинических задач; перечень практических навыков, вопросов к модульному контролю, экзаменам, государственной аттестации интернов акушеров-гинекологов, проводимой с июня 2018 года уже согласно критериям OSKE.

Для более полноценного изучения дисциплин проводятся следующие варианты лекций: лекция-беседа, лекция-дискуссия, лекция с разбором конкретных ситуаций. Занятия проводятся с использованием следующих методов обучения: объяснительно-иллюстративный, метод проблемного изложения, исследовательский. Проводятся следующие разновидности аудиторных практических занятий: дискуссия, демонстрация, анализ проблемных ситуаций. На практических занятиях осуществляется не только осмотр пациенток, но и показ видеофильмов, презентаций. Внеаудиторная (самостоятельная) работа врачей-слушателей и врачей-интернов включает решение тестов и задач, подготовку ответов на вопросы, рефератов, курсовых и научно-исследовательских работ, презентаций.

В целом хочется отметить хорошую дисциплину врачей по посещаемости занятий, активность в ходе разбора различных тем, а также активную работу в отделениях клинических баз кафедры для освоения практических навыков. Каждым преподавателем проводится воспитательная работа по вопросам дисциплины, здорового образа жизни, актуальности изучения данной дисциплины или учебной практики в работе акушера-гинеколога.

Таким образом, основными направлениями оптимизации учебного процесса на кафедре акушерства, гинекологии и перинатологии ФПО согласно современным требованиям являются разработка и внедрение новых образовательных программ, использование в образовательном процессе активных и интерактивных методов обучения; интеграция с практическим здравоохранением, совершенствование кадрового потенциала и материально-технической базы кафедры.

Список использованных источников

1.Белобородов А. А. Информационно-коммуникационные технологии в организации самостоятельной работы студентов / А. А. Белобородов, В. А. Белобородов // Сиб. мед. обозрение. – 2017. – № 4 (58). – С. 105–107. 2.Болотов В. А. Компетентностная модель : от идеи к образовательной программе / В. А. Болотов, В. В. Сериков // Педагогика. – 2013. – № 10. – С. 26. 3.Ключевые компетентности преподавателя медицинского вуза / Ю. С. Винник, Л. В. Кочетова [и др.] // Вузовская педагогика : современные аспекты реализации ФГОС и ФГТ : материалы всероссийской научно-педагогической конференции с международным участием. – Красноярск : Изд-во КрасГМУ, 2016. – С. 32–35.

О. М. Ієвлєв

ВИЗНАЧЕННЯ СТРУКТУРИ МОДЕЛІ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА

Реформування системи освіти України в умовах її інтеграції в європейський освітній простір висуває підвищені вимоги до викладацького складу закладів освіти. Це відбувається на фоні кризових явищ в економіці, що проявляються у відтоку висококваліфікованих кадрів з системи освіти в інші галузі народного господарства - на посади із більш високою зарплатою, та закордон.

Провідною формою підготовки майбутніх викладачів виступає магістратура, яка передбачає присвоєння академічної та /або професійної кваліфікації «викладач» [1]. При цьому навчання студентів із різною базовою освітою відбувається у відносно стислі терміни (1,5 -2 рр.)

В цих умовах критерієм успішності професійної діяльності майбутніх викладачів виступає професійно-педагогічна мобільність. Тому визначення структури моделі професійно-педагогічної мобільності майбутнього викладача є актуальним.

Модель - це форма відображення певного фрагмента дійсності (предмета,

явища, процесу, ситуації) - оригіналу моделі, яке містить суттєві властивості модельованого об'єкта і може бути представлено в абстрактній (уявній або знаковій) або матеріальній (предметній) формі [2].

Педагогічні моделі, як зазначає І. Осадчий, є науковими уявленнями у сфері освіти [1, с. 67]. Він виділяє такі класи педагогічних моделей: цінностей освіти, системи освіти, процесу освіти, результату освіти.

Перевага використання методу моделювання, як вказує Л. Сушенцева, полягає в тому, що моделювання дозволяє цілеспрямовано формувати процес навчання, коректуючи в цьому процесі підсумкову модель [4, с. 641].

Як правило моделі формування професійної мобільності або її видів (соціально-професійна мобільність, професійно-педагогічна мобільність та т.п.) є структурно-функціональними та умовно можуть бути віднесені до інституційних (блочних).

При побудові моделей професійної мобільності, як правило, виділяють два загальних блоки: цільовий та змістовно-процесуальний. Тому про побудові моделі професійно-педагогічної мобільності ми будемо керуватися цим принципом.

У цільовому блоці формулюється мета (завдання) моделі. Мета нашої моделі - формування професійно-педагогічної мобільності майбутнього викладача.

Змістовно-процесуальний блок містить, зазвичай, інформацію про:

- *структуру (конструкту)* мобільності: компетеності / компоненти – компетенції, якості особистості та т.п. Професійно-педагогічна мобільність (згідно нашої авторської концепції) складається із 2-х складових: особистісної та діяльнісної. Кожна з цих складових містить компетентності, компоненти/компетенції.

- *форми/методи/засоби/принципи (інноваційні педагогічні технології)*, які використовуються при формуванні професійно-педагогічної мобільності. Деякі науковці прописують у моделі інформацію про специфіку взаємодії у ланці «викладач-студент».

- *критерії/рівні* сформованості професійно-педагогічної мобільності: «високий, середній, низький» (2010, О. Кердяшева), «дуже високий, високий, середній, низький, дуже низький» (2016, В. Стичкова), «початковий, інтуїтивно-адаптивний, оптимальний, еталонний» (2017, І. Томашевська) та т.п. Для оцінки сформованості професійно-педагогічної мобільності доцільно, на нашу думку, використовувати рівні, які відповідають шкалі нечітких лінгвістичних оцінок.

- *педагогічні (організаційно-педагогічні умови).*

- *результат* формування мобільності (професійно-педагогічно мобільний викладач).

На основі конструкту (встановленого у авторській концепції) кожен науковець визначаються етапи формування мобільності.

Дослідниками, в залежності від положень авторських концепцій, виділяються різні етапи формування професійної мобільності: «мотиваційно-адапційний, професійно-орієнтуючий, професійно-активізуючий, перетворювально-практичний» (2012, Н. Мерзлякова), «мотиваційно-адаптиційний, змістовно-констуктивний, практично-результативний» (2015, Т.Гордєєва), «теоретико-цільовий, організаційно-методичний, контрольно-результативний» (2017, І. Томашевська) та т.п. етапи. При формуванні професійно-педагогічної мобільності майбутнього викладача, на нашу думку, доцільно використовувати останній поділ на етапи із наведених прикладів.

Таким чином професійно-педагогічна мобільність майбутнього викладача є важливою характеристикою, що визначає успішність його професійної діяльності. Формування професійно-педагогічної мобільності слід здійснювати на основі моделі - підходи до побудови структури якої описано у цій роботі.

Список використаних джерел

1. Вимоги до освіти та професійної кваліфікації педагогічного працівника закладу освіти Стаття 58 / Про освіту: Закон України від 05 вересня 2017 р. № 2145-19 [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст. 380. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page (дата звернення: 12.03.2019). 2. Голдберг Ф. И. Модель / Гуманитарная энциклопедия [Электронный ресурс]. - Центр гуманитарных технологий. – (последняя версия: 12.03.2019). URL: https://gtmarket.ru/concepts/7024 (дата звернення: 12.03.2019). 3. Осадчий І. Г. Педагогічне моделювання: що важливо знати педагогу? [Текст] / І. Г. Осадчий // Народна освіта. - 2016. - Вип. 1. С. 60-68. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NarOsv_2016_1_10 (дата звернення: 12.03.2019). 4. Сушенцева Л. Л. Теоретичне обґрунтування моделі формування професійної мобільності майбутнього кваліфікованого робітника [Текст] / Л. Л. Сушенцева // Педагогіка вищої та середньої школи. - 2012. - Вип. 36. С. 640-647. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PVSSh_2012_36_109 (дата звернення: 11.03.2019).

Т. А. Жержова

ЛИЧНОСТЬ ПЕДАГОГА КАК ПРОЯВЛЕНИЕ ЕЕ ГЕНДЕРНОГО ВОСПИТАНИЯ В ВУЗЕ

Вопрос о подготовке преподавателя высшей школы в новом тысячелетии является важнейшей проблемой современного общества. Подготовка педагога в Украине начала XXI века обнаружила противоречие между сложившейся традиционной системой подготовки, опирающейся на гуманистическую парадигму образования, смыслы и ценности нашей культуры, и системой складывающихся социально-экономических отношений, основанных на либерально-рыночных принципах современной жизни [1].

Анализ научной литературы, касающейся развития украинского общества и всех социальных институтов, позволил выявить причины, факторы и условия, порождающие обозначенное противоречие между системой образования в целом и развитием новых социально-экономических отношений в Украине.

В публикациях ученых, педагогов-практиков, выступлениях на форумах различных уровней особое внимание уделяется профессионально-личностным качествам педагога. Учителя должны быть, с одной стороны, высокообразованными, а с другой – кристально честными, так как честность не только импонирует молодежи, она их заражает и оставляет глубокий отпечаток на всю ее последующую жизнь [1].

А. С. Макаренко писал, что «ученики... выше всего ценят в педагоге мастерство, квалификацию, золотые руки, глубокое знание предмета, ясную мысль. Вся деятельность педагога должна быть проникнута любовью к ним (ученикам)» [2].

В вопросе формирования личности педагога, следует обратить внимание на аксиологическую составляющую в плане гендерного подхода в организации воспитательно-образовательного процесса в вузе, значимость педагога в процессе формирования уважительного отношения к женскому полу, институту семьи, стремлению к отцовству и материнству, что особенно понятно нам, акушерам-гинекологам, так как мы, пожалуй чаще всех других врачебных специальностей сталкиваемся с проблемой брошенных детей. Роль женщины-педагога в данном случае трудно переоценить.

Размышляя о роли педагога в подготовке «достойной смены» в современном обществе, необходимо указать, что именно он призван оказать помощь молодежи в выборе и утверждении «модуса существования», вектор которого соответствует генетике пола, направлен к истине, добру, красоте, служению высшим смыслам родной культуры. Учитель должен по мере сил и возможностей находиться в центре социально-политических событий. Соответственно учитель должен обладать научными знаниями, педагогическим мастерством, ценностными ориентирами [3].

Ученые, анализируя современную ситуацию в системе высшего образования,

в контексте подготовки современного педагога, выделяют следующие ориентиры, определяющие его «лицо». К ним относятся: осознание педагогом своей ответственности за учащегося; формирование взгляда на ученика как на субъект обучения; лперенос в педагогику заповеди «Не навреди»; осознание педагогом важности неслучайного осуществления собственных действий; понимание значимости и места образования в современной социальной жизни» [3].

Полностью принимая представленные характеристики, «ценностные ориентиры» подготовки будущих педагогов, добавим еще один ориентир, определяющий суть современного образования в русле гендерного подхода – понимание значимости гендерной самоидентификации каждым субъектом воспитательно-образовательного процесса.

Именно наш педагог представляет в теории и на практике национальную образовательную систему, посредством которой осуществляется влияние на сознание, волю, чувства, эмоции человека, его формирование как социально зрелой личности с принятием гендерной самоидентификации в соответствии с утвердившимися моделями мужественности и женственности в родной этнической культуре.

Список использованных источников

1.Дианкина М. С. Профессионализм преподавателя высшей медицинской школы (психолого-педагогический аспект) / М. С. Дианкина. – М., 2012. – 256 с. 2.Хмель Н. Д. Теоретические основы профессиональной подготовки учителя / Н. Д. Хмель. – Алматы, 2012. – С. 35. 3.Цукер А. А. Ценностно-ориентированная подготовка педагогов к инновационной деятельности : проекты и пути осуществления / А. А. Цукер, А. П. Чидарян // Сибирь. Философия. Образование. – Новокузнецк, 20177. – № 1 (0). – С. 69–81.

В. І. Кабанов, В. П. Бурмага

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА ЯК ФАКТОР ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ СУДЕНТА-ІСТОРИКА

До зустрічі з динамічним шкільним світом студенти історичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара готуються упродовж трьох курсів, студіюючи психологію, педагогіку, методику, відпрацьовуючи на практичних заняттях прийоми і методи викладання історії в середньому загальноосвітньому навчальному закладі. З прибуттям на практику усе це необхідно не тільки пригадати, але й застосувати, долучаючи до теоретичних знань власну фантазію, потужну енергію і готовність до щоденного подвигу в школі. Свою першу педагогічну практику, яка започаткує досвід учительської праці, студенти проходять упродовж чотирьох тижнів восьмого семестру навчання за першим (бакалаврським) рівнем. Загальновідомо, що успіх цього етапу практичної підготовки визначається не лише рівнем теоретичної підготовки, але й правильним розумінням мети і завдань практики, активністю, умінням поєднувати різні напрямки педагогічної діяльності у цілісну й водночас складну мозаїку навчально-виховного процесу.

У 2018-2019 н.р. педагогічну практику проходили 34 студенти 4-го курсу історичного факультету, які навчаються за напрямком підготовки «Історія». 17 грудня 2018 р. відбулася установча педагогічна конференція, на якій студенти отримали завдання педагогічної практики, ознайомилися з правами і обов’язками практикантів, змістом педагогічної практики, розглянули особливості оформлення звітної документації й т. ін. Розподіл студентів на практику та закріплення керівників від університету здійснюється на підставі відповідного наказу ректора, оголошення якого й стало завершальним пунктом установчої конференції.

Педагогічна практика тривала з 21 січня по 18 лютого 2019 р. Базу практики

склали середні загальноосвітні заклади міста Дніпра, серед яких СЗШ № 1, 9, 10, 19, 23, 67, 81, 119, 128; НВК № 12, 33, 66; НВК – ліцей № 100, НВК – гімназія № 12; НВО № 28, 79 та СЗШ № 17 м. Павлограда; СЗШ № 18 м. Новомосковська; СЗШ № 40 м. Кам'янського. Усі студенти вчасно і з великою відповідальністю приступили до виконання обов'язків вчителів-практикантів.

Перший тиждень практики традиційно переповнений хвилюваннями, знайомствами, в житті наших студентів з'явилися нові наставники й чи не перші підопічні, якими стали учні. Роль практиканта у цей період як правило зводилася до різних форм «пасивного» спостереження. Відвідуючи уроки, студенти намагалися співставляти набуті теоретичні знання, приклади методів навчання, детально розібрані на практичних заняттях компоненти уроків різних типів із тим, що відбувається в класі, отримували від вчителів пояснення й настанови. Тут же відбувалося знайомство з учнівськими класами, як правило вчителі надавали загальну характеристику окремим учням і учнівським колективам загалом, пояснювали особливості роботи з дітьми різного віку. Крім того, наші студенти мали змогу знайомитися з усіма формами шкільної документації, положення якої визначають особливості організації навчально-виховного процесу.

Упродовж наступного тижня студенти вже самостійно проводили уроки і виховні заходи. Цікавий штрих, характерний для цього навчального року – переважна більшість студентів в якості відкритого обрали урок вивчення нового навчального матеріалу. Нагадаймо, його «метою є оволодіння учнями новим матеріалом та новими способами діяльності. Найбільш ефективно процес засвоєння нових понять, умінь і навичок здійснюється учнями в ході активної діяльності, зумовленої застосуванням учителем різноманітних методів, засобів навчання та технологій» [2, с. 214], що не завжди вдається реалізувати у повній мірі молодому вчителю-практиканту. Правильна конструкція й уміло застосовані методичні прийоми у ході такого уроку допомагають учням відновити в пам'яті основні знання з попередньо вивченого курсу історії та надають можливість учителю виявити рівень базових знань та вмінь учнів. Зазначимо, в структурі такого типу уроку не передбачено елементу перевірки рівня знань учнів. Пропонуємо розглянути декілька прикладів методичних прийомів, до застосування яких вдалися наші студенти під час проведення відкритих уроків.

Як завжди з особливою оригінальністю вирішувати це педагогічне завдання взялася студентка Нефьодова Марина, яка вивчаючи в 11 класі тему «УРСР поч. 50-х – сер. 60-х рр.» для актуалізації пізнавальної діяльності учнів використала гру «Alias». Тут клас був поділений на три команди і доброволець від кожної витягнув завчасно приготовлений аркуш з переліком слів (дати, терміни, історичні постаті), які мають безпосереднє відношення до попередньої теми. Учням ставилося завдання пояснити ці слова, не називаючи їх та спільнокореневі. Переможцем визнавалася команда, яка вгадала всі позначені на аркуші слова найшвидше. Пропонувалося три варіанти: 1) С.Бандера, антисемітизм, атака Перл-Харбор, 22 червня 1941, Ленд-ліз; 2) В.Черчілль, колабораціонізм, бомбардування Хіросіми, 1 вересня 1941, пакт Молотова-Ріббентропа; 3) С. Ковпак, відкриття Другого фронту, Ялтинська конференція, 9 травня 1945 р., Райхскомісаріат Україна. Незважаючи на те, що це були учні 11-го класу, вони виконували завдання з великим захопленням і проявляли неабияку зацікавленість.

Заслуговує на увагу урок вчителя-практиканта Ткаченко Марини на тему «Україна в умовах політики «перебудови», також проведений в 11 класі. Тут мотивація пізнавальної діяльності учнів відбулася через постановку проблемних питань щодо критичного становища в СРСР середини 1980-х років, вихід із якого пов'язувався з необхідністю радикальних перетворень. «Методична інтрига» полягала в тому, що вона розповіла учням анекдот тих років:

«В Московський ресторан прийшли іноземці. Дивляться і дивуються.

– Чому у вас котлети квадратні? – У нас перебудова!

– А чому недосмажені? – Працюємо з прискоренням!

– А чому так сміливо про це говорите? – Так у нас гласність!» [3].

Після такого гумористичного вступу вчитель-практикант поставила учням відповідні запитання: Чи відповідає цей анекдот періоду гласності? Чому? Чи відбулися ці радикальні перетворення?

Проводячи відкритий урок у 7 класі Фролова Вікторія застосувала декілька методичних прийомів для актуалізації роботи учнів. Серед них – оголошення результатів перевірки рефератів з детальним аналізом окремих, які учні написали за результатами вивчення попередньої теми, та вирішення коротенького завчасно складеного історичного кросворду. Після такого доволі інтенсивного вступу Вікторія практично непомітно повела учнів стежинкою нової теми, й тут застосовуючи різноманітні методичні підходи, які забезпечили доволі високий темп роботи в класі. Інколи ставалося так, що необхідні висновки з розглянутого історичного матеріалу робилися самим учнями.

На уроках практиканти застосовували різні види текстів, які класифікуються за характером інтерпретації (тлумачення, розкриття змісту) історичної інформації не тільки істориками-науковцями, а й письменниками і учасниками подій. Вони по різному підходять до змісту історії і тому розрізняють різні типи інтерпретації: науково-популярна, освітня, художня, популярна історія, персональна (спогади, мемуари, розповіді, листування) [2, с. 140-141]. Саме останній тип, який потребував ще й творчого пошуку, був використаний студентами.

При вивченні історичних персонажів наші студенти також демонстрували нестандартний підхід. Зокрема, залучалася додаткова література у вигляді мемуарів і спогадів, на прикладі яких було продемонстровано освітницький потенціал методу контент-аналізу. При вивченні теми «Латинська Америка. Утворення незалежних держав та діяльність Симона Болівара» у 9-му класі студент Омельченко Олександр використав уривок з твору С. Болівара «Про суспільну освіту», який вийшов з-під пера автора майже 200 років тому. Учні проявили особливий інтерес до цитати: «Виховання душ і сердець молоді – ось наука Наставника, його мета. Коли його розсудливість і здатності зможуть відобразити в душах дітей головні принципи чесноти і честі; коли він засобами благих прикладів і невигадливих повчань прищепить їм огиду до наживи, так що жар їхніх сердець швидше розгориться перед духовними цінностями, ніж при вигляді золотих монет; коли учні будуть більш стурбовані тим, що не добилися нагороди за похвальні успіхи в заняттях, саме тоді можна сказати, що Наставник заклав міцний фундамент суспільства, міцно вселив в дітей благородну відвагу, що дає їм сили, щоб протистояти принадності неробства і присвятити себе праці. Все це дозволить молоді домагатися небачених успіхів в мистецтвах і науці». Обговорення цього уривку викликало в класі жваву дискусію про погляди генерала на освіту та місію вчителя [1, с.133].

Вивчаючи вже згадану тему Нефьодова Марина запропонувала поділеним на дві групи учням тексти-спогади сучасників про смерть «батька всіх народів» Й. Сталіна. Кожна група ознайомилась зі своїм тестом, а далі відбулась дискусія, у процесі якої перед учнями були поставлені проблемні питання. Учні успішно справилися з вирішенням цього завдання. Тексти надавалися мовою оригіналу.

Підбиття підсумків уроку відбулося шляхом фронтальної бесіди. Урок повністю відповідав віковим особливостям учнів, а його структура відповідала типу. Наприкінці уроку практикантка оголосила оцінки та провела інструктаж з домашньої роботи. Відзначається піднесений настрій учнів на уроці. Діти були достатньо завантажені роботою і отримали радісне відчуття успіху. Створена атмосфера уроку сприяла відкритості школярів, які змогли розкрити свої здібності, повністю демонструвати знання,

вміння і навички. Цей урок – це приклад забезпечення саморозвитку в процесі оволодіння знаннями, самоосвіти, самовираження кожного учня, що всіляко сприяє розвиткові його мислення, емоційної сфери, збагачення особистого досвіду.

21 лютого 2019 р. на історичному факультеті відбулася підсумкова педагогічна конференція, в ході якої підкреслювалося значення цієї частини практичної підготовки й професійного становлення майбутнього педагога, оволодіння секретами майстерності вчительської професії. Представники всіх шкіл поділилися своїми роздумами і враженнями від перших самостійних уроків і виховних заходів, акцентувалася увага на певних труднощах, які виникали в роботі з дітьми, висувалися пропозиції щодо вдосконалення організації педагогічної практики.

Найкращі виступи студентів про роботу в школі під час практики, які яскраво висвітлювали різні питання шкільного життя, були відмічені символічними нагородами.

Список використаних джерел

1. Болівар С. Об общественном образовании / Избранные произведения: речи, статьи, письма, воззвания. 1812-1830 / С. Боливар. – М.: Наука, 1983. – С. 131–136. 2. Пометун О. Методика навчання історії в школі / О. І. Пометун, Г. О. Фрейман. – К.: Генеза, 2006. – 328 с. 3. Анекдоти часів «перебудови». Доступно з: https://allperestroika.ru/anekdoty%20perestroiki.html?fbclid=IwAR3z_GjqW23f1kCzRw QSk2OWv1FhGBiuLiT2MrnQATQicz6CcA8GACa7n8.

O. V. Karasyova

ENGLISH EDUCATIONAL VIDEO AS A TOOL OF STUDENTS' INDEPENDENT THINKING ACTIVATION

I. Introduction. The actuality of the article is that one of the main aims of teaching is to create better natural conditions to activate students' independent thinking, work, creative abilities and skills, preparing students for real everyday life.

There are many works devoted to the educational videos of teaching English, such as Haywood N, Larsen-Freeman D., Meyer B., Means B. and others.

II. Formulation of the problem. The task of the article is to reveal the ways of using educational English videos to activate students' independent thinking.

III. Results. The analysis of the investigation showed that nowadays educational videos are one of the most effective and can be regarded as active tools of teaching English at present. They allow to develop students' independent thinking while speaking and writing, comprehension of watching, usage English in all spheres of our life.

The analysis of the materials [1, 2, 3, 4] showed that the presentation of English video lessons with the help of skype and online technologies allow teachers to organize students' work, stimulate students' activity and thinking, and give input for talking and creative thinking.

According to the analysis of the scientific works [3, 6], we can surely say that one of the effective methods to activate students' thinking is to study English grammar using educational videos with grammar presentations, explanations, and tasks. We can use a number of tests for different level students to present, product and practice the grammar material and stimulate the process of synthesis and analyses of the given materials.

Also, the best way to improve and even direct the way of independent students' thinking are video and movie activities worksheets which can contain different tasks for development of students' independent thinking such as a gap-fill exercises, a vocabulary matching, crosswords, putting sentences from the video in the correct order, true/false exercises, creating questions and discussions after watching. Educational videos contain the presentation of new words, grammar patterns. Watching video films, episodes used in everyday

English speech make students analyze the situations and express their own point of view on the topic of the videos.

It should be mentioned that organizing the training of listening we can organize the development of creative thinking using videos too. When students write the words and word combinations on the watched information, they remember the meaning of the phrases they heard better while watching, and then keep in their mind how the given words should be written. Students can better remember the meaning and usage of clichés and idiomatic expressions when watching video and discussing it in small groups or teams. [1, 6, 7]

IV. Conclusions. So, in conclusion, one can say that using educational videos in teaching English is an effective method of language learning. This method of teaching activates students' independent thinking and plays a prominent role in the training of future specialists. English video lessons give a good practice for developing language skills and abilities, and help teachers to organize students' independent work, stimulate their motivation for learning a foreign language.

References

1.Davis V.A. Using Skype in the classroom (or just learning how to use it!) 2006, August, from http// coolcatteacher.blogspot.com/2006/10/using-skype-in-classroom-or-just.html. 2.Larsen-Freeman, D. (2000). Techniques and Principles in Language Teaching (2nd ed.). Oxford: Oxford University Press. 3.Means B., Toyama Y., Murphy R., Bakia M., and Jones K., 2010. «Evaluation of evidence–based practices in online learning: A meta–analysis and review of online learning studies,» Washington, D.C.: U.S. Department of Education. 4.Meyer B., Haywood N, Sachdev D. and Faraday S. (2008),» What is independent learning and what are the benefits for students?», London, London: Department for Children, Schools and Families Research Report 051. 5.Macsuga Gage A, Simonsen B, Briere D. (2012), «Effective teaching practices that promote a positive classroom environment beyond behavior», Vol. 22(1), pp. 14–22. 6.Rodgers, T. S. (2001). Language Teaching Methodology (ERIC Issue Paper). Washington, DC: ERIC Clearinghouse on Languages and Linguistics. 7.Summers J.J., Waigandt A., and Whittaker T.A., 2005. «A comparison of student achievement and satisfaction in an online versus a traditional face–to–face statistics class,»Innovative Higher Education, volume 29, number 3, pp. 233–250.

О. Т. Кнобель, Н. А. Безпалько

ВИКОРИСТАННЯ ҐАДЖЕТІВ У НАВЧАННІ – НЕ ПРОБЛЕМА, А НЕОБХІДНІСТЬ

Сьогодні ґаджетом можна вважати будь-який цифровий прилад, досить невеликий, щоб одягти на руку, покласти до кишені або підключити до персонального комп'ютера, телефона, айфона, смартфона… Систематична перевірка знань великої кількості студентів призводить до необхідності автоматизації проведення тестування знань, використання комп'ютерної техніки та відповідних програм перевірки вивченого. Однією з систем комп'ютерного тестування знань, яка з успіхом використовується викладачами, є система **Kahoot** – онлайн-сервіс для створення вікторин, дидактичних ігор, тестів тощо для перевірки знань як на етапі повторення та закріплення вивченого на попередній парі матеріалу, так і на етапі вивчення нової теми. Важливо те, що телефонами користуються в аудиторії усі – викладач і студенти.

Особливості ресурсу **Kahoot:** найкраще працювати наживо в аудиторії, оскільки тестові запитання висвітлюються на екрані викладача; використовується для інтегрування в онлайн-курси (наприклад, через посилання в системі Moodle).

Для участі в роботі не потрібна попередня реєстрація. Ті, у кого на телефон скачана програма **Kahoot** , розпочинають роботу наступним чином. 1 крок: на робочому столі телефона натиснути на значок цього мобільного додатку. 2 крок: унизу екрана натиснути на палітру з чотирьох кольорів. 3 крок: набрати цифровий код, висвітлений на екрані, і кнопку **Enter.** 4 крок: набрати власне ім'я **(Nickname)** і рядок зі словами **OK,go!**

У кого немає мобільного додатку, заходять, наприклад, в **Google.** Набирають слово **Кахут** (українською) або **Kahoot** (англійською). Обирають посилання, в другому рядку якого написано **play.kahoot.it** (для виконання завдань). Посередині на білому фоні **(Game PIN)** необхідно ввести цифровий код, що на екрані. Натиснути нижче на темний фон зі словом **Enter.** На екрані знову дві лінійки. У верхній на білому фоні вводимо власне прізвище чи ім'я **(Nickname).** Далі натискаємо на темну кнопку зі словами **OK,go!**

Є третій варіант. Направляємо сканер телефона на **QR–**код, що на екрані, й виконуємо 3 і 4 кроки.

На екрані під цифровим кодом почергово з'являлися імена усіх учасників тестування. Викладач розпочинає опитування, натиснувши кнопку **Start.** Лише на великому екрані можна прочитати запитання і відповіді на прямокутниках певного кольору. На телефонах відображені тільки кольорові прямокутники. Кожен учасник, обравши правильну, на його думку, відповідь, бачить на своєму екрані або зелену галочку (відповідь правильна), або червоний хрестик (відповідь неправильна). Викладач продовжує тестування, натиснувши кнопку **Next.** На екрані після завершення кожного тесту висвітлюється рейтинг, на який впливає не лише правильність, але й швидкість відповіді. Далі процес повторюється до завершення опитування. По закінченні роботи на екрані ми бачимо лише три кращих результати. За бажанням викладач може показати весь рейтинг, натиснувши кнопку **Get Results.**

Постає питання: скільки ж разів на занятті можна пройти онлайн-тестування? Скільки вважатиме за потрібне викладач. Закривши одну сторінку, можна перейти до виконання тестів з іншої теми. Для цього слід знову ввести цифровий код (він щоразу буде інший), ім'я і т.д.

Додаток Kahoot має вбудований редактор символів, що дозволяє вводити навіть прості формули з математики, не кажучи про підготовку до ЗНО з будь-якого предмета чи вивчення наочного матеріалу на клінічних дисциплінах. Викладач, маючи в комп'ютері тестові чи будь-які інші напрацювання, перекидає (загружає) матеріал у мобільний додаток Kahoot, що займає 15-20 хвилин для підготовки одного заняття. Час на підготовку до тестування безпосередньо на занятті – приблизно 2-3 хвилини. Час на виконання тесту регулюється (змінюється) викладачем (максимум 120 секунд). Після завершення онлайн-опитування учасники отримують рейтингову шкалу (хто швидко й правильно відповідав – займає, відповідно, перше місце в рейтингу). Тож викладач має змогу автоматично оцінити перших у рейтингу студентів, а решту – опитати додатково. Це стимулює студентів до регулярного виконання домашніх завдань і систематичної підготовки до занять. Брати участь у тестуванні можуть як викладачі, так і студенти одночасно, що не менш важливо для обох сторін: студент відчуває себе рівноправним учасником опитування. Студенти також можуть самостійно створити й запропонувати тест-опитування для суперників, працюючи в малих групах. Не менш важливий психологічний фактор: замість заборони використання ґаджетів відбувається заохочення до їх використання та ще й з користю. Не обов'язково студентам реєструватися в системі Kahoot, можна перейти через URL – адресу (Kahoot.it) або через Google, через QR–код або мобільний додаток (попередньо зареєструвавшись). Тож використання ґаджетів– це вже не проблема, а необхідність.

Список використаних джерел

1.Kahoot! | Learning Games | Make Learning Awesome! – URL: https://kahoot.com/. ***2.****Kahoot! | Play this quiz now! – URL:https://play.kahoot.it/. 3.Kahoot! – онлайн-сервіс для створення вікторин, дидактичних ігор. – URL: https://www.pedrada.com.ua/.../276-kahoot-onlajjn-servis-dlj. 4. Вчимо українську мову з Kahoot – ЦеНІТ* ceit-blog.ucu.edu.ua/.../vchymo-ukrayinsku-movu-z-kahoot/. *5.П'ять сервісів для створення онлайн-вікторин – Медіаграмотність. – URL: https://ms.detector.media/.../pyat_servisiv_dlya_stvorennya_.*

Т. В. Кірєєва, Б. О. Басіна, Н. К. Кравченко

НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА: ВІД ТЕОРЕТИЧНИХ ЗНАНЬ ДО ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

В умовах модернізації вищої освіти України, особливого значення набуває вдосконалення якості підготовки спеціалістів. Важливою складовою цього процесу є формування професійної готовності студента. Остання визначається як особистісна якість, що проявляється у позитивній самооцінці себе як суб'єкта майбутньої професійної діяльності та прагненні займатися нею після закінчення вищого навчального закладу (ВНЗ) [2, 3].

Збереження та підвищення вмотивованості студента продовжувати роботу за обраним напрямом набуває особливого значення для викладачів медичних ВНЗ. Це обумовлено тим, що позитивна оцінка себе як майбутнього лікаря, здатного до розв'язання складних клінічних задач, не менш важлива ніж економічна складова майбутньої професії, яку, небезпідставно, звинувачують у кадрових проблемах медицини [1].

Підчас навчання у медичному ВНЗ студент, до певного часу, вирішує, здебільшого, теоретичні задачі формуючи підґрунтя для наступних етапів освітнього процесу. Проте на четвертому курсі навчання на клінічних базах передбачає вдосконалення навичок спілкування з хворими та фізикальних методів обстеження. На цьому етапі важливим є формування у майбутнього лікаря здатності до застосування набутих раніше теоретичних знань на практиці біля ліжка хворого [4].

За програмою нашого ВНЗ опанування та відпрацювання практичних навичок з внутрішньої медицини на четвертому курсі здебільшого, побудовано на роботі студента у якості помічника лікаря у відділенні, з наступним обговоренням ключових та проблемних моментів з викладачем.

Тобто студент повинен навчитись долати труднощі, пов'язані з особливостями професії, а саме: перебороти гидливість та страх перед хворими, небажання пацієнтів спілкуватись із студентами та багато іншого. Такий стрімкий перехід від теорії до практики та пов'язані з цим труднощі можуть негативно вплинути на самооцінку студента, викликати сумніви у здатності застосовувати старі та засвоювати нові знання в умовах клінічної практики.

Саме тому, проведене нам дослідження було спрямовано на визначення самооцінки студентами рівня володіння практичними навичками з внутрішньої медицини та проблем, пов'язаних з їх засвоєнням.

Було проведено анонімне анкетування серед 90 студентів четвертого курсу які завершили цикл «внутрішня медицина» та навчально-виробничу практику.

Метою дослідження було визначити як студенти оцінюють свій рівень володіння практичними навичками та з'ясувати фактори які, на думку респондентів, допомагають у їх засвоєнні.

Нами було складено анкету, яка включала п'ять розділів. Перші два визначили як студенти оцінюють свій рівень володіння певним, затвердженим програмою, переліком практичних навичок, та які з них були найскладнішими для засвоєння.

Для оцінки рівня володіння практичною навичкою було запропоновано наступні характеристики: «добре володію», «володію, але невпевнений у правильності виконання», «погано володію», «зовсім не володію». Аналіз отриманих даних показав, що загалом студенти позитивно оцінили свій рівень володіння навичками з пропедевтики внутрішніх хвороб, а саме опитуванням та збором анамнезу (50 % – «добре володію»). Проте, більшість опитуваних (73,3±8,0 %) були невпевнені у правильності виконання фізикальних методів обстеження.

Водночас, опитування серед викладачів виявило дещо іншу картину. Лише невелика кількість студентів демонструють дійсно добре володіння навичками з огляду хворих. Більшість – не здатні повною мірою реалізувати свої знання. Тобто, якщо попросити студента виконати певне завдання, наприклад визначити межі серця, то він, іноді з помилками, виконає його. Проте самостійно провести повний огляд хворого та скласти з певних навичок алгоритм, з урахуванням даних скарг та анамнезу, виявляється для більшості складним завданням. Це свідчить про те, що студенти повинні навчитись сприймати хворого як єдину систему, а захворювання – не як окремий процес в межах органу, а як подію у масштабах організму. У цьому і полягає роль навчально-виробничої практики – перейти від відпрацювання окремих навичок обстеження, до роботи з пацієнтом в цілому.

Серед лабораторних досліджень найгірше оцінений рівень володіння ліпідограммою та аналізом плевральної рідини («погано володію», «зовсім не володію» – 33,3±8,6 % та 40,0±8,9 % відповідно). Слід зазначити, що це єдині навички які студенти позначили як «зовсім не володію» (n=4). Такі результати можна пояснити тим, що, на жаль, ці види обстеження за різних причин не часто зустрічаються у терапевтичних відділеннях, тому відсутній компонент повторення і закріплення вивченого матеріалу.

Загалом, серед лабораторних досліджень, студенти найкраще оцінили своє вміння трактувати загальні аналізи крові та сечі та рівень глюкози крові. Менш впевнені вони були у знаннях щодо біохімічного аналізу крові, а саме: «володію, але невпевнено» – 56,7±9,0 % (n=50), «добре володію» – 23,3±7,2 % (n=21).

Серед усіх інструментальних методів дослідження студенти позитивно оцінили свій рівень знань з рентгенографії грудної клітини та спірометрії. Проте остання була позначена як «добре володію» у більшості опитуваних. Слід зазначити, що розбір спірометрії входить як у програми навчально-виробничої практики так і до декількох тем практичних занять, тому студенти мають змогу додатково розібрати усі проблемні питання. Також було проведено аналіз найскладніших для засвоєння, на думку студентів, практичних навичок (рис. 1). Аналіз анкет показав, що найскладнішими для засвоєння практичними навичками були: ліпідограмма (70,0±4,8 %) і аналіз плевральної рідини (46,7±5,3 %), на третьому місці – біохімічний аналіз крові та фізикальні методи обстеження (33,3±4,9 %).

Рисунок 1. **Практичні навички, які викликали найбільші труднощі**

Окрім рівня володіння певними практичними навичками нам було важливо визначити які види роботи сприяють їх засвоєнню. Аналіз показав, що найкраще практичні навички засвоюються підчас роботи з викладачем, а найменш ефективним, на думку студентів, видом роботи є аналіз літературних джерел (рис. 2). Не зважаючи на це, 93 % студентів при підготовці до занять використовували додаткову літературу.

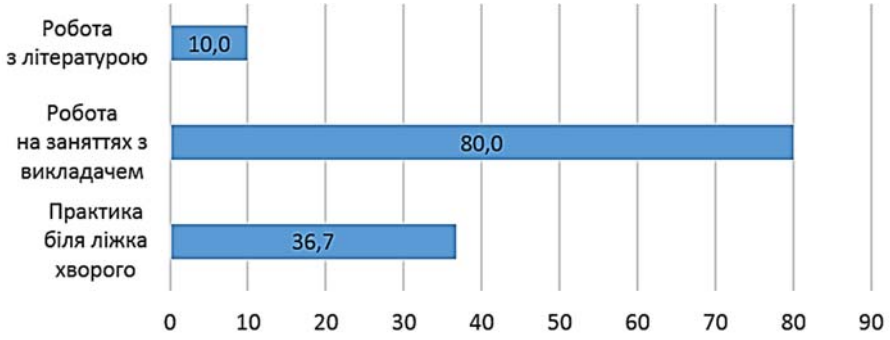

Рисунок 2. **Види роботи які, на думку студентів, найбільш допомогли у засвоєнні практичних навичок**

Такі дані можуть свідчити про невміння студентів ефективно працювати з літературою, а саме вирізняти серед різноманітних, здебільшого електронних ресурсів ті які варті уваги. Тому, на нашу думку, необхідно приділяти більше уваги навчанню студентів роботі з літературою, а також створювати доступні в електронному вигляді добірки літератури за темами занять. Сучасні студенти на мають бажання та змоги відвідувати бібліотеки, тому процес викладання потрібно адаптувати до потреб учнів.

Також було проведено аналіз факторів які студенти вважають найбільш важливими для формування клінічного мислення. Визначено, що робота біля ліжка хворого з викладачем сприймається переважною більшість респондентів як найбільш ефективний вид роботи у цьому напрямі. (рис. 3).

Рисунок 3. **Фактори, які, на думку студентів, впливають на формування клінічного мислення**

Тобто спостереження за роботою більш досвідчених колег допомагає студентам зрозуміти логіку побудови клінічного діагнозу з на перший погляд непов'язаних фрагментів.

Таким чином, можна зробити висновок що, незважаючи на досить стрімкий перехід від теорії до практики, більшість студентів позитивно оцінюють свої знання і вміння та добре справляються з засвоєнням нових навичок біля ліжка хворого. Проте дані анкетування свідчать на користь того, що найбільш впевнено студент почувається працюючи не самостійно, а під керівництвом викладача. На нашу думку поєднання самостійної роботи біля ліжка хворого з певною часткою годин на опрацювання навичок з викладачем дозволить з одного боку проявити студенту деяку самостійність, а з іншого дасть змогу викладачу своєчасно виявити та скорегувати так звані «слабкі місця» практичної та теоретичної підготовки учня.

Також при підготовці до занять необхідно зіставляти діагностичні можливості відділення де проходить навчально-виробнича практика та його нозологічну структуру.

Це дозволить своєчасно доповнити навчальну програму необхідним додатковим матеріалом (зразки певних аналізів та методів обстеження), та запобігти зниженню рівня володіння навичкою, обумовленому неможливістю її відпрацювання на практиці.

Список використаних джерел

1.Агапова, М. О. Самоконтроль та самооцінка як складники навчальної діяльності майбутніх інженерів-педагогів у процесі вивчення педагогічних дисциплін / М. О. Агапова // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2013. – № 4. – С. 64-71. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tipuss_2013_4_11. 2.Баранник, В. Самооцінка та її місце в структурі самосвідомості / В. Баранник //Соціальна психологія, 2006. − № 3 (17). − С.95−101. 3.Фіцула, М. М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. - К.: Видавничий центр «Академія», 2000. - 544 с. 4.Шухтін, В. О. Інноваційні методи викладання студентам медичних факультетів / В. О. Шухтін, І. В. Шухтіна // Новий Колегіум. − 2015. − № 2. – С. 51-54. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NovKol 2015 2 15.

В. Ю. Кива

ДІАГНОСТУВАННЯ РОЗВИНЕНОСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ СИСТЕМИ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ

Нині на всі сфери суспільного виробництва, у т.ч. на систему вітчизняної освіти суттєво впливають чинники інформаційного суспільства, насамперед інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), які створюють сприятливі умови для надання громадянам широкого спектру освітніх послуг. Можна стверджувати, що вони суттєво модернізують сучасну систему освіти на всіх рівнях, у т.ч. і безпосередньо системи військової освіти (СВО), яка є складовою державної системи освіти, що забезпечує процес підготовки офіцерських кадрів відповідно до освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівнів. Слід наголошувати, що СВО має забезпечувати підготовку компетентних військових фахівців, що буде сприяти боєздатності та боєготовності Збройних сил України. В інформаційному суспільстві суттєвому покращенню їх професійної підготовки можуть сприяти мережеві освітні дата-центри та сучасні ІКТ. Особливо важливим у цьому аспекті вбачається здатність викладачів комплексно їх використовувати відповідно до освітніх військово-професійних потреб курсантів (слухачів). У зв’язку з цим слід наголошувати, що їх інформаційно-комунікаційна підготовка має відповідати вимогам, з одного боку, інформаційного суспільства, а з іншого – військової сфери, яка широко використовує найсучасніші інформаційні технології. Відповідно освітній процес щодо розвитку та вдосконалення інформаційно-комунікаційної компетентності (ІКК) офіцерів має бути динамічним і неперервним, оскільки інформаційні технології систематично та швидкими темпами оновлюються та вдосконалюються. А отже, викладачам необхідно постійно підвищувати свою кваліфікацію (професійно-педагогічну компетентність) відповідно до змін, які відбуваються в інформаційному суспільстві [2]. У зв’язку з цим виникає гостра необхідність в об’єктивному визначенні рівнів розвиненості ІКК викладачів закладів вищої військової освіти в процесі підвищення кваліфікації в системі післядипломної освіти, а саме – якісних і кількісних характеристик її стану та динаміки.

Аналіз наукових джерел і дисертацій щодо дослідження ІКК різних фахівців показує, що наукові дослідження щодо визначення критеріїв і показників діагностування її розвиненості ведуть як зарубіжні, так і вітчизняні науковці (В. Биков, П. Грабовський, А. Гуржій, Г. Дегтярьова, А. Кочарян, Н. Сороко, О. Спірін, І. Тимофєєва, Г. Федорук, Джосе Луїс Лазаро Кантабрана (Jose Luis Lazaro Cantabrana), Мірейя Усарт Родрігес (Mireia Usart Rodriguez), Мерс Гісберт Сервера (Merce Gisbert Cervera) [9], Дэвід Роберт Карлесс (David Robert Carless), Гордон Роуленд

Джоухін (Gordon Rowland Joughin), Магдалена Мо Чінг Мок (Magdalena Mo Ching Mok) [3], Ауреліо Вілла Санчес (Aurelio Villa Sanchez), Мануєль Поблета Руіз (Manuel Poblete Ruiz) [4], Антоніо Кальвані (Antonio Calvani), Антоніо Картелі (Antonio Cartelli), Антоніо Фіні (Antonio Fini), Марія Раньєрі (Maria Ranieri) [5], Саймон Хупер (Simon Hooper), Ллойд П. Рібер (Lloyd P. Rieber) [6], Стефані Карретро (Stephanie Carretero), Рійна Вуорікарі (Riina Vuorikari), Ів Пуні (Yves Punie) [7], Ганс Полдоя (Hans Poldoja), Терьє Вялятага (Terje Väljataga), Март Лаанпере (Mart Laanpere), Кайріт Тамметс (Kairit Tammets) [8] та ін.). В їх наукових напрацюваннях містяться концептуальні, теоретичні та методичні аспекти для обґрунтування діагностичного інструментарію щодо предмету наукового дослідження – діагностування ІКК викладачів системи військової освіти.

Але, незважаючи на вагомі результати досліджень цих та інших науковців, доводиться констатувати, що нині не існує загальноприйнятих критеріїв і показників для діагностування розвиненості ІКК викладачів закладів вищої військової освіти.

Вважаємо, що наукове визначення критеріїв і показників розвиненості ІКК викладача з урахуванням специфіки їх педагогічної діяльності в системі військової освіти є важливим дослідницьким завданням як в теоретичному, так і практичному аспектах, а передумовою цього є взаємопов'язаність і взаємозумовленість цих понять, зокрема науково обґрунтований вибір критерію значною мірою зумовлює правильний вибір системи показників і, навпаки, якість показника залежить від того, наскільки він повно й об'єктивно характеризує конкретний критерій.

Слід наголошувати, що до критеріїв необхідно сформулювати чіткі вимоги. Наприклад, науковці висувають такі вимоги: «об'єктивність, тобто відображення ознак, притаманних предмету, який досліджується, незалежно від свідомості та волі суб'єкта дослідження; відображення суттєвих ознак предмета діагностування; стійкість і постійність досліджуваних ознак; зв'язок із цілями, завданнями, функціями та змістом конкретного психологічного дослідження; безпосередній зв'язок між метою і кінцевим результатом досліджуваного явища» [1, с. 117].

Так, **критерієм** вважаємо мірило, ознака, за допомогою якого діагностується ІКК викладачів, що безпосередньо дає можливість з'ясувати ступінь її сформованості та розвиненості за різними показниками на основних етапах педагогічного експерименту.

У дослідженні критерії дають можливість визначати як її зміст і актуальний стан на різних етапах педагогічного експерименту, так і з'ясувати динаміку її сформованості/розвиненості. Вважаємо, що обрані критерії мають бути об'єктивними і включати найсуттєвіші та провідні ознаки досліджуваного явища – ІКК викладачів і відображати динаміку її сформованості/розвиненості в просторі та часі.

Варто зазначити, що в сучасній педагогічній літературі дефініція поняття «критерій» тісно взаємопов'язана з терміном «показник». Відповідно кожен критерій складається із сукупності показників, які консолідують та уточнюють змістовне наповнення кожного критерію. Слід наголошувати, що ефективність формування та розвитку ІКК викладачів залежатиме не тільки від розроблення критеріїв, але й чіткого визначення їх показників, оскільки власне їх динаміка дає можливість наголошувати про наявність або відсутність, наприклад, певних позитивних зрушень у досліджуваному педагогічному явищі, а в цьому випадку – ІКК викладача.

Слід підкреслити, що кількість показників має бути оптимальною у кожному критерії з метою забезпечення об'єктивного діагностування ІКК викладачів. Вважаємо це однією з найбільш важливих методологічних вимог – показники мають бути зрозумілими, конкретними, достатніми та доступними для вимірювання ІКК викладачів. Крім того, кожен із показників має бути достатньо містким і відображати суттєву складову, характеристику кожного критерію.

Виходячи із сутності критеріїв, показниками є їх конкретні якісні (кількісні) характеристики сформованості/розвиненості ІКК викладачів, які дозволяють проводити їх спостереження та вимірювання. Таким чином, під **показниками** розуміємо конкретний прояв та якість ІКК викладачів як суб'єктів педагогічної діяльності в інформаційному суспільстві, зміст, методики та технології педагогічної діяльності яких мають свою специфіку в системі військової освіти.

Таким чином, на основі врахування посадових компетенцій викладачів, специфіки викладання ними насамперед загальновійськових і військово-спеціальних дисциплін, вимог інформаційного суспільства до цілей, змісту, особливостей і результатів педагогічної та навчальної діяльності суб'єктів СВО, а також сучасних методологічних вимог до змісту ІКК фахівців визначаємо **критерії та показники діагностування розвиненості ІКК викладачів системи військової освіти**.

1. **Ціннісно-мотиваційний** критерій, який є «стартовим і стрижньовим», оскільки характеризує цінності і мотивацію викладача, як суб'єкта педагогічного буття, в інформаційному суспільстві взагалі та до використання ІКТ у педагогічній діяльності, зокрема. Вони безпосередньо відображаються в їх потребі в досягненні успіху у науково-педагогічній діяльності; відчутті соціальної значущості своєї педагогічної діяльності та її усвідомленні та сприйнятті, в активній свідомій участі у вирішенні науково-педагогічних завдань; самоствердженні як суб'єкта інформаційного суспільства в СВО; прагненні до постійного розвитку та саморозвитку як суб'єкта педагогічної діяльності; прагненні до активного застосування та системного впровадження ІКТ у свою педагогічну діяльність, як елемента надання освітніх послуг у навчальному закладі СВО.

Показниками цього критерію є цінності науково-педагогічної діяльності із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, мотивація до розвитку своєї ІКК як суб'єкта педагогічного буття в системі військової освіти.

2. **Когнітивний** критерій є знаннієвою підвалиною ІКК викладача, який характеризує володіння ним системними, теоретичними і найголовніше – практичними чи прикладними інформаційно-комунікаційно-технологічними знаннями у таких аспектах:

1) теоретичні: знання сутності понять «інформація», «інформаційно-комунікаційна діяльність», «інформаційна потреба», «пошук інформації», «якісно-змістове перетворення інформації», «інформаційно-аналітичне оброблення даних», «інформаційно-аналітична діяльність», «інформаційно-аналітична компетентність», «засоби комунікації в інформаційному суспільстві»;

2) технологічні: знання видів інформаційного пошуку, інформаційно-бібліографічних ресурсів, пошуку інформації в Інтернеті, методів і засобів пошуку інформації, джерел інформації, пошукових систем, принципів відбору інформації, технології збереження інформації, методів оброблення інформації, методів аналізу інформації, видів синтезу інформації;

3) прикладні як викладача конкретної навчальної дисципліни, оскільки зміст і методика її викладання завжди унікальна та має свої певні методичні особливості та специфіку, як наприклад, навчальна дисципліна «*Імітаційне моделювання ведення бою підрозділами різних видів і родів військ*».

Показниками цього критерію є знання теорії ІКТ і методики їх застосування у процесі викладання конкретних навчальних дисциплін майбутнім офіцерам; знання теоретичних основ аналізу та прийняття рішень у військовій справі; знання технологій моделювання процесів (явищ), наприклад, організації та ведення бою підрозділами та частинами різних видів і родів військ; знання теоретичних положень кібербезпеки у процесі використання ІКТ у військовій сфері; знання сучасних апаратно-програмних засобів; знання технологій розроблення програмних засобів.

3. **Технологічний** критерій складає діяльнісно-поведінкову підвалину педагогічного буття викладача в інформаційному суспільстві. Він визначає сформованість/розвиненість загальних практичних здатностей застосовувати викладачами ІКТ як у повсякденному житті та евентуальну можливість використання у своїй педагогічній діяльності в СВО, а також демонструє власний практичний досвід актуалізації ІКК у різних стандартних і нестандартних ситуаціях педагогічного буття та викладанні конкретної навчальної дисципліни.

Його показники такі: здатність викладача системно використовувати ІКТ для вирішення різноманітних професійно-педагогічних завдань згідно з цілями та методикою викладання конкретних загальновійськових і військово-спеціальних дисциплін; здатність розробляти та використовувати сучасні апаратно-програмні засоби для реалізації педагогічних функцій та їх перевірка на кібернетичну вразливість.

4. **Функціональний** критерій є інтегральним, оскільки характеризує практичну діяльність викладача СВО в інформаційному середовищі, а також його інформаційну і комп'ютерну грамотність як суб'єкта науково-педагогічної діяльності; здатність і готовність до пошуку й аналізу інформації, її синтезу, порівняння, абстрагування, узагальнення та конкретизації за допомогою ІКТ зі врахуванням специфіки викладання конкретних загальновійськових і військово-спеціальних дисциплін; гнучкість і критичність практичного – водночас і військово-професійного, і фахового мислення, наявність навичок, умінь, а в ідеалі здатностей щодо роботи з апаратно-програмним забезпеченням і його використання у науково-педагогічній діяльності; випереджальний характер практичного застосування ІКТ у педагогічному середовищі СВО.

Показники такі: здатність розробляти інформаційні програмні засоби для використання у викладанні конкретних загальновійськових і військово-спеціальних дисциплін; здатність синтезувати різні програмні засоби для підвищення ефективності науково-педагогічної діяльності; здатність використовувати ІКТ у науково-педагогічній діяльності.

5. **Рефлексивний** критерій є вкрай важливим, а інколи і вирішальним, оскільки він дає можливість діагностувати суб'єктну здатність і найголовніше – психологічну, особистісну та професійну готовність викладача до практичного застосування ІКТ у науково-педагогічній діяльності. Зміст цього критерію полягає в усвідомленні ним себе як суб'єкта науково-педагогічної діяльності та суб'єктному ставленні до себе як до науково-педагогічного працівника. Науковці слушно наголошують, що суб'єктність, підвалину якого складає рефлексивність будь-якого фахівця, у т.ч. безпосередньо військового викладача, є інтегративним компонентом, оскільки визначає суб'єктну та професійну здатність фахівця творчо і водночас професійно застосовувати інформаційні технології для реалізації своїх посадових функцій [1, с. 88]. Цей критерій дає можливість з'ясувати чи викладач СВО дійсно є суб'єктом інформаційного суспільства, визначити його професійну та навчальну суб'єктну активність в освітньому середовищі закладу вищої військової освіти, усвідомлення ним важливості власних інформаційно-комунікаційних дій у процесі реалізації педагогічних функцій.

Для їх успішної реалізації за допомогою сучасних ІКТ важливими є суб'єктні якості викладача, які формуються та розвиваються поступово під впливом різних чинників і процесів, у т.ч. й інформаційних і фахових. Це усвідомлення власних цілей і результатів педагогічної діяльності та свого професійного розвитку, у т.ч. безпосередньо в інформаційному аспекті, що передбачають самопізнання, об'єктивне самооцінювання власних сил і можливостей щодо застосування ІКТ у педагогічній діяльності, об'єктивне і критичне ставлення до себе як до суб'єкта інформацій-

ного суспільства і результатів власної діяльності як до суб'єкта педагогічної діяльності в системі військової освіти. Показниками рефлексивного критерію є науково-педагогічна суб'єктність і здатність до об'єктивного самооцінювання як суб'єкта інформаційного суспільства та педагогічної діяльності в системі військової освіти.

Виділені критерії та відповідні їм показники є основою для встановлення рівнів розвиненості ІКК викладачів системи військової освіти згідно з провідними принципами суб'єктно-діяльнісного підходу до розуміння змісту їх компетентності. Вони дають змогу трансформувати якісні показники у кількісні та надають можливість достатньо об'єктивно оцінювати ступінь розвиненості досліджуваного явища за кожним критерієм з наступним узагальненням середньостатистичних величин для визначення розвиненості конкретного компонента ІКК. Слід наголошувати, що у педагогічних дослідженнях не існує загальноприйнятої класифікації рівнів володіння будь-чим, що й породжує «вільність» науковців у встановленні цих рівнів. Вважаємо, що науковці мають право довільно, тобто на свій розсуд, більш-менш об'єктивно встановлювати кількість «рівнів» досліджуваного явища, беручи за основу виокремленні критерії його діагностування та наповнюючи кожний рівень відповідним змістом і характеристиками.

Отже, проведений аналіз наукових джерел і, зокрема, дисертацій щодо ІКК різних фахівців показує, що дослідниками виділяється певна кількість рівнів її розвиненості, які з'ясовуються ступенем прояву якостей, які діагностуються. Дослідники здебільшого диференціюють рівні її розвиненості відповідно до предмета свого наукового дослідження. Вважаємо, що «рівень» можна розглядати як шкалу оцінювання, ступінь якості або здатності суб'єкта – викладача щодо застосування ІКТ у своїй педагогічній діяльності, що визначається сукупністю об'єктивного інструментарію – критеріїв і показників, які дають змогу комплексно оцінювати досліджуване педагогічне явище в умовах невизначеності – ІКК викладача.

У цьому дослідженні **рівень** – це ступінь розвиненості інформаційно-комунікаційних умінь, знань, навичок, психологічної та особистісної готовності, здатностей і професійно важливих якостей викладача СВО. Під рівнем розвиненості його ІКК будемо розуміти стан досягнутих ними результатів щодо практичного застосування сучасних ІКТ у процесі своєї науково-педагогічної діяльності.

Для оцінювання ІКК викладачів СВО пропонуємо застосовувати такі рівні розвиненості: низький; задовільний; достатній; високий. Ці рівні характеризують їх здатність і готовність до застосування ІКТ у процесі науково-педагогічної діяльності й визначають ступінь (величину) прояву цієї інтегральної здатності в процесі викладання загальновійськових і військово-спеціальних дисциплін.

Таким чином, обґрунтування критеріїв і показників діагностування розвиненості ІКК викладачів є актуальною науково-педагогічною проблемою, над вирішенням якої працюють вітчизняні й зарубіжні науковці. Аналіз наукових джерел уможливив з'ясування змісту основних понять педагогічного дослідження – «критерій», «показник» і «рівень».

З'ясовано, що обґрунтовані критерії та показники діагностування ІКК викладачів системи військової освіти взаємопов'язані та взаємозумовлені між собою і, відповідно, тільки в комплексі забезпечують об'єктивність її діагностування.

Визначено на основі врахування посадових компетенцій викладачів, специфіки викладання ними насамперед загальновійськових і військово-спеціальних дисциплін, вимог інформаційного суспільства до цілей, змісту, особливостей і результатів педагогічної та наукової діяльності суб'єктів військово-педагогічного процесу комплекс критеріїв діагностування розвиненості їх ІКК – ціннісно-мотиваційний, когнітивний, технологічний, функціональний і рефлексивний і відповідні їх показники.

Крім того, визначено та охарактеризовано чотири рівні розвиненості ІКК викладачів системи військової освіти – низький, задовільний, достатній, високий і дано їх кількісні та якісні характеристики, а також інструментарій її діагностування.

Перспективні напрями подальших досліджень: визначення сучасного стану сформованості ІКК викладачів системи військової освіти та експериментальна перевірка розвиненості з використанням обґрунтованих педагогічних умов її розвитку.

Список використаних джерел

1. Ягупов В. В. , Фурс О. Й. Особливості діагностування психічної саморегуляції у майбутніх фахівців екстремальних видів діяльності, Організаційна психологія. Економічна психологія, № 1(12), с. 116-123, 2018. [Електронний ресурс]. Доступно:http://orgpsy-journal.in.ua/userfiles/issues/i12/n12/14.pdf. (Дата звернення: 28.01.2019). 2. Кива В. Ю. Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності викладачів системи військової освіти як методологічна проблема, Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Педагогіка», №5 (9), с. 1-20, 2018. [Електронний ресурс]. Доступно: https://amtp.org.ua/index.php/journal/article/view/20/17. (Дата звернення: 28.01.2019). 3. Carless D. R. , Joughin G. R. , Mok M. M. C. Learning-oriented assessment: principles and practice, Assessment & Evaluation in Higher Education, № 31(4), pp. 395-398, 2006. (in English). 4. Sanchez A. V. , Ruiz M. P. Evaluacion de competencias genéricas: principios, oportunidades y limitaciones, Bordon. Revista de Pedagogia, № 63(1), pp. 147-170, 2011. (in English). 5. Calvani A. , Cartelli A. Fini A., Ranieri M. Models and Instruments for assessing Digital Competence at School, Journal of e-Learning and Knowledge Society, № 4(3), pp. 183-193, 2008. (in English). 6. Hooper S. , Rieber L. P. Teaching: Theory into practice, A. Ornstein. – Boston: MA: Allyn and Bacon, pp. 154–170, 1995. (in English). 7. Carretero S., Vuorikari R., Punie Y. DigComp 2.1: The Digital Competence Framework for Citizens with eight proficiency levels and examples of use», [online]. Available: https://EconPapers.repec.org/RePEc:ipt:iptwpa:jrc106281. Date of appeal: (28.01.2019). (in English). 8. Poldoja H., Valjataga T., Laanpere M., Tammets K. Web-based self- and peer-assessment of teachers' digital competencies, World Wide Web, pp 255–269, 2014, [online]. Available : https://doi.org/10.1007/s11280-012-0176-2. Date of appeal: (28.01.2019). (in English). 9. Cantabrana J. L. L., Rodriguez M. U., Cervera M. G., Assessing Teacher Digital Competence: the Construction of an Instrument for Measuring the Knowledge of Pre-Service Teachers, Journal of New Approaches in Educational Research, № 8(1), pp. 73-78. 2019. (in English).

А. Х. Кастро Родригес, Н. В. Гордиенко

К ВОПРОСУ О СОЗДАНИИ СОВРЕМЕННОГО УЧЕБНИКА ИСПАНСКОГО ЯЗЫКА ДЛЯ ФАКУЛЬТЕТОВ ИСПАНСКОГО ПЕРЕВОДА В ВУЗАХ УКРАИНЫ

Популярность испанского языка во всем мире растет из года в год большими темпами и Украина не является исключением. Рост интереса к его изучению восходит к началу 60-х годов прошлого века – эпохе коренных изменений в жизни стран Латинской Америки, времени развития туристических рынков стран региона. В середине 80-х гг. процесс перехода к демократии в Испании в целом завершился. Таким образом, Испания открывается для других народов мира. Начало 90-х годов – это время роста выездного туризма в Испанию и Латинскую Америку из стран, входивших в состав бывшего Советского Союза. Однако, английский язык всё ещё занимал место глобального языка. Это было связано с политической обстановкой после окончания Второй мировой войны.

Сейчас мы живём в иное время, когда имеем все возможности для развития международной торговли и международного туризма. По объективным причинам, английский язык начинает уступать своё доминирующее место испанскому языку, особенно в области политики, культуры и туризма. Абсолютно справедливым будет высказывание, что испанский язык постепенно становится глобальным языком. Испанский язык переживает волну ренессанса, сейчас он популярен, как никогда: в обеих

Америках, в Азиатско-Тихоокеанском регионе, в других регионах мира; 9/10 носителей испанского языка в настоящее время живут в Западном полушарии. Английский язык сдаёт позиции ещё и вследствие такой мировой тенденции, как регионализация, которая приходит на смену глобализации, не оправдавшей себя в глазах стран, разочаровавшихся в «идеалах» американской демократии, а их не так мало.

По данным Института Сервантеса, испанский язык является вторым в мире по распространённости и количеству населения говорящему на нём, уступая место только мандаринскому китайскому, как принято называть в западном языкознании основную диалектную группу китайского языка [1].

Испанский язык является официальным языком в 22 странах, это третий язык по количеству пользователей в Интернете (182 миллиона), третий язык по количеству пользователей в социальных сетях и второй язык по количеству пользователей в Твиттере и Скайпе, 30% населения в южных штатах США общается на испанском языке. По прогнозам, 7,5% мирового населения будет разговаривать на испанском языке к 2030 году, а к 2050 году, США станет первой испаноязычной страной в мире по количеству говорящих на этом языке [1].

Естественно, что без Латинской Америки, «испанский язык был бы просто небольшим европейским языком» [2]. Как заявил испанский писатель Эдуардо Мендоса на VII международном конгрессе испанского языка, «испанский язык Америки богаче и живее», чем испанский язык Испании [3]. Это положение ставит новые задачи, решение которых предполагает применение новых подходов в процессе его преподавания.

Реализация «принципа «единства в разнообразии», провозглашенного Королевской академией испанского языка, смягчение академической политики в вопросах, касающихся национальных вариантов испанского языка, лишний раз показывает степень ошибочности использования одной кастильской миноритарной нормы испанского языка в процессе его преподавания, так как «…не существует паниспанских норм, которые отбирали бы предпочтительные варианты, нет страны или региона, признаваемого всеми как носителя языкового стандарта и чья форма речи копировалась бы жителями других стран» [4].

Еще в 2014 г. аналитическая компания «Комон Сенс Эдвайзери» (Common Sence Advisory) опубликовала результаты исследования по вопросу влияния локализации веб-сайтов на рост продажей. Результат был ожидаемым: «не могу прочитать - не куплю» (англ. Can’t read, won’t buy) [5]. Какими бы успешными были ваши продажи «у себя дома», придет момент, когда придется искать выход на международные рынки, но для этого необходимы хороший перевод и локализация текста, т.е. его адаптация к особенностям определенной страны, региона или группы населения». Такой текст требует выполнения профессионального перевода хорошо подготовленным специалистом, который должен адаптировать содержание перевода под культурные особенности целевых рынков и менталитета конечного пользователя текста, т.е., под определенный национальный или региональный вариант. Такой подход более чем оправдан.

Если учесть, что Латинская Америка является одним из регионов мира, который начинает занимать достаточно высокие позиции в мировой торговле, экспорте продукции, туризме и общественно-политической жизни, профессиональное изучение испанского языка этого региона, приобретает особенную актуальность при подготовке специалистов по испанскому языку.

Наличие некоторых фонетических особенностей «европейского» варианта испанского языка не препятствует общению. Вместе с тем, наличие ряда лексических, грамматических и терминологических отличий могут стать тормозом для общения с латиноамериканским районом. Присутствие этих и других особенностей испанского языка Америки [7], а также ряда других лингвистических и лингвострановедческих особенностей региона, ставят новые задания при подготовке специалистов

по испанскому языку. Их учёт в образовательном процессе является методической и экономической необходимостью современного развитого общества.

Попытка создания некоего мирового стандарта испанского языка, действующего как объединяющая сила среди всего многообразия вариантов, на наш взгляд, является иллюзорной попыткой создания некой нормы языка, лишенного региональных особенностей. Воспоминания об исторической преемственности по отношению к «исторической родине», давно уступили место прагматическому и утилитарному подходу. Если знание того или другого варианта языка поможет нам в продвижении товаров и услуг, то тогда нужно им пользоваться, но, для владения той или иной нормой языка, необходимо расширить представление студентов об этом языке и не ограничиваться лишь преподаванием языковой нормы, используемой меньшинством говорящих на этом языке.

Из вышеперечисленных особенностей испанского языка и его положения в современном мире, вытекает ряд не менее важных вопросов о том, каким должен быть современный учебник испанского языка для ВУЗ Украины.

Учебник иностранного языка – это главный инструмент обучения в любом учебно-методическом комплексе. Теоретически он должен составляться максимально доступно и просто для его пользователей.

Учебник всегда вызывает к себе неоднозначное отношение со стороны студентов и преподавателей. Порой суждения о его качестве и его соответствии современной методике преподавания и потребностям учащихся отличаются субъективностью, нередко ставится цель продвижения того или иного учебника без учета запросов и ожиданий студентов от предлагаемого учебника. Обычно предлагается учебник на безальтернативной основе, что приводит к печальным результатам – потраченное время на протяжении трех лет изучения испанского языка, а это свыше 260 часов практических занятий только в первом году обучения, не приводят к ожиданиям студентов свободно научиться разговаривать на испанском языке, не говоря уже об экономическом компоненте данного вопроса.

Практика преподавания испанского языка показывает, что студенты допускают массу грамматических ошибок по причине того, что методика преподавания ориентирована на грамматические структуры. Заставляя студентов повторять грамматические структуры, преподаватель обучает их негибкому языку, на котором не говорят носители этого языка. Когда носитель задаёт вопрос, он не требует от говорящего сохранить все его элементы в ответе, например: ¿Cóme poco Andrés? Разумеется, преподаватель-грамматист ожидает такой «ортопедический» ответ: - Sí, Andrés come poco / No, Andrés no come poco. В то же время, носитель языка ответит так: Sí, es que está a régimen. / No, que va, siempre tiene hambre.

Разумеется, объективный выбор того или иного учебника задача достаточно трудная. Существует огромное количество новых хороших учебников, опубликованных в Аргентине [7], на Кубе [8], в Мексике [9], в Испании [10], однако, несмотря на то, что с точки зрения методики преподавания, это удачные учебники, они не полностью отвечают существующим программам по испанскому языку для разных специальностей. Практически нет современных учебников испанского языка, написанных украинскими авторами. Таким образом, ситуация более, чем тревожная в этом вопросе.

Принято считать, что качество современного учебника зависит от показателей продаж. Данное суждение в корне неверно, особенно, если учесть, что учебные программы ВУЗ Украины предусматривают изучение иностранного языка по одному основному учебнику на безальтернативной основе.

Чем должен отличаться современный учебник испанского языка для будущих переводчиков? На наш взгляд, учебник, как минимум, должен отличаться следующими критериями: 1. Четкостью структуры; 2. Современной лексикой; 3. Актуаль-

ными темами; 4. Устной речевой направленностью; 5. Богатой страноведческой информацией; 6. Достаточным количеством тренировочных упражнений, в которых основной упор делается на современную, живую лексику, закрепляя грамматику с «чувством юмора», а не на материале художественной литературы XVI – XIX веков; 7. Практической направленностью; 8. Последовательностью формирования видов речевой деятельностью; 9. Регулярностью заданий для повторения пройденного материала; 10. Отражением особенностей испанского языка Латинской Америки. 11. Применением информационно-коммуникационных технологий. Именно эти принципы мы попытались заложить в написанный нами новый учебник для будущих переводчиков испанского языка [11].

Учитывая коммуникативную направленность учебника, авторы считают, что грамматику следует давать в «фоновом режиме», как инструментальный, а не декларативный материал, избегая, таким образом, вредного механического запоминания грамматических моделей. Каждый урок нового учебника содержит упражнения для повторения пройденного материала, а также материал, посвященный изучению страноведения Латинской Америки и Испании, и другие интересные материалы, которые связаны с лексическими и грамматическими темами, которые изучаются.

Сегодня изучение испанского языка постоянно расширяется во всем мире. Украина не является исключением. Однако, в нашем случае, в отличие от других стран, интерес к изучению испанского языка не способствовал появлению новаторских совместных проектов с латиноамериканскими или испанскими университетами по созданию не просто учебника для университетов Украины, а учебного комплекса, отвечающего самым современным методическим требованиям, отражающим последним тенденциям преподавания испанского языка.

Испанский язык – это ключ к целому миру богатых культур и новых возможностей, и расширение преподавания испанского языка, которое имеет место во всем мире, имеет большие перспективы в Украине. Однако, для того, чтобы не отстать окончательно от мировых тенденций, необходимо приступить к созданию новых, современных учебников. Без учета этой проблематики, по-прежнему будут выпускаться неконкурентоспособные специалисты в области испанского языка, владеющие, в лучшем случае, неаутентичным, устаревшим языком. Вот почему создание новых национальных учебников испанского языка требует от нас обратить особое внимание на этот вопрос, иначе носители языка не будут понимать «ортопедический язык» наших выпускников.

Список использованных источников

1. Электронный ресурс - Режим доступа: http://intereconomia.com /noticia/ espanol-crece-lengua-materna-chino-ingles-caen-20160119-0000. 2. Электронный ресурс - Режим доступа: http://www.latercera.com /noticia/cultura/2015/05/1453-630327-9-christopher-dominguez-michael-sin-latinoamerica-el-espanol-seria-una-pequena.shtml 3. Электронный ресурс - Режим доступа: http://www.dw.com/es/mendoza-se-habla-mejor-castellano-en-américa-que-en-españa/a-19121156 4. John M. Lipski. El español de América. Madrid, Ediciones Cátedra, 2002, p. 154. 5. Электронный ресурс – Режим доступа: http://www.commonsenseadvisory.com/AbstractView.aspx?ArticleID=8057. 6. А.И.Носкова, Е.А. Плеухова. Эволюция испанского языка в странах Латинской Америки. Филология и культура.- Казань, 2013.- № 1 (31) – с. 84-90. Электронный ресурс – Режим доступа: http://www.philology.ru/linguistics3/noskova-pleukhova-13.htm 7. Jaime Corpas, Eva García, Agustin Garmendia, Carina Kosel, Carmen Soriano, Bibiano Tonnelier. Aula del Sur 1. Curso de Español. 8. Cáceres León Diana Rosa. Español en Cuba. Manual de español para extranjeros de la Universidad de La Habana, nivel A1 y B2. Servicio de Publicaciones de la Universidad de Cádiz, 2013. 9. Ana María Maqueo. Español para extranjeros 2. Editorial LIMUSA, México, 2012. 10. Francisca Castro Viudez, Pilar Díaz Ballesteros, Ignacio Rodero Díez, Carmen Sardinero Francos. Nuevo Español en Marcha. Editorial SGEL, Madrid, 2014. 11. Кастро Родригес А.Х., Гордиенко Н. В «Так розмовляємо іспанською 1». Підручник з базової іспанської мови (рівень А1) у рамках загальноєвропейської системи

рівнів володіння іноземною мовою. Для факультетів і відділень іноземних мов, факультетів і відділень перекладу ВНЗ України.– К.: Видавницький центр КНЛУ, 2019. – 250 с. (в печати).

И. С. Коберняк

КУЛЬТУРНЫЕ АСПЕКТЫ ИЗУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ

Идея связи культуры и языка относится еще к XVIII веку, но углубленно изучать эту проблему начали только в конце прошлого века.

Культура – понятие, которое имеет непосредственное влияние на все сферы деятельности человека. Культура как объект исследования привлекает к себе внимание представлений различных отраслей – психологов, лингвистов, историков, искусствоведов, этнографов, археологов, антропологов и многих других специалистов. Но, даже владея одним и тем же языком, люди не всегда могут понять друг друга, и причиной часто является именно расхождение культур. Целью преподавания иностранных языков в первую очередь является обеспечение межкультурного общения и взаимопонимания между партнерами. Изучая иностранный язык, огромную важность имеет представление учащегося о степени глубины или достоверности связи тех или иных переводных эквивалентов, учащийся овладевает культурными ценностями страны изучаемого языка: ее историей, географией, наукой, литературой, искусством.

Также овладение иностранным языком тесно связано не только с усвоением культурологических знаний, но и с формированием способности понимать ментальность носителей изучаемого языка, а также свои национальные способности. В новом обществе, где государства стремятся к диалогу, значительно возросла роль иностранных языков как средства реализации межкультурного общения. Отсутствие взаимопонимания в меньшей степени обусловлено наличием ошибок лингвистического плана, а в гораздо большей – стратегическими ошибками в коммуникации.

Современные условия жизни требуют от изучения иностранного языка прежде всего функциональности. Необходимо не только знать язык, а и уметь его применять как средство реального общения с носителями других культур. Знаний значения слов и грамматических правил совсем недостаточно для того, чтобы считать, что ты владеешь языком. Обучение иностранному языку преследует важную образовательную цель – ввести учащихся в мир культуры страны изучаемого языка, подготовить их к общению на межкультурном уровне. В этой связи мы говорим о социокультурном аспекте при обучении иностранным языкам.

Социокультурные факторы в последнее время стали предметом пристального внимания, они определяют социокультурные условия, которые сложились в обществе отношением к народу, говорящему на том или ином иностранном языке, его культуре, обществу, а также системой культурных и социальных отношений, принятой в обществе. Междисциплинарный характер содержания предмета «иностранный язык» обладает благоприятными возможностями для создания достаточно широкого социокультурного образовательного пространства, использование же социокультурного подхода в языковом образовании позволяет по-новому, более глубоко и значимо раскрыть все составляющие понятия уровня функциональной социокультурной грамотности. Социокультурную компетенцию можно развить и за счет других дисциплин, а такие источников социокультурной информации, таких как литература, средства массовой информации. Интернет, фильмы, театральные представления и реклама также служат существенным дополнением при развитии социокультурной компетенции.

Социокультурная осведомлённость – это умение осуществлять межличностное и межкультурное общение, используя знания о национально-культурных особенностях своей страны и страны/стран изучаемого языка, полученные на занятиях по иностранному языку и в процессе изучения других предметов.

Это предполагает овладение: 1) знаниями о значении родного и иностранного языков в современном мире; 2) сведениями о социокультурном портрете стран, говорящих на иностранном языке, их символике и культурном наследии; 3) употребительной фоновой лексикой и реалиями страны изучаемого языка: традициями (в проведении выходных дней, основных национальных праздников), распространёнными образцами фольклора (скороговорками, поговорками, пословицами); 4) представлением о сходстве и различиях в традициях своей страны и стран изучаемого языка; об особенностях их образа жизни, быта, культуры (всемирно известных достопримечательностях, выдающихся людях и их вкладе в мировую культуру); о некоторых произведениях художественной литературы на изучаемом иностранном языке; особое значение в изучении культуры народа занимает юмор, характеризующий своеобразие мышления народа; 5) умением распознавать и употреблять в устной и письменной речи в ситуациях формального и неформального общения основные нормы речевого этикета, принятые в странах изучаемого языка (реплики-клише, наиболее распространённую оценочную лексику); 6) умением представлять родную страну и культуру на иностранном языке; оказывать помощь зарубежным гостям в нашей стране в ситуациях повседневного общения.

Незнание же социокультурного контекста, в котором функционирует данный иностранный язык, значительно затрудняет процесс общения.

Вот почему культурный фон языка очень важен, и язык не может изучаться изолированно, то есть только как набор лексических единиц и грамматических правил: « …languages are not mere collections of labels or nomenclatures attached to pre-existing bits and pieces of the human world, but that each community lives in a somewhat different world from that of others , and that these differences are both realized in parts of their cultures and revealed and maintained in parts of their languages».

Язык – это часть культуры, а культура – это часть языка, и его невозможно изучать как средство коммуникации без прочных культурологических знаний. Привлечение культуроведческих компонентов при обучении иностранному языку абсолютно необходимо для достижения основной практической цели – формирования способности к общению на изучаемом языке.

Список использованных источников

1.Верещагин Е.М. Костамаров В.Г. Язык и Культура. - М.: Русский Язык, 1990 – 246 с. 2. Сафонова В.В. Социокультурный подход к обучению иностранным языкам: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / Сафонова В.В. - М., 1993. – 56 с. 3. Егошина Т. С.Социокультурный аспект при изучении иностранного языка. – Режим доступа: http://festival.1september.ru/articles/529327/. 4. Carrol J.B. The Study of Language. - Cambridge: Mass., 1953. 5. Ключник Р.М. Викладання іноземної мови: етичні та культурні аспекти / Р.М. Ключник // Неперервна освіта для сталого розвитку: філософсько-теоретичні контексти та педагогічна практика: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. 06 грудня 2018 р., м. Дніпро, КЗВО «ДАНО» ДОР». Частина І / Наук. ред. О.Є. Висоцька. - Дніпро: СПД «Охотнік», 2019. – С. 97-98.

Научный руководитель: к.полит.н., доц. Р.М. Ключник

І. В. Галущак, Ю. В. Меньшов, Н. Б. Фатьянова

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЛАБОРАТОРНОЇ РОБОТИ З ФІЗИКИ «ТЕПЛОВЕ ВИПРОМІНЮВАННЯ»

Вимоги до сучасної освіти зростають кожного дня, що пов’язано зокрема з боротьбою за підвищення конкурентоспроможності закладів вищої освіти України щодо навчання талановитої молоді не тільки в межах країни, але і з університетами Європи та світу. Окрім кваліфікації викладачів особливого значення набувають такі складові

процесу навчання, як впровадження новітніх методик викладання, оновлення матеріально-технічної бази та, що особливо важливо для технічних університетів, модернізація лабораторних практикумів. Для лабораторних робот з курсу загальної фізики вагомими є такі вимоги, як наявність та наочність фізичного дослідження з використанням сучасних вимірювальних приладів, можливість комп'ютерізації.

Ціллю даної праці є розробка лабораторної роботи з фізики за темою «Теплове випромінювання», що відповідає вище означеним вимогам. Мета лабораторної роботи - вивчення законів теплового випромінювання, визначення сталої Стефана-Больцмана. Схема запропонованої установки наведена на малюнку. Температура нагрітого тіла вимірюється за допомогою лазерного пірометру сумісного з ПК за каналом USB. Потужність, що розсіюється нагрітим тілом регулюється тиристорним регулятором та контролюється цифровими мультиметрами (UNI-T UT 136A). За запрограмованими розрахунковими формулами отримуємо значення сталої Стефана-Больцмана.

НТ - нагріте тіло, ЛП – лазерний пірометр (IR-870 FLUS), ТР – тиристорний регулятор (5089 Фазовый регулятор мощности диммер до 2 КВт 220В), ПК – комп'ютер. В якості нагрітого тіла використовується відкритий ніхромовий елемент.

Нагріте тіло на теплоізоляційній підставці та у теплоізоляційному кожусі, вольтметр, амперметр, тиристорний регулятор розміщуються на єдиному компактному макеті. Пірометр закріплений на штативі розташовується окремо на оптимальній відстані.

При вимірюваннях враховується відстань між нагрітим тілом та пірометром (співвідношення D:S, що у рекомендованому приладі становить 30:1). Це співвідношення буде вносити уточнюючий коефіцієнт в розрахунок поверхні випромінювання. Площа цієї поверхні фактично дорівнює площі квадрату навколо нагрітого тіла (залежить від індивідуальних особливостей пірометру). Тому розміри нагрітого тіла та оптимальна відстань до пірометра уточнюються експериментальним шляхом і задаються студентам апріорі. Оптимальне значення коефіцієнту випромінення (еміссії), який можна коригувати при роботі пірометра, теж уточнюється під час калібровки пірометра та задається одноразово (від 0,1 до 1,0).

Площа поверхні випромінювання, яка визначається за формулою $S = 2(a+b)l$, трансформується у площу сегменту, що випромнює з урахуванням співвідношення D:S та відстані між пірометром та нагрітим тілом). А саме $S=a^2$, де a– ширина(сторона квадрату); b– товщина; l – довжина частини стрічки, що розжарюється.

Стала Стефана-Больцмана визначається за формулою

$$\sigma = \frac{\beta IU}{2\alpha(a+b)l\left(T^4 - T_0^4\right)}.$$

В даній лабораторній роботі використовують припущення, що спрощує, яке ґрунтується на досвіді: відношення β до α приймається рівним одиниці. Також вважається, що $T^4 >> T_0^4$, де Т-температура нагрітого тіла, що вимірюється пірометром, T_0-температура у приміщенні під час виконання вимірів. Тоді:

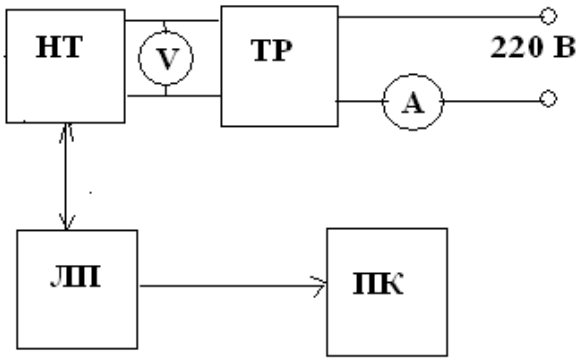

$$\sigma = \frac{IU}{2(a+b)lT^4}.$$

Похибки визначаються за звичайною методикою.

Таким чином, перевагами запропонова-

ної лабораторної роботи є: сучасний вигляд лабораторної установки; якісний фізичний експеримент, що дозволяє вивчати явище теплового випромінювання та визначати сталу Стефана-Больцмана; використання сучасної вимірювальної техніки, що є важливим чинником для майбутніх інженерів; сумісність установки з комп'ютером для безпосередньої передачі масивів даних для подальшої їх електронної обробки, формування таблиць результатів первинних вимірів та розрахунків фізичної величини, що визначається відповідно до мети роботи, та похибок вимірів, формування електронного звіту.

Список використаних джерел

1.Ландсберг Г.С.Научные основы элементарной физики. М.: Физматлит, 2003 – 656 с. 2. Загальна фізика. Лабораторний практикум. Навчальний посібник: у 3 ч. Ч 2: Коливання та хвилі. Оптика. Х.: Підручник НТУ «ХПІ»/ Под. ред.. А.О.Мамалуй // 2012. – 216 с.

Е. А. Криштаносова

ПРЕПОДАВАНИЕ ДИСЦИПЛИН КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОГО ЦИКЛА: МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Методологическим основанием дисциплин культурологического цикла служат междисциплинарный, комплексный и компетентностный подходы, а также принципы практической полезности и ориентации на личность. Несмотря на то, что междисциплинарность представляется очевидной, следует дать некоторые пояснения. Во-первых, сама культурология, и как область знания, и как учебная дисциплина, носит междисциплинарный характер. Во-вторых, данная дисциплина строится с учетом приоритетных направлений деятельности – исследовательской и инновационной, что предполагает активное использование результатов научной работы в образовании и интеграцию исследовательской компоненты в учебный процесс. В-третьих, эффект выходит за рамки цикла культурологических дисциплин, позволяя говорить о качественных изменениях в подготовке специалистов разных областей.

Компетентностный подход позволяет определить критерии, которым должен отвечать выпускник университета и развивать личностные и профессиональные качества в соответствии с заданными характеристиками.

С этой позиции п**рофессиональные компетенции** – это, не только культура мышления, способного к системному анализу, прогнозам и принятию решений, но и его высокий творческий потенциал, развитие креативных способностей, умение нестандартно мыслить.

Развитие подобных характеристик, связанных с выполнением профессиональной деятельности, вполне отвечает запросам современного рынка и интересам общества. Повышению же их эффективности со стороны инновационного образовательного пространства способствует, в том числе, участие студентов в практических занятиях, организованных в рамках культурологических дисциплин.

Таким образом, студент приобретает способность актуализировать разнообразные – неспецифические для своей деятельности – знания для решения профессиональных проблем и выстраивать на их основе эффективные стратегии поведения и деятельности. Значимость дисциплины, ее творческий и гуманистический потенциал раскрываются, таким образом, в рыночных, производственных, экономических аспектах профессиональной деятельности будущих специалистов, на результативность которых, безусловно, влияет широкий спектр навыков и умений, формируемых в процессе освоения представленных образовательных культурологических траекторий.

Именно культурологические дисциплины открывают ту «образовательную

нишу», где студентам предоставляется возможность проявить себя в сфере, не связанной напрямую с их профессиональной подготовкой, но имеющей существенное значение для самореализации и личностного роста. Для будущих специалистов секрет успеха не только в приобретении суммы неких знаний, но и в умении сочетать между собой данные, до того не сочетавшиеся, менять правила игры, разрабатывать нестандартные модели и креативные концепции. Развитие подобных способностей, имеющих отношение, по мнению Ж. Лиотара, к сфере воображения, проблематично в рамках узкопрофессиональной ориентации. «Если преподавание должно обеспечивать не только воспроизводство компетенций, но и их прогресс, то соответственно необходимо, чтобы передача знания не ограничивалась передачей информации, а учила бы всем процедурам, способствующим увеличению способности сочленять поля, которые традиционная организация знаний ревностно изолировала друг от друга» [1,с.126].

Культурологические принципы обучения позволяют формировать особое отношение к знанию, ценность которого не ограничивается суммой специализированной информации, но предполагает развитие навыков аналитической работы, творческих подходов, расширение форм и методов исследований и т.п. В результате, студенты, получающие профессиональную квалификацию согласно «вертикальной структуре наук», имеют, потенциальную возможность реализоваться в иной сфере деятельности. Подобная «горизонтальная мобильность» чрезвычайно важна в свете состояния современного знания, характеризующегося «инновационностью и быстрым ростом на основе объединения различных научных дисциплин, постоянно меняющихся и непрерывно обновляющихся междисциплинарных конфигуративных рисунков» [2,с.10].

Важным фактором, влияющим на формирование компетенций студентов, является мотивация обучения. Компетенции в процессе изучения дисциплин культурологического цикла могут формироваться только при условии наличия положительной (внутренней и внешней) мотивации к изучению данных дисциплин. Таким образом, весьма важной является роль дисциплин культурологического цикла в формировании компетенций студентов, будущих молодых специалистов сферы культуры.

Список использованных источников

1. Лиотар, Ж.-Ф. Состояние постмодерна / Ж.-Ф. Лиотар. – СПб.: Алетейя, 1998. – 329 с. 2. Синельников, Б. Инновационные подходы к организации научно-образовательной деятельности в техническом вузе / Б. Синельников // Высшее образование в России. – 2007. – № 2. – С. 13-19.

Ю. О. Кривець

НОВІТНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

У сучасному українському суспільстві в зв`язку з модернізацією освітньої системи виникла потреба у використанні новітніх технологій при викладанні англійської мови за професійним спрямуванням. Така необхідність обумовлена тим, що входження України у світовий та європейський простір продукує прагнення до змін у галузі викладання англійської мови в новітній вищій школі. Зокрема, навчання іноземної мови за допомогою мультимедійних засобів має наступні пріоритети: здобувач вищої освіти може самостійно обирати темп та рівень завдань, може самостійно готувати міні – проекти за поданою тематикою та презентувати їх, завдяки чому оптимізується засвоєння граматичних конструкцій та накопичення словникового запасу. Викладач може використовувати інтерактивні відео - та аудіо ролики, що також є беззаперечною перевагою цього методу. Мультимедійні технології дають

змогу розробити більш цікаві вправи для навчання такого виду мовленнєвої діяльності як говоріння [1].

Інтерактивні технології являються важливими для підняття мотивації здобувачів вищої освіти при вивченні англійської мови за професійним спрямуванням, оскільки інтерактивне навчання включає деякі методи співпраці в навчальному процесі. Саме співпраця та спілкування є базовими складовими такого навчання, що має на меті колективне рішення проблеми, набуття навичок монологічного мовлення та критичного мислення. Доведено, що на кожному етапі заняття раціональним є застосування різних методів. Інтерактивна форма роботи має значні переваги перед фронтальною та індивідуальними формами, оскільки саме у групах здобувачі вищої освіти залучаються до колективної творчої діяльності, завдяки чому здійснюються взаємонавчання та взаємоконтроль [2].

Слово інтерактив (пер. з англійської inter – « взаємний «, act – «діяти «) означає взаємодію. Інтерактивний метод – це взаємодія викладача зі здобувачами вищої освіти через бесіду, діалог. Здобувач вищої освіти краще засвоює матеріал і найдовше зберігає його в пам`яті лише в тому випадку, коли він активно взаємодіє з викладачем під час вивчення матеріалу. Для сучасного викладача наразі постала необхідність оволодіння новітніми методами викладання англійської мови, спеціальними техніками та прийомами. Сучасні інноваційні технології в освіті стають в нагоді при втіленні особистісно - орієнтованого підходу в навчанні, забезпечують індивідуалізацію та диференціацію навчання [1,2].

Найбільш ефективними при практичному застосуванні виявилися наступні форми роботи: індивідуальна, парна, групова й робота в команді. При цьому однією з дієвих сучасних технологій викладання іноземної мови за професійним спрямуванням виступає технологія співпраці. Групова робота значною мірою активізує діяльність здобувачів вищої освіти, оскільки при роботі в групі кожен з них відповідає за спільний результат. Це значною мірою стимулює до співпраці, зацікавлює стимулює розвиток мислення та уважності [3].

Можна виокремити такі ефективні форми парної роботи як мозковий штурм (brain storm), обмін думками (think – pair –share), парні інтерв`ю (pair – interviews) та інші. Усі ці методи роботи розвивають уміння та навички здобувачів вищої освіти – це уміння розв`язувати ускладнені завдання, висловлювання власної думки, участь у дискусіях [2].

Наступною особистісно – орієнтованою новітньою технологією при викладанні англійської мови за професійним спрямуванням виступає метод проектів, який сприяє розвитку активного самостійного мислення і націлює на спільну пошукову роботу.

Використання на занятті мультимедійних засобів, об`єднує в собі всі переваги сучасних комп`ютерних технологій і виводить навчальний процес навчання на новий більш якісний рівень. Використовуючи на занятті проектор, персональний комп`ютер та інтерактивну дошку, викладач значно покращує ефективність заняття. Використання мультимедійних засобів навчання дає змогу активно залучати здобувачів вищої освіти до навчального процесу та мотивувати їх до навчання, підсилює творчу діяльність. Також використання мультимедійного комплексу є ефективним при підготовці до тестів та екзаменів і вивченні іноземної за професійним спрямуванням мови з широким діапазоном тем [1].

Отже, виділимо наступні переваги застосування новітніх освітніх технологій в процесі викладання англійської мови за професійним спрямуванням: 1) встановлення дружньої атмосфери під час спілкування між викладачем та здобувачами вищої освіти; 2) подолання страху перед мовним бар`єром; 3) залучення кожного здобувача вищої освіти до роботи; 4) використання знань та досвіду, набутих раніше; 5) здобувачі вищої освіти не бояться припускатися помилок; 6) викладач підбадьорює здобувачів вищої освіти і не домінує над ними.

Список використаних джерел

1.Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій /Автор – укладач Н. П. Наволокова. – Х.: Вид. група «Основа», 2009. – 176 с. 2.Новосілець О.В., Крилова А.О. Інноваційні методи викладання іноземної мови за професійним спрямуванням / Scientific Journal «ScienceRise: Pedagogical Education». – №5 (1). – 2016. 3.Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О. Пометун, Л. Пироженко. – К. : А.С.К., 2005. – С.192.

Л. М. Колосова

КЛЮЧОВІ КОМПЕТЕНЦІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МЕТОДИСТІВ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ УСТАНОВ

Сучасні тенденції розвитку системи освіти на засадах відкритості, демократичності, гуманізації, діалогічності, елективності, потреба неперервного розвитку професійної компетентності педагогічних працівників вимагають нового погляду на підвищення кваліфікації методистів районних (міських) методичних кабінетів (центрів). В умовах становлення нової освітньої практики особливу актуальність набуває оволодіння методистами компетенціями, які б дозволили гнучко реагувати на зміну потреб основних споживачів методичних послуг – вчителів. Модернізаційні процеси в освіті виявляють тенденції, які були раніше не характерні для методистів – розвиток їх позицій як тьюторів, фасилітаторів, модераторів, консультантів, супервізорів. Сьогодні методист повинен бути універсальним спеціалістом, однаково компетентним в галузі андрагогіки, і в сфері розвитку освіти і експертизи продуктів інноваційної діяльності, технологічної діяльності, організації педагогічних досліджень, створення інформаційного простору, управління інноваційними процесами тощо.

На сьогоднішній день підготовка методистів, яка здійснюється лише в системі підвищення кваліфікації, носить переважно інформаційний характер. З огляду на це, формування ключових компетенцій методистів в умовах післядипломної освіти з урахуванням їх поліфункціональної діяльності є перспективним напрямком і потребує певної уваги.

Рада Європи в поняття «компетенції» включає: знання і розуміння (теоретичне знання академічної галузі, здатність знати і розуміти); знання, як діяти (практичне та оперативне застосування знань до конкретних ситуацій); знання, як бути (цінності як невід'ємна складова способу сприйняття життя з іншими в соціальному контексті) [2].

Компетенція не може бути ізольована від конкретних умов її реалізації. Ключовим (універсальним) компетенціям відповідають універсальні якості радіального функціонування, соціально важливі при виконанні різноманітних видів навчально-пізнавальної та соціально-професійної діяльності. До них дослідники відносять пізнавальні, регуляторні та комунікативні якості: здатність навчатися, організованість, самостійність, комунікативність, саморегуляцію, відповідальність, практичний і академічний інтелект, надійність, здатність планувати, працездатність та соціально-професійну мобільність [3].

Базовим (загальнопрофесійним) компетенціям відповідають загальнопрофесійні якості – якості широкого радіусу функціонування, визнані суспільством як необхідні для виконання різних видів навчально-професійної та професійної діяльності [3].

Спеціальним (професійно-спеціальним) компетенціям відповідають професійно-спеціальні якості – якості вузького радіусу функціонування, визнані суспільством як необхідні для виконання конкретних видів навчально-професійної та

професійної діяльності [3].

Врахування вимог соціального замовлення і необхідність забезпечення конкурентноспроможності та професійної успішності особистості обумовили введення ще одного рівня компетенції – корпоративної, що трактується як інтегративна якість фахівця – спроможність і готовність виконувати професійну діяльність на конкретній посаді з урахуванням корпоративних вимог. Вона охоплює систему виявлених у діяльності корпоративних компетенцій, що складається з підсистем відповідних знань, навичок та навчально-професійних умінь, засвоєних узагальнених способів навчально-професійних дій, а також особистісних і професійно важливих якостей [3].

Відтак, розвиток ключових компетенцій методиста науково-методичної установи ми розглядаємо як інтеграцію двох процесів: 1) процесу якісної зміни його професійного потенціалу, який здійснюється за рахунок моделювання в навчальному процесі професійних завдань, створення умов для їх самостійного рішення, рефлексії і подальшого відпрацювання освоєних способів діяльності на робочому місці; 2) процесу становлення і якісної зміни сукупності його науково-методичних знань, умінь, навичок, компетентності у сфері розробки та реалізації методичного забезпечення для вирішення актуальних для вчителів-предметників навчальних закладів педагогічних завдань, що забезпечує його творчу самореалізацію у професійній діяльності та підвищення результативності педагогічної роботи взаємодіючих з ним вчителів-предметників.

З огляду на вищезазначене, вважаємо, що формування ключових компетенцій методистів є важливою передумовою якісного науково-методичного забезпечення системи загальної середньої та дошкільної освіти, підвищення професійного рівня педагогічних працівників загальноосвітніх, дошкільних і позашкільних навчальних закладів і розвиток їхньої творчої ініціативи у міжкурсовий період.

Список використаних джерел

1.Банько Н. А. Формирование профессионально-педагогической компетентности как компонента профессиональной подготовки менеджеров : монографія. Волгоград : ГТУ, 2004. 75 с. 2.Львов Л.В., Перевозова О.В. Формирование конкурентоспособности менеджеров в компетентностно-контекстной системе профессионального образования : монографія. Москва : СГУ, 2010. 3.Якухно І. Компетенції базові, ключові…професійно-спеціальні. Управління освітою. 2011. №22(274). С. 9-13.

Т. В. Коршевнюк

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ БІОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ

Траєкторія розвитку загальної середньої освіти в сучасній соціокультурній ситуації орієнтована на досягнення нової якості підготовки молодої людини. Це забезпечується процесами змістового і структурного оновлення освіти, що розгортаються у школі на всіх рівнях: початкової освіти, базової середньої освіти, профільної середньої освіти.

У вітчизняній старшій школі, шо функціонує як профільна, зміст освіти представлений інваріантним і варіативним складником. До інваріантного складника входять базові навчальні предмети, які вивчаються в обсязі й на рівні, що задає чинний Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, і профільні навчальні предмети, зміст і рівень вивчення яких ширший і глибший від передбаченого Держстандартом [2]. Відповідно до цього існує два рівні вивчення навчального предмета «Біологія та екологія»: рівень стандарту і профільний рівень, що їх розроблено на засадах компетентнісного підходу як методологічної основи модернізації

змісту освіти [1].

Ефективність навчання учнів, які вивчають біологію на кожному освітньому рівні, забезпечується таким змістом, який має особистісну значущість, тобто відповідає пізнавальним інтересам, нахилам школярів. З цього висновуємо, що навчання старшокласників за уніфікованими програмами не здатне забезпечити повноцінний розвиток, задоволення пізнавальних інтересів та освітніх запитів кожному. Отже, актуалізується необхідність диференціації змісту. Це забезпечує варіативний складник профільної освіти, до складу якого входять курси за вибором.

Вивчення тематики і змісту рекомендованих МОН України курсів за вибором з біології показав, що вони вирізняються цілями, спектром завдань і функціями [4]. Значна частка курсів перебуває на перетині біології та інших природничих наук, тож пропоновані шкільній практиці курси за вибором не вирізняються вузькою предметністю. Водночас вони здебільшого виконують інформаційну функцію, розкриваючи певний аспект біологічних знань (наприклад, поглиблюють і розширюють знання учнів з цитології), меншою мірою забезпечують розвивальну функцію, наділені незначними можливостями у створенні умов для індивідуалізації навчання і професійного самовизначення старшокласників. Резюмуючи сказане, мусимо сконстатувати, що проаналізовані курси не виконують взаємодоповнювані функції, що їх визначив вітчизняний вчений В.І. Кизенко: індивідуально-навчально-пізнавальну та профільно-орієнтувальну [5].

Враховуючи трансформацію на компетентнісних засадах змісту загальної середньої освіти та навчального предмета «Біологія і екологія» як її інваріантного складника набуває актуальності оновлення структури курсів за вибором у складі варіативного складника біологічної освіти старшокласників.

Провідними ознаками змісту варіативного складника профільної біологічної освіти визначаємо поліфункціональність, ступінчастість, гнучкість. Поліфункціональність забезпечує розвиток творчих здібностей і стійких соціальних мотивів здобувачів освіти, задоволення їх пізнавальних запитів. Ступінчастість передбачає оволодіння відповідним змістом у вигляді завершених блоків (модулів) змісту, що дозволяє особистості самостійно будувати індивідуальну освітню траєкторію. Гнучкість забезпечує учням широкий вибір знань, видів і способів діяльності, різноманітні їх комбінації.

У формуванні змісту курсів за вибором з біології на особливу увагу заслуговує принцип міждисциплінарності, що дозволить органічно поєднати знання з різних галузей сучасної науки, сприятиме формуванню цілісної картини світу, розвитку компетентностей. Цим зумовлено необхідність включення до змісту курсів за вибором з біології проектів як способу інтеграції міждисциплінарних знань, досвіду діяльності і ціннісних установок старшокласників.

Компетентнісний підхід передбачає орієнтацію освіти на формування в учнів визначених Законом України «Про освіту» ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності [3]. Сказане детермінує відображення у навчальних програмах курсів за вибором видів діяльності, які забезпечують розвиток у випускників готовності і здатності вирішувати актуальні для них проблеми, уміння школярів самостійно і/або у співпраці з іншими розв’язувати навчальні завдання, уточнювати умови задачі, знаходити способи розв’язування, самостійно оцінювати отримані результати.

Список використаних джерел

1. Біологія і екологія. 10-11 класи. Навчальні програми для закладів загальної середньої освіти: рівень стандарту, профільний рівень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv. 2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392 // Урядовий кур'єр. - 2012. - № 19

(01.02.2012). 3. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19. 4. Збірник навчальних програм курсів за вибором та факультативів з біології для допрофільної підготовки та профільного навчання. – Кам'янець-Подільській: Аксіома, 2009. – 246 с. 5. Кизенко В.І. Варіативний компонент змісту освіти в основній і старшій школі: теорія і практика: монографія. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2018. – 405 с.

О. І. Костащук

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИХОВАННЯ ПОЧУТТЯ ЧЕСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПОЗАУРОЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Проблема виховання почуття честі зростаючої особистості сьогодні набуває особливого значення. Виховання в сучасних умовах ставить перед педагогами нові завдання: виховання активної творчої особистості, здатної до саморозвитку, самовдосконалення. Честь є базовою гуманістичною цінністю, що відображає уяву про цінність будь-якої людини як моральної особистості [1, с.16].

У філософії честь розглядається у контексті моральної свідомості і цінності людини, що розкривається через ставлення до себе, до інших людей, до світу загалом і виступає усвідомленням власної духовної, культурної і соціальної значущості.

Так, український філософ М.Тофтул зазначив, що «честь – це особливе моральне ставлення людини до себе, що виявляється в усвідомленні своєї самоцінності й моральної рівності з іншими людьми [3].

У психології на сьогодні не існує єдиної думки стосовно проблеми виховання честі. Різні аспекти цієї проблеми знайшли відображення у дослідженнях самосвідомості В.Століна, І.Чеснокової; самоповаги та самооцінки – Н.Дятленко, І.Кона, Т. Шибутані; саморегуляції моральної поведінки особистості – Б.Братуся, С.Рубінштейна, В.Чудновського та ін.

У психологічному дослідженні В.Рибалка «Честь і гідність особистості як предмет діяльності практичного психолога» честь розглядається як сутнісна етико-психологічна та аксіопсихологічна ознака людини, що є суб'єктом моральної поведінки та творчої діяльності з продукування духовних і матеріальних цінностей, зокрема і себе як найвищої цінності [2].

Цінною для нас є думка І. Беха стосовно почуття честі особистості, яке розглядається ним у контексті духовного життя та означає, що засвоювана нею мораль доброчинності у відповідній системі морально-духовних цінностей стає змістовною основою честі як інтегральної її цінності [1,с.17].

У педагогічній науці честь розглядається як моральний феномен і стрижень людської особистості, що визначає ставлення до себе та вимогливість, яка не дозволяє входити у суперечність зі своєю моральністю [5].

Виховання почуття честі у молодших школярів відбувається у процесі безпосередньої участі учнів у навчально-виховних заходах, що здійснюються не лише на уроках, а й у позаурочній діяльності.

Позаурочна діяльність морально-етичного спрямування має опиратися на здобуті на уроках знання, які мають систематизуватись і поглиблюватись, створюються умови творчого саморозвитку, самовдосконалення та самореалізації, молодші школярі вчаться вирішувати практичні завдання, формуються всі необхідні життєві компетенції.

Виховання почуття честі молодших школярів у позаурочній діяльності передбачає застосування великого арсеналу виховних форм і методів, серед яких активно використовуються такі форми роботи, як індивідуальна, групова, колективна, масова, самостійна, систематична, епізодична, домашня тощо [6].

Індивідуальні форми роботи дозволять вчителю краще зрозуміти дитину, її потреби, інтереси, ставлення до себе, розкрити її індивідуальність, здібності і нахили, особливості взаємодії з оточуючими. Школярі матимуть можливість отримати кваліфіковану консультацію, пораду педагога з тих чи інших питань чи проблем, які їх турбують. Практика доводить, що переваги цієї форми роботи полягають у тому, що вона дозволяє кожному учаснику освітнього процесу поглиблювати і закріплювати знання, виробляти необхідні вміння, навички, досвід пізнавальної творчої і виховної діяльності.

Використання групових форм роботи дозволяє об'єднувати учнів за інтересами, активізувати процеси самоосвіти і самовиховання учнів, до яких відносяться всі види групової навчально-виховної діяльності учнів, наукових об'єднань, гуртків, бесіди, диспутів тощо. Контакти і обмін думками в групі стимулюють розвиток мислення учнів, сприяють розвитку і вдосконаленню їх уміння висловлювати свою думку, формуванню етичних знань, розширенню індивідуаль-ного, морального досвіду та світогляду. Тоді як використання колективних форм роботи дає змогу вчителю спілкуватись одразу зі всім класом, що дозволяє йому спостерігати за спілкуванням та поведінкою дітей у групі.

Масові форми роботи є простими і комплексними. У простих – зміст розкривається, в основному, за допомогою одного засобу, методу (виступ, лекція, диспути тощо), тоді як у комплексних масових формах за допомогою різноманітних засобів та методів, що визначають складну структуру заняття.

Поліпшення ефективності виховання почуття честі молодших школярів у позаурочній діяльності залежить від спрямованості освітнього процесу, форм та методів його реалізації. Для закріплення, поглиблення знань учнів, розширення їх кругозору та застосування їх на практиці доречно використовувати індивідуальні форми роботи, які дозволять педагогу розкрити індивідуальність, здібності і нахили дітей.

Для досягнення цілеспрямованого педагогічного впливу на молодших школярів педагог має володіти методами виховної роботи. Одним із таких методів є вправи. Також, у вихованні почуття честі у молодших школярів велика роль відводиться виховним годинам, які використовуються для розвитку творчого мислення учнів, формування в них відповідних практичних умінь та навичок, стимулюють і підвищують інтерес до занять, активізують та загострюють сприймання етичного матеріалу тощо.

Таким чином, ми дійшли висновку, що виховання честі молодших школярів у позаурочній діяльності – актуальне завдання сучасної педагогіки, що ставить за мету виховання у дітей відповідних моральних якостей на основі збагачення форм і методів виховної роботи, що відіграє важливу роль у становленні дітей і спонукає всіх учасників освітнього процесу до суб'єкт-суб'єктної взаємодії, забезпечуючи ефективність досягнутих результатів.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Формувати у дитини почуття цінності іншої людини / І. Д. Бех.- Педагогіка толерантності.- 2001. - № 2 (16). - С. 16-23. 2. Рибалка В. В. Аксіологічні основи психологічної культури особистості: навчально-методичний посібник / Валентин Рибалка – К. : АПН України, Ін-т пед. освітиі освіти дорослих; Ін-т обдарованої дитини; АПН і МОН України, Укр. наук. - ме-тод. центр практ. психології і соц. роботи; Чернівці: «Технодрук», 2009. - 228 с. 3. Тофтул М. Г. Етика: навчальний посібник / М. Г. Тофтул. - К. : Видавничий центр «Академія», 2005. - 416 с. 4. Удовицька С. В. Виховання гідності молодших підлітків у позаурочній діяльності загальноосвітньої школи : автореф. дис. на здобуття ступеня канд. пед.наук : спец. 13.00.07 / С. В. Удовицька. - Київ, 2010. – С. 6. 5. Хоружа Л. Л. Етичний розвиток педагога : навчальний посібник / Людмила Леонідівна Хоружа. - К. : Академвидав, 2012. - 208 с.

О. П. Ксендзенко

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ЗМІСТУ КУРСУ ФІЗИКИ В ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОМУ КОЛЕДЖУ

Стрімкий розвиток науки і техніки, виникнення нових технологій потребують підготовки фахівця, здатного виконувати не тільки професійні завдання, але й уміючого перебудовуватися відповідно до динамічних змін, що відбуваються в галузі, а за потреби продовжити освіту у вищих навчальних закладах III – IV рівнів акредитації. Тому важливими є наукові пошуки в напрямку підвищення ефективності підготовки фахівців у вищих навчальних закладах I – II рівнів акредитації. До них можна віднести дослідження проблеми професійної спрямованості вивчення фізики, що проводяться мною на базі Коледжу промислової автоматики та інформаційних технологій Одеської національної академії харчових технологій. Коледж здійснює підготовку молодших спеціалістів технічного профілю, зокрема: електромеханіка, техніка-технолога. [2]

На мій погляд, до фундаментальних навчальних дисциплін, які забезпечують відповідний рівень фундаменталізації молодших спеціалістів зазначеного технічного профілю, належать фізика, математичні та хімічні дисципліни, комп'ютерна техніка і програмування тощо. Вони, окрім загальнонаукової картини світу, також забезпечують формування базових знань для вивчення дисциплін професійної та практичної підготовки (предметів спеціалізації).

З огляду на це вивчення фундаментальних дисциплін має відбуватися на основі реалізації професійної спрямованості та здійснення різнорівневих між предметних зв'язків з предметами спеціалізації такими як електротехніка та електричні вимірювання, електроніка, технічна механіка, основи теплотехніки та гідравліки, електротехнічні та конструкційні матеріали, автоматизований електропривод.

Оскільки предметом нашого наукового пошуку є професійна спрямованість вивчення фізики в Коледжу промислової автоматики та інформаційних технологій Одеської національної академії харчових технологій, з'ясуємо, як розглядається сутність цієї категорії у дослідженнях. Зокрема, актуальною проблемою є зміст та розробка методики викладання курсу фізики.

Теоретичне дослідження проблеми показало, що в чинних навчальних планах і програмах фізики і спеціальних дисциплін наявний недостатній зв'язок, що знижує інтерес студентів до вивчення фізичних законів і негативно впливає на підготовку фахівців технічного профілю загалом. Наявна практика організації професійного спрямування фізико-наукової підготовки в коледжах не відповідає інтенсивності змін в освітньому просторі.

Гіпотеза дослідження полягалає в тому, що професійна спрямованість навчання фізичних законів у ВНЗ I-II рівнів акредитації технічного профілю підвищить рівень професійної підготовки майбутніх фахівців за дотримання таких педагогічних умов: актуалізація професійної спрямованості змісту фізики у підготовці фахівців технічного профілю; впровадження інтеграції курсу фізики та професійних знань і вмінь майбутніх фахівців у технічних коледжах; використання сучасних освітніх технологій у процесі навчання курсу фізики з метою формування професійних умінь та навичок [3].

Для досягнення мети дослідження, розв'язання поставлених завдань і перевірки гіпотези, застосовано комплекс методів дослідження. Це, зокрема, такі: теоретичні метод; емпіричні методи (педагогічне спостереження, опитування й анкетування викладачів фізики та спеціальних дисциплін та майбутніх молодших спеціалістів технічного профілю, педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний) для перевірки

ефективності запропонованих педагогічних умов забезпечення професійної спрямованості навчання природничо-наукових дисциплін; статистичні методи для обробки експериментальних даних і встановлення достовірності висновків дослідження.

Названі методи взаємно доповнювали один іншого і забезпечили можливість комплексного пізнання предмета.

Дослідження здійснювалось протягом 2016 - 2018 навчальних років на базі Коледжу промислової автоматики та інформаційних технологій Одеської національної академії харчових технологій. Дослідженням було охоплено 64 студентів I та II курсів спеціальності 151 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегрованих технологій» та 133 «Галузеве машинобудування».

Висновок. Аналіз навчальної програми з курсу фізики засвідчує, що вона потребує удосконалення з точки зору професійної спрямованості та впровадження інтеграції у фізику та спеціально технічних курсів.

Завданням курсу фізики з підготовки молодших спеціалістів технічного профілю є формування системи фундаментальних знань і вмінь які базуються з основних розділів фізики, що є базою для набуття професійних знань, умінь і навичок. Результатом такої підготовки можна вважати підготовленість по спеціальному курсу фізики.

У дослідженні виокремлено структуру викладання курсу фізики у підготовленості майбутніх молодших спеціалістів технічного профілю в інтегративній єдності трьох компонентів: мотиваційного, когнітивного й операційного та відповідних критеріїв: спрямованість на вивчення курсу фізики; якість знань з курсу фізики з їх перенесенням на технічні дисципліни; сформованість професійно значущих умінь і навичок з курсу фізики.

Показниками критеріїв з курсу фізики в підготовці майбутніх молодших спеціалістів технічного профілю є: потреба в удосконаленні власного опиту; інтенсивність емоцій, бажань стосовно опанування фізичних явищ; прагнення студентів збирати і досліджувати теоретичний і практичний матеріал з фізики, який послугує для здобуття базових професійних знань; усвідомлення студентами практичної значущості курсу фізики у майбутній професійній діяльності; рівень теоретичних знань фізичних процесів; знання про особливості застосування фізики у майбутній професійній діяльності; уміння студентів аналізувати, синтезувати, узагальнювати, формулювати і розв'язувати завдання, експериментувати, вносити раціоналізаторські пропозиції; уміння студентів застосовувати одержані знання при розв'язанні прикладних задач в процесі вивчення спеціальних дисциплін (та в професійній діяльності); ступінь творчості у використанні знань у нових професійних ситуаціях.

Зазначені педагогічні умови покладено в основу побудови моделі реалізації професійної спрямованості навчання курсу фізики майбутніх молодших спеціалістів технічного профілю, структуру якої складають: мета, принципи навчання, зміст навчання, педагогічні умови, етапи реалізації моделі, відповідні форми і методичні прийоми та компоненти у підготовленості, очікуваний результат. Взаємодія цих компонентів забезпечує її цілісність та функціонування.

Аналіз результатів формувального експерименту засвідчив, що реалізація обґрунтованих педагогічних умов суттєво стимулює розвиток всіх структурних компонентів підготовленості студентів: мотиваційного, когнітивного й операційного.

В експериментальних групах збільшився, на відміну від контрольної, на статистично значущому рівні зросла кількість студентів з високим (з 20,75 % до 40,86 %) і середнім (з 39,85 % до 41,83 %) рівнями підготовленості.

Проведене дослідження, звісно, не вичерпує всіх аспектів проблеми професійної спрямованості навчання курсу фізики у коледжу. Перспективи подальших дос-

ліджень полягають у з'ясуванні можливостей ефективного застосування нових інформаційних технологій у посиленні професійної спрямованості навчання та розробленням на цій основі інноваційних та інтегрованих методик їх впровадження у навчальний процес.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. К., 1997. 2. Дубінчук О.С. Дидактичні основи профілювання природничо-наукової підготовки учнів зі змісту математичної освіти в професійно-технічних училищах // Педагогіка: Наук. - метод. зб. К., 1993. 3. Моторна Л.В. Критерії та рівні професійної спрямованості навчання природничо-наукових дисциплін у підготовці молодших спеціалістів технічного профілю / Л.В. Моторна // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. – Випуск 16 / [редкол.: І.А. Зязюн та ін.]. – Київ – Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2009. – С. 260-265.

Н. О. Лисенко

ПРЕЗЕНТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПОСІБНИКА ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ «ВИВЧАЙМО УКРАЇНСЬКУ», РОЗРОБЛЕНОГО ВИКЛАДАЧАМИ КАФЕДРИ УКРАЇНОЗНАВСТВА ТА ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ НАЦІОНАЛЬНОГО ФАРМАЦЕВТИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Щороку численний контингент іноземних студентів розпочинає навчання на підготовчих відділеннях Львова, Запоріжжя, Івано-Франківська, Тернополя, Києва, Сум та Харкова українською чи російською мовою. Останнім часом видання підручників і посібників з української мови як іноземної значно збільшилося в Україні й за кордоном.

Зважаючи на те, що на теренах Харківщини забезпечити іноземним студентам побутове спілкування українською достатньо складно, виникає потреба в навчальних матеріалах, підручниках, посібниках, тестових завданнях тощо не лише в паперовому, а і в електронному вигляді з метою уможливити як аудиторне, так і позааудиторне, самостійне та дистанційне навчання студентів, а головне – покращити рівень їх практичної підготовки, мотивувати не лише до вивчення, а й до застосування української мови не тільки як інструмента здобуття освіти, а й у повсякденному житті. Водночас слід урахувати, що для студентів з російською мовою навчання в Національному фармацевтичному університеті відводиться 40 аудиторних годин.

На сьогодні у нас є два роки досвіду роботи в групах іноземних студентів із англійською і російською мовами навчання, що, безперечно, має свою специфіку, потребує створення різного навчально-методичного забезпечення.

Протягом 2018-2019 навчального року доцентами кафедри українознавства та латинської мови НФаУ Н. О. Лисенко, О. О. Литвиненко, Л. І. Пац, А. О. Тимченко був створений начальний посібник «Вивчаймо українську» із дисципліни «Українська мова», призначений для аудиторної та самостійної роботи іноземних студентів з російською мовою навчання.

Посібник поділено на 18 занять, кожне містить різноманітні вправи, діалоги, тексти, лексичний мінімум із перекладом, що відповідає темі, та етикетні фрази. Структура посібника визначається принципом поетапного вивчення фонетики, морфології, синтаксису й таких лексичних тем, як «Знайомство», «Моя сім’я», «В університеті», «Професії», «Опис особистості», «Мій майбутній фах» тощо. Опануванню навчального матеріалу сприяють таблиці, схеми та авторські малюнки.

Кожне заняття будується за такою схемою:

1) ***граматична частина***, що містить тренувальні вправи для закріплення граматичного матеріалу, кількість яких є достатньою як для аудиторної роботи, так і для самостійної;

2) ***лексична частина***, котра складається з тематично дібраного тексту, відповідних діалогів (розвиток зв'язного мовлення, вироблення навичок успішної комунікації), а також обов'язкового для запам'ятовування лексичного мінімуму;

3) ***блок мовного етикету***, покликаний допомогти студентам адаптуватися в україномовному середовищі.

Посібник орієнтований на досягнення студентами рівня комунікативної компетентності, достатнього для побутового спілкування та читання нескладних текстів, пройшов апробацію і готується до друку.

Л. І. Бермас, О. М. Бермас

ІНОЗЕМНА МОВА ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ У МЕДВУЗІ

Сучасна освіта орієнтується на формування компетентного та конкурентноспроможного фахівця. Викладання іноземної мови має завдання підготувати студентів з таким рівнем володіння іноземною мовою, який відповідав би загальновизнаним стандартам та давав можливість вільно застосовувати її у подальшій фаховій діяльності. Висококваліфікований фахівець повинен бути активним учасником міжкультурної комунікації, володіти навичками усного та писемного мовлення відповідно до професійної ситуативної тематики.

Для цього необхідно реалізувати три основні цілі: 1) сформувати у студентів необхідну систему знань,умінь та навичок; 2) досягти високого рівня розвитку властивості до самостійного навчання; 3) сформувати мислительно - дослідницьку діяльність та самостійність студентів. На сучасному стані викладання іноземної мови за професійним спрямуванням застосовуються інноваційні методи навчання. У зв'язку із збільшеними фаховими вимогами до випускників перед викладачами постали завдання впровадження найбільш ефективних методів і технологій, поєднувати традиційні та інноваційні методи викладання.

До інноваційних навчальних методів відносять метод рольової гри, метод симуляцій, метод каруселі, метод проектів, метод мозкового штурму та інші.

Одним і ефективних методів навчання у медичному вузі – є метод рольової гри, наприклад: «У стоматолога», «У терапевта» та ін. Студенти вчаться, як спілкуванню так і отримують необхідні навички для майбутньої професії, вчаться як правильно зібрати анамнез, поставити діагноз. По завершенні гри студенти ведуть активну дискусію, аналізують ситуацію, представляють свої ідеї та варіанти рішення постановки діагнозу та ін.

Завдяки рольовим іграм у студентів розвиваються аналітичні навички (вміння знаходити і виділяти суттєву та несуттєву інформацію,аналізувати, мислити чітко та логічно); творчі навички (генерація альтернативних рішень); комунікативні навички (вміння вести дискусію, переконувати, захищати власну точку зору, переконувати опонентів) [1.187].

Під час занять з дисципліни «Іноземна мова за професійним спілкуванням» ми дбаємо не лише про професійний розвиток майбутнього фахівця – медика, уміння використовувати фахову лексику, а також формуємо навички будувати свої власні висловлювання відповідно до норм іноземної мови та стилю спілкування.

В умовах інформатизації освіти і обмеженої кількості навчальних годин, що відводяться на вивчення іноземної мови у медичному вузі, високоякісна іншомовна підготовка спеціаліста можлива лише у тому випадку, коли приділяється велика

увага самостійній роботі, яка пов'язана із сучасними інформаційними технологіями. Всесвітня мережа Інтернет дає можливість отримання необхідної інформації, спілкування за допомогою пошти та форуму. Все це сприяє розвитку самостійності та професійної підготовки майбутнього фахівця.

Список використаних джерел

1.Лисенко Н. Застосування елементів дистанційного навчання та технології кейс-стаді при викладанні елективного курсу «Культура наукової мови»/Н.Лисенко/ Мовні дисципліни в контексті розвитку сучасної вищої школи. – 2014. Харків. – с.185-190.

В. О. Архипова, О.М. Муравйова

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ТЕХНІЧНИХ ЗВО ЗА ДОПОМОГОЮ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Застосування цифрових ресурсів мережі Інтернет значною мірою впливає на основні структурні компоненти сучасного глобалізованого суспільства в цілому та сфери освіти зокрема.

Комп’ютерні технології почали використовувати під час навчання іноземної мови у 80-х роках минулого сторіччя. Це обумовило розвиток CALL (computer-assisted language learning – «вивчення мови за допомогою комп’ютера») – особливого напряму у методиці викладання філологічних дисциплін, в рамках якого розглядаються теоретичні та практичні аспекти застосування інформаційних технологій під час занять з іноземної мови.

Питанням інформатизації процесу навчання іноземних мов присвятили свої роботи такі дослідники, як Д. Бойд, М. Ворзгауер, Б. Гершунський, Дж. Девіс, Дж. Д’юдні, Д. Крістал, М. Пегрум, Є. Полат та інші. Автори публікацій висловлюють думку про те, що швидкий розвиток мережі Інтернет та необмежений доступ до різноманітних джерел культурологічної та лінгвістичної інформації сприяють створенню ефективного мовного середовища, де студенти мають можливість удосконалювати свої знання, використовуючи мультимедійні засоби (інтерактивні дошки, ноутбуки, планшети, смартфони) як для роботи в групі під час заняття, так і для самостійної роботи [1; 3]. Роль викладача при цьому трансформується: з джерела інформації він перетворюється на модератора, консультанта, керівника та експерта [4].

Прихильники впровадження інформаційних технологій у навчальний процес підкреслюють, що зміни способу спілкування зумовлюють необхідність перегляду освітнього інструментарію. Є спеціальні системи електронного забезпечення з підтримкою модулів різних типів. Наприклад, використання платформи Moodle в якості основи для розробки різноманітних курсів в контексті blended learning (змішаного навчання) сприяє реалізації комунікативних потреб та розвитку у студентів навичок самостійної роботи у процесі вивчення іноземної мови. Віртуальна складова підвищує ефективність аудиторної роботи, забезпечує варіативність змісту навчальних матеріалів та автоматизований контроль під час виконання завдань. Багаторівневі онлайн-тести з граматики та лексики надають студентам можливість об’єктивно оцінити свій рівень володіння мовою, а також закріпити вивчений матеріал.

Інша технологічна платформа – це система Edmodo, захищений освітній аналог соцмережі Фейсбук з можливістю вибору навчальних траєкторій. Вона містить засоби для співпраці викладача зі студентами. Наприклад, викладач може створювати проектні групи з прикріпленими постами. Студенти мають змогу виконувати завдання та робити зауваження до них, брати участь у колективних обговореннях.

Іще одним інтегрованим віртуальним середовищем, яке сприяє не лише досягненню навчальних цілей, а й соціалізації студентів, створенню ними спільноти для виконання проектної роботи (cooperative language learning [2]), є платформа Blogspot. За своїми дидактичними властивостями блоги здатні інтенсифікувати навчання, зробити його цікавим. Автентичність та захопливий контент посилюють мотивацію студентів і допомагають подолати психологічні та мовні бар'єри.

Один з таких мультимедійних блогів (daystudents.blogspot.com) було розроблено викладачами кафедри іноземних мов Харківського державного університету харчування та торгівлі. На сторінках ресурсу можна знайти практичні поради, алгоритми з запам'ятовування слів, матеріали для студентської наукової роботи, періодично поновлювані вправи з граматики та творчі письмові завдання.

Таким чином, можливості електронних освітніх ресурсів не мають меж там, де мова йде про активне навчання, яке відповідає вимогам інформаційної доби.

Список використаних джерел

1.Stockwell, G (2007) A review of technology choice for teaching language skills and areas in the CALL literature. ReCALL 19/2: 105–120. European Association for Computer Assisted Language Learning. URL: www.f.waseda.jp/gstock/Stockwell_ReCALL_2007.pdf. 2.Tawel, A (2012) Comments on blogpost: The Complete Educators Guide to Using Skype Effectively in the Classroom. URL: http://theedublogger.com/2011/04/03/the-complete-educators-guide-to-using-skype-effectively-in-the-classroom/. 3.Levy, M., Hubbard, P. (2005) Why call CALL 'CALL'? Computer Assisted Language Learning 18/3: 143–149. 4.Prensky, M. Digital Game-Based Learning. N. Y.: McGraw-Hill, 2001. 442 p.

В. В. Колдунов, Г. А. Клопоцький, Ю. В. Козлова, Г.С. Канюка, Г.Ф. Старушкевич

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ НА УСПІШНІСТЬ НАВЧАННЯ НА КАФЕДРІ ПАТОЛОГІЧНОЇ ФІЗІОЛОГІЇ ДЗ «ДМА» СТУДЕНТІВ ІІІ КУРСУ

Психофізіологічні особливості кожної людини визначають подальшу його реалізацію в професійній діяльності. Авжеж, більша частина здібностей (когнітивних, особистісних, фізіологічних здібностей до сприйняття інформації, запам'ятовування та аналізу) є спадковими. Проте є й такі, що набуваються і вдосконалюються протягом життя і залежать від вмотивованості окремої людини досягти успіхів [1].

Невід'ємною частиною професійної реалізації є навчання. Тому викладачі, зокрема ВЗО, повинні враховувати психофізіологічні особливості студентів для успішного навчання та отримання ґрунтовних знань, які необхідні в подальшій професійній діяльності, особливо для лікаря [2, 3].

В зв'язку з цим колектив кафедри патологічної фізіології ДЗ «ДМА» сумісно із керівником та співробітниками Лабораторії психофізіологічних досліджень (ЛПД) ДЗ «ДМА» провели дослідження впливу психофізіологічних показників студентів стоматологічного факультету на результат складання ними інтегрованого ліцензійного іспиту КРОК-1.

Для цього були зіставлені результати комплексного іспиту і результат КРОК-1 з патофізіології та попередньо оброблені данні ЛПД за показниками: рівень працездатності (методика Тепінг-тест Е.П. Ільїна), рівень емоційної витримки та комунікабельності (методика Г. Айзенка), швидкість когнітивних функцій (методика В. Козлової «Інтелектуальна лабільність», рівень розумового розвитку (методика «Короткий орієнтовний тест», адаптація В.Н. Бузіна) [4].

Отримані результати показали, що студенти з високими психофізіологічними показниками більш успішно навчаються та складають іспити, більш витриваліші на

таких складних довготривалих (3 години, 200 тестів) іспитах, як КРОК-1. Але важливим є й той факт, що не всі студенти з низькими психофізіологічними показниками мають низьку успішність. Це, скоріш за все, пов'язано з високою вмотивованістю та наявністю інших власних властивостей.

Таким чином, можна зробити висновки, що успішні та неуспішні в навчанні студенти відрізняються за емоційно-вольовою сферою та інтелектом. Успішність в навчанні в студентів з низьким рівнем психофізіологічного стану підлягає подальшому дослідженню, що сприятиме усуненню причини незадовільного навчання, розробці нових методів навчання з розкриттям інших психологічних характеристик студентів і підвищенням якості їх навчання.

Список використаних джерел

1.Cook D. A. Motivation to learn: an overview of contemporary theories / D. A. Cook, Artino A. R. // Medical education. – 2016. – N 50. – P. 997–1014. 2.Колдунов В.В. Вплив психофізіологічних особливостей студентів ІІІ курсу на їх навчання на кафедрі патологічної фізіології ДЗ «ДМА» / В.В. Колдунов, Г.А. Клопоцький, Ю.В. Козлова [та ін] // Медичні перспективи. – 2018. – Т. 23, № 4. – С. 11-15. 3.Особливості навчальної мотивації у студентів вищого медичного навчального закладу / І. М. Бондаренко, В. Ф. Завізіон, В. С. Кислицина [та ін.] // Медичні перспективи. – 2015. – 15, Том XX, № 2. – С. 17–25. 4.Мандель Б.Р. Педагогика высшей школы: история, проблематика, принципы: учебное пособие для обучающихся в магистратуре / Б.Р. Мандель. – М.; Берлин : Директ-Медиа, 2017. – 618 с.

Г. А. Гарагуля, О. Г. Черкасова

СИМУЛЯЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ СТДЕНТІВ 4 КУРСУ НА КАФЕДРІ ВНУТРІШНЬОЇ МЕДИЦИНИ 1

У 2009 році Світовий альянс за безпеку пацієнтів за підтримки ВООЗ опублікував Керівництво щодо забезпечення безпеки пацієнтів для медичних вишів, у якому наголошувалося на необхідності створити безпечне освітнє середовище для набуття клінічних навичок (зокрема із застосуванням симуляційних технологій). В такий спосіб майбутній лікар чи фахівець, який опановує нові навички, не боятиметься припускатися помилок, відпрацьовуватиме техніку і водночас відчуватиме міру своєї відповідальності за результат надання медичної допомоги[1]. Симуляційне навчання доповнює клінічне, завдяки чому виникає можливість значно підвищити рівень компетентності майбутніх лікарів. До того ж це позитивно впливає на організацію самого навчального процесу. Не доводиться чекати, доки в клініці з'явиться «потрібний» пацієнт, у будь-який час можна змоделювати складний або рідкісний випадок і повторити його стільки разів, скільки потрібно для набуття необхідного рівня компетентності фахівця, відсутня «прив'язка» графіка занять до роботи клініки тощо [4].

Орієнтовна класифікація типів симуляторів, що використовуються у медичній освіті: 1) комп'ютеризовані манекени, екранні симулятори (дозволяють імітувати відповідну реакцію); 2) анатомічні моделі - використовуються для навчання окремим умінням і навичкам; 3) фантом - модель людини або його частини в справжню величину, що заміщає оригінал, який зберігає тільки деякі важливі його властивості (сприяє формуванню системи взаємопов'язаних умінь і навичок); 4) манекен - фігура, на якій можна формувати систему взаємопов'язаних умінь і навичок; 5) тренажер - пристрій для штучного створення (імітації) різних ситуацій або об'єктів, що дозволяє формувати окремі навички та вміння; 6) стандартизовані пацієнти; 7) система ситуаційних завдань; 8) навчальні ігри клінічного типу (дозволяють формувати вміння клінічного мислення); 9) навчальні ігри організаційно-діяльнісного типу (сприяють формуванню професійних умінь і навичок організаційного характеру) [2].

Основна частина. На кафедрі Внутрішньої медицини 1 для студентів 4 курсу, які

навчаються на циклі внутрішні хвороби Модуль 1, в навчальний процес залучаються елементи «симуляційної медицини». Навчальний план і програма з фаху «Внутрішні хвороби» охоплюють усі розділи внутрішньої медицини з вивченням широкого кола нозологій. Не завжди на практичному занятті викладач може продемонструвати хворого з нозологією, що відповідає темі заняття. Саме тут знадобляться елементи «симуляційного навчання». Вони можуть мати вигляд клінічної ситуації на папері або імітаційної гри. Наприклад, викладач пропонує кожному студенту описати скарги, анамнез, об'єктивний стан, схему і дані методів обстеження, лікування та методи профілактики певного захворювання віртуального хворого. Студенти отримують індивідуальні завдання з різними варіантами перебігу й ускладнень хвороби. Після цього віртуально створені історії хвороб детально аналізують і обговорюються. Викладач акцентує увагу на допущених помилках і методах їх усунення.

Ще одна із інтерактивних методик, що сприяє розвиненню компетентносних здібностей майбутніх фахівців – імітаційна гра. Для виконань цього виду роботи студенти виступають в якості хворого, лікаря, лікаря – лаборанта, функціонального діагноста та фармацевта. За заданими викладачем умовами, студенти мають представити симульовану ними клінічну ситуацію. Студенти не задіяні в завданні, приймають участь у обговоренні. Підчас проведення такого виду роботи, студенти приймають в ній участь в якості доповідачів та слухачів. Імітаційна гра вимагає не тільки знання теми, а і певного акторського мистецтва, що, як виявилось, добре сприймається студентами.

Висновки. Такі види симуляційних робот, що застосовуються нами на практичних заняттях зі студентами 4 курсу, сприяють розвитку клінічних компетенцій. Формують у майбутніх лікарів навички взаємодії у команді, а також професійних умінь і навичок організаційного характеру Дозволяють відшліфувати алгоритми роботи з пацієнтами у різних клінічних ситуаціях.

Список використаних джерел

1. Buck G. H. Development of simulators in medical education / Buck G. H. // Gesnerus: Swiss Journal of the History of Medicine and Sciences. – 1991. – V. 48. – P. 7-28. 2.http://zmapo.edu.ua/index.php/metod/394-simulation-technology. 3.https://nmc-pto.rv.ua/DOK/IMN_2005.pdf. 4. https://nmc-pto.rv.ua/DOK/IMN_2005.pdf.

М. О. Корніленко, Н. С. Трясак, С. І. Хмель

ЗНАЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ З ПАТОФІЗІОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ СТОМАТОЛОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ДЗ «ДМА»

Швидкість розвитку медицини як науки та сфери практичної діяльності обумовлює необхідність створення нових підходів до навчання та викладання в закладах вищої освіти, зокрема медичних. Наразі, одним з найбільш ефективних для підвищення якості навчання є впровадження компетентнісно-орієнтованого підходу в медичній освіті, що, сприяє підготовці висококваліфікованих спеціалістів в галузі «Стоматологія» [1].

Відомо, що саме компетентнісний підхід визначає результативно-цільову спрямованість освіти, що є його перевагою над іншими підходами, а включення компетентнісного підходу в систему медичної освіти відповідає сучасному науково-технічному розвитку та міжнародним вимогам [2].

Розглядаючи компетентність, як сучасне поняття, можна виділити професійну компетентність, що безпосередньо пов'язана з особливостями професійної діяльності, кінцевим результатом якої є формування висококваліфікованого, освіченого лікаря, здатного реалізувати отриману інформацію у практичній діяльності.

Беручи до уваги, що патофізіологія є дисципліною, що формує клінічне мислення у студентів стоматологічного факультету, студентам і викладачам необхідно розуміти особливості компетенцій з патофізіології для підвищення рівня навчання та досягання високих результатів [3].

Серед професійних компетенцій з патофізіології є такі, як оцінювання результатів лабораторних та інструментальних досліджень, встановлення клінічного діагнозу стоматологічного захворювання, визначення характеру та принципів лікування як стоматологічних так і соматичних захворювань, визначення тактики ведення стоматологічного хворого при соматичній патології, опрацювання державної, соціальної та медичної інформації.

Також формуються знання про стандартні методики обстеження; алгоритми діагностики захворювань; алгоритми виділення провідних симптомів або синдромів; вміння проводити фізикальне обстеження хворого, що складають основу фахових знань, уніфікують методику обстеження, зменшують ризик помилок у професійній діяльності, дозволяють обґрунтовано та правильно встановити клінічний діагноз стоматологічного захворювання.

Лікарю-стоматологу необхідно вміти оцінювати результати лабораторних та інструментальних досліджень та передбачити можливість впливу інших патологій на ймовірність розвитку або безпосередньо перебіг стоматологічних захворювань. Основи такого вміння закладаються саме на кафедрі патологічної фізіології.

Зазначимо також, що спеціаліст-стоматолог в своїй практичній діяльності зустрічається постійно з супутньою патологію, що пояснює важливість усесторонньої загальнолікарської підготовки та уміння коректувати профільне лікування з урахуванням супутньої патології, розуміння механізмів взаємозв'язку супутньої патології зі стоматологічною, основи якої закладаються під час вивчення патофізіології [3].

Список використаних джерел

1.Мандра Ю. В. Внедрение компетентностного подхода в подготовку врача стоматолога / Ю.В.Мандра // Проблемы стоматологии. – 2013. – № 1. – С. 71-73. 2.Learning analytics in medical education assessment: the past, the present, and the future / T. Chan, S. Sebok-Syer, B. Thoma [et al.] // AEM Education and Training. – 2018. – 2 (2). – P. 178–187. doi:10.1002/aet2.10087. 3.Сапожниченко Л. В., Козлова Ю. В. Актуальні проблеми теоретичної та практичної підготовки студентів-медиків при вивченні циклу «Внутрішня медицина» на 6 курсі // Медична освіта. – 2018. – №. 3. doi: 10.11603/me.2414-5998.2018.3.8725.

***S. O. Boiko,* O.A.Volkova**

TEACHING MONOLOGUE SPEECH TO ENGINEERING STUDENTS

Due to the fact that English has become an international language of trade and technology English language skills nowadays are a key to the effective performance of professional duties in any industrial sphere. In order to be competitive on the labour market young specialists must be prepared for participation in international conferences, presentation of their scientific work, reports at meetings etc. Even having average language skills, a person can effectively communicate ideas following certain rules and having practice before. Therefore, taking into account foreign language skills that are important for young specialists, special attention should be paid to the development of monologue speech while teaching ESP to engineering students.

Considering the specifics of ESP [1; 133], distinguishes three features inherent in most ESP courses: 1) use of authentic learning materials 2) practically-oriented tasks; 3) granting autonomy to students in language learning and the developing of individual learning strategies. Therefore, choosing the material for developing monologue speech we have to choose texts from modern sources, and setting tasks to students we have to give true to

life context and motivate them to use an appropriate genre and style in their speech [3; 231]. Moreover, we have to give students full autonomy in preparation for monologue speech, scaffolding when necessary.

Teaching monolingual speech involves teaching both prepared and spontaneous monologue speech. Strictly speaking, teaching monologue speech we teach presenting, as every communication situation when one person is speaking while others are listening is a presentation. «Nearly every time a person speaks, he or she could be said to be giving a presentation» [2; 69]. Thus, we have to pay attention not only to speech coherence, fluency, and accuracy but also to general presentation skills, keeping the audience interested, adequate intonating and even facial expression of a speaker.

Training prepared monologue speech teachers at some higher educational establishments quite often prefer common retelling of the text which was read and translated before to a study group or to a teacher. According to the survey conducted among first-year university students, this task is considered not only boring and demotivating but also stressful. To make the task more encouraging and true to life it is advisable to give students situation-based tasks before the preparation for retelling, e.g. present the text to a group of scientists, pretend that you have to explain the topic to a group of secondary school students, young children etc. Students in a group can have different tasks or the same, so they will be able to compare different presenters and choose the best or they may try to guess the context. To make the speeches varied, stronger students may have an additional task to compare information from two or more sources, add extra information from another source either in English or in their native language (so it will contain an element of translation).

Developing skills of monologue speech teachers consider inactivity of most students in a group as the main challenge and waste of time as the result. Even if our aim is accuracy, listening to each student individually and correcting mistakes is an unproductive method. To keep students engaged in class activity and make our lessons more productive, it could be much more efficient to arrange students into groups and give them a task before listening to their partners. The task can be the one from mentioned above: to guess the context, to choose the best speaker and give reasons to your answer, to estimate other students and explain your mark, to fill in a checklist and be ready to discuss it etc. It is not advisable to give more than one task at a time in order to make students more focused.

The preparation of current events using BBC or CNN websites can be beneficial for the whole group if students actively listen and are ready for discussion afterwards. For this purpose, we recommend a presenter to write one-two questions on the board before giving a speech.

One of the most important stages in teaching monologue speech is feedback. It must be constructive and reflect not only mistakes made by students but also positive sides of their speeches, good examples of language and effective ways of getting through to the audience. Of course, we can analyse some individual mistakes when a student, for example, presents current events to the group but when the group is large and students have to speak in smaller groups a teacher should monitor the class and note down typical mistakes in order to analyse them later with the whole group. And again, we have to mention, that good examples of language should be highlighted and praised to motivate students. We also have to motivate students to take part in scientific conferences and defend their scientific works giving a speech in English as it will be a true check for students' monologue speech skills and, at the same time, good practice for their developing.

Thus, teaching monologue speech to students, teachers should consider developing and using motivating, realistic, challenging and less stressful situation-based tasks that could be successfully performed by students in different forms of classwork.

References

1.Carver, D. Some propositions about ESP. The ESP Journal, 2, 1983. – pp. 131-137. 2.Frendo, E., How to teach business English.- Harlow: Person Education Limited, 2005.-162 p. 3.Scrivener, J. Learning teaching. Essential Guide to English Language Teaching Third Edition.-Oxford: Macmillan.-414 p.

Т. П. Борисова, Л. П. Бадогіна, Л. І. Вакуленко, М. В. Ширикіна, О. Ю. Оболонська

СУЧАСНІ ПІДХОДИ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ

Завданням сучасної вищої медичної освіти є створення умов для розвитку у студентів широкого спектру професійних компетенцій, що означає розвиток здатності швидкого прийняття рішень і бездоганного виконання низки маніпуляцій або втручань, особливо при невідкладних станах [1]. Підготовка фахівця до професійної діяльності вимагає не тільки і не стільки енциклопедичних знань, скільки вміння продемонструвати володіння загально-культурними, загально-професійними та професійними компетенціями. Освітньо-кваліфікаційна характеристика моделі лікаря ґрунтується на чіткому окресленні системи вмінь та навичок, яких має набути студент протягом навчання і які можуть бути перевірені [3]. Кінцеві вміння та навички - це верхівка піраміди, основою якої є знання, вміння, базові навички та емоційні якості фахівця.

Підхід до сучасної організації навчання базується на тому, що студенти є центральною, ключовою фігурою навчального процесу [4]. Під керівництвом викладача вони можуть визначати власні навчальні цілі, підбирати відповідні навчальні ресурси для досягнення навчальних цілей, визначати послідовність та темп навчання. При цьому вони несуть відповідальність за результат. Таке навчання є більш активним аніж пасивним.

Кожен студент ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України» вже з початку навчання отримує індивідуальний план, що визначає, які практичні навички він має опанувати на кожному курсі. Відповідно до наскрізної програми формування лікарських компетенцій засвоєння навичок розподілене між різними курсами навчання. Деякі з них повторюються, що забезпечує більш якісне їх засвоєння. Студенти відпрацьовують практичні навички індивідуально за допомогою роздрукованих або записаних на електронному носії матеріалів. Вони можуть вибрати для навчання зручний час, і витратити на засвоєння програми стільки часу, скільки їм потрібно. Так на 5-му курсі оволодіння практичними навичками відбувається як під час проходження модулю «Педіатрія» під керівництвом викладача, так і в амбулаторіях центрів первинної медичної під керівництвом сімейного лікаря або дільничного педіатра під час проходження виробничої практики. При виникненні питань або потреби у додатковій інформації студенти можуть звернутися до посібників, розроблених співробітниками кафедри, або до викладача. Практична навичка щодо первинної реанімації новонародженого відпрацьовується за допомогою симуляційного навчання [2]. Використовується манекени новонародженої дитини, на якому відпрацьовуються навички штучної вентиляції легень за допомогою мішку Амбу, закритого масажу серця. Коли студент усвідомлює, що він оволодів методикою, він повідомляє про це викладачеві, який визначає ступінь засвоєння і робить про це відмітку в індивідуальному плані студента. Під час проходження виробничої практики продовжується відпрацювання навичок, після чого проводиться повторний контроль з відповідною відміткою в індивідуальному плані.

Таким чином планомірна робота над засвоєнням практичних навичок протягом 5-го року навчання, відпрацювання їх на практичних заняттях, самостійно, та під

час проходження виробничої практики, ретельний контроль викладача, а також використання симуляційного навчання підвищує ефективність формування професійних компетенцій майбутнього лікаря.

Список використаних джерел

1.Компетентнісний підхід та формування ключових компетентностей в підготовці студентів вищих навчальних медичних закладів / М.М. Шінкарук-Диковицька, Г.М. Побережна, Т.В. Федик, Л.О. Ковальчук // Вісник Вінницького національного медичного університету. – 2017. - Т.21., №1, Ч. 2. – С. 319-323. 2.Лефтеров В.О. Психологічні аспекти використання симуляційних тренінгів для підготовки лікарів / В.О. Лефтеров, О.Ф. Конун // Філософсько-гуманітарні читання. Збірка наукових праць. Дніпропетровськ, 2015. - С.72-75. 3.Освітньо-кваліфікаційна характеристика спеціаліста за спеціальністю 7.110101 Лікувальна справа напряму підготовки Медицина. - Київ, 2003. https://testcentr.org.ua/standards/7.110101%20medicine%20(eqc).pdf. 4.Система управління якістю медичної освіти в Україні: монографія / Булах І.Є., Волосовець О.П., Вороненко Ю.В. - Д.: АРТ-ПРЕС. - 2003. - 212 с.

М. А. Довгаль, А. Ю. Ляліна, О. Є. Худяков

КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ ПАТОЛОГІЧНОЇ ФІЗІОЛОГІЇ СТУДЕНТАМ СТОМАТОЛОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Швидкість розвитку медицини обумовлює необхідність створення нових вимог до навчання та викладання в закладах вищої освіти. Наразі, запровадження компетентнісно-орієнтованого підходу в медичній освіті є одним із найбільш ефективних для підвищення якості навчання та сприяє підготовці висококваліфікованих спеціалістів в галузі «Стоматологія» [1].

Враховуючи, що застосування компетентнісного підходу дозволяє акцентувати увагу на результатах освіти, які розглядаються не як сума засвоєної інформації, а здатність людини діяти у різних проблемних ситуаціях і є максимально ефективним для підготовки лікарів, було вирішено уточнити особливості застосування компетентнісного навчання в студентів стоматологічного факультету на кафедрі патологічної фізіології Дніпропетровської медичної академії. Серед загальних компетенцій з патофізіології виділяють: здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність вчитися і бути сучасно навченим; знання та розуміння предметної області та розуміння професії; здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Абстрактне мислення, аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, класифікація, конкретизація - це основні логічні операції, загальноінтелектуальні вміння, які є методами освоєння стоматологічної освіти, сприяють виявленню раціональних способів вирішення проблеми, що супроводжують діяльність лікаря-стоматолога. Під час вивчення патофізіології без оволодіння базовими абстрактно-логічними операціями неможливе формування клінічного мислення лікаря будь-якої спеціальності, зокрема стоматології.

Задля досягнення успіху в сфері діяльності фахівцю-стоматологу обов’язково необхідні знання та розуміння предметної області, професійної діяльності, що базуються на багатьох факторах, серед яких: здатність до пошуку, аналізу інформації з різних джерел, уміння вчитися і оволодівати сучасними знаннями, використовувати державну та іноземну мови в освітній діяльності, застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання. Для спеціаліста вкрай важливо регулярно оновлювати знання, інтегрувати їх в професійну діяльність, бути здатним до подальшого професійного навчання. Важко переоцінити важливість для лікарів здатність реалізовувати спеціалізовані концептуальні знання в практичних ситуаціях, набуті у процесі навчання на кафе-

дрі патологічної фізіології, інтегрувати їх у практику стоматолога та вміти розв'язувати складні задачі і проблеми, пов'язані з професіональною діяльністю.

Таким чином, застосування компетентнісного підходу у викладанні патологічної фізіології, як інтегральної науки, для студентів стоматологічної галузі сприяє підготовці висококваліфікованого, всебічно освіченого компетентного фахівця, який здатен поєднувати та використовувати на практиці всі необхідні знання та вміння [2].

Список використаних джерел

1.Мандра Ю. В. Внедрение компетентностного подхода в подготовку врача стоматолога / Ю.В.Мандра // Проблемы стоматологии. – 2013. – № 1. – С. 71-73. 2.Сапожниченко Л. В., Козлова Ю. В. Актуальні проблеми теоретичної та практичної підготовки студентів-медиків при вивченні циклу «Внутрішня медицина» на 6 курсі // Медична освіта. – 2018. – №. 3. doi: 10.11603/me.2414-5998.2018.3.8725.

Г. О. Колесник

РОЛЬ І ФУНКЦІЇ ГУМОРУ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Незважаючи на те, що сьогодні мотивація до вивчення іноземної мови серед студентів українських вищих навчальних закладів є очевидною (розширення економічних і політичних контактів з країнами Західної Європи, туристична і освітня мобільність, перспектива працевлаштування за кордоном), для багатьох студентів технічних спеціальностей іноземна мова залишається найбільш складною дисципліною для опанування. Зі слів студентів, іноземна мова викликає у них почуття страху і безсилля і, як наслідок, емоційне відторгнення і несприйняття, вивчення іноземної мови здається недосяжною метою. Таким чином, мотивація безпосередньо пов'язана з емоційним станом студентів. Тож, задача викладача – зробити процес навчання іноземної мови сприятливим і максимально досяжним для студента.

Значення гумору у процесі навчання досліджували у різні часи, починаючи з Аристотеля [2]. А.Шопенгауер розглядав теорію смішного як частину теорії пізнання, вказуючи на гносеологічну цінність гумору.[9] З.Фрейд вважав гумор одним із найміцніших захисних механізмів від психічного напруження [8]. За теорією І.П. Павлова, саме позитивні емоції сприяють кращому засвоєнню інформації [5]. Л.С.Виготський у своїх дослідженнях доводить, що емоції впливають на сприйняття, увагу, концентрацію, мотивацію, а також засвоєння матеріалу [4]. Гумор є одним із аспектів гуманістичної спрямованості педагогічних принципів класиків світової педагогіки, таких як Л.Д.Ушинський, В.А.Сухомлинський, А.С.Макаренко, Януш Корчак, А.Богуш та ін., яким вдалося поєднати приємне з корисним, серйозне з розвагами, гру з навчанням [6]. На позитивному впливу гумору на навчально-виховний процес концентрують увагу і педагоги-новатори. Так, А.Ш.Амонашвілі розглядає гумор як засіб, що стимулює пізнавальний процес [1]. М.І.Станкін вважав гумор найголовнішою умовою сумісності людей. На його думку, гумор допомагає зняти фізичне і психологічне напруження у студентів, активізує діяльність, привертає увагу до важливих моментів, а також є чудовим засобом «присоромити» недбалих студентів [7].

Як показав аналіз основних досліджень даного питання, сміх має визначальну роль в життєдіяльності людини і сприяє когнітивним процесам. Вченими доведено, що під час сміху у людському організмі виділяються ендорфіни, що налаштовує психіку на позитивний лад, дозволяючи сповна сприймати інформацію.

Діяльність викладача з почуттям гумору гарантовано спрямована на усунення можливих комплексів і страхів, сформованих у студентів через невдалий досвід ви-

вчення іноземної мови. Таким чином, гумор можна розглядати як практичний інструмент для налагодження правильної атмосфери в аудиторії та досягнення бажаних результатів навчання. Оскільки гумор є найбільш дієвим і універсальним способом усунення напруги в спілкування, його застосування в контексті навчання має певні переваги як для викладача, так і для студентів. Для досягнення конструктивної атмосфери опанування іноземної мови необхідно мінімізувати афективний фільтр, і досягти цього можна саме за допомогою гумору. Таким чином, викладач, який вміло використовує гумор як педагогічний прийом, стає фасилітатором навчального процесу, створюючи в колективі атмосферу співпраці та довіри, більш розкутого і неформального спілкування.

Отже, спираючись на вищесказане, можна визначити основні функції гумору в процесі навчання іноземної мови студентів технічних спеціальностей: мотиваційну, емоційну, виховну, організаційну, навчальну та педагогічну.

Таким чином, гумористична компонента під час навчання іноземної мови студентів технічних спеціальностей дуже важлива. Гумор є засобом зняття емоційної напруги і усунення афективного фільтру у студентів з недостатньою підготовкою і мотивацією до вивчення мови. Також завдяки жартам вдається досягти комфортної, дружньої атмосфери в аудиторії і підвищити ефективність навчання. Але, не зважаючи на доведені переваги використання гумору в педагогічній діяльності, більшість викладачів надають перевагу авторитарному стилю спілкування у контексті «суб'єкт-об'єктна взаємодія».

Список використаних джерел

1.Амонашвили Ш.А. Здравствуйте, дети! – М., 1986.– 191 с. 2.Аристотель. Риторика. Поэтика.– М.: Лабиринт, 2000. – 224 с. 4.Выготский Л.С. Педагогическая психология / Под ред. В.В.Давыдова.– М.: Педагогика-Пресс, 1999.– 536 с. 5.Павлов И.П. Полное собрание сочинений.– Москва-Ленинград: Изд-во Акад. наук СССР, 1952.– Т.6.– 463 с. 6.Психологический словарь-справочник руководителя / Под ред.: Крылова А.А., Сочивко В.П.– Л.: Лениздат, 1982.– 431 с. 7.Станкин М.И. Юмор как средство психолого-педагогического воздействия: от смешного до серьезного - один шаг.– М.: Московский психолого-социальный институт; Воронеж: МОДЭК, 2007.– 157 с. 8.Фрейд З. Остроумие. – Д.: Сталкер, 1999. – 349 с. 9.Шопенгауэр А., Мир как воля и представление. – М.: Наука, 1993.– Т.2. – 672 с.

О. О. Литвиненко

КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД ПРИ УКЛАДАННІ НАВЧАЛЬНОГО ПОСІБНИКА З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Вивчення іноземної мови потребує не лише поступового засвоєння та систематизації знань з лексики, правопису та граматики, а й передбачає застосування цих знань на практиці, реалізуючи комунікативний аспект у вивченні мови. Звідси випливає актуальність питання про укладання навчальних посібників з української мови, за допомогою яких іноземні студенти – в аудиторії під час занять і самостійно – можуть засвоювати як лексико-граматичний матеріал, так і формувати необхідні комунікативні навички, застосовні не лише у процесі навчання, а й у повсякденному житті. У зв'язку з цим варто відзначити, що спрямованість на комунікативний аспект вивчення мови є найбільш важливою [5,с. 16]. Хочемо відзначити як позитивний той факт, що протягом останніх років кількість посібників з української мови як іноземної постійно зростає, з'явилася достатня кількість підручників і посібників з української мови для іноземних студентів, які покликані формувати не лише граматичні, але й комунікативні навички в різних сферах застосування мови. На особ-

ливу увагу серед них заслуговують видання таких авторів, як Буряк М., чий посібник «Яблуко», розрахований на три рівні вивчення української мови (елементарний, середній і високий), складається з підручника, робочого зошита й аудіоматеріалів, містить культурно-пізнавальні тексти й інформацію з українознавства й буде надзвичайно корисним як для студентів, так і для викладачів [1], а також посібники Мазурик Д. [2], Силки А. А. [4], Лисенко Н. О. та ін. [3].

При укладанні навчального посібника пропонуємо зосередити основну увагу на прикладному, практичному, а не теоретичному аспекті викладання. На жаль, нерідко трапляються ситуації, коли студенти-іноземці, володіючи теоретичним матеріалом на досить високому рівні, тобто такі, що можуть, наприклад, безпомилково визначити рід, відміну, відмінок і число іменника, з'ясувати граматичні категорії дієслова тощо, почуваються розгублено й безпомічно в ситуації практичної комунікації. Саме з метою формування у студентів насамперед комунікативних навичок авторським колективом кафедри українознавства та латинської мови Національного фармацевтичного університету (Волох Т.Ю., Лисенко Н.О., Литвиненко О.О., Харитонова Н.В. та Томарєва Н.О.) розроблено й підготовлено до друку навчальний посібник «Вивчаємо українську. Learning Ukrainian», побудований за принципом «нанизування» більш складного матеріалу на основу із засвоєних знань і навичок. Посібник, окрім традиційного подання теоретичного матеріалу у вигляді таблиць і схем, різнопланових лексичних та граматичних завдань, містить тексти й діалоги для читання. Пропонований посібник має на меті сформувати стійкі комунікативні навички у студентів як за допомогою аудиторних занять, так і під час самостійної роботи. Завдання й пояснення до них продубльовано англійською мовою, яка є мовою навчання для наших студентів, з метою полегшення розуміння завдань студентами, які вперше вивчають українську мову й можуть застосовувати мову-посередник на початковому етапі. Крім того, вважаємо, не слід наполягати на засвоєнні граматичних термінів українською мовою на початковому етапі вивчення – тобто назви відмінків можна подавати англійською мовою-посередником, утім, це питання залишається відкритим. Очікується, що в результаті опанування мовою за допомогою цього посібника, студенти матимуть рівень володіння мовою А1, що відповідає державному стандарту. Слід зауважити, що «живе» мовне оточення за умов харківських реалій, на жаль, таке, що іноземні студенти мають проблемні ситуації у повсякденному спілкуванні українською мовою, а отже, використання укладеного посібника на практичних заняттях і під час самостійної має підвищити їхню мотивацію та заохотити спілкування українською мовою.

Таким чином, вважаємо за необхідне формувати комунікативні навички володіння українською мовою в іноземних студентів шляхом поступового засвоєння комплексу лексичних і граматичних знань у процесі розмовного мовлення, отже граматичні навички будуть вироблятися тут автоматично, у процесі живого мовлення, як це відбувається природним шляхом при засвоєнні комунікативних навичок рідної, а не іноземної мови.

Список використаних джерел

1.Бурак М. «Яблуко»: підручник з української мови як іноземної (базовий рівень). – Львів: Видавництво УКУ, 2015. – 268 с. 2.Мазурик Д. Українська мова для іноземців. Крок за кроком. – Х.: Фоліо, 2017. – 288 с. 3.Лисенко Н.О., Кривко Р.М., Світлична Є.І., Цапко Т.П. Українська мова для іноземних студентів: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 239 с. 4.Силка А. А. Українська мова для студентів-іноземців медичного профілю (з російською мовою навчання). – Суми: Університетська книга, 2018. – 114 с. 5.Ушакова Н., Тростинська О. Вивчення української мови студентами-іноземцями: концептуальні засади // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. 2014. – Випуск 9. – С. 12 – 21.

Н. М. Лупак

ІНТЕРМЕДІАЛЬНІ АСПЕКТИ КОМУНІКАЦІЇ В ПЛОЩИНІ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Інтермедіальність як феномен взаємодії, що найвиразніше виявляється у просторі мистецтва, засвідчує переплетення різних художніх мов (медіа) у текстах культури протягом усієї історії її функціонування. В сучасному освітньому комунікативному середовищі цей термін перебуває в латентному стані, проте інтермедіальна (міжмистецька) практика відома здавна та в навчальному процесі застосовується у різних формах інтеґрації. В площині мистецьких дисциплін найчастіше інтермедіальність увиразнюється у випадках, коли предметом вивчення, обговорення чи дослідження є такі поняття, як «пісня», «театр», «соната», «танець», «обряд», «художній образ», «синтез», «синхронність», «мистецький код», «екфразис» тощо.

Глобальна ідея розширення світоглядного мислення, пов'язана зі зростаючою роллю інформаційних впливів, спонукає сучасну людину до «занурення» у глибинні пласти власного внутрішнього світу, в якому асоціації, образи в динаміці кольорів, звуків, ритмів, інтонацій у екзистенційній мережі часу і простору з'єднуються в архетипній пам'яті ментального досвіду. Такі віртуальні інтенції завжди виникають на межі різних, але споріднених художніх форм (медіа), взаємодія яких визначається поняттям «інтермедіальність». С. Маценка зауважує: «інтермедіальні конфігурації порушують важливе питання щодо подолання міжмедійного «проміжного». Інтермедіальні структури зв'язків відзначаються при цьому як взаємодією, так і окремим існуванням поєднаних медіа. Будь-яку інтермедіальну взаємодію можна конструктивно описати тільки, якщо розуміти інтермедіальність як «міст із спільностей через медіальні відмінності (У. Вірт)» [2, с. 60]. В художній творчості об'ємно та наглядно відобразилися постмодерністський світогляд і світовідчуття, а мистецтво, будучи генератором багатьох постмодерністських ідей і формою їх кодування, трансляції та маніфестації, увиразнило загальну культурну парадигму сучасності [1, с. 278].

З огляду на багатозначність терміна «медіа» (природний канал отримання/передачі інформації, технічний канал передачі інформації, змістове наповнення повідомлення тощо) у підході до визначення медіакомунікації як особливої форми взаємодії між суб'єктами соціо-культурного процесу, трактуємо це поняття як вид художньої комунікації, орієнтований на масову аудиторію та на окремого споживача (реципієнта) через медіаканали, які зумовлюють суб'єкт-суб'єктний і суб'єкт-об'єктний обмін художньою інформацією, суть якої є мистецтво та форми міжмистецької взаємодії (інтермедіальність). А. Шміт вказує на важливість дослідження медіальної природи повідомлень (текстів), зокрема механізми медіальних сполучень і замін. На думку вченого, «саме аналіз медіальних передумов текстів є суттєвою складовою текстового аналізу і саме їх треба з'ясовувати для продуктивного міжмистецького порівняння» [3, с. 164]. Медіакомунікація в освітньому середовищі передбачає ефективну організацію спілкування суб'єктів навчання за допомогою сучасних технічних засобів, а також осмислення внутрішніх механізмів побудови естетичних знакових комплексів.

Отож, інтермедіальність як методологічна основа сучасної мистецької освіти, будучи об'єктом медіакомунікації, виявляється через міжмистецьке порівняння (зіставлення творів різних мистецтв для з'ясування генетичних, типологічних, системних зв'язків); дослідження медіальної природи тексту, зокрема феномени і механізми медіальних замін; порівняння естетичних об'єктів, що транслюються різнимедіазасобами; аналіз мистецьких явищ (мультимедійний контент); аналіз загальної для різних медіа естетичної категорії (художній образ, художній час і простір, стиль, форма тощо) з урахуванням відповідного рівня аналізу (рівень композиції, художніх деталей, ритмічної організації тощо); визначення оптимальних способів

інтерактивної взаємодії між медіатекстом і його споживачем тощо.

Список використаних джерел

1.Кириллова Н. Б. Медиакультура: от модерна к постмодерну / Н. Б. Кириллова. – 2-е изд. – М.: Академический Проект, 2006. – 448 с. 2.Маценка С. П. Метамистецтво: Словник досвіду термінотворення на межі літератури й музики / С. П. Маценка. Львів: ПП «Видавництво «Апріорі», 2017. – 118 с. 3.Schmitt A. Der kunstuberqreifende Verqleich. Theoretische Reflexionen ausqehend von Picasso und Strawinsky / Ansqar Schmitt. – Wurzburq: Koniqshausen & Neumann, 2001. – 197 s.

О. І. Мазур

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Стрімкі процеси міжкультурної інтеграції на національному та міжнародному рівнях впливають на всі сфери життя і сприяють зростанню попиту на вивчення іноземних мов. Невід'ємним компонентом освіти постає навчання іноземній мові, а володіння іноземною мовою – не лише показник високого культурного рівня особистості, а й запорука її успішної професійної діяльності. Якісна іншомовна підготовка студентів університету є можливою завдяки розвитку комунікативної компетенції з метою їх подальшої соціалізації в світовому просторі.

З’ясовано, що іншомовна комунікативна компетентність є невід’ємною складовою підготовки студентів немовних спеціальностей, адже сприяє продуктивній взаємодії з навколишнім світом, тобто успішному професійному становленню майбутнього фахівця. Саме тому перед вищою школою виникає потреба пошуку і впровадження у практику актуальних методів навчання іноземних мов, які сприятимуть формуванню іншомовної комунікативної компетентності у студентів немовних спеціальностей. Навчання іноземної мови у немовному ВНЗ розуміється як навчання міжкультурної комунікації, нерозривно пов'язане з використанням сучасних освітніх технологій. Сучасні технології в освіті – це професійно-орієнтоване навчання іноземної мови, застосування інформаційних та телекомунікаційних технологій, робота з навчальними комп’ютерними програмами з іноземних мов (система мультимедіа), використання інтернет ресурсів тощо. Науковець О. Сафроненко наголошує, що «сьогодні основне завдання навчання іноземної мови полягає в навчанні професійно-орієнтованого спілкування» [2, с.43], а сам процес навчання має бути практико-орієнтованим. Отже, необхідно знайти такі універсальні методи навчання іноземної мови, які дадуть змогу досягти більш високого рівня підготовки фахівців шляхом інтеграції мовної та професійної сфер. Необхідно зазначити, що у практиці підготовки студентів ВНЗ поряд із традиційними методами навчання досить широко застосовуються інноваційні, серед яких значне місце займають активні методи навчання, що стимулюють пізнавальну діяльність студентів, вони будуються в основному на діалозі, який передбачає вільний обмін думками про шляхи вирішення тієї чи іншої проблеми та характеризуються високим рівнем активності студентів. Саме таке навчання прийнято вважати «найкращою практикою навчання» у сучасному ВНЗ [3,с.297]. Формування іншомовної комунікативної компетентності студентів–основна мета активних методів навчання іноземної мови, а всі інші цілі (освітня, виховна, розвивальна) реалізуються в процесі здійснення цієї основної мети. Активні методи навчання можуть бути використані на різних етапах навчання іноземної мови. Вченими доведено, що на заняттях з використанням активних методів навчання іноземної мови (якщо вони орієнтовані на досягнення конкретних цілей і правильно організовані), студенти засвоюють матеріал найбільш повно і з користю для себе, тобто вони усвідомлюють значущість навчального матеріалу і думають, яким чином будуть застосовувати отримані знання в ситуаціях реального життя або подальшого навчання [3,с.298].

Одним із основних активних методів навчання іноземної мови є інтерактивний. Слово «інтерактив» прийшло до нас із англійської мови «interact». «Inter» – це взаємний, «act» - діяти. Інтерактивне навчання – це навчання, що базується на діалогічному мовленні, під час якого здійснюється взаємодія викладача і студента, при цьому вони – рівноправні і не відчувається домінування одного учасника над іншим. В таких умовах, студенти швидше привчаються бути незалежними, сміливо спілкуватися з людьми, критично мислити, приймати самостійні рішення. Метою інтерактивного навчання є створення комфортних умов навчання, за яких студент відчує свою успішність, інтелектуальну досконалість. Ще одним незаперечним фактом є те, що вивчення мови пов'язане із використанням технічних засобів. Викладач пропонує опосередковане сприйняття тексту з використанням радіо, телебачення, комп'ютерів тощо. Технічне забезпечення є засобом для зосередження уваги та запам'ятовування інформації. Власне технізація процесу навчання іноземної мови дає можливість готуватися до живого спілкування та подолання труднощів різного характеру. Обираючи метод навчання, викладач повинен усвідомлювати, що основне при вивченні іноземної мови студентами немовних спеціальностей – це формування іншомовної комунікативної компетентності, а також їх виховання і розвиток. На заняттях з іноземної мови у ВНЗ з метою формування ІКК студентів немовних спеціальностей доцільно використовувати такі активні методи навчання: імітаційні, які передбачають, як правило, навчання професійним умінням і навичкам та пов'язані з моделюванням професійної діяльності, інакше кажучи, імітуються як ситуація, так і сама професійна діяльність; неігрові, що передбачають аналіз конкретних ситуацій; рішення ситуаційних задач; вправи, виконання індивідуальних завдань; ігрові, розігрування ролей (рольова, ділова гра) [1; с.5].

Отже, ефективність формування іншомовної комунікативної компетентності у студентів немовних спеціальностей та становлення їх як компетентних і конкурентоспроможних фахівців залежить від вибору методів навчання іноземної мови. Новітні засоби вивчення іноземних мов у ВНЗ спрямовані на задоволення потреб комунікації, самореалізації та вільного самовираження особистості студента. Використання активних методів у практиці навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей сприяє засвоєнню студентами не лише знань з мови, а й навчанню професійно-орієнтованого спілкування.

Список використаних джерел

1. Коваль Т. І. Інтерактивні технології навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах / Т.І. Коваль // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2011. – №6 (26) – С. 3-7. 2. Сафроненко О. И. Программно-методическое, технологическое и кадровоеобеспечениекачествасистемымногоуровневойязыковойподго товкистудентовнеязыковыхвузов / О. И. Сафроненко. – Ростов н/Д: Изд-во ООО «ЦВВР», 2006. – С. 43. 3. Сумцова О. В. Формирование иноязычной коммуникативной компетенции студентов технических вузов при использовании активных методов обучения иностранному языку / О. В. Сумцова // Молодойученый. – 2012. – №2. – С. 297-298.

М. В. Макаренко, Л. І. Мартинова, Л. П. Дабіжа, О.Л. Громова, Д. О. Говсєєв

ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЙ ЯК СПОСІБ ПІВДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ВИКЛАДАННЯ КЛІНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН В МЕДИЧНОМУ ВУЗІ

Освітні стандарти нового покоління вимагають від викладачів ВНЗ досконалого володіння сучасними освітніми технологіями. Одним з варіантів підвищення якості викладання, що дозволяє підняти його на більш високий творчий рівень, є застосування системи кейс-технологій. Вона дає можливість сформувати у лікарів-інтернов

не тільки предметні результати по досліджуваної дисципліни, а й універсальні практичні дії [1]. Метою педагогіки вищої школи, крім безпосереднього отримання знань інтернів, є розвиток навичок ініціативи, самоосвіти, необхідних молодому фахівцеві для вирішення професійних (і не тільки!) Проблем і завдань, що виникають в процесі трудової діяльності. Традиційна організація навчання у ВНЗ будується так, що викладач - це експерт, а ті, яких навчають - пасивні одержувачі знань. При такого роду «патерналістській» організації освітнього процесу існує деяке «нав'язування» знань педагогом, що не завжди адекватно сприймається учнями. Зазвичай відсутня відкрита дискусія, гальмується розвиток навичок підсвідомого мислення вищого порядку; інтерни не беруть участі в процесах вибору, оцінки, контролю та формулювання проблемних завдань [2]. На сучасному етапі викладачем ВНЗ доцільно використовувати можливості активізації пізнавальної діяльності лікарів-інтернів за допомогою сучасних (інноваційних) технічних засобів, комп'ютеризованих програм.

Нашими викладачами накопичений багаторічний досвід впровадження кейс-технологій в освітній процес. Велика кількість поставлених перед педагогами і лікарями-інтернами завдань неможливо без застосування сучасних технологій, наприклад, рішення ігрових ситуаційних завдань. Case-study (від англійського case - випадок, ситуація) відноситься до інтерактивним методам навчання. Це одна із сучасних ефективних освітніх технологій запропонованих Школою бізнесу Гарвардського університету (США) в 1924 році. Метод ґрунтується на навчанні шляхом неігрового вирішення конкретних завдань (рішення кейсів) [1]. Безпосередня мета цього методу - спільними зусиллями навченою групи не тільки проаналізувати конкретну запропоновану ситуацію, а й спільно виробити алгоритм, що призводить до оптимального практичного вирішення. Особливістю методики є кінцеве розвиток інтелектуального і комунікативного потенціалу інтерна і викладача. Створення проблемної ситуації на основі фактів з реального життя дозволяє зацікавити інтернів у вивченні предмета, сприяє активному засвоєнню знань і навичок збору, обробки та аналізу отриманої інформації. Досвід, отриманий в такій ігровій формі, обов'язково стане в нагоді у професійній діяльності фахівця, так як навчає алгоритмизировать підходу до вирішення проблеми і аналізу наслідків прийнятих рішень [2]. Методика case-study виходить на провідні позиції в зарубіжній практиці бізнес - освіти і вважається одним з найефективніших способів навчання навичкам вирішення типових проблем. Ми вважаємо, що необхідно впроваджувати цей досвід в викладання клінічних дисциплін в медичному вузі. Кейс-технологія, що застосовується на нашій кафедрі, це єдиний дидактичний комплекс, призначений для поглибленої самостійної роботи студента і дозволяє оцінювати рівень засвоєння ним навчального матеріалу. Кейс-технології є пов'язаними інформаційними комплексами, що складаються з трьох частин. У першій частині інтерн знайомиться з описом конкретної ситуації (історією хвороби пацієнта) і отримує інструкції по методиці виконання завдання. Викладач, провідний заняття, пропонує наступне умова: «Уявіть себе в ролі лікаря, провідного) [1, 2]. Пацієнт звернувся до Вас зі скаргами, бажає отримати кваліфіковану допомогу і задає Вам питання. На прикладі ситуаційної задачі ми пропонуємо Вам в ігровій формі вирішити проблеми пацієнта». Потім пропонується інформація, необхідна для аналізу кейса. У заключній частині комплексу запропоновані тестові завдання до кейсу, що дозволяють повісті самоконтроль отриманих знань. Метод вирішення завдань завжди дозволяв більш повно оцінити знання фактичного матеріалу і вміння правильно використовувати спеціальні терміни і поняття, а кейс-технологія додатково привчає узагальнювати фактичний і теоретичний матеріал з формулюванням конкретних висновків.

Використання кейс-технології просто і доступно: досить встановити її на кожне комп'ютеризоване робоче місце в комп'ютерному класі кафедри або вести демон-

страцію на великому екрані через мультимедійний проектор. Застосування інтерактивних методів навчання - один з актуальних способів підвищення якості викладання клінічних дисциплін в медичному вузі і обов'язкова умова ефективної реалізації компетентнісного підходу. Такий метод роботи з аудиторією дозволяє інтернам медичного ВНЗ застосовувати наявні теоретичні знання з предмету до вирішення практичних завдань, що має значні переваги перед рутинним викладом матеріалу. Включення інтерна в активний процес case-study не тільки активізує розвиток самостійного мислення, а й дає можливість навчитися працювати в команді, підштовхує до прояву аналітичних здібностей і вчить аргументованого наукового спору. Тим самим формує інтерес і позитивну мотивацію по відношенню до навчання, стимулює творчий потенціал.

Список використаних джерел

1.Шеметова Г.Н., Губанова Г.В., Беляева Ю.Н. Возможности использования инновационных кейс-технологий при преподавании клинических дисциплин в медицинском ВУЗе // Aktualni pedagogika. - 2016. - №4. - С. 52-55. 2.Эрштейн, Л. Б. Активная лекция как способ повышения качества образования в ВУЗе и аспирантуре / Л. Б. Эрштейн. – Alma mater. – 2013. – №10. – С. 114-116.

І. С. Маначина

ПРОФЕСІЙНА ТЕРМІНОЛОГІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Сучасний період розвитку суспільства в нашій державі відкриває широкі можливості для оновлення змісту освіти, що дає змогу формувати духовно багате й професійно підготовлене покоління. Реформа вищої школи, її цілеспрямованість на гуманізацію та гуманітаризацію освіти дає можливість сформувати соціальне замовлення суспільства щодо надання мовної свідомості студентам – майбутнім фахівцям із різних галузей господарства, оскільки уміння спілкуватися мовою професії підвищує ефективність праці, допомагає краще орієнтуватися не тільки на виробництві, а й у безпосередніх ділових контактах із колегами. Відповідно до принципів сучасної освіти, у студентів повинні вироблятися певні професійні якості, у тому числі й лінгвістична підготовка, що передбачає вільне володіння українським фаховим мовленням.

Готувати висококваліфікованих фахівців, які володіють державною мовою в усній та писемній її формах, – завдання кожного вищого навчального закладу. Студенти повинні засвоїти не тільки відомості про лексичні, морфологічні, синтаксичні норми сучасної української літературної мови, терміни й професіоналізми майбутнього фаху, а й оволодіти навичками професійної комунікації, уміти використовувати фахову українську термінологію, коригувати тексти відповідно до норм літературної мови, розвивати культуру мовлення, ознайомитися зі словниками, довідниками, Інтернет-ресурсами, які сприятимуть удосконаленню мовної культури майбутнього фахівця. У зв’язку з цим цілком закономірним і обов’язковим є викладання дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» на кожній спеціальності, за якою ведеться навчання в коледжі.

Оволодіння основами будь-якої професії розпочинається з системи загальних і професійних знань, тобто опанування фахівцем професійного мовлення – галузевої фразеології та термінології, що допоможе при навчанні у ЗВО, а також у подальшій професійній діяльності, котра вимагає застосування у виробничій сфері української мови. «Для вільного володіння усною та писемною формами професійного спілкування студенти нефілологічних ВНЗ повинні мати чималий активний лексичний за-

пас фахової термінології» [3, с.62], бо мовленнєва специфіка даного стилю спілкування визначається насамперед великою кількістю термінів, що активно обслуговують сферу професійно-виробничої діяльності. Лінгвістами-філологами доведено, що спеціальні галузеві терміни становлять понад 60 % професійної лексики фахівця [1, 96], решту посідає загальнонаукова термінологія та загальновживані лексеми. Крім того, термінологічна лексика має велике значення для науково-виробничої комунікації, сприяючи її інтелектуалізації, полегшує процес засвоєння знань та реалізації їх у майбутній фаховій діяльності, поглиблює знання студентів про ознаки виучуваних понять, є засобом розширення активного професійно зумовленого словникового запасу, підвищує культурний рівень майбутньої української інтелігенції.

Продуктивність засвоєння термінів та їх активне використання в усному та писемному українському фаховому мовленні багато в чому залежить від відповідної системи підготовчих вправ, послідовно спрямованих як на переклад та вдумливе засвоєння термінології, так і на активізацію вмінь говоріння та слухання, необхідних для застосування цієї термінології у конкретних робочих ситуаціях. Ефективним є поєднання вправ як репродуктивного характеру, що виконують ознайомлюючу функцію, так і творчих, що сприяють активному самостійному використанню термінологічної лексики відповідно до виробничої ситуації. В нашому коледжі розроблений комплекс самостійних робіт за професійною спрямованістю для кожної спеціальності, який включає в себе застосування вправ порівняльно-зіставного типу, що допомагають студентам відчути специфіку виучуваних понять, ілюструють особливості нормативного фахового мовлення порівняно з розмовно-побутовим; вправ на переклад, що дозволяють проаналізувати особливості виучуваних понять на фонетико-орфоепічному, лексико-граматичному та стилістичному рівнях. Крім того, збагачуючи лексичний запас студентів професійно-науковою термінологією, ми одночасно маємо змогу підвищувати культуру мовлення майбутніх фахівців, звертаючи увагу на особливості вимови та правопису того самого терміна, доречність використання термінів та професіоналізмів у різних мовних ситуаціях, нюанси вживання термінів-синонімів (дублетів – власне українського слова та інтернаціоналізму) у фахових текстах та особливості перекладу стійких термінологічних сполук, що не мають точних українських відповідників російським варіантам та ін. Застосування таких видів роботи «допомагає студентам уникати сліпого калькування при перекладі фахової літератури та написанні текстів професійного спрямування, орієнтує на вживання нормативних форм термінолексем та фахових фразеологічних терміносполучень» [2, с.12].

І найбільш доцільним для формування мовленнєвої фахової компетенції на основі науково-професійної термінології є використання текстів зі спеціальності. Невеликих за обсягом, доступних за змістом, насичених словами, стійкими словосполученнями та граматичними конструкціями, характерними для мови спеціальності. Тільки на рівні тексту виучувані професійні терміни постають як цілісна комунікативна система, придатна для використання в певних робочих ситуаціях, а не як сукупність розпорошених лексем та синтагм. На нашу думку, ефективне формування професійного мовлення студентів технічних коледжів великою мірою залежить від особистості викладача. Він покликаний забезпечити високий науково-методичний рівень викладання курсу, налагодити навчальний процес так, щоб майбутні спеціалісти технічного фаху не тільки міцно засвоїли програмовий матеріал, а й осягнули красу рідного слова.

Список використаних джерел

1. Кияк Т.Р. Лингвистические аспекты терминоведения: Учебное пособие – К.: УМКВО, 1989. – 103 с. 2. Ракшанова Г.Ф. Професійна термінологія як засіб формування мовленнєвої компетенції майбутнього фахівця //Міжнародна конференція «Сучасний університет: перспективи розвитку»– Черкаси, 2010. – С. 125–127. 3. Тоцька Н. Методика роботи викладачів вищого технічного

навчального закладу над українським професійним мовленням студентів // Дивослово. – 2003. – № 1. – С. 62-65.

Н. С. Мініна

РОЛЬ СУЧАСНИХ ВІЗУАЛЬНИХ ЗАСОБІВ КОМУНІКАЦІЇ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНІЙ МОВІ

Протягом багатьох років фотографії та ілюстрації мали суто декоративну, а часом і зовсім формальну функцію у підручниках та посібниках з іноземної мови. Але останні дослідження вказують на те, що розвиток технологій, зокрема мобільних телефонів, змушує людину абсолютно по-іншому сприймати оточуючу реальність [3]. Це означає, що в даний час такі засоби навчання, як фотографії та відео, домінують у світі інформації, оскільки нове покоління студентів звикло мислити і регулярно спілкуватися, використовуючи саме цифрові образи. Роль викладача іноземної мови сьогодні полягає в тому, щоб підготувати студентів до світу, в якому вони будуть жити і працювати, – до світу візуального. М. Василевська у своєму дослідженні відзначає, що кожен мобільний телефон містить сотні фотографій, які можна ефективно використовувати на уроках англійської мови [3]. Дослідниця вказує на те, що мобільні додатки, які студенти використовують щодня (наприклад, Pinterest і Instagram), виявляються корисними при навчанні англійської мови. Тому для успішного використання цих технологій викладач повинен бути добре обізнаним у роботі з ними та іншими цифровими інструментами.

По-перше, нам видається ефективним використання зображень, які студенти роблять самі, використовуючи свої мобільні прилади. Така практика може бути вдалою заміною вибору фотографій викладачем, тому що ця робота стає більш індивідуалізованою і творчою. У якості альтернативи викладачі можуть використовувати вебсайти, що дозволяють знайти фотографії, які б привертали увагу. Таким чином, якщо відповідний малюнок або фотокартка були підібрані ретельно, студенти прагнутимуть розмовляти, навіть якщо мають лише базові знання лексики з теми.

Іншим інструментом, який не можна ігнорувати, є мобільні телефони. Використання знімків із власного мобільного телефону замість надрукованих у підручнику зображень підвищує мотивацію студентів і змушує їх більш ефективно працювати на занятті. Мобільні технології можуть допомогти викладачам іноземної мови знайти нові способи вдосконалення змісту своїх занять.

Нині викладачі можуть використовувати різноманітні мобільні додатки, і особливо ті, які є найбільш популярними серед їх студентів. Наприклад, такий додаток, як Pinterest, надає доступ до мільйонів фотографій протягом секунди. Він може бути використаний для практики різних аспектів мовлення та письма.

Меми як мовне явище та певний засіб сучасної комунікації наразі вивчаються багатьма вченими [1]. Саме ці засоби можуть бути особливо успішно використані під час занять з англійської мови. Меми, або забавні картинки з коментарями, які студенти часто бачать, переглядаючи сторінки вебсайтів та соціальних мереж в Інтернеті, можна використовувати як коротку розминку під час занять [2].

Instagram – це ще один мобільний додаток, що дозволяє скоротити час підготовки до заняття і водночас підвищити його ефективність. Цей додаток здебільшого використовується для розміщення фотографій. Ці фотографії можуть бути використані для практики усного мовлення, особливо якщо фото було зроблено студентом. Instagram можна використовувати для завдань з монологічного мовлення (наприклад, для опису речей), а також для завдань з діалогічного мовлення (для обговорення у парі або в групі).

Сучасні візуальні засоби комунікації є також дієвим способом для розвитку

навичок іншомовного мовлення у студентів. Усні презентації є частиною аудиторних занять. Студенти, які мають труднощі під час практики мовленнєвих навичок, долають їх, коли самостійно записують аудіофайл і відправляють його на перевірку викладачу. Однак треба зауважити, що використання цих інструментів не повинно повністю замінювати традиційні практики мовленнєвих навичок, за допомогою яких студенти представляють свої роботи на занятті. Водночас це допоможе студентам почуватися більш комфортно і створить належну атмосферу, яка є ключем до ефективного навчання.

Список використаних джерел

1.Zabotnova M. V. Memes as a way of manipulation in the process of digital interaction. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія». Вип.№36.Т.1. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018.С.152-156. 2.Iglesias L.WhatsApp in the classroom to foster listening and speaking. https://www.teachingenglish.org.uk/blogs/loli-iglesias/whatsapp-classroom-foster-listening-speaking?utm_source=TfS3_CandW&utm_campaign=FL_MOOC_Courses&utm_medium=content_wk2 (Дата звернення: 02.03.2018). 3.Wasilewska M. The Image in English Language Teaching. The power of image nation: how to teach a visual generation. https://www.teachingenglish.org.uk/sites/teacheng/files/The_Image_in_English_Language_Teaching.pdf (Дата звернення: 02.03.2018).

Н. В. Мукан, О. М. Фучила

РОЛЬ НАСТАВНИЦТВА У ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ - ПОЧАТКІВЦІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ НА ПРИКЛАДІ ДОСВІДУ США, ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА КАНАДИ

Професійному розвитку учителів загальноосвітніх шкіл у США, Великій Британії та Канаді приділяють особливу увагу. Він відіграє вирішальну роль у становленні вчителя і, таким чином, безпосередньо впливає на знання та навички, що х отримують учні. Вчені цих країн старанно досліджують фактори, які здійснюють вплив на професійний розвиток вчителя, а саме, організацію, політику в галузі неперервної педагогічної освіти, умови праці педагогів та їхню мотивацію. Результати досліджень показують, що саме останні мають визначальний вплив на професійний розвиток учителів [3; 4].

Мотивація має особливе значення для учителів-початківців, які почуваються не надто впевнено у новому для них середовищі. Для здійснення мотиваційної допомоги існує Програма введення в педагогічну професію (англ. – Teacher induction program), яка має на меті удосконалення навчального процесу через надання допомоги вчителям-початківцям на первинному етапі, пожвавлення наставництва досвідчених учителів, підвищення їхньої професійної ефективності. Отже, коли виникає потреба у наданні допомоги з розвитку компетентностей молодого вчителя, прикріплення наставника – досвідченого педагога, відведення часу для спільної роботи наставника з вчителем-початківцем, налагодження спілкування між педагогами-початківцями та орієнтація на створення продуктивного середовища загальноосвітньої школи є основоположними для розвитку та підтримки мотивації молодого вчителя. Учителі-початківці часто почуваються невпевнено, виконуючи реалістичні завдання (класи, їхня наповнюваність, позакласна робота). Вони можуть багато навчитися за допомогою спілкування між колегами та участі в групах підтримки, робота яких передбачає обмін первинним досвідом та сприяння усвідомленню ролі вчителя, його завдань, прав та обов’язків.

Діяльність педагогів – наставників є також надзвичайно важливим для процесу самоосвіти учителів-початківців. Дослідники зазначають, що однією із передумов

неперервної педагогічної освіти є підготовка до неї під час навчання у вищому навчальному закладі, розвиток відповідних навичок і вмінь самоосвіти, надання допомоги в її організації та плануванні, сприяння та забезпечення необхідними ресурсами. Це вимагає від наставників аналізу принципів власної практики та їх співставлення з діяльністю своїх учнів [5].

Значну увагу приділяють також когнітивно-розвиваючому аспекту професійного розвитку вчителів загальноосвітніх шкіл. Дослідження доводять, що доросла людина має потенціал розвиватися до більш складних ступенів, а вищі ступені розвитку є більш адекватними до діяльності у комплексній людській взаємодії, тому професійний розвиток людини є взаємопов'язаним з її когнітивним, моральним та еґо-розвитком. Згідно з цією теорією у шкільному середовищі та суспільстві вчитель відіграє роль педагога, наставника, інспектора, дослідника-практика, лідера; є аналітиком і отримує інформацію за допомогою читання, демонстрацій, практичної діяльності, навчальних ситуацій, діалогів, дискусій та розмов з усіма учасниками навчального середовища; підтримує баланс між роллю вчителя та аналізом власної діяльності, формує та вдосконалює свою практичну діяльність. Такий широкий діапазон функцій може спричиняти значне наванаження на психіку і, тим самим, знижувати самооцінку та мотивацію вчителя-початківця.

Таким чином, учитель-практик є найкращим наставником для початківців, що одночасно дає йому можливість ще раз проаналізувати та вдосконалити власну діяльність. Така модель професійного розвитку має кілька переваг: вчителі-початківці отримують кваліфіковану допомогу у професійному становленні, а досвідчені вчителі удосконалюють власну діяльність як модель для наслідування.

Проведення прикладних досліджень мотиваційної діяльності вчителів-наставників показує, що вона сприяє підвищенню кваліфікації як досвідчених вчителів, так і вчителів-початківців, оскільки дає змогу розвивати співпрацю між колегами, вивчати реальні проблеми навчального середовища та підвищувати професійну кваліфікацію [1;2].

Список використаних джерел

1.Aubusson P., Ewing R., Hoban G. Action learning in schools: reforming teachers' professional learning and development. Routledge, 2009. 160 p. 2.Campbell A., McNamara O., Gilroy P. Practitioner research and professional development in education. 1st ed. Sage Publications Ltd., 2004. 240 p. 3.Cohen D., Ball D. Relations between policy and practice: a commentary. Educational Evaluation and Policy Analysis, 1990. № 12. P. 330-338. 4.Little J. Teacher development and educational policy. Teacher development and educational change / eds. M. Fullan, A. Hargreaves. London: Falmer Press, 1992. P. 170-193. 5.Tillema H., Kremer-Hayon H. Practising what we preach – teacher educators' dilemmas in promoting self-regulated learning: a cross case comparison. Teaching and Teacher Education. 2002. № 18. P. 593-607.

С. О. Науменко

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ У ФОРМІ ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ АНАЛІЗУ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ З ГЕОГРАФІЇ В ГІМНАЗІЇ

Під час дослідження проблеми «Методика державної підсумкової атестації у формі зовнішнього незалежного оцінювання випускників гімназії» для виявлення впливу форми тестових завдань на рівень освітніх результатів здобувачів базової середньої освіти нами були створені тести для дев'ятикласників двох типів. (Один тест містив лише завдання закритої форми (завдання з вибором однієї правильної відповіді із чотирьох варіантів), інший – лише завдання відкритої форми (з короткою відповіддю). Тестові завдання у першому і другому тестах були ідентичними).

Під час дослідження було виявлено вплив форми тестових завдань на рівень освітніх результатів здобувачів гімназії: відповідаючи на завдання закритої форми, здобувачі базової середньої освіти отримують кращі результати [2, с. 243].

Аналіз результатів тестування дав також можливість виявити недоліки викладання географії у закладах базової середньої освіти. Зокрема:

1. Здобувачі гімназії на низькому рівні володіють вмінням визначати географічні координати точок. Причому, якщо дев'ятикласникам пропонується визначити географічні координати якоїсь точки на великому фрагменті карти, наприклад, на фрагменті, який охоплює схудну півкулю, то 63% здобувачів базової середньої освіти виконують таке завдання закритої форми, а якщо маленький фрагмент – то лише 18%. У завданнях відкритої форми успішність виконання таких завдань складає від 7 до 15% не залежно від розмірів фрагменту карти. Така ситуації є не випадковою. Під час попереднього нашого дослідження, коли були створені й експериментально перевірені тести з географії для здобувачів освіти 6 і 7-х класів, також було виявлено низький рівень володіння шести- і семикласниками вмінням визначати географічні координати точок. Наприклад, лише 27% здобувачів базової середньої освіти визначили географічні координати певної точки на карті (не на її фрагменті) (завдання відкритої форми); 46% правильно визначили, що може бути така географічна широта як 0^0 і 37% – така географічна довгота як 0^0; 29% – що не може бути 90^0 сх. ш.; 53% – не може бути 95^0 пд. ш.; 27% – не може бути 185^0 зх. д.; 62% – не може бути 126^0 пн. д. Серед типових помилок здобувачів базової середньої освіти на тестові завдання на визначення географічних координат точок – це плутання широти і довготи (східна широта, південна довгота тощо), написання лише градуса широти і довготи, без зазначення північна чи південна широта, західна чи східна довгота. Хочемо зауважити, що завдання на визначення географічних координат певної точки є щорічно одним із завдань у тестах з географії Зовнішнього незалежного оцінювання і відсоток правильних відповідей на це завдання становило 43% (завдання відкритої форми у 2018 р.) [3, с. 242], 71,56% (завдання закритої форми у 2008 р.) [4, с. 158].

2. У здобувачів гімназії не сформована картографічна грамотність. Тобто, вони погано «знають» географічну карту і погано вміють «читати» топографічну карту. Так, наприклад, у завданнях закритої форми на фрагменті топографічної карти правильно визначили абсолютну висоту певної точки 27-36% дев'ятикласників; у завданнях відкритої форми – 0-23%. На запитання про материк, річки якого несуть свої води в усі чотири океани правильну відповідь дали 18-30% здобувачів базової середньої освіти. Причому, 30% правильних відповідей було отримано на завдання відкритої форми. Серед неправильних відповідей 34% дев'ятикласників вирішили, що річки Африки несуть свої води в усі чотири океани, а 17% – Австралії. У завданнях закритої форми 63% здобувачів гімназії правильно визначили подібні риси рельєфу Південної Америки і Північної Америки та 36% дев'ятикласників правильно дали відповідь на запитання щодо причини, чому на зволоження Південної Америки Атлантичний океан впливає більше, ніж Тихий (на заході постягаються високі гори, на сході переважають рівнини); у завданнях відкритої форми правильних відповідей було 0%.

Отже, за допомогою тестових завдань у формі зовнішнього незалежного оцінювання можна виявити особливості освітнього процесу в гімназії. Так, не сформована картографічна грамотність у здобувачів базової середньої освіти та їхнє володіння вмінням визначати географічні координати точок на низькому рівні є недоліками викладання географії у гімназіях. Це при тому, що карта є «другою мовою географії, головним засобом наочності у формуванні географічних уявлень і понять» [1].

Список використаних джерел

1.Баранський Н. Н. Методика преподавания экономической географии. 2-е изд., перераб. М. : Просвещение, 1990. 303 с. 2.Науменко С. О. Вплив форми тестових завдань на рівень освітніх результатів з географії здобувачів базової середньої освіти. Анот. результати наук.-дослід. роботи Ін-ту педагогіки НАПН України за 2018 рік. К. : Педагогічна думка, 2018. С. 242–243. 3.Офіційний звіт про проведення в 2018 році зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання, здобутих на основі повної загальної середньої освіти / Український центр оцінювання якості освіти. Том 2. Київ, 2018. 350 с. URL: http://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/ZVIT-ZNO_2018-Tom_2.pdf (дата звернення: 10.03.2019). 4.Офіційний звіт про проведення зовнішнього незалежного оцінювання знань випускників загальноосвітніх навчальних закладів України в 2008 р. / Міністерство освіти і науки України, Український центр оцінювання якості освіти. Київ, 2008. 327 с. URL: http://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2017/01/Report2008.pdf (дата звернення: 10.03.2019).

Г. М. Новік, Л. В. Пономарьова

РОЛЬ АРТ-ПЕДАГОГІКИ У РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ВИКЛАДАЧА І СТУДЕНТА

Активний процес розвитку сучасного суспільства впливає і на систему освіти. Адже освіта повинна сприяти поширенню та втіленню вартостей відкритого суспільства, а саме: ідей самоцінності людського життя, особистої гідності, свободи, рівності. А завданням педагогів має стати організація взаємодії викладача та студента під час навчально – виховного процесу та орієнтація в своїй діяльності на розвиток особистості студента.

Це вимагає від викладача постійного самовдосконалення та використовування інноваційних технологій. У своїй педагогічній практиці вже декілька років на заняттях з історії та психології застосовуємо одну з таких інновацій, як арт-педагогіка. Сутність арт-педагогіки полягає в тому, щоб у процесі виховання та навчання розвинути у студента художню культуру і допомогти йому знайти правильний підхід до успішного оволодіння практичним навичками у різних видах діяльності [1].

Судження про виховний потенціал мистецтва можна знайти ще в манускриптах Стародавнього Китаю, папірусах Стародавнього Єгипту та працях давньогрецьких філософів (згадаймо хоча б Платона, який у своїй «Державі» писав, що «благополуччя держави значною мірою залежить від того, яка музика лунає в ній…» І митці, і філософи всіх попередніх епох високо оцінювали виховний потенціал мистецтва, цього феномену культури, у якому фіксується, акумулюється й концентровано виражається весь історично відібраний життєвий людський досвід [2].

Не слід плутати арт-терапію і арт-педагогіку. Перша - це вид психотерапії та психологічної корекції, заснований на мистецтві та творчості, і передбачає роботу у клінічній психіатрії та психологічному консультуванні. Друга – це галузь педагогічної науки, яка базується на поєднанні педагогіки і мистецтва; вивчає закономірності виховання і розвиток людини за допомогою мистецтва і передбачає реалізацію таких освітніх завдань: розвиток емоційно-вольової сфери студентів; розвиток креативності як здатності до творчості та потреби до творчого самовираження; психогігієна (турбота про емоційний та психічний стан студента - зниження внутрішньої тривожності та агресії, оволодівання навичками емоційної саморегуляції засобами художньо-творчої діяльності тощо); забезпечення соціокультурної адаптації студентів (оволодіння поведінковими моделями відповідно до соціально прийнятних морально-етичних норм, формування комунікативної культури та розвиток емпатійних умінь студентів тощо) [2]; підвищення мотивації у навчання та інтерес до навчального процесу; спрощення та прискорення засвоєння навчального матеріалу тощо.

Таким чином на заняттях психології та історії з елементами арт-педагогіки реалізується така мета – активізація навчальної пізнавальної діяльності студентів, розвиток індивідуальності та її соціалізація. Розкривається місце людини в соціальній групі, суспільстві, світі в цілому, сприяє пошукові смисложиттєвих настановлень. Також йде гармонізація внутрішнього світу здобувачів освіти та розвиток їх емоційно-вольової сфери, що веде до формування позитивної «Я – концепції».

Арт-педагогіку можна використовувати як для групової так і для індивідуальної роботи зі студентами на заняттях. Наприклад, розглядаючи тему «Виникнення українського козацтва» елементи арт-педагогіки допоможуть з'ясувати окремі риси українського козацтва, через малювання студентом асоціацій за темою. Або через роботу у невеликих групах, отримавши індивідуальні завдання, студенти можуть відтворювати й пояснювати за допомогою малюнку певну подію, сферу діяльності і життя козаків. На заняттях з психології елементи арт-педагогіки можуть допомогти краще зрозуміти і запам'ятати через аплікацію типи конфліктних особистостей (вирізки облич і поз з журналів і газет) з подальшою їх інтерпретацією. Окрім малюнків та аплікацій ефективним є створення студентами (в групах чи індивідуально) макетів. Наприклад, макет Запорізької Січі, печери первісної людини тощо. Можуть бути зроблені фігури з паперу чи з пластиліну. Наприклад, з психології це емоції , почуття, етапи розвитку особистості. Цікавим варіантом застосування елементів арт-педагогіки є бінарні заняття з історії та психології. Наприклад, під час вивчення теми «Голодомор 1932». Тут можна використовувати елементи арт-педагогіки для розкриття умов життя і пояснення вчинків людей в умовах Голодомору. Студенти переглядають фільм, після чого їм пропонується намалювати емоційні стани героїв фільму. Таким прийомом ми пробуємо розширити емоційну сферу здобувачів освіти, яка на жаль звужується і страждає у сучасних умовах. Тим самим закріплюємо у кожному з них такі поняття, як людяність, мораль, співчуття, що завжди було генетичною основою нашого народу.

Окрім малювання, створення аплікацій чи макетів може бути ліплення, виготовлення ляльок, оберегів, інсталяції тощо. У розпорядженні викладача і студентів можуть бути, як традиційні матеріали для творчості (альбоми, олівці, фарби тощо) так і старі журнали, фольга, рекламні буклети, тканини тощо.

Застосування такої методики у навчанні дозволяє на якісно вищому рівні організувати процес навчання, зробити його більш яскравим, динамічним та цікавим. Це сприяє досягненню основної мети – формування у студентів не тільки професійні компетенції, а й розкриває можливість для досягнення позитивних змін в інтелектуальному, соціальному й емоційному розвитку особистості.

Список використаних джерел

1.Корженко О. М., Заргарьян Е. А. Артпедагогика сегодня: цели и перспективы развития // https://moluch.ru/conf/ped/archive/70/3855/. 2.Деркач О.С. Теоретичні та методичні засади використання Арт-педагогіки в навчальному процесі // http://www.stattionline.org.ua/pedagog/.

М. В. Однороманенко

CASE STUDY ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ МЕТОД НАВЧАННЯ СПІЛКУВАННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ СТУДЕНТІВ НЕ МОВНИХ ВНЗ

У сучасному суспільстві чільне місце в освітньому процесі як у середніх, так і у вищих навчальних закладах належить іноземним мовам. Зі змінами у суспільстві, країні відбуваються зрушення у навчанні й викладанні іноземних мов. Що, у свою чергу, призводить до потреби пошуку і застосування інноваційних методів навчання, спрямування котрих направлене на розвиток й покращення комунікативних

здібностей студентів як мовних, так і не мовних спеціальностей. Актуальності набувають інноваційні технології навчання. Сучасний стан освіти з курсом України до Європейського союзу, з появою можливостей навчатися за подвійним дипломом в інших країнах й працювати – вимагає від студента немовної спеціальності рівень володіння іноземною мовою В2. Даний рівень відповідає європейським стандартам, тому головним питанням стає пошук інноваційних методів навчання іноземної мови, котрі ефективно розвивали комунікативні здібності студентів.

Метою статті є аналіз психологічних особливостей й мовленнєвих здібностей студентів. Дослідити механізм опанування іншомовною комунікацією шляхом застосування кейс методики. Аналіз наукових джерел свідчить про те, що іноземна мова є головною ланкою на шляху до професійної й соціальної діяльності студента. Дані чинники, враховуючи психологічні й мовленнєві особливості, потребують пошуку інноваційних рішень у навчанні й викладанні, що породжує появу нових проблем, нових варіацій навчання.

Студентство – особлива ланка у житті молодої людини, яка характеризується високим рівнем освіти, чітко сформованою мотивацією до пізнання нового у професійній сфері, а також зрілістю соціальною та інтелектуальною.

На відміну від старшокласників середньої навчальної ланки, студенти не потребують додаткових стимулів від вчителів або викладачів, оскільки даний період життя характеризується сформованістю таких психологічних рис як наполегливість, рішучість, впевненість, мотиваційна спрямованість. Студенти обрали певну спеціалізацію, тому вміють визначати орієнтири, які приводять їх до досягнення мети. Період студентства - період формування їх культурних потреб, підготовка й процес переходу молодої людини до дорослого професійного життя. Студенти на даному етапі вмотивовані на розвиток ключових професійних вмінь та навичок. В них зростають й посилюються амбіції щодо обраної спеціальності, проявляється «я» людини, підвищується потреба у самовихованні й самонавчанні, пошуку необхідного професійного досвіду, зростає потреба у професійному становленні. Таким чином, актуальним стає питання вибору інноваційної технології навчання, яка покращила б мовленнєві вміння й збільшила шанси студента у професійному середовищі. Даним вимогам відповідає інноваційний метод case-study [2;с.7-12].

Case-study метод – метод, у якому практичним шляхом за допомогою іноземної мови формуються теоретичні знання, що позитивно відображається як на розвитку комунікативних іншомовних навичок, так і на професійних. Основним завданням є вивчення й аналіз професійної проблеми, розв’язання котрої потребує певний комплекс теоретичних й практичних знань. Головною рисою є неоднозначність рішень. Кейс-метод характеризується спрямованістю на студентів технічних, економічних, медичних спеціальностей, оскільки в основу покладено оволодіння практичними фаховими знаннями, де інструментом пошуку, обробки, аналізу є іноземна мова. Студенти забезпечуються актуальною, корисною інформацію на заняттях, де відсутні традиційні діалоги і тексти з читання по темі бізнесу, економіки, медицини тощо. Іншою ознакою методу є концентрація сил і уваги не на технічному заучуванні мовних одиниць, а на комунікації у межах ситуації. Але ситуаційна методика уникає вживання певних лімітованих ситуацій та привчає студентів до застосування власних комунікативних навичок під час вирішення групових проблемних, симуляційних та потребуючих рішення ситуацій [3;с.555]. Згідно методу викладач водночас може втілювати різні види діяльності – аналітичну, навчальну й виховальну. Вона не лише виховує в студентах людяність, моральність, патріотизм, а й будує майбутніх спеціалістів з гарно розвинутими критичним мисленням, логікою, аналітично-стратегічним мисленням, здатних на пошук рішення проблем шляхом засто-

сування навичок іншомовного спілкування не лише на практичних заняттях в університеті, а й у реальному професійному житті.

У порівнянні з класичними методами навчання, які можуть характеризуватися сухістю, відсутністю емоційного забарвлення, інформаційним навантаженням, метод кейсів охоплює розвиток студента всебічно, акцентуючи увагу на головній ролі іншомовної практики й творчості. І хоча викладач посідає другорядну роль у процесі навчання, його важливим завданням залишається пильно слідкувати за процесом іншомовної дискусії й підтримувати у разі необхідності, оскільки студенти немовних спеціальностей можуть мати складнощі у процесі комунікації. Фахівець повинен бути морально підготовленим до агресивних, сміливих чи відвертих стверджень, які можуть з'явитись у ході обговорення чи у разі прояву небажання брати участь. Головним завданням вчителя у даній ситуації є формулювання правильної мотивації й механізмів впливу на студентів [1; с.65].

Таким механізмом може слугувати рейтингова модульна система, прийнята у ВНЗ України. Студенти зацікавлені у високих позиціях в рейтингу. Тому викладач повинен чітко окреслити вимоги й прозоро пояснити систему оцінювання роботи на його практичних заняттях. Він повинен вміти залучати всіх студентів, раціонально розподіляючи ролі й завдання згідно їх навичок та вмінь. Але не можна основним механізмом впливу робити рейтингову систему, оскільки це не прививає любові до іншомовної комунікації, а робить цей процес вимушеним. Викладач повинен мотивувати їх до іншомовного спілкування шляхом підбору цікавих та корисних ситуацій. На заняттях повинна бути створена атмосфера іншомовного середовища, де учасники створюють потрібний мікроклімат шляхом вирішення аутентичних завдань. Дія студента непередбачувана на занятті з мови, тому це дає змогу створити унікальне іншомовне середовище. Розвиток граматики, письма, вимови та аудіювання відбувається уповільнено у порівнянні з розвитком навичок говоріння. Викладач повинен правильно поставити завдання студентам, які за допомогою цього грають не лише роль учасника обговорення, а й вчителя. Доречним є додатково дати завдання записувати помилки свого колеги з обговорення й виправляти, що позитивно впливає на розвиток його граматичних й слухових навичок. Шляхом включення додаткової фонової інформації до теми ситуації можуть бути покращенні навички аудіювання.

Щодо навичок письма, вони можуть формуватися шляхом написання невеликих доповідей до запропонованих рішень на етапі аналізу кейсу [3;с.562]. Беручи до уваги, що студенти мають чітко визначений план занять, навичкам письма, вимови, аудіювання не може приділятися багато часу у процесі обговорення кейсу, тому потрібно зауважити, що існує потреба у класичній методиці, де студенти зможуть покращувати свої мовні вміння. Завданням є підтримка когнітивного й соціального розвитку, а також подолання відстані між теоретичними та практичними знаннями. Проблема розриву теорії та практики є актуальною, оскільки теорії надається більше уваги, що негативно відображається на практичних вміннях. Але метод може застосовуватися й у вигляді міждисциплінарної колаборації. Це дає змогу викладачам різних напрямків поєднати свою викладацьку майстерність і створити цікаве заняття, в якому обидва фахівця визначає теоретичні й практичні вміння з предметів, які вони викладають. Міждисциплінарна взаємодія надає обом викладачам перевагу, оскільки дає змогу залучати у процес інших фахівців, що дає змогу зберегти час, оскільки підготовка до теми за фахом потребує спеціальних знань, котрими викладач іноземних мов не володіє [3;с.565]. Але потрібно пам'ятати, що студенти можуть уникати участі в іншомовній комунікації через страх помилок. Завданням є увага на помилках, як на орієнтирах, що відображають прогалини у теоретичних і практичних мовних уміннях з метою подальшого їх запобігання. Доцільно розроб-

ляти тестові завдання у вигляді анкет, інтерв'ю, дискусій, граматичних та словникових тестах, заснованих на попередньо опрацьованих завданнях. Потрібно пам'ятати, якщо метод заснований на фахових темах, доцільно запросити незалежного фахівця, який може дати оцінку правильності та доцільності змісту.

Отже, зробивши аналіз запропонованого методу, можна виокремити наступні переваги і недоліки.

Переваги методу: 1. Актуалізація комплексу знань для вирішення проблеми. 2. Розвиток критичного,стратегічного та аналітичного мислення. 3. Емоційно забарвлений та творчо спрямований, який створює неви мушену атмосферу на заняттях. 4. Комунікація і практика переважає над теорією. 5. Викладач керує інтелектом студентів й задає напрямок руху у навчанні. 6. Виховує і формує загальнолюдські, соціальні й професійні якості. 7. Формування професійних навичок, а не на загальне опанування знань.

Недоліки: 1. Багато часу викладач витрачає на підготовку та розробку ситуацій, тестових завдань. 2. Потребує базового володіння мови. 3. Пошук готових рішень, а не їх розробка. 4. Дефіцит навчально-методичної літератури та ситуацій для обговорення. 5. Відсутність всебічної підтримки викладача через потребу у багатьох ресурсів і навичок. 6. Розхолоджує неактивних студентів і дає їм змогу уникнути участі в обговоренні. 7. Нерівномірне співвідношення розвитку базових навичок – говоріння превалює над іншими видами мовленнєвої діяльності.

Отже, можна стверджувати, що спосіб вивчення мови має практичну цінність і грає важливу роль у становленні студента як самостійної професійно-сформованої людини, яка бере участь в іноземному обговоренні різних проблем і ситуацій з метою пошуку раціонального рішення. Завдяки методу, вони отримують чітку мотивацію до вивчення мов і проявляють власну індивідуальність та творчість. Але викладати у відриві від класичних методів неможливо, оскільки вони розвивають навички говоріння, не беручи до уваги інші види мовленнєвої діяльності.

Список використаних джерел

1.Пащенко Т.М. Методика створення навчальних кейсів для підготовки майбутніх кваліфікованих робітників/ Т.М. Пащенко// Sciencerise, 2015. – Харків. – Том 9 №5. – с. 65-70. 2.Яворська Л.М. Психологічні особливості студентського віку / [укладачі : Л. М. Яворовська, Р. Ф. Камишнікова та інші]. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – 88 с.3.Basta J. Role of case studies in teaching English for business and economics/ J. Basta // The journal of teaching English for specific and academic purposes, 2017. – Serbia. – Vol. 5 №3. – pp. 553 – 566.

О. И. Опалева

ОБУЧЕНИЕ АУДИРОВАНИЮ НА ОСНОВЕ РЕКЛАМНЫХ РОЛИКОВ: МЕХАНИЗМЫ И УПРАЖНЕНИЯ

При восприятии, переработке и осмыслении полученной информации из аудиотекста учащийся использует различные механизмы аудирования, которые осуществляют переход от одной фазы аудирования к другой. Рассмотрим следующие механизмы аудирования, которые можно использовать при обучении аудированию на основе рекламных текстов.

Так, механизм восприятия формируется на основе слухового сигнала. Успешность данного механизма зависит от развитости у учащегося слуховой реакции или фонематического и интонационного слуха, при помощи которых происходит деление аудиотекста на смысловые блоки, что облегчает понимание услышанной информации (чем крупнее воспринимаемый блок, тем быстрее и успешнее происходит осмысление полученных данных). При постоянной тренировке аудирования у учащихся сформируется следующая цепочка восприятия прослушанного аудиотекста: «слово – словосочетание – предложение – связный текст».

Механизм осмысления основывается на установлении смысловых связей между отдельными частями аудиотекста. Понимание смысла услышанных высказываний происходит за счет выполнения учащимся следующих мыслительных операций: выделение фактов в тексте; определение связи между смысловыми фрагментами; выстраивание смысловых фрагментов в логической последовательности; удерживание текста в кратковременной памяти при помощи каких-либо образов, ассоциаций в голове; выделение основной идеи на основе полученной информации; оценка фактов, содержащихся в прослушанном тексте. Для развития данного механизма предлагаются следующие виды упражнений: пересказ, ответы на вопросы, извлечение отдельной информации из аудиотекста.

Механизм внутреннего проговаривания основывается на воспроизведении воспринятого звукового сигнала путем его проговаривания. Может сопровождаться шёпотной речью, что помогает восприятию и пониманию аудиотекста. Из этого следует, что обучение аудированию и говорению должно происходить в тесном взаимодействии друг с другом, поскольку эти два вида речевой деятельности связаны с устным общением.

Механизм вероятностного прогнозирования формируется на основе умения предугадать значение какого-либо незнакомого слова, высказывания, словосочетания. На начальном этапе обучения аудированию учащиеся сталкиваются со многими трудностями, так как их механизм вероятностного прогнозирования (антиципации) сформирован недостаточно. Чем чаще ученик будет слышать слово или словосочетание в процессе обучения аудированию, тем быстрее будет формироваться его речевой опыт. Для развития данного механизма необходимо выполнять следующие упражнения: чтение текста с восстановлением пропущенных смысловых единиц, чтение заголовка и предвосхищение его содержания, продолжение начатого предложения и пр. Прогнозирование основано на: а) наблюдении за последовательностью событий высказывания; б) наблюдении за структурными компонентами речи; в) неоднократном восприятии их ранее, т.е. на учете прошлого речевого опыта субъекта; г) ситуации общения и (или) контексте [1, с. 128].

Также эффективность обучения аудированию зависят от долговременной и кратковременной памяти, которые зависят от индивидуальных особенностей. Долговременная память может быть развита путём заучивания текстов наизусть, пересказов, повторением материала. Кратковременная память обеспечивает сохранение информации при помощи единиц языка (слов, словосочетаний). Развивать последний вид памяти можно при помощи таких упражнений, как, например, продолжить цепочку высказывания. Например: *Je mange. Je mange au restaurant. Je mange au restaurant chinois. Je mange au restaurant chinois qui se trouve…*

Помимо вышеперечисленных механизмов существует механизм эквивалентных замен, который основывается на замене сложных, непонятных для реципиента языковых единиц на более простые, которые облегчают восприятие аудиотекста.

Большинство рекламных роликов позволяют применять широкий спектр упражнений и заданий. Так, например, О.Г. Швайба предлагает прием «реклама без рекламы». Данный прием базируется на просмотре начала ролика, далее учащиеся отвечают на вопросы: что рекламируется, каким образом и т.д. Затем ученики пишут сценарий для рекламы и обсуждают в классе другие продукты этой сферы, отношение к ним, опыт использования [2].

Задание 1. Прочитайте, переведите слова, объясните значение на французском языке. *La banque directe, la banque par téléphone, ouverte 24 heures sur 24, 7 jours sur 7, carte de paiement gratuite, chèque, crédit, pas besoin de se voir pour s'entendre.* Далее учащиеся прослушивают рекламный ролик и выполняют к нему соответствующие задания.

Задание 2. Прослушайте рекламу, впишите пропущенные слова. *C'est une femme*

et elle passé à ... Sa banque n'est pas très... Elle s'appelle… C'est la première banque... Ouverte ...heures sur... Plein …Cartes de paiement…Chèque crédité…C'est mon… Mon banquier c'est un...

Задание 3. Прослушайте рекламу ещё раз. Согласитесь или опровергните утверждения: 1) мадам Дюбуа звонит в онлайн-банк; 2) у этого банка мало преимуществ; 3) кедитные карты, выпускаемые данным банком, бесплатные.

Задание 4. Употребите подходящее по смыслу слово: *banque, crédit, carte de paiement, ouvert 24 heures sur 24.*

1) Je dois aller à ... pour payer mes factures.

2) Chaque mois je dois rembourser mon ...

3) J'ai perdu ma ...

4) Les guichets automatiques sont ...

В заключение урока учащиеся отвечают на вопросы преподавателя по данной теме. Текстовый вариант рекламного ролика: *Je passe à ma Banque. Et. Voilà ma banque n'était pas loin. Elle s'appelle la Banque directe. C'est la première banque par téléphone ouverte 24 heures sur 24 7 jours sur 7. Pas d'agence, donc plein d'avantages : de cartes de paiement gratuites, chèques crédité immédiatement... Oui bonjour ! Madame Dubois. C'est mon banquier toujours prêt pour montrer... Mon banquier c'est un ange ! 0 5 11 12 13 Banque Directe. Pas besoin de se voir pour s'entendre. 05 11 12 13* [3].

Таким образом, можно сделать вывод, что благодаря доступности рекламных текстов для преподавателей и учащихся, а также наличию в них множества разнообразных выразительных языковых средств и грамматических явлений, аутентичные рекламные тексты могут быть использованы для обучения аудированию.

Список использованных источников

1.Морозов Д.Л. Теоретические основы обучения иноязычному аудированию / Д.Л. Морозов // Вестник ВГУ. Серия «Лингвистика и межкультурная коммуникация». – 2014. – № 1. – С. 126-130. 2.Швайба О.Г. Использование рекламных роликов на занятиях по иностранному языку в вузе / О.Г. Швайба // Межкультурная коммуникация и профессионально ориентированное обучение иностранным языкам: материалы VII Междунар. науч. конф., посвящ. 92-летию образования Белорус. гос. ун-та / Под ред. В. Г. Шадурского и др. – Минск: Издательский центр БГУ, 2013. – С. 201-202. 3.Publicité – La Banque Directe. URL: https://www.youtube.com/watch?v=parRBqcloiM.

Т. П. Приходько, Д. Р. Несмашна

ДОЦІЛЬНІСТЬ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

У сучасному суспільстві наразі виникають сумніви у доцільності логопедичної роботи з дітьми молодшого шкільного віку. Ця тема не втратить своєї актуальності, тому що кожні батьки бажають кращого для своєї дитини та переймаються питаннями щодо їх виховання, навчання і часто виникає проблема неправильної вимови їх дітей. А питання про необхідність роботи з логопедом виникає на початку шкільного навчання. Останнім часом батьків, чиї діти мають мовленнєві порушення, в основному, притримуються думки про непотрібність логопедичного втручання аргументуючи це тим, що більшість учнів позбуваються дефектів в процесі навчання. Тому нами було вирішено більш детально розглянути це питання та з'ясувати чи дійсно це так і чи доцільна логопедична робота з дітьми молодшого шкільного віку.

Вивченням логопедичної роботи дітей дошкільного та шкільного віку займалися такі вчені, як О.Р. Лурія, І.О. Сікорський, В.В. Корсаков, С.Ю. Конопляста, М.А. Савченко, Ю.В. Рібцун, М.К. Шеремет, Л.А. Венгер, Л.І. Божович, А.В. Запорожець, В.С. Мухіна та інші. Мовленнєві порушення вивчали не лише логопеди, а й лікарі, психологи та педагоги, що дозволило комплексно розглянути й дослідити

відхилення в мовленні [2; с. 11].

Загальновідомо, що для кожної дитини початок навчання в школі є важливим і відповідальним етапом в її житті. Для повного забезпечення інтелектуального зростання учнів в школі необхідні добре розвинуті в дошкільний період навчальні і пізнавальні здібності. Безперечно, що у розвитку особистості провідна роль належить мовленню, а відхилення від норми можуть негативно позначитись на життєвому шляху людини. Практика показує, що однією з розповсюджених причин неуспішності учнів молодших класів є різноманітні вади усного й писемного мовлення, що часто ускладнюють оволодіння правильним читанням та письмом [1; с. 6].

Одні вчені притримуються думки про те, що у багатьох дітей з нормальним інтелектом під впливом навчального процесу та правильної вимови оточуючих мовленнєві порушення усуваються самі по собі. Інші спростовують цю думку, говорячи, що вона хибна і порушення не можуть самостійно зникнути. Тож ми вирішили розібратися в цьому питанні та з'ясувати якій з цих думок є місце в практиці.

Ознайомившись з відповідною літературою, можна сказати, що подолати мовленнєве порушення без логопедичної роботи можливо. Але, по-перше, відбувається це дуже повільно, а, по-друге, у таких дітей ще тривалий час спостерігається неправильне уявлення про звукові образи, що негативно позначається на письмі. Нерідко можна стати свідками того, як вчителі, прагнучи допомогти, дають учням додаткові завдання на списування, пропонують батькам частіше писати з ними диктанти.

За той час, поки дитина майже самостійно боролася зі своїм мовленням, воно завдало невиправної шкоди. Дослідження, проведені багатьма вченими-клініцистами, психологами, підтвердили нерівномірність розумового розвитку, порушення таких передумов інтелекту, як пам'ять, увага, зорово-просторова орієнтація, симультанно-сукцесивні функції та мовленнєві навички. Ще більших труднощів відчувають діти, вимова яких залишається неправильною. Наявна мовленнєва вада доповнюється все більшою кількістю супутніх порушень і є передумовою до виникнення інших порушень мовлення. Також варто зазначити, що з віком корекція займає все більше часу і стає менш продуктивною. У дошкільників порушення долається швидше, ніж у школярів, а у молодших школярів - швидше, ніж у старших.

Тому можна зробити висновок про необхідність своєчасної корекційної роботи. Пінчук Ю.В. вбачає її головну мету у формуванні уміння правильно (відповідно до літературної норми) вимовляти звуки мови в будь-якому за ступенем складності мовленнєвому матеріалі в різних умовах спілкування [3; с. 43].

Починаючи корекцію звуковимови, кожен спеціаліст прагне вибрати короткий і ефективний шлях навчання дитини. Але кількість витраченого часу в кожному випадку буде різною в залежності від багатьох факторів: від індивідуальних особливостей логопата, від структури мовленнєвого дефекту і його природи, від професійного рівня фахівця-логопеда, від його уміння використати найбільш точний, адекватний дефекту, коригуючий прийом, підібрати цікаві для дитини види роботи, які сприяють підвищенню пізнавальної активності учня та допомагають уникнути перевтоми.

Тож, доцільніше дитині пройти консультацію і, якщо буде необхідність, відвідати логопедичні заняття, ніж чекати на ймовірне самостійне виправлення вимови. Таким чином, логопедична робота з дітьми молодшого шкільного віку є необхідною.

Список використаних джерел

1. Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету: збірник наукових праць. Серія «Педагогічні науки». – Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2015. – Вип. 33. – 208 с. 2. Корнєв С. І. Перші нагадування про мовленнєві розлади у літературних пам'ятках стародавнього Сходу та Азії/ С. І. Корнєв// Хрестоматія з логопедії: навч. посіб. – К. : 2006р. – С. 10-22. 3. Пінчук Ю. В. Основи методики виховання правильної вимови звука при дислалії/ Ю. В. Пінчук// Хрестоматія з логопедії: навч. посіб. – К. : 2000р. – С.43-49.

Л. Б. Попіль

ДІЛОВА ГРА ЯК МЕТОД АКТИВНОГО НАВЧАННЯ У ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІН ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ

Виховання висококваліфікованого, конкурентоспроможного фахівця, який постійно нарощує свій інтелектуальний потенціал, здатний приймати швидкі рішення – це одне із стратегічних завдань підготовки медичних працівників. Специфіка підготовки такого спеціаліста ставить особливі умови, адже в результаті навчання на заняттях культурології студенти отримують не тільки теоретичні знання, а й мають змогу розвинути свої творчі здібності, ініціативність, самокритичність та можливість до самореалізації. Успішне розв'язання даної проблеми залежить від готовності до впровадження в навчальний процес активних методів навчання.

Серед різноманіття методів активного навчання, при застосуванні яких студент змушений активно шукати, переробляти й реалізувати навчальну інформацію, перевагу надаю ігровим методам. Саме вони покликані активізувати навчальний процес і наблизити максимально його до реальної професійної діяльності. Мета статті – довести ефективність застосування ігрових методів у професійній підготовці майбутніх медичних працівників, обґрунтувати сутність ігор, що використовуються в навчанні та визначити особливості їх застосування у вищому навчальному закладі.

Мистецтво і гра… Що в них є спільного? Даною проблемою цікавилися філософи ще з кінця XVIII ст. Гра – це не імітація життя. А саме життя. Це насамперед творча дія, яка розгортається не в реальному просторі, а в уявному, у світі символічних знань, фантазії. Ігровий метод навчання передбачає визначення мети, спрямованої на засвоєння змісту освіти, вибір виду навчально-пізнавальної діяльності та форми взаємодії педагога і студентів [3]. Ігрові методи надзвичайно різнопланові. З огляду на це застосовую різні їх види.

Ігри-вправи. До них належать кросворди, ребуси, вікторини тощо. Застосування цього методу сприяє активізації певних психічних процесів, закріпленню знань, перевірці їх якості, набуттю навичок. Дану форму використовую як елемент домашнього завдання.

Ігрова дискусія. Вона передбачає колективне обговорення суперечливого питання, обмін думками, ідеями між кількома учасниками. Цей метод навчання дає змогу, проаналізувавши суть явища чи процесу, з існуючих варіантів рішень вибрати оптимальний. Одним з питань у даному методі використовую питання «Що було б, якби…?»

Ігрова ситуація. Основою даного методу є проблема. Він активізує пізнавальний інтерес у студентів, спрямовує їх розумову діяльність. Наприклад, пропоную студентам уявити себе в ролі рекламного агента туристичної фірми, якому доручено розрекламувати, зацікавити туристів до даної країни або ж уявити себе археологом майбутнього, який у складі експедиції знайшов залишки культури, яка існувала на території далекосхідного культурного регіону.

Рольова гра. Метою даних творчих завдань є розвиток інтелекту студентів, образно-асоціативного мислення, творчої уяви, чуйності, проявити себе, свої знання, вольові якості, подолати психологічний бар'єр спілкування. Соціальна значущість рольової гри в тому, що в процесі вирішення певних завдань активізуються не тільки знання, а й розвиваються колективні форми спілкування. Наприклад, щоб як найширше розкрити поняття імпресіонізму, студентам пропоную продемонструвати зустріч у кафе видатних митців (обов'язкова умова – звернення до епохи): К.Моне, К.Дебюссі, П. Верлен, Брати (Едмон і Жюль) Ґонкури, М. Коцюбинський, О.Кобилянська.

При підготовці даного виду діяльності студенти повинні володіти великим багажем знань із різних предметів (всесвітня історія, зарубіжна література, українська

література, мистецтво, художня культура, музика), тобто активізувати знання, отримані в рамках загальноосвітньої програми. Даний метод дозволяє використовувати і театр одного актора. Він вимагає від студентів досягнення цілі, почуттів, проявів акторських та режисерських здібностей, а також мистецтвом перевтілення. Цікавим є творчі виступи студентів, коли пропоную їм увійти у роль неживого предмету (архітектурної споруди) та написати свою автобіографію, наприклад: «Я, Десятинна церква, народилася в 996 році і т.д.». Або пропоную завдання для роздуму: відчути себе в ролі імпресіоніста. Пропоную висловити миттєве враження від погляду навкруги, описати сьогоднішній день зранку до початку пари з культурології.

Я впевнилась у тому, що ігрові художньо-педагогічні технології спрямовані на розвиток сприйняття студентами навколишнього світу, переживання образів - це заохочувальний стимул для вивчення навчального матеріалу. Ігрові технології активізують пізнавальну діяльність, розвивають мислення, прийняття художньо-дидактичного матеріалу, формують елементи художньо-естетичного і соціокультурного досвіду, сприяють релаксації, саморегуляції.

Список використаних джерел

1.Головата У. Особливості використання ділових ігор у навчальному процесі педагогічних коледжів / У. Головата // Педагогічна персоналіка: теорія, історія, освітня практика: матеріали конференції. 2.Мельничук І.М. Особливості застосування інтерактивних ігор у вищому навчальному закладі / І.М. Мельничук // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2010. - №4. – С. 19-21. 3.Стеценко Н.М. Ділова гра як метод формування професійної спрямованості майбутніх менеджерів освіти / Н.М. Стеценко // Педагогічні науки: збірник наук. праць. – 2015. – Вип. LXVIII. – С. 196 – 201.

Н. О. Попова

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПОЗИЦІЇ МАЙБУТНЬОГО МЕДИЧНОГО ПРАЦІВНИКА В НОВИХ УМОВАХ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Модернізація вищої професійної освіти, що відбувається в нашій країні, стала необхідною умовою виведення практики фахової підготовки студентів на новий рівень. На сьогоднішній день Україна обирає європейські орієнтири розвитку, тому актуальним є організація нових підходів в освітньому процесі та побудови такої системи підготовки молодших спеціалістів, яка в подальшому забезпечить як конкурентноспроможність випускників навчальних закладів, так і сприятиме формуванню престижу та іміджу окремо взятого ВНЗ І-ІІ рівнів акредитації.»Завдання сучасної освіти – сформувати особистість майбутнього фахівця, готового до успішної професійної діяльності, оновлення професійних знань, уміння проектування, професійне і особисте зростання» [3, с.83].

З огляду на це, процес фахової підготовки в медичному коледжі має передбачати не тільки оволодіння майбутніми медичними працівниками системою глибоких знань, навичок, а й формування в них професійної позиції задля успішної реалізації особистих інтересів суспільства. У сучасній науково-педагогічній літературі різні аспекти соціально-професійної позиції досліджували Г.Аксьонова, І.Бех, К.Бондаревська, Н.Боритко, В.Войтко, О. Гонєєв, А.Григорьєва, Н. Гузій, О.Киричук, І.Колеснікова, Л.Кондрашова, І.Котова, А.Маркова, О.Познякова, Н.Селеванова, В.Сластьонін, С.Сливка, С.Смирнов, Є.Шиянов, Н.Щуркова, Р.Хмелюк та інші науковці.

Аналіз наукових джерел засвідчив, що сучасні дослідники приділяють велику увагу як теоретичним, так і прикладним аспектам навчання і виховання майбутніх медичних працівників у вищих медичних навчальних закладах, розглядаючи його як невід'ємний складник їх загальної професійної підготовки, але, незважаючи на масштаб дослідження проблеми, сутність професійної позиції майбутніх медичних

працівників та умови її формування у ВНЗ І-ІІ рівнів акредитації не розглядалися.

Пріоритетними напрямами стратегії реформування освіти на сьогоднішній день є створення умов для самовдосконалення кожної особистості. Враховуючи умови зміни пріоритетів, як у політичній, економічній, так і у духовній сферах, необхідною є перебудова поглядів щодо ідейних переконань, ціннісних орієнтирів. У цьому ракурсі на новий рівень піднімається проблема формування професійної підготовки фахівців. «В умовах сучасної України професіоналізм особистості – один з видів її підготовленості – набув актуального значення як для неї, так і для суспільства» [2, с. 68].

Для ефективної діяльності педагогічного колективу з формування професійної позиції майбутнього медика необхідно створення демократичного виховуючого середовища, яке сприятиме прояву творчого потенціалу майбутніх медиків, формуванню професійного становлення та професійного розвитку. Нам імпонує думка професора В. В. Радула, який зазначає, що уявлення про своє професійне майбутнє, вміння вибудовувати свій професійно-освітній простір на різних етапах професійного становлення та готовність реалізувати себе в ньому фактично є діагностованим результатом саморозвитку особистості в період професійної підготовки, формування відповідного виду професійно-освітнього простору, що має характер розвивального [1].

Підготовка майбутніх медиків є складовою професійної освіти і спрямована на забезпечення фахівців певним рівнем професійної майстерності, формування в них відповідних професійних якостей з одночасним розвитком культури особистості. На цьому етапі великого значення набуває морально-етична культура майбутнього медичного працівника, як складова професійної позиції. Можна вважати, що професійно-етична культура майбутнього медичного працівника є інтегрованою якістю особистості, яка формується у процесі професійної підготовки в міру засвоєння студентом певних цінностей, закладених у професійному і духовному досвіді діяльності в галузі охорони здоров'я та розвитку медицини як науки.

Враховуючи вище зазначене, можна стверджувати, що зміни, які відбуваються в суспільстві, визначають нову стратегію підготовки медичних кадрів – формування висококваліфікованого фахівця зі сформованою професійною позицією, здатного співпрацювати на засадах співробітництва, розвитку та реалізації власного потенціалу. Таким чином, сформована професійна позиція під час навчання у медичному коледжі забезпечить подальший розвиток медичного фахівця, здатного до постійного творчого пошуку, майбутнього фахівця – професіонала своєї справи.

Список використаних джерел

1.Радул В. До уявлень про соціальне середовище вищого навчального закладу / В. Радул // Наукові записки / ред. кол.: В. В. Радул, С. П. Величко та ін. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. – Випуск 131. – С. 18-22. 2.Сисоєва С. О., Поясок Т. Б. Психологія та педагогіка: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Міленіум, 2005. – 520 с. 3.Шорникова О.Н. Технология формирования информационной компетентности студентов на основе междисциплинарной интеграции. О.Н. Шорникова. Современные наукоемкие технологии. 2010. - № 12. –с.83.

Н. М.Попович

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

У сучасних умовах розбудови української держави, глибоких і динамічних перетворень в усіх сферах суспільства, швидкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, різкої зміни соціальних орієнтирів, ідеалів і переоцінки цінностей здійснюється й реформування системи освіти. Інтеграція України в європейський освітній простір супроводжується змінами в музично-педагогічній теорії і практиці, спрямованими на забезпечення якісної підготовки вчителів музичного мистецтва. Це особливо

актуалізує необхідність втілення концепції неперервної освіти з метою постійного розвитку особистості протягом усього життя, найбільш повного вияву потенційних професійно-творчих можливостей майбутніх фахівців. Ідея наступності у підготовці фахівців відповідно до концепції «освіта впродовж життя» посідає важливе місце серед сучасних прогресивних освітніх ідей, спрямованих на забезпечення сталого розвитку системи національної освіти. Так, проблему наступності у підготовці фахівців в умовах функціонування неперервної освіти досліджували О.Гура, В. Докучаєва, М. Згуровський, І. Зязюн, А. Козир, Н. Ничкало, В. Мележик, Н. Сегеда, С.Сисоєва, М. Солдатенко, В. Шарко та ін. Сучасні підходи до професійно-педагогічної підготовки вчителя і підвищення його кваліфікації розглянуто у працях Т Агейченко-Старченко, Є.Барбіної, Л. Гаврілової, С. Грозан, В. Горової, І. Драча, Л. Хоружої та ін.

Поняття наступності у підготовці майбутнього фахівця з музичного мистецтва тісно пов'язане з цілісністю й інтегративністю освітнього процесу, цьому сприяє поєднання спеціальності 025 «Музичне мистецтво» з додатковими спеціальностями і спеціалізаціями, за якими здійснюється підготовка студентів освітніх ступенів бакалавра і магістра.Етап професійної підготовки фахівця з музичного мистецтва у вищому навчальному закладі передбачає максимальне професійне й особистісне входження в реальну діяльність, динамізацію функціонально-рольової готовності до неї, формування й коригування професійно-ціннісних орієнтацій, зростання професійної свідомості та самосвідомості.

Таким чином, дотримання принципу наступності у змісті професійної підготовки фахівців з музичного мистецтва в умовах неперервної освіти означає: досягнення оптимального співвідношення між метою, методами, засобами, організаційними формами теоретичної і практичної підготовки студентів, поступове ускладнення процесу набуття знань, умінь і навичок, досвіду музично-виконавської, творчо-практичної, організаційно-педагогічної та науково-дослідної діяльності.

Список використаних джерел

1. Падалка Г. М. Пріоритетні напрями розвитку сучасної мистецької освіти / Галина Микитівна Падалка // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Сер. 14 : Теорія і методика мистецької освіти : зб. наук. праць. – К., 2004. – Вип. 1 (6). – С. 15–20. 2. Попович Н.М. Професійно-особистісний досвід у структурі підготовки майбутнього вчителя музики : наук. монографія / Н. М. Попович. – К.: НАКККіМ, 2013. – 360 с.

О. В. Пурцхванідзе, О. О. Стояно

ДО ПРОБЛЕМИ РОЗУМІННЯ ЛЮДИНИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Освіта в сучасному світі набуває особливих характеристик, і відповідно диктує нові вимоги до самих учасників освітнього процесу, і насамперед до викладачів вищої школи. Вимагає шукати і застосовувати нові форми і методи викладання, готувати майбутніх фахівців, які успішно будуть використовувати набуті знання, продовжувати освіту в контексті її безперервності.

Однією з найголовніших проблем сучасної освіти є розуміння того, хто власне приймає участь в освітньому процесі. Ким є та людина, яка отримує освіту і всі ті, хто готовий її надавати.

Не секрет, що сучасний стан розвитку науки, і насамперед досліджень в галузі когнітивних наук, соціобіології вимагає підходити до суб'єктів освіти з іншого боку. Наприклад, соціобіолог Р.Сапольські в своїх лекціях неодноразово наголошує, що нам необхідно усвідомити, що ми мало чим відрізняємось від інших біологічних видів, ми абсолютно стандартні савці [1]. Подібні мотиви знаходимо і в працях Р.Доккінза, Е.Уілсона та інш. Так Е.Уілсон пише, що думати про людину, як істоту, поведінка якої цілком зумовлена культурою, а не біологією – помилка науковців-

соціологів. Так було у 70-ті роки XX століття. Проте сьогодні ні в кого не виникає сумнівів щодо того, що в людській поведінці присутнім є потужний генетичний компонент. Він навіть пише про парадокс, який виникає на тлі подібних досліджень. Який звучить так: «природа проти виховання», або «соціогенез проти біогенеза» [2, с.139]. Розуміння людини в такому контексті з необхідністю тягне за собою і інше розуміння самої освіти, її структури. Слід зауважити, що представники соціобіології, не можуть просто відкинути унікальність людського буття, людської поведінки, які зумовлені наявністю у людини свідомості. Тому, коли намагаються представити відмінність людини від тварини, наголошують, що вона (свідомість) являє собою більш складний феномен, що спонтанно (емерджентно) виникає. Тобто свідомість хоча і є результатом еволюції біологічного виду, проте вона все ж таки щось інше. Подібної точки зору дотримуються представники нейронаук Т. Чернігівська і К.Анохін. Але жоден з науковців не відходить від проголошеного ними принципу, до якого вони весь час повертаються. А саме, що на протязі двох з половиною тисяч років філософи намагалися з'ясувати в чому полягає сутність свідомості, яка її природа, а виходячи з цього і в чому сутність людини. Це власне і є робота філософа. Але оскільки більшість філософів не розуміються на біології, вони ні до чого не змогли прийти. І як підкреслює Е.Уілсон, цілком природнім буде сказати, що вся історія філософії в залишку своєму складається в основному з помилкових моделей людського мозку [2, с.164]. До речі, і Тетяна Чернігівська неодноразово в своїх лекціях цитує слова Ю.Лотмана, що там де йде мова про науку, там не має бути філософів, які своїми метафізичними запитуваннями віддаляють нас від істини. Отже проблема розуміння людини полягає в недосконалості філософського підходу до неї.

Але якщо виходити з подібних міркувань, то перед нами постає істота, яка не несе в собі цілісності. Тією чи іншою мірою вона в своїй поведінці зумовлена біологічними факторами. А те, що емерджентно в процесі еволюції виникло і визначається як свідомість, дивний і навіть зайвий, надлишковий додаток, що інколи «займається» тим, що занурює людину у вирій метафізичних запитувань, і аж ніяк не сприяє пристосуванню до середовища, в якому людина існує. Якщо це дійсно так, то ми маємо відповідно вибудовувати систему освіти, наповнювати її, а також створювати нові форми і методи. Тут на допомогу готові прийти всі досягнення які ми маємо в галузі інформаційних технологій, а також їх доволі незатратна сутність в тому сенсі, що ми дуже легко можемо віднайти готову і потрібну інформацію не напружуючи свій розум. В своїй книзі «Фізика майбутнього» американський фізик-теоретик Мітіо Каку пише про те, що в майбутньому навчання буде базуватися не на запам'ятовуванні, а на інтернет-технологіях і гаджетах. Дуже скоро комп'ютери і гаджети трансформуються у крихітні лінзи, які і будуть надавати необхідну інформацію. Студенти і школярі, наголошує М.Каку, на іспитах зможуть дуже просто і безперешкодно шукати потрібну інформацію в Інтернеті [3]. І мозок студента не буде перевантажуватися некорисною інформацією. Ми таким чином вивільнимо його від «зайвого» для творчості і аналізу. Логіка такого підходу до освіти, на нашу думку може призвести до того, що навіть і мавпу можна буде наповнити певною інформацією. Пристосувавши до її очей лінзи ми отримаємо необхідну і потрібну для нас поведінку. І тут жодної іронії, оскільки, як демонструють останні дослідження поведінки мавпоподібних, свідомість присутня навіть тут. Звісно, про самосвідомість, здатність до рефлексії тут говорити не виходить. Зрозуміло, що це дуже складне філософське питання. Питання про те, що таке людина? Чи можемо ми її мислити як особливу істоту, що не просто так прийшла в світ і яка в своїй поведінці керується людськими цінностями. Але ж остаточної відповіді як відомо надати не можливо.

Проте існує і інший погляд на людину, він виходить з того, що розглядає її як істоту, яка має свободу волі, виступає за словами С.Хоружего як єдність метафізич-

ної, гносеологічної і тілесної сутностей. Тому відповідно виходячи з цього вибудовується і вся система освіти. Людина не мислиться як об'єкт формування умовних рефлексів, посудина, яку потрібно наповнити певним об'ємом інформації, а як цілісність в своїй індивідуальності і неповторності.

Ще півстоліття тому в світ вийшла книга Паулу Фрейре «Педагогіка пригнічених», яку сам автор визначав як призначену для радикалів, і яка стала однією з програмних в критичній педагогіці. Отже в ній він писав, що пригніченими є ті, хто не може отримати нормальної освіти. А нормальна освіта стає можливою лише за умов, коли педагог перестає за словами П.Фрейре бути подібним до некрофіла, який продукує стале, «систематизоване і передбачуване» знання, який вимагає до себе невиправданої поваги. Саме таких педагогів С.Фуллер визначає як академіків і протиставляє їм інтелектуалів. Академіки то не тільки великі вчені, але й викладачі і аспіранти які займаються лише відтворюванням вже готового знання, кожного разу «запаковуючи його в нову коробочку».

Тому підхід до людини, як вільної і цілісної в своїй метафізичній, гносеологічній і тілесній сутності, на наш погляд набуває особливого значення в умовах сучасного суспільства, яке характеризується насамперед дуже потужним розвитком інформаційних технологій, соціально-політичною нестабільністю в світі, тощо. Тому викликає занепокоєння, наприклад, скорочення годин, які виділяються на вивчення філософії і дисциплін гуманітарного циклу особливо в технічних вишах. Дисциплін, які звертаються саме до цілісної і вільної у своєму виборі людини. І якщо це не буде усвідомлено, то слідування тенденціям в розумінні людини як істоти, яка керується в першу чергу інстинктами, може призвести до втрати людини як такої. А в умовах інформаційної революції може навіть відбутись перетворення її на додаток до технічного засобу, який візьме на себе вирішення всіх можливих її проблем.

Список використаних джерел

1.Сапольски Р. Биология поведения человека./Електроний ресурс: https://snob.ru/selected/entry/18718. 2. Уилсон Э. Смысл существования человека. / Эдвард Уилсон. – пер. с англ. – 3-е изд. - М.: Альпина нон-фикшен, 2018. – 214 с. 3. Громова Т. Митио Каку: учеба уже не будет базироваться на запоминании./ Електроний ресурс: http://www.dsnews.ua/society/mitio-kaku-ucheba-uzhe-ne-budet-bazirovatsya-na-zapominanii-28082014231600.

А. В. Різник, Н. Г. Порохня, С. В. Самсоненко, З. С. Аллахвєрдієва, В. О. Лінник

СТУДЕНТСЬКЕ НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ТА ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ЛІКАРЯ

Метою сучасної освіти студентів-медиків є надання системи інтегрованих фундаментальних та клінічних знань, вмінь, навичок, мислення з формуванням у них адаптаційних можливостей до професії лікаря. В Європейському освітньому просторі ключовими поняттями вищої освіти є компетентності та результати навчання, що є актуальним в світі нового міжнародного проекту Європейської Комісії «Гармонізація освітніх структур в Європі» (Tuning Educational Structuresin Europe, TUNING) [3, 5]. То ж головною метою навчання у вищому навчальному медичному закладі відповідно до галузевому стандарту є забезпечення студентам здобуття знань, умінь, навичок та розумінь для вирішення типових задач діяльності лікаря в галузі охорони здоров'я [4]. Майбутньому лікарю мають бути притаманні такі загальні компетентності як здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, зда-

тність приймати обґрунтовані рішення, працювати в команді, необхідні навички міжособистісної взаємодії, уміння використовувати інформаційні та комунікаційні технології [4].

Важливу роль у формуванні професійної особистості відповідно сучасним вимогам відіграє наукова діяльність студентів, участь у фахових студентських наукових товариствах (СНТ) [1]. Саме виконуючи наукову роботу студент може сформувати вміння визначити мету та завдання для подальшої діяльності, удосконалити аналітичне мислення, покращити комунікаційні якості [2].

На кафедрі педіатрії 2 «Дніпропетровська медична академія МОЗ України» вже понад 18 років працює СНТ, в якому студенти мають можливість займатися науковою діяльністю з актуальних проблем педіатрії, приймати участь у наукових засіданнях та науково-практичних конференціях. Щороку традиційно проходять сумісні засідання кафедр педіатрії 2 та патологічної анатомії і судової медицини, які надають студентам можливість більш різнобічно розглянути ту чи іншу проблему, виявити та продемонструвати аналітичні якості, уміння працювати з інформаційними ресурсами. Такі зустрічі дозволяють виявити найбільш талановитих та активних студентів для подальшої наукової діяльності. Студенти кожного року приймають участь в науково-практичних конференціях студентів та молодих учених різного рівня, що дає також можливість набути ораторської майстерності, уміння спілкуватися. Педіатрична секція наукової конференції студентів та молодих учених «Новини і перспективи медичної науки» традиційно, вже понад 18 років, проводиться на кафедрі педіатрії 2, що дозволяє студентам не тільки поділитися науковими здобутками, а й отримати організаторські навички через участь у підготовці та проведенні конференції.

Таким чином, виконуючи наукові дослідження, студенти мають можливість удосконалювати загальні та фахові компетентності.

Список використаних джерел

1.Князян М. Формування пізнавальної мотивації дослідницької діяльності студентів // Педагогіка і психологія професійної освіти.–2003.–№1. – С.173–181. 2.Максименко С.Д., Філоненко М.М. Методичні рекомендації «Науково-дослідницька діяльність студентів» для слухачів ФПК викладачів. – К.,2013. - 64 с. 3.Овчарук О.В. Розвиток компетентнісного підходу: стратегічні орієнтири міжнародної спільноти / О.В. Овчарук // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та Українські перспективи. – К.: К.І.С., 2004.- 112 с. 4.Освітньо-кваліфікаційна характеристика спеціаліста за спеціальністю 7.110101 Лікувальна справа напряму підготовки Медицина. - Київ, 2003. https://testcentr.org.ua/standards/7.110101%20medicine%20(eqc).pdf. 5.Філоненко М.М. Методика викладання у вищій медичній школі на засадах компетентнісного-підходу: Методичні рекомендації для викладачів та здобувачів наукового ступеню доктора філософії (PhD) ВМ(Ф)НЗ України. / М.М. Філоненко – К.: Центр учбової літератури, 2016. - 88 с.

Я. І. Ружевич

ТВІР ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ НА ПРАКТИЧНОМУ ЗАНЯТТІ ЯК ЗАСІБ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Важливим напрямом системи освіти в Україні є формування національно свідомої особистості, здатної до продуктивного діалогу в сучасному політкультурному просторі. У вирішенні цієї проблеми чільне місце відводиться літературній освіті студентів. Дослідниця Ж. Клименко визначає специфічні особливості художнього перекладу як літературного явища, які необхідно враховувати при викладанні зарубіжної літератури. Це вторинність по відношенню до оригіналу, тобто залежність від об’єкту перекладу. Друга особливість, на думку автора, в тому, що художній

переклад має специфічну пізнавальну цінність, пов'язану з інокультурною природою тексту, який відображає національний образ світу. Йдеться не про національний характер, а про національний погляд на світ. Отже, для того, щоб читач перекладного твору адекватно сприймав текст, його необхідно підготувати до сприйняття іншого світу, насиченого незнайомим побутом, незнайомими традиціями, звичаями, природою тощо. І остання особливість художнього перекладу – особлива комунікативна модель – виявляється в тому, що кожний переклад є діалогом двох культур [1, с. 20-24].

Наука доводить, що художній перекладний текст є яскравим виявом і водночас засобом міжкультурної комунікації. Слід зазначити, що підчас контакту представників різних культур виникають труднощі. Причина – культурний шок – «непередбачуваність нової для комуніканта культури, несумісність його культурного коду з культурним кодом іншого учасника спілкування. Культурний шок є наслідком неповної акультурації (обізнаності з інонаціональною культурою) особистості, незнання або нерозуміння її норм» [1, с. 64]. Тому викладачеві слід пам'ятати про культурний шок як типову реакцію студента на прояви інокультурності як у явищах мистецтва, так і в інших сферах життя.

Дослідники наголошують, що загальнолюдське бачення світу можливе лише на засадах національного образу світу, який найяскравіше відображається в художніх текстах. «Саме текст напряму пов'язаний з культурою, бо він пронизаний безліччю культурних кодів, саме текст зберігає інформацію про історію, етнографію, національну психологію, національну поведінку, тобто про все, що складає зміст культури. Текст – набір специфічних сигналів, які автоматично викликають у читача, вихованого в традиціях даної культури, не лише безпосередні асоціації, а й велику кількість опосередкованих» [2, с. 87]. Отже, на думку науковців, непідготовлені читачі сприймають інокультурні твори крізь призму свого мислення, свого бачення світу. У представників різних культур існують різні алгоритми сприйняття тексту, різні принципи дешифрування закладеної в ньому інформації [1, с. 71]. У зв'язку з цим велике значення має психолінгвістична теорія розуміння інокультурного тексту, обґрунтована Ю. Сорокіним [3; 4]. Він зазначає, що незнайома для реципієнта культура розглядається як система, наділена специфічним набором кодів, що є для його культури «чужими». Таким чином, процес розуміння незнайомої культури – це розшифровка її кодів. Одних знань буде замало. Необхідні такі характеристики особистості, як здатність прийняти і зрозуміти чуже, терпимість до різноманітних проявів інокультурності.

Вважаємо, що організація установки на сприйняття інокультурного твору починається вже на лекції, але головна робота з цього приводу відбувається на практичному занятті. Тому мета викладача – створити емоційно-інтелектуальну атмосферу, яка сприятиме зацікавленню студентів чужою культурою і спрямує їх на доброзичливе ставлення до неї, полегшить сприйняття інокультурного твору. На практичному занятті чужа культура засвоюється в процесі навчальної діяльності, коли відбувається процес спілкування. Сприймаючи інокультурний текст, студент інтерпретує його через призму своєї культури, унаслідок чого можуть виникнути різного ступеня непорозуміння, в основному, специфічних проявів чужої культури. Далі починається підготовка до сприйняття іншого світу. Ми будемо звертатися до традицій, побуту, звичаїв, природи протягом усього заняття, що допоможе студентам зрозуміти і прийняти чужу культуру. Наблизити текст до читача допомагають і різноманітні види коментарів (культурологічний, історико-літературний, біографічний, авторський тощо).

На практичних заняттях з метою забезпечення ефективного аналізу художнього твору звертаємо увагу на прояви національного в змісті твору (раціональний інтер'єр, історико-культурні факти, національний менталітет, національний характер,

національний пейзаж). Мета таких практичних занять – навчати студентів умінню досліджувати твір крізь призму національно-культурних елементів, виховувати повагу до чужої культури.

Список використаних джерел

1. Клименко Ж.В. Теорія і технологія вивчення перекладних художніх творів у старших класах загальноосвітньої школи. Монографія. – К.: НПУ імені М. Драгоманова, 2006. – 340 с. 2. Маслова В. А. Лингвокультурология. – М.: Изд. центр «Академия», 2001. – 208 с. 3. Сорокин Ю.А. Роль этнопсихологических факторов в процессе перевода // Национально-культурная специфика речевого поведения. – М.: Наука, 1977. – С. 166-174. 4. Сорокин Ю.А. Почему живут и умирают книги? – М.: Педагогика, 1991. – 160 с.

С. В. Світайло

КОМПЕТЕНТНІСНА ПАРАДИГМА СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Модернізація системи вищої освіти в Україні передбачає теоретичне обґрунтування і практичне впровадження нових технологій професійної підготовки фахівців, здатних не лише застосовувати здобуті знання у професійній діяльності, а й постійно збагачувати, оновлювати їх [1]. Адже інформація, необхідна для повноцінної життєдіяльності сучасної людини не лише зростає за обсягами, а зазнає якісних змін. Це вимагає від сучасних фахівців здатності самостійно орієнтуватися в інформаційних потоках, критично сприймати, здійснювати системний відбір. Тому не втрачає актуальності проблема конкурентоспроможності випускників вищих навчальних закладів, сутності їх професіоналізму, ґрунтовної теоретичної підготовки, особистісної зрілості.

Сучасна педагогічна наука критично переосмислює так званий знаннєвий підхід до підготовки фахівців в системі вищої освіти, надаючи перевагу компетентнісній парадигмі. У цьому переконує упровадження освітніх технологій з формування компетентності у процесі здобуття вищої професійної освіти. Беручи за основу ґрунтовні знання, набуті практичні навички, дослідники вважають показником рівня професійної підготовки фахівця його здатність і готовність відповідно діяти в певних життєвих (виробничих, навчальних, побутових, дозвіллєвих) ситуаціях. Сьогодні набуває поширення компетентнісний підхід до професійної освіти, зокрема й педагогічної. У зв’язку з цим потребує уточнення зміст і співвідношення понять професійної і фахової компетентності, сутність і структура фахової компетентності учителя музичного мистецтва, який здобуває хормейстерську підготовку.

Бути компетентним – значить «… уміти мобілізувати в певній ситуації набуті знання і досвід. Є сенс говорити про компетентність лише тоді, коли вона виявляється у якійсь ситуації; нереалізована компетентність, як потенційна, ще не є компетенцією. Крім того, компетентність не можна розглядати ізольовано від конкретних умов її реалізації. У ній органічно пов’язуються, реалізуючись, знання, уміння, способи мислення і поведінки відповідно до практичної ситуації» [3].

Компетентнісно спрямована освіта не тільки сприяє наданню майбутнім фахівцям спеціальних знань, а й допомагає виробити у них відповідну систему цінностей, форм поведінки, готовності самостійно вирішувати фахові завдання, постійно збагачувати свій досвід, опановувати нові види компетентності для досягнення мети у професійній діяльності. Тобто засвоєні особою загальні норми і правила поведінки, мислення суттєво впливають на неї в різних ситуаціях, зокрема і в умовах фахової діяльності [2]. Значно складніше однозначно визначитися з цією проблемою щодо творчих спеціальностей, випускників вищого мистецького навчального закладу, для яких творчий компонент є постійною складовою кожної з

фахових компетенцій. Крім усього іншого, він пов'язаний із суб'єктивними характеристиками, з індивідуальними особливостями творчої особистості.

Потребує окремого розгляду і уточнення досить поширене у науковій педагогічній літературі поняття фахової компетентності як конкретної ознаки, специфічної за своїми змістом, метою, засобами і прийомами здійснення. Фахова компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва має свої особливості, зумовлені метою і змістом його музично-освітньої діяльності. Вона потребує поєднання музичних і педагогічних аспектів. Зважаючи на результати наукових досліджень компетентнісної концепції освіти та особливостей музично-педагогічного процесу у вищій школі, розглядаємо фахову компетентність учителя музики, який здобув хормейстерську підготовку, як інтегративне особистісне утворення, складне, динамічне за своєю структурою, яку можна модифікувати відповідно до змісту і рівня освіти. Це здатність до музично-освітньої діяльності, до музичного розвитку школярів засобами вокально-хорового співу на основі знань і умінь, досвіду емоційно-ціннісного ставлення до явищ музичного мистецтва, відповідно до певних суспільних вимог та естетичних цінностей.

Специфіка навчального процесу для майбутніх учителів музичного мистецтва, які здобувають хормейстерську підготовку, полягатиме в тому, що засвоювані педагогічні знання, уміння, навички вони пов'язуватимуть з матеріалом хорознавчих та хормейстерських дисциплін. І навпаки, весь цикл хормейстерської підготовки майбутнього вчителя музики має бути спрямований і на формування компетенцій вчителя музичного мистецтва.

Стрижнем професійної компетентності учителя є його музично-виконавська компетентність. Її специфіка полягає в нероздільності двох складових – педагогічної і музичної. Професійне володіння відповідним музичним інструментом є тією найсуттєвішою фаховою характеристикою, яка вирізняє його серед інших учителів-предметників. Фахова компетентність учителя музичного мистецтва, який здобув хормейстерську підготовку, охоплює комплекс загальних музично-педагогічних та хорознавчих знань, педагогічних та хормейстерських здатностей, педагогічно-виконавського досвіду як базових компонентів. Ідеться про необхідність системних знань з історії хорової музики (української і світової), з методики естетичного розвитку школярів засобами вокально-хорового співу.

Отже, компетентнісна концепція вищої професійної освіти спрямована на удосконалення підготовки фахівців шляхом формування у них фахової компетентності як складової професіоналізму, яка охоплює особистісні характеристики, теоретичні знання, практичні здатності у сфері професійної діяльності.

Список використаних джерел

1.Життєва компетентність особистості. – К., 2000, – С. 17. 2.Митина Л. М. Психология развития конкурентоспособной личности / Митина Л. М. – М., 2002. – 256 с. 3.Тараненко І. Розвиток життєвої компетентності та соціальної інтеграції: досвід європейських країн / Тараненко І. // Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство. За ред. І. Єрмакова. – К.: Контекст, 2000.

М. С.Скидан

ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

При роботі з іноземними здобувачами вищої освіти, на нашу думку, важливо враховувати не тільки академічний, а й психологічний аспект мовного бар'єру. Основний шлях подолання труднощів такого характеру вбачаємо у прискореному збагаченні словникового запасу студентів, ефективному формуванні мовних компетентностей та подоланні зайвої сором'язливості та страху при використанні нової для

них мови. Одним із найбільш комплексних та ефективних інструментів для цього є використання ігрових технологій. Під час гри студентам легше зосередитися на семантиці та сполучуваності слів, а не на психологічному бар'єрі під час використання іноземної мови. До того ж, ігровий момент допомагає краще пізнати одне одного членам групи, побудувати більш міцні й невимушені стосунки. Зокрема, хочемо розглянути одну з таких інтелектуальних ігор – «Хто я?».

Незважаючи на те, що в нашій країні ця гра виходить з позначкою «6+», вона стане у пригоді при формуванні мовних компетентностей в іноземних здобувачів освіти. Правила гри передбачають базове знання іменників, прикметників та дієслів. Кожен із гравців отримує картку із зображенням певного предмета, яку вони не бачать, але демонструють усім іншим гравцям. По черзі гравці намагаються вгадати, хто вони, ставлячи питання типу «Я живе?», «Я їстівне?», «Я техніка?», «Я є на кухні?» тощо, у той час як усі інші можуть відповідати тільки «Так», «Ні» або «Не має значення». Кожен має тільки одну хвилину, тож гра не забере багато часу. У стандартному наборі містяться картки з груп «Професії», «Їжа», «Тварини», «Рослини», «Техніка», «Меблі», «Транспорт» тощо. Під час гри при вмілому втручанні викладача студенти мають змогу повторити просторові прийменники, відносні та якісні прикметники, граматичні категорії іменників та дієслова. Таким чином формуються навички логічного використовування лексем та зв'язного мовлення.

Пам'ятаючи про те, що нашою метою є навчання не тільки базової, а й фахової мови, ми виготовили декілька специфічних груп карток, за допомогою яких студенти мають змогу не просто завчити фармакологічні терміни, а й усвідомити їхні основні характеристики та властивості, запам'ятати сферу використання тощо.

Знання, здобуті та закріплені під час гри, набагато легше сприймаються й довше пам'ятаються. Студенти вчаться сприймати українські лексеми на слух, граматично правильно будувати речення, відмінювати та сполучувати слова.

Крім цього, варто вказати на психолінгвістичний аспект такої методики. Згідно із засадами когнітивної лінгвістики, ми мислимо зоровими образами, і кожне слово має відповідну картинку в нашій свідомості [2]. При вивченні мови дуже важливим є правильне та логічне формування сигніфіката та конотата кожної лексеми. Адже активізація концепту дозволить швидко та ефективно запам'ятати як звуко-графічний вираз та семантику, так і властивості денотата [1]. Використання простих і зрозумілих карток під час гри забезпечує формування правильного зорового образу, що буде пов'язаний із цим денотатом, а питання й відповіді гравців сформують тло сигніфікативного значення. Емоції та асоціації, що виникнуть під час гри, допоможуть адекватному формуванню конотатів, що значно полегшить сприйняття та використання вивчених лексем.

Наприклад, студент отримує картку «Настоянка», тож на його питання «Я ліки?» прозвучить відповідь «Так», «Я рідина?» – «Так», «Мене роблять з рослин?» – «Так», а на питання «Мене потрібно варити?» буде відповідь «Ні». І, таким чином, уже не буде плутанини в поняттях «настоянка» та «відвар», яка дуже часто виникає в іноземних здобувачів освіти. Бо буде чітко сформована зв'язка «варити – відвар», «настоювати – настоянка», що буде ґрунтуватися на зорових образах:

Таке використання мнемотехніки – простих і зрозумілих графічних образів – допоможе синхронізації сигніфікативних та конотативних значень лексем української

мови з відповідними значеннями лексем рідної мови реципієнта. Сучасні дослідження когнітивної лінгвістики вказують на те, що прототипи у представників різних етносів можуть і не збігатися, але загальні когнітивні моделі будуть спільними [3]. Таке фреймове вивчення нових слів може дати більш стійкий і комплексний результат.

Можемо зробити висновок, що використання ігрових технологій при формуванні мовних компетентностей в іноземних здобувачів освіти є цілком виправданим та ефективним. Адже здоровий сміх та запал гри допоможе в подоланні мовного бар'єру, дозволить студентам більш вільно та невимушено висловлювати свої думки українською мовою. Зміст гри сприяє засвоєнню лексико-граматичних принципів мови, повторенню отриманих знань та ефективному формуванню сигніфікативних та конотативних значень.

Список використаних джерел

1. Лакофф Дж., Джонс М. Метафоры, которыми мы живем // Теория метафоры. – М. : Прогресс. – 1990. – С. 387–415. 2. Маслова В. А. Лингвокультурология: Учеб. пособ. – М.: Академия, 2001. – 208 с. 3. Филлмор Ч. Фреймы и семантика понимания: Пер. с англ. // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Прогресс, 1988. – Вып. 23. – С. 52-92.

Н. В. Соловйова

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ЕЙДЕТИКИ НА УРОКАХ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Настав час змінити підхід вчителів до навчання учнів, дітям запропонувати іншу модель, яка зробить з них не стільки «знаючих», скільки думаючих і мислячих, як того вимагають сучасні реалії.

У концепції чітко декларується, що «Нова українська школа» має готувати особистість, громадянина та фахівця. Це ті осі координат, які формуватимуть простір нової школи.

Саме утілюючи ідеї сучасної педагогіки партнерства, вчителю необхідно використовувати в своїй роботі не тільки стандартні методи організації навчально-виховного процесу, але в більшій мірі виявляти ініціативу і будувати навчання і виховання таким чином, щоб дитина була постійно залучена до спільної діяльності. Як інструменти педагогіки партнерства можна використовувати елементи ейдетики.

Ейдос – з грецької «образ», а ейдетика – це вміння працювати з живою уявою, використовуючи мнемічні прийоми. Людина з такою пам'яттю швидко та ефективно працює з великою кількістю інформації без напруження і перевантаження психічної діяльності.

Багаторічний досвід роботи з учнями початкових класів свідчить, про необхідність у своїй роботі використовувати елементи ейдетики на уроках, бо саме вони відкривають безмежний простір для розвитку дитячої уяви. Це навчання, засноване на грі та фантазії. В першу чергу діти повинні радіти кожному уроку.

В основу роботи було покладено ідею використання ейдетичних прийомів і методів.

Запам'ятовування віршів

Головне, щоб процес запам'ятовування став творчим, цікавим і приносив задоволення та результат, тому на уроках, знайомлю учнів з усіма методами вивчення віршів, щоб учні змогли знайти і застосувати зручний для себе.

Методи запам'ятовування віршів за допомогою

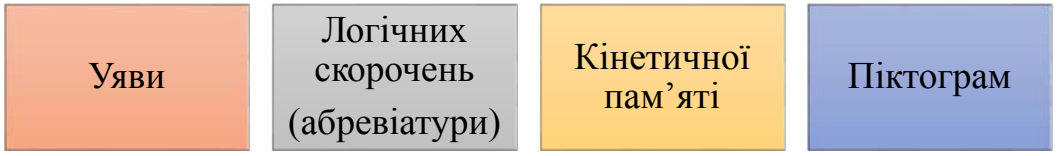

Запам'ятовування чисел

Запам'ятовування певних мовних правил

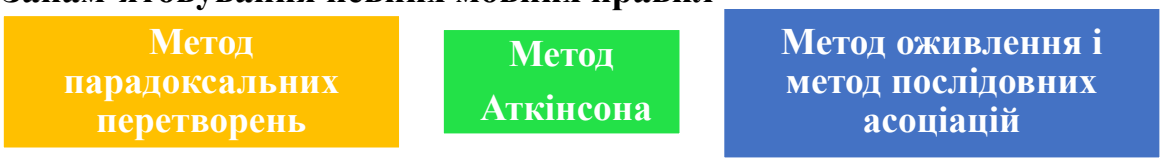

Система повторювання

Повторювання є ефективним та сильним інструментом для зберігання інформації. Є три види повторювання:

1) механічне – це повторювання інформації з книг та інших носіїв з метою кращого засвоювання інформації. Це система зазубрювання;

2) абстрактно – логічне – зберігається краще, ніж механічне, але вже через 4-6 днів 90% учнів не в змозі відтворити інформацію на такому ж рівні, як спочатку;

3) ейдетичне – раціональне повторювання тільки із своєї пам'яті, а не з інших носіїв, з спеціальним проміжком часу, з метою збереження інформації на термін , який необхідний.

Школа «Ейдетики» пропонує такий **план повторювання:** 1.Одразу після вивчення матеріалу. 2.Через 30-40 хвилин. 3.Через 3-4 години. 4.Через добу. 5.Через неділю. 6.За необхідністю.

Саме використання елементів ейдетики на уроках в початковій школі реалізує принципи нового Державного стандарту початкової загальної освіти. Ця технологія дозволить кожному учню комфортно та легко здобувати нові знання у будь-якому віці, отримуючи задоволення від реалізації своїх здібностей.

Список використаних джерел

1.Антощук Є. Знайомтеся: ейдетика: (техніка запам'ятовування) / Є. Антощук // Шкільний світ. – 2000. – N8. – С.9. 2.Богайчук Р.В. Практика ейдетики в початковій школі: посібник для вчителя / Р.В.Богайчук. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2013. – 48с. 3.Богосвятська А.І. Методика ейдотехніки та її використання словесниками / А.І. Богосвятська // Зарубіжна література в школах України. – 2012. – № 5. – С. 32-36. 4.Чепурний Г.А. Класифікація методів і прийомів мнемотехніки як засобу попередження інформаційного перенавантаження у школі / Г.А. Чепурний, Т.В. Шевчук // Вісник Черкаського університету – Вип. 191. – Ч. ІІІ. – 2010. – С. 121-125.

А. Ю. Сосик, О. В. Дударенко

ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В СИСТЕМУ СЕРВІСНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ СІЛЬСКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ

Стрімкість змін на ринку, посилення конкуренції, постійно зростаюча складність завдань підвищують вимоги до співробітників компаній. Одна із головних умов ефективної діяльності кожної організації – розвиток персоналу, який особливо актуальний при істотному прискоренні науково-технічного прогресу і, виходячи з цього, дуже стрімкого старіння колишніх професійних знань і умінь.

Мета розвитку персоналу – збільшення професійних можливостей працівників. Співробітник сьогоднішнього дня – успішний працівник. Він повинен мати не тільки трудову компетентність, а й загальну ерудицію, стратегічне мислення, технічну грамотність, креативне ставлення до праці, ініціативність, бажання періодично змінюватися разом з організацією [1].

Система професійного розвитку персоналу містить багаторівневу структуру, куди входять підбір і відбір, оцінка, кар'єрний розвиток. Мета організації професійного навчання на виробництві – формування системи безперервної освіти всіх співробітників з прийняттям до уваги динамічних змін в техніці, технології, організації виробництва, у взаємозв'язку з їх індивідуальним професійно-кваліфікаційним розвитком. Розрізняють такі форми навчання: 1) без відриву від виробництва; 2) з відривом від виробництва; 3) дистанційне навчання.

Світовий ринок дистанційного навчання активно еволюціонує, чому сприяє розвиток інформаційних технологій (ІТ) і зростання інтернет-аудиторії. Успішно використовуючи прогресивні технології, стрімко розвиваються відкриті європейські та американські університети. Створення сучасної системи вищої освіти є одним з ключових факторів розвитку нашої країни, особливо зараз, коли Україна прагне стати повноправним членом Євросоюзу. На питання, чи потрібно нам застосовувати дистанційні технології в навчанні, відповідь однозначна - треба. Однак, безсумнівно і те, що дистанційне навчання має стати, перш за все, засобом розвитку і самооновлення національної освітньої системи.

Під дистанційним навчанням розуміється індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [2].

Згідно з останніми стандартами навчання студенти повинні володіти такими компетенціями, які зводяться до трьох критеріїв: знати, вміти, володіти.

Для забезпечення високого рівня сервісного обслуговування сільськогосподарської техніки ГК «Полетехніка» до процесу професійного навчання залучаються провідні вчені та практики. Протягом 2018-2019 років спільно з кафедрою «Автомобілі» Запорізького національного технічного університету розроблено та впроваджено у навчальний процес за дистанційною формою навчання методичне забезпечення, яке включає в себе такі матеріали: 1) програму дисципліни; 2) конспект лекцій з презентаційними матеріалами в електронному вигляді; 3) завдання для контролю із застосуванням Google Форми; 4) перелік екзаменаційних (залікових) питань; 5) перелік літератури для самопідготовки.

Протягом всього навчального процесу слухачам надаються консультації з викладачами за допомогою електронної пошти та on-line зв’язку.

Особливостями навчального процесу є застосування у якості засобу первинної

комунікації месенджера Viber. За допомогою Viber слухачі зведені до групи, отримують матеріали для навчання та форми для контролю знань (Google Форми) у вигляді тестів. Дистанційне Інтернет-навчання сприятливо позначається і на особистісному розвитку слухачів, підвищуючи рівень самоорганізації, прагнення до знань, відповідальність, використання сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій та удосконалення професійного рівня.

Висновки. Запропонована система дистанційного навчання показала свою доцільність та ефективність при проведенні навчання інженерів сервісного обслуговування сільськогосподарської техніки ГК «Полетехніка». Коли можна буде в повному обсязі використовувати інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі та постійно в цьому удосконалюватися, у нашої країни з'явиться шанс увійти в число провідних економік, заснованих на знаннях. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчанні сприятиме економічному зростанню України та підвищенню її міжнародної конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Корпоративное обучение персонала организации: монография / Н. И. Шаталова, Г. Б. Кораблева, В. И. Столяров. Екатеринбург. УрГУПС, 2011. 280 с. 2. Про затвердження Положення про дистанційне навчання: Наказ від 25.04.2013 № 466 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13 (дата звернення: 11.03.2019).

Н. В. Стефіна

ВПЛИВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА НА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ: ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ

Сприйняття музики, безумовно, залежить від особистості, яка стикається з цим мистецтвом. Формування музично-естетичної культури особистості-особливого показника розвитку самої людини – є однією з найважливіших цілей естетичного виховання [2]. Відображуючи емоційний досвід людства, музика виявляє здатність кожної людини переживати тонкі почуття, надає людям моральні сили, виховує мужність, віру в життя, красу, збагачує почуття та інтелект. В.А. Сухомлинський стверджував, що «музичне, виховання – це не виховання музиканта, а перш за все виховання Людини» [5, с. 75].

Розглянемо основні риси, які відрізняють музику від інших видів мистецтва. Перша та головна особливість музики, що породжує всі інші, полягає в інтонаційній природі цього виду мистецтва. Музика зрозуміла через співзвучність з інтонаціями людської мови. На початку становлення суспільного життя, коли звукова мова стає засобом спілкування між людьми, виникли перші зразки вокальної музики – музики для голосу. Самий стародавній музичний інструмент - людський голос – відтворював мелодично та ритмічно оформлену людську мову, звуки природи та інше. Інтонування у музиці як прояв людської мови, свідомості та думки розглянуто в роботах академіка Б.В. Асаф'єва [1]. Інтонація стала розглядатися як підґрунтя, що складає основу музичного образу твору, змісту та форми, творчого методу та стилю.

На думку О. Я. Ростовського [3; 4], Б. М. Теплова [6], головне у сприйнятті музичного твору – почути зміст інтонаційного сенсу. Інтонуючи, людина виражає свої почуття, думки ставлення до світу. Музичну мову, яка складається з ряду інтонаційних одиниць, можна розглядати як образно-пізнавальну діяльність свідомості, що пов'язана з вираженням звукообразів, звукоідей. Естетичне сприйняття музичної інтонації передбачає її зв'язок з людською мовою, а через неї і з людськими, думками та почуттями. Друга сторона специфіки сприйняття та розуміння музичного образу полягає в особливостях його гносеологічного статусу. Чисельні суб'єктивно-

ідеалістичні філософські теорії музичного мистецтва захищають тезу стосовно його беззмістовності, радикально заперечують зв'язок музики з життям людини.

Музичний образ отримує матеріалістичне тлумачення в контексті теорії відбиття. У музичного мистецтва є об'єктивна основа. Людина інтонує про світ і про себе за допомогою історично існуючих засобів музичної виразності, що іменуються музичною мовою. Авжеж музика не здатна так само безпосередньо, як живопис, графіка чи скульптура, відображати конкретні предмети та явища. Але музика здатна більш яскраво та різноманітно передавати переживання людини, внутрішній світ її почуттів, емоційно-психологічні стани та їх динаміку. Внутрішні, тендітні та потаємні сторони людської душі стають досяжними для вираження мовою музичних звуків. Саме це є основою специфічної образності у музиці. Таким чином, сфера почуттів та емоцій людини - один з основних предметів відображення в музикальному образі. Але їх не можна розглядати як тільки суб'єктивне явище, вони є суб'єктивний образ об'єктивного світу.

Третя з основних рис музики як мистецтва, полягає в глибині та великій емоційній силі психологічного та фізіологічного впливу на людину. Відомо, що стародавні греки використовували музику як засіб для лікування тілесних та психічних хвороб. Музика – це мистецтво тимчасове та звукове. Матеріалом, фізичною основою створення музичного образу є звук. Хоча з різноманіття звуків природи матеріалом для музики служать лише ті, що мають музичні властивості, дія звукових хвиль на органи слуху здійснюється об'єктивно. Гучність, тембр, висота, тривалість музичного звуку мають не тільки специфічне художньо-образне значення, але й фізично впливають на людину, викликаючи визначений фізіологічний стан.

Зазначені характерні особливості музичного мистецтва демонструють можливості впливу музики на розвиток особистості в цілому. Отже, сукупність окремих видів мистецтва може зробити особистість дійсно багатогранною. Комплексне опанування мистецтва оптимізує творчі здібності та сили людини, розвиток її фантазії, уяви, артистичності, інтелекту, тобто формує універсальні людські здібності для будь-яких сфер діяльності.

Список використаних джерел

1.Апраксина О.А. Избранные статьи о музыкальном просвещении и образовании. – М. : Музыка, 1973. 2.Закон України «Про Освіту» від 7 грудня 2017 року № 2233 – VII про освіту. Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/ T172145.html]. 3.Ростовський О. Я. Педагогіка музичного сприймання. – Київ: ІЗМН, 1997. 248 с. 4.Ростовський О. Я. Теорія і методика музичної освіти: навч.-метод. посіб. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан. 2011. – С.195-200. 5.Теплов Б. М. Психология индивидуальных различий // Избранные труды. В 2-х тт. – М.: педагогика, 1985. – Т. 1. – 427 с. 6.Сухомлинский В. А. О воспитании. – М.: Политиздат, 1972. – С. 75.

І. В. Тищенко, О. О. Бондарева

АНАЛІЗ ОБІЗНАНОСТІ ЛІКАРІВ-ІНТЕРНІВ З ПРОБЛЕМ АРТЕРІАЛЬНОЇ ГІПЕРТЕНЗІЇ

«Non scholae sed vitae discimus»
Старовинне латинське прислів'я

Одна з головних причин захворюваності та смертності людства -хвороби серця, однією з яких є артеріальна гіпертензія (АГ). АГ зустрічається більш ніж у 40% населення України. Серед осіб із підвищеним артеріальним тиском (АТ) про наявність захворювання знають 67,8 % сільських і 80,8 % міських мешканців, лікуються відповідно 38,3 % та 48,4 % осіб, ефективність лікування складає 8,1 % та 18,7 %. Показник загальної смертності збільшується зі зростанням кількості супутніх факторів ризику

(ФР). Рівень знань та обізнаність фахівців за даною темою напряму корелює з своєчасною діагностикою АГ, призначенням ефективного лікування, що забезпечує якість життя пацієнтів в цілому та, зокрема, збереження працездатності і зниження смертності.

Мета дослідження: дослідити обізнаність лікарів-інтернів, що навчаються за фахом «Внутрішня медицина», з питань діагностики та лікування АГ.

Матеріали та методи: опитано 26 лікарів-інтернів 2-го року навчання за фахом «Внутрішня медицина» під час очного навчання у 2018 та 2019 роках. Було запропоновано заповнити, за їх згодою, оригінальну анкету з питаннями щодо визначення терміну «артеріальна гіпертензія», класифікації АГ, її ролі як ФР певних захворювань (ішемічна хвороба серця (ІХС), цереброваскулярна хвороба (ЦВХ), гостре порушення мозкового кровообігу (ГПМК), гіпертензивна ретинопатія (ГР), гіпертензивна нефропатія (ГН), хронічна ниркова недостатність (ХНН), серцева недостатність (СН), порушення ритму тощо), методів діагностики АГ та варіантів лікування. Роздано 26 анкет. Всі анкети були повернені заповненими.

Результати: всі інтерни підтвердили, що обізнані з теми АГ. Термін «АГ» вважають нозологічною одиницею 26,9 % опитаних, синдромом – 46,2 %, симптомом – 3,8 %. Лише один лікар (3,8 %) відповів, що АГ може розглядатись як симптом, синдром та нозологічна одиниця. Впевнено називають варіанти АГ за етіологією 96,2 % опитаних, за рівнем АТ - 30,7 %, за стадіями АГ – 80,8 %. За даними анкетування 65,4 % лікарів-інтернів дотримуються всіх правил вимірювання АТ, проте лише 30,7 % опитаних дають вірні рекомендації пацієнтам щодо самостійного вимірювання АТ. Обізнані про роль АГ у розвитку ряду патологічних станів (ІХС, в т.ч. гострий інфаркт міокарду (ГІМ), ЦВХ, ГР, ГН, ХНН, первинно зморщена нирка, СН, аритмії) 23,1 % опитаних; 96,2 % підтвердили, що одним з найчастіших ускладнень АГ є ГІМ, 88,5 % розуміють прямий зв’язок між АГ та ГПМК. 50 % інтернів знають найбільш об’єктивний спосіб діагностики АГ, 30,7 % розуміють мету визначення кардіо-васкулярного ризику. Лише 7,7 % опитаних правильно назвали всі наведені в анкеті ФР виникнення АГ (паління, гіперліпідемія, ожиріння, гіподинамія, зловживання алкоголем), 88 % вказали як ФР виникнення АГ ожиріння, 77 % - паління, 65 % - дисліпідемію. Ніхто з лікарів не вибрав всі 5 запропонованих препаратів першої лінії для лікування АГ; 4 з 5 препаратів вказали 57,7 % лікарів. 53,8 % опитаних лікарів-інтернів об’єктивно оцінюють свої знання з АГ.

Висновки: лікарі-інтерни, які завершують навчання за фахом «Внутрішня медицина», в цілому обізнані з основних питань етіології, класифікації, діагностики та лікування АГ, спроможні встановити та сформулювати діагноз. Водночас не всі молоді лікарі приділяють достатньо уваги факторам ризику АГ та їх ролі у визначенні кардіо-васкулярного ризику, правильній техніці вимірювання АТ, призначенню раціонального лікування. Таким чином, тема АГ потребує ще більшої уваги на основних етапах навчання лікаря-інтерніста.

Б. М. Тайнолюб, І. А. Фоменко

ОБІЗНАНІСТЬ СТУДЕНТІВ У ПИТАННЯХ ЕТИКИ ВЧЕНОГО ТА ЕТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Як зазначається в Законі України «Про вищу освіту», – «наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність у закладах вищої освіти є невід'ємною складовою освітньої діяльності і провадиться з метою інтеграції наукової, освітньої і виробничої діяльності в системі вищої освіти» (Розділ XI). Суб'єктами цієї діяльності (поряд

із науковими й науково-педагогічними працівниками) є особи, які навчаються в закладах вищої освіти.

Залучення студентів до науково-дослідної роботи є актуальним завданням сьогодення. Науково-дослідна діяльність сприяє формуванню наукового світогляду студентів, розвитку у них творчого мислення, ініціативності, уміння орієнтуватися в потоках інформації. Оволодіння студентами методами наукової діяльності й наукового пізнання є особливо важливим в умовах сучасної науково-технічної революції, коли неухильне збільшення обсягу наукової й науково-технічної інформації призводить до її швидкого «старіння» й знецінення раніше набутих знань. Так, для теперішніх випускників «старіння» інженерних знань наступає через кожні 2-3 роки [3, с. 58]. На противагу таким тенденціям участь майбутніх фахівців у науковій, науково-технічній роботі може сприяти (як і передбачено Законом України «Про вищу освіту») «здобуттю нових наукових знань, створенню конкурентоспроможних технологій, видів техніки, матеріалів для інноваційного розвитку суспільства».

Готовність до науково-дослідної діяльності передбачає, поміж іншим, уміння здійснювати інформаційно-пошукову роботу, розуміння логіки наукового дослідження та знання основних методів його організації. Цим питанням, як показує аналіз літературних джерел й педагогічна практика, у вищій школі в процесі фахової підготовки майбутніх спеціалістів приділяється достатньо уваги. Проте, питання етики вченого й етичних принципів наукового дослідження найчастіше відходять на другий план.

Саме цими обставинами і була обумовлена *мета* даного дослідження: експериментально дослідити ступінь обізнаності студентів Національної металургійної академії України (НМетАУ) стосовно змісту етичних норм та принципів науки, що є складовою їх готовності до ефективного здійснення науково-дослідної роботи.

Предметом дослідження стала: обізнаність студентів у питаннях етики науки.

Гіпотеза: ступінь обізнаності студентів щодо етики науки та необхідних морально-етичних якостей ученого є недостатньою, що вимагає більш глибокого розгляду цих питань у ході навчально-виховного процесу.

Основне *завдання* полягало у наступному: дослідити із застосуванням емпіричних методів особливості уявлень студентів про зміст етичних норм науки й морально-етичних якостей сучасного науковця та їх значимість для студентів.

Були застосовані наступні *емпіричні методи:* анкетне опитування за авторською методикою «Уявлення студентів про етичні норми науки та морально-етичні якості вченого»; педагогічний експеримент (констатувальний); методи математичної обробки результатів – кількісний та якісний аналіз. Дослідження носило пошуковий характер.

У досліджені взяли участь студенти НметАУ. Серед них – студенти 3-го, 4-го і 5-го курсів металургійного факультету, гуманітарного факультету (спеціальність – професійна освіта (металургія)) та факультету матеріалознавства й обробки металів: групи МЕ 03-М-12, МЕ 03-13, МЕ 03-14; ПР 01-12-М-С, ПР 01-13, ПР 01-14; МВ 05-12 С. Загальна кількість досліджуваних – 60 осіб.

У відповідності з теоретичними завданнями дослідження було визначено поняття наукової етики (ключове поняття за його проблематикою) та орієнтири стосовно етичних норм науки. Наукова етика – це сукупність встановлених та визнаних науковою спільнотою норм поведінки, правил, моралі наукових працівників, зайнятих в сфері науково-технічної та науково-педагогічної діяльності [2, с. 514].

Питанню етичних норм науки присвячено низку праць різних авторів. Так, М. В. Корягін вважає, що етичні норми в науці рухливі, мінливі, але можна виділити основні, які визначають сам дух наукового співтовариства. Цей науковець виокрем-

лює такі *основні етичні норми наукового дослідження*: 1) відсутність плагіату; 2) неприйнятність фальсифікації результатів досліджень; 3) безкорисливий пошук й обстоювання істини; 4) новизна наукового результату; 5) обґрунтованість результату; 6) необхідність втілювати в науці благо і нести вченому моральну відповідальність за результати своєї наукової діяльності [2, с. 520-521].

Відповідно до «Етичного кодексу ученого України» до *загальних принципів поведінки науковця* належать: моральна відповідальність ученого за наслідки своєї діяльності, що можуть впливати на розвиток людства, збереження природи та духовно-культурної спадщини; протидія проведенню наукових досліджень, які суперечать принципам гуманізму, шляхом відмови у співпраці та попередження суспільства про можливі негативні наслідки досягнень науки; обов'язок ученого протидіяти конформізму в науковому співтоваристві; об'єктивність ученого в оцінці власних досягнень; здатність при використанні інформації проводити чітку межу між власними даними та здобутками інших [1, с. 64-66].

Велику увагу питанням наукової етики приділено в Законі України «Про освіту». Згідно з його положеннями дотримування академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає: посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про методики й результати досліджень тощо. В Законі також звертається увага на можливі порушення академічної доброчесності, до яких належать академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація наукових даних (Розділ V, стаття 42). Особливої уваги заслуговують етичні норми, яких повинен дотримуватися вчений, що проводить досліди з людьми та іншими живими істотами. «Не зашкодь!» – це принцип, який може бути вагомим при проведенні досліджень у будь-якій галузі знань, але в дослідницькій діяльності педагога (як і лікаря та психолога) він має бути визначальним. Як уже зазначалось, основним завданням нашого дослідження було дослідити особливості уявлень студентів стосовно змісту етичних норм науки та морально-етичних якостей сучасного науковця. Для реалізації цього завдання нами було здійснено анкетне опитування із застосуванням авторської методики «Уявлення студентів про етичні норми науки та морально-етичні якості вченого». Розроблений нами опитувальник містить вісім запитань (2-ге і 5-те – відкриті, інші – із запропонованими варіантами відповідей). Завданням опитування було прояснити: в яких видах навчально-дослідної та науково-дослідної діяльності брали участь студенти; яких етичних принципів, на думку студентів, має додержуватись вчений і яких порушень наукової етики має уникати; чим саме визначається цінність наукового дослідження; які важливі якості мають належати науковцю та які якості для нього є неприпустимими. Враховувався відсоток досліджуваних, які обрали певний варіант (або декілька варіантів) відповіді в опитувальнику.

Аналіз відповідей показав наступне.

1. Студенти брали участь у таких видах навчально-дослідної та науково-дослідній діяльності: виконання лабораторних, практичних, семінарських та самостійних завдань, які містять елементи проблемного пошуку (58% досліджуваних); підготовка та захист курсових і дипломних робіт (48%); написання рефератів на конкретну тему в процесі вивчення різних дисциплін (47%); участь у наукових конференціях, конкурсах, предметних олімпіадах (43%); написання статей, тез, повідомлень, доповідей (37%).

2. На друге запитання (яких етичних принципів має дотримуватися вчений у дослідницькій діяльності) лише половина (50%) опитуваних змогли надати чітку відповідь. У сукупності були вказані наступні етичні принципи: конфіденційність дослідження; відсутність плагіату, дотримання прав авторів; чесність, об’єктивність,

ввічливість; здійснення дослідження на благо людини; соціальна сміливість та компетентність; упровадження нового; моральна відповідальність за свою діяльність; корисність одержаної інформації; гуманність дослідження; самостійність суджень, відсутність стереотипів.

3. Неприйнятною для науковця поведінкою в науково-дослідній діяльності студенти вважають: повну фальсифікацію даних наукового дослідження (52%); приховування або зміну частини даних для кращого представлення кінцевого результату (20%); збір певної кількості даних і довільне домислювання інформації, якої не вистачає, до повного набору (20%); приховування всього дослідження, якщо результати не відповідають очікуваним (32%). Лише 30 % студентів вважають неприйнятним разом усе вище перераховане.

4. Біля 50 % студентів вважають неправомірним та неприпустимим використання у своїй науковій роботі матеріалу іншого вченого без посилання на джерело інформації. Осуджують використання матеріалу без посилання на використане джерело близько 22 % студентів. Разом із тим, 3% студентів допускають використання матеріалу іншого вченого без посилання з метою економії часу, а 5% не бачать у цьому нічого поганого.

5. Тільки 38% опитуваних студентів довелося в процесі навчання ознайомитися з питаннями етики наукового дослідження в рамках засвоєння наступних дисциплін: основи технічної творчості; основи наукового дослідження; методологія наукових досліджень; педагогіка.

6. На думку опитуваних цінність наукового дослідження полягає у застосуванні його результатів на практиці (77%); у актуальності обраної теми дослідження (63%); у новизні дослідження (48%); у економічному ефекті від застосування результатів дослідження (27%); у дотриманні етичних норм при проведенні наукового дослідження (15%); у кількості посилань в публікаціях на висновки даного дослідження (9%).

7. Серед найбільш важливих якостей, якими має володіти вчений-дослідник, студенти вважають: креативність (65%); логічність мислення (63%); компетентність (58%); об’єктивність в оцінці результатів наукової діяльності (57%); почуття відповідальності за результати відкриттів (47%). Менш важливими вважають самостійність суджень (42%); високий рівень інтелекту (40%); критичність мислення (37%); широту інтересів (30%); дотримання етики наукового дослідження (30%); творчу уяву (23%); соціальну сміливість (20%); високі моральні якості (20%); розвинену інтуїцію (18%). Найменш важливим опитувані вважають орієнтацію вченого на благополуччя досліджуваного (12%).

8. Серед якостей, якими не має володіти вчений, студенти назвали: конформізм (70%); користолюбство (58%); дилетантство (56%); побоювання здатися неправим (47%); стереотипність мислення (46%); прагнення привести результати дослідження у відповідність із панівною в суспільстві ідеологією (43%); догматизм у мисленні (25%).

Результати дослідження показали, що значна кількість студентів, які взяли участь у дослідженні, недостатньо обізнані в питаннях етичних норм і принципів науки. Про це свідчить низка їх відповідей на запитання анкети. Так, наприклад, лише 15% опитуваних убачають цінність наукового дослідження у дотриманні етичних норм при проведенні наукового дослідження. Серед важливих якостей, якими має володіти вчений-дослідник, високі моральні якості вказали тільки 20% опитуваних і ще менше опитуваних (12%) відзначили орієнтацію науковця на благополуччя досліджуваного. Усього 52% студентів назвали неприйнятною для науковця поведінкою в науково-дослідницькій діяльності повну фальсифікацію даних наукового дослідження. Ще менше обурення (лише у 20% опитуваних) викликають інші види

наукового шахрайства: приховування та домислювання інформації для кращого представлення кінцевого результату дослідження.

Отже, висунута нами гіпотеза дослідження виявилася небезпідставною й значною мірою підтвердилася. Усе це дає підстави викладачам ще раз звернути увагу на зміст робочих програм із різних дисциплін, що вивчаються студентами (ймовірно починаючи з перших курсів), й визначитися – в якому ступені їх зміст сприяє формуванню етичної й гуманістичної позиції науковця. Також доцільним можна вважати розгляд питань етики вченого та етичних принципів наукового дослідження на засіданнях студентських наукових гуртків та науково-практичних конференціях і семінарах.

Список використаних джерел

1. Етичний кодекс ученого України // Вісник Національної академії наук України. – 2009. – № 7. – С. 64-68. 2. Корягін М. В. Основи наукових досліджень. Розділ 5. Окремі аспекти наукової діяльності : навчальний посібник / М. В. Корягін, М. Ю. Чік. – К.: Алерта, 2013. – 622 с. 3. Шевченко Н. Ф. Кар'єрні очікування фахівця: діагностика і розвиток: монографія / Н. Ф. Шевченко, М. В. Сурякова. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. – 236 с.

М. А. Сухолова

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ВИКЛАДАЧА ВОКАЛУ

Одним із ключових елементів досягнення високого рівня освітнього закладу та формування сприятливого іміджу на ринку освітніх послуг є імідж викладача. Зважаючи на тенденцію зниження перспективності викладацької професії, недостатнє оцінення ролі педагога спільнотою, постає необхідність побудови образу викладача, за допомогою якого в суспільстві сформується авторитет та престиж особистості педагога. Викладач як організатор культуротворчої діяльності забезпечує систематичний інформаційний вплив, формує в кожного учасника освітнього процесу ідеї, цінності, зразки поведінки. Тому важливим є вирішення стратегічної освітньої проблеми – формування позитивного іміджу сучасного викладача вокалу.

Дослідженням проблем іміджу присвячено роботи таких закордонних вчених та науковців, як Л. Браун, Ф. Тейлор, А. Файоль. Серед вітчизняних дослідників – В.Зазикіна, О. Перелигіну, О. Петрову, Г. Почеппова. Як зазначають науковці, імідж викладача вокалу – це така інтегральна характеристика, яка містить сукупність зовнішніх та внутрішніх індивідних, особових, індивідуальних і професійних якостей педагога, що сприяє ефективності педагогічної діяльності.

Поняття «імідж» сформувалося багато років тому та має вікову історію. На сьогодні існують окремі індустрії з побудови позитивного іміджу, професійні імідж-мейкери мають попит та отримують прибутки. Людина будь-якої професії знайома з процесом формування власного професійного іміджу, проте для професій «людина – людина» та «людина – колектив», що не передбачають взаємодію з великою кількістю людей, цей процес є менш значущим. Особливу роль імідж та його побудова відіграє для професій «людина – соціальна група», прикладом яких є професія викладача. На сучасному етапі розвитку суспільства важливим й актуальним постає питання якісної співпраці між викладачем ВНЗ та студентом у системі вищої освіти, оскільки загострюється проблема пасивної участі студентів у процесі навчання, відчутне їх небажання до нових знань та інтелектуального розвитку в межах ВНЗ. Одним із головних рушійних механізмів вирішення цієї проблеми та засобом реалізації найкращих принципів навчання є формування іміджу викладача. Позитивний педагогічний імідж – найважливіший складник майстерності викладача, що зумовлює бажання студентів до навчання та результативність цього процесу [1; 3].

Імідж викладача формує система елементів, комплексне поєднання яких може

забезпечити створення позитивного ефекту на студентів та ведення успішної викладацької діяльності, зокрема: – аудіовізуальна культура особи, тобто грамотність мовлення, манери, стиль одягу та його доречність конкретній ситуації, вміння триматися на публіці; – поведінка викладача в різних аспектах (поведінка в професійному середовищі серед студентів та колег, вміння контролювати свій емоційний стан та знаходити способи комунікації, розумітися з різними типами особистостей); – система моральних та етичних цінностей викладача (світосприйняття, ставлення до власної професії та до студентів); – статус і самооцінка викладача (відповідне визначення своєї ролі в навчальному процесі, своїх педагогічних можливостей та професійних якостей); – сукупність особистісних якостей (толерантність, повага до інших людей, почуття гумору, доброта). Процес створення іміджу характеризується своєю багатоетапністю. Основі з них – сприйняття образу, що стане підґрунтям для побудови іміджу – на цьому етапі особливо впливає реальний образ викладача, якщо його не має, студент створює його з власних ідеалів; – корекція реального образу до ідеального з урахуванням особливостей педагога, що формує імідж; – входження в образ у процесі викладацької практики – індивідуалізація набутого образу викладачем (В. Олексенко).

Під час підготовки педагогів високого рівня необхідно використовувати комплекс сучасних методів для забезпечення формування практичних навичок зі створення іміджу. До таких заходів необхідно віднести такі: – лекції-дискусії, спрямовані на побудову вільного діалогу та обміну думками між викладачами, студентами, фахівцями інших галузей. За допомогою цього методу відбувається самовизначеність викладачів, формується чітка професійна позиція щодо власної діяльності, з'являється натхнення та «повага» до обраної професії; – лекції-презентації спрямовані на збільшення знань за досліджуваною проблемою, що може бути досягнуто із застосуванням комп'ютерних та інформаційних технологій. Основною перевагою цього методу є симбіоз теоретичного матеріалу та практичного досвіду. Такі лекції передбачають обмін досвідом одних викладачів з іншим, демонстрація власних методик викладання, авторських програм та надання рекомендацій; – рольові ігри та розв'язання кейсових завдань дають змогу максимально включити педагога до певної моделі реальної ситуації, виявити емоційно-почуттєвий стан особистості її професійні можливості та творчий потенціал; – тренінгові заняття мають – опанування нових індивідуальних, групових та управлінських навичок та умінь, виконання практичних завдань. Такі тренінги можуть проводитися за різною тематикою.

Список використаних джерел

1.Грейліх О. Психологія формування іміджу викладача вищого навчального закладу / О. Грейліх // Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу «ПереяславХмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Переяслав-Хмельницький, 2010. – Вип. 19. – С. 294–299. 3. 2.Драчук Е. Педагогічний імідж вчителя як інструмент розв'язання професійних завдань / Е. Драчук // Студентський вісник Педагогічного університету імені П. Тичини. – 2013. – Вип. 33. – С. 25–28. 3.Лук'янова М. Психолого-педагогічна компетентність учителя / М. Лук'янова // Дайджест педагогічних ідей та технологій «Школа-парк». – 2002. – № 2. – С. 56–61.

О. А. Телеп

КОМУНІКАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС: У ПОШУКАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ЗАСАД МОДЕЛЮВАННЯ

Відомо, що комунікаційний процес у загальному вигляді трактується з точки зору процесу обміну інформацією. У такому розумінні він стає основою вивчення та аналізу встановлення комунікаційних відносин між комунікаторами в будь якій сфері діяльності. Класичне відображення складових комунікації входить до моделі:

«комунікатор – повідомлення – реципієнт». Розширені моделі комунікації, що включають у себе ще більшу кількість елементів, дозволяють дати характеристику не лише учасникам комунікаційного акту, як простого обміну інформацією, але й вимагати включення у розгляд властивостей інформації, каналу інформації, стану реципієнта та зміни стану суб'єктів комунікації, як комунікатора, так і реципієнта.

Фактично, всі головні моделі комунікації добре вивчені і широко використовуються як у історичному аналізі становлення системи соціальних комунікацій, включені до класифікаційних схем, вивчені з точки зору їх практичного застосування в різних сферах суспільної діяльності. Посилання на існуючі моделі входять до класичних соціально-комунікаційних концепцій і широко використовуються у навчальних матеріалах. Відомо, що існує певний стійкий ланцюг моделей, що відбивали потреби суспільства у вирішенні питань покращення використання технічних систем зв'язку, якості передачі інформації у комунікаційних каналах, налагодження зворотного зв'язку між комунікаторами, тощо.

Нові умови здійснення комунікаційного процесу зумовили появу нових параметрів, що поєднали у собі традиційно розділені засоби комунікації. Про зміну параметрів може свідчить те, що при зберіганні всіх можливих і досить вивчених складових комунікаційного процесу, виникає певна зміна пріоритетів на відміну від звичної комунікаційної ситуації. Зокрема, в сучасних умовах по-новому відкривається значення проксеміки як засобу використання простору, але вже не фізичного, а віртуального. Розкрилися нові аспекти використання мовних засобів щодо представлення контенту та впливу на різні аудиторії. До того ж, підвищення рівня візуалізації інформації, що одночасно включає в себе такі важливі невербальні знакові системи як паралінгвистичні засоби (міміка, жести, одяг, тощо), що були притаманні міжособистісному спілкуванню, також змінює характеристики складових комунікаційного процесу.

В останні роки вже досягнуто значних результатів в площині вивчення комунікативних технологій і комунікаційного процесу в різних сферах суспільної діяльності, що базуються на використанні різних теоретичних підходів та концепцій, зокрема соціологічних, психологічних, культурологічних, інформаційних, когнітивних. Але, ми маємо зазначити, що майже відсутні узагальнюючи дослідження можливості інтегрованого моделювання комунікації в умовах мультимодальних медіа технологій. Тому важливо наголосити на необхідності дослідити як впливають перемінні ознаки комунікаційного процесу на поведінку суб'єктів комунікації та вибір нових стратегій вибору комунікаційних моделей.

Відзначимо, що використання соціологічного, інформаційного, семіотичного підходів до вивчення виникнення та урізноманітнення моделей комунікації було продуктивним, а результати стали класичними прикладами в теорії соціальних комунікацій. Формування медіа простору суспільства викликало необхідність пошуку нових підходів до моделювання комунікаційного процесу. Тому тут слід звернутися до пошуку відповідних методологічних засад, зокрема тих, що дозволять відтворити інтеграційні тенденції в соціально-комунікаційній системі в умовах нового медійного простору.

Крім того, соціально-інжинірингова концепція соціальної комунікації відкриває необхідні теоретичні можливості процесу комунікації та визначення певної закономірності побудови різних комунікаційних моделей. Соціально-інжиніринговий підхід розвивається зусиллями українських науковців В. Різуна, О.Холода, Г. Почепцова [1, 2, 3]. Основні положення означеного підходу дозволяють реалізувати ідею щодо проектування та конструювання соціальних мереж, соціокомунікаційних технологій та систем, на що вказують автори праці [4]. У контексті нашої роботи важливим є використання ідеї, що стосується створення, прогнозування, адаптація і реалізація комунікаційних моделей для використання можливостей сучасної соціальної комунікації та досягнення рівноважних комунікаційних стосунків в умовах сучасного медіа простору.

Список використаних джерел

1. Різун В. Начерки до методології досліджень соціальних комунікацій. Психолінгвістика. 2012. Вип. 10. С. 305-314. 2. Холод О. Соціальні комунікації як поняття в науковій галузі «соціальні комунікації». Психолінгвістика. 2013. Вип. 12. С. 286-293. 3. Почепцов Г. Г. Соціальний інжиніринг: соціо- і психотехніки управління великими масами людей. К.: Альтерпрес, 2010. 254 с. 4. Кунанець Н.Е., Пасічник В.В., Федонюк А.А. Соціокомунікаційна інженерія: об'єкт, предмет і методи дослідження. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Інформаційні системи та мережі. 2015. № 829. С. 374-389.

І. Д. Чернікова

ВИХОВАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДІВ В УМОВАХ КРИЗИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сучасна молодь зіткнулась з таким явищем, як глобалізація. Глобалізація є складним та багатовимірним явищем, суперечливим феноменом, котрий постав перед людством в останні десятиріччя. Глобалізація виступає ознакою формування єдиного всепланетного людства. Процес цей спричинює болісні метаморфози та кризу багатьох традиційних культурних, соціальних, господарських систем. Вона поставила людську цивілізацію, яка по суті і спричинила її виникнення, перед фактом свого існування й примусила усіх нас замислитися над причинами та наслідками цих глобальних перетворень. Попри оптимістичні надії на об'єднання людства під гаслами загальнолюдських цінностей утворилося безліч проблем, що суттєвим чином ставлять під загрозу реалізацію цих гуманістичних принципів виховання.

Технічний університет майбутнього – це гуманітарно-технічний університет, тобто університет єдиної культури людства. В XXI ст. відбувається зближення інженерної й гуманітарної діяльності, встановлюються нові відносини між навколишнім середовищем, суспільством та людиною, відбувається подальше зближення людини та техніки, живого й неживого, духовного й матеріального. У майбутньому інженерові не обійтися без серйозної гуманітарної підготовки та оволодінням гуманітарною культурою. Саме цим визначається актуальність аналізу основних напрямків гуманізації та гуманітаризації сучасної технічної освіти, які є першочерговим завданням для вищої школи. Також потребують обґрунтування критерії гуманізації та професійної освіти, вихованню гуманітарної культури.

Глобалізаційні процеси, які сьогодні відбуваються, чітко проектуються на цілісну та взаємопов'язану структуру світу. Теоретичне підґрунтя для розгляду витоків, характеру та можливих наслідків глобалізації для теперішнього світо порядку закладене в деяких філософських працях А. Ейнштейна, Теяра де Шардена, В. Вернадського, М. Гайдеггера.

Глобалізація – це складний і суперечливий процес будівництва світу шляхом створення глобальних інституціональних структур та глобальних культурних форм, які вироблені або перетворюються глобально доступними засобами. Про глобалізацію як суперечливий процес писав З. Бауман: «Глобалізація роз'єднує не менше, ніж об'єднує, вона роз'єднує об'єднуючи – розколи відбуваються з тих самих причин, що й зростання одноманітності світу. Паралельно до того процесу планетарного масштабу, який виник у бізнесі, торгівлі й потоках інформації, рухається процес «локалізації», закріплення простору. Те, що одним видається глобалізацією, для інших обертається локалізацією; для одних – це провісник нової свободи, для інших – несподіваний і жорстокий удар волі» [2, с. 64].

Інтеграція світових моральних норм мала б відбуватись на основі центральних гуманістичних цінностей, які нині необхідні в інтересах сталого розвитку людства; планетарне мислення, якого потребує глобалізація, має давати своєчасні й адекватні

відповіді на глобальні виклики. Проте глобальний поступ підвів людство до іншого бачення і нового рубежу. Обсяги інформації та кількість знань, що лавиноподібне наростають, технічний прогрес, що дає можливість людині впливати на природу, поглиблення диспропорції між видобуванням, виробництвом і споживанням інших їх видів – все це збільшує відповідальність людини за наслідки своїх дій. Перетворення питання «людини» в одне із центральних питань світового розвитку є очевидною прикметою формування глобального суспільства, а планетарне поширення ліберальної демократії тільки посилює ці відчуття.

Філософська думка тепер проявляє особливий інтерес до вивчення проблеми людини і глобальності людини. Як у ній пов'язані природне та соціальне, індивідуальне і національне? Чого вона бажає, у що вірить, на що сподівається? До усвідомлення цих та інших питань суспільного буття незмінно звертається кожне покоління людей, прагнучи виробити нові шляхи, цілісний підхід до осягнення світового розуміння.

Моральний вибір людини в умовах глобалізації ми пов’язуємо з утвердженням «культури життя» як нового типу мислення, що базується на осягненні вищих духовних смислів буття, етики ненасильницької і достойної поведінки по відношенню до людини, суспільства, природи. Тільки через накопичення духовної культури, як внутрішнього регулятора поведінки людини, можливий процес її одухотворення і морального удосконалення. Особлива роль у формуванні цілісного сприйняття картини світу, у становленні відповідальної і творчої цілісної особистості, «людини слова», «людини дії», «людини духовної» належать освіті і вихованню, які визначають суть змін, що відбуваються у нашому суспільстві. У «культурі життя» закладено інше світосприйняття, відмінне від позитивістсько-раціонального. Цінності «культури життя» стверджують людське у людині: формують її свідомість як активну, виховують її волю і дух, пробуджують совість, яка діє як внутрішній моральний регулятор поведінки; розкриваються через поняття совість, свобода волі і свобода вибору, справедливість, міра і відповідальність, любов і щастя [3, с. 8].

Болонський процес, який спрямований на створення спільного європейського простору вищої освіти, передбачає використання традицій європейського гуманізму, проголошує їх як основну цінність освіти і культури. Принципи гуманізму є основою вдосконалення відношень між народами на основі толерантних способів людського спілкування, суверенітету особистості, орієнтації на працю, любов, співчуття, милосердя й повагу. Гуманізм лежить в основі формування людини духовної з високими моральними якостями і високим рівнем професійної компетентності, розвитку свідомості, світогляду, світо відношення, духовно-моральних цінностей, тому проблема виховання гуманізму в сучасної студентської молоді вищих технічних навчальних закладів стає все більш актуальною [1, с. 77].

Сутність проблеми гуманітарної освіти, як нового етапу педагогічного мислення та гуманістичні ідеї розвитку особистості закладені у працях таких сучасних вчених як: Ш.Амонашвілі, Г.Бал, Р.Бєланова, М.Берулава, Г.Шевченко, І.Бех, С.Гончаренко, С.Дичковського, І.Зязюна, В.Кременя, та ін. Гуманітарний підхід до освіти вони розглядають як важливий методологічний принцип, основу якого складає створення умов для оптимальної діяльності студентів, які стимулюють їхній рух у напрямі самовдосконалення, самоактуалізації, розкриття внутрішніх можливостей. Аналіз праць психологів, філософів, педагогів, які досліджують проблеми гуманізації освіти, вихованню гуманітарної культури [4, с. 6] дає можливість з’ясувати характеристики цього поняття.

Гуманізм є «філософським стрижнем», якісною мірою культури, критерієм, сутністю і показником її істинності. Він ґрунтується на обов'язковому визнання кожним членом суспільства загальнолюдських цінностей. Визнаючи людину і суб'єктом, і об'єктом, і результатом, і вищим мірилом культури, світове співтовариство, його соціальні інститути повинні всіляко зміцнювати взаєморозуміння між людьми

як найважливіші умови стабільності сучасної цивілізації. Очевидно, що в технічних вузах, вирішуючи проблему гуманітаризації, необхідно домагатися проникнення гуманітарного знання в природничо-наукові і технічні дисципліни, збагачення гуманітарного знання природничо-науковими і фундаментальними компонентами.

Кожна культура має гідність і цінність, які заслуговують на визнання, повагу і на збереження їхнього багатого різноманіття та розмаїття, взаємний вплив усіх культур є частиною спільної спадщини всього людства. В той же час необхідно усвідомлювати небезпеку того, що глобалізація створює більшу загрозу культурній різноманітності, якщо світ, який розвивається, залишатиметься бідним і маргіналізованим. Багатосторонні механізми покликані зіграти унікальну роль у реагуванні на виклики глобалізації та використання відкритих нею можливостей.

До основних положень концепції гуманізації й та вихованню гуманітарної культури можуть бути віднесені: 1) комплексний підхід до проблем гуманізації освіти, який передбачає поворот до цілісної людини, до цілісного людського буття; 2) гуманні технології освіти і виховання студентів; 3) освіта на межі гуманітарних і технічних сфер (на межі матеріального і духовного, людини і техніки, техніки і екології, технології і суспільства); 4) междисциплінарність освіти; 5) функціонування циклу соціально-гуманітарних дисциплін у закладі вищої освіти; 6) подолання стереотипів мислення, затвердження гуманітарної культури.

Серед критеріїв гуманізації вищої освіти виділяються: 1.Оволодіння загальнолюдськими цінностями та способами діяльності, що містяться в гуманітарному знанні і культурі. 2. Обов'язкова наявність поглибленої мовної підготовки, при цьому лінгвістичний модуль стає складовою частиною всього комплексу гуманітаризації. 3. Усунення міждисциплінарних розривів як по вертикалі, так і по горизонталі.

Таким чином, гуманізація освіти реалізується шляхом з'єднання навчання, розвитку і виховання студента з культурою як системою базових цінностей, які повинні служити йому мотивом в його майбутній діяльності.

Підсумовуючи, зазначимо, що виховання творчої особистості у закладах вищої освіти повинне реалізовуватися через оптимальну комбінацію фундаментального, гуманітарного й професійного блоків дисциплін, їх взаємопроникнення на основі між предметних зв'язків, інтегрованих курсів, міждисциплінарних форм контролю, що забезпечують формування цілісної свідомості на основі системного знання.

Подальшої розробки потребує питання гуманізації університетської освіти та її гуманітаризації в контексті ціннісного виховання гуманітарної культури молоді.

Список використаних джерел

1. Байденко В.И. Болонский процесс: структурная реформа высшего образования Европы. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2002. 128 с. 2. Бауман З. Глобализация. Последствия для человека и общества: пер. с англ. М.: «Весь Мир», 2004.188 с. 3. Дилигенский Г.Г. Глобализация в человеческом измерении. / Мировая экономика и международные отношения. 2002. № 7. С.4–15. 4. Шевченко Г.П. Формування духовної культури учнівської молоді засобами мистецтва: методологія, теорія, практика: Наук. збірник. – Вип. 2. Луганськ, 2000. С.5-8.

С. В. Трефилова, М. И. Хавхун

ВОЗМОЖНОСТЬ СТАНОВЛЕНИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА КАК САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ ДИСЦИПЛИНЫ В УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

В современном мире человек имеет непрерывную связь с социумом. Независимо от собственных желаний, личность вынуждена взаимодействовать с окружающими ее вещами, а главное – с людьми. Потому неудивительно, что на сегодняш-

ний день эмоциональный интеллект занимает ключевую позицию в жизнедеятельности индивидов. Насчитывается множество попыток ученых изучить и сопоставить интеллектуальные и личностные свойства и возможности человека. Проблема саморегуляции еще долгое время будет находиться в центре внимания, ведь этот феномен включает в себя различные аспекты изменения поведения, внутренние состояния человека, его реакции на внешние раздражители, а также реализацию его целей при выполнении какой-либо деятельности.

Как пишет Д. Гоулман, эмоциональный интеллект – это способность человека осознавать эмоции, достигать и генерировать их так, чтобы содействовать мышлению, пониманию эмоций и того, что они означают и, соответственно, управлять ими таким образом, чтобы способствовать своему эмоциональному и интеллектуальному росту [1]. Эмоциональный интеллект –это понимание эмоций, как собственных, так и чужих, что способствует сокращению конфликтных ситуаций и недопониманий.

Д.В.Люсин считает, что способность к пониманию эмоций и управление ими очень тесно связаны с общей направленностью личности на эмоциональную сферу, то есть с интересом ко внутреннему миру другого человека (в том числе и к своему собственному), склонностью к психологическому анализу поведения, с ценностями, которые приписываются эмоциональным переживаниям [2].

Стоит отметить, что именно эта способность может влиять на качество учебной деятельности. Все неотъемлемые составляющие этого феномена играют важную роль в развитии личности. Все компоненты, а именно: самопознание, саморегуляция, социальные навыки, эмпатия и мотивация, собранные воедино могут являться тем самым «ключом» к успеху и достижению высоких целей. Поскольку в этом заинтересовано большое количество учащихся (школьники, студенты), а также представители профессиональной педагогической деятельности и государственная власть, преследуя цели, которые заключаются в повышении уровня качества системы образования и увеличении количества высококвалифицированных кадров, то некоторые страны вводят основы эмоционального интеллекта в учебную деятельность как отдельную дисциплину. К таким государствам относятся США, Великобритания, некоторые европейские страны.

Так, в некоторых американских школах существует метод социально-эмоционального обучения (Social emotional learning, SEL). Согласно результатам исследования одной из главных организаций по академическому, социальному и эмоциональному развитию и обучению (The Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning – CASEL, США), 83% детей, обучающихся по SEL, достигают более высоких результатов в учебе, чем их сверстники из классической школы. Стоит отметить, что помимо повышения успеваемости детей, также улучшается их поведение и отношение к учителям и школе в целом; 29% школьников чувствуют поддержку со стороны школы; 11% обучающихся по технологии SEL имеют более высокий средний балл успеваемости, чем их сверстники; также снижается риск злоупотребления наркотическими веществами [3].

Также нельзя не упомянуть обучение в начальных школах Великобритании, где широко используется метод драматизации: вместо простого заучивания слов для сценки школьники не только тренируют память и ораторское мастерство, а и учатся понимать героя, а через него и себя, таким образом развивая свой эмоциональный интеллект.

Акцентируя внимание на событиях в Украине периода последних десяти лет, а также социально-экономических и политических изменениях, можно заметить, насколько возросла значимость адаптации к изменчивым условиям и обладания эмоциональной грамотностью. К сожалению, сервис услуг психологической помощи в Украине развит довольно-таки не на высоком уровне, страна нуждается в

кадрах, квалифицированных в этой области. И поскольку в самом обществе присутствует стереотип о том, что к психологу ходят лишь «больные» и «ненормальные», людям трудно оказать психологическую помощь самим себе. Одним из вариантов решения данной проблемы может стать внедрение эмоционального интеллекта в образовательную систему. На первых порах эту дисциплину можно ввести как дополнительную, чтобы учащиеся и их родители могли немного ознакомиться с нововведением. Но так как такое значимое изменение для государственной системы очень трудоемкое и требует многих затрат, то это можно предложить владельцам частных учебных заведений с гуманитарным уклоном.

По мнению психологов, знакомство с эмоциональным интеллектом должно происходить в процессе воспитания. Если ребенок в раннем детстве научится понимать свои эмоции, ему будет гораздо легче адаптироваться в коллективной работе, также это поможет более осознанно выбирать то, что ему интересно, включая будущую профессию. В своих работах психологи практически не рассматривают повышение эмоционального интеллекта у взрослых людей, акцентируя внимание на детях до подросткового возраста включительно. Тем не менее именно на тренингах для взрослых обогащаются тысячи фирм, в том числе и в странах постсоветского пространства. Отсутствие научно обоснованных данных об эффективности таких тренингов подтверждает необходимость внедрения эмоционального интеллекта в систему образования, начиная с начальной школы. Предполагается, что это повысит уровень качества обучения, прибавит эффективности самому процессу, а также подготовит личность ко многим препятствиям социальной жизни.

Список использованных источников

1. Гоулман Д. Эмоциональный интеллект на работе / Д. Гоулман; пер. с англ. А.П. Исаевой. – М.: АСТ – Владимир: ВКТ, 2010. – 476 с. 2. Люсин Д.В. Структура эмоционального интеллекта и связь его компонентов с индивидуальными особенностями: эмпирический анализ / Д.В. Люсин, О.О. Марютина, А.С. Степанова // Социальный интеллект: теория, измерение, исследования: сб. науч. тр. ; под ред. Д.В.Люсина, Д.В.Ушакова. – М.: ИП РАН, 2004. – № 4. – С. 129–140. 3. Casel. – Access mode: https://casel.org

Научный руководитель: к.полит.н., доц. Р.М.Ключник

О. Л. Холодкова, Н. В. Нескоромна

ТЕХНОЛОГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА КАФЕДРІ АНАТОМІЇ

Зростання вимог до рівня підготовки фахівців-медиків висвітлили низку проблем щодо підвищення якості освіти та удосконалення теоретичної підготовки майбутніх лікарів [1,2]. Тому питання якісного поєднання теоретичної і практичної підготовки майбутніх лікарів вимагає пошуку новітніх форм та методів проведення навчального процесу, зокрема на кафедрі анатомії людини.

Однією із складових сучасної програми організації занять на кафедрі анатомії є практично орієнтований вектор як під час практичних занять, так і під час самостійної роботи студентів. Застосування комп'ютерних та віртуальних технологій, які збагачують та корисно доповнюють один одного, а також додають стійкої мотивації студентам щодо отримання міцних знань з дисципліни, значно полегшують вивчення досить об’ємного та складного матеріалу.

На жаль, держава майже не має можливостей постачання трупного матеріалу в учбовий процес, тому застосування сучасних інтерактивних технологій стає край важливим та доцільним. Застосування інтерактивних технологій навчання надає можливості більш повного та ефективного вивчення анатомії людини[3]. Для

візуалізації анатомічних утворень, органів та систем використовується багатофункціональний високотехнологічний ATOMADE TABLE MEDICAL (США). Робота із віртуальними анатомічними структурами дозволяє вивчити основи морфології: опис форми, топографію, будову, кровопостачання та іннервацію; розглянути в 3D проекції локалізацію органів, дослідити їх положення в суцільній єдності із функціюванням. Також дуже зручним є можливість поверхневого, пошарового та глибокошарового огляду людського тіла у різних проекціях та площинках. Доцільне використання практичних навичок інтенсифікує засвоєння предмету, підвищує зацікавленість студентів, полегшує вивчання морфологічних структур, сприяє формуванню компетенцій, допомагає більш ретельно самостійно вивчити навіть досить складні складові предмету.

Запровадження нових технологій необхідно також для підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу кафедри анатомії людини та при удосконаленні знань лікарів-інтернів.

Для підвищення об'єктивності оцінювання учбових досягнень студентів, важливими складовими також стало використання електронного журналу, що має наступні переваги: 1) завдяки комп'ютерній програмі значно скорочується час на формування, заповнення, підрахунок середнього балу успішності студентів як на кожному занятті так і за весь рік в цілому; 2) Інтернет доступність; 3) висока надійність та ефективність. У подальшій перспективі для підвищення рівня підготовки кваліфікованих фахівців великого значення набуває комплексне використання теоретичних, практичних та наукових технологій навчання, які є інноваційними і взаємодоповнюючими. Завдяки цим технологіям на кафедрі анатомії людини відбувається базисна підготовка спеціалістів високого професійного рівня, здатних в майбутньому досягти належного ступеню майстерності.

Список використаних джерел

1.Епішева С.М., Венгер Г.Ю. Використання комп'ютерної техніки для підвищення якості навчання студентами медичних вузів за курсом «очні хвороби» // Проблеми педагогіки вищої медичної освіти у вузах України: Збірник праць. – Одеса,1997. - С.90-91. 2.Рождественський Ю.В. Підвищення якості навчання за допомогою наочних посібників. // Науково-методичний збірник «Проблеми освіти», 2000.-Вип.22. - С.90-94. 3.Custer T. Michael K. The utilization of the anatomage virtual dissection table in the education of imaging science students. J Tomogr Simul.2015;1:102.

Г. Б. Чайковська, Т. В. Кічор

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ДО ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Оновлення структури та змісту освіти в України відповідно до світових тенденцій та інновацій передбачає модернізацію освітнього простору у всіх її підсистемах. Сучасний заклад вищої педагогічної освіти не може залишатися осторонь від цих процесів, адже працювати із сучасними дітьми повинні компетентні, творчі, високопрофесійні педагоги. Вчитель Нової української школи має бути готовим до змін існуючих стереотипів організації освітнього процесу, його змісту, форм і методів, пошуку нової педагогічної діяльності, вільно володіти професійними начвичками, бути конкурентноспроможним на ринку праці. Зазначимо, що релевантним завданням сьогодні є підготовка майбутніх учителів початкової школи, позаяк у початковій ланці закладу середньої освіти розпочато реалізацію Концепції Нової української школи [1].

Вважаємо, що реформування освіти в Україні загалом, екологічної зокрема ви-

магає впровадження актуальних та конструктивних змін у процес підготовки вчителя до екологічного виховання учнів Нової української школи. З-поміж яких важливими є такі: трансформація змісту екологічної освіти на компетентнісні засади; створення еколого-розвивального освітнього середовища; інтегрований підхід в екологічній освіті студентів; інноваційність змісту форм та методів навчання екології у вищій школі; посилення екологічної складової у практичній підготовці студентів. Обґрунтуємо наші міркування.

Сучасна парадигма освіти передбачає формування в майбутніх фахівців початкової освіти низки взаємопов'язаних ключових компетентностей, серед яких виокремлено екологічну компетентність. Екологічну компетентність майбутнього вчителя початкової школи розуміємо як індивідуальну характеристику ступеня відповідності студента вимогам екологічної освіти: рівню сформованості у них екологічних знань, умінь і навичок, спрямованих на формування екологічної свідомості, мислення і світогляду, необхідних для педагогічного супроводу молодших школярів у гармонізації стосунків з природним довкіллям [3].

З огляду на сказане, компетентнісний підхід в екологічному вихованні майбутнього вчителя початкової школи розглядається не з позиції рівня засвоєних знань, а здатності студента самостійно використовувати екологічні знання на практиці, оцінювати якість результатів екологічної освіти крізь призму майбутньої професійної діяльності, реалізовувати діяльнісний характер екологічної освіти та орієнтувати освітній процес на практичну екологічну спрямованість його результатів.

Задля досягнення означених результатів важливим є створення еколого-розвивального освітнього середовища засобами інтегрованого підходу в професійній підготовці майбутніх фахівців початкової школи. Сучасна екологічна наука вважає інтеграцію головним принципом екологічної освіти та умовою формувати в студентів цілісного уявлення про природу [2].

Вважаємо, що забезпечення інтегрованого підходу в екологічному вихованні студентів можливе за таких умов: посилення зв'язків різних розділів освітньої програми «Початкова освіта» першого (бакалаврського) та другого (магістерського) освітнього рівня вищої освіти шляхом уведення екологічного матеріалу в зміст програм дисциплін суспільно-гуманітарного та професійно орієнтованого циклів (міжпредметна інтеграція), створення інтегрованого самостійного курсу (внутрішньопредметна інтеграція); взаємодії методів і прийомів екологічного виховання студентів (методична інтеграція); упровадження інтегрованих форм організації навчання (міждисциплінарних проектів, міжпредметних задач тощо); інтеграція навчальної, виховної, науково-дослідної та природоохоронної діяльністю студентів; формування міждисциплінарної екологічної свідомості (психологічна інтеграція). На нашу думку, означені зміни дадуть змогу збагатити навчальні дисципліни, виховний процес, науково-дослідницьку діяльність, природоохоронну роботу студентів ідеями гармонійного співіснування людини й природи.

Доцільно наголосити, що формування екологічної компетентності майбутнього фахівця початкової школи неможливе без урахування особистої думки сучасного студента, спонукання до активної пізнавальної діяльності, творчості, ініціативності тощо. Досвід роботи у закладі вищої освіти засвідчує необхідність навчання сучасних студентів в активній діяльності, шляхом проблемно-пошукового, інтерактивного, ігрового та проектного навчання. Науковці переконані, що використання інноваційних технологій в екологічному вихованні студентів сприятиме формуванню в суб'єктів навчання мотивації до майбутньої професійної та природоохоронної діяльності, розвитку інтересів, поглядів, переконань у необхідності гармонійної взаємодії з природою, змінить антропоцентричні погляди на екоцентричні, сформує активну екологічну позицію тощо. Без сумніву, такі методи, як тренінги,

диспути, дебати, метод проектів, кейс-метод, метод аналізу конкретних екологічних ситуацій тощо мають найбільший потенціал для формування в студентів ціннісного ставлення до природи, набуття вмінь оцінювати наслідки поведінки людини в природі, усвідомлення необхідності нести відповідальність за власну поведінку в природі, розуміння ролі освіти і науки для розв'язання екологічних проблем.

Необхідною умовою підготовки майбутніх вчителів початкової школи в контексті окресленої проблеми є посилення екологічної складової під час практичної підготовки студентів (педагогічної та навчально-польової практик). Слід зауважити, що практична природоохоронна робота в сучасній вищій школі будується на засадах комплексного розкриття проблем охорони природи; взаємозв'язку теоретичних знань із практичною діяльністю майбутніх учителів початкової школи у цій галузі; поєднання аудиторних занять із безпосереднім спілкуванням із природою (екскурсії, екологічні експедиції тощо) та ін. Важливу роль у формуванні екологічного світогляду майбутніх учителів займає неперервна педагогічна практика, у процесі якої реалізуються завдання екологічного виховання в класній, позакласній та позашкільній роботі. Управління цим процесом передбачає введення в зміст педагогічної практики завдань, спрямованих на підготовку студентів до природоохоронної діяльності.

Отже, окреслені підходи підготовки сучасних студентів до екологічного виховання учнів Нової української школи сприятимуть формуванню екологічної компетентності майбутнього фахівця початкової школи та максимальній інтеграції екологічного досвіду в майбутню професійну діяльність. Екологічна компетентність студентів має забезпечуватись діяльнісним, міжпредметним, неперервно наскрізним, системним підходом у інноваційному процесі навчання із залученням відповідного науково-методичного оснащення та підготовлених педагогічних кадрів із високим рівнем екологічної культури.

Список використаних джерел

1.Нова українська школа: основи Стандарту освіти / за заг. ред. Мирослави Товкало. – Львів, 2016. – 64 с. 2.Турченко В. Н. Интегративная парадигма образования / В. Н. Турченко // Concorde. – 2015. – № 1. – С. 78–95. 3.Чайковська Г. Б. Формування екологічної компетенції в майбутніх учителів початкової школи / Г. Б. Чайковська // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. – 2010. – № 3. – С.54–60.

В. И. Шепитько, О.Д. Лисаченко, Н.В. Борута, Г. А. Ерошенко, Л. Б. Пелипенко, Н. Ф. Єремина

РОЛЬ МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОЙ ИНТЕГРАЦИИ В УСЛОВИЯХ ПОДГОТОВКИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ-МЕДИКОВ

Ориентация учебного процесса в медицинских вузах всех стран направлена на подготовку будущего врача, способного предупреждать, диагностировать и успешно лечить болезни людей. Качество медицинской помощи зависит от степени профессионализма специалиста, имеющего высокий уровень теоретической и практической подготовки. В достижении данной цели важную роль играет интеграция преподавания дисциплин и усовершенствование методов подготовки будущих медиков, что широко используется в процессе обучения иностранных студентов в Украинской медицинской стоматологической академии. Важная роль при этом отводится системной интеграции тем, изучаемых на теоретических и клинических кафедрах. Знание строения и функций органов и тканей, ультраструктуры клеток в норме, их источников развития - дает возможность определять изменения, происходящие в организме, выяснять механизмы их возникновения и находить средства борьбы с ними [1, 2].

Содержание интеграции гистологии, цитологии, эмбриологии с другими дисциплинами, изложено в сквозных программах с учетом смежных дисциплин для студентов медицинских и стоматологических факультетов.

На практических занятиях распространяется инновационный опыт обучения, который направляет студентов-иностранцев на проведение анализа и сравнений, применяемые для совершенствования их знаний, умений и навыков. Для более тщательного усвоения материала, во время занятия преподаватель использует межпредметные связи и связывает их с будущей профессией медика. Обучение иностранных студентов в Украинской медицинской стоматологической академии способствует интеграции отечественных медицинских школ в мировой интеллектуальное пространство и этим стимулирует развитие медицинской науки и практики в нашей стране [4].

Дисциплина гистология, цитология и эмбриология изучает: строение и функции клеток, их воспроизведение и взаимодействие; закономерности развития, строения и функций зародыша; строение, развитие и жизнедеятельность тканей и органов. Большинство теоретического материала, изучаемого на кафедре гистологии, тесно переплетается с материалом кафедр анатомии человека, физиологии, биохимии, патологической анатомии и физиологии [3].

Изучая теоретический материал на практических занятиях, особое внимание иностранных студентов обращается на использование полученных ими знаний на клинических кафедрах. Успехи теоретической и практической медицины базируются на богатом арсенале морфологических исследований. Невозможно обойтись без знаний тонкой морфологии при изучении на старших курсах специальных дисциплин: урологии, акушерства и гинекологии, эндокринологии, офтальмологии, кожных и инфекционных заболеваний, педиатрии и многих других.

Для иностранных студентов является важным иметь убеждение в затребованности и дальнейшем развитии полученных ими теоретических знаний в последующем обучении, а также использовании данных знаний, умений и навыков при работе в клинике.

Список використаних джерел

1. Лисаченко О.Д. Роль міждисциплінарної інтеграції у формуванні клінічного мислення. / О.Д. Лисаченко // Вісник проблем біології і медицини.- 2012. – Вип.3, том 2. – с. 133-135. 2. Лисаченко О.Д. Пошук методів покращення підготовки студентів стоматологічного факультету до написання ліцензійного іспиту «Крок 1». / О.Д. Лисаченко, В.І. Шепітько, А.В. Міщенко // Актуальні проблеми сучасної медицини. – 2012.- Том 12, Вип. 3(39) – С.183-184. 3. Шепітько В.І. Розвиток клінічного мислення студента – запорука формування професійних навичок майбутнього лікаря / В.І. Шепітько В.І., О.Д. Лисаченко// Клінічне мислення: шляхи формування та вдосконалення: Мат.конф. – Полтава, 2009. – С. 75-76. 4. Шепітько В.І. Організація відкритого заняття в іноземних студентів, як метод формування медичної компетентності майбутніх спеціалістів міжнародного значення / В.І. Шепітько, О.Д. Лисаченко, Н.В. Борута, Г.А. Єрошенко // Матер. навчально-наукової конф. з міжнародною участю «Актуальні питання медичної (фармацевтичної) освіти іноземних громадян: проблеми та перспективи» - Полтава, 2018. – С.113-115.

В. І. Шепітько, О. Д. Лисаченко, І. М. Донець, А. С. Григоренко, О. Д. Данилів

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА КАФЕДРІ ГІСТОЛОГІЇ, ЦИТОЛОГІЇ ТА ЕМБРІОЛОГІЇ В УМСА

Створення умов для отримання якісної освіти іноземцями в Україні безперечно сприятиме покращенню іміджу нашої країни та надолуженню втраченого з роками освітнього потенціалу України. Процес навчання іноземних студентів не може відбуватися у відриві від соціально культурного середовища приймаючої сторони.

Тому питання адаптації – це найістотніший чинник, що впливає на ефективність навчання. Іноземному студентові доводиться входити у студентське середовище, вписуватися в основні норми міжнародного колективу, знаходити почуття академічної рівноправності, і при цьому навчатися професії. Зазвичай, іноземні студенти, які приїжджають навчатися до українських вишів, частіше володіють російською мовою, адже спеціалізована література, вебсайти представлені цією мовою, та й більшість оточуючих між собою спілкуються саме російською. Для соціальної адаптації в Українській медичній стоматологічній академії створені умови, в яких молоді люди зберігають звичайний спосіб життя та підтримують свої національні традиції [1]. Процес адаптації до незвичайного соціального та культурного оточення триває весь період навчання, а успіх його буде залежати від індивідуальних особливостей і характеру студента та професійно-людських якостей викладачів [2, 5].

Інтеграція теоретичного і прикладного аспектів проблеми адаптації іноземних студентів до навчання в УМСА представляється важливою межею розвитку в міжнародному освітньому просторі і є передумовою активної діяльності в процесі успішного функціонування індивіда.

Передумовами успішної адаптації людини до нових умов життя служать: комунікабельність, ініціативність, творчий потенціал та готовність до самостійної трудової діяльності. Адаптація визначається двома положеннями: 1) особа сприймає соціальні очікування, з якими стикається в суспільстві і відповідає їм; 2) особа проявляє «гнучкість» по відношенню до середовища, що змінилося, зберігаючи здатність додавати подіям бажаний для себе напрям. Існує декілька типів адаптації іноземних студентів: 1) потрапляючи в нове соціокультурне середовище студент повністю приймає звичаї, традиції, норми, цінності, які поступово починають домінувати над первинними етнічними рисами; 2) частково сприймає нове соціокультурне середовище, зберігаючи основні етнічні риси шляхом утворення етнічних груп; 3)відбувається відмова від ухвалення культурних норм і цінностей, характерних для більшості представників соціального оточення [3].

Адаптація іноземних студентів до навчання в українських умовах – процес багатоаспектний. Він включає пристосування до нових кліматичних умов, часу, нової освітньої системи, нової мови спілкування, інтернаціонального характеру учбових груп, пристосування до культури нової країни. В процесі сприяння ефективній адаптації зарубіжних студентів до навчання можна виділити наступні умови: формування в процесі навчання ціннісного потенціалу освіти; організацію управління процесом адаптації студентів; виховання у студентів ціннісного відношення до традицій вузу [2].

Особливості адаптації іноземних студентів визначаються комплексом психофізіологічних, навчально – пізнавальних, соціокультурних та побутових факторів, тому процес адаптації до освітнього середовища вищого навчального закладу повинен бути організованим, цілеспрямованим та комплексним. Визначаються такі критерії готовності іноземних студентів до навчання в УМСА: *когнітивний* – розуміння студентами мети свого навчання, звязку навчання із майбутньою професійною діяльністю, знання структури і вмісту предметної галузі знань; *мотиваційний* – прагнення до самостійності, стійкий інтерес до предметної галузі знань, бажання повністю оволодіти мовою спеціальності; *операціональний* – володіння лінгвістичним апаратом для засвоєння професійно-значущої інформації, володіння навичками самостійної навчальної діяльності; *емоційно-вольовий* – особистісне ставлення до характеру і результату навчання, вміння будувати міжособистісні відносини, вироблення певних комунікативних навичок, вміння виявляти і долати труднощі, наявність позитивних ціннісних орієнтацій і моральних якостей, впевненість в успіху. Висока самоорганізація, отримання задоволення від самостійного здобуття професійно значущої інформації; *інформаційний* – мовна, прагматична і предметна компетенція [4].

Таким чином, іноземні студенти маючи специфічні етнічні та психологічні особливості, змушені долати різного роду психологічні, соціальні, моральні, релігійні бар'єри, освоювати нові види діяльності і форми поведінки. Адаптація іноземних громадян до нових соціокультурних умов при вступі до вищого навчального закладу є основним чинником, що впливає на ефективність освітнього процесу.

Список використаних джерел

1.Антонів Р.Р. Важелі покращення успішності іноземних студентів в умовах тимчасової зміни соціокультурного середовища / Р.Р. Антонів // Архів клінічної медицини.-2013.-№2. – С.88-89. 2.Геряк С.М. Формування в іноземних студентів професійно спрямованої компетенції у комунікації / С.М. Геряк, Н.І. Багній, О.Є. Стельмах // Медична освіта.-2010.-№1.-С.71-73. 3.Емельянов В.В. Студенты об адаптации к вузовой жизни / В.В. Емельянов // - Спб.: Издательство Политехнического Университета, - 2009. С.18-21. 4.Косяк Н.В. Психолого-педагогічні аспекти адаптації студентів-іноземців до навчання у вищих навчальних закладах України / Н.В. Косяк, Н.В.Козак, Г.Б. Паласюк // Медична освіта. – 2002.-№3.-С.53-56. 5.Шепітько В.І. Головні напрямки виховної роботи з іноземними студентами на кафедрі гістології, цитології та ембріології / В.І. Шепітько, О.Д. Лисаченко, Г.А. Єрошенко // Світ медицини та біології. – 2013. №2 (37) - С.197-199.

О. О. Штронда

КАЗКА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Казка, фантазія – це ключик, за допомогою якого
можна відкрити джерела думки і слова.
Без казки, без гри, уяви дитина не може жити…
В. Сухомлинський

Історично склалося, що важливу роль у процесі виховання особистості дитини відіграє казка, адже досвід, який дитина переживає, занурюючись у казку, може суттєво вплинути на її подальшу долю, стати основою для подальшого руху її особистості.

Сучасна дослідниця українського фольклору для дітей, авторка посібника «Виховання народною казкою» (2011) С. Садовенко, визначає казку як «невелика за розмірами розповідь про фантастичні події, що створювалися колективно й традиційно зберігаються народом» [5,с.63]. Як зазначив В. Гнатюк, «казки належать до найдавніших витворів людського духу і сягають у глибину таких далеких від нас часів, якої не досягає жодна людська історія» [2,с.6]. Безперечно, невід'ємною складовою народної педагогіки є казка.

За визначенням одного із перших дослідників українських казок, видатного українського вченого-філолога О. Потебні «потреба народу в щасті, достатку, благополуччі має задовольнятися бодай у мріях» [3,с.30]. На необхідності використання такої особливості казок вказувала С. Русова у статті «В оборону казки» (1927), наголошуючи, що в моральному вихованні дітей надзвичайно велику роль має відіграти національний фактор, суть якого полягає в урахуванні умов життя, історії того народу, тієї нації, серед яких народилася дитина, які знайшли чи не найповніше своє відображення в народних казках [4, с.11].

Теоретичні основи роботи із казкою в школі заклав В. Сухомлинський. Специфічною особливістю цього жанру народної творчості він вважав те, що казка допомагає дітям зробити «перший крок від яскравого, живого, конкретного до абстрактного», сприяє моральному розвитку, без якого «не можливі шляхетність душі, чутливість до людського нещастя, горя, страждання» [6, с.132].

«Казка, – любив повторювати В. Сухомлинський, – це, образно кажучи, свіжий вітер, що роздмухує вогник дитячої думки і мови». Вони допомагають сформувати й розвинути в молодших школярів духовні цінності; гуманістичні почуття; родинні цінності; естетичні почуття; бережливе ставлення до природи [1]. Казкові історії

розвивають мислення дитини, а також її уяву. Дитина вчиться бачити світ з чіткими кордонами добра і зла. Слухаючи казку діти, як правило, обирають позитивного героя, якого в подальшому житті наслідують. Діти ще в ранньому віці усвідомлюють, що негативні персонажі, що завжди наявні в творах, обов'язково будуть покараними, а єдина можливість цього уникнути – не наслідувати їм, не бути негативними. Вони переживають події сюжету разом з обраними героями. Образи, які присутні у казках, вчать дітей бути співчутливими, шукати вихід із будь-якої ситуацій, заставляють думати, робити висновки [6, с.245].

Казка та її педагогічні можливості стали предметом уваги українських педагогів та методистів. Так, велику увагу казкам як засобу виховання школярів приділяли Н. Бібко, Р. Бурова, С. Дорошенко, Н. Ігнатенко, І. Корнійчук, М. Кубинський, Г. Олійник, В. Пабат, В. Сиротинко, С. Тищенко, Г. Чуйко.

Ідеї використання казки як засобу навчання і виховання молодших школярів актуалізовано у працях науковців, методистів, вчителів-практиків: Д. Арановської-Дубовис, Н. Батури, В. Безпарточної, О. Бреусенко-Кузнєцової, Т. Бугаєць, О. Гончарової, Н. Дорошенко, Т. Зав'язун, В. Ірклієнко, М. Кальчук, В. Кротова, Ж. Кучеренко, С. Литвиненко, Н. Майбородюк, І. Осадченко, Г. Петрової, Т. Руснак, О. Савченко, Н. Сенченкової, М. Турова, М. Чумарної. Зокрема, С. Козоріз описав нестандартні форми роботи над казкою; І. Корнійчук розробив конспекти уроків читання казки у початкових класах; М. Лещенко досліджував вплив казкового матеріалу на формування особистості учнів молодшого шкільного віку.

Виховний потенціал казок зумовлюється наявністю в її структурі таких характерних рис: 1) відсутності прямого дидактизму в глибинному сенсі й моралі казки; 2) універсалізму (абстрагованість місця і часу дії), що сприяє ідентифікації дитини з головним героєм і не створює перешкод для розвитку уяви дитини; 3) образності, метафоричності форми викладу, що відповідає стилю мислення школярів молодшого шкільного віку; 4) здатності задовольняти потреби дитини у самостійності, компетентності, активності, що сприяє формуванню в неї відповідних рис та особистісних якостей; 5) відповідності природному для молодшого школяра оптимістичному світосприйняттю щасливого закінчення, що забезпечує відчуття психологічної захищеності, формування позитивного погляду на життя.

Казка, її композиція, яскраве протиставлення добра й зла, фантастичні й певні по своїй моральній суті образи, виразна мова, динаміка подій, особливі причинно-наслідкові зв'язки і явища, доступні розумінню школяра, – все це робить казку особливо цікавою й хвилюючою для дітей, незамінним інструментом формування морально здорової особистості дитини. Казка в руках умілого педагога може направити на правильний шлях душу, свідомість, визначити її ставлення до оточуючих, виховати толерантною, дбайливою і чуйною. Результатом виховання дітей засобом казки є такі цінні особистісні якості, як повага до іншого, вміння зважати на його думку, доброта, емпатійність, бажання допомогти іншому.

Список використаних джерел

1.Виховний потенціал авторських казок Василя Сухомлинського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.cuspu.edu.ua/ua/konferentsiia-24-25-veresnia-2015-roku/sektsiia-4/3849-vykhovnyy-potentsial-avtorskykh-kazok-vasylya-sukhomlynskoho. 2.Дунаєвська Л. Ф. Українська народна казка / Л. Ф. Дунаєвська. − Київ: Вища школа, 1987.− С.6. 3.Кирчів Р. Початки наукового зацікавлення українським фольклором (збирання і вивчення) / Р. Кирчів // Народна творчість та етнографія. -2006.- № 2. – С. 30. 4.Русова С. Ф. В оборону казки // Сільська школа. - 2001. - № 6. - С.11. 5.Садовенко С. М., Босик З. О. Пам'ятка-запитальник на допомогу збирачам української усної народнопоетичної творчості: Методичні рекомендації / Світлана Садовенко, Зоя Босик. – Вид. 2-е / перероб. З 1-го вид. та доп. – К: НАКККіМ, 2010. – 140 С. – С. 63. 6.Сухомлинський В. О. Рідне слово / Вибрані твори: У 5-ти т. - К.: Рад. шк., 1977. - Т. 3. – С. 132 - 245.

Н. В. Ямшинська

ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ

Країна, що знаходиться на шляху втілення нових реформ, вимагає від спеціалістів володіння новими знаннями та вміннями розширювати горизонти здійснення своєї професійної діяльності. Кожен фахівець повинен бути готовий до залучення свого професійного досвіду та знань для вдосконалення роботи підприємства своєї галузі. Ми живемо у XXI столітті, коли країна та світ змінюються, суспільство живе в очікуванні нових реформ, потреби економіки сьогодення спонукають людей до більш інтенсивної і продуктивної праці.

Освітній сектор має одним із перших реагувати на зміни, що відбуваються в суспільстві, та на нові потреби економіки. Згідно соціологічних опитувань наразі найнеобхіднішими стають такі навички у майбутніх спеціалістів, як вміння комплексно вирішувати проблеми, критичне мислення, креативність, управління людьми, координація з іншими, емоційний інтелект. Це спонукає до суттєвого перегляду підходів до освіти.

На шляху трансформації освіти ми повинні, насамперед, усвідомлювати важливість вивчення студентами іноземної мови, яка розглядається як невід'ємна частина професійної підготовки, а саме як інструмент для подальшої професійної самореалізації.

Але для того, щоб студент міг вільно користуватися цим інструментом, необхідно говорити про психологічну готовність до успішного здійснення навчальної діяльності, в даному випадку до опанування іноземною мовою.

Психологічна готовність – це один із складників загальної готовності до дії, що визначається психологічними факторами.

Компонентами психологічної готовності Штученко Я.І. називає інтегральні характеристики особистості, що включають в себе інтелектуальні, емоційні і вольові властивості, професійно-моральні переконання, потреби, звички, знання, вміння і навички, педагогічні здібності [1].

Д'яченко М. І. та Кандибович Л. А. виділяють такі складники психологічної готовності студента: мотиваційний, орієнтаційний, операціональний, вольовий та оцінювальний [2].

Мотиваційна готовність представляє собою систему внутрішніх спонук, які спрямовують особистість на вивчення ділової іноземної мови та включення її у професійне спілкування з іншими.

Когнітивна готовність являє собою систему знань особистості з тієї чи іншої іноземної мови: запасу слів, знань граматики, фонетики та ін. Цей компонент готовності розвивається у навчальному процесі шляхом активізації таких психічних функцій студента як сприймання, мислення, пам'ять та розвитку такої здібності як фонологічного слуху та ін.

Операційно-діяльнісна готовність характеризується системою мовленнєвих навичок та умінь, здібністю особистості реалізовувати отримані мовні знання в усному чи писемному спілкуванні.

Емоційно-вольова готовність характеризує здатність студента до психічної регуляції своєї поведінки, власних емоцій та почуттів в умовах спілкування іноземною мовою.

Хлівна О. М. вважає, що формування психологічної готовності здійснюється шляхом розвитку всіх структурних компонентів зазначеної готовності в умовах організованого навчання, яке спрямоване на оволодіння теоретичними знаннями і

практичними уміннями, а також на удосконалення вміння керувати своїми психічними процесами [3].

З метою формування високого рівня психологічної готовності у студентів до здійснення навчальної діяльності, вся робота на занятті з іноземною мовою повинна проходити в процесі зацікавленого спілкування, що стимулює потребу у вивченні іноземної мови через розвиток умінь в говорінні, аудіюванні, читанні та письма, тому що . Будь-яке спілкування починається з мотиву та мети, тобто з того, чому та навіщо щось говориться, сприймається на слух, читається, пишеться.

Говорячи про формування готовності до використання мови, ми ставимо за мету підвищення показників студентів із середнім рівнем кваліфікаційної та комунікативно-міжкультурної готовності, розширення сфери прояву їх творчої готовності, зростання кількості студентів, орієнтованих на «процес» вивчення іноземної мови, що викликає найбільш стійку мотивацію, підняття реального рівня прагнень у навчанні і адекватної самооцінки у студентів, формування вміння долати психологічні бар'єри. Все це є базою для підготовки спеціаліста, конкурентного на ринку праці, здатного вирішувати професійні завдання та що прагне до саморозвитку.

Список використаних джерел

1.Штученко Я. І. Особливості формування психологічної готовності студентів до професійної діяльності [Електронний ресурс] / Я. І. Штученко // Науковий огляд. – 2014. – Режим доступу: http://naukajournal. org Заголовок з екрану. 2.Дьяченко М. И., Кандыбович А. А. Психология высшей школы. – Минск, 1981. -419 с. 3.Хлівна О.М.Формування психологічної готовності до роботи з обдарованими дітьми у студентів педучилища : Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.07 / О. М. Хлівна; Ін-т психології ім. Г.С.Костюка АПН України. - К., 1999. - 17 с.

Г. С. Лотфі Гаруді

БІЛІНГВАЛЬНА ШКІЛЬНА ОСВІТА В УМОВАХ ДВОМОВНОЇ ОСВІТИ АНГЛІЇ ТА УЕЛЬСУ

Вступ. Формування білінгвальної шкільної освіти Англії та Уельсу характеризується низкою різнобічних передумов, що мали на неї безпосередній вплив протягом багатьох тисячоліть. Впродовж усього свого часу творення і утвердження освіта Англії та Уельсу завжди керувалася жорсткими вимогами щодо якості самого навчання. На сьогодні, освіта цих країн займає одне з провідних місць світу і з гордістю вважається однією з найкращих, так як пройшла перевірку часу, що власне і дало їй змогу стати зразково-досконалою формою навчання. Основою освіти є, звісно, мова, вона по-своєму формується, розвивається, зазнає впливу, а відтак і змін. З метою використання позитивного досвіду білінгвальної освіти, актуалізується проблема виявлення особливостей в умовах Англії та Уельсу.

Методи. Використовувалися методи вивчення автентичних джерел, проведення якісного аналізу фактів, дослідження освітніх документів, узагальнення форм та методи розвитку білінгвальної освіти та її змістового компонента.

Результати і обговорення. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти стверджують, що мають бути чітко визначенні та професійно окреслені такі основні аспекти мовної культури, як соціальний, психологічний, методичний, педагогічний та лінгвістичний [1]. Так, навчання англійської мови неангломовних громадян лягає на плечі місцевої освітньої влади. Програми для вивчення англійської мови як додаткової були розповсюджені по всій території Англії та Уельсу, хоч такий крок не звільнив місцевих органів освітньої влади від покладеної на них відповідальності. У жовтні 2003 р. уряд запустив стратегію підтримки дітей залучених до EAL (English as Additional Language, англійська як додаткова мова)

програм, як частину ініціативи «Aiming High» (Досягай висот). Місцеві органи влади додатково фінансують білінгвальні школи, які мають на меті забезпечити EMAG (The Ethnic Minority achierement grant/ гранти- досягнення для етнічних меншин) грантами, тим самим підвищити рівень володіння англійською мовою неангломовного населення.

З історичної перспективи вважається, що валлійська мова Уельсу XX сторіччя зазнає занепаду. Як зазначив Дж. Л. Вільямс [2], занепад валлійська мови XX століття пов'язаний з впливом освіти, імміграції та факту еміграції разом з телебаченням, та через інші інформаційні джерела. Популярність англійської мови зростає, вона стає мовою адміністрації, середнього та робочого класу, які нею спілкуються, і навчають своїх дітей. Володіння англійською мовою набуває престижного статусу, спосіб піднятися по соціальній та економічній драбині.

Такий перехід до одномовного англійського навчання в Уельсі пояснюють як нав'язання мови так і небажання корінного населення вивчати обидві мови. Мова більшості набула вищого загально прийнятого статусу з потенційно більш економічною цінністю та впливом. Залишається фактом те, що саме освіта відіграла найсуттєвішу роль в занепаді валлійської мови. Незважаючи на визначну історію Уельсу), на жаль, в її освітній системі не висвітлюється детальна та об'єктивна історіографія валлійської мови. Якщо в довоєнні роки спостерігався стрімкий занепад валлійської мови, то за останні 30 років вся робота була направлена в сторону підтримки та збереження мови. Білінгвальну освіту в Уельсі можемо сміло назвати процвітаючою. Яскравим прикладом є білінгвальні школи.

Зміни у Британській освіті в II половині XX століття супроводжувалися масштабними освітніми реформами 90-х років. В Англії та Уельсі, такий вітер системних перемін приніс багато нового, особливо стосовно білінгвальної шкільної освіти Англії та Уельсу, що надав їй свіжого імпульсу в педагогічному напрямку. Найбільша освітня революція, як зауважив дослідник-науковець М. Фуллан – це реформа в професії педагога, що робить можливим й більш ефективним навчання на робочому місці (on the job learning activities) [4].

Формування білінгвальної шкільної освіти Англії та Уельсу характеризується низкою різнобічних передумов, що мали на неї безпосередній вплив протягом багатьох тисячоліть. Впродовж усього свого часу творення і утвердження освіта Англії та Уельсу завжди керувалася жорсткими вимогами щодо якості самого навчання. На сьогодні, освіта цих країн займає одне з провідних місць світу і з гордістю вважається однією з найкращих, так як пройшла перевірку часу, що власне і дало їй змогу стати зразково-досконалою формою навчання.

Якщо говорити про білінгвізм Англії, то він значною мірою відрізняється від двомовності Уельсу. Доволі часто, хоча і не обов'язково, він проявляється там, де найбільше піклуються про збереження і відновлення мов меншин та корінних народів. В Англії велике число меншин, які розмовляють рідною мовою вдома, своєму храмі чи обраному за бажанням закладі, висловлюють великий інтерес до білінгвізму. До мов меншин Англії належать: арабська, грецька, хінді, італійська, польська, португальська, іспанська, турецька, українська, мова урду, бенгалі, кантонська, гуджараті, мова пенджабі.

Білінгвізм Англії значною мірою відрізняється від двомовності Уельсу: в Уельсі погляд на двомовність має індиферентний характер, а в Англії переважає недовіра й упередження до білінгвізму та білінгвальної освіти, тому білінгвальна освіта в Англії вважається досить обмеженою порівняно з іншими країнами світу і, зокрема з Уельсом, де вона стоїть на вищому рівні.

Отже, етнічний склад Великої Британії є мультиетнічним та мультикультурним

[3], власне англійська мова є результатом білінгвізму, сформованого внаслідок чисельних історичних причин. Сьогодні білінгвальна освіта в Уельсі займає одне з провідних місць у світі як перевірена часом та позитивними результатами, що є вагомою підставою для використання її позитивного досвіду в Україні.

Таким чином, виявлено такі особливості мовної ситуації Англії та Уельсу: найчисленнішою групою корінного населення залишаються англійці, які населяють Англію й більшу частину Уельсу та утворюють компактні поселення в деяких районах на півдні Шотландії; перехід до єдиномовного англомовного навчання в Уельсі; шкільна білінгвальна освіта поширюється в Уельсі не лише завдяки усвідомленню жителів необхідності захищати від занепаду древню мову, а також ширшим можливостям у працевлаштуванні. Білінгвізм Англії значною мірою відрізняється від двомовності Уельсу: в Уельсі погляд на двомовність має індиферентний характер, а в Англії переважає недовіра й упередження до білінгвізму та білінгвальної освіти, тому білінгвальна освіта в Англії вважається досить обмеженою порівняно з іншими країнами світу і, зокрема з Уельсом, де вона стоїть на вищому рівні.

Список використаних джерел

1.Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. К.: Ленвіт, 2003. 273 с. 2.Should a teacher be as careful as a parent? URL: https://www.brownejacobson.com/insurance/training-and-resources/blogs/2016/06/should-a-teacher-be-as-careful-as-a-parent. 3.Лотфі Г. Г. С. Лінгвістично-соціологічне дослідження двомовності на базі «мультикультурної освіти» //Молодий вчений. – 2017. – №9 (49). 4.Fullan M. Syly zmin.Vymiriuvannia hlybyny osvitnikh reform/ Maikl Fullan; per. z anhl. H.Shyian, R. Shian.- Lviv: Litopys, 2000.-269 s.

Т. О. Атрощенко

НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Суперечливість і складність інтеграційних явищ сьогодення стала об’єктивною закономірністю динаміки суспільних відносин, у яких особистість опинилася на кордонах різних культур.

Глобалізація на сучасному етапі розвитку людства стала основним вектором розвитку цивілізації. Як зазначає М. Козловець, діапазон думок з проблеми глобалізації вражаючий, що пояснюється як складністю і суперечливістю глобалізаційних процесів, так й ігноруванням категоріального апарату досліджуваного явища, вільним використанням наукових понять, що торкаються його. Проблема полягає ще й у тому, що під назвою «глобалізація» позначають дуже різні, якісно відмінні явища: факти глибокої давнини і сучасності [5, с.113]. Глобалізація і пов’язане з нею поширення інформаційних технологій помітно інтенсифікують спілкування між людьми, нав’язують їм нові соціальні ролі, вільно чи невільно роблять їх свідками й учасниками багатьох соціальних, економічних, політичних, інформаційних і культурних процесів [5, с.132].

Розуміння культури як способу життя, системи поведінки, норм і цінностей будь-якої соціальної групи проявляється через конкретні відносини між активними суб’єктами. Високі гуманістичні цінності, формування національної самосвідомості та патріотизму можуть сприяти збереженню цілісності та суверенітету держави, а здатність культури створювати відповідні зразки визначає становлення гуманістичних основ у розвитку особистості. Згідно із твердженням І. Ільїна - культура є явищем внутрішнім і органічним: вона захоплює глибину людської душі й формується на шляхах живої, таємничої доцільності [4, с.78]. У руслі цієї парадигми в

людини, як центру культурного буття, створюються можливості для самоактуалізації й саморозвитку через розкриття внутрішніх сил й здібностей, освоєння зовнішнього світу, що змінюється з полікультурним простором та соціокультурними динамічними процесами.

Культурна ідентифікація пов'язана з численними чинниками: культурно-історичними, політичними, психологічними тощо. Одним зі способів виявлення рівня культурної ідентифікації може бути вивчення ставлення різних етнокультурних, чи вікових груп до якихось суттєвих питань. Культурна ідентичність, як справедливо зазначає Ж.Денисюк, - є виразом людської свободи та її реалізації й ґрунтується, насамперед, на відмінностях. Соціокультурні особливості ідентифікації обумовлюються сучасним культурним плюралізмом й підвищеною увагою до відмінностей, та, водночас, тенденціями до об'єднання, детермінованими глобалізацією. Дослідниця акцентує увагу на тому, що найбільш помітні зміни в національно-культурній ідентичності відбуваються на індивідуальному рівні, зумовлені індустрією культурних і поведінкових шаблонів і стереотипів, які транслюються масовою культурою. Визначає, що в просторі культурних потоків людина сприймає значну кількість культурної продукції, яка базується не на домінуванні національної специфіки, а твориться на основі загальноцивілізаційного технологічного стандарту. Разом з тим, при зовнішньому наслідуванні масової культури традиційні цінності продовжують зберігати своє онтологічне значення для індивіда, визначаючи орієнтири різних сфер його життєдіяльності [2].

Національна культура, на думку Е. Геллнера, «це необхідне загальне середовище..., всередині якого члени суспільства можуть дихати, говорити і творити; отже, це повинна бути єдина культура» [1, с. 35].

Національна ідентичність є динамічною категорією, яка в своїй основі спирається на усвідомлене сприйняття суб'єктами ідентифікації (особою, етнічною групою, нацією) історичних, громадянських, політичних цінностей. Д. Міллер серед найважливіших ідентитетів національної ідентичності виділяються свідомі переконання членів нації щодо спільного існування, спільне історичне минуле, територіальна єдність (проживання в одній країні), спільна культура (спільні уявлення, політичні принципи, соціальні норми, культурні ідеали, релігійні переконання) [3, с.366]. В поліетнічних суспільствах, з огляду на різне етнічне походження, включеність індивідів в різні національні культури зумовлює належність до різних культурних груп та прийняття відповідної національно-культурної ідентичності. Тобто в даному разі культурний досвід індивіда по вибору тієї чи іншої культурної ідентичності позначений впливом динамічного набору соціально-психологічних процесів, що дозволяють здійснювати міжкультурний обмін з різними культурними групами [6, с.5].

Сьогодення, пов'язане із зростаючими і надзвичайно суперечливими процесами глобалізації, які різко актуалізують і загострюють проблему національної-культурної ідентичності особистості, оскільки розмивають її традиційні основи. Підтримуємо М. Козлівця [5], який наголошує, що надзвичайно важливо осмислити координати, місце, роль, позицію України у глобалізаційних процесах, перспективи інтеграції України у європейську спільноту і світове співтовариство в цілому, проаналізувати самоідентифікаційні практики населення України (відповіді суспільства), а також, з урахуванням останніх, розробити продуктивні підходи до етнонаціонального конструювання, співвіднести проблеми національної ідентичності з розвитком державного будівництва в Україні в різних її вимірах: ідентичність і культура, ідентичність і освіта, ідентичність та історична пам'ять, ідентичність та ідеологія.

Список використаних джерел

1.Геллнер Э. Нации и национализм / Э. Геллнер. - М.: Прогресс, 1991. – С. 34–35. 2.Денисюк Ж.З. Масова культура як чинник трансформування національно-культурної ідентичності в умовах

глобалізації : автореф. дис. ... канд. культурології: 26.00.01 / Ж.З.Денисюк; Нац. акад. керів. кадрів культури і мистецтв. - К., 2010. - 16 с. 3.Енциклопедія етнокультурознавства. Ч.ІІ. Особа, нація, культура. - К., 2000. 4.Ильин И.А. Путь духовного обновления / И.А. Ильин. - М.: Альта-Принт, 2006. - 447 с. 5.Козловець М.А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації: Монографія /М.А.Козловець. - Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. - 558 с. 6.Kim Y.Y. Beyond Cultural Identity // Intercultural Communication Studies. Vol. IV, № 1, 1994. - P.1-23.

В. І. Базарова

ІСТОРІЯ ШКІЛЬНИЦТВА В УКРАЇНІ

Поняття «шкільництво» необхідно розглядати ретроспективно. Як відомо, слово «школа» грецького походження. І в сучасній грецькій мові збереглися деякі з первісних значень, а саме поняття «шкільництво» можна тлумачити як глобальний процес навчання, при окресленні якого беруться до уваги система освіти, сукупність закладів для навчання, стан шкільної справи в діахронії та в синхронії.

Упорядкування слов'янського алфавіту пов'язане із просвітницькою діяльністю Кирила й Мефодія, яка припадає на час становлення київської державності. Уже в VII – IX ст. з'являється нагальна потреба в писемно-літературній формі рідної мови, яка виникає на основі київського койне та елементів живого мовлення давньоукраїнського етносу.

У цей же період розпочинається процес становлення шкільництва в Україні. Відомо, що давні слов'яни оперували поняттями «книга», «письмо», використовували терміни «урок», «наука», «школа». Об'єднання східнослов'янських племен у державу стало поштовхом до розвитку національної самосвідомості, культури, освіти. Могутнім чинником було прийняття християнства (988 р.), у цей період на Русі паралельно існували язичницькі та християнські навчальні заклади. З часом утворюються три основні типи офіційних шкіл: палацова (двірцева) школа, яка функціонувала за рахунок князя, школа «книжного вчення» (для підготовки релігійних осіб), світська школа домашнього навчання (переважно ремісничого й купецького населення міст). У них вивчали основи письма, читання, лічби (арифметики), спів, музику, поетику, риторику, іноземні мови.

Розвиток шкільництва у Київській Русі-Україні привів до поширення процесу перекладання грецьких і латинських книг слов'янською мовою. У цей час Україна активно підтримує торговельні зв'язки не тільки з Візантією, але і з Західною Європою, де міжнаціональною мовою була латинська. Таким чином, володіння рідною, а також церковнослов'янською, грецькою, латинською мовами стає вкрай необхідним. Через посередництво Візантії на Русі стають популярними такі галузі знань, як філософія, діалектика, граматика.

Перші твори писалися найдавнішими слов'янськими азбуками: глаголицею і кирилицею. Більшість учених схиляється до думки, що Кирило близько 863 року створив для старослов'янської мови глаголичне письмо, яке стало формою першої міжслов'янської літературної мови. Щодо авторства кирилиці не існує єдиної думки. Серед її авторів називають Кирила, Мефодія, болгарського царя Симеона, Климента Охрідського. Створено було кирилицю на основі грецького письма, з якого було запозичено 24 літери, а сама вона загалом складалася із 43 літер, із котрих 19 відповідали специфічних слов'янським звукам. Із сучасних досліджень і розвідок довідуємося. Що на кінець XIX століття вченими було розшукано й проаналізовано 33 писані книги, які датуються XI століттям, 69 книг – із XII, 87 – із XII століття, що свідчить про високий рівень освіти у стародавній Українській державі, яка за п'ять століть княжої доби пережила і злети, і падіння в державному й культурному розвитку. Під впливом західноєвропейських і реформаційних ідей в українській освіті

на межі XVI – XVII століть створюються якісно нові навчальні заклади, які ґрунтуються на національних традиціях і водночас є оплотом українського світобачення, української духовності, яка протистояла примусовому ополяченню й покатоличенню населення. У другій половині XVI – середині XVII століття розквітає український Ренесанс, утворюється й оформляється як окрема конфесія національна Греко-Католицька церква, набуває подальшого розвитку феномен українського бароко. Усе це наближає українську культуру до рівня західних культур і плідно впливає на становлення національної освіти, шкільництва, мови. На початку XVIII століття в Україні існували 66 початкових шкіл, де в обсязі трирічного курсу викладалися основи читання та письма. Основним осередком вищої освіти залишалася Києво-Могилянська академія, яка здобула цей статус у 1701 році. Завдяки фінансовій підтримці гетьмана Івана Мазепи вона стала одним із провідних культурно-освітянських центрів Сходу Європи. З кінця XVIII століття академія поступово втрачає роль культурно-освітнього центру (її закрито в 1817 році), її функції перебирають Київська духовна академія (1819 р.), Харківський університет (1805 р.), Харківські педагогічні курси (1811 р.), Київський університет (1834 р.). У 1720 році заборонено книгодрукування українською мовою у Києво-Могилянській академії, й інші школи в Україні поступово переходили на російську мову. Неабияка роль випала колись славнозвісній, але маловідомій у наш час Головній Січовій школі, започатковані ще в 1754 році. Вона була прообразом шкіл січових стрільців XIX – початку XX століття. Певне піднесення освіти, шкільництва відбувалося в період існування Української Народної Республіки. Міністр освіти УНР, видатний український мислитель і вчений Іван Огієнко, розробив концепцію єдиної національної школи, заснував 22 жовтня 1918 року Український університет у місті Кам’янці-Подільському і був там першим ректором.

Враховуючи сумний і трагічний досвід української історії, необхідно розуміти й ось що: в чиїх руках школа, шкільництво – в того і майбутнє. Школа виховує молодь, формує душу народу, його характер, тому проблеми української національної освіти, мови, шкільництва завжди зберігатимуть свою актуальність.

Список використаних джерел

1.Грушевський М. Історія України-Руси: У 10 т. – Нью-Йорк, 1956. 2.Єфремов С. Історія українського письменства. – К.: Генпіта, 1995. 3.Огієнко І. Українська культура. – К: Довіра, 1992.

С. П. Волкова

ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ В ПРОЦЕСІ НАЦІОТВОРЕННЯ У 1920-ТІ РОКИ

Освіта в Україні має сприяти формуванню в молоді національної свідомості. При цьому забезпечувати умови для виховання молодого покоління як свідомих громадян України, які є компетентними особистостями й самостійно здатні робити власний вибір, приймати відповідальні рішення в різних ситуаціях. Найвищими цінностями, які забезпечують сталість розвитку нації є її освіченість, духовність, свідомість, вихованість, культура, фізіологічне здоров’я людини.

Освітня діяльність української інтелігенції – це консолідуючий фактор формування української нації. Реалізація сучасних реформ у різних сферах неможлива без консолідації нації та відродження й формування її духовності, історичної пам'яті, самосвідомості та самодостатності. Формуванню нації сприяє національна ідея, однак це довготривалий та складний процес, який виокремлюється в свідомості народу за умови його згуртування.

Націотворча функція освіти забезпечує історичну, культурно-духовну, мовну,

виховну складові процесу консолідації нації. А освітня чи інша діяльність інтелігенції впливає на процес формування української нації. До речі, Я. Грицак відзначає, що термін «інтелігенція» вперше з'явився у працях гегельянців у 1840-х рр., потім проник в польську, згодом російську та українську мови [2]. Необхідно використовувати історичні уроки й досвід застосовувати в сучасній практиці навички, прийоми, засоби, які здатні консолідувати суспільство в процесі національного відродження й формування української модерної нації.

Яку ж роль відігрівала інтелігенції у процесі націотворення у 1920-ті роки? В умовах, коли частина інтелігенції емігрувала, а політичність української інтелігенції стосовно більшовицької влади була неоднозначною: національно свідома інтелігенція свою активність протиставляла політичній активності більшовиків або намагалася зберегти освіту поза впливом більшовиків. На жаль, розвиток освіти завжди був політичним питанням. Г. Касьянов, наприклад, виділяє три точки зору більшовицької партії щодо інтелігенції: 1) «безумовне прийняття ідеї про співробітництво зі старою інтелігенцією», що сповідували лише одиниці; 2) «прагматичний підхід» – усвідомлення об'єктивної необхідності співробітництва зі старою інтелігенцією; 3) негативне ставлення, що сповідувала більшість рядових членів партії. Він вважає, що така ситуація була зумовлена низьким освітнім та інтелектуальним рівнем більшовицької партії [4].

У червні 1925 р. на засіданні політбюро ЦК КП(б)У була створена комісія для вивчення загального питання «про українську інтелігенцію». Партія пропагувала ідею тотального контролю над нею, використання її інтелектуальної праці й нещадної розправи над інакодумцями. В умовах тиску й переслідувань з боку влади українська інтелігенція намагалася згуртуватися навколо ідеї національного відродження. В Катеринославі і за його межами інтелігенцію об'єднував Д. Яворницький, який був великим патріотом України. Він у 1920-ті рр. завідував музеєм, викладав в інституті народної освіти, керував науково-дослідною кафедрою українознавства, завідував губернським архівним управлінням, очолював наукову експедицію на Дніпробуді. Його значний науковий доробок, присвячений історії запорозького козацтва. Він був активним популяризатором історичних знань про Україну. В своїх листах учений неодноразово висловлював свою щиру всепоглинаючу любов до України, вважав, що людина усе може подолати, кохаючи свою батьківщину [3, с. 178]. На думку О. Сластьона Дмитро Іванович «щиро і беззавітно любить свою Україну, любить своє минуле і кохається в ньому як молодий парубок у своїй красуні-дівчині» [1, с.19]

Наприкінці 1920-х рр. Дніпропетровське ДПУ повідомляло, що Яворницький «оточив себе групою шовіністично налаштованих» науковців, таких, як Чапля, Матвієвський, професор Пархоменко, інспектор Козар. Павло Козар говорив, що «українізація – це один із засобів, який використовується компартією, аби запобігти національному повстанню на Україні. Давши українському народові вільно використовувати мову, влада не допускає українського національного руху і карає тих, хто насмілюється навіть думати про це» [5, с.60].

Отже, встановлення радянської влади на території України внесло значні корективи в освітню діяльність української інтелігенції вже наприкінці 1920-х рр та відповідно призупинило формування української нації. Наразі, ми можемо вчитися на помилках минулого й не повторювати в майбутньому.

Список використаних джерел

1.Абросимова С. В. Особистість і талант Дмитра Яворницького: самооцінка вченого / С. В. Абросимова // Наддніпрянська Україна: історичні процеси, події, постаті. – Вип. 8. – 2010. – С. 5 – 25. 2.Грицак Я. Ігри з кочергою: всерйоз і по-українські // Страсті за націоналізмом: стара

історія на новий лад. Есеї. – К., 2011. – С. 136. 3.Епістолярна спадщина академіка Д. І. Яворницького. Вип. 4: Листи Д. І. Яворницького до діячів науки і культури / упоряд.: С. Абросимова, Н. Василенко, А. Перкова [та ін.]. – Д., 2005. 4.Касьянов Г. Українська інтелігенція 1920–30-х років: соціальний портрет та історична доля / Г. Касьянов. – Київ-Едмонтон, 1992. – С. 21. 5.Ченцов В. Репресивна політика більшовицького режиму на Катеринославщині в 1920-х рр. / В. Ченцов, Д. Архірейський // Журнал «З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ». – 1 (42). – 2014. – С. 53 – 95.

Т. М. Горохівська

ДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ ЯПОНІЇ

Оцінка професійно-педагогічної компетентності викладача вищої школи на різних етапах його професійної кар'єри є одним із важливих напрямів вищої національної освіти, тому в багатьох країнах сформувались достатньо стійкі системи оцінки готовності педагогів до педагогічної діяльності. Саме тому системи підвищення кваліфікації в цих країнах, а особливо традиції та пошуки нових форм, методів і змісту заслуговують вивчення вітчизняними науковцями.

Сьогодні дослідження та врахування зразків японського досвіду системи підвищення кваліфікації викладачів, визначальним фактором ефективності якої виступає професійно-педагогічна компетентність, становить особливий інтерес. Незважаючи на недостатність наукового вивчення особливостей розвитку системи освіти Японії, серед вітчизняних її дослідників можна означити А. Кирду, О. Михайличенка та ін., зокрема серед тих, хто вивчає способи підвищення рівня професійної підготовки японських педагогів – М. Кондаков, О. Озерська та ін.

Слід зазначити, що на практику розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів освітніх закладів Японії значно впливають законодавчо-нормативні акти, що з'явились у післявоєнний період з 1947 року і визначили загальні шляхи і цілі виховання та освіти країни: Закон про професійну підготовку робітників (1958 р.), доповіді Центральної ради з освіти «Про підвищення якості підготовки вчителів» (1978 р.), «Про безперервну освіту» (1981 р.), проект «Пошук моделі освіти для XXI століття» (1984 р.) тощо. Так, діяльність освітніх закладів об'єднують наступні педагогічні принципи: освіта протягом усього життя (процес самоосвіти і організованого навчання, який триває безперервно); бездоганність навчання (орієнтація педагога на досягнення високого рівня оцінних балів, максимальне оволодіння навичками); виховання почуття колективізму [3].

Водночас в Японії уведені спеціальні державні акти, спрямовані на регулювання неперервної освіти тих фахівців, які мають постійну роботу. Наприклад, Закон про атестацію педагогічного персоналу передбачає обов'язкове підвищення кваліфікації кожних п'ять років. Закон також надає можливість підвищення класу виробничого сертифікату після чергового навчання, що значно підвищує заробітну плату педагогів. Такий взаємозв'язок розвитку професіоналізму викладача з державною політикою з галузі підвищення кваліфікації щодо зарплатні спеціалістів дозволяє пов'язати освітній процес з оцінкою якості і ефективності професійної педагогічної діяльності.

Досвід післядипломної освіти викладачів вищої школи Японії спрямований на розвиток у них професійно-педагогічної компетентності, удосконалення набутих практичних навичок, дотримання відповідальності за результати викладацької роботи у ЗВО [2]. Згідно з повідомленням Міністерства освіти, культури, науки і технологій Японії, починаючи з 1990 року факультети післядипломної освіти педагогів діють у 27 університетах [1]. Програми, за якими здійснюється післядипломна освіта, складаються з педагогічного і спеціального циклів, зміст яких здебільшого

варіативний, хоча зі збереженням певних загальних рис. Так, педагогічний курс включає обов'язкове та елективне навчання. Стандарт педагогічного курсу представлений такими видами і дисциплінами: 1) проблеми морального виховання; 2) основи педагогіки (методи і технічні засоби навчання, психологія навчання і розвитку, управління в освіті); 3) зміст і методика навчання (поглиблене вивчення дисциплін, що викладаються у конкретних ЗВО); 4) курси, які виходять за межі обов'язкової програми педагогічної освіти (соціальна педагогіка, філософія виховання, порівняльна педагогіка, історія педагогіки тощо).

Вивчення тенденцій розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів вищої школи Японії в умовах підвищення кваліфікації засвідчує, що ця практика формується з урахуванням економічних, політичних та соціокультурних особливостей країни. Чітко прослідковується спрямованість державної політики Японії на розвиток потенціалу викладачів; існування нормативно-правового підґрунтя для забезпечення підтримки та інтегрованості професійного розвитку педагогів; високий рівень організаційно-методичного забезпечення програм професійного розвитку освітян.

Список використаних джерел

1.Образование в Японии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www. paneuro. ru/ main/ext/educ/7.html. 2.Озерська О.Ю. Післядипломна підготовка вчителів у Японії / О.Ю. Озерська // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія – Харків: Національний технічний університет «ХПІ», 2002. – №4. – С. 59-63. 3.Outline of Education in Japan – Tokyo: Ministry of Education, 1989. – 78 p.

Р. В. Івченко

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ STREAM У ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Ми живемо в епоху змін, і сьогодні від нас залежить, в якій Україні житимуть наші діти завтра. Активні зміни відбуваються і в системі освіти. У сучасних умовах життя ми стикаємося з проблемою, що батьки, дошкільні заклади, школа виховують дітей у сьогоднішньому дні. Часто забуваємо про те, що коли діти виростуть, цей сьогоднішній день буде для них вже не актуальним. Не слід забувати про той факт, що ми здобуваємо освіту, щоб у майбутньому бути конкурентоспроможними на ринку праці, знайти своє покликання та успішно реалізуватися як спеціаліст у певній сфері.

Експерти Всесвітнього економічного форуму в Давосі у новому звіті «Майбутнє робочих місць» розглядали стратегію зайнятості, навичок та трудових ресурсів на майбутнє. Ними були озвучили найпотрібніші навички, які знадобляться для успішної кар'єри в 2020 році. Місце, яке займає певна навичка показує її важливість та вагомість у рейтингу [1]:

1. Комплексний підхід до розв'язання проблем.
2. Критичне мислення.
3. Креативність.
4. Уміння керувати людьми.
5. Координація дій з іншими.
6. Емоційний інтелект.
7. Оцінка й ухвалення рішень.
8. Орієнтація на послуги.
9. Уміння вести переговори.
10. Когнітивна гнучкість.

Але все починається з дитинства. Дитина орієнтована на світ, дуже чутлива до нового, намагається охопити та осягнути всесвіт, а ще знайти свій шлях через власні схильності, зацікавленості, призначення. І в її природі вже закладено потребу в довірі дорослому, наслідуванні його прикладу. Надати можливість розвитку майбутніх здібностей дитини, впливаючи на розум, почуття, волю – це головне завдання педагога, вихователя, учителя.

Саме нові напрями освіти STEM, STEAM, STREAM сприяють формуванню неакадемічних навичок у дітей, допомагають у вихованні інженерів, науковців, які працюватимуть у галузі природничих наук. Між цими напрямками є різниця та вони орієнтовані на різні вікові групи. Так STREAM-освіта – для дошкільників та учнів молодших класів, STEAM-освіта – це середня та старша школа, а в свою чергу STEM-освіта представляє собою профільну та вищу освіту.

Ще на початку XXI століття і в США, і в Західній Європі почало відбуватись об'єднання професіоналів та провідних діячів у галузі освіти, що сприяло розвитку і підвищенню досягнень у галузі природничих наук, технологій, інжинірингу та математики. **STEM** = Science, Technology, Engineering, Mathematics – акронім слів: природничі науки, технологія, інжиніринґ, математика. **STEAM** = Science, Technology, Engineering, Art and Mathematics – акронім слів: природничі науки, технологія, інжиніринґ, *мистецтво,* математика. **STREAM** = Science, Technology, Reading + Writing, Engineering, Art and Mathematics – акронім слів: природничі науки, технологія, *читання +письмо*, інжиніринґ, мистецтво, математика.

STREAM-освіта дитини дошкільного віку – це спеціально-організований процес цілеспрямованого формування особистості, становлення і розвиток духовної сутності в єдності з оволодінням науковими знаннями та вміннями з метою формування культури інженерного мислення [3, с. 6-7].

У дослідженнях науковців К. Крутій, Т. Грицишиної, І. Стеценко аспект формування інженерного мислення розглядається як життєво необхідна потреба часу. Бо живемо ми у високотехнологічному суспільстві, де значення технологій та техніки важко переоцінити.

У КЗ »ДНЗ №4 »ДИВОСВІТ» ССР» з вересня 2018 р. успішно впровадили технологію STREAM-освіти, використавши в освітньому процесі альтернативну програму формування культури інженерного мислення в дошкільників «STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт», запропоновану проф. К. Крутій та відповідне до неї Блоково-тематичне планування освітньої діяльності з дітьми дошкільного віку.

Центральною ланкою альтернативної програми є формування культури інженерного мислення в дошкільників, уявлення про дитину як про обдаровану особистість, тобто таку, яка самостійно в силу власних вікових і психофізіологічних особливостей обирає свої дії та рішення, досягає вищого рівня пізнавального розвитку, ніж ровесники, здатна до обґрунтованих і виважених дій у нестандартних ситуаціях. Програму структуровано з урахуванням освітніх напрямів, що дає найбільш реально вибудувати та зреалізувати інтеґрований (міждисциплінарний) підхід [2, с. 6].

Актуальною задачею для науковців на сьогодні є об'єднання STREAM-освіти із ТРВЗ (торії розв'язування винахідницьких задач), заснованої інженером, винахідником, письменником-фантастом Г. Альтшуллером та пошук варіантів спільної роботи у використанні цих технологій.

Список використаних джерел

1.Alex Gray. The 10 skills you need to thrive in the Fourth Industrial Revolution. World Economic Forum, Davos 2016. Agenda [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-10-skills-you-need-to-thrive-in-the-fourth-industrial-revolution/. 2.Крутій К.Л., Стеценко І.Б. Блоково-тематичне планування освітньої діяльності з дітьми молодшого дошкільного віку альтернативної програми формування культури інженерного мислення в дошкільників «STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт» на перший квартал. – Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2018. – 160 с. 3.STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт : альтернативна програма формування культури інженерного мислення в дошкільників / автор. колектив; наук. керівник К.Л. Крутій. – Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2018. – 146 с.

Науковий керівник: кандидат політичних наук, доцент Р.М. Ключник

К. А. Іванова, О. М. Кулакова, Т. М. Мелентьєва

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Наше сьогодення є динамічним інформаційним суспільством, яке вимагає постійних змін у всіх сферах життєдіяльності. Звичайно, система освіти має досить важливе значення для майбутнього країни. Сучасний фахівець – це не тільки освічена людина, а й та, яка вміє самостійно удосконалювати свої знання. Для формування такої особистості повинна постійно оновлюватися навчальна парадигма, допомагаючи професіоналу постійно оцінювати та збільшувати свої знання при необхідності.

Поряд з традиційними способами навчання починають усе більш активно використовуватися комп'ютерні способи отримання та засвоєння інформації, застосовуються телекомунікаційні системи і сучасні глобальні технології. Зростає також роль науки у створенні педагогічних технологій, які відповідають сучасним уявленням і можливостям. Відбувається і перетворення педагогічного процесу, який стає орієнтованим на особливі форми особистісної взаємодії між студентом і викладачем.

Розширюється географія студентів, які бажають отримати освіту, не залежно від місця проживання. Більшість сучасних студентів при виборі професії орієнтуються на свої інтереси та вподобання. У вирішенні окреслених питань допоможе дистанційне навчання.

Дистанційне навчання передбачає певний освітній стандарт, прийнятий у всьому світі: попереднє вивчення матеріалу, можливість задати питання викладачу, виконання домашніх завдань з наступним аналізом помилок.

Технологія даного навчання більш гнучка та спрямована на того, хто хоче отримати кон'юнктурну спеціальність, перекваліфікуватися чи підвищити свій освітній рівень; надає студенту найкращі умови для отримання та засвоєння матеріалу протягом 24 годин у добу і 7 днів на тиждень; змінює роль викладача на помічника-наставника, який спрямовує студента під час навчання; часто як елемент навчання використовується колективна робота над задачами чи проектами, навіть із залучанням міжнародних фахівців.

У дистанційному курсі студенти є активними учасниками процесу, тому дистанційне навчання є набагато ефективнішим заочної форми навчання, а також повинно стати складовою денної форми. Але слід враховувати, що процес отримання знань при такому навчанні – це самостійна робота. Навчатися набагато складніше, та якість отриманих знань – вища.

Самостійна робота – це робота над собою, це серйозне зусилля з утворення стійкої мотивації та відповідної поведінки у прагненні розвивати свої знання, вміння, здібності. Це певна форма свого удосконалення, яка сприяє розвитку і своїх творчих здібностей. Звикання до самостійної роботи допомагає отримати впевненість у своїх силах, усвідомити результати своєї діяльності, розвивати відчуття своєї значимості та необхідності. Та головне, сприяє напрацюванню навиків щодо постійної роботи над собою.

Самостійна робота є одним з видів навчальної діяльності, тому повинна бути пов'язана з усіма видами планової навчальної роботи. Контроль за всіма видами самостійної роботи повинен також враховуватися у графіку навчального процесу. Слід враховувати і контингент студентів, з якими матимуть справу викладачі: це вітчизняні чи іноземні студенти, молодших чи старших курсів, денне чи заочне навчання. Тобто планування видів самостійної діяльності передбачає врахування особливостей сприйняття та підготовки студентських груп.

Тут важливо дотримуватися головних принципів самостійної роботи студента –

це індивідуальна робота, яка враховує психологічні, творчі здібності кожного, спрямована на удосконалення студента, формування професійних навичок.

При організації самостійної роботи важливо необхідно: сформувати у студента відповідну мотивацію, без якої ефект від такої роботи може бути незначним; студенту розкрити важливість постійної участі у процесі навчання. Це є вимогою сучасного науково-технічного і соціального прогресу, є шляхом забезпечення гідного місця кожної людини у цьому процесі. Підсумком вищої освіти повинен стати не тільки документ (диплом), але і система знань, вмінь і навиків, які сприяли б постійному оновленню цих знань.

Таким чином дистанційне навчання є альтернативою до заочної форми та надає достатньо високий рівень освіти. Та, на жаль, ми стикаємося з реаліями, які вказують на значні складності.

Для забезпечення дистанційного навчання необхідно: наявність сучасної комп'ютерної техніки у викладачів і студента; швидкісний Інтернет; знання сучасних освітніх інформаційних технологій, які повинні забезпечити інтерактивну взаємодію викладача і студента. Також необхідні навчальні та методичні матеріали, розміщені й у інформаційному просторі, що було б основою для навчального процесу. Та найважливіше, необхідна правова база, яка буде чітко регламентувати умови праці викладача і студента, графік здійснення навчального процесу, форми контролю за самостійною роботою, форми та методи поточної і підсумкової звітності студента за конкретні види роботи.

Список використаних джерел

1. Дистанційна освіта https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/distancijna-osvita. 2.Положення про дистанційну форму навчання в Національному фармацевтичному університеті / Укл.: В. П. Черних, І. С. Гриценко, А. А. Котвіцька та ін. – Х. : НФАУ, 2014. – 12 с.

Л. М. Зламанюк

ІНТЕРАКТИВНІ ІГРИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ОСВІТНІЙ ІНСТРУМЕНТ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

У грі розкривається перед дітьми світ,
творчі можливості особистості.
Без гри немає і не може бути
повноцінного дитячого розвитку
В. Сухомлинський

Постановка проблеми. Вам небайдужа доля української освіти? Вас також цікавить тема сучасних освітніх технологій, інноваційних методик і практик у галузі навчання? У вас є власний досвід, яким ви готові поділитися з колегами? Чудово, ми готові допомогти донести Ваші знання та професіоналізм до великої аудиторії освітян зі всієї України.

Актуальність вивчення проблеми. У пошуках напрямів реформування освіти світова практика обрала *компетентнісний підхід*, завдяки якому випускник навчального закладу формується як компетентна особистість, готова до самореалізації в соціумі й особистому житті. Можна й ширше характеризувати такого випускника: володіє інформацією, здатний до аналізу ситуації і прийняття рішення, налаштований на діяльність, спрямовану на успішне розв'язування проблем на основі здобутих знань, і досвіду, готовий до самонавчання, комунікабельний. Отже, йдеться про загальну життєву компетентність людини.

Аналіз останніх досліджень. Реформування шкільної освіти, що відбувається швидко, ставить перед сучасними загальноосвітніми навчальними закладами та

конкретними методиками навчання школярів важливу вимогу – підвищення якості організації навчально-виховного процесу в школі та процесу предметного навчання зокрема. Формування особистості дитини у відповідності до вимог сучасності – складний, тривалий і багатокомпонентний процес. Так в процесі навчання і виховання учень повинен навчитися жити в колективі, спілкуватися, відстоювати власні думки, реалізовувати себе, а поряд із тим набути змістовний, систематизований багаж знань, який згодом має вдало застосувати в практичному житті. Випускники школи повинні відчувати себе компетентними в будь-якій галузі, вміти творчо мислити, знайти своє місце в реальному житті.

Медіа потужно й суперечливо впливають на розвиток та становлення освіти молодого покоління, поступово перетворюючись з інертного чинника соціалізації на провідний. Що робити, якщо в дитини відсутнє бажання вчитись? Саме гейміфікація допомагає нам, вчителям, та нашим вихованцям простіше сприймати навчання [2]. Онлайн-ігри, вікторини, марафони та квести допомагають реалізувати творчий потенціал учителя та учнів. Школярі із цікавістю виконують інтерактивні вправи та завдання, беруть участь у веб-квестах, вчаться комунікативних навичок за допомогою інтерактивних служб. Мережеві сервіси підвищують інтерес до читання, навчання, до здобуття нових знань та практичного їх застосування, сприяють розвитку власних підходів до пошуку розв'язання поставлених завдань. Оскільки учні вже використовують соціальні медіа поза школою, інтегруючи їх у заняття, вчитель допомагає їм отримувати більш якісну практику використання соціальних медіа, пропонує новий цікавий і захоплюючий поворот під час шкільних занять.

На наш погляд, важливою є наявність завдань творчого характеру на візуалізацію процесів, побудову моделей, діаграм, таблиць, ментальних карт тощо. Завдань для організації групової і проектної (Дж. Дьюї та його учень В.Х. Кілпатрик) [1] діяльності, для забезпечення різних організаційних форм на уроці (дебатів, круглих столів, ділових ігор), та різних методів і технологій навчання (перевернутий класс (Аарон Самс і Джонатан Бергманн (США), BYOD (метод навчання, при якому на заняттях активно залучаються смартфони, ноутбуки, планшети з використанням інтернет-ресурсів), кейс-технології, технології створення кластерів, багато чого іншого [2].

Слід зауважжити, що метод спроб і помилок застосовується для розв'язання завдань у тому випадку, якщо результат можна отримати, перебравши незначну кількість (один-два десятки) варіантів. Учень випробовує різні варіанти пошуку відповіді, поки не знайде правильну. Слід зазначити, що вчитель не повинен оцінювати ідеї, методи та засоби їх пошуку. За потреби він має допомогти дитині, координувати її співпрацю з однокласниками. Учень же повинен спиратися на досвід та знання з предмету, працювати з асоціаціями та дотримуватися умов завдання. Застосування методу спроб і помилок допоможе учням розвивати критичне мислення, адже вони:

Висновки. Отже,. з вищесказаного, відзначаємо, що гра не лише в середніх класах, але й в старших «приречена» на успіх. За допомогою різнопланових та змістовних логічних ігор ви зможете допомогти своїм вихованцям опанувати світ цікавої науки.

Список використаних джерел

1.Інноваційний освітній проект «Когнітивна візуалізація знань: бачити – мислити – діяти, пізнання – самостійність – творчість, краса – добро – щастя»/Заг. і науч. ред.. М.М. Манько. – М., 2008. 2.Гафт К. Геймификация в образовании. ЧТД.[Электронный ресурс]. – Режим доступа:https://4tdfm/article/geymifikatsiya-v-obraasovanii/. 3.Охредько О. Школа-гра як один із шляхів розвитку життєтворчості особистості //Директор школи, ліцею, гімназії. - № 5 – 6. – 2005. – С. 62 – 64.

Д. Є. Комаров

НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА ЯК ЗМІНА СТАВЛЕННЯ ДО ДИТИНИ

Актуальність. Освіта є фундаментом нашого суспільства. Саме від її якості залежить рівень культури та кількість талановитих кваліфікованих спеціалістів у майбутньому. Саме від того, наскільки школа сприяє розкриттю талантів та здібностей учнів, ставлення до них, як до особистості, якості надання знань та заохочення до саморозвитку залежить, хто буде працювати та навчати майбутні покоління. Отже, проведення докорінної реформи загальної середньої освіти, а саме Концепції «Нова українська школа» може створити школу, комфортну для навчання, яка даватиме учням не тільки знання, а й здатність ними користуватись.

Звичайно, ми погоджуємося з думкою експертів, що розбудова цього проекту є довготривалим, але перспективним процесом. План її реалізації передбачає наступність дій і відповідне ресурсне забезпечення на кожному етапі, а також враховує загальний контекст суспільних змін [1].

Серед основних напрямів цієї Концепції є ухвалення нових державних стандартів загальної середньої освіти, розроблених з урахуванням компетентностей, необхідних для успішної самореалізації особистості, запровадження принципу дитиноцентризму (орієнтація на потреби учня), удосконалення процесу виховання, а також створення нової структури школи, що дасть змогу засвоїти новий зміст освіти і набути ключових компетентностей, необхідних для успішної самореалізації особистості [2].

Згідно з реформою загальної середньої освіти випускник нової української школи – це: 1) цілісна всебічно розвинена особистість, здатна до критичного мислення; 2) патріот з активною позицією, який діє згідно з морально-етичними принципами, здатний приймати відповідальні рішення, поважає гідність і права людини; 3) інноватор, здатний змінювати навколишній світ, розвивати економіку за принципами сталого розвитку, конкурувати на ринку праці, навчатися впродовж життя.

Реформування змісту загальної середньої освіти передбачає розроблення принципово нових державних стандартів загальної середньої освіти, які повинні ґрунтуватися на компетентнісному та особистісно-орієнтованому підході до навчання, враховувати вікові особливості психофізичного розвитку учнів, передбачати здобуття ними умінь і навичок, необхідних для успішної самореалізації в професійній діяльності, особистому житті, громадській активності. Зазначені стандарти повинні також ґрунтуватися на Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу «Про основні компетентності для навчання протягом усього життя» [3].

Отже, Нова українська школа - це школа, до якої приємно ходити учням, де враховують думку кожного з дітей, вчать критично мислити та сміливо висловлюватися з будь-яких питань та проблем. Тобто, це та школа, якої бракувало до сьогоднішнього дня. Адже, більшість учнів не змозі розвивати свої здібності, а також вимушені дотримуватися думки вчителя, а не формувати особисту.

Враховуючи вище сказане, можна дійти висновку, що зміна ставлення до дитини через зміну освітнього середовища, повага та увага до неї як до індивідуальності і прагнення знайти оптимальний спосіб для її ефективного навчання змінить українську школу на більш відкриту, цікаву та сучасну.

Список використаних джерел

1.Нова українська школа https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola (дата звернення: 1.03.2019). 2.Про освітню послугу, освітнє середовище та партнерство у сфері загальної середньої освіти https://education-ua.org/ua/ (дата звернення: 2.03.2019). 3.Що можна змінити у школах вже тепер: думки освітян https://osvitanova.com.ua/ (дата звернення: 3.03.2019).

О. А. Краєвська

РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС

Співпраця між Україною та ЄС регулюється положеннями Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, підписаною у 2014 р. В частині 5 «Економічна і секторальна співпраця» Угоди про Асоціацію, яка разом із розділом про торгівлю є ядром угоди, містяться конкретні заходи із гармонізації політик України та ЄС, серед яких є й співпраця у сфері досліджень і розвитку; освіта, навчання та молодь [2].

Угода про Асоціацію між Україною та ЄС не містить чітких зобов'язань у сферах освіти, навчання та молоді, водночас закріплює загальні принципи, на основі яких відбувається співпраця. Реформа освіти в Україні визнана одним з ключових пріоритетів діяльності Уряду. Реформування передбачає докорінні зміни на всіх рівнях освіти. Завдяки інструментам підтримки сторони ЄС, зокрема в рамках Програми ЄС «Еразмус+» та проекту еТвіннінг, широкій співпраці з Європейським фондом освіти, Україна має змогу впроваджувати системні реформи у середній, професійній та вищій освіті. З метою модернізації системи освіти прийнято новий Закон України «Про освіту» (від 05.09.2017 № 2145-VIII). Результатом імплементації цього Закону має стати проведення глибокої всеосяжної освітньої реформи, яка підвищить якість освіти, конкурентоспроможність молодого покоління на ринку праці та забезпечить включення України до європейського освітнього простору [1].

Реформування, модернізація та наближення до кращих практик європейських країн визначатиме параметри розвитку людського капіталу України. Зміни стосуються усіх освітніх рівнів: запровадження «Нової української школи» (середня освіта); підвищення якості управління та забезпечення прозорості діяльності університетами, забезпечення якості освіти відповідно до Болонського процесу; «перезавантаження» системи професійно-технічної освіти та забезпечення доступу до навчання протягом життя [2].

З вересня 2018 року розпочато впровадження реформи середньої освіти «Нова українська школа», яка базується на компетентнісному підході до навчання та децентралізації. На основі Державного стандарту початкової освіти перепідготовку пройшли 40,5 тис вчителів (22 тис вчителів-класоводів та 18,5 тис вчителів іноземних мов). Приєднання до програми оцінювання школярів (PISA) дасть змогу в 2021 році оцінити рівень підготовки школярів відносно інших країн-учасниць програми.

Поштовхом до змін у сфері професійної освіти є ухвалені засади розвитку «Сучасна професійна освіта», які стали основою законопроекту «Про професійну (професійно-технічну) освіту». Підготовлено проект Методики розроблення стандартів професійної (професійно-технічної) освіти та план заходів з її реалізації. У 2019 році планується проектне впровадження кредитної системи для професійної освіти та навчання відповідно до європейської кредитної системи (ECVET). Паралельно відбувається впровадження дуальної форми навчання, в якій поєднується навчання осіб у закладах освіти з навчанням на робочих місцях на підприємствах (211 заклад професійної (професійно-технічної) освіти за участі 600 роботодавців) [1].

Зміни у сфері вищої освіти зосереджуються на співпраці з ЄС задля модернізації вищої освіти та її інтеграції у європейський простір відповідно до Болонського процесу, що потребує підвищення якості управління університетами, забезпечення прозорості їх діяльності та забезпечення якості вищої освіти. Затвердження 10 нових стандартів бакалаврського рівня вищої освіти, розроблення 110 проектів стандартів для освітнього рівня бакалавр та 90 проектів стандартів для освітнього рівня магістр

стало першим кроком у формуванні національних освітніх стандартів відповідно до Національної рамки кваліфікацій, які, в свою чергу, мають забезпечити впровадження нового змісту підготовки фахівців з вищою освітою, що відповідає сучасним вимогам на ринку праці.

Україна бере участь у програмах ЄС із підвищення спроможності та академічної мобільності Еразмус+, що є інструментом обміну кращими освітніми практиками європейських країн. За 2015-2017 роки здійснено більше 7200 академічних обмінів: з них 5270 – з України до Європи та 1960 – з Європи до України. Це становить 43% «мобільності» всього регіону Східного партнерства. В 2018 році Україна також отримала окреме вікно фінансування від ЄС в розмірі 5 млн євро [4].

Список використаних джерел

1.Звіти про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu/zviti-pro-vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu. 2.Краєвська О. Інтеграція України в європейський освітній простір в контексті імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС // Європейські інтеграційні процеси у XXI столітті: ключові тенденції, основні виклики та нові можливості: Український Щорічник з Європейських Інтеграційних Студій. – Луцьк, Терен, 2018. 3.Краєвська О. Угода про Асоціацію між Україною та ЄС: співпраця у сфері освіти та науки / О.Краєвська // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини - 2014 – Випуск 36. Част. 2 – С. 90-97. 4.Міністерство освіти і науки України. Міжнародне співробітництво. Участь України у програмах ЄС: Еразмус + та Горизонт 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mon.gov.ua/activity/mizhnarodni-zvyazki/uchast-u-programax-es-erazmus-ta-gorizont-2020/erazmus.html.

Г. І. Лисенко

ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА В УКРАЇНІ В 1860-1870-ТІ РР.

Українських громадських діячів, діяльність яких припала на 1860-1870-ті роки, об'єднувала одна наскрізна ідея – *бажання просвітити власний народ, вивести його з темряви неосвіченості будь-якими засобами.* Найпоширеніший серед української інтелігенції тих часів шлях народної просвіти лежав в організації мережі початкових навчальних закладів для народу, підготовка відповідних підручників і вчителів для цих шкіл. Українські *громадівці* були переконані в необхідності навчання дітей лише рідною мовою і намагались вибороти у влади це право. Серед видатних українських педагогів, які докладали максимум зусиль до справи організації недільних шкіл для народу, – Пантелеймон Куліш (автор української «Грамматки», українських народних видань, прозваних «метеликами» і оригінального правопису під назвою «Кулішівка»), Павло Чубинський (активний організатор недільної школи у Борисполі, автор низки педагогічних статей, ініціатор відкриття інститутів для підготовки вчителів сільських народних шкіл), Олександр Потебня (палкий патріот України, кумир студентської спільноти Харківського університету, автор «Азбуки для воскресных школ», викладач на громадських засадах у школі для народних учителів), Михайло Драгоманов (ініціатор відкриття Подільської чоловічої недільної школи, викладач у Тимчасовій педагогічній школі для підготовки сільських учителів, автор численних статей на педагогічну тематику), Олександр Кониський (активний організатор полтавських недільних шкіл, член Петербурзького товариства грамотності, що розгорнув діяльність з поширення знань серед сільського населення Полтавщини, організатор громадської бібліотеки, ініціатор започаткування народних читань, школи з підготовки вчителів у Полтаві) та ін. [1]. Педагоги-громадівці рішуче виступали проти антипедагогічних методів покарання, на захист

українського слова, проти русифікації українського населення, яка, на думку зокрема О. Кониського, призводить до виховання перевертнів, що не шанують ні своєї батьківщини, ні батька, ні матері.

Українська земля надала багатьох талановитих викладачів вищої школи, які своїми лекціями збирали повні аудиторії, могли повести слухачів далеко за собою в царину улюбленої науки, захопити і зробити вірними послідовниками. Саме до таких талановитих педагогів належить видатний історик, засновник «київської школи» істориків, що заклала підвалини сучасної української історичної науки, Володимир Антонович (1834-1908). Він був активним членом Київської громади і водночас понад 30 років читав лекції з історії у Київському університеті. Секрет популярності його лекцій, які часто завершувалися оплесками, полягав у *простоті, ясності і логічності викладу* [2, 426]. У 1880 році Володимир Боніфатійович став деканом історичного факультету Київського університету. На цій посаді він проявив себе як справжній педагог, який завжди захищав інтереси студентів. Науковець подавав молоді приклад власним ставленням до науки, викладацьких обов'язків, манерою спілкування і дійсно був кумиром, якого студенти часто запрошували на свої зібрання. *Він залучав студентів до наукової діяльності, організовував їхню самостійну роботу, делікатно висловлював зауваження, вказуючи шляхи для подолання помилок.* Внаслідок такої науково-педагогічної діяльності В. Антоновича в Україні сформувалась перша національна історична школа, представлена іменами М.С. Грушевського, Д.І. Багалія, В.К. Данилевича, М.В. Довнар-Запольського, Ф.К. Вовка та багатьох інших.

Геніальний український вчений-енциклопедист Михайло Максимович (1804-1873) розпочав свою наукову і педагогічну діяльність відразу після закінчення університету, здобув визнання в наукових колах Росії і за кордоном в галузі біології, історії, мовознавства, етнографії. З відкриттям у Києві університету в 1834 році він очолив кафедру російської словесності, історико-філологічний факультет, а незабаром і весь університет, ставши ректором. В його планах було *удосконалити освіту* в Україні: відкрити двері вищих закладів усім суспільним верствам, скасувати тілесні покарання, сприяти розвитку української науки (історії, мовознавства, етнографії, фольклористики), укласти український словник й енциклопедію тощо. Лише погіршення здоров'я завадило вченому реалізувати намічене. Під час викладання він сприяв *розвитку студентської творчості*: в студіях з етики, естетики, історії, поезії. За свій справді титанічний науковий внесок він отримав визнання сучасників і нащадків; його називають «українським Ломоносовим», людиною «універсальних інтересів», що мала «всеєвропейське визнання», вченим-патріотом, який підніс українську науку на світовий рівень [2, 281].

Микола Костомаров (1817-1885), видатний український історик, публіцист і письменник, успішно розпочав педагогічну діяльність у Рівненській гімназії на посаді старшого вчителя історичних наук. Незабаром сповнилася його мета – він став професором Київського університету Св. Володимира, де його лекції мали небувалу популярність. Через активну громадську діяльність Костомаров опинився на засланні, але продовжував свої історико-етнографічні пошуки. Згодом він знову викладав вже у Петербурзькому університеті, приймав активну участь у громадівській течії, очолив рух по збиранню коштів для видання підручників українською мовою. У своїх численних статтях він обстоював *право українського народу навчатися рідною мовою* і викладав свої погляди на навчання й виховання. Серед останніх – *доступність освіти, рівноправність людей у здобутті освіти рідною мовою, світськість навчання і досконалість одержуваних знань* [2, 332]. У руслі сучасних йому ідей він виступав за просвіту широких народних мас, за формування національної свідомості через ознайомлення з історичним минулим народу.

Видатний український теоретик в галузі педагогіки Костянтин Ушинський (1823-1870) створив багато праць з теорії та історії педагогіки, став основоположником наукової педагогіки й народної школи. Викладати він став відразу після закінчення університету, здобувши велику популярність серед учнів. Його першою педагогічною працею стала стаття «Про користь педагогічної літератури», в якій автор підняв питання важливості педагогічної літератури для теоретичної обізнаності вчителів [3]. Видатний педагог був впевнений, що педагогічна діяльність потребує постійного натхнення і великої уваги суспільства, без підтримки якого педагоги поринуть у механічну рутину своєї роботи. Завдяки значному теоретико-методологічному внеску у педагогічну науку К.Д. Ушинський отримав велику популярність серед вчителів тодішньої Російської імперії; його невипадково називали «учителем учителів». Великим досягненням його було формулювання *ідеї народності у педагогіці*, яку він подав як складову виховної системи. Аналізуючи європейський педагогічний досвід, великий педагог доводив необхідність тісного зв'язку між вихованням і навчанням, великого значення надавав *педагогічному процесу на рідній мові,* вивчав і обстоював досвід американської демократичної системи освіти [2, 289]. Ідеї вченого про роль праці в психічному і виховному значенні, про професійну майстерність педагога залишаються гостро актуальними і нині. Ім'я славетного вченого К. Ушинського зайняло важливе місце у світовій педагогічній науці, а на його ідеях зросла ціла плеяда нових талановитих педагогів, таких як Х. Алчевська, Б. Грінченко, А. Макаренко, С. Русова, В. Сухомлинський та багато інших. Отже, діяльність українських діячів XIX століття на педагогічній ниві сприяла формуванню нового свідомого покоління українців, яке на початку XX століття стало на шлях активного націє- і державотворення.

Список використаних джерел

1.Медвідь Л.А. Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні: Навч.пос. – К.: Вікар, 2003. – 335 с. 2.Українська педагогіка в персоналіях: У 2-х книгах. Навч. пос. / За ред. О.В. Сухомлинської. – Кн. 1. X–XIX століття. – К: Либідь, 2005. – 624 с. 3.Ушинський К.Д. Про користь педагогічної літератури / Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори: В 2 т. – Т. 1. – К., 1983. – С. 9-26.

Л. В. Маляр

ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В УЧИТЕЛЬСЬКИХ СЕМІНАРІЯХ ЗАКАРПАТТЯ У 20-30-х рр. XX ст. ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ МОЛОДІ

Велику роль у реалізації національно-патріотичного виховання підростаючого покоління закарпатські педагоги-методисти 20-30-х років XXст. відводили засвоєнню учнями надбань народної культури, вивченню української літератури. У «Методиці народно-шкільного навчання» А.Волошина читаємо: «Література - це образ життя народа. З неї можна черпати моральний світогляд дозрілої любови до родини, одушевлення до добродійств ... Наука літератури повинна представити найкращі перли із рідної літератури, т.є. повинна допровадити учня до порозуміння і полюблення народного духа, народного генія ...» [1, с.58]. А у фаховому журналі для вчителів «Наша школа» висловлювалася думка про те, що читанки, підручники, книжки для читання « як своєю формою, так змістом і ідейним проводом повинні закріплювати національну свідомість ученика « [10, с.1].

І хоча у Чехословацькій державі були фактори, які гальмували поширення української національної ідеї на Закарпатті та негативно позначалися на навчально-виховному процесі [див. 9, с.50-56], такого роду методичні рекомендації щодо ви-

вчення української літератури у 20-30-х роках XX ст. втілювалися у шкільній практиці, що достовірно підтверджується змістом навчальних підручників, які використовувались у навчальному процесі шкіл, річними звітами про діяльність навчальних закладів, біографічними даними та спогадами культурних діячів краю.

Важливу роль у посиленні української ідеї в шкільництві відіграли учительські семінарії, в яких формувалися педагогічні кадри для закарпатських шкіл. Уже на початку 30-х років XX ст. вчительські посади у краї почали обіймати випускники трьох підкарпатських учительських семінарій. Проте національну орієнтацію цих учителів визначав заклад, у якому вони навчалися: якщо вони закінчували греко-католицькі чоловічі і жіночі семінарії в Ужгороді, якими керували А.Волошин, В.Желвай, В.Лар, то формувались як свідомі українці, а якщо навчались у державній семінарії в Мукачеві, ректором якої був О.Хромяк, то виховувались здебільшого як прихильники русофільської орієнтації. Зіставлення кількісних показників учнів цих гімназій за 1931/32 навчальний рік: 346 учнів в Ужгороді і 151 – в Мукачеві, давало підстави для припущення, що в майбутньому серед учителів, а, отже, й серед учнів мала переважати українофільська орієнтація [8, с.107].

Сказане підтверджують і річні звіти про діяльність учительських семінарій в Ужгороді й Мукачеві.

Так, виявлені нами звіти Ужгородської греко-католицької учительської жіночої семінарії за 1932/33, 1934/35, 1935/36, 1936/37 навчальні роки показують спрямованість навчальної роботи у закладі: у 1932/33 навчальному році одним із завдань для випускного іспиту було таке: пояснити слова І.Франка «Книга морська глубина, хто в неї пірне аж до дна, той хоч труду мав досить, дивнії перли виносить». У цьому ж році 12 березня у семінарії відбулась урочиста академія в честь Т.Шевченка [6, с.9]. 7.03.1935 року семінаристи відзначали 85-річницю президента Чехословаччини, програму свята збагатила декламація вірша І.Франка «Каменярі» [3, с.13]. При семінарії діяв гурток «Самоосвіта», на заняттях якого виголошувались доповіді: 11.02.1936 р. – на тему: «Микола Джеря» І.Нечуя-Левицького, 29.02.1936 р. – «Соняшний промінь» Б.Грінченка [4, с.25]. 28.X.1936 р. на державному святі «Свободи» звучала поезія Т.Шевченка «Гайдамаки», 6.III.1937р. на святі з нагоди дня народження Т.Масарика, окрім численних декламацій із чеської літератури, прозвучали і вірші «Наука» С.Руданського, «Хлібороб» Б.Грінченка, 28.V. 1937 року відзначали роковину президента Е.Бенеша, в програму ввійшла і декламація твору «Каменярі» І.Франка, 22.XI 1936 р. семінаристи переглянули виставу «Запорожець за Дунаєм» С.Гулака-Артемовського [5, с. 10- 16].

Ужгородські семінаристи брали активну участь і в Шевченківських святкуваннях, що проводились за межами навчальних закладів. Так, у газеті «Свобода» за 1930 рік повідомлялося, що 4 квітня громадськість Ужгорода святкувала роковини смерті Шевченка. Свято відкрив урочистою промовою М.Бращайко, а потім «всі точки програми виконала шкільна молодь мужеської і жіночої семінарії і руської гімназії» [11].

Річні звіти про діяльність Мукачівської семінарії за 20-30-і навчальні роки показують, що тут акцент робився на вивченні російської літератури: навчання велося за підручником К.Штепанека «Русская хрестоматія для коммерческих академий и средних училищ» (Прага, 1922) [2, с.22] , в якому не наводилось жодного твору української літератури [12], а список творів для класної і домашньої лектури також складали виключно зразки літературної творчості російських класиків, тільки у 4 класі вивчались вибрані твори Т.Шевченка [2, с.12-14]. Однак, семінаристи могли знайомитися з українською літературою в позаурочний час. Так, Ф.Іванчов у своїх спогадах розповідає, як, після прочитання «Кобзаря», він усвідомив: «що рядки ві-

ршів Т.Шевченка поскладані із слів моєї мами, із слів, якими і я користаюсь за межами школи», і що шкільні наставники «блудно запевняють» молодь у тому, що український рух між людьми не має нічого спільного з ними ж самими [7 , с. 41].

На сучасному етапі українського державотворення дослідження педагогічних явищ минулого спрямовується на розв'язання низки актуальних завдань навчально-виховного процесу, серед яких: формування національно свідомого громадянина; усвідомлення кожним вихованцем ролі рідної мови, літератури та історії в консолідації нації; виховання особистості на національному ґрунті і водночас відкритої для культур та цінностей інших народів.

Список використаних джерел

1. Волошин А. Методика народно-шкільного навчання (на правах рукопису). – Ужгород, 1935. – 113 с. 2. Годовой отчет державной коэдукаційной учительской семинаріи в Мукачеве за 1931/32 учебный год. – (Б. м., р. вид.) . - 47 с. 3. Звідомлення за 1934/35 шкільний рік. Греко-католическая учительская семінарія в Ужгороді. - (Б. м., р. вид.) – 32с. 4. Звідомлення за 1935/36 шкільний рік. Греко-католическая учительская семінарія в Ужгороді. - (Б. м., р. вид.) – 40 с. 5. Звідомлення за 1936/37 шкільний рік. Греко-католическая учительская семінарія в Ужгороді. - (Б. м., р. вид.) – 34 с. 6. Звіт греко-католической учительской семинаріі дівчат в Ужгороді – 1932/33. - (Б. м., р. вид.) – 12 с. 7. Ковач Ф. Тарас Шевченко у творчості українських письменників ЧССР // Дукля. – 1989. - №2. – С. 37-79. 8. Магочій П.Р. Формування національної самосвідомості: Підкарпатська Русь (1848-1948), Ужгород.-1994. – 295 с. 9. Маляр Л.В. Розвиток шкільництва та мовно-літературної освіти на Закарпатті у 20-30-х роках XX ст. // Освіта Закарпаття: Науково-методичний журнал, 2009. – С.50 – 56. 10. Національне виховання // Наша школа. – 1937. - № 6. 11. Святкованя роковин смерти Т.Шевченка в Ужгороді // Свобода – 1930. – 17 апреля. 12. Штепанек К. Русская хрестоматія для коммерческих академій и средних училищ. – Прага: Уніо, 1922-264 с. (Одобрено Министерством Училищ и Народного Просвещенія для коммерческих академій со дня 7-го іюня 1922 г. № 52915).

С. І. Нетьосов

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ СУПЕРЕЧЛИВИХ ІМПЕРАТИВІВ ОСВІТИ

Одним з суттєвих факторів впливу на формування усього комплексу компетентностей школярів у XXI ст. виступають інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ). Питання значущості використання ІКТ в освітній діяльності досліджують А.Асмолов, В.Биков, М.Жалдак, Н.Морзе, І.Норенков, С.Рамський, О.Спірін, П.Ухань, М.Шишкіна, М.Шкіль, Т.Ящун, А.Яцишина та інші фахівці, які вказують на суттєві можливості, що надають ІКТ системі освіти, акцентують увагу на сприянні інформаційних технологій формуванню мотивації та підвищенню якості навчання, розвиткові уваги, логічного та абстрактного мислення, формуванню творчих здібностей, наданні широких можливостей для самостійної роботи, професійного самовдосконалення особистості впродовж усього життя, відзначається позитивний вплив на загальний та інтелектуальний розвиток учнів, уміння прогнозувати тощо.

Позитив використання ІКТ проявляється у можливості забезпечити індивідуальний темп навчання кожного школяра у відповідності до його психофізичних особливостей; поглиблюється теоретична база знань, а результатам навчання надається практична значущість; забезпечується інтеграція навчальних предметів та диференціація навчального процесу у відповідності до запитів особистості [6-9].

Але інформатизація освіти несе певний негативний вплив на фізичне та психічне здоров'я школярів [1;3;5;6;10;11]. Див. схему 1. До того ж сучасні дослідження акцентують увагу на незадовільному рівні здоров'я дітей в Україні [2;3;4].

Отже, ми зустрічаємось із суперечністю між імперативом інформатизації освіти та забезпеченням імперативу збереження здоров'я школярів. Зазначене протиріччя вимагає обов'язкового вирішення.

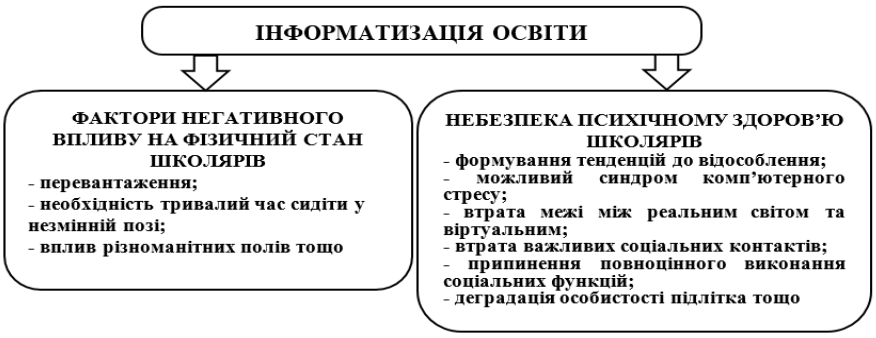

Схема 1. Фактори негативного впливу на фізичний стан та чинники небезпеки психічному здоров'ю підлітків в умовах інформатизації освіти

Освітні технології, які базуються на імперативі збереження здоров'я школярів досліджуються Ю.Бойчуком, О.Ващенко, А.Задорожною, Є.Закревською, Т.Крижановською, Л. Омельченко, В. Петровим, Н. Смірновим та іншими. У роботах підкреслюється, що організація навчання та виховання має реалізовуватися на такій системі використання ІКТ, яка буде забезпечувати в рамках освітнього процесу імператив інформатизації освіти на основі обов'язковості їх використання за дотримання умов, принципів, прийомів, методів та форм здоров'язбережувальної активності школярів, постійному контролі за станом здоров'я дітей. Інформатизація освіти повинна базуватися на теоретико-методичній базі, яка має за основу здоров'язбережувальні технології – складові елементи здоров'язбережувальної педагогіки.

Шлях вирішення суперечності між імперативами розвитку сучасної освіти – інформатизацією та збереженням здоров'я школярів – бачимо у необхідності створення у кожній школі здоров'язбережувального середовища, яке є пріоритетом діяльності закладу освіти й базується на дотриманні санітарно-гігієнічних та ергономічних вимог, реалізації здоров'язберігаючих технологій при застосуванні ІКТ в освітньому процесі, врахуванні вікових, статевих, індивідуальних особливостей школярів, забезпеченні рухового режиму та постійного моніторингу стану здоров'я учнів, мотивуванні підлітків на здоровий спосіб життя, запобіганні перевантаження дітей тощо.

Активне включення у діяльність із захисту й збереження здоров'я дітей керівництва школи, вчителів, учнів і батьків школярів, системи реалізації методичних заходів зі збереження здоров'я дітей при використанні ІКТ в освітньому процесі – невід'ємна складова захисту здоров'я учнів в умовах інформатизації освіти.

Список використаних джерел

*1.Буркацький О. А. Попередження виникнення комп'ютерної залежності, негативного впливу ІКТ на фізичне і психічне здоров'я учнів [Електронний ресурс] / О. А. Буркацький. – Режим доступу: http://proflicey020.ucoz.ua/blog/olegsda/1-0-2. 2.Доповідь проф. Г. Бекетової щодо збереження здоров'я дітей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.nmapo.edu.ua/index.php/uk/vitaemo-koleg-z-dnem-narodzhennya/5487-dopovid-prof-g-beketovoji-shchodo-zberezhennya-zdorov-ya-ditej. 3.Єщенко А. В. Вплив інформаційних технологій на здоров'я підлітків / А. В. Єщенко // Здоровье ребёнка. – 2013. – № 3. – С. 123 – 127. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zd_2013_3_24. 4.*Коцур Н. *І.* Фізіолого-гігієнічна оцінка інноваційних *педагогічних* технологій *[Електронний ресурс] /* Н. *І.* Коцур *// Науковий огляд. – Вип. 1. – К., 2013. – С. 77 – 82. – Режим доступу: http://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/25/. 5.Крижановська Т. В. Компетентнісний підхід в збереженні здоров'я дітей в умовах інтенсифікації та комп'ютеризації учбового процесу [Електронний ресурс] / Т. В. Крижановська. – Режим доступу: http://ippobuk.cv.ua/images/8F.docx/. 6.Лаврентьєва Г. П. Використання комп'ютера у навчанні молодших школярів очима психолога [Електронний ресурс] / Г. П. Лаврентьєва // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2011. – № 8. – С. 21 – 24. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/komp_2011_8_7. 7.Лаврентьєва Г. П. Психолого-педагогічні аспекти використання ІКТ в початковій школі [Електронний ресурс] / Г. П. Лаврентьєва // Інформаційні технології та засоби навчання. – 2012. – № 3 (29). – Режим доступу: https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/675. 8.Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України; [редкол.: В. Г. Кремень*

(голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)]; за заг. ред. В. Г. Кременя. – К.: Пед. думка, 2016. – С. 159 – 163. 9.Нова українська школа. Міністерство освіти і науки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola. 10.Соколенко В. М. Вплив використання інформаційних технологій на стан психічного здоров'я учнів старшого шкільного віку [Електронний ресурс] / В. М. Соколенко, В. Є. Зіненко, І. В. Лещенко. – Режим доступу: https://cyberleninka.ru/article/n/vpliv-vikoristannya-informatsiynih-tehnologiy-na-stan-psihichnogo-zdorov-ya-uchniv-starshogo-shkilnogo-viku. 11.Ястребов М. Реалізація здоров'язбережувальних технологій в комп'ютерно орієнтованому середовищі / М. Ястребов // Початкова школа. – 2013. – № 11. – С. 28 – 30.

Г. В. Прокоп'єва

ІНТЕГРАЦІЯ LEGO-ТЕХНОЛОГІЇ В РОБОТУ ВЧИТЕЛЯ-ЛОГОПЕДА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У запропонованій статті представлено досвід щодо застосування LEGO–технології у якості освітнього інструмента, який дозволяє проектувати принципово нові педагогічні технології, що сприяють активізації та ефективному функціонуванню компенсаторних механізмів з метою загального розвитку дітей.

LEGO-технологія – одна з найвідоміших і поширених нині педагогічних систем, яка широко використовує тривимірні моделі реального світу в предметно-ігровому середовищі в процесі навчання, корекції та розвитку дитини дошкільного віку. Сьогодні педагогічна спільнота шукає нові дієві способи і методи для чуттєво-пізнавального розвитку дітей. Одним з таких методів вважається широке використання конструкторів LEGO Foundation, який в силу своєї педагогічної універсальності служить найважливішим і ефективним засобом розвивального навчання і несе в собі освітню спрямованість.

Працюючи з дітьми, які мають особливості розвитку мовлення, вчитель-логопед закладу постійно відшукує нові методи, технології, що були б ефективними у роботі.

Застосування LEGO на логопедичних заняттях позитивно відображається на якості корекції і навчання, так як сприяє: розвитку лексико-граматичних засобів мовлення в межах визначених тем; формуванню граматичної складової мовлення (оброблення навичок узгодження числівників з іменниками, прикметників з іменниками в роді, числі і відмінку, формоутворення іменників з прийменниками без, словотвору дієслів з використанням різних приставок, а також утворення складних слів), постановці і автоматизації звуків у ході гри (вибудовування «чарівних» сходинок, драбинок, доріжок, за яким дитина «проходить», називаючи відповідні склади і слова); формуванню графічного образу літер при навчанні грамоті, а також розвитку тактильних відчуттів (граючи з закритими очима на дотик); оволодінню звукобуквенним аналізом і слого-звуковим складом слів (застосування кубиків з традиційним колірним позначенням голосних, твердих і м'яких приголосних); формуванню просторової орієнтації – це класична профілактика порушень письма; розвитку й удосконалення вищих психічних функцій (пам'яті, уваги, мислення); тренування тонких рухів пальців і кистей рук.

Приклад дидактичної гри та вправи із застосуванням LEGO- конструктора в логопедичній роботі.

Дидактична гра: Закріплення понять «голосні» і «приголосні» звуки; «Твердість» - «м'якість» приголосних звуків.

Мета: Закріпити поняття «звук», «приголосні і голосні звуки». Продовжувати формувати фонематичний аналіз і синтез, фонематичні сприйняття. Закріплювати вміння диференціювати тверді і м'які приголосні звуки.

Для матеріалізації поняття «звук» ефективно використовувати з набору LEGO чоловічків в різнокольорових костюмчиках.

Чоловічок ЛЕГО в червоних сукнях можуть позначати голосні звуки; в синьому костюмі позначає приголосний твердий звук; в зелених - приголосні м'які. Для закріплення питання: «Якого кольору костюмчики у твердих приголосних? Якого кольору костюмчики у м'яких приголосних? Якого кольору костюмчики у голосних? «Потім проводиться робота по звуковому аналізу складів, слів.

Наприклад, голосний звук А прийшов в гості до свого друга: приголосному твердому звуку П. Вони стали поруч і вийшов склад «АП».

Завдання і запитання

• Скільки звуків у складі «АП»? (два)

• Назви перший звук. (А)

• Назви другий звук. (П)

• Скільки голосних звуків? Назви голосний звук.

• Скільки приголосних твердих звуків? Назви приголосний звук.

• Який за рахунком голосний звук А? Який за рахунком твердий приголосний звук П?

Дидактична вправа: «Знайди місце звуку в слові»

Мета: Тренувати дітей в знаходженні місця звуку в слові (На початку, середині або наприкінці).

Обладнання: чоловічки у відповідно заданому звуку костюмчику; довга цеглинка 2х8 жовтого кольору, що позначає «слово»; предметні картинки.

Хід гри:

Логопед пропонує картинку і називає звук, місце якого дитина повинна визначити в слові. Дитина кладе під картинку довгу цеглинку жовтого кольору і прикріплює чоловічка на цеглинки в те місце, де чує звук: на початку, середині або наприкінці слова.

Примітка: Коли дитина бачить перед собою чоловічки-звуки, грає з ними, пересуває, то робота над звуковим аналізом словом набуває ігровий характер. Це, в свою чергу, сприяє кращому засвоєнню освітньої програми.

Використання LEGO–технології в корекційному процесі стало суттєвим чинником позитивних змін, адже вони відкривають широкі можливості для покращення якості корекції, її доступності для дітей, сприяючи створенню відповідних педагогічних умов.

LEGO-технології дозволяють: оптимізувати педагогічний процес, розширюють освітній простір, збагачують розвивальне предметно – просторове середовище, сприяють експериментуванню з доступними дітям матеріалами, ігрової, пізнавальної, дослідницької і творчої активності вихованців, забезпечують розвиток психічних процесів і дрібної моторики рук, дають можливість самовираження дітей, і тим самим сприяють мовленнєвому розвитку дошкільнят.

О. В. Руда

РОЛЬ ТОВАРИСТВА «ШУЛЬ-КУЛЬТ» У ПІДНЕСЕННІ ОСВІТНЬОГО РІВНЯ ЄВРЕЇВ МІЖВОЄННОЇ ПОЛЬЩІ

У Другій Речі Посполитій єврейське шкільництво розвивалося за складних політичних умов. Польська держава не дотримувалася зобов’язань, що випливали з постанов Малого Версальського договору 1919 р. щодо організації державних шкіл з мовами навчання ідиш чи іврит, натомість польськомовні школи для єврейських дітей реалізували загальнодержавну програму виховання в дусі лояльності до влади

та сприяли їх культурній і мовній асиміляції. Не очікуючи поступок від влади, єврейські політичні партії та культурно-освітні товариства спрямували зусилля на розвиток приватного шкільництва, аби забезпечити молодому поколінню виховання в національному дусі та належні умови для здобуття освіти [9, с. 153].

Створене 1928 р. «Товариство з підтримки єврейського шкільництва та єврейської культури» (Idiszer Szuł- un Kultur-Farband, далі – «Шуль-Культ») перебувало під впливом єврейської партії Поалей Ціон правиця та Єврейської народної партії в Польщі (фолькісти). Партійці закликали євреїв долучатися до відкриття приватних навчальних закладів з мовою навчання ідиш та іврит, вважаючи, що лише вони «можуть піднести єврейське суспільство до значення народу» [8, с. 14; 5, с. 95]. Товариство «Шуль-Культ» опікувалося школами, у яких поряд із загальноосвітніми предметами, що викладали мовою ідиш, учні вивчали на івриті єврейську культуру, староєврейську літературу, палестинографію, єврейську демографію, дисципліни релігійного циклу. Історію євреїв викладали як окремий предмет. Вивчення цих предметів сприяло формуванню в школярів національної свідомості [11, с. 245; 1, с. 136]. Серед учнів цих шкіл переважали вихідці з ремісничих (38%) і робітничих (35%) родин, а також з родин дрібних торговців (22%) [7, с. 120].

Існуючи виключно на кошти меценатів, зокрема, Об'єднаного американсько-єврейського батьківського комітету «Джоінт» (American Jewish Joint Distribution Committee), створеного 1914 р. у Нью-Йорку для надання матеріальної допомоги євреям зі Східної Європи, «Шуль-Культ» також організовував учительські семінарії, курси для дорослого населення, т.зв. народні університети, засновував видавництва, бібліотеки, театри та музеї, видавав та поширював навчальні підручники, наукові та педагогічні часописи мовами ідиш, іврит і польською [10, с. 3–4; 6].

У 30-х роках через зменшення фінансування шкіл, пов'язаного з економічною кризою, а також через протидію з боку польських правлячих кіл, які побоювалися поширення в школах соціалістичних і комуністичних ідей, товариству не вдалося створити розгалужену мережу шкільництва. Якщо 1930/31 н. р. під його керівництвом діяло 25 загальноосвітніх шкіл з близько 3500 учнями, 15 дитячих будинків з понад 780 вихованцями [3, с. 68–69], то у 1934/35 н. р. залишилося 16 навчальних закладів з 2343 учнями, серед яких 7 початкових шкіл з 1818 школярами та 3 вечірні школи з 317 слухачами, а також 6 дошкільних закладів з 208 вихованцями [2, с.72; 4, с.185].

Отже, попри відсутність в міжвоєнній Польщі державних шкіл з мовами навчання ідиш та іврит, євреям вдалося розвивати приватне шкільництво. Навчальні заклади товариства «Шуль-Культ» були зорієнтовані на надання доступу євреям до навчання на івриті за одночасного вивчення ідиш та юдаїстичних предметів. Приділяючи належну увагу вивченню історичного минулого власного народу, культури та національних традицій, ці школи сприяли формуванню в учнів почуття патріотизму та національної свідомості.

Список використаних джерел

1. Крамар Ю. В. Освітнє життя єврейської громади на Волині у міжвоєнний період // Архіви України. – 2014. – Вип. 6 (294). – С. 132–140. 2. Chmielewski S. Stan szkolnictwa wśród Żydów w Polsce // Sprawy Narodowościowe. – 1937. – Nr 1–2. – S. 32–74. 3. Eisenstein M. Jewish schools in Poland, 1919–39. Their Philosophy and Development. – New York: King's Crown Press, 1950. – 112 p. 4. Mauersberg S. Szkolnictwo powszechne dla mniejszości narodowych w Polsce w latach 1918–1939. – Wrocław, Warszawa, Kraków: Wydawnictwo PAN, 1968. – 230 s. 5. Mendelsohn E. Żydzi Europy Środkowo-Wschodniej w okresie międzywojennym / [z ang. przeł.: A. Tomaszewska]. – Warszawa: Wydaw. Naukowe PWN, 1992. – 354 s. 6. Mermelstein W. Święto szkoły żydowskiej // Nasza Opinia. – 1937. – Nr 89. – 25 kwietnia. 7. Romantsov R. Polityka oświatowa władz polskich wobec mniejszości żydowskiej w II Rzeczpospolitej // Studia Żydowskie. Almanach. – 2013. – R. 3. –Nr 3. – S. 95–137. 8. Sprawozdanie miesięczne z ruchu zawodowego i społeczno-politycznego na terenie pow. Stanisławowskiego za miesiąc styczeń 1924 r. // Archiwum Akt Nowych w Warszawie (далі – AAN). –

Zesp. 1186. – Sygn. 2. – 115 k. 9. Sprawozdanie z życia mniejszości narodowych w Polsce za miesiąc sierpień 1927 r. // AAN. – Zesp. 9. – Sygn. 1021 dopływy. – 291 k. 10. Towarzystwo Popierania Szkolnictwa Żydowskiego i Kultury Żydowskiej «Szułkult». Statut. – Warszawa, 1928. – 12 s. 11. Zloch S. Polnischer Nationalismus: Politik und Gesellschaft zwischen den beiden Weltkriegen. – Wien; Köln; Weimar: Böhlau Verlag, 2010. – 632 s.

І. П. Ткачук

ДОСВІД ПРОСВІТЯНСЬКОЇ ПРАЦІ ДЛЯ РОЗВИТКУ ШКІЛЬНИЦТВА НА ВОЛИНІ У ПЕРШІЙ ТРЕТИНІ XX ст.

Нами було проаналізувано стан шкільництва, розглянуто навчальні процеси у Кременецькому повіті. Усупереч міжнародним зобов'язанням та власній Конституції уряд Польщі насильно проводив політику полонізації українців, головним чином за допомогою шкільництва. Основна перешкода – масова неписемнність та безграмотність населення Кременеччини. Відповідно головними напрямками діяльності осередку «Просвіта» стали: боротьба з неписемнністю і малограмотністю, видавництво і поширення літератури, розповсюдження загальноосвітніх, господарсько-фахових видань серед українського населення.

Мета – аналіз освіти на Кременеччині. Основні завдання дослідження полягають у висвітленні матеріального забезпечення та умов роботи шкільної галузі, а також перепони котрі створював уряд Польщі.

Проаналізуємо стан шкільництва на Кременеччині. Під час української революції 1917-1921 рр. стало можливим відкриття української приватної гімназії згодом перейменованої в ім. І. Сташенка. Вона стала осередком патріотичного виховання молоді. Саме в гімназії стало обов'язковим вивчення української мови та історії України [4, с.32]. Перший директор Кременецької мішаної гімназії – Сергій Міляшкевич [1, арк. 83], який був призначений на цю посаду згідно розпорядження Міністерства. Він понад 10 років був на чолі закладу. У 1930-х рр. директорами були І. Рей та Л. Концевич. На основі, знайденого в архіві штатного розпису гімназії, ми можемо назвати педагогів, які тут працювали. Вчитель історії та географії – А. Куц, вчитель української мови – С. Дяков, вчитель алгебри і фізики – В. Кавун, вчитель співів, відомий композитор – В. Вериківський, релігію викладав – священик Г. Боришкевич [4,с.32]. Незважаючи на це, у двох старших класах навчання проводилося російською мовою [1, арк. 83]. З метою пропагування національних цінностей в гімназії була створена лекційна комісія. Її члени, на прохання «Просвіти», організовували курси українознавства, які відвідували не лише учні, але й дорослі жителі міста [4,с.33].

У Кременецькому повіті діяли українська та польська початкові школи, але переважна більшість населення повіту – українці. Проводяться курси для вчителів українців. Хоч вчителів у Кременці достатньо, але товариство сподівається відшукати таких людей, які б мали трохи громадянської мужності взяти на себе цю нелегку роботу [1, арк. 83].

Матеріальне забезпечення українських шкіл було вкрай поганим. Школа вважалась багатою, якщо мала карту Польщі та Європи, глобус, кілька таблиць, геометричних фігур та рахівницю, але й таку розкіш могли собі дозволити лише міські школи. У переважній більшості сільських шкіл, крім розп'яття Христа і портрета Президента Польщі, на стінах класних кімнат не було нічого [5, с. 151].

Перед школою ставилися два головних завдання: сформувати вірнопідданий світогляд і дати ґрунтовні знання польської мови. Оскільки таке завдання, на думку польських офіційних кіл, найкраще могла виконати утраквістична школа, на Волині систематично закривалися українські школи. А тому найбільш гостра боротьба розгорнулася з приводу викладання мови у школах [3, с. 17].

«Просвіта» старалась залучити широке коло осіб для боротьби за україномовну школу. Зокрема, за участю українських послів, представників повітових «Просвіт» у багатьох повітах Волині відбулися збори, на яких приймалися резолюції з вимогою запровадження української мови у школах.

Просвітяни почали оббивати пороги шкільних інспекторів із проханням про відкриття українських шкіл, але добитися нічого не змогли. Після довгих місяців очікування отримала лише відмову або пораду інспектора заснувати польську школу Свою політику польські державні мужі виправдовували тим, що нібито українське населення не хоче посилати своїх дітей до українських шкіл, а з більшим бажанням віддає їх до польських [6, с. 99].

В одному із звітів Кременецьке Товариство «Просвіта» від імені Ради глибоко вірить в те, що просвітня справа щораз набиратиме глибокого внутрішнього змісту, що «Просвіта» дійсно стане тим осередком, навколо якого буде купчитись свідоме українське громадянство, яке спільною волею й всіма силами прокладатиме шлях до кращого життя через культурно-просвітницьку роботу мас [2, арк. 13].

Отже, шкільна галузь та культурно-просвітницька праця «Просвіти» відіграла вагоме значення в історії краю, котрі працювали у складних умовах польських часів.

Список використаних джерел

1.Держархів Тернопільської обл., ф. 348. Товариство «Просвіта», оп. 1, спр. 11, арк. 116. 2.Держархів Тернопільської обл., ф. 348. Товариство «Просвіта», оп. 1, спр. 58, арк. 122. 3.Кучерепа М. «Просвіта» на Волині у міжвоєнний період (20-ті – початок 30-х XX ст.) / «Просвіта» на Волині: Минуле і сучасне: Збірник наук. статей, документів і матеріалів / за ред. В.К.Барана. – Луцьк. Ред.-вид. від «Вежа» Волинського національного університету ім. Лесі Українки, 2001. – 196 с. 4.Скакальська І. Українська еліта Волині першої половини XX ст.: нариси життя та діяльності: Монографія / Тернопіль: Астон, 2012. – 180 с. 5.Ткачук П. Політика уряду Польщі в галузі народної освіти на Волині (1919-1939) / Волинь і Волинське зарубіжжя. – Луцьк, 1994. – С. 150-154. 6.Філіпович М. Луцька «Просвіта»1918-1935 рр.: Монографія .– Луцьк: Ред.-вид. від «Вежа» нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2007. – 240 с.

О. О. Фунтікова

ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА ЯК СИСТЕМА САМООРГАНІЗАЦІЇ ТА САМОРОЗВИТКУ В СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ

Застосування основних синергетичних положень, ідей, методів вивчення дисипативних структур актуалізовано в освітній системі. Саме синергетичний підхід дає перспективу осмислення деяких елементів самоорганізації та саморозвитку педагогічної освіти.

Педагогічну освіту можна розглядати як складну відкриту систему, на яку впливають, з одного боку, внутрішні фактори – суб’єкти педагогічного процесу, з іншого – зовнішні, тобто культуротворчі й інституціональні процеси в освітньому середовищі. У цій системі постійно відбувається обмін педагогічними ресурсами, що забезпечує зв’язки з головними елементами, водночас вона перебуває в інформаційному, економічному й соціальному полі та набуває нових форм і якостей, прагнучи досягнути рівноваги.

Самоорганізація й саморозвиток педагогічної освіти відображає таку ідею: сукупність педагогів спроможна утворювати локальні впорядковані структури в освітньому процесі, саморозвиватися й самоорганізовуватися. Самоорганізація педагога здійснюється на підставі зворотного зв’язку з чинною освітньою системою, рівновага якої забезпечена внутрішніми рушійними силами самоорганізації особистості. Суперечності між самоорганізацією й саморозвитком педагогів та освітньою

педагогічною системою можуть загострюватися під впливом нових потреб суспільства, упровадження нових освітніх стандартів, перерозподілу ресурсів.

Якщо ми розглядаємо самоорганізацію педагогічної освіти як соціокультурний феномен, то на теоретичному рівні це відображає саморух, самоструктурування, самодетермінацію процесів в усіх ланках педагогічної освіти як системи. Іншими словами, самоорганізація педагогічної освіти являє собою установлення в дисипативному середовищі рухливих просторо-часових структур, параметри яких визначаються самою системою. Головна ідея самоорганізації освітньої системи полягає в єдності матеріально-технічних, когнітивно-психологічних, соціально-економічних явищ і процесів, які перебувають у постійному русі та прагнуть до стабілізації, але сама стабілізація як рівновага більшості освітніх, соціальних і культурних чинників є одночасно джерелом дестабілізації й змушує освітню систему рухатися та змінюватися.

Педагогічну освіту можна також розглядати як відтворення загальних принципів її самоорганізації, таких як взаємозв'язок елементів у просторово-часовому вимірі, наявність причинно-наслідкових зв'язків між елементами, взаємозв'язок між цілим та окремими складовими, реалізація одного з багатьох варіантів існування освітньої системи, яка охоплює як позитивні, так і негативні педагогічні явища та процеси, має ознаки амбівалентності, тобто породжує й долає їх одночасно.

Так, одномоментність реалізації позитивного й негативного можна спостерігати в тому, що молодше покоління педагогів бажає відтворювати свою траєкторію професійного життя та втілює своє розуміння бути самоорганізованим. Старше покоління стабілізує й зберігає традиції, усталені форми та засоби самоорганізації, що неминуче призводить до суперечностей і порушує стабільність та рівновагу всіх частин педагогічної системи. Суб'єкти освітнього процесу, тобто учні, студенти, курсанти, слухачі тощо, не мають тотожності на рівні розвитку, навчання й виховання з учасниками попереднього освітнього процесу, а отже, структура та взаємозв'язки між елементами можуть спонтанно змінюватися, але педагогічна освіта рухається як єдине ціле під дією природних, культурних і соціальних законів.

Макро- і мікропроцеси, їх локальне представлення на відповідному рівні в педагогічній освіті на сьогодні ще важко продемонструвати успішним математичним описом відповідних моделей. Щоб проаналізувати педагогічну освіту як синергетичну систему, необхідно спочатку виокремити параметри порядку, параметри стану, принцип підпорядкованості та циклічну причинність за Германном Хакеном [1].

Це означає, що в педагогічній освіті необхідно визначити, наприклад, параметри порядку, які мають граничну кількість ступенів свободи. Допускаємо, щоб правильно визначити параметр порядку, необхідно педагогічну освіту розглядати з позицій еволюційних підходів. Одним із таких параметрів порядку є когнітивно-емоційна сфера всіх суб'єктів педагогічної вищої освіти, що має біологічні механізми сприймання зовнішньої інформації з оточення, її перероблення, конструювання та ретранслювання знань для сприймання іншими суб'єктами, що оформлено в категоріях навчання, учіння, пізнання. Інформаційна система свідомості також схильна до змін і саморозвитку під впливом природної активності особистості, емоційної сфери суб'єктів педагогічного процесу, що регулює їхню поведінку. Ще одним параметром порядку педагогічної освіти є соціокультурна взаємодія груп з великим обсягом знань та з рефлексивною метою виживання.

Необхідно осмислити на рівні педагогічної освіти як синергетичної системи дію та прояв принципу циклічної (кругової) причинності, перехід від параметрів порядку до параметрів стану системи й навпаки.

Список використаних джерел

1.Haken H. The Science of Structure: Synergetics. New York : Van Nostrand Reinhold, 1984. 255 p.

Л. М. Хоменко

ЕТАПИ РОЗВИТКУ ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ У АГРАРНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ (ДРУГА ПОЛОВИНА XX ст.)

Іншомовна освіта є важливою складовою підготовки фахівця-аграрія, забезпечуючи йому доступ до сучасних джерел професійної інформації. Для більш ефективної її організації необхідним є вивчення попереднього позитивного досвіду.

Історичні аспекти розвитку іншомовної освіти у навчальних закладах розглядалися у працях О.Балалаєвої, Н.Гончаренко, А.Долапчі, Л.Кравчук, Т.Литньової, В.Майбороди, С.Ніколаєва, В.Плахотник, Г.Рогової, О.Савченко, О.Шендерук та ін.

Метою даного дослідження є здійснення періодизації розвитку іншомовної освіти у аграрних навчальних закладах вищої освіти України протягом другої половини XX ст.

Критерієм періодизації виступає домінуючий на тому чи іншому етапі метод навчання.

На основі визначеного критерію виокремлено такі етапи розвитку іншомовної освіти у аграрних навчальних закладах вищої освіти України:

- перший етап (1950 – 1954 рр.) – граматико-перекладного вивчення іноземної мови. Цей етап пов'язаний із заучуванням граматичних, лексичних та інших розділів мовознавства на основі перекладу текстів. Текстові матеріали не були пов'язані з майбутньою професією і спрямовувалися лише на оволодіння такими компонентами іншомовної освіти, як читання та переклад;
- другий етап (1955 – 1960 рр.) – свідомо-порівняльного вивчення іноземної мови. Передбачав, що навчальний процес мав орієнтуватися не на механічне запам'ятовування студентами правил формотворення слів, а на усвідомлене порівняння ними іншомовної граматики з граматикою рідної мови. Змінювалися і вимоги до текстів. Втілення в життя глобальних планів партійно-державного керівництва СРСР щодо підйому сільського господарства обумовило необхідність ознайомлення із світовим передовим досвідом. Тому у навчальному процесі починають використовуватися неадаптовані тексти професійного спрямування;
- третій етап (1961 – 1990 рр.) – свідомо-практичного вивчення іноземної мови, характеризувався формуванням у студентів навичок безперекладного розуміння текстів та розмовної мови. Така орієнтація навчального процесу була визначена постановою Ради Міністрів СРСР від 25 травня 1961 р. «Про поліпшення вивчення іноземних мов». Вона пов'язувала навчання іноземної мови у ВНЗ виключно з практичною метою – сприяти ознайомленню спеціалістів з досягненнями світової науки і техніки [1];
- четвертий етап (1990-ті рр.) – свідомо-активного вивчення іноземної мови. Його відмінною особливістю є перехід до нового змісту іншомовної освіти, який передбачав не вивчення знань про мову, а оволодіння мовою. В умовах обмеженої кількості аудиторних годин, засобів навчання, нестачі кваліфікованих кадрів, оволодіння мовою велося на основі монологічних та діалогічних прийомів роботи з текстом: переказів, доповідей за прочитаним, бесід, запитань-відповідей.

Запропонована періодизація сприяє кращому усвідомленню сутності та особливостей розвитку іншомовної освіти у аграрних навчальних закладах вищої освіти України у зазначений період.

Список використаних джерел

1.Постановление Совета министров от 25 мая 1961 года «Об улучшении изучения иностранных языков» // Собрание постановлений правительства Союза Советских Социалистических Республик. 1961. № 9. С. 73-74.

Г. А. Черняк

ДІАЛЕКТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНІСТІ І СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Згідно статті 42-ї Закону України «Про освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР) 2017, №38-39, ст.380), академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів і визначених законом правил, якими повинні керуватися учасники освітнього процесу у час навчання, викладання і проведення наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання і / або наукових (творчих) досягнень [3].

Дана вимога Закону становить основу соціальної відповідальності педагогів вузів. По суті, соціальна відповідальність педагога являє інтегративну якість особистості, виступає показником соціальної зрілості кожного викладача і визначає його поведінку на основі усвідомлення соціальних норм і цінностей, їх прийняття, здатності оцінювати наслідки і результати власних дій.

Як відомо, рушійною силою соціальної відповідальності особистості є діяльність, мотивом якої виступає потреба «для інших»: особистість здійснює осмислений вибір дій, її діяльність і поведінка регулюються моральними цінностями, що дозволяють розрізняти добро і зло. Причому діяльність не завершується по досягненню конкретної мети, а проектується далі. Виступаючи постійним мотивом діяльності, дана потреба представляє можливість для поступового переходу відповідальності з зовнішнього рівня на внутрішній: від «відповідальний перед» до «відповідальний за» і далі до їх інтеграції. Діалектика відповідальності як особистісної освіти полягає в тому, що в відповідальну поведінку потреба одночасно поступово трансформується в особистісну цінність, сприяє духовному розвитку особистості і формуванню у неї соціально значимої якості – соціальної відповідальності [2].

Сучасна наука виділяє і домінантні якості особистості викладача, відсутність яких тягне за собою неможливість ефективної та результативної педагогічної діяльності.

Серед них можна виділити наступні: соціальна активність, цілеспрямованість, врівноваженість, здатність не губитися в екстремальних ситуаціях, чарівність, чесність, справедливість, сучасність, гуманність, ерудиція, педагогічний такт, толерантність, любов до людей, оптимізм та ін.

Таким чином, діалектика відповідальності як особистісної освіти полягає в тому, що у відповідальну поведінку одночасно потреба поступово трансформується в особистісну цінність, сприяючи духовному розвитку особистості і формуванню у неї соціально значимої якості - соціальної відповідальності.

Соціологічні дослідження соціальної відповідальності як особистісної цінності свідчить про те, що кожен педагог, беручи на себе відповідальність за навчання і виховання студентства, разом з тим, бере її і за самого себе, свою професійну підготовку, своє право бути педагогом.

Особливу цінність представляють для нас знання набору професійно-особистісних якостей педагогів, які особливо контактні зі студентами. Це - куратори. Слід зазначити, що дані якості теоретичного ідеалу багато в чому збігаються з результатами опитування вимог до особистості педагога-куратора студентів ОНАХТ (матеріал лабораторії конкретно-соціологічних досліджень кафедри соціології, філософії та права ім. В.Г. Злотко Одеської національної академії харчових технологій).

Спираючись на думки 380 студентів, ми з'ясували, що для студентів важливі такі якості особистості педагога - куратора, як справедливість - 82%, чесність - 75,5%, доброта - 62,5%, чуйність - 59%, вимогливість - 49,5 %, відповідальність -

48,3%, розуміння - 43,5%, сучасність - 40%, почуття гумору - 38,5%, простота в спілкуванні - 21%, вміння захопити - 18,5%, тактовність -12%, товариськість -11,5%, об'єктивність - 11%, дбайливість і довіра -10,5% [1].

Таким чином можна стверджувати, що найважливішими якостями особистості педагога та куратора, з точки зору студентів, є такі як справедливість, відповідальність, чесність, сучасність, гуманність і ін. Важливо, що останні соціологічні дослідження показують як змінився вектор ціннісних орієнтацій сучасного студентства. Разом з тим, необхідно відзначити виявлені негативні якості педагога, які не призводять до позитивного результату в навчанні і вихованні студентів: упередженість, неврівноваженість, зарозумілість, неорганізованість, забудькуватість, незібраність і ін. Слід зробити особливий акцент на професійні протипоказання. До них належать такі: наявність шкідливих звичок, моральна неохайність, грубість, безпринципність, некомпетентність в питаннях виховання і викладання, безвідповідальність і т.д. А найважливішим в структурі соціальної відповідальності є педагогічна культура викладача, яку можна розглядати як динамічну систему педагогічних цінностей, способів діяльності і професійної поведінки викладача, це той рівень освіченості, за допомогою якого ефективно передаються професійні знання, і що лежить в основі академічної доброчесності.

Список використаних джерел

1.Ангелов Г.В., Соловей А.А., Черняк Г.А., Академічна доброчесність та соціальна відповідальність педагогів ВНЗ і коледжів за якість навчання і виховання студентів//49-а науково-методична конференція викладачів ОНАХТ «Забезпечення якості вищої освіти» 11-13 квітня 2018 р. Одеса: Одеська національна академія харчових технологій. – 2018. – С 107-110. 2.Ангелов Г.В., Черняк Г.А., Психологічні аспекти менеджерського потенціалу студентів технічного ВНЗ. Економіка харчової промисловості – 2016. –№8, випуск 3/2016 – С.67-72. 3.Закон України «Про освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2017. – №38-39. – С.380.

Л. А. Шкор

ПЕДАГОГИКА В ПОИСКЕ НОВЫХ ТЕМ: ИСТОРИЯ НЕИНСТИТУАЛИЗИРОВАННОЙ ПРАКТИКИ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В современных научных исследованиях возникло новое проблемное поле, связанное с процессами переосмысления значимости неформальных практик художественного образования на динамику культурно-исторических процессов развития общества. Историко-теоретическая реконструкция неинституализированных практик художественного образования в европейской культуре способствует актуализации исследований в области культурологии, философии, психологии, социологии, педагогики, с одной стороны, а с другой – отражает тенденции разрушения стереотипов восприятия истории педагогики как данности.

Неинституализированные практики художественного образования непосредственно связаны с гендерным аспектом, в описаниях творческой активности женщин в XIV – XIX вв. подчеркивается их замкнутость в домашнем пространстве [1]. Историографический материал свидетельствует о том, что женщины создавали живописные или музыкальные произведения, находясь в жестко регламентированных границах религиозных, культурных, социальных условностей. Неиституализированные практики художественного образования реализовывались в пространстве повседневности, в строгой зависимости от объективно сложившихся исторических и социокультурных реалий, характерных для Ренессанса, Просвещения или романтизма. Социолог Н. Элиас отмечал, что «двери обычной школы открылись для девочек только в XVIII в., или даже в начале XIX в.» [3, с. 369]. Изменения университетских уставов,

разрешающие допуск женщин в учебную аудиторию в качестве вольнослушательниц, началось только с 1860-х годов (Геттингенский университет, Санкт-Петербургская академия художеств). До этого времени художественное образование женщин локализовалось в рамках семейного образования творческих династий (Джентиллески, Тинторетто, Ангуишола, Фрагонар, Куперен, Моцарт и т.д.).

Несмотря на множество ограничений, только придерживаясь которых женщины могли приобщаться к художественному образованию и создавать свои произведения живописи или музыки, их творчество органично взаимосвязано с историей развития европейского искусства в целом. В XIV – XIX вв. неинституализированные практики художественного образования, особенно организованные женщинами, назывались «дамскими занятиями» (XV–XVI вв.), «художественным забавами» (XVI–XVII вв.),, музыкально-литературными салонами (XVIII в.), однако их социокультурное значение заключалось в выстраивании устойчивых внутрисословных и межсословных коммуникаций, направленных на устойчивое развитие общественных отношений упомянутого периода. Отметим, что творческие устремления женщин ограничивались домашним пространством, и обязательно характеризовались приобщением детей к творческой деятельности [2]. В XIX веке значение неформальных практик художественного образования в контексте общественной жизни оказалось столь значимым, что Ю.М. Лотман уже констатировал «переход культуры в руки женщин» как свершившийся факт в XIX века [2]. К этому периоду неинституализированные практики художественного образования непосредственно связывались с педагогикой, так как доминирующая роль художественного творчества для процессов самопознания и саморазвития личности в принципе не подвергалась сомнению (особенно в эстетике романтизма).

В европейской художественной культуре XX века вопросы художественного образования были связаны с подготовкой педагогических кадров в целом; педагогика оказалась тесно связанной с системой наук о человеке. Специфическим отличием институализированной практики художественного образования являлось и является личностно-ориентированных подход, характерный именно для системы дополнительного образования. В ней наиболее востребованы занятия эстетической направленности (музицирование, рисование, театральные кружки и т.д.), которые связаны с практическим выражением творческих потребностей личности, удовлетворением ее экзистенциальных потребностей.

Современная практика неинституализированного художественного образования, наиболее ярко выраженная в виртуальном пространстве (ютуб-каналы) связана с формированием среды, отвечающей потребностям свободной творческой рефлексии, которая преобразует личный творческий опыт в его конкретное выражение. Неинституализированные практики художественного образования направлены на поддержание самоценности творческой деятельности человека, способом рефлексии и последующей адаптации личности к социальным изменениям (смена работы, добавление социальных ролей и т.д.). Этим объясняется возрастающая актуальность педагогической антропологии, направленной на поиск современных способов ненасильственного преобразования личности.

Список использованных источников

1. Арьес, Ф. Ребенок и семейная жизнь при старом порядке / Ф. Арьес; пер. с фр. Я. Ю. Старцева. – Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 1999. – 144 с. 2. Лотман, Ю. М. Беседы о русской культуре: быт и традиции рус. дворянства (XVIII – начало XIX в.) / Ю. М. Лотман. – СПб.: Искусство. СПб., 1994. – 415 с. 3.Элиас, Н. Придворное общество: исследования по социологии короля и придворной аристократии / Н. Элиас; пер. с нем. А. П. Кухтенкова [и др.]. – М.: Языки славянской культуры, 2002. – 368 с.

М. В. Домнічев, О. В. Нестеренко, О. Ю. Близнюкова, Я. В. Маленко

ВИКОРИСТАННЯ ДАНИХ СУПУТНИКОВОГО МОНІТОРИНГУ ДЛЯ КОНТРОЛЮ СТАНУ ПОВЕРХОНЬ ХВОСТОСХОВИЩ

Проблема забруднення повітряного басейну пилом в умовах Кривбасу та шляхи її вирішення. Використання спеціальних засобів моніторингу поширення пилових часток. Шляхи поліпшення екологічної ситуації на підприємстві.

Понад 70 % видобутої залізорудної сировини у Кривбасі переробляється на п'яти гірничо-збагачувальних комбінатах (далі ГЗК). Відходи збагачення складуються до хвостосховищ, які займають більше 4700 га. Більшість хвостосховищ регіону на сьогодні є діючими [1]. Після намиву, карти у зонах випуску хвостової пульпи на хвостосховищах утворюються сухі ділянки. Хвости на ділянках укосів швидко віддають вологу, висихають і при швидкостях вітру понад 3 м/с, піддаючись вітровій ерозії, стають джерелами винесення пилу. Середня швидкість вітру за рік становить 5,0 м/сек. Сильні вітри (зі швидкістю понад 15 м/сек.) відмічаються в середньому 29 днів на рік [2].

Намив діючих хвостосховищ Кривбасу вже досягає висоти понад 100 м. Це сприяє вітровій ерозії з їхньої поверхні, а відповідно і поширенню негативного впливу пилу як на екологічну ситуацію в районі так і на стан здоров'я працівників підприємств та прилеглих житлових масивів. Переважна більшість хвостів за своїм фракційним складом належить до ерозійно-небезпечного пилу, до 90 % якого становлять частинки діаметром менше 50 мкм[3]. При тривалому впливі пил сприяє розвитку таких професійних захворювань як пиловий бронхіт, силікоз тощо. Лише на обслуговуванні хвостосховищ ГЗК Кривбасу щоденно задіяно понад 300 осіб персоналу. За період 2003–2006 рр. у постійного персоналу було зареєстровано 72 випадки професійних захворювань дихальних шляхів[3].

Для ефективної боротьби зі шкідливим впливом пилу та закріплення пилячих поверхонь, необхідно не лише визначити переваги і недоліки запропонованих технічних рішень, а і також використовувати їх з урахуванням напрямку поширення пилових хмар. В цьому нам можуть допомогти як стаціонарні пости контролю якості повітря, розташовані з урахуванням рози вітрів так і супутникові знімки виконані і оброблені з використанням спеціальних програм. Як приклад можна розглянути діяльність представника Громадської спілки «Екологічна рада Криворіжжя» Євгена Василенко [4].

Отже, використання спеціальних програм в поєднанні з супутниковими фото, дозволяє визначати основні шляхи поширення пилу від джерел забруднення повітря на прилеглі території. Також це дозволить визначати конкретні ділянки хвостосховища, з яких відбувається винос пилу. Це в свою чергу, дозволить вибирати оптимальні технічні і організаційні методи боротьби з забрудненням повітря – від влаштування завіс і висадки багаторічної рослинності (дерева і кущі) для зменшення вітрового навантаження на потенційно ерозійно небезпечні поверхні і до вибору спеціальних засобів обробки таких поверхонь. В разі використання методики обробки сухих поверхонь спеціальними розчинами, на нашу думку, це дозволить дещо скоротити час обробки і витрати матеріалів. Цікавою є ідея використання безпілотних апаратів для оперативного контролю стану поверхні хвостосховища, але практичні рекомендації в цьому напрямку будуть предметом наших подальших досліджень.

Висновки. 1.Винос пилу з сухих поверхонь діючих хвостосховищ – актуальна і серйозна проблема для нашого регіону.2.Використання супутникового моніторингу, дозволить оперативно визначати шляхи і межі поширення пилових часток з по-

вітряними потоками.3.Розробка працюючої моделі комбінованого моніторингу забруднення атмосферного повітря – завдання подальших досліджень.

Список використаних джерел

1.Бересневич П.В. Охрана окружающей среды при эксплуатации хвостохранилищ / П.В. Бересневич, Н.Г. Кузьменко, Н.Г. Неженцева. – М.: Недра, 1993. – 128 с. 2.Офіційний сайт Криворізької міської ради та її виконавчого комітету. Географічне положення міста Кривого Рогу [Електронне джерело] https://kr.gov.ua/pro_misto_kriviy_rig/geografichne_roztashuvannya. 3.Домнічев М.В. Розробка технології знепилювання хвостосховищ гірничо-збагачувальних комбінатів Кривбасу /Домнічев М.В. / Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук – Криворізький технічний ун-т.- Кривий Ріг, 2010. 129 с. 4.Євген Василенко. Особиста сторінка в соціальній мережі Фейсбук. [Електронне джерело] https://www.facebook.com/evgen.vasilenko/posts/2136656759760332.

О. І. Васильченко

ГЕНДЕРНА ОСВІТА СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ ЯК НАВЧАЛЬНИЙ ДОСВІД

Глобалізація суспільства, трансформаційні процеси, які відбуваються в різних сферах життєдіяльності людини, а також вимоги до нового типу сучасного фахівця, який здатний не тільки вирішувати поставленні завдання, але й працювати в команді, знаходити взаєморозуміння у міжособистісних стосунках під час конфліктних ситуацій виходячи зі спільних інтересів. Разом з тим сучасна концепція вищої освіти, виховання – це її інноваційний розвиток, створення умов для самоствердження і самореалізації майбутніх фахівців.

Отже, питання щодо засвоєння студентами університету навичок гендерно-чутливого спілкування, уникнення гендерних упереджень та стереотипів, тобто імплементації гендерної освіти у систему вищої школи, залишається, на нашу думку, одним з актуальних у професійній підготовці майбутніх спеціалістів.

В літературі з проблем соціалізації молоді (І. Кон, А. Мудрик, Л. Штильова та ін.) формулюється теза, що недооцінка гендерного аспекту в системі освіти може призвести до недостатньої якості сучасної освіти через відсутність гендерного компоненту в її змісті. Гендерна освіта через розповсюдження гендерних знань, цінностей, норм поведінки щодо необхідності дотримання партнерських взаємовідносин у будь-якій сфері життя людини сприятиме, на нашу думку, формуванню уявлень студентів щодо існування гендерної нерівності в суспільстві, та необхідності уникати гендерних упереджень та стереотипів під час взаємовідносин не тільки у майбутній професійній сфері, але й в особистому житті, тобто відбувається процес формування партнерських взаємовідносин у суспільстві.

З метою вирішення поставленого завдання, нами було визначено головні шляхи запровадження гендерної освіти в університеті: 1) гендерний компонент у зміст навчального матеріалу; 2) навички гендерно-чутливого спілкування; 3) науково-дослідна робота студентів; 4) участь студентів у поза аудиторних, громадських заходах.

В цьому контексті найбільш сприятливими умовами для запровадження гендерної освіти виявилися студенти напрямів «соціальна педагогіка», «соціальна робота», адже саме під час професійної підготовки студентів цих напрямів відбувається поєднання активної участі студентів у поза аудиторній діяльності (практика) та навчальній діяльності. Гендерний компонент ми запроваджуємо через зміст навчальної дисципліни. Так, на заняттях з іноземної мови студентам пропонується реферування оригінальних текстів з їх наступним обговоренням. Знання іноземної мови допомагають студентам безпосередньо дізнаватися з іншомовних оригінальних джерел про процеси, що відбуваються в світі, надається можливість порівняти

проблемні ситуації, з якими стикаються чоловіки і жінки, дівчата і юнаки закордоном і в нашій країні, а також обговорити шляхи їх вирішення. Особливий наголос під час обговорення робиться на виявленні гендерних стереотипів та упереджень щодо ролі чоловіка і жінки в культурі суспільства. Серед проблемних обговорень піднімаються питання щодо домашнього насильства, торгівлі людьми, розподілення ролей в родині тощо.

Під час дискусій студенти часто поділяються на групи, пари і намагаються дотримуватися таких правил, як наприклад, не перебивати співрозмовника, залучати всіх учасників групи до висловлення своєї точки зору і поважати її навіть якщо її не поділяєш. Таким чином, під час професійної підготовки студенти опановують гендерні знання, розвивають власний творчий потенціал та отримують той навчальний досвід, який сприятиме реалізації їхніх особистісних та професійних інтересів і життєвих планів.

Н. С. Ібрагімова, Є. Г. Бразуль-Брушковський

ТРАНСҐРЕСІЯ ҐЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ В ОСВІТІ

Сьогодні активно обговорюється проблема ґендерного підходу в освіті. Однією з причин такого інтересу до цього питання є те, що життєві моделі юних і молодих людей сьогодні далеко не завжди відповідають прийнятим традиційним нормам, вкоріненим у суспільстві. Перш за все, це стосується існуючих уявлень про типово «чоловічі» і типово «жіночі» види поведінки, життєві стратегії, ціннісні орієнтації. Очевидно, що в самому суспільстві відбуваються процеси, що призводять до більшого розмаїття, варіативності життєвих моделей в умовах все більш складного і плюралістичного соціуму. Зрозуміло, що в цій ситуації не можуть залишатися тими самими й поведінкові моделі, а їх дослідникам стає все важче кваліфікувати їх як типово «жіночі» і типово «чоловічі». Вивчення цих проблем здійснюється міждисциплінарними напрямками науки, які отримали назву ґендерної теорії та квір-досліджень.

Саме поняття «ґендер», як відомо, означає сукупність соціальних норм, які суспільство накидає людям в залежності від їхньої біологічної статі. Поняття «ґендер» використовується в сучасній науці для того, щоб показати відмінність біологічних характеристик індивіда від соціальних і психологічних. Простіше кажучи, ґендер – це соціально-психологічна «стать» людини, яка, до того ж, не обов'язково збігається з її біологічною статтю.

Слід зазначити, що поняття ґендерного *підходу* в освіті не є тотожнім поняттю ґендерної *освіти*. У той час як остання – це освітня практика, скерована на усвідомлення, артикуляцію та, за необхідності, подолання ґендерних норм суспільства, якщо вони виявляються репресивними та дискримінаційними [2; 3], перший являє собою, передусім, сукупність прийомів навчання і виховання, які спрямовані на те, щоб допомогти дітям соціалізуватися з урахуванням їхнього ґендеру, але при цьому відчувати себе в освітньому закладі комфортно незалежно від їх власної ґендерної ідентичності.

Шкільний досвід повинен допомогти освоювати ті закони, за якими живе дорослий світ. Головна мета освіти – створення таких умов для розвитку дитини, які можуть стати в нагоді на кожному віковому етапі і сформують здатності до подальшого саморозвитку. Перед учителем, безумовно, ставиться непросте завдання навчання і виховання *конкретної* дитини. Вчитель/ка повинні розуміти своєрідність і індивідуальність учня незалежно від статі, але при цьому усвідомлювати відмінності світоглядів, пов’язані не тільки з релігійними або етнічними факторами.

Однак проблема ускладнюються тим, що сьогодні відбувається своєрідна *тран-*

сґресія поняття ґендеру. Ще десятиліття тому більшість досліджень цього проблемного поля погоджувалися у тому, що ґендер виражають всі люди – як жінки, так і чоловіки. У цьому сенсі, людини «поза ґендером» бути не може, оскільки, жиючи у ґендерно стратифікованому суспільстві, свідомість кожної людини кшталтується в залежності від того, яким є її ґендерний маркер (акушерська стать), на ґрунті чого суспільне оточення починає певним чином сприймати і ставитися до людини.

Явище *трансґендерності* суттєво змінює наше уявлення про ґендер, яке вже стало нібито класичним. Виявляється, ґендерна ідентичність людини може не співпадати з її біологічною статтю, що отримало назву ґендерної неконформності. Це, у свою чергу, змушує до перегляду засадничих уявлень про природу ґендеру. Якщо це – виключно соціальне явище, то жодної неконформності бути не може, оскільки ґендерні стереотипи та ідентичність «вбудовуються» у психіку людини ще до того, як вона стає усвідомленою істотою. Ще більшої напруги додають т.зв. небінарні ідентичності – тобто особи, які визначають себе поза межами подвійності ґендеру – або лише фемінінного, або лише маскулінного, – використовуючи такі поняття, як аґендер, панґендер, ґендерфлюїд і т.ін. Однак сьогодні ці розмаїті ідентичності не є предметом розмірковувань лише чисто теоретичних: все частіше педагоги у своїй діяльності мають справу з учнями, чия ґендерна ідентичність не вкладається у бінарні рамки. І тому навчальні курси і допоміжні матеріали, створювані впродовж останнього десятиліття з метою фасилітації розв'язання ґендерних стосунків в освітньому і ширшому соціальному середовищі сьогодні підлягають суттєвому перегляду: все більшого поширення набирає ідея про те, що ґендер має вільно обиратися людиною, так само, як обираються нею й інші важливі особистісні кшталти [1].

У цьому контексті постає розуміння важливості (транс)ґендерної освіти вчителів: вони є тими, хто бере участь у вихованні та соціалізації молодих людей і тому можуть мати великий вплив на учнів у формуванні їх уявлень про ґендерні ідентичності і взаємовідносини людей в суспільстві у їх поліґендерніому розмаїтті.

Список використаних джерел

1. Бразуль-Брушковский Е.Г. К небинарной концепции «я» и культуры. Towards the Non-Binary Concept of Self and Culture // Гигиена культуры: современные повседневные практики и риски: коллект. монография / Отв. ред. Т.Н.Юдина, Д.К.Танатова. – М.: Издательство РГСУ, 2018. – С.11-22. 2. Ґендерна рівність в освіті. Посібник для тренерів / Маргарита Янкаускайте, Наталія Кургановська. – Запоріжжя: Друкарський світ, 2011. – 80 с. 3.«Ми різні – ми рівні». Основи культури ґендерної рівності: Навч. пос. Для учнів 9 – 12 класів загальноосвітніх навчальних закладів / За ред. О. Семиколєнової – К.: «К.І.С.», 2007. – 176 с.

В. М. Крученова

ГЕНДЕРНА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ПРОЦЕСІВ

Серед багатьох проблем сучасності, таких як: демографічна, екологічна, науки та освіти, культури та відносин, соціально- економічна, політична - чи не найбільше значення має втрата людиною цілеорієнтованості, тобто сенсу життя. Чому? Тому що традиційне трактування призначення людини не підкріплене знаннями про природні закони розвитку всіх систем у Всесвіті, якою є й людина.

Відсутність причинно-системного погляду на життя, глибинного розуміння суті призначення людини, нехтування науковими технологіями моделювання власного майбутнього заводить багатьох землян у глухий кут. Про це є й притча: «Одна жінка скаржилася Майстру на свою долю. – Ти сама за неї відповідаєш, - сказав Учитель. – Але невже я відповідаю за те, що народилася жінкою? – Бути Жінкою - це не доля. Це твоє Призначення. А твоя доля залежить від того, як ти нею розпорядишся. Те ж саме можна сказати й про чоловіка...»

Так, у кожного є своє призначення. На жаль, сьогодні загальноосвітня школа не дає своїм випускникам чіткого розуміння того, в чому полягає призначення чоловіка й жінки, у чому їх особливості. Однак історія, світова культура та інші види мистецтва, в яких показано образи ідеальних чоловіків та жінок різних епох та часів, є хорошим підґрунтям для формування цього розуміння. Шкільний курс світової літератури дає багато можливостей для роботи в цьому напрямку. Саме тому й убачаю своїм першочерговим завданням підготовку на уроках зарубіжної літератури дівчаток та хлопчиків до виконання своєї ролі в житті.

Вивчаючи твори світової літератури, розмірковуємо над значенням таких понять, як «чоловік», «жінка». Наприклад, розглядаючи твір Джованні Бокаччо «Декамерон» (новелу дев'яту, день дев'ятий) на уроці у 8 класі, звертаю увагу учнів на те, як Бокаччо просто і зрозуміло пояснює відмінні ролі чоловіка та жінки:»Як подивитись на весь світовий лад та поміркувати розсудливо, то зразу побачимо, що всі, які не є, жінки і по природі, і по звичаю, й по закону мусять підлягати чоловікам і коритись їм у всьому; тим-то кожна жінка, що хоче жити з чоловіком тихо, мирно й безклопітно, повинна бути смирною, терплячою й слухняною і, крім того, розуміється, честивою, що є найдорожчим і найціннішим скарбом усякої мудрої жінки. Коли так навчають нас закони, що скрізь і всюди дбають про загальне добро, коли так велять нам звичаї і, як то кажуть, обичаї, котрі мають над нами велику силу і владу, то ще виразніше вимагає того сама природа, яка дала нам тіло ніжне й тендітне, душу боязку й несміливу, наділила нас слабкими тілесними силами, любим голосом і лагідними рухами - все те свідчить ясно і явно, що ми потребуємо чийогось керівництва. А хто потребує, щоб ним керували і опікувались, той мусить неминуче бути слухняним, покірливим і шанобливим супроти свого володаря. А хто ж наші володарі й господарі, як не чоловіки? Отже, всі ми повинні коритись чоловікам і велико їх шанувати; котра сього не робить, та, на мою думку, заслуговує не лише суворої догани, а й немилосердної кари.»

Під час зворотнього зв'язку з учнями я з'ясувала, що вони й не замислювалися над тим, що є особливості в призначенні чоловіка й жінки. Саме тут і було доречним заповнити їх прогалини й розповісти, що чоловік – це втілення духу, що несе ідею, програму, нову мету, він дослідник, першовідкривач, так, як Ясон,Одіссей, Спартак, Коперник, Колумб, Гагарін...Це лише короткий список тих, хто був генератором ідей, не боявся відкривате нове, невідоме! Чоловік повинен бути лідером, згуртовувати навколо себе однодумців і сміливо відкривати нове - в цьому його суть!

А покликання жінки – прийняти програму чоловіка й допомогти втілити її в життя. Її інтуїція, чутливість, всеприйняття, терплячість, ніжність допомагають побудувати відносини з навколишнім світом. Жінка не дасть чоловікові втратити віру в себе, розчаруватися й занепасти духом, бо вона його Муза, натхненниця. Вона підтримує чоловіка, мотивує, спонукає до дій, створює сприятливу атмосферу. В історії це Пенелопа, Беатриче, Роксолана... Так завжди чоловік і жінка в єдності, уособлюючи цілісність світу, доповнюють одне одного, спільно творячи новий досконалий світ задля наближення майбутнього!

У 10-11 класах, аналізуючи твори, концентрую увагу на рисах характеру, поведінці чоловіка та жінки. Вважаю, що твір Г.Ібсена «Ляльковий дім» – яскравий приклад порушенння питання про вміння будувати сімейні стосунки, про проблеми сім'ї. Читаю діалог чоловіка і дружини, які вперше за 8 років подружнього життя сіли за стіл перемовин, під час яких прийшли до висновку, що «взагалі ніколи не починали серйозної розмови, не бралися разом обміркувати щось серйозне.». Під час мого читання учні виписують ключові фрази для подальшого аналізу свого бачення стосунків у сім'ї. Урок завершуємо прогнозуванням ситуації успіху. Діти трансформують ситуацію у позитив. Дивлюся в очі своїх вихованців і вірю, що саме

вони побудують свої нові сім'ї на засадах любові, поваги, довіри. Сім'я- це маленький колектив, у якому всі його члени допомагають одне одному виконати своє призначення – стати реалізованою й успішною, а значить, щасливою особистістю.

Впроваджуючи свій проект життя «Сім'я як перша сходинка для розкриття призначення кожної людини. Підготовка молоді до утворення нового сімейного союзу», я вважаю, що посіяла добрі зерна у благодатний ґрунт. Сподіваюся на позитивний результат! Я впевнена, що мої учні побудують свої сім'ї з усвідомленням відповідальності за високе природне призначення чоловіка чи жінки! Переконана, найголовніше не лише формувати в підлітків і молоді правильне уявлення про взаємини статей, засновані на системі загальнолюдських і національних моральних цінностей, а навчати того, щоб ці стосунки базувалися на засадах природних законів, відповідали Духу нової епохи – Образу відносин Майбутнього. І це майбутнє повинно бути у них спільним! Адже справжнє щастя – усвідомлювати себе частиною цілого!

Ш. Ш. Хамзина, Т. Ж. Шакенова

ГЕНДЕРНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В СОВРЕМЕННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПРОЦЕССАХ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Образование в Республике Казахстан, выступая одним из базовых институтов социализации, играет ключевую роль в развитии и реализации основного принципа современного демократического общества – соблюдения прав и свобод каждого человека не зависимо от его социальных характеристик, исторически являющихся факторами стратификации. К таким характеристикам относятся: раса, национальность, религиозная принадлежность, класс, возраст, гендер. Вопросы последней рассматриваются в качестве критерия препятствий и возможностей свободного развития личности и изучаются в рамках гендерного образования [1,с.17-20].

Гендерное образование – является инструментом формирования способностей к интеллектуальным и социальным инновациям, ориентированным на создание объективной картины мира, а также воспитание адекватной оценки различий между людьми и равенства между собой. С обретением независимости в нашем государстве целенаправленно и последовательно шел процесс политической модернизации общества. Сегодня наше государство присоединилось к 30 международным договорам, в том числе к Конвенции ООН «О ликвидации всех форм дискриминации в отношении женщин». Возрастает роль формирования женщин в любой области науки и профессии как особой формы человеческого потенциала. Однако все же в образовательных учреждениях существует разделение образования на «мужское» и «женское». К мужскому относят физику, химию, математику, информатику. В число «женских» относят общественные и гуманитарные науки. Так, к примеру, С. Съеберг анализировала учебные пособия и учебники, и сделала выводы о том, что прослеживается динамика по полоролевой ориентации. Труды женщин-ученых практически не были отмечены, даже если они были известны в научном обществе.

Исследования ученых показывают, что женщины, как и мужчины, могут хорошо справляться с различной техникой и оборудованием. Например, шведские ученые провели исследования среди мужчин и женщин, которые выбрали себе специальности не соответствующие их полоролевой ориентации. Исследованию подлежали мужчины и женщины - технологи. Тесты на интеллект среди мужчин и женщин показали, что не наблюдается никакой разницы между ними. Учитывая при

этом, что женщины-технологи в детстве, как и все девочки, играли в куклы, а мужчины в играли в машинки. Женщины справлялись с заданиями, так же как и мужчины. Соответственно, не существуют никаких причин для дискриминации женщин в работе с техническим оборудованием [2, с. 27].

Рассматривая половозрастную периодизацию детей с рождения до семи лет, можно сказать, что девочки в отличие от мальчиков опережают их в интеллектуальном развитии. Но, с возрастом эти различия между мужчинами и женщинами сглаживаются. Однако, не смотря на гендерные равенства женщины редко выбирают технические специальности. Это связано, скорее всего, с различными факторами, такими как: социальные, культурные и др., что является не полностью изученным на сегодняшний день. Школа – оказывает большое влияние на развитие учащихся. Школа является отражением и результатом гендерной диспропорции в социуме. Современные исследования показывают, что учителя в школе по-разному относятся к мальчикам и девочкам. Например, учителя физики проводя наглядный эксперимент или какой-либо опыт, чаще предпочтение отдают мальчикам, нежели девочкам. А учителя филологи поручают задания чаще всего девочкам. По их мнению девочки напишут сообщение, реферат лучше, чем мальчики. Со стороны учителей информатики, физики, математики мальчики получают больше внимания, чем девочки. Соответственно приведенные факты подтверждают активное участие учителей в развитии гендерного неравенства среди учащихся. Для того чтобы в школах данный факт не наблюдался, учителя должны быть компетентными в вопросах гендерного образования. Учителям очень важно знать личностное развитие мальчиков и девочек, гендерные стереотипы разных полов и др. Девочки и мальчики в одинаковой степени учителем должны оцениваться и поощряться [3, с. 20].

Следовательно, исходя из вышеизложенного, можно сказать, что гендерная компетенция учителя предполагает не только знание о гендерном равенстве, но и конкретных целенаправленных действий, которое обеспечит общий принцип прав и возможностей учащихся. Под данным принципом подразумевается не только равенство обоих полов, но и идея объективности, что даст учащимся оценить свои возможности и способности не зависимо от их половой принадлежности.

Список использованных источников

1.Смирнова А.В. Гендерная социализация в общеобразовательной школе / А.В. Смирнова. Дис … канд. соц. Наук. – Н. Новгород, 2005. 2.Гендерный подход в школьной педагогике: теория и практика / под ред. Л.В. Штылевой. В 2 ч. – Мурманск, 2001. 3.Турутина Е.С. Гендерное образование как фактор совершенствования качества подготовки учителя. Материалы Всеросийской научно-методической конференции 19-21 февраля 2004 года. Том 1. – Томск: 2004. – С. 75-80.

С. Є. Мукомел, О. В. Іщук

ОСОБЛИВОСТІ УСВІДОМЛЕННЯ ТА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕННЯ РОЗКРИТИ СВОЮ СЕКСУАЛЬНУ ОРІЄНТАЦІЮ ЛГБТІ-ПІДЛІТКАМИ

За даними неофіційного опитування 2018 року серед мешканців США, Європи та Канади було виявлено, що від 3 до 7% опитуваних належать до представників ЛГБТІ-спільноти (тернім ЛГБТІ – це абревіатура, що означає спільноту лесбійок, геїв, бісексуалів, трансгендерних людей та інтерсексів, які об’єдналися через подібні проблеми, що виникають у них у суспільстві) [1 с. 20]. За даними 2009 року польського науковця Р. Бєдроня такі люди становлять від 4 до 10% від загального населення кожної країни. [1 с. 22]. На такі розбіжності в цифрах, на нашу думку,

вплинула не зміна чисельності геїв, лесбійок і трансгендерних людей за 9 років, а лише делікатність теми, через яку люди відверто не говорять про свою орієнтацію. В таких консервативних країнах як Польща чи Саудівська Аравія, як стверджує вчений, відсоток гомосексуальних осіб не відрізняється від показників таких толерантних країн як Голландія чи Франція. Тому дана тема є актуальною для всіх країн світу. Актуальність нашої роботи полягає в проведенні дослідження, дані якого можна використовувати при консультуванні чи роботі з усвідомленням і розкриттям своєї сексуальної орієнтації підлітками.

Питанням дослідження сексуальності та сексуальної орієнтації займалися: М.Белькіт, Г.Кочарян, Є.Кощенко, а праці Г.Келлі є фундаментом сучасних знань про сексуальність. Свої роботи дослідженню гомосексуальності присвятили І.Задгер , Ф.М.Мондімор та інші. Навіть З. Фрейд приділив певне місце в своїх роботах з психоаналізу цій темі. Але не всі вони є цілком одностайними, часом погляди вчених відрізняються, наприклад, зоолог Д. Морріс в своїй книзі «Гола мавпа» намагається спростувати факт того, що гомосексуальність це норма для людини, спираючись на спостереження про тварин, стверджуючи, що людина лише один з біологічних видів. Тому праці дослідників цієї теми є важливими для нас, але в своїй роботі ми спиралися на сучасні дослідження з науковим обґрунтуванням, адже літератури з теми ЛГБТІ багато, Проте вона не завжди є якісною, часто упереджена і іноді її зміст не відповідає дійсності, вона може бути дискримінаційною для гомосексуалів.

Процес прийняття власної сексуальної орієнтації є надзвичайно важливим у житті будь-якої людини. Люди з гетеросексуальною орієнтацією проходять цей період свого життя без особливих труднощів, адже таких людей більшість і до них не виникає ніяких упереджень в суспільстві. Представники ЛГБТІ-спільноти мають труднощі з самовизначенням, адже вони відрізняються від більшості, від своїх ровесників, батьків і знайомих. Ми пропонуємо розглянути прийняття сексуальної орієнтації на прикладі гомосексуальності [4 с. 10] за класифікацією психологині, сексологині Вів'єн Касс. Вона поділяє цей період на 6 стадій:

1. Стадія – сумніви. На цій стадії формування сексуальної ідентичності людина починає усвідомлювати, що інформація про гомосексуальну орієнтацію в якомусь сенсі має відношення до її власних реакцій. У період невпевненості і сумнівів особа може докладати зусиль для того, щоб уникнути сексуальної активності по відношенню до осіб тієї ж статі, незважаючи на стійкі фантазії і мрії про це.

2. Стадія – порівняння. На цій стадії формування сексуальної ідентичності людина починає відчувати свою відмінність від інших членів сім'ї та однолітків. Таким чином індивід складає більш повне уявлення про те, що значить бути геєм чи лесбійкою. Чи не кожна людина виховується з розрахунком на гетеросексуальну поведінку. В процесі розвитку гомосексуальної ідентичності людині доводиться поступово відмовлятися від гетеросексуальних патернів поведінки, в результаті чого може виникнути відчуття неприкаяності і розгубленості. Багато людей перетворюють власну невпевненість у внутрішню гомофобію, тобто несприйняття своєї сексуальної орієнтації, наприклад, через відчуття провини, сорому, заперечення власної гомосексуальності, агресії спрямованої на інших або на себе.

3. Стадія - терпимість. Змирившись зі своєю гомосексуальною орієнтацією та усвідомлюючи свої сексуальні, соціальні та емоційні потреби, пов'язані з цією орієнтацією, індивід починає більш терпимо ставитись до своїх вподобань і звикає до них. Як правило, на цьому етапі людина знайомиться з іншими геями і лесбійками, завдяки яким отримує емоційну підтримку. На цій стадії проблеми виникають, як правило, у людей сором'язливих, некомунікабельних Якщо переживання людини є негативними, то розвиток процесу формування гомосексуальної ідентичності може припинитися.

Якщо людина відчуває себе досить впевнено і в цілому оцінює позитивно свої переживання, то в кінцевому рахунку вона настільки звикає до своєї ідентичності, що отримує можливість спокійно констатувати: «Я – гей» або «Я – лесбіянка».

4. Стадія - внутрішнє прийняття своєї сексуальності. На цьому етапі терпиме ставлення до своєї ідентичності як гея змінюється позитивним самосприйняттям. Зв'язок з ЛГБТ-спільнотою міцнішає.

5. Стадія – гордості. На цьому етапі людина перестає вважати гетеросексуальність нормою, на підставі якої можна оцінювати власну сексуальну поведінку. По мірі поглиблення ідентифікації з ЛГБТ-спільнотою людина починає відчувати гордість у зв'язку з приналежністю до спільноти. Нерідко на цьому етапі людина бере активну участь у політичних рухах, які виступають проти дискримінації і гомофобії. У багатьох випадках ця стадія є періодом агресії.

6. Стадія – синтезу. На заключній стадії формування гомосексуальної ідентичності людина перестає розділяти людей на «своїх» (геїв, лесбійок, бісексуалів і трансгендерних людей) та «інших» (гетеросексуалів). Людина перестає сприймати людей в залежності від їх сексуальної орієнтації. Агресія, характерна для п'ятої стадії, зменшується, і гомосексуальні аспекти ідентичності повністю зливаються з іншими аспектами сприйняття. Тепер процес формування сексуальної ідентичності закінчений.

Після цього іде досить непростий процес «відкриття» батькам, близьким і друзям. підлітки часто стикаються з непорозумінням через свою орієнтацію, поведінку чи зовнішній вигляд. Але ми хочемо наголосити, що орієнтація чи трансгендерність – це те, що не можна змінити за власним бажанням, ці ознаки є вродженими як колір шкіри, розріз очей чи структура генома. В сьогоднішньому суспільстві не прийнято говорити на такі теми, але реальність така, що від 3 до 7% людей є геями, лесбійками і трансгендерними людьми (за офіційною інформацією організації «Гендер Зед» [7,с.3]), просто не всі з них готові відкрито про це говорити. Та в деяких випадках розголошення цієї інформації все ж відбувається, добровільно чи ні. Тому пропонуємо розглянути, що таке кмін-аут [14,с.142].

Термін **«камін-аут»** (або камінг-аут) означає добровільне розголошення інформації про свою сексуальну орієнтацію чи гендерну ідентичність іншим людям. Вираз «камін-аут» є прямим запозиченням з англійської мови виразу «coming out of the closet», що в перекладі означає «вийти з підвалу» або «вийти з підпілля». Багато людей не погоджуються зробити камін-аут, бо бояться стикнутися з дискримінацією чи упередженнями. Деякі підлітки живуть в сім'ях, де їх орієнтація та ідентичність зрозуміла і не піддається сумнівам. Але частіше за все камін-аут людей навіть для найближчого оточення пов'язаний з певними ризиками: дискримінація, цькування, а іноді – насилля чи позбавлення засобів для існування. Рішення про камін-аут не є простим для молодих людей. Як правило, виникає внутрішній конфлікт між потребою в близькості, розумінні і прийнятті з одного боку і страхом відчуження з іншого. [10 с.37]. Багато батьків спочатку заперечують гомо- чи бісексуальну орієнтацію своїх дітей чи їх трансгендерність, вважаючи це «бунтом», «захопленням» і т.д.. [10 с. 38] Представники ЛГБТ називають період, що настає після камінг-ауту критичним, часто відносини з близькими так і не налагоджуються з часом. Але існує вірогідність і позитивної реакції після відкриття перед батьками. Якщо батьки та оточуючі приймуть орієнтацію підлітка, то він буде відчувати себе значно краще, адже буде мати можливість бути відкритим, будувати відверті стосунки з близькими, не приховувати своє особисте життя.

Часто при прийняття рішення «робити чи не робити камін-аут» підлітки звертаються до психолога. Далі ми розглянемо особливості психологічного консультування і супроводу камін-ауту підлітків. В 1975 р. Карл Роджерс запитав: «Чи можна

стверджувати, що існує необхідні і достовірні умови, що сприяють позитивним змінам особистості, які можна було б чітко визначити і виміряти?» на це питання він сам відповідає, назвавши 6 умов [6,с.14], головною з яких є повне емпіричне прийняття консультантом клієнта. З одного боку, психологічне консультування ЛГБТ – це в основному робота на соціалізацію і адаптацію. Не шляхом виправлення «психологічної статі» або сексуальної орієнтації, а шляхом роботи на прийняття власної гендерної ідентичності або сексуальних орієнтацій. В цьому контексті робота з гомосексуальними, бісексуальними і трансгендернеми людьми – це робота з внутрішньою гомофобією: зі соромом, страхом, почуттям провини в відношенні своєї орієнтації і гендерної ідентичності.

З іншого боку, можна зустріти багатьох клієнтів, гомо-, бісексуальність або трансгендерність яких вже відчувається як природна частина себе і не викликає дискомфорту. Проблема виникає в місці дотику з соціумом, але таких клієнтів меншість. Найрозповсюдженішим запитом до психолога-консультанта залишаться – «роботи чи не робити камін-аут». На перших погляд може здатися, що при роботі з ЛГБТ-підлітками є якась особлива специфіка. Але особливість специфіки полягає лише в внутрішньому прийняття таких клієнтів, усвідомленні того, що гомо-, бісексуальна орієнтація і трансгендерність є такою ж нормою, як і гетеросексуальність. Навіть якщо немає такого тотального прийняття, то можна віднестися до цього, як до можливості розвитку в собі тотального прийняття людей з ЛГБТ.

Отже, в нашій роботі ми дослідили питання усвідомлення сексуальної орієнтації, проаналізували як відбувається її прийняття і розкриття близьким. Ми приділили особливу увагу консультуванню людей з ЛГБТ. Хочемо ще раз наголосити, що орієнтація – це те, що не залежить від нашого вибору, гомосексуальність є такою ж нормою як і гетеросексуальність. Люди з ЛГБТ відрізняються від інших своєю сексуальною орієнтацією та гендерною ідентичністю, але заслуговують на прийняття і розуміння їх особливостей. Ця тема не є повністю вичерпаною нами, дослідження можна продовжувати далі, заглиблюючись в більш індивідуальні аспекти. Ми вважаємо, що в майбутньому було б доречно провести дослідження, що стосуються адаптації підлітків з гомосексуальною орієнтацією, а також дослідити вираження гендерної експресії у людей з ЛГБТ-спільноти.

Список використаних джерел

1. Бєдронь Р. Веселкова абетка [Текс] : або (майже) все, що ви б хотіли знати про геїв та лесбійок / Р. (Бєдронь : Інформ.-правозахисний Центр для геїв та лесбійок «Новий світ». – К. : Наш світ, 2009. – 154 с. 2. Божович Е. Д. Психологические особенности развития личности подростка – М.: Знание, 1979 – 40 с. 3. Бурменская Г.В. Возрастно-психологическое консультирование. Проблемы психического развития детей. – М., 1990. 4. Вербицкая Н. Ответы на непростые вопросы: брошюра / Андрущенко М. - К.; МБФ Международный Альянс по ВИЧ/СПИДу в Украине , 2013 – 36 с. 5. Дейвис Д., Нил Ч., (ред.) Розовая психотерапия: Руководство по работе с сексуальными меншинствами. – СПБ: Питер, 2001. 6. Емельянова Е. В. Психологические проблемы современных подростков и их решение – Теревинф, 2016 – 253 с. 7. Изотов А. Консультирование ЛГБТ-подростков : метод. мат. для шк. психологов / Милевский Р. – З.: GENDERZ. 2017 – 32 с. 8.Кочюнас Р. Психологическое консультирование и групповая психотерапия, - М.: Академический проект, 2005. 9. Кулагина И.. Возрастная психология: Развитие ребенка от рождения до поздней зрелости. – М., 2003. 10. ЛГБТ- сім'ї в Україні: соціальні практики та законодавче регулювання / Ярманова Г. – К.: Го «інсайт» 2012 – 76 с. 11. Международная статистическая классификация болезней и проблем, связанных со здоровьем / Семашко Н А., Щепин О. П.- М.: Медицина, 1995 – 697 с. 12.Роджерс К. Консультирование и психотерапия, - М.; ЭКС-МО-пресс, 1999. 13. Фадеев С., Сабунаева М. Самораскрытие как ключевой фактор становление гомосексуальной идентичности. – СПБ: Интан, 2010. 14. Шевченко З. В. Словник гендерних термінів: посібник - Ч.; Черкаси 2016, - 336 с.

СЕКЦІЯ ІІІ
ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА В СИСТЕМІ ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ

Н. М. Богданова, О. Є. Лукач

ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ СТУДЕНТІВ ЩОДО ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

Формування здорового способу життя молоді є важливим завданням не тільки самої нації, а й кожної людини, особливо студентів, які складатимуть певну еліту нашої держави в майбутньому. Відомо, що загальнолюдська планетарна стратегія – сприяння покращенню здоров'я, -ставить вимогу виховання нової якості людини (ноосферної), нової свідомості (екологоцентричної), нової якості освіти (інтегративної), нового ставлення до здоров'я, побудованого на загальнолюдських цінностях [4, с. 10].

Під час навчальної та поза навчальної роботи, за умови створення певних організаційно-методичних умов, можна сприяти створенню у студентів установок на здоров'язберігаючу та здоров'ямотивуючу діяльність. Підлітки, до яких за віковими показниками входять і студенти, – унікальна демографічна група населення віком від 15 до 21 років, яка має специфічні особливості й потреби стосовно здоров'я. Вони займають проміжну позицію, стадію між залежним дитинством і самостійною дорослістю, що передбачає, з одного боку, завершення фізичного, статевого дозрівання, а з іншого – досягнення соціальної зрілості. Цей етап в розвитку особистості відрізняється своєю спрямованістю в майбутнє, стан її благополуччя пов'язаний із життєвими перспективами [2, с.52].

Як зазначає Роджер Гарт, один з основоположників теорії молодіжної участі, марно сподіватися, що молоді люди у 16, 18 чи 21 рік без попереднього набуття навичок, необхідних для взяття на себе відповідальності, водночас стануть відповідальними й активними дорослими особами [2, с. 54].

Процес формування установок на збереження здоров'я повинен розпочинатися з актуалізації проблеми здоров'я і його ознак, таких як цілісність, системність, багатокомпонентність, рівень здоров'я, співвідношення структурного і динамічного аспектів здоров'я, взаємозалежність і взаємообумовленість благополуччя індивіда, громади, країни та світу в цілому.[2, с.15]. Сприяння збереженню здоров'я передбачає і особисту активність індивідуума, і організацію та керівництво з боку соціуму.

Як зазначають Н.Змієвець та В.Петрович, у формуванні ставлення студентів до здоров'я важливу роль відіграють такі аспекти: певні форми і методи роботи стосовно опанування студентами знань щодо понять «здоров'я», «здоровий спосіб життя», «сприяння здоров'ю»; формування валеологічного світогляду – системи відповідних переконань особистості й почуття відповідальності за власне здоров'я, його визначальні детермінанти, що спрямовані на оздоровлення організму; «інвестування» у здоров'я, оскільки внески в здоров'я сьогодні сприятимуть процвітанню та благополуччю завтра; формування персональних умінь та навичок запобігання захворюванням, функціональним відхиленням, шкідливим звичкам, психопрофілактики емоційних зривів, стресів та депресивних станів; здійснення превентивної роботи і організації інтерактивних форм навчання підлітків і молоді здоровому способу життя [2]. Варто зазначити, що навчальні плани підготовки фахівців у ЗВО не передбачають окремих дисциплін, вивчення яких спонукало б до поліпшення здоров'я, які б розкривали мету й технологію формування у молоді відповідального ставлення до нього. На думку В.Петровича це має бути завданням кафедр соціальної педагогіки та соціальної роботи, які вони можуть і повинні реалізовувати такими шляхами: через формальну освіту в контексті

викладання навчальних дисциплін гуманітарного, природничо-наукового спрямування, спеціального фахового та практичного циклу дисциплін вільного вибору через лекції, семінари, практичні заняття; під час проведення студентами різних видів практики та виконання студентами індивідуальних науково-дослідних завдань – курсових, дипломних, магістерських робіт тощо; завдяки неформальній освіті – участі студентів у семінарах, тренінгах у рамках просвітницьких програм та проектів, участі у волонтерстві; завдяки інформальній освіті – через різні види поза аудиторної діяльності, самоосвіту [5, с.88].

Сучасні дослідження свідчать, що серед загальної кількості студентів до моменту набуття вищої освіти здоровими лишаються лише 6%, близько 45-50% випускників мають функціональні відхилення, а у 40-60% вже є хронічні захворювання, третина ж випускників мають певні обмеження у виборі професії тощо [2;3;4]. До цього варто додати такі характерні явища у житті молоді як недбале ставлення до власного здоров'я, швидке поширення серед молодих людей паління, вживання алкоголю, наркотичних і психотропних речовин, зростання кількості захворювань, що передаються статевим шляхом. У сучасному світі поняття про здоровий спосіб життя стало більш широким у розумінні – це не лише фізичні вправи щоранку, обливання холодною водою тощо, але й організація розпорядку праці й відпочинку, якість і режим харчування, організація фізичної активності, відмова від шкідливих звичок, особиста гігієна, культура сексуальної поведінки та інше. Відомо, що кожна молода людина, зважаючи на ті чи інші обставини, потрапляє під вплив того середовища, яке вона бачить навколо себе, а її моральні переконання, позиція, життєві установки, поведінка не завжди формуються у сприятливому для себе і оточуючих напрямі.

Участь створює можливості для усвідомлення підлітками своїх потреб, прийняття рішень стосовно здоров'я та особистої відповідальності за ці рішення; необхідності внесення свого вкладу в покращення громадського здоров'я. Тільки у процесі участі молоді люди набувають досвід, навички, упевненість в своїх силах, необхідні способи діяльності, що створюють можливості для задоволення їх потреб: спілкування з ровесниками, випробовування власних сил у різних видах діяльності, пошук свого місця в суспільстві. Відповідно, підлітки стають реальним суб'єктом свого власного розвитку, суб'єктом процесу, а не залишається об'єктом впливу. Дослідження підходів до навчання здоров'ю підтвердило, що активний процес навчання із залученням підлітків є найбільшим ефективним для формування вмінь, ставлень та навичок [7].

І хоча на сьогодні в Україні реалізується велика кількість програм, проектів, впроваджено декілька шкільних факультативних курсів, спрямованих на популяризацію відповідального ставлення до здоров'я у підлітків та молоді, дані статистики про стан їхнього здоров'я свідчать, що профілактичні та здоров'язберігаючі зусилля педагогів, соціальних і медичних працівників, активістів громадських організацій соціального спрямування не завжди досягають результату, викликають почуття розчарування, оскільки поведінка частини представників учнівської і студентської молоді прямо протилежна тому, до чого їх закликають [1,с.179].

Відповідно до цього, першочерговим завданням діяльності зацікавлених структур громади і суспільства у цілому має бути мотиваційна, а за тим діяльнісна сфера відповідальних за збереження і зміцнення здоров'я молоді фахівців. Спочатку – захотіти, далі реально сформувати і розвинути в собі, а вже потім допомогти іншим, як в дзеркалі відобразивши це у своєму способі життя [6,с.29].

Список використаних джерел

1.Бондаренко З.П. Підготовка волонтерів – майбутніх соціальних педагогів до формування здорового способу життя / З.П.Бондаренко // Актуальні проблеми формування здорового способу життя учнівської та студентської молоді: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої

5-річчю ф-ту психології та соціальної роботи, 14-16 листопада 2007 р. / за ред. А.І.Конончук. – Ніжин: Вид-во НДУ ім.М.Гоголя, 2007. - С.20-24. 2. Гусак П.М. Відповідальне ставлення до здоров'я: теорія та технології : монографія / П.М.Гусак, Н.В.Зимівець, В.С.Петрович; за ред.. П.М.Гусака. – Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2009. – 219 с. 3. Збереження та зміцнення репродуктивного здоров'я підлітків та молоді: потенціал громади: метод. Матеріали до тренінгу / Авт.-упоряд. Н.В.Зимівець; за заг. ред. Г.М.Лактіонової. – К.: Наук. світ, 2006. – 205 с. 4. Навчання здоров'я: просвітницька робота з підлітками щодо збереження, розвитку та зміцнення репродуктивного здоров'я: навчальн. посіб. / Н.В.Зимівець, В.С.Петрович, О.Ю.Закусило. – Луцьк, 2010. – 360. 5. Петрович В.С. Особливості професійної підготовки соціальних педагогів/працівників до діяльності зі сприяння здоров'ю дітей та молоді // В.С.Петрович // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2012. - №2. – С.85-93. 6. Підготовка соціальних працівників до формування здорового способу життя дітей та молоді. Збірник матеріалів науково-практичної конференції. – Черкаси: Вмдавництво ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2006. – 220 с. 7. Чарлтон Э. Основные принципы обучения здоровому образу жизни // Вопросы психологии. – 1997. - №2. – С.314

У. Д. Гаврилюк, Н. В. В. Бачинська

СТУДЕНТСЬКИЙ СПОРТИВНИЙ РУХ

Сучасна демографічна ситуація в України, зростання рівня захворюваності населення, відставання українців за показниками тривалості життя порівняно з населенням провідних країн світу зумовлюють необхідність першочергового вирішення проблем зміцнення здоров'я людини як найвищої соціальної цінності. За таких умов особливу роль відіграє формування здорового способу життя, важливим чинником якого є рухова активність.

На жаль приходиться констатувати, що за усієї безлічі наукових розробок і великої кількості проведених досліджень їх результати, висновки і рекомендації фактично не знайшли відображення у змісті програм, навчальних планів та кваліфікаційних характеристик педагогічних і галузевих вищих навчальних закладів, не послужили поштовхом до радикального перегляду діючої практики підготовки фахівців народного господарства, не призвели до створення єдиної і чіткої системи «вищий навчальний заклад – школа – сім'я», в рамках якої вдалося б забезпечити спадкоємність і взаємодія складових у такій важливій і спільній справі оздоровлення нації.

Настав час істини: здоровий спосіб життя – це нова психологія людини третього тисячоліття, саме тому сутність і функції здорового способу життя відрізняються від традиційних уявлень про здоров'я індивіду. Забезпечити його може тільки сама людина.

У минулому питаннями вдосконалення природи людини займалась релігія, і в будь-якому відгалуженню можна виявити достатньо відпрацьовану систему психічного і духовного зростання. На жаль, у сучасному світі людині стало чужим поняття вдосконалення. Втрачено і розуміння того, що саморозвиток, зростання власної особистості – це допомога не тільки собі, але й оточуючим («Врятуй себе – і навколо тебе спасуться тисячі!»).

Оскільки людське життя – найвища цінність суспільства, то сукупність здібностей, якостей, стану людини є цінність не тільки самої людини, але й суспільства. Саме це перетворює здоров'я кожного індивіду у суспільне багатство.

Ще у давній йозі виходили з положення про те, що людина зобов'язана пориватися до здоров'я, тому що здоров'я – не егоїстична мета, а обов'язок перед оточуючими.

У процесі регулярних занять фізичною культурою і спортом у вищих навчальних закладах вирішується чимало завдань виховання студентської молоді, і зокрема, лідерів студентських колективів. Першочергового значення в цих умовах на-

буває формування засобами фізичної культури і спорту правильних поглядів на суспільне значення фізкультурно-спортивної діяльності.

Завдяки регулярним навчальним оздоровчо-тренувальним заняттям з фізичного виховання і участі у фізкультурно-спортивних заходах цей вид діяльності для студентства набирає характеру соціальної потреби, міцно входить у побут, формуючи глибокі та стійкі спортивні інтереси.

Великого значення фізкультурно-спортивна діяльність набуває у зв'язку з вирішенням завдань формування у студентів лідерських якостей та виховання у них позитивних рис характеру. Цілеспрямованість і наполегливість, організованість і дисциплінованість, працелюбність і старанність, дружба і товариськість, акуратність, сміливість і рішучість у прийнятті важливих рішень – усе це набувається і закріплюється в процесі регулярних занять з фізичного виховання, підготовки команд факультету, курсу, інституту до участі у спортивно-масових заходах різного рівня.

Набуті лідерські якості під час навчання у вищому закладі освіти допомагають майбутнім фахівцям агропромислового комплексу у майбутній професійній діяльності, у кар'єрному зростанні.

Окрім цього, використання фізичних вправ сприяє розвитку рухливості нервових процесів, збільшує емоційне збудження, розширює сферу вольової активності студентів.

Кожен студент у більшій чи меншій мірі має певні лідерські задатки, які можуть виявитись лише у конкретній справі. Виявлення, формування та їх зміцнення, в переважній більшості саме і відбувається під час занять фізичною культурою і спортом, участі у різного рівня фізкультурно-спортивних заходах.

Список використаних джерел

1.Пильненький В. В. Состояние проблемы определения уровня здоровья учащейся молодежи. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб.наук праць – Луцьк, 2002. Т. 1. С. 165. 2.Присяжнюк С.І., Олєнєв Д.Г. Курс лекцій з фізичного виховання. К., 2015. С. 15. 3.https://pidruchniki.com/92450/pedagogika/vpliv_fizichnoyi_kulturi_sportu_vdoskonalennya_liderskih_yakostey_studentskoyi_molodi#11.

О. В. Гайова

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНО-ЦІННІСТНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНОГО ВНЗ

Сучасна студентська молодь гуманітарного університету ставить перед собою завдання професійної та особистісної реалізації. При цьому цінності здоров'я і фізичної культури, як одного з основних факторів, що впливають на це саме здоров'я, займають не головні місця. Про це свідчить той факт, що регулярно фізичною культурою або спортом займаються дуже малий відсоток студентів.

Автори С. М. Канішевський [2], , І. О. Павленко [5] в своїх працях наголошують, що формування мотиваціоно-ціннісних орієнтацій на здоровий спосіб життя має велике значення для розвитку та удосконалення молодої людини, збереження і зміцнення здоров'я студентів в період навчання у ВНЗ та підготовка їх до професійної діяльності.

Результатом освіти в галузі фізичної культури має бути створення стійкої мотивації до здорового способу життя, формування потреби у фізичному самовдосконаленні.

Тому, одним з головних завдань для досягнення цього результату є формування мотиваційно-ціннісного ставлення до фізичної культури, установки на здоровий спосіб життя, фізичне самовдосконалення і самовиховання, потреби в регулярних заняттях фізичними вправами та спортом.

Мотиваційно-ціннісний компонент показує емоційне ставлення і потребу в заняттях фізичною культурою. Виділяють п'ять видів ставлення до фізичної культури: активно-позитивне - характеризується систематичністю відвідування занять, участю в змаганнях і т.д.; пасивне - відсутність цілей і інтересів до фізичної культури; пасивно-позитивне - студент не має стійких цілей і інтересів в заняттях фізичною культурою; пасивно-негативний - пов'язано з прихованою неприязню до занять фізичною культурою; активно-негативний - проявляється у відкритому небажанні займатися фізичною культурою [3].

Формування мотиваційно-ціннісного ставлення - це творчий процес, в якому основою є володіння і управління педагогом своїм психічним станом і діалогічним спілкуванням зі студентами з метою позитивного впливу на них. Основним фактором формування даного компонента є викладач. Тому що він може використовувати такі засоби і методи, як переконання, стимуляція або особистий приклад.

Залежно від індивідуальних особливостей студента, переконувати потрібно в тому аспекті, який буде для нього більш значущим, ніж інші. Тому при підборі аргументів для доказу важливо враховувати особистість самого студента [4].

Також важливо те, що думає студент про викладача, якщо він розуміє, що викладач цікавиться їм і намагається допомогти, то це допомагає студенту усвідомити свою значимість. Такі особистісні якості викладача як доброта, щирість, увагу сприяють налагодженню хороших відносин зі студентами. Володіючи всіма цими якостями, діяльність викладача стає більш продуктивною. Використання викладачами інноваційних методів в освіті сприяє гарній відвідуваності студентів, більш старанному виконанню вправ і розуміння їх значення для здоров'я.

Формування ціннісних орієнтацій студента до здорового способу життя і фізичної культури проходить через процеси самоосвіти і саморозвитку. Ці процеси починаються з самопізнання, в якому розвивається самосвідомість, тобто встановленням студентом свого світогляду, цілей, інтересів і т.д. Користуючись всім цим, викладач допомагає студенту усвідомити всю значимість самоосвіти і саморозвитку і тим самим спонукати його до саморозвитку [3].

Для створення мотивів фізкультурно-спортивної діяльності необхідно розкрити відповідні мотивами потреби даної діяльності, її значення для здорового способу життя. Процес формування мотивів складається з двох механізмів: «знизу вгору» і «зверху вниз». Перший механізм формується, коли умови фізкультурно-спортивної діяльності задовольняють систематично ті чи інші потреби. Другий механізм формується за допомогою викладача [1].

Пояснення змісту цих мотивів допомагає студенту швидше освоїти їх. Повноцінне формування механізмів можливо тільки при одночасній дії обох.

Таким чином, процес формування мотиваційно-ціннісного ставлення до фізичної культури у студентів гуманітарного ВНЗ можливо контролювати як викладачу, так і самому студенту.

Список використаних джерел

1.Алексейчук І. Мотиви занять фізичною культурою і спортому вищій школі // Фізичне виховання, спорт і культура здоров"я у сучасному суспільстві: Зб. наукових праць. – Луцьк, 2002. Том 1. – С. 173–175. 2.Канішевський С. М. Умови, стан і перспективи розвитку фізичного виховання у ВУЗах України // Теорія і практика фізичного виховання. – 2008. – № 1. – С. 139–145. 3.Канюк С. Психологія мотивацій / С.Канюк – К. : Либідь, 2002. –304с. 4.Марченко О. Формування фізичної культури студентів у процесі навчання у вищих навчальних закладах / О. Марченко // Теорія і практика фізичного виховання і спорту. – 2008. – № 2.– С. 83–84. 5.Павленко І. О. Формування у студентів мотиваційно-ціннісного ставлення до фізичної культури // Теорія і практика фізичного виховання. – 2010. – № 1-2. – Том 1. – С. 605-610.

Л. І. Данило

КЛАСИФІКАЦІЯ СУЧАСНИХ ФІТНЕС-ПРОГРАМ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНІВ

Зі стрімким розвитком нових технологій в усіх галузях суспільної діяльності, гострим стає потреба пошуку та застосування нових фітнес-технологій та фітнес-програм у підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання. Ця потреба спричинена зниженням інтересу до занять фізичною культурою та спортом. Тому, на нашу думку, доцільним буде розглянути класифікацію сучасних фітнес-програм.

Аналіз наукової літератури провідних вітчизняних та зарубіжних науковців які розкрили сутність та структуру фітнесу, як соціокультурного феномену (О. Атамась, В. Білецька, С. Іванчикова, О. Кібальник, М. Кінг, Є. Сайкіна, Самер Хадер, Н. Хлус, Е. Хоулі, Ліз Еппелгейт (Liz Applegate та інші), дав нам змогу визначити, що фітнес – це складне, багатокомпонентне поняття, що є аспектом здорового способу життя, сприяє гармонійному фізичному та психічному розвитку, пов'язане з культурою харчування та передбачає використання певних фітнес-технологій, практичним проявом яких є різні фітнес програми.

Як зазначають науковці, фітнес програми розкривають основний зміст діяльності фізкультурно-оздоровчих груп та персональних занять. Спираючись на думку міжнародних та вітчизняних дослідників, зазначимо, що індивідуальні фітнес-програми для студентів повинні відповідати наступним умовам: здоров'яформуючі та здоров'язбережувальні – мають сприяти підвищенню та підтриманню здоров'я на високому рівні; бути доступними для кожного студента в залежності від віку, статі, фізичної підготовленості та відповідати потребам займаючихся; креативність, тобто викликати інтерес до занять фізичними вправами, що забезпечується інноваційними педагогічними технологіями; індивідуалізації, обов'язковим є індивідуальний підхід до кожного студента з можливістю надання індивідуальних занять.

Ми погоджуємось з думкою В. Зінченко, О. Жукова та С. Козубей, що зміст фітнес-програм повинен містити теоретичну та методичну підготовку, формувати навички самодіагностики фізичного стану, надавати знання щодо попередження травматизму під час виконання самостійних занять, сприяти оздоровленню та покращенню фізичного стану студентів [1, с. 105]. Класифікація фітнес-програм, як зазначено у багатьох наукових дослідженнях, ґрунтується:

а) на одному виді рухової діяльності (аеробіка, оздоровчий біг, плавання);

б) на поєднанні кількох видів рухової активності (наприклад, аеробіка та бодібілдинг; аеробіка та стретчинг; оздоровче плавання з біговими вправами та інше);

в) на поєднанні одного або кількох видів рухової активності та різних факторів здорового способу життя (аеробіка та загартовування; бодібілдинг і масаж; оздоровче плавання й комплекс водолікувальних відновлювальних процедур та інші).

В свою чергу, фітнес-програми засновані на одному виді рухової активності, можуть бути розділені на програми, які складаються з: 1) видів рухової активності аеробної спрямованості; 2) оздоровчих видів гімнастики; 3) видів рухової активності силової спрямованості; 4) видів рухової активності у воді; 5) рекреативних видів рухової активності; 6) засобів психоемоційної регуляції [1, 2, 3].

В залежності від поставлених мети та завдань занять з фізичного виховання, фітнес-програми можуть бути оздоровчо-кондиційної спрямованості – тобто, сприяти зниженню ризику розвитку захворювань, досягненню та підтримки певного рівня фізичного розвитку, а також спортивного спрямування, а саме, сприяти вдосконаленню фізичних здібностей та досягненню спортивних цілей на високому рівні.

Отже, аналіз наукової літератури у сфері фітнесу, дає нам підставу визначити,

що існує досить велика кількість інноваційних фітнес-програм, що певним чином класифікуються за різними ознаками та в залежності від поставлених мети, завдань сучасної молоді. Все це є платформу для застосування фітнес-програм у навчальному процесі студентів, що сприятиме залученню, підвищенню інтересу молоді до занять фізичною культурою, і як наслідок, підтриманню та покращенню здоров'я. Тому, сутність найбільш розповсюджених фітнес-програм буде розкрита в наших наступних наукових розвідках.

Список використаних джерел

1.Атамась О. А. Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до впровадження технологій оздоровчого фітнесу : дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / Атамась Ольга Анатоліївна – Київ, 2015. – 254 с. 2.Зінченко В. Б., Жуков В. О., Козубей П. С. Використання сучасних фітнес-програм і технологій у фізичному вихованні студентів. – Бердянськ: БДПУ, 2011. – С. 103–106. 3.Іванчикова С. М. Формування культури здоровя студентів засобами фітнесу в поза аудиторній роботі вищого навчального закладу : дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / Іванчикова С. М. – Старобільськ, 2017. – 315 с.

А. Х. Дейнеко, М. К. Марченков

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У ШКОЛЯРІВ

Вступ. Проблема збереження здоров'я населення все більш чітко усвідомлюється представниками системи освіти як професійно значуща. Це пояснюється тим, що саме поняття «здоров'я» стало трактуватись більш широко, ніж проста відсутність захворювання, у нього все частіше вкладається соціокультурний зміст: сучасні визначення здоров'я включають такі компоненти, як суб'єктивне благополуччя та відповідальна поведінка. Здоров'я дитини, її фізичний і психологічний розвиток, соціально-психологічна адаптація у значній мірі визначаються умовами її життя, насамперед умовами її життя у школі [14].

Аналіз соціологічної, філософської, медичної і психолого-педагогічної літератури з проблеми здоров'я показав: здоров'я є фундаментом повноцінного існування та життєдіяльності людини, умовою її гармонійного розвитку, як особистості; здоров'я – є категорією інтегральною, що включає всі аспекти природи людини (фізичний, психічний, соціальний, морально-духовний) [3; 4; 13]. Поняття «здоров'я» тісно пов'язане з поняттям «здоровий спосіб життя». В широкому значенні, під здоровим способом життя слід розуміти динамічну форму буття особистості, яка відображає позитивне ставлення до здоров'я, як цінності (в тому числі професійної), спрямованої на самозбереження і самореалізацію в різних сферах життя (праці, відпочинку, побуту), яка сприяє підвищенню творчої активності для виконання своїх функцій: навчання, виховання, формування, становлення, розвитку необхідних властивостей і якостей особистості, що відображає психолого-педагогічний смисловий контекст.

Мета: проаналізувати організаційно-педагогічні умови формування у школярів здорового способу життя у контексті соціального замовлення з давнього часу до українського сьогодення.

Результати дослідження та їх обговорення. Основи сучасної загальної середньої освіти та системи фізичного виховання дітей і молоді були започатковані у перші ж роки після Жовтневої революції. Так, у 1919 році була прийнята перша навчальна програма з фізичного виховання, яка розкривала зміст занять фізичними вправами з дітьми та підлітками, але вона не регламентувала єдиного підходу до фізичного виховання в усіх школах країни [9]. Система організації шкільного фізичного виховання розподілялась на урочну та позаурочні форми, які з 1939 року набули освітньо-військової спрямованості. Така направленість фізичного виховання

зберігалася аж до 1954 року. У цей період була впроваджена у загальноосвітні навчальні заклади нова програма, у якій основний акцент робився на спортивну освіту школярів та масовий спорт. У процесі реформування системи шкільної освіти у 1984 році в Радянському Союзі була прийнята нова комплексна навчальна програма, яка регламентувала усю систему фізичного виховання, як урочну так і позаурочні її форми. У неї було включено приблизний обсяг рухової активності учнів, вправи для самостійних занять, вправи для розвитку фізичних якостей та інше [2].

В Україні, після отримання незалежності, з 1992 року впроваджена програма, у якій основною метою шкільного фізичного виховання була освітня, виховна, оздоровча. З 1998 року у загальноосвітніх навчальних закладах України була запроваджена інша навчальна програма з фізичного виховання учнів [7]. Її особливістю було те, що у ній зникла комплексність у підході до системи шкільного фізичного виховання (до змісту програми входив лише навчальний матеріал для урочної форми, матеріал для повторення, контрольні нормативи і вимоги, орієнтовне комплексне тестування з оцінювання фізичної підготовленості школярів). У зв'язку з переходом закладів загальної середньої освіти на 12-ти бальну шкалу оцінювання навчальних досягнень учнів, у 2001 році була прийнята нова навчальна програма для 1-11 класів, яка отримала назву «Основи здоров'я та фізична культура» [12]. У подальшому, в зв'язку з переходом загальної середньої освіти на 12-ти річний термін навчання, з 2005 року затверджується наступна програма для 5-12 класів [15]. Зміст програми не мав принципових розбіжностей з попередніми двома програмами, але у ній серед завдань фізичного виховання з'являється декларація формування фізичної культури особистості, що на думку багатьох авторів є першоосновою для виховання здорової фізично активної особистості, тобто такої особистості, яка може упродовж усього життя зміцнювати та зберігати власне здоров'я засобами фізичної культури [7].

У 2008-2009 навчальному році, у зв'язку з нещасними випадками на уроках фізичної культури, уряд України скасував Положення про державні тести фізичної підготовленості України, а центральні органи управління освітою, фізичною культурою та охороною здоров'я прийняли рішення про реформування системи шкільного фізичного виховання. Внаслідок цих рішень Кабінетом Міністрів України була скасована навчальна програма для 5-12 класів від 2005 року, а у 2009 році прийнята до впровадження у загальноосвітніх навчальних закладах нова шкільна програма з фізичного виховання для 5-9 класів. Характерною особливістю даної програми було те, що вона побудована за модульною системою, серед яких є два обов'язкових (теоретико-методичні знання та загальна фізична підготовка) і декілька варіативних модулів [10]. Однак, як і у попередніх програмах з фізичного виховання, програмою не передбачений комплексний підхід до усієї системи фізичного виховання, вона регламентує тільки урочну діяльність учнів. У пояснювальній записці до цієї програми лише декларується використання опанованих рухових та ігрових дій школярами у повсякденному житті, для самостійних занять та проведення активного відпочинку, формування орієнтації на використання фізичних вправ, як основного чинника здорового способу життя, адже у змісті програми не розкриваються механізми досягнення такої мети. Відповідно до цього, процес фізичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів повинен перетворитись у процес безперервної та поетапної фізкультурної освіти школярів, що має на меті формування в школярів фізичної культури особистості, як базової цінності фізичної культури [11]. Цей процес складний та більш багатогранний у порівнянні з процесом підвищення рівня фізичної підготовленості школярів. Він потребує комплексного підходу до усієї системи фізичного виховання та освіти взагалі. Тобто, навчальна програма повинна включати в себе усі форми (урочну, позаурочну, фізкультурно-оздоровчі та

спортивні заходи) та містити у собі, по-перше, відповіді на інтегровані питання суміжних навчальних дисциплін, але не дублювати їх; по-друге, поетапне, з урахуванням структури існуючої системи освіти, засвоєння учнями базових цінностей, які сформувалися в сфері фізичної культури; по-третє, розкривати механізми залучення учасників навчально-виховного процесу (учнів, їх батьків, педагогів) до активної діяльності у напрямку формування, зміцнення та збереження здоров'я дітей як під час уроків, так і у позаурочний час. Саме така свідома діяльність учителів фізичної культури та батьків, на думку ряду дослідників, приведе до формування у майбутньому здорової фізично активної людини.

Стратегія та основні напрямки розвитку загальної середньої освіти викладені у освітніх галузях Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти [6]. В основній і старшій школі сутність освітньої галузі «Здоров'я і фізична культура» розкривається у наступних змістовних лініях: фізичне здоров'я людини, духовне здоров'я людини, соціальне здоров'я людини. Наповнення змістових ліній «Соціальне здоров'я людини» та «Духовне здоров'я людини» спрямовано на ознайомлення учнів із засадами соціальної адаптації, підготовку їх до дорослого життя та професійного самовизначення; способи формування і виявлення у них духовного здоров'я, збереження життя і здоров'я учнів, формування у них стійких мотиваційних установок і застосування набутих знань стосовно здорового способу життя, підготовку до захисту Вітчизни та вибору професії. Зміст лінії «Фізичне здоров'я людини» створює передумови для вивчення школярами особливостей власного організму та його фізичного розвитку, основ здорового способу життя, особливостей і засобів фізичної культури як основного способу фізичного самовдосконалення, набуття практичних навичок щодо систематичних занять фізичною культурою, відновлення і корекції власного здоров'я, уміння організації активного і безпечного дозвілля та відпочинку, навичок надання першої допомоги [5]. Реалізація освітньої лінії «Фізичне здоров'я людини» покладена на систему шкільного фізичного виховання, яка складається з обов'язкового компоненту (урок або заняття, фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі навчального дня) та позаурочного компоненту (заняття у секціях та гуртках спортивного спрямування у навчальному закладі, позашкільних навчальних закладах, самостійні заняття, участь у фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходах). Однак, як свідчить практика, у загальноосвітніх школах починаючи з 1998 року увесь комплекс завдань освітньої лінії «Фізичне здоров'я людини» покладений на урочну форму занять [12].

Однак, звичайно, зміст уроку спрямовується на опанування учнями певних знань, вмінь та навичок (відповідно до теми яка вивчається), при цьому оздоровлення та виховання учнів носить другорядний по суті декларативний характер. Як наслідок, на уроках з фізичної культури учні не отримують обсягу рухової активності відповідно до існуючих санітарно-гігієнічних норм [14]. Як наслідок, на сьогодні приблизно 90% школярів мають відхилення у стані фізичного і психічного здоров'я. За роки навчання в школі у дітей у п'ять разів зростає частота порушень зору, в чотири рази – порушень постави, в три рази – патології органів травлення [1]. Наведена статистика свідчить в цілому про низьку ефективність реалізації оздоровчих завдань в межах урочної форми фізичного виховання учнів. Очевидно, що для збільшення обсягу рухової активності школярів та з метою розширення впливу на їх мотиваційну сферу (формування фізичної культури особистості), необхідно змінити підходи до організації та розширити систему позаурочних фізкультурно-оздоровчих та спортивно-масових заходів, які проводяться в школі. На сучасному етапі розвитку загальноосвітньої школи це один із перспективних напрямків, адже на сьогодні різними видами фізкультурно-оздоровчої роботи охоплено близько 25 % школярів. Практичний досвід доводить, що освіта, виховання та здоров'я школярів нерозривно пов'язані [8].

Висновки. Таким чином, метою освітнього процесу у загальноосвітній середній школі повинно бути формування фізичної культури особистості кожного окремого школяра. Це може мати місце тільки за умови створення у загальноосвітніх навчальних закладах відповідного середовища, у якому кожен суб'єкт педагогічного процесу (учні, вчителі, батьки) буде свідомим та активним його учасником. Такий підхід можливо реалізувати у загальноосвітніх навчальних закладах шляхом реалізації виховної функції фізичного виховання як основи формування фізичної культури особистості учня та здорового способу життя.

Список використаних джерел

1.Апанасенко Г. Рівень здоров'я і фізіологічні резерви організму / Г. Апанаснко, Л. Довженко // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2007. – № 1. – С. 17-21. 2.Бальсевич В. К. Основные положения концепции интенсивного инновационного преобразования национальной системы физкультурно-спортивного воспитания детей, подростков и молодежи России / В. К. Бальсевич // Теория и практика физической культуры. – 2002. – № 3. – С. 2-4. 3.Бойко Ю. Науковий аналіз категорій «здоров'я» та «здоровий спосіб життя» з позиції педагогічної аксіології /Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. Випуск 50, 2014 С. 63-71. 4.Галайдюк М. Формування здорового способу життя як складова соціальної політики держави / М. Галайдюк, Т. Краснобаєва // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2012. – № 3. – С. 123–126. 5.Дейнеко А. Х. Підвищення мотивації до занять фізичною культурою учнів 5–6 класів / А. Х. Дейнеко // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2014. – №.4 (42). – С. 26–30. 6.Державний стандарт базової і повної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392 // Збірник уряд. актів Укр. – 2011. 7.Дмитрук В. С. Історичний аспект розвитку шкільних програм з фізичної культури / В. С. Дмитрук // Слобожанський науково-спортивний вісник: Харків: ХДАФК, 2009. – № 2. – С. 175 - 180. 8.Доповідна про підсумки проведення конкурсу–захисту сучасної моделі навчального закладу – Школи сприяння здоров'ю у 2008 – 2009 навчальному році : Додаток 1 до наказу МОН України від 7.12.2009 № 1102 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi. 9.Зикмунд А. А. Схематическая программа физического воспитания и трудовых навыков в возрасте от 7 до 20 лет на основах пролетарской физкультуры / А. А. Зикмунд, А. И. Зикмунд. – М.: Жизнь и знание, 1923. – 64 с. 10.Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів з предмету «Фізична культура» для 5-9 класів [за заг. ред. Круцевич Т.Ю.]. – Здоров'я та фізична культура. – 2009. –176 с. 11.Про внесення змін до Закону України «Про фізичну культуру і спорт»: від 12.01.2015 р. [Електронний ресурс] / – Режим доступу http://dsmsu.gov.ua/media/2017/01/03/3/pr_zy_fks.pdf. 12.Програма для загальноосвітніх навчальних закладів // Фізична культура 1 – 12 класи. – К. : Ірпінь, 1998. – 272 с. 13.Сучасні технології збереження здоров'я учнів: кращий досвід : [Електронні дані] / авт. кол. ; уклад. А. Г. Обухівська, І. І. Цушко. – К. : Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2015. – 221 с. 14.Теория и методика физического воспитания : в 2-х т. / под ред. Т. Ю. Круцевич. – К. : Олимпийская литература, 2003. – Т. 2. – 391 с. 15. Фізична культура. Програма для загальноосвітніх Навчальних Закладів. К.: Перун, 2005. – 272 с.

С. М. Киселевська

ПРОГРАМА ОЗДОРОВЧОГО ТРЕНУВАННЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ ГРУПИ

Останнім часом у студентської молоді відмічається зростання хронічних захворювань опорно-рухового апарату (сколіоз, остеохондроз), серцево-судинної (вегето-судинна дистонія, гіпертонічна хвороба) і дихальної систем (хронічні рецидивні запальні хвороби). Також збільшився обсяг захворювань, які супроводжуються зниженням імунітету [5]. Для лікування існуючих порушень в системі фізичного виховання існує безліч оздоровчих вправ і програм, але більшість з них досить специфічні. Тому пошук нових методів та прийомів фізичного оздоровлення лишається актуальним [4].

Мета роботи полягала у подальшій розробці ефективної, й разом з тим, простої

програми оздоровчих вправ широкої спрямованості, яка орієнтована на студентів спеціальної медичної групи.

Задачі дослідження передбачали відбір і оптимізацію фізичних вправ для покращення кровообігу, підвищення функціональних можливостей дихання, покращення постави за рахунок укріплення м'язово-зв'язкового апарату, розвитку фізичних якостей (гнучкості, сили, витривалості).

Розроблена програма апробована на заняттях з фізичного виховання зі студентами які мають хронічні захворювання різної етіології і віднесені до спеціальної медичної групи (СМГ). Обстеження проводилися протягом 2017-2018 навчального року. В експерименті взяли участь 30 студентів КНУБА віком від 17 до 20 років. Заняття проводились за розкладом 1 раз на тиждень.

Методологія підходу передбачала послідовне використання різних положень тіла і різних режимів фізичного навантаження, які орієнтовані на різні частини тіла і різні функціональні системи організму. Для цього були задіяні нестандартні положення тіла, що дозволяло максимально розвантажити хребет, покращити кровообіг, підвищити ефективність дихання. Також використовувалось чергування дихальних відновлювальних вправ з силовими вправами, які укріплюють м'язовий корсет хребта. У силових вправах перевага віддавалася розвитку загальної статичної витривалості і укріпленню м'язово-зв'язкового апарату хребта. Навантаження базувалося на загальному аеробному і місцевому анаеробному режимах.

За експериментальною програмою усі вправи виконувалися в режимі колового тренування практично без інтервалів відпочинку. Весь цикл повторювався 2-3 рази до досягнення м'язової втоми, близької до максимальної або помірної (виходячи з самопочуття та фізичної підготовленості студентів). Умовно цикл розподілявся на 5 блоків.

Перший блок – розминка або розвантажувально-динамічний (використовувався повільний нетривалий біг протягом 2-3 хв. в аеробному режимі (ЧСС у межах 120-130 уд./хв.).

Другий блок – вправи на покращення кровообігу (загально-розвиваючі вправи).

Третій блок – стретчинг (вправи на розтягування м'язів шиї, тулуба, ніг).

Четвертий блок – силові вправи, які виконувалися у статичному режимі і були спрямовані на максимальне укріплення м'язово-зв'язкового апарату хребта, розвиток статичної силової витривалості. Виконувалося 2-3 серії, які складалися з 7-8 вправ. Кожна вправа повторювалася 7-12 разів або приблизно 1 хв. Інтервал відпочинку між вправами був мінімальний (за самопочуттям), або виконувалися вправи для м'язів-антагоністів. Можливим був перехід до наступного блоку вправ де були задіяні інші групи м'язів.

П'ятий блок – вправи на великі м'язи нижніх кінцівок (присідання і напівприсідання з різних вихідних положень. Кількість повторень - індивідуально) з наступним відновленням у режимі повільного бігу.

Дослідження показало, що усі вправи засвоювалися легко, їхнє виконання не викликало особливих труднощів, дозування добиралося самостійно, принципових протипоказань для їхнього виконання не було.

Висновки. 1.Програма оздоровчих вправ широкої спрямованості, яка була запропонована студентам, вирізнялася простотою, високою корисністю, ефективністю і може бути запропонована впровадженню у навчальний процес з фізичного виховання для студентів спеціальної медичної групи. 2. Основним критерієм під час виконання програми було визначення якості самопочуття, а саме: кожне заняття повинно приносити відчуття втоми в усьому тілі, задоволення від виконаних вправ, покращення загального самопочуття та настрою. 3.За результатами опитування студентів, які займалися за експериментальною програмою, 25 з 30 відчули позитивні

зміни у стані організму.

Список використаних джерел

1.Завадська Н. Шляхи оптимізації фізкультурно-спортивної діяльності студентів вищих навчальних закладів / Н. Завадська, І. Ополонець // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я в сучасному суспільстві: зб. наук. Праць. – Луцьк, 2010. - №2. – С. 50-54. 2.Івчатова Т.В. Фізична підготовка студента / Т.В. Івчатова, І.Б. Карпова, М.Л. Співак // Навчальний посібник. – К. КНЕУ, 2012. – 139 с. 3.Колупаев В.А. Влияние тренировочных нагрузок анаэробной и аэробной направленности на уровень физической работоспособности и адаптационные возможности спортсменов в различные сезоны года / В.А. Колупаев, Д.А. Дятлов, А.В. Окишор, И.Ю. Мельников // Теория и практика физической культуры. – 2004. - №5. 4.Корягин В.М. Методологические положення дифференциации физического воспитания студентов специальных медицинских групп вузов /В.М. Корягин, О.З. Блавт //Теоретические и методологические проблемы современного образования: материалы 1Х Международной научно-практической конференции. – Москва, 2012. – С.87-89. 5.Самошкіна А. Стан фізичного здоров'я студентів вищих навчальніх закладів / А. Самошкіна // Молода спортивна наука України: зб. наук. праць з галузі фізичного виховання, спорту і здоров'я людини. – Л.: ЛДУФК, 2012. – Т. 2. 0 С. 184-187.

Л. П. Корогод

ДИНАМІКА ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕННЯ ПРО ФЕНОМЕН СПОРТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ У СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Посилення уваги до комплексного аналізу спортивної діяльності в умовах глобалізаційних процесів зумовлено об'єктивними потребами досліджень соціокультурних трансформацій сучасності, орієнтації суспільства на розвиток здоров'язбережувальної компетентності на засадах Концепції сталого розвитку, піднесення духовної культури в цілому як ознаки соціального прогресу.

Філософське осмислення проблем особистості, її буття у просторі фізкультурно-спортивних практик, формування гуманістичних світоглядних орієнтацій є предметом багаторічних наукових досліджень кафедри соціально-гуманітарних наук Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту в рамках тем Зведених планів науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту, які розроблялись на основі масштабних соціологічних досліджень духовно-культурного стану молоді, яка займається фізичною культурою і спортом. Соціологічні дослідження відіграють унікальну роль у процесі з'ясування міждисциплінарної взаємодії галузей наукового знання. Це зумовлено тим, що соціологічна наука має потужний і розгалужений науковий потенціал; а методи емпіричного дослідження дозволяють у дискурсах різних наукових дисциплін, парадигм, сфер соціального буття отримувати інтересні і досить об'єктивні результати [1, с. 237-239].

Так, оцінюючи динаміку усвідомлення змістовної повноти терміну «фізична культура» студентами вузу фізкультурно-спортивного профілю, ми можемо констатувати, що у процесі навчання відбувається поглиблення усвідомлення його аспектів, включеності у різні сфери життєдіяльності суспільства; формується розуміння відмінності (різниці) між феноменами «фізична культура» і «спорт» (змагальна діяльність). Це підтверджується даними соціологічного дослідження, які фіксують зростання кількості респондентів, що на питання «Як Ви розумієте термін «фізична культура»« обирають варіант відповіді «Прагнення до утвердження здорового способу життя шляхом здійснення рухових вправ, дотримання гігієни, активного дозвілля тощо» – правильний і змістовно багатший (від 54,0% респондентів І курсу до 78,7% респондентів V курсу). А варіант відповіді «Історично зумовлена діяльність людей з використанням фізичних вправ та результати цієї діяльності», будучи також правильним, але більш формалізованим, привертав увагу набагато

менше: від 34,0% респондентів I курсу до 17,5% V курсу. Отже, поступово у свідомості респондентів формується і збагачується уява про феномен «спорт» як вищий прояв фізкультурної діяльності.

Простежується також і динаміка становлення уявлення про феномен «Спортивна культура особистості»: якщо на I курсі правильну, науково сформульовану відповідь «Інтегративне особистісне утворення, що включає систему засобів, способів і результатів фізкультурно-спортивної діяльності, спрямовану на сприйняття, відтворення, створення і розповсюдження фізкультурно-спортивних цінностей і технрлогій; феномен, що формується у процесі засвоєння особистістю культурно-освітнього потенціалу цінностей і технологій спорту, культури змагальної діяльності, як результат накопичення досвіду фізкультурно-спортивної діяльності і наповнення її особистісним змістом» обрали лише 14,5% респондентів, а більшість (82,2%) віддала перевагу правильному, але спрощеному варіанту «Світогляд, пов'язаний з визнанням фізичної культури і спорту як загальнолюдських цінностей». Респонденти V курсу відповідно показали результат 64,0% і 28,0%. Це свідчить про поглиблення розуміння, зміну структури уявлень про феномен «спортивна культура особистості», зумовлені набуттям теоретичних знань і практичних навичок у ході навчального процесу, участю і різних фізкультурно-спортивних практиках.

Переважна кількість наших респондентів поділяє думку про те, що «фізичну культуру необхідно розглядати як явище соціокультурне, духовно-фізичне, яке на сучасному етапі впливає на всі сфери життєдіяльності суспільства» – у середньому 91,7%. Це, на наш погляд, зумовлене посиленням гуманітарної складової і в цілому гуманістичної спрямованості навчального процесу у вузі фізкультурно-спортивного профілю; побудови освіти на ідейних засадах Концепції сталого розвитку.

Дані соціологічного опитування свідчать, що у порівнянні з попередніми часами збільшилась кількість респондентів, які за «становленням і розвитком державної політики України в галузі фізичної культури і спорту» стежать «не завжди». На наш погляд, це пояснюється кризовими процесами у сучасному українському суспільстві, певним розчаруванням молодого покоління щодо бачення найближчих перспектив сфери фізичної культури і спорту. Це підтверджується даними, які ілюструють оцінку нашими респондентами стану фізичної культури і спорту в сучасній Україні: у середньому 45,2% вважають, що вона «істотно відстає від найвищих світових показників» і 45,5% – що є «лідером лише з деяких видів спорту».

Основою гуманізації і гуманітаризації сучасної системи освіти в Україні є найповніше врахування у навчальному процесі досягнень в галузі соціально-гуманітарних наук. Соціально-гуманітарні науки ефективно виконують світоглядну, духовно-культурну, теоретико-методологічну, прогностичну і соціально-технологічну роль, оскільки послуговуються накопиченими багатствами національної та світової культури у поєднанні із сучасними, інноваційними знаннями і відповідними прогресивними практиками. «Всебічний аналіз спорту як соціокультурного феномену, якому притаманна складна й суперечлива природа, що має безпосереднє відношення до сфери утвердження особистісних і соціальних цінностей, безумовно, потребує комплексної філософської рефлексії, – зазначає Олексин І.Я. – Соціально-філософське дослідження різноманітних аспектів спортивної діяльності як архетипової форми культури зумовлює звернення до сфери цінностей, на ґрунті яких людина вибудовує різні форми взаємодії з біологічною та соціальною сферою буттєвості» [3, с.1].

Поступове розширення меж і вимірів простру спортивної культури особистості в результаті осягнення дисциплін навчального процесу у вузі фізкультурно-спортивного профілю призводить до представлення її як складної динамічної системи, посилення міждисциплінарного характеру її дослідження; актуалізації оцінки аксіологічного потенціалу її складових. Молодь в результаті участі у різних фізкультурно-

спортивних практиках поступово усвідомлює, що поняття «спортивна культура особистості» використовується для позначення сектору життєдіяльності суспільства, де перетинаються фізкультурно-спортивні практики, культура, технології, бізнес, політика.

Список використаних джерел

1.Корогод Л.П. Спортивна культура особистості як феномен у науковому та освітньому просторі сучасної України: основні напрями дослідження : Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Філософія, теорія та практика випереджаючої освіти для сталого розвитку» 14 грудня 2017 р., м. Дніпро, ДОІППО. Частина І / Наук. ред. О.Є. Висоцька. - Дніпро: СПД «Охотнік», 2018. - 300 с. 2.Лубышева Л. Структура и содержание спортивной культуры личности / Л.И. Лубышева, А.И. Загревская // Теория и практика физической культуры. – 2013. – № 3. – С. 7-16. 3.Олексин І.Я. Аксіологічні аспекти спортивної діяльності: соціально-філософський аналіз: автореф. дис…канд. філос. наук: 09.00.03 / І.Я. Олексин; Житомирський нац. унів. ім. І.Франка. - Житомир, 2019.-16 с.

Л. М. Духнова

СПОРТ - ЯК МЕТОД ПРОФІЛАКТИКИ АСОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДІ

У сучасному світі поряд з позитивними змінами гостро проявилися соціальні проблеми, що безпосередньо впливають на становлення особистості дітей і молоді. Все більше молодих людей стають прихильниками асоціальної поведінки. Рівень підліткової злочинності зростає з кожним днем, що в значній мірі визначає майбутню криміногенну обстановку в Україні. Зростає число підлітків, які не встигають у навчанні, які вживають алкоголь і наркотики, які роблять кримінальні злочини. Все більше втягується підлітків в злочинний бізнес, продаж наркотиків і багато іншого. І все це змушує задуматися, адже від того чим займається підліток у вільний час, як організовує своє дозвілля,залежить подальше формування його особистісних якостей, потреб, ціннісних орієнтацій, світоглядних установок, а в цілому зумовлює його положення в суспільстві. Межі асоціальної поведінки особливо мінливі, оскільки вони більше ніж інші поведінкові девіації знаходяться під впливом культури і часу, це -справжній бич сучасного світу, дітям просто нема куди себе «подіти». Вони не знають де і як застосувати свою енергію, як реалізувати себе. І, на нашу думку, одним із шляхів подолання цієї проблеми -забезпечення доступності спорту для молоді як спосіб попередження асоціальної поведінки особистості.

Дослідження українських та іноземних експертів свідчать про те, що засоби фізичної культури і спорту мають можливість в комплексі вирішувати проблеми підвищення рівня психічного і фізичного здоров'я людини, виховання і освіти молодих людей і формування здорового морально-психологічного клімату в суспільстві [3]. Всесвітньо визнано, що заняття фізичною культурою і спортом вважаються не тільки засобом зміцнення здоров'я, а й засобом профілактики різних хворіб, асоціальної поведінки, і ще - основою здорового способу життя. Особливістю фізкультурно-спортивної профілактичної роботи вважається комплексна дія на особистість, що включає в себе зміну поведінки,задоволення потреби в самореалізації. На відміну від інших форм дозвіллєвої роботи, як відзначають В.І. Дубровський, Ю.П.Лисицин, спорт, крім інтелектуальної та психоемоційної компоненти, має фізичну, і вважається найбільш сильним засобом впливу на підростаючий організм. Фізичні навантаження впливають на різні системи організму і задовольняють природну потребу дитини в русі [1,2].

Значну роль в залученні молодих людей до фізкультурно-спортивної роботи відіграють ті мотиви, які викликають специфічне почуття задоволення від прояву

м'язової активності, естетичне задоволення від краси, точності і спритності власних рухів. Бажання проявити себе відважним і рішучим при виконанні важких спортивних вправ, а також досягти точних результатів, довести свій професіоналізм,стати міцним, сильним і здоровим. Не можна забувати і ті види спорту і системи фізичних вправ, для заняття якими, на даний момент існує безліч умов:

1. Біг на свіжому повітрі - один з найпопулярніших видів спортивного дозвілля. Найактивніші любителі спорту готові займатися ним практично цілий рік, але саме навесні в лісах і парках з'являються цілі натовпи бігунів. Найбільш сприятливими місцями для пробіжки є парки і міські набережні, де можна насолодитися приємними пейзажами, гарною погодою і відволіктися від суєти.

2. Катання на роликах, яке за популярністю цілком може змагатися з бігом. З настанням теплих днів на вулицях міста можна зустріти не тільки дітей і дорослих, але навіть сімейні пари на роликових ковзанах і з колясками.

3. Велоспорт, слідуючи європейським тенденціям, в останні кілька років почав активно набирати популярність. В країні облаштовано велику кількість доріжок для прогулянкового катання на велосипеді, в різних точках кожного міста розташовані прокати велосипедів. Але для того, щоб із задоволенням покататися на двоколісному коні, краще вибирати менш людні місця або великі парки.

4. Бадмінтон - найпростіший, доступний і захоплюючий вид спорту, зайнятися яким можна практично в будь-якому місці, особливо перебуваючи на природі. В міських парках облаштовані спортивні майданчики, де є можливість професійно зіграти в бадмінтон. Його альтернативою може стати настільний теніс, який також можна знайти в будь-якому парку.

5. Плавання, для якого всюди є спеціальні басейни.

І на завершення хотілося б сказати, що спорт - це відмінний інструмент профілактики асоціальної поведінки сучасної учнівської молоді. Він дає можливість будь-якій людині реалізувати себе, вкласти свої сили в щось вартісне. Спорт орієнтований на змагання, на досягнення максимальних результатів. В останні роки і в нашій країні він виходить на новий рівень розвитку, і пов'язано це з тим, що зростає увага держави до людей, які мають бажання займатися і розвивати себе.

Список використаних джерел

1.Дубровский В.И. Спортивная медицина: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений. – 2-е изд., доп. - М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2002г. - 512 с. 2. Лисицын Ю.П. Общественное здоровье и здравоохранение - http://kingmed.info/knigi/Sotsialnaa_meditsina_OOZ/book_2857/Obshchestvennoe_zdorove_i_zdravoohranenie-Lisitsin_YuP-2002-djvu. 3. Макеева В.С., Токарева К.Е. Спорт и туризм в регламентации здорового образа жизни студентов// Автономия личности №2 (4). - 2011 С. 131-135.

А. І. Козатек

СПОРТ - ЯВИЩЕ КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ

Актуальність питання «Спорт - явище культурного життя» обумовлена тим, що в даний час життєво необхідний розгляд діяльності людини як носія конкретних етнокультурних, етнопсихологічних традицій.[2] Заняття спортом - змагання, конкуренція, прагнення до максимальних результатів, постійне зростання вимог до фізичних можливостей, моральних і морально-вольових якостей людини,- дає можливість людині адаптуватися до складних життєвих умов. Державна підтримка фізичної культури і спорту, фізкультурно-спортивних організацій, спортивних споруд, підприємств спортивної промисловості здійснюється відповідно до програм розвитку фізичної культури і спорту всіх рівнів, затвердженими в установленому порядку відповідно до вимог Кабінету міністрів України, органами виконавчої

влади суб'єктів України в галузі фізичної культури і спорту, Національного олімпійського комітету України, інших фізкультурно-спортивних організацій. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» [3] встановлює правові, організаційні, економічні та соціальні основи діяльності фізкультурно-спортивних організацій, визначає принципи державної політики в галузі фізичної культури і спорту в Україні та олімпійського руху України.

Безумовно, спорт - явище культурного життя. У ньому людина прагне розширити межі своїх можливостей, це величезний світ емоцій, породжуваних успіхами та невдачами.[1]Спорт - це власне змагальна діяльність і спеціальна підготовка до неї. Він живе за певними правилами і нормами поведінки. У ньому яскраво проявляється прагнення до перемоги, досягнення високих результатів, які потребують мобілізації фізичних, психічних і моральних якостей людини. Тому часто говорять про спортивний характер людей,які успішно виявляють себе в змаганнях.

Здоровий спосіб життя має широкий позитивний спектр впливу на різні сторони проявів організму і особистості людини. У поведінці це проявляється в більшій життєвій енергії, зібраності, кращій комунікабелності, відчутті власної фізичної і психо-емоційної привабливості, оптимістичному настрої, умінні забезпечити свій повноцінний і приємний відпочинок, цілісну культуру життєдіяльності. Стан здоров'я залежить від нормального функціонування всіх органів і систем людини, а також від наявності або відсутності хвороб, морфологічних змін організму [1]. Фізкультурно-спортивна діяльність - один із ефективних механізмів злиття громадського та особистого інтересів, формування суспільно необхідних індивідуальних потреб. Можливості фізичної культури в зміцненні здоров'я, корекції статури і постави, підвищенні загальної працездатності, психічної стійкості дуже великі, але неоднозначні. Відомо, що фізичний розвиток людини як процес зміни і становлення морфологічних і функціональних властивостей залежить і від спадковості, і від умов життя, а також від фізичного виховання з моменту народження. Моральне задоволення приносять ті заняття з фізичної культури і змагання, на яких досяються певні результати за рахунок систематичних тренувань і чесної боротьби із суперником. Тому, в спорті нетерпимі будь-які прояви нечесності.

Спорт створив і нове культурне, в тому числі художнє, середовище, бо спортивні споруди - стадіони, палаци спорту, манежі, майданчики, треки, басейни і т.п. - не тільки стали важливими об'єктами архітектури, а й мали істотний вплив на всю організацію і планування поселень. Великі надії покладалися на спорт і в плані морального вдосконалення суспільства. Звичайно, ніхто не очікував від спорту абсолютної чистоти і непогрішності. Спортивна перемога і її творець-рекордсмен сприймалися як національні символи, і здавалося, що вони в найбільш чистому вигляді втілюють моральні цінності патріотизму, вірності обов'язку і честі. Залишалося прищепити ці якості масовій свідомості, орієнтованій на спорт, впровадити їх засобами виховання. Тим самим, передбачалося, будуть вирішені багато проблем соціального, етичного та естетичного плану [2]. Сучасний спорт переживає кризу і досить глибоку. Але в кризовому стані знаходяться вся сучасна культура і цивілізація. Криза спорту не є його руйнуванням, а лише невідповідністю сформованих організаційних форм, методів діяльності та уявлень про сутність і роль спорту новим соціальним структурам, новому спектру громадських та індивідуальних потреб, нових стандартів життя.

Список використаних джерел

1.Виноградов П.А., Душанин А.П., Жолдак В.И. Основы физической культуры и здорового образа жизни. Москва., 1996. 2.Жолдак В.И. Социология физической культуры и спорта. Кн. I. Москва.,1992. 3.Закон України про фізичну культуру та спорт - Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12.

К. Р. Гасан, О. О. Горпинич

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЛІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ПРОЦЕСІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ТА ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Фізична культура є важливою складовою соціального життя в сучасному суспільстві, роль якої у вирішенні різних проблем індивідуального та колективного життя в порівнянні з минулим надзвичайно зросла. Засоби культури сьогодні покликані не лише сприяти зміцненню здоров'я, збереженню високої психічної та фізичної працездатності, але й забезпечувати духовне здоров'я, зростання культурного рівня, формування естетичних запитів, набуття навичок самоорганізації та самоврядування.

Дослідник Г. Грибан наголошує на унікальності фізичної культури як фактора соціалізації особистості. Ця унікальність полягає в наступному: виходячи з біологічної потреби людини в русі, через фізичну культуру задовольняються соціальні потреби; фізична культура найкращим чином гармонізує біологічне і соціальне в людині; вона сприяє адаптації індивіда до мінливих умов навколишнього середовища, регулює послідовність етапів соціалізації [2].

Було встановлено, що у студентів, включених в систематичні заняття фізичною культурою, виявляється досить висока активність, виробляється певний стереотип режиму дня, підвищується впевненість, високий життєвий тонус. Вони в більшій мірі комунікабельні, висловлюють готовність до співдружності, радіють соціальному визнанню, менше бояться критики. У них спостерігається більш висока емоційна стійкість, витримка, їм більшою мірою властивий оптимізм, енергія, серед них більше наполегливих, рішучих людей, які вміють повести за собою колектив. Цій групі студентів більшою мірою притаманні почуття обов'язку, сумлінність, зібраність. Вони успішно взаємодіють в роботі, що вимагає постійної напруги, вільніше вступають в контакти, більш спритні, серед них частіше зустрічаються лідери, їм легше вдається самоконтроль [3].

Таким чином, незаперечним стає факт, що при формуванні особистості засобами фізичної культури необхідно робити акцент на вироблення у неї переконання про особистісну значимість цінностей фізичної культури. Успішний досвід зарубіжних країн у цьому процесі спонукає розглянути деякі методики для можливого впровадження їх в українську систему освіти вищої школи. Так, науковцем В.Сшейфером було визначено п'ять елементів терапевтичного потенціалу фізичного виховання і спорту, які будуть дієвими тільки за умови комплексної взаємодії: 1.Наслідування позитивних прикладів видатних спортсменів і залучення таким чином до здорового способу життя. 2.Сприяння розвитку самодисципліни. 3.Усвідомлення альтернативності невдачам у навчанні, тим самим забезпечення підвищення самооцінки підлітка. 4.Активізація життєдіяльності людини, стабілізування її психічних процесів. 5.Допомога підліткам краще пізнати світ, задовольнити певні потреби у подорожах, привчання до самостійності [5].

Такі погляди знайшли своє практичне втілення. Англійський уряд розробив стратегію розвитку спорту «Спортивне майбутнє для всіх», головна мета якої – надання можливостей та створення умов для кожного бажаючого громадянина брати активну участь в області фізичного виховання і спорту. З цією метою було збільшено фінансування фонду «Нові можливості» для належної фахової підготовки та формування соціальної компетентності майбутніх фахівців в цій області. Пізніше була створена комісія для огляду досягнень учнів, що займалися за новою програмою, заснованою на принципах компетентнісного підходу [6]. Швейцарською ака-

демією розвитку (SAD) було запроваджено проект «Управління соціальними знаннями та культурним розмаїттям», у процесі реалізації якого учасники, через участь у спортивних заходах, вчилися вирішувати конфлікти, працювати в команді, брати особисту відповідальність за прийняття рішень тощо [4].

Особливий інтерес представляє освітньо-спортивна модель американської дослідниці Деріл Сідентоп, яку було адаптовано та впроваджено в навчальний план фізичного виховання, у тому числі, у вищій школі США. Мета цієї моделі полягає у розширенні професійного досвіду спортивної роботи студентів у різних соціальних ролях [1].

Отже, комплексний підхід до фізичного виховання вимагає розвивати не лише фізичні, але й духовні здібності студента, його навички соціалізації. На даний момент освіта майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту ще не є досконалою і може бути покращена за допомогою втілення досвіду зарубіжних країн у цьому питанні.

Список використаних джерел

1.Бабич В. Роль фізичного виховання і спорту у формуванні соціальної компетентності студентів в умовах вищої освіти: досвід зарубіжних країн / В. Бабич // Молодь і ринок. – 2017. - №1 (144). – с. 92–97. 2.Грибан Г. Методологічні аспекти духовності в фізичному вихованні та спорті / Г. Грибан // Спортивний вісник Придніпров'я. Науково-теоретичний журнал Дніпропетровського держ. ін–ту фіз. культ. і спорту. – 2005. – №2. – с. 19–21. 3.Фурдуй С.Б., Ніфака Я.М. Роль фізичної культури в процесі соціалізації студентської молоді / С.Б. Фурдуй, Я.М. Ніфака // «Young scientist». – 2018. – №1 (53). – с. 395–398. 4.Caborn Mr. R. The role of further and higher education in delivering the government's plan for sport [Електронний ресурс] / Mr. R. Caborn, M. Hodge – 2001. – Режим доступу: http://dera.ioe.ac.uk/10138/1/A_sporting_future_for_all.pdf. 5.Coalter F. The Social Benefits of Sport. An overview to inform the community planning process. [Електронний ресурс] / Fred Coalter // Edinburgh: SportScotland. – 2005. – Режим доступу: http://www.sportscotland.org.uk /documents/resources/thesocialbenefitsofsport.doc. 6.DCMS (Deportament for Culture,Media and sport) A sporting Future for all, London: DCMS, 2001. – 46 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.kzndsr.gov.za/LinkClick.aspx?link=GIS%2Fgovplan2001-+UK.pdf&tabid=130&mid=921.

В. Є. Крамаренко, К. А. Сахаров, Н. М. Богданова

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВИПУСКНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Важко переоцінити вплив занять фізичними вправами на професійну діяльність випускників закладів вищої освіти. Сучасні умови викликають змінення багатьох сторін розвитку суспільства. Навіювання нових часів спонукають молоду людину все більше удосконалюватися і розвиватися, в тому числі вдосконалювати свій фізичний стан і зберігати власне здоров'я, що є запорукою майбутньої плідної професійної праці.

Переважна більшість підприємств, установ та організацій вільні у виборі працівників. Теперішні роботодавці при прийомі на роботу звісно очікують прояву високих професіональних фахових якостей особистості. Та роботодавцеві не потрібен працівник, який часто хворіє, не переносить різні навантаження, тощо. Звісно, перевага надається фізично підготовленому, більш витривалому працівникові, який не боїться труднощів, має гарну фізичну форму і добре впорається з різного роду навантаженнями.

Важливий і зовнішній вигляд людини. Іноді це стає визначальним при прийомі на роботу. Адже співробітники – це «обличчя компанії», а, відповідно, їх здоровий вигляд і привабливість для клієнтів і партнерів можуть стати запорукою успіху компанії. Важливо і те, що працівник, який має гарну фізичну підготовку, має і велику працездатність, що призводить до збільшення продуктивності і якості роботи.

Завданням закладів вищої освіти є формування у студентів загальноосвітніх та професійних знань, професійно важливих навичок й умінь, формування моральних

цінностей і загальної культури гармонійно розвинутої особистості. Однією із складових загальної культури становить фізична культура, як один з важливих, якщо не найважливіший, показників життя людини. У національній доктрині розвитку освіти України XXI століття відзначається, що в усіх ланках системи освіти через використання засобів фізичного виховання та фізкультурно-оздоровчої роботи закладаються основи для забезпечення і розвитку фізичного, психічного, соціального та духовного здоров'я кожного члена суспільства. Особливого значення набувають заняття фізичною культурою і спортом на сучасному етапі у зв'язку з обмеженням рухової активності, з витисненням із життя людини м'язових зусиль, які разом із нервовою напругою, стресовими ситуаціями, надлишковою вагою, та іншими факторами сприяють розвитку різних захворювань, особливо серцево-судинних і нервових. Освіта поліпшує можливості працевлаштування, підвищення доходу й озброює людей навичками досягнення благополуччя, вирішення особистих та суспільних проблем.

Предмет фізичного виховання, який викладається у закладах вищої освіти, становить ще одну цеглинку в загальному фізичному розвитку людини, її фізичному стані, її здоров'ї, фізичній підготовці, фізичній досконалості. Він має більший вплив, і це дуже важливо, ніж фізична культура в дошкільному і шкільному віці, оскільки викладається на більш високому рівні і має сприйматися молодими людьми більш свідомо, з розумінням його значення, ролі в житті людини і суспільства. З самого дитинства батьки, педагоги, засоби масової інформації – радіо, телебачення, інтернет, – мали б навіювати унікальну користь фізичної активності, занять спортом, спонукати до здорового способу життя. В цьому віці заняття проходять під наглядом спеціалістів, які слідкують за правильним і гармонійним розвитком підростаючого покоління. Важливо в цей час сприяти розвитку позитивного ставлення до фізичної активності, зацікавленості до занять фізичними вправами.

Самосвідомість людини формується приблизно до 15-16 років. Саме з цього моменту заняття спортом, які носили переважно ігрову форму, можуть стати серйозним захопленням для індивіда. Тому дуже важливо,аби в цей період молода людина зрозуміла, що заняття фізичними вправами можуть приносити радість і користь для організму, а такі фізичні якості як спритність, гнучкість, сила, витривалість, так необхідні для щоденного життя, розвиваються в результаті занять спортом.

Людина, яка хоча б раз відчула справжній заряд енергії та бадьорості після фізичної активності, прагнутиме цього знову й знову. І дуже важко буде відмовитися від такого відчуття у майбутньому. Почати займатися спортом можна, звичайно, у будь-якому віці, але і результат буде різним. Вікові особливості також дають про себе знати – людина у віці не зможе так активно займатися як у свої молоді роки. Що ж тоді казати, коли до досить солідного віку людина нічого не робила? Доречно згадати досить відому фразу: «Краще пізно, ніж ніколи!». Та робити це необхідно з розумом, тому загальноприйняті вправи і навантаження, які розраховані на середньоздорову людину, будуть неприйнятними.

Як відомо, заняття фізичними вправами сприяють профілактиці різних захворювань, особливо це стосується гіпертонії та ішемічної хвороби серця, які навіть за умови тривалого лікування не завжди призводять до одужання. Значно більший ефект дає профілактика цих захворювань. Аби добитися профілактичного ефекту, необхідно займатися фізичними вправами протягом 30 хвилин не менше, ніж двічі на тиждень. Заняття мають проходити з достатньою для певного віку і стану організму інтенсивністю за умови, що у виконанні вправ беруть на менше 2/3 м'язів всього тіла. Гімнастичні вправи, які виконуються з більшою (максимальною) амплітудою та за участю всіх суглобів, сприяють попередженню захворювань опорно-рухового апарату. Лише систематичні заняття фізичними вправами запобігають виникненню хвороб, покращують імунну систему, а також прискорюють відновлення функцій всіх органі і систем людського організму. Слід пам'ятати, що фізичні

вправи мають оздоровчий ефект тільки при правильному підборі їх відповідно до захворювання та правильному їх дозуванні, враховуючи вік, стать, фізичну підготовленість і працездатність, функціональні можливості організму тощо.

В процесі занять фізичним вправами підвищується працездатність. Про це свідчить зростаюча здатність людини виконувати великий обсяг роботи за певний проміжок часу. В стані м'язового спокою з підвищенням працездатності зменшується частота серцевих скорочень. Людина працює більше, але при цьому втомлюється менше. Фізичні навантаження, активний рух сприяють успіху людей розумової праці, особливо це стосується учнів і студентів.

Позитивним аспектом спорту й фізичної активності є можливість знайомитися і зустрічатися з новими і цікавими людьми, налагоджувати дружні стосунки, знаходити людей зі спільними інтересами, відчувати радість спілкування і роботи в команді, насолоджуватися власною розкутістю, почувати себе відновленим, тощо. Разом із заняттями фізичними вправами приходить необхідність самостійної оцінки власних фізичних можливостей і, відповідно, можливості реально розраховувати власні сили. Аби зрозуміти значення фізичного виховання в житті людини, особливо молоді, не варто чекати часу, коли настане відчуття нестачі фізичної підготовки. Зазвичай це відбувається по закінченню закладу вищої освіти, коли молода людина занурюється в звичайне доросле життя і на неї звалюються всі проблеми. Саме в такий період відбувається усвідомлення, що момент для вдосконалення фізичної підготовки, тренувань і занять фізичними вправами вже минув. Тож, варто не зволікати і почати робити перші кроки до здорового способу життя, не чекаючи цього моменту.

Заняття фізичною культурою і спортом дають людині не тільки почуття фізичної досконалості, а й надають їй сили і формують її дух, піднімають рівень моральних якостей, що є таким необхідним для теперішнього суспільства.

Список використаних джерел

1. Бальцевич В.К. Физическая культура для всех и для каждого. – М. – 1988. 2. Гусак П.М., Зимівець Н.В., Петрович В.С. Відповідальне ставлення до здоров'я: теорія та технології /Монографія. - Луцьк. – 2009. 3.Ільницький В.І., Ясинський Є.А. Фізичне виховання у навчальних закладах. – Тернопіль. – 2000. 4.Кузнецов А.К. Физическая культура в жизни общества. – М. – 1995. 5. Физическое воспитание: Учебник для студентов ВУЗов. – М.: Вісшая школа. – 1983. 6. Физическая культура и человек. Учебное пособие для ВУЗов. – 1991.

А. М. Литвиненко

НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИД СПОРТУ – ХОРТИНГ В СИСТЕМІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ

Система фізичного виховання студентів України перебуває в стані швидкого реформування, що об'єктивно зумовлено зміною пріоритетів та завдань у формуванні свідомої особи – будівника незалежної національної держави. Кафедри фізичного виховання та спорту закладів вищої освіти мають гарний кадровий потенціал, розвинену матеріальну базу для здійснення патріотичного виховання та прикладних напрямків в підготовці студентів [2; 3; 5]. На кафедрі фізичного виховання та спорту Харківського національного університету радіоелектроніки декілька років застосовується дидактичний підхід, головною відзнакою якого є застосування в навчальному процесі тренувальних засобів національного виду єдиноборств – хортингу [6]. Хортинг, це сучасний вид спортивного єдиноборства в якому гармонійно поєднується ударна та борцівська техніка ведення поєдинку. Відомо, що в стародавні часи, на острові Хортиця мужні захисники України запорізькі козаки проводили підготовку до військових походів та битв з ворогами. Там в наполегливих і жорстких тренуваннях формувалася військова культура та проходив духовний гарт славетного

запорізького козацтва. Тож система підготовки в сучасному хортингу має стародавні витоки. В поєднанні з досягненнями сучасної та теорії та практики фізичного виховання та спорту сформовано найбагатший арсенал техніко-тактичний і методичний арсенал національного виду спорту – хортингу. В цьому найбільша заслуга засновника сучасного хортингу, відомого фахівця в галузі спорту Е.А. Єрьоменка.

Хортинг стрімко набуває популярності в Україні, Європі та світі. Проводяться чемпіонати та Кубки України, Європи та світу. Поставлено за мету добитися визнання хортингу Олімпійським видом спорту.

В Харківському національному університеті радіоелектроніки, на академічних заняттях з фізичного виховання студенти під керівництвом кваліфікованих викладачів з хортингу формують навики захисту та нападу, отримують фізичний та духовний гарт [1; 4;]. Заняття проводяться у взаємодії з фахівцями Харківської обласної федерації хортингу, що дозволяє, з одного боку застосовувати оптимальну, адаптовану методику навчання та тренування студентів-початківців, а з другого мати змогу подальшого спортивного вдосконалення та участі у змагання різного рівня. Паралельно з навчальним процесом на кафедрі фізичного виховання та спорту проводиться значна наукова робота по дослідження тренувального та змагального процесів в хортингу. Організовано роботу студентського наукового гуртка, в якому студенти досліджують історичну основу хортингу, ефективність застосування тренувальних вправ хортингу в навчальному процесі в учбових та факультативних групах. Результати наукових досліджень регулярно публікуються в фахових наукових журналах та матеріалах міжнародних та всеукраїнських наукових конференцій. Отримані результати досліджень вказують на достовірне зростання показників фізичної працездатності студентів, а також на значний виховний потенціал національного виду спорту – хортингу для формування свідомої, патріотично налаштованої студентської молоді.

Список використаних джерел

1.Ашанин В.С., Литвиненко А.Н. Специфические особенности структуры технико-тактического арсенала неолимпийских единоборств ударного типа и пути его совершенствования / В.С. Ашанин, А.Н. Литвиненко // Слобожанський науково-спортивний вісник, №1 (45) Харьков 2015, ХДАФК, С. 11-15. 2.Діхтяренко З.М. Дослідження основних понять хортингу: «виховання», «хорт», «хортинг», «хортовий», «хортове виховання», у психолого-педагогічній та філософській літературі / З.М. Діхтяренко // Теорія і методика хортингу : зб. наукових праць. Вип. 1 / [ред. рада: Бех І.Д. (голова) та ін.] – К.: Палівода А.В. 2014. – Вип. 4. С. 53-59. 3.Єрьоменко Е.А. Хортинг – національний вид спорту України: метод. посіб. / Е.А. Єрьоменко – К. : А.В. Поливода., 2014. – 1064 с. 4.Литвиненко А.М. Співвідношення тренувальних засобів загальної та спеціальної спрямованості в річному циклі спортивної підготовки кваліфікованих єдиноборців в хортингу / А.М. Литвиненко // Теорія і методика хортингу : зб. наукових праць. – К.: Палівода А.В. 2015. – Вип. 3. С. 205-210. 5.Формування навичок здорового способу життя засобами фізкультурно - оздоровчої роботи на прикладі педагогічного досвіду роботи НВК No 24 (на засадах хортингу) : метод. посіб. / З. М. Діхтяренко, І . С . Данилюк, Н. І. Скляр; за заг. ред. З . М . Діхтяренко . – К.: ПАЛИВОДА А. В., 2015. – 324 с. 6.Lytvynenko A., Gubnytska Iu. S. Analysis of information models of student's physical readiness in higher educational establishments [Текст]// Материалы 5-й Международной научно-технической конференции «Информационные системы и технологи», 12-17 сентября 2016 г. – Х.: НТМТ, 2016. С. 221-222.

О. М. Письменний, А. С. Ярошенко

ВПРОВАДЖЕННЯ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС СТУДЕНТІВ КДПУ

Залучення дітей та молоді до ідеалів олімпізму, які орієнтовані на загальнолюдські, гуманістичні духовно-моральні цінності, пов'язані зі спортом , особливо важливо в сучасних умовах нашої країни.

Олімпійська освіта є інструментом популяризації олімпійських цінностей в країнах, які отримують право на проведення Ігор.

Таким чином, практичною й теоретичною не розробленістю проблеми розвитку і розповсюдження особистісно-орієнтованої фізичної культури студентів коледжів, використання у їх фізичному вихованні ідеалів та життєвих установок, пов'язаних із ідеями олімпізму, обумовлюється актуальність нашого дослідження [2].

Незважаючи на існуючі публікації, сьогодні також є недостатньо висвітленими питання застосування різноманітних форм олімпійської освіти в процесі фізичного виховання студентів.

Олімпійська освіта сприяє вихованню психічно й фізично здорової людини, патріота, толерантної, законослухняної особи, яка в повсякденному житті дотримується правил чесної гри (Л. Лубишева, В. Родиченко) [1].

Мета дослідження – розробити зміст експериментальної навчальної програми з фізичного виховання студентів Криворізького державного педагогічного університету, орієнтованої на гармонійний розвиток особистості у відповідності з ідеалами олімпізму [3].

Методи досліджень: аналіз науково-методичної літератури, мережі Інтернет, соціологічні методи, методи математичної статистики.

Проблему впровадження в навчально-виховний процес олімпійської освіти як позитивного чинника, що сприяє гуманізації суспільства, схарактеризовано в дослідженнях українських науковців Ю. Бріскіна, С. Бубки, М. Булатової, О. Вацеби, В. Єрмолової, Н. Москаленка, Ю. Олійника, В. Платонова, Я. Тимчака, О. Томенка, Ю. Юхимчук та ін. Олімпійська освіта виокремилася передовсім як засіб для розв'язання протиріччя між високим рівнем розвитку спорту й низьким рівнем засвоєння молоддю знань у галузі олімпійського руху [1].

Зміст олімпійських програм включає базові знання про історію та філософію олімпійського і параолімпійського рухів, інформацію про підготовку до ігор, про діяльність органів управління олімпійським рухом, а також про стратегічне бачення наступних Олімпіад та спадщині Ігор.

Проведене нами дослідження дозволило уявити олімпійську освіту як сукупність умінь і навичок, необхідних людині для спілкування в сучасному світі. Мета олімпізму полягає в тому, щоб поставити спорт на служіння гармонійному розвитку людини з наміром підтримати встановлення мирного суспільства, яке зацікавлене в збереженні людської гідності.

Одна з цілей олімпійської освіти – освоєння студентською молоддю різноманітного суспільного життя. Це різноманіття розкривається в поняттях і уявленнях, які можуть бути освоєні через зміст олімпійської освіти [2].

Проведення анкетування показало, що в абсолютній більшості студенти придбали певні знання, але майже всі відзначили відсутність програмно-методичного забезпечення. Важливо регулярно проводити різні заходи, присвячені олімпійському руху: конференції, конкурси, як правило, ці заходи проводяться барвисто, святково. Принципи і цінності олімпізму можуть бути зрозумілі та прийняті, як особлива життєва позиція і поведінка, шляхом педагогічного підходу, особливо у спортивній та культурній діяльності [3].

Поєднуючи спортивну діяльність і рухову активність з культурою та освітою, ідеї олімпізму пропагують такий спосіб життя, який ґрунтується на радості від зусиль, освітній цінності доброго прикладу і повазі до універсальних, фундаментальних етичних принципів. Саме тому в нинішніх умовах особливого значення набула олімпійська освіта, що здатна підвищувати ефективність формування фізично, психічно, соціально і духовно здорової особистості [1].

Висновки. Проблема поширення серед студентів певного обсягу знань про олімпізм й Олімпійські ігри стала однією з найбільш гострих проблем. Олімпійську

освіту студентів по трактовано як спеціально організований педагогічний процес формування гармонійно розвиненої особистості через набуття знань, умінь і навичок, розвиток інтересів, потреб і ціннісних орієнтацій, що базуються на гуманістичних ідеалах і цінностях олімпізму та є складником освіти. Оскільки в спорті наочно відбивається поляризація якостей особистості, протистояння добра і зла, а олімпійську освіту можна вважати освітньою моделлю спорту, в його змісті повинні бути представлені переконливі приклади позитивного і негативного в цьому феномені.

Список використаних джерел

1. Булатова М. М., Єрмолова В. М. Олімпійська освіта у системі навчально-виховної роботи загальноосвітніх закладів України. – Навч. видання. – К.: Олімпійська література, 2007. – 44 с. 2. Столяров В. Об. актуальних проблемах и серьезных ошибках в теории и практике олимпийского образования // В. Столяров Материалы конференции «Практика олимпийского образования». – М.; Советский спорт, 2002. – С. 139-142. 3. Чернецкий Ю. М. Олимпизм – философия молодежного мира // Олимпийское движение и социальные процессы. Материалы Всероссийской научно-практической конференции. – М.: Советский спорт, 1999. – С. 297-301.

Т. В. Маленюк

ЕЛЕМЕНТИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ СТУДЕНТАМИ ДИСЦИПЛІНИ «ІНТЕНСИФІКАЦІЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ»

Постановка проблеми. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій – важлива складова професійної підготовки сучасного фахівця у галузі фізичного виховання і спорту. Адже, молодий фахівець повинен володіти інформаційними технологіями, підвищувати і вдосконалювати свій професійний рівень, що значно розширить можливості самореалізації і сприятиме кар'єрному росту [2; 3].

Необхідність удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців регламентується низкою законодавчих документів: Стратегією інноваційного розвитку України на 2010-2020 рр. в умовах глобалізаційних викликів, Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2021 року та Положенням про дистанційне навчання, затвердженим Наказом МОН у 2013 р.

Проблеми застосування технологій дистанційного навчання у процесі підготовки фахівців фізичного виховання були предметом дослідження багатьох вчених (Л. Сущенко, 2012; В. Томашевський, О. Петрова, 2012; О. Сухобок, 2011; І. Гринченко, 2013; С. Гуменюк, 2015). Також науковці досліджували особливості організації дистанційної форми навчання майбутніх фахівців фізичного виховання (О. Соколюк, 2012; П. Ладики, Г. Шандригось, В. Шандригося, 2015).

Якість підготовки фахівців фізичного виховання і спорту вимагає підвищеної уваги. Адже, серед студентів є велика кількість спортсменів високої кваліфікації, які часто виїжджають на навчально-тренувальні збори та змагання, тому пропускають академічні заняття. Крім того, студенти старших курсів оформлюють індивідуальний план відвідування навчальних занять, так як розпочинають професійну діяльність на посадах вчителів фізичної культури, тренерів з виду спорту тощо. Означений факт підкреслює необхідність застосування у процесі підготовки фахівців фізичного виховання і спорту елементів дистанційного навчання [1].

Мета дослідження – дослідити ефективності застосування елементів дистанційного навчання у процесі вивчення студентами дисципліни «Інтенсифікація фізичного виховання у закладах освіти» на основі показників рівня сформованості фахових компетенцій.

Методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення науково-методичної лі-

тератури та електронних ресурсів; метод експертних оцінок знань і навичок студентів; методи математичної статистики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження проведено серед студентів-магістрантів спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура) Центрально-українського державного педагогічного університету імені В. Винниченка упродовж 2017-2018 років. У дослідженні брали участь 30 студентів денної форми навчання факультету фізичного виховання.

Навчальна дисципліна «Інтенсифікація фізичного виховання у закладах освіти» викладається у кількості 120 годин (70 годин – самостійна робота). Метою курсу є формування у студентів фахових компетенцій стосовно інтенсифікації фізичного виховання у закладах освіти. Завдання: розкрити особливості інтенсифікації фізичного виховання у закладах освіти (поняття, напрямки, перспективи, проблеми); розглянути практичну значимість напрямків інтенсифікації навчального процесу з фізичного виховання; сформувати у студентів достатні знання, уміння і навички, необхідні для практичного здійснення інтенсифікації фізичного виховання у майбутній професійній діяльності.

З метою формування фахових компетенцій студентів у процесі вивчення вказаної дисципліни, були застосовані наступні елементи дистанційного навчання: дистанційний курс з навчальної дисципліни; лекції у форматі Power Point; глосарій; завдання для самостійної роботи і методичні рекомендації для їх виконання; участь у вебінарах за тематикою лекцій; інтерактивне спілкування з викладачем (у форумі, через електронну пошту); підсумкова контрольна робота (тестування); рекомендована література; екзаменаційні питання. Після вивчення студентами навчальної дисципліни із застосуванням елементів дистанційного навчання за підсумковими оцінками був визначений рівень сформованості фахових компетенцій. У загальному вигляді якість сформованості фахових компетенцій студентів була представлена підсумкової оцінкою, в основу якої покладена 100-бальна шкала ЄКТС. Так, у студентів за підсумками навчальної діяльності були сформовані фахові компетенції на рівні 81,7 балів успішності, що складає 86,7% якості. Отже, майбутні фахівці мають достатній рівень сформованості компетенцій для здійснення інтенсифікації фізичного виховання у закладах освіти. Детальний аналіз результатів підсумкового контролю показав, що високий рівень сформованості фахових компетенцій мають 34,6% студентів, вище середній рівень – 11,5%, середній рівень – 23,1%, нижче середнього рівень – 19,3%, достатній – 11,9% (табл. 1).

Таблиця 1. ***Показники рівня сформованості фахових компетенцій у майбутніх вчителів фізичної культури за результатами підсумкового контролю***

№ п/ч	Рівень сформованості фахових компетенцій	Показники рівня сформованості знань і умінь, % (n=26)
1	Високий (A)	34,6
2	Вище середнього (B)	11,5
3	Середній (C)	23,1
4	Нижче середнього (D)	19,3
5	Низький (E)	11,9

Висновки. Одним із напрямків підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту є застосування елементів дистанційного навчання. У процесі вивчення навчальної дисципліни «Інтенсифікація фізичного виховання у закладах освіти» студенти використовували елементи дистанційного навчання. За підсумками навчальної діяльності були сформовані фахові компетенції на рівні 81,7 балів успішності, що складає 86,7 % якості. Отримані результати свідчать, що у майбутніх вчителів фізичної культури спостерігається достатній

рівень сформованості фахових компетенцій для здійснення інтенсифікація фізичного виховання у закладах освіти. Отримані результати підтверджують ефективність застосування елементів дистанційного навчання у рамках традиційної форми організації навчального процесу студентів.

Список використаних джерел

1.Клопов Р.В. Інформатизація вищої фізкультурної освіти / Р.В. Клопов // Теорія та методика фізичного виховання. – 2007. – №4 (30). – С. 3-7. 2.Соколюк О.В. Дистанційне навчання в системі професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури / О.В. Соколюк // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т.Г. Шевченко. – 2012. – С. 234-238. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vchdpu/2012_98_1/Sokol.pdf. (Дата звертання 29.10.2018). 3.Сущенко А.В. Інформаційно-комунікаційні технології і засоби навчання в професійній підготовці майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту / А.В. Сущенко // Вісник Запорізького національного університету. – 2012. – № 1(7). – С. 101-111.

В. І. Марчик, В. І. Карпов, С. В. Переверзєва

ВПЛИВ ОСНОВНИХ МОТИВІВ НА ВИБІР ПРОФЕСІЇ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Постановка проблеми. На теперішній час існує проблема вступної компанії у максимальному використанні ліцензійного обсягу в закладах вищої освіти та оптимального визначення особистістю свого професійного майбутнього, що є важливим як для кожної людини, так і для всього суспільства в цілому.

Аналіз останніх досліджень. В роботі висвітлено основні принципи підготовки старшокласників до майбутнього професійного самовизначення. Надається характеристика особливостей поведінкового, когнітивного та особистісного розвитку сучасного школяра [2]. В іншій роботі автори зазначають, що старшокласники у виборі професії мають оволодіти методиками самопізнання, самооцінки, розвивати індивідуальні професійно-важливі якості, формувати вміння зіставляти вимоги необхідні для здобуття конкретної професії з власними можливостями та кон'юнктурою ринку праці [1].

Метою роботи стало визначення основних мотивів особистості, що впливають на вибір професії, зокрема вчителя фізичної культури, з метою підвищення ефективності планування профорієнтаційної роботи з майбутніми вступниками.

Організація і методи дослідження. В дослідженні, що було проведено у жовтні 2018 року, взяли участь студенти 2 курсу педагогічного університету, які навчаються за спеціальністю «Середня освіта. Фізична культура», у кількості 28 осіб. Респондентам була запропонована анонімна анкета, в якій необхідно було зазначити три найважливіших мотиви вибору професії із представлених, серед яких такі: порада батьків, сімейна традиція, порада друзів, порада вчителів, самостійне рішення, престижність професії, умови праці, отримання матеріальних благ, суспільна значущість професії, можливість використати свої здібності, творче розкриття, можливість стати цінним для суспільства, самовдосконалення та можливість досягнення високого статусу. Результати обробки матеріалу для аналізу даних перераховували у відсотки. Отримані результати не вважаються достовірними, а тільки такими, які висвітлюють тенденцію у досліджуваній темі.

Результати дослідження та їх обговорення. Результати дослідження мотивів вибору професії вчителя фізичної культури представлені на рис.1.

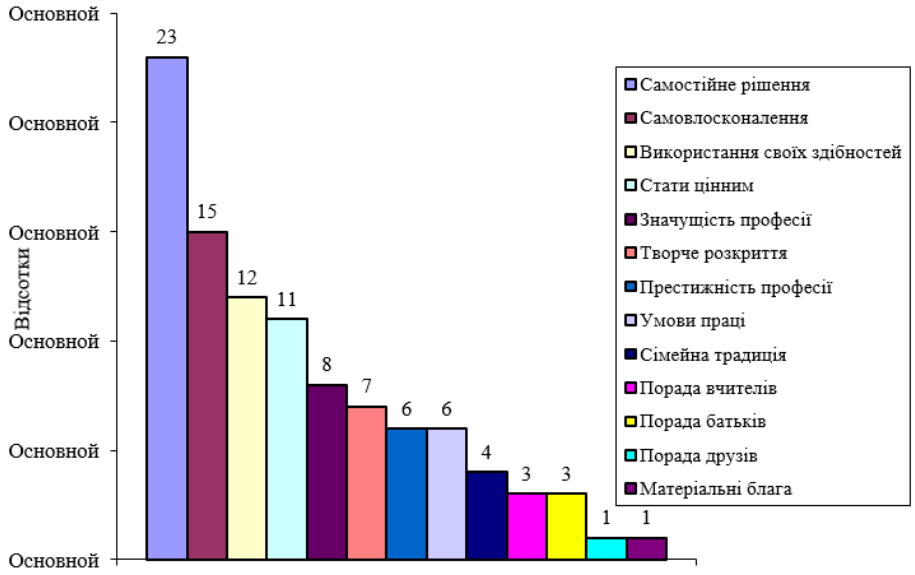

Рис. 1. Основні мотиви вибору професії вчителя.

В аналогічній роботі розглянуто проблему формування компетентності вчителя фізичної культури в процесі його професійного становлення. Показано, що для студентів високе значення мають такі фактори, як «можливість самовдосконалення» (93,3%), «можливість досягти соціального визнання, пошани» (93,3%), «робота відповідає моїм здібностям» (86,6%), «робота з людьми» (83,3%) та «робота відповідає моєму характеру» (76,6%) [3].

Висновки. У дослідженні основних мотивів вибору професії вчителя фізичної культури студенти 2 курсу навчання за спеціальністю «Середня освіта. Фізична культура» визначили такі вагомі мотиви, як: самостійне рішення, самовдосконалення та можливість досягнення високого статусу, використання своїх здібностей, можливість стати цінним для суспільства. Встановлено найменш значимі мотиви у виборі професії вчителя, серед них такі: порада вчителів, батьків, друзів, отримання матеріальних благ.

Список використаних джерел

1.Бойчук В. М. Професійна орієнтація учнів у закладах загальної середньої освіти / В. М. Бойчук, Л. Л. Коношевський, О. Ю. Сагадіна // Zbiór artykułów naukowych recenzowanych. Zbiór artykułów naukowych z Konferencji Miedzynarodowej Naukowo-Praktycznej (on-line) zorganizowanej dla pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych oraz badawczych z państw obszaru byłego Związku Radzieckiego oraz byłej Jugosławii. (30.01.2018). – Warszawa, 2018. – 184 str. – С. 39-45. 2.Бохонкова Ю. О. Психологічні умови професійного самовизначення старшокласників на сучасному етапі розвитку суспільства / О. Ю. Бохонкова // Актуальні проблеми психології. – 2015. – Вип. 10. – С. 14-21. 3.Шиян О. Особливості формування професійної компетентності вчителів фізичної культури / О. Шиян, Д. Афанасьєв // Фізична культура, спорт та здоров'я нації: зб. наук. праць. / гол. ред. В. М. Костюкевич. – Вінниця: ВДПУ, 2017. – С. 307-311.

В. В. Пічурін

ОСОБИСТІСНА ТРИВОЖНІСТЬ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОГО ВІДДІЛЕННЯ

Важливою професійно значущою (для багатьох професій) характеристикою особистості сучасного фахівця є особистісна тривожність. В психології вона розглядається як індивідуальна психологічна особливість, яка проявляється в схильності людини до частих і інтенсивних переживань стану тривоги а також в низькому порозі її виникнення. В свою чергу тривога трактується як переживання емоційного дискомфорту, що пов'язане з очікуванням неблагополуччя, передчуттям загрози небезпеки.

В останні роки різні аспекти проблеми тривожності досліджували Т.А.Арутюнян [1], І.В.Волженцева [2], Є.М.Калюжна [3], О.В.Кузнєцова [4], Г.А.Мамадалієва [5] та ін. У фізичному вихованні також є інтерес до цієї проблематики [6]. Аналіз вищезгаданих, як і багатьох інших робіт, показує, що незважаючи на наявні досягнення, залишається ще чимало питань. Одним із них є відсутність досліджень рівня особистісної тривожності студентів, яких (при проведенні навчальних занять з фізичного виховання) за станом здоров'я віднесено до спеціального відділення.

Метою дослідження стало встановлення рівня особистісної тривожності студентів спеціального відділення. В дослідженні прийняли участь 60 студентів Дніпровського національного університету залізничного транспорту ім. акад. В.Лазаряна яких за результатами медичного обстеження було віднесено до спеціальної медичної групи. З них 30 юнаки і 30 дівчата. Вік учасників дослідження складав 17 – 19 років. Психологічна діагностика рівня особистісної тривожності у студентів проводилась з використанням шкали оцінки рівня реактивної і особистісної тривожності Ч. Спілбергера.

Статистичні показники, які характеризують рівень особистісної тривожності студентів спеціального відділення представлено у таблиці 1.

Таблиця 1. Статистичні показники рівня особистісної тривожності студентів спеціального відділення (N=60)

Показник	Юнаки	Дівчата
$\overline{x}$	38,1	44,53
Me	36,5	43,5
Mo	35	42
S	7,63	8,43

Розподіл студентів за інтервалами групування представлено в таблиці 2.

Таблиця 1. Рівень особистісної тривожності студентів спеціального відділення за інтервалами групування (N=60)

Рівень прояву	Юнаки		Дівчата	
	Кількість	%	Кількість	%
Низький	5	17	0	0
Помірний	18	60	17	57
Високий	7	23	13	43

Наведені в таблицях дані характеризують студентів спеціального відділення щодо рівня особистісної тривожності. Звертаємо увагу на те, що для 23 % юнаків і 43 % дівчат властивим є високий рівень особистісної тривожності. На нашу думку такі студенти потребують спеціальної роботи щодо його зниження.

Перспективу подальших досліджень пов'язуємо з вивченням доцільності використання різних видів фізкультурної і спортивної діяльності для вирішення завдання зниження високого рівня особистісної тривожності у студентів спеціального відділення.

Список використаних джерел

1.Арутюнян Т. А. Особенности соотношения общительности и тревожности подростков: автореф. дис. ... канд. психол. наук 19.00.01 / Т. А. Арутюнян. – М., 2013. – 25 с. 2.Волженцева І. В. Динаміка стану тривожності студентів у навчальному процесі // Педагогічний процес: теорія і практика. Збірник наукових праць / І. В. Волженцева. – К.: п/п ЕКМО. – Вип. 2. – 2004. – С. 319–329. 3.Калюжна Є. М. Психологічні механізми особистісної тривожності у підлітковому віці: автореф. дис. ... канд. психол. наук 19.00.07 / Є. М. Калюжна. – К., 2008. – 29 с. 4.Кузнецова О. В.

Взаимосвязь уровней тревожности и механизмов адаптации личности в период юности: автореф. дис. ... канд. психол. наук 19.00.13 / О. В. Кузнецова. – М., 2009. – 22 с. 5.Мамадалиева Г. А. Психолого-педагогическая профилактика и коррекция тревожности современного подростка: дис. ... канд. психол. наук 19.00.07 / Г. А. Мамадалиева. – Нижний Новгород, 2011. – 262 с. 6.Пічурін В. В. Психологічна і психофізична готовність студентів-залізничників до професійної праці / В. В. Пічурін // Наук. часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. – Сер. 15: Фізичне виховання і спорт: зб. наук. пр. – 2013. – Вип. 37. – С. 95–103.

В. В. Пічурін, Л. К. Вершиніна, І. В. Чумаченко

ПОРУШЕННЯ ПОСТАВИ СЕРЕД СТУДЕНТІВ ДНІПРОВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

Сколіоз - це захворювання опорно-рухового апарату, що характеризується викривленням хребта у фронтальній (бічній) площині з розворотом хребців навколо своєї осі і що веде до порушення функції грудної клітини [1].

Сколіоз стає помітною темою серед сучасних лікарів і вчених. Розвиваються нові методи діагностики та лікування порушень постави. Наприклад, в 90-і роки минулого століття поява оптичної комп'ютерної топографії значно спростила визначення наявності сколіозу, його діагностику. Завдяки цьому методу лікарі з вражаючою точністю можуть визначити характер і ступінь викривлень хребта пацієнта [4]. Саме з використанням цієї методики лікарі змогли виявити 21 тип постави. Найчастіше з болем у шиї, грудному і поперекових відділах хребта звертаються люди від 35 до 40 років. При обстеженні у них виявляється сколіоз. Причини його появи закладаються ще в дитинстві, коли хребці формуються, пристосовуються до зростання тіла, або у студентському періоді життя [2].

Серед найпоширеніших причин появи сколіозу можуть бути: падіння (зі зміщенням хребців), неправильне положення тіла школяра (найуразливіша вікова група людей) при сидінні за партою, лежанні, велике навантаження на хребет.

Сколіоз впливає на всі органи організму людини, в залежності від ступеня його серйозності. Він може привести до безлічі ускладнень, серед яких проблеми болю в спині, обмеження дихальної ємності грудної клітини через її деформацію, у людей хворих сколіозом так само збільшується шанс отримати серцеву недостатність або ішемічну хворобу серця. Часто сколіоз провокує хронічний панкреатит, застійні явища в жовчному міхурі. Іноді сколіоз в окремих випадках може провокувати складний перебіг вагітності.

Сколіоз можна майже повністю вилікувати і усунути його згубний вплив на організм людини. Але це можливо тільки при комплексному підході, виконанні всіх лікарських вимог і рекомендацій (масаж, лікувальна гімнастика та інші). Тому дуже важливо виявити проблему на ранніх етапах її розвитку (в дитинстві, в шкільні чи студентські роки людини) [3].

Крім цього, важливо виявити проблему через те, що у людей, які страждають на сколіоз, є певні обмеження, незнання яких може привести до погіршення стану здоров'я людини або до травм під час занять спортом. Саме для цього університети збирають інформацію про студентів, які страждають на сколіоз для нагляду над їх станом і проведення профілактичних заходів з метою вирішення цієї проблеми. Проаналізувавши медичну документацію кабінету лікаря дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, можна прийти до висновку, що сколіоз є досить поширеною проблемою. Серед студентів першого-п'ятого курсу на момент 2018/2019 навчального року сколіоз зафіксований у 53 осіб (при загальній кількості в 8 тисяч студентів). З них 20 осіб мають сколіоз I ступеня, 24 людини - сколіоз II

ступеня, 5 осіб - III ступеня, 3 людини - IV ступеня. Так само виявлено 73 людини зі сколіотичною поставою.

Люди, які страждають від сколіозу знаходяться в групах фізичної реабілітації (групи, де студенти займаються оздоровчою фізкультурою під керівництвом викладачів). Так само 54 студента знаходяться в спеціальній медичній групі для занять фізичною культурою, маючи певні обмеження фізичного навантаження. У цій групі студенти складають тільки ті нормативи, які не шкодять їх загальному стану здоров'я.

З кожним роком виявляється все більше студентів, які страждають від сколіозу і захворювань, викликаних ним. Тому важливо проводити обстеження на предмет пошуку будь-яких змін в поставі людини, щоб завчасно виявити і виправити ці порушення. Студенти ДНУ, які страждають від цієї проблеми, регулярно знаходяться під контролем викладачів і лікарів, які допомагають проводити лікування і профілактику цієї хвороби. Саме для профілактики студентами виконуються спеціальні комплекси вправ, призначені для посилення м'язів живота, спини та загального тонусу м'язів.

Список використаних джерел

1. Большая медицинская энциклопедия: в 30 т. / Гл. ред. Б. В. Петровский. М.: 1984. Т.23. 544 с. 2. Бухвал А. Стан здоров'я студентів вищих навчальних закладів. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2009. № 3 (7). С. 52–55. 3. Дубчук О. В. Оцінка функціонального стану організму студентів зі сколіозом II–III ступенів під час занять на профілакторі Євмінова. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. № 2 (10). С. 87–89. 4.Сарнадский В. Н. Компьютерная оптическая топография – современное решение проблемы диагностики деформации позвоночника у детей и подростков : Сборник тезисов 9 Съезда Травматологов-ортопедов России, 15-17 сентября 2010. Саратов, 2010. С. 962–963.

Л. М. Поліщук, А. О. Кавецький

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА В СИСТЕМІ ГУМАНІТАРНИХ НАУК

Дивлячись на українську освіту можна з відвертістю сказати, що вона переживає тяжкі часи свого існування. Після введення «Нової української школи» з'явилося багато протиріч та думок між різними верствами населення: одні кажуть, що нова система призведе до краху української освіти, і більшість українців повинні будуть вчитися за кордоном, в той самий час інші вважають, що «Нова українська школа» виведе освіту на новий рівень. Що стосовно мене, то мою увагу привернуло нововведення про масову гуманітаризацію освіти, і як наслідок, приєднання фізичної культури до ряду гуманітарних наук.

Метою є: виявити роль фізичної культури в житті нашого суспільства та її внесок у розвиток гуманітарної освіченості людини.

Ознайомившись із законом України «Про освіту» можна дізнатися, що метою освіти є всебічний розвиток людини, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання моральних якостей, збагачення інтелектуального, творчого, культурного потенціалу людини, підвищення освітнього рівня, забезпечення кваліфікованими фахівцями [1] Але ми спостерігаємо невідповідність між рівнем освіти людини та станом її духовного розвитку, її внутрішнім світом. Головна проблема сучасної освіти в тому, що навчальні заклади дають тільки професійні навички, а загальне уявлення про предмет, на жаль, зникає, що і сталося з фізичною культурою. Це призводить до зменшення або навіть зникнення здатності до креативного мислення нашого суспільства. Українська освіта, взявши до розгляду усі вищезазначені питання, вводить таке поняття, як гуманітаризація освіти. Це процес переорієнтації освіти з предметно-змістового принципу навчання основ наук на вивчення

цілісної картини світу [2].

Фізична культура, як сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людиною, характеризує досягнутий рівень у розвитку суспільства на кожному конкретному етапі, тому вона була занесена до ряду гуманітарних наук [4]. Все більше людей в нашій країні починає зневажати фізичну культуру. Тільки 10% українських громадян приділяють фізичній культурі достатньо уваги. В той самий час в країнах з високим економічним розвитком цей показник перевищує 50%. Вчені з області гуманітарних наук стверджують, що фізична культура має тісний зв'язок з такими науками, як: філософія, психологія, історія тощо. Займаючись фізичними вправами на уроках фізкультури, В.І.Дубровський – лікар, автор понад 300 наукових робіт зі спортивної медицини та спортивної фізіології, запевняє, що систематичні фізичні навантаження різко знижують захворюваність населення, позитивно впливають на психіку людини - на його мислення, увагу, пам'ять, сприяють, саме: наполегливості, волі, працьовитості, колективізму, товариськості, формує активну життєву позицію. Це яскравий приклад поєднання фізичної культури з такою гуманітарною наукою, як психологія. Велике значення у становленні фізичної культури відіграє історія. За словами Л. І. Лубишевої, історично фізична культура складалася насамперед під впливом потреб суспільства у повноцінній фізичній підготовці підростаючого покоління і дорослого населення до праці. Разом з тим, фізична культура ставала базовим чинником формування рухових умінь і навичок [3]. Вивчаючи історію, легко здогадатись, що фізичні навантаження були необхідними для виживання в суворому середовищі.

Фізична культура, як і багато інших наук, спирається на глибокі філософські зачатки. Вона пов'язується з духовним світом людини і морально, естетично й інтелектуально виховує її. Займаючись фізичними вправами (особливо на відкритій місцевості), людина поєднується з природою, відбувається симбіоз. Нововведення щодо вдосконалення предмету фізичної культури вже діють. Мета сучасної фізичної культури не тільки виховувати учнів з точки зору фізіології. Ця дисципліна спрямована на цілісний розвиток особистості, а саме: розкриття їх творчих здібностей, гармонізацію їх духовних сил та окультурення.

Отже, нововведення про гуманітаризацію наук дало великий внесок у розвиток освіти і культури нашої країни. Сучасна освіта добре навчає професіональним навичкам, але при цьому розуміння предмета в цілому зникає. Масова гуманітаризація була введена, щоб подолати цей негаразд. Вона сприяє розширенню кругозору студента, формує по-іншому його погляд на навколишній світ, а також гармонізує фізичні та духовні сили особистості.

Список використаних джерел

1.Закон України «Про освіту» від 23 травня 1991 року №1060-XII (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] // Освіта України: нормативно-правові документи.-К., 2001. 2.Енциклопедія освіти / Акад. пед.. наук України; головний ред.. В.Г.Кремень.- К.:Юрінком Інтер, 2008 – С.157. 3.Лубышева Л.И. Современный ценностный потенциал физической культуры и спорта и пути его освоения обществом и личностью. [Електронний ресурс] / Л. И. Лубышева // Теория и практика физической культуры. – 104. – Режим доступу до ресурсу: http://sportlib.info/Press/TPFK/1997N6/p10-15.htm. 4.Фізична культура. [Електронний ресурс] // Фармацевтична енциклопедія. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/373/fizichna-kultura.

СЕКЦІЯ IV
НАУКА ТА ТЕХНІКА У СВІТІ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

В. С. Бугрій

СТАНОВЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЗАСАД ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ У ПЕДАГОГІЧНИХ ІНСТИТУТАХ УКРАЇНИ (30-ті рр. XX ст.)

Наука на сучасному етапі є одним із найважливіших пріоритетів оскільки впливає на стан економіки, екології, політики, матеріальної та духовної культури. Гуманітарні науки, а саме історія, формує ставлення суспільства до свого минулого, що є умовою його успішної життєдіяльності і збереження. У цьому зв'язку вивчення історичних аспектів розвитку тієї чи іншої науки не втрачає своєї актуальності.

Метою даного дослідження є розкриття процесу становлення організаційних засад історичної науки у педагогічних інститутах України.

Розпочата на межі 20 – 30-х рр. реформа педагогічної освіти привела до створення у 1933 р. єдиного вищого педагогічного навчального закладу – педагогічного інституту з чотирирічним терміном навчання. Він мав готувати фахівців для загальноосвітньої школи. На території УСРР було створено 29 педагогічних інститутів, у 22 із них діяли історичні відділення [1, с. 23-25]. Завдяки розгалуженій мережі представництва по всі території радянської України та наявності у переважній більшості з них історичних відділень, педагогічні інститути, разом з університетами, перетворюються у центри розвитку історичної науки у республіці.

Паралельно із становленням педагогічних інститутів як вищих навчальних закладів йшов процес реорганізації історичної освіти. Після експериментів 20-х рр. відбувається повернення до класичної моделі навчання. Зміни розпочалися із шкільної ланки. У вересні 1931 р. виходить постанова ЦК ВКП(б) «Про початкову і середню школу» яка передбачала відновлення класно-урочної системи навчання та ведення занять за предметами. Таким чином історія знову отримує статус самостійного шкільного предмету. У травні 1934 р. вийшла ще одна постанова ЦК ВКП(б) та РНК СРСР, яка безпосередньо стосувалася шкільної історії. Вона мала назву «Про викладання громадянської історії в школах СРСР» і проголошувала головними умовами засвоєння знань з історії дотримання хронологічної послідовності, наукової періодизації, введення до шкільного навчального плану курсів вітчизняної та всесвітньої історії. Отже, в школі відбулося відновлення систематичного вивчення вітчизняної та всесвітньої історії. Становлення уніфікованої системи підготовки учительських кадрів та реорганізація історичної освіти у школі обумовили потребу в розбудові організаційних засад історичної науки у педагогічних інститутах.

Для виконання основної функції – підготовки учителів-предметників, у педагогічних інститутах замість відділень запроваджувалася факультетська система. Факультети мали вирішувати усі адміністративні та організаційні питання життєдіяльності студентського та викладацького колективів. Саме історичні факультети і стають головними осередками історичної науки у педагогічних інститутах.

Структура відновлених історичних факультетів будувалася за традиційною кафедральною системою. Спочатку права і обов'язки кафедр визначалися інструкцією НКО УСРР 1930 р. «Про запровадження катедральної системи у педагогічних вишах», а пізніше «Типовим статутом вищих навчальних закладів», прийнятим у 1938 р. Цими документами однією з основних функцій кафедр проголошувалася організація та проведення науково-дослідницької роботи. Назви кафедр та напрями їх навчальної і наукової діяльності визначалися відповідно до нового змісту історичної

освіти. У педагогічних інститутах створювалися спочатку кафедри історії, які у другій половині 1930-х рр. почали розмежовуватися на кафедри історії СРСР, історії України, загальної історії. Завдяки кафедрам історії педагогічних інститутів набувають широкого поширення такі засоби комунікації в історичній науці СРСР, як наукові конференції та інші наукові заходи. Значно активізувалася і студентська наукова діяльність. Кафедри намагалися залучати якомога більшу кількість студентів до участі у роботі наукових гуртків, проведенні конференцій.

Ще одним структурним підрозділом педагогічних інститутів, на якому здійснювалася цілеспрямована наукова робота з історії стала аспірантура. Підготовка аспірантів запроваджувалася Постановою ЦВК СРСР від 1932 р. «Про навчальну програму та режим у вищій школі і технікумах». Даний документ визначив номенклатуру спеціальностей за якими набирали аспірантів та надавав дозвіл відкривати аспірантуру лише тим ВНЗ, де працювали висококваліфіковані кадри. До числа таких закладів увійшли Київський, Одеський і Харківський педагогічні інститути.

Отже, протягом 1930-х рр. у педагогічних інститутах відбулося становлення основних структурних підрозділів, які безпосередньо займалися розвитком історичних досліджень та підготовкою науковців-істориків. Сформована організаційна структура історичної науки залишалася практично незмінною протягом усього періоду існування педагогічних інститутів, як окремого типу вищих навчальних закладів.

Список використаних джерел

1. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. Ф.166. Оп.11. Спр.322. 135 арк.

Ю. Ю. Руденко

ФОРМИ ТА ПРОБЛЕМИ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ НАУКИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Проблема популяризації науки в Україні і світі набуває сьогодні особливої актуальності. Варто зазначити, що популяризація науки існує у таких основних формах: а) популяризація науки як суспільно-просвітницька діяльність; б) популяризація науки як форми суспільно-корисної діяльності; в) спеціальна наукова популяризація [3].

У першому випадку популяризація науки набуває глобальних масштабів, а також можна стверджувати, що ступінь поширення у суспільстві наукових знать визначає, в цілому, його культурний рівень. Основними інструментаріями поширення наукових знань у цій формі є телебачення (науково-популярні програми) та система освіти на всіх рівнях.

Іншою формою популяризації науки є впровадження у суспільство думки про суспільну користь останньої. Оскільки фундаментальні наукові дослідження у світі фінансуються за рахунок платників податків, тобто громадян, то вони повинні розуміти, яку суспільну користь можуть мати наукові дослідження. Серед українців в цілому спостерігається високий рівень розуміння впливу науки на їх життя. Зокрема, опитування «Стан здоров'я українців «, що проводилося кампанією GfK Ukraine у 2013 році, засвідчило, що 53% українців переконані в тому, що технології змінять їхнє життя у найближчі 10 років [2].

По суті справи, наукова продукція у цьому випадку стає товаром, який продається різним категоріям споживачів в залежності від того, який характер мають здобутки наукових досліджень – прикладний чи це фундаментальні наукові дослідження. Для того, щоб суспільство не сумнівалося у корисності такого товару необхідно постійно формувати комунікаційну систему між наукою та суспільством. І для України це одна з нагальних потреб і, разом з тим, проблема.

І, на кінець, третя форма популяризації науки – це спеціальна наукова популяризація. Вона спрямована на популяризацію наукових досягнень у професійному середовищі та на популяризацію професії науковця як успішної моделі професійної реалізації особистості. Це означає визнання науковця професійним середовищем як усередині країни, так і за її межами.

Разом з тим, на шляху популяризації науки виникають певні проблеми. Зокрема, можна зазначити неоднозначне ставлення до популяризації певних наукових знань консервативних (часто релігійних) кіл у деяких країнах. У цьому контексті можна навести прояви неприйняття з боку релігійних спільнот досліджень у генній інженерії. Певні церкви та конфесії виступають проти активного використання віруючими сучасних засобів комунікації тощо.

Неоднозначно ставляться до впровадження наукових технологій і екологи, які прагнуть призупинити розвиток атомної енергетики, збільшення викидів у атмосферу вуглекислого газу, виробництво матеріалів, що не підлягають простій утилізації тощо. Накінец, сама держава, в якій переважають авторитарні чи тоталітарні форми політичного режиму, може гальмувати певні наукові здобутки. Згадаємо, хоча б, відношення псевдонауковців Радянського Союзу до генетики. Остання тема блискуче висвітлена у романі Дудінцева В. «Білі одежі» [1].

Таким чином, проблема популяризації науки як в Україні, так і в світі була і залишається завжди сучасною.

Список використаних джерел

1.Дудінцев В. Білі одежі/ В. Дудінцев. – М.: Студія Ардис. – 2015. 2.Майже половина українців планує прожити більше 70 років. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http:// ua.korrespondent.net/lifestyle/helth. 3.Перевезій В.О. Популяризація науки: смисли, методи, результати/В.О. Перевезій// Інноваційна перспектива у стратегії національної консолідації в Україні: аналітична доповідь/ За ред. О.М. Майбороди – К.: ІПіЕНД ім. І. Кураса. – 2013. – 230 с.

В. О. Михайлова, В. А. Кір'янов

НАУКА ТА ТЕХНІКА У СВІТІ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Наука і техніка в наш час розквітає дуже швидкими темпами, одне відкриття слід за іншим впроваджується в практику, у виробництво, використовується для нових відкриттів, тому цей процес, званий науково-технічним прогресом, припинити не можна. Головна його відмінна риса на сьогодення – тісний взаємозв'язок науки і техніки, їх вплив один на одного.

Беззаперечно, вони повинні забезпечувати й задовольняти нескінченні потреби людства, адже прогрес є частиною цивілізованого суспільства, будучи показником його процвітання. Країни, що володіють передовою технікою і технологією, мають можливість домінувати у світі та диктувати свої принципи життєдіяльності (спосіб виробництва, ідеологію) іншим. Визначальну дію науки і техніки відчувають на собі такі соціальні сфери та інститути як економіка, екологія, освіта, політика та інші. Ми можемо стверджувати, що наука і техніка стають формотворчим фактором майбутнього людства [1].

Давньогрецький вчений-енциклопедист, філософ, логік – Аристотель, першим зробив філософський аналіз, в напрямку, науки. Для нього наука була знанням, в успіху якої він вбачав значимість світу, мету існування. В Середньовіччя, наука могла мати місце та розвиток лише при релігійно-церковній догматики. Але з епохи Відродження, а саме «коперніканського перевороту», наука отримує самостійність та можливість процесу росту. Неодноразово наукові вияви відбувалися за сотні років до їх практичного втілення в життя, а найвеличніші технічні успіхи були досягненні не на науковому досвіді, а на інтуїції, здогадах, експериментах. Наприклад,

італієць Леонардо да Вінчі висунув задум про створення вертольота в кінці XV ст., а втілений в життя, всім відомий апаратний засіб був у XX ст. Зовсім інакше сталося зі створенням парової машини: робочий процес, створений механіком І. Ползуновим в 1763 році і англійським вченим Дж. Уатт в 1774 – 1784 рр., не мав наукового пояснення. Та, через деякий час, в 1824 р, французький фізик С. Карно дав переконуючу теоретичну базу для пояснення робочого циклу, що відбувався в паровій машині.

У сучасних умовах сутність і характер техніки можна зрозуміти тільки враховуючи її зв'язок з людиною, тобто слід розглядати прилади як систему, до якої належить і людина. Адже людина задає логіку дії техніки, і завдяки її потребам вона й існує. Крім того, вона використовує природний матеріал для створення продуктів праці, і, нарешті, продукти діяльності людини самі стають елементами зовнішнього оточення. Сьогодні навколишнє середовище, по суті, формується цілеспрямовано, відповідно до потреб людини. В сучасному розумінні техніка є елементом системи, який має на собі відбиток закономірностей розвитку всієї системи[2].

Таким чином, ступінь прогресу доречно виміряти кількістю, якістю, досконалістю та доречністю винайдених *гаджетів*, девайсів та середовища, що оточує їх, у формування якого вони беруть участь. Здобутки сучасної техніки мають великий вплив на життя суспільства, вони основані на наукових відкриттях і дослідженнях. Наприклад, людиноподібний робот – Софія, має вигляд пані, його створено компанією «Hanson Robotics». Цей робот отримав велику популярність в засобах масової інформації, бо має подібність до людини, при створенні взято облік акторки Одрі Гепберн, має 60 емоційних наборів та неоднозначні висловлювання при дискусії. Софію не можна назвати штучним інтелектом, тому що вона є чат – ботом, який використовує технологію Google для розпізнавання питань за словами, які мають найбільше значення та використовують їх для пошуку найбільш ймовірних відповідей у визначеній базі. Вона має успіх у будь – якому напрямку діяльності.

З іншого боку, робототехніка має великий успіх у медицині, наприклад, робот – LuxAI QTrobot є вирішенням вагомої проблеми. Він призначений для дітей, які страждають на аутизм. Всім відомо, що їм важко концентрувати увагу та одержувати соціальну допомогу від терапевтів. Тому винахідники говорять, що хворим дітям може допомогти робот, який є милим та доброзичливим. Цей винахід може надати необхідних навичок для спілкування з однолітками. Таким чином за результатами експерименту встановлено, що кожен раз, коли робот говорить або виконує доручення, він не змінюється в обличчі, в тональності голосу, в рухах тіла, і цим надає комфорт хворим на аутизм. Внаслідок чого, діти, при наявності робота в кімнаті, набагато краще взаємодіяли з терапевтом, також скоротилися повторювані поведінкові дії, які відбувалися під час сеансів з людиною.

Між іншим, роботи можуть виконувати і небезпечну роботу. Не так давно, у НАТО продемонстрували робота – сапера, виробленого за участі України. Він повинен знаходити міни та придорожні фугаси спрямованої дії. Назва роботу U-GO First, що означає в перекладі «Ти йдеш першим», він символізує запобігання людських втрат. Робот використовує імпульсний радар, а також дані 3D-сканування поверхні для виявлення в реальному часі небезпеки.

Таким чином, сутність техніки та досягнення науки здійснили великий вплив не тільки на матеріальне виробництво, а на всі сфери життя людини та оточуюче середовище. Слід звернути увагу на органічну єдність науки та техніки в процесі їхнього розвитку. Сьогодні пристрої і технологія немислимі без втілення та використання в них наукових досягнень. Якщо раніше наука виступала як самостійна сфера діяльності, незалежна від інших чинників суспільного життя, то з певного часу вона починає вступати в тісний зв'язок з іншими сферами діяльності людини. Особливо

близьким стає її зв'язок з виробництвом, технікою, суспільством. Здійснюючи на них суттєвий вплив, вона вже не може прогресувати без них. Але водночас наука не просто йде слідом за розвитком техніки, а обганяє її, стає суттєвою силою прогресу матеріального виробництва [2].

Список використаних джерел

1.Терешкун О.Ф. Наука і техніка як ідеологія сучасного суспільства / О. Ф. Терешкун // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право: зб. наук. праць. – К. : ІВЦ «Політехніка», 2010. – № 4 (8). – С. 104–110.
2.Навчальні матеріали онлайн (pidruchniki.website) 2010 – 2019 https://pidruchniki.com/19310710/filosofiya/tehnika_sotsialniy_fenomen.

Л. И. Новоженина, Т. Э. Павлюченко

СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ ИНСТРУМЕНТАЛЬНОЙ ДИАГНОСТИКИ ИШЕМИЧЕСКОЙ БОЛЕЗНИ СЕРДЦА В УКРАИНЕ И В МИРЕ

В настоящее время ишемическая болезнь сердца (ИБС) является основной причиной смертности населения трудоспособного возраста в развитых странах. По данным ВОЗ, в 2011 г. смертность от сердечно-сосудистых заболеваний в мире составила около 17 млн. чел. (11,2%), из них 7 млн. умерло от ИБС.

ИБС - патологическое состояние, характеризующееся абсолютным или относительным нарушением кровоснабжения миокарда вследствие поражения коронарных артерий. Стенокардия напряжения и инфаркт миокарда (ИМ) – одни из часто встречающихся клинических форм ИБС в повседневной практике врача. Основными инструментальными методами диагностики ИБС являются ЭКГ: в покое, во время приступа, при физической нагрузке; ЭхоКГ. При недостаточной информативности или сложности диагностического поиска применяются чреспищеводная предсердная электрическая стимуляция (ЧПЭС); мониторирование ЭКГ по Холтеру; стресс-ЭхоКГ; перфузионная сцинтиграфия миокарда (или однофотонная эмиссионная компьютерная томография - ОФЭКТ); мультиспиральная компьютерная томография сердца и сосудов (МСКТ); коронароангиография (КАГ) и др. При стенокардии напряжения ишемические изменения на ЭКГ появляются в момент приступа и в первые минуты или 1-2 ч после него, затем ЭКГ нормализуется. Поэтому ЭКГ в покое или в межприступный период малоинформативна, но позволяет выявить признаки хронической ИБС: перенесенный ИМ, различные нарушения ритма и проводимости. Для верификации диагноза используют пробы с физической нагрузкой («гарвардский степ-тест«, велоэргометрия, тредмил-тест), ЧПЭС, фармакологические пробы (добутаминовая, дипиридамоловая и др.), во время которых записывают ЭКГ (стресс-ЭКГ) или выполняют ЭхоКГ (стресс-ЭхоКГ).

Наиболее часто применяется ЧПЭС предсердий, т.к. преимуществом данного метода является отсутствие необходимости динамического выполнения физической нагрузки, отсутствие существенного изменения уровня АД, возможность немедленной коррекции нарушений ритма, которые могут возникнуть при проведении пробы. С помощью ЧПЭС лежащему в покое пациенту «навязывают» ступенчатое повышение ЧСС (100, 110, 120 и т.д. до 160 уд/мин), что приводит к повышению потребления миокардом кислорода и провоцирует ишемию. Регистрируют ишемические изменения на ЭКГ или ЭхоКГ.

ЭКГ-признаками ишемии миокарда при стенокардии напряжения являются: смещение (депрессия) сегмента ST более чем на 1 мм от изолинии, продолжительностью более 0,08 с, сглаженный зубец Т (при субэпикардиальной ишемии, субэндокардиальной ишемии); инверсия зубца Т (при интрамуральной

ишемии); сочетание депрессии сегмента ST с изменением зубца T; высокий остроконечный зубец T (при субэндокардиальной ишемии); инфарктоподобная элевация сегмента ST (стенокардия Принцметала); нарушение ритма и проводимости, появление желудочковых тахиаритмий. Стресс-ЭКГ не несет диагностической информации у пациентов с полной блокадой ЛНПГ, при наличии ритма ЭКС, синдрома WPW. Ложноположительные результаты возможны при наличии фибрилляции предсердий, гипертрофии левого желудочка, нарушении внутрижелудочковой проводимости.

Холтеровское (суточное) мониторирование ЭКГ (СМЭКГ) – метод регистрации ЭКГ в течение суток, предназначенный для выявления болевых и безболевых эпизодов ишемии миокарда, а также нарушений ритма сердца. Запись ЭКГ осуществляется при помощи портативного аппарата. Данные обрабатываются на компьютере. Несомненным преимуществом этого метода является выявление безболевых эпизодов ишемии миокарда, а также регистрация ишемических изменений у пациентов с вазоспастической стенокардией, когда в роли индуктора ишемии нагрузочные пробы не информативны.

ЭхоКГ как основной метод исследования при ИБС позволяет получить достоверную информацию о размерах, структуре и функции сердца. Функциональными методами диагностики нарушений локальной сократимости или перфузии миокарда являются стресс-ЭхоКГ, перфузионная сцинтиграфия миокарда и МРТ со стресс-агентами, позитронно-эмиссионная томография (ПЭТ), однофотонная эмиссионная компьютерная томография (ОФЭКТ).

Стресс-ЭхоКГ – высокоинформативный неинвазивный метод диагностики ИБС с целью визуализации объективных критериев ишемии миокарда. ЭхоКГ проводится во время нагрузочных проб. Основным преимуществом стресс-ЭхоКГ является наиболее раннее выявление локального нарушения сократительной функции миокарда по сравнению с ЭКГ-изменениями.

«Золотым стандартом» для визуализации и оценки состояния коронарного русла при ИБС является КАГ. Для непосредственной визуализации коронарных артерий используют также мультиспиральную компьютерную коронароангиографию (МСКАГ) и магнитнорезонансную КАГ, которые проводят с целью оценки степени стенозов, риска возникновения сердечно-сосудистых событий и определения метода хирургической реваскуляризации миокарда.

КАГ и МСКТ – инвазивные методы исследования с введением в сосудистое русло рентгеноконтрастного вещества, на фоне чего производится серия рентгеновских снимков или КТ-сканов. МСКТ позволяет быстро получить точную информацию о наличии, характеристике и месте расположения атеросклеротических бляшек, степени поражения сосудов при ИБС. В результате исследования создаются 3D-мерные и 4D-мерные объемные изображения движения сердца и коронарных сосудов «в режиме реального времени». КТ «показывает» сердце в послойном и спиральном режиме. На снимках четко видны места нахождения жировых или кальциевых отложений на стенках сосудов (внутри и снаружи), места сужения сосудов и различные патологии в работе и состоянии сердца. Современная технология мультидетекторной компьютерной томографии (MDCT) позволяет определить систолическую функцию сердца по многим параметрам. Достоверность информации достигает 100%.

Дополнительной инвазивной методикой оценки анатомии коронарных артерий, морфологии атеросклеротических бляшек, изменения диаметра и площади сосудов в результате атеросклероза является внутрисосудистое ультразвуковое исследование (ВСУЗИ), которое позволяет увидеть коронарную артерию изнутри. Изображение в поперечной проекции сосуда помогает определить размер вводимого стента, а после стентирования – насколько он оптимально расположен, степень его расправления и

плотность прилегания к стенкам сосуда. Европейское общество кардиологов рекомендует применение ВСУЗИ в качестве дополнительного метода визуализации при сложных атеросклеротических поражениях. В течение последних лет для определения функциональной значимости стеноза используют внутрисосудистый метод определения фракционного резерва кровотока (ФРК). ФРК показывает отношение максимального кровотока в суженной артерии к максимальному кровотоку в этом же сосуде без стеноза. Метод используют для оценки пограничных стенозов коронарных артерий (50%–70% стенозирования сосуда) у пациентов со стабильной стенокардией напряжения для определения показаний к реваскуляризации. Значение ФРК <0,75 (норма ФРК равна 1 во всех коронарных артериях) на 100% свидетельствует об ишемии миокарда.

Все рассмотренные методы диагностики ИБС дают полную картину поражения коронарного русла и способствуют выбору оптимальной тактики лечения. Неинвазивная диагностика ИБС (ЭКГ, ЭхоКГ, стресс-ЭКГ, стресс-ЭхоКГ) является доступной для большинства лечебных учреждений и несет важную информацию о наличии поражения коронарных артерий, локализации проблемного бассейна, выраженности и функциональной значимости патологии сосудов сердца. Данные инвазивной диагностики (КАГ, МСКТ и др.) подтверждают результаты функциональных методов исследования, но имеют свои недостатки. Несомненно, наиболее точные диагностические показатели можно получить с помощью ВСУЗИ, ФРК, однако эти методы являются дорогостоящими, вследствие чего не имею широкого применения.

Список использованных источников

1.Электрокардиограмма при ИБС / Т.В. Ащеулова, О.Н. Ковалева, 2016. – С. 9. 2.Роль измерения фракционированного резерва кровотока при атеросклерозе коронарных артерий / Ф.Ю.Копылов, А.А.Быкова, Ю.В.Василевский,С.С.Симаков/URL:https://www.mediasphera.ru/issues/terapevticheskij-arkhiv/2015/9/downloads/ru/460040-366020150917. 3.Современные возможности диагностики ишемической болезни сердца /С.Ю. Бартош-Зеленая, О.А. Гусева/ URL: https://www.vmeda.org/wp-content/uploads/2016/pdf/223-232.pdf.

С. Л. Лушня

МЕРЫ ПРЕДОСТОРОЖНОСТИ ПРИ ПРОВЕДЕНИИ АРТОСКОПИЧЕСКОГО КОМПРЕССИОННОГО АРТРОДЕЗА ГОЛЕНОСТОПНОГО СУСТАВА

Повреждения голеностопного сустава в структуре травм опорно-двигательного аппарата составляют, по данным разных авторов, от 18 до 22 % и занимают одно из первых мест в структуре внутрисуставных переломов опорно-двигательного аппарата. Удельный вес неудовлетворительных результатов лечения больных по-прежнему остается высоким. и составляет от 7,6 до 36,8%. Среди методов лечения тяжелого травматического артроза голеностопного сустава артродезирующая резекция при всей своей травматичности по-прежнему является операцией выбора, несмотря на высокий уровень неудовлетворительных результатов этой операции составляющий от 11 до 30%. С целью снижения травматичности операции мы разработали методику артродезирующей резекции голеностопного сустава под артроскопичесим контролем. Данная работа имеет цель провести анализ осложнений при артроскопическом артродезе и наметить пути их профилактики.

Возможные осложнения артроскопической резекции голеностопного сустава мы разделили на две группы: интраоперационные и послеоперационные. Во время выполнения артроскопии голеностопного сустава возможны нарушение целостно-

сти магистральных сосудов и нервов, из которых наиболее часто встречаются повреждения передней большеберцовой артерии и поверхностного малоберцового нерва. В нашей практике эти осложнения не отмечались.

Профилактика таких осложнений заключается в соблюдении мер направленных на уменьшение вероятности травматизации сосудисто-нервного пучка: 1) предварительная пункция голеностопного сустава инъекционной иглой перед выполнением кожного разреза; 2) предварительная пункция голеностопного сустава инъекционной иглой перед выполнением кожного разреза; 3) использование переднелатерального и переднемедиального артроскопического доступа в полость сустава с учетом анатомо-топографических особенностей голеностопного сустава; 4) выполнение кожного разреза строго в сагитальной плоскости (поперечник скальпеля находится параллельно сосудисто-нервному пучку).

При соблюдении этих мер профилактики повреждение магистральных сосудов и нервов практически исключается. К числу послеоперационных осложнений относятся: воспалительные осложнения, тромбоз глубоких вен, формирование ложного сустава (несращение). Воспалительные осложнения при выполнении артроскопического компрессионного артродеза могут быть обусловлены нарушением технологии проведения артроскопии сустава и чрезкостного остеосинтеза. Инфекционные осложнения, включая локальные осложнения в послеоперационной ране при выполнении артроскопической резекции по данным составляют около 0,07%.

Причиной несращения может быть неполная резекция зоны склероза суставных поверхностей и плохая адаптация резецированных суставных концов. Для того чтобы предотвратить несращение необходимо выполнять тщательную резекцию суставных поверхностей большеберцовой кости, купола таранной кости и внутренних поверхностей обеих лодыжек до здоровой спонгиозной кости. Выполнение указанных мероприятий позволяет свести к минимуму риск развития осложнений.

Список использованных источников

1. Лоскутов А.Е., Головаха М.Л., Лушня С.Л. Использование артроскопической техники при артроскопии голеностопного сустава // Ортопедия, травматология и протезирование.-2001.-№1.-С.77-79. 2. Яременко Д.А., Бабуркина Е.П., Кишкарь А.В. Артродез при последствиях осложненных травм голеностопного сустава.-2000.-№3.-С.77-81.

К. С. Ковиза, Ю. В. Дружко

МОДЕЛЮВАННЯ ІГРОВОГО ОБ'ЄКТА З ВИКОРИСТАННЯМ ПРОГРАМ ZBRUSH ТА BLENDER

3D-скульптиг - це технологія моделювання, яка за короткий час завоювала велику популярність у всьому світі. Вона дозволяє створювати моделі з високим рівнем деталізації, що поки ще недосяжно традиційними методами 3D-моделювання. Завдяки цьому 3D-скульптинг є найкращою технологією для отримання реалістичних сцен і моделей [1].

На даний час цифрові 3D-скульптури активно застосовуються в художніх і фантастичних фільмах, в мистецтві, в промисловому дизайні. Вони також використовуються в створенні різних прототипів, фотореалістичних ілюстраціях і реальних скульптурах в 3D-друку, а також у створенні ігрових 3D об'єктів [2]. Найкращими в даній області обрано дві програми 3D-моделювання - Zbrush та Blender. ZBrush представлена як ідея моделювання на Z-сферах та будується на моделях з мільйонами полігонів та алгоритмах розподілу обчислювального навантаження. Програма оснащена безліччю зручних функцій і інструментів для моделювання, більшість з

яких представлені у вигляді пензлей. З їх допомогою деформується поверхня моделі, формуючи об'єкт. Також на високому рівні і текстурування, можлива автоматична ретопологія при передачі або експорті моделі в інші пакети. 3D моделі, створені в цій програмі, актуальні в першу чергу в кіно і ігровій індустрії, де надзвичайно важливі деталізація і реалістичність. З її допомогою створювалися персонажі й атрибути багатьох знаменитих комп'ютерних ігор і фільмів, в тому числі анімаційних. Багато з інструментів, які з'явилися в цій програмі, були додані абсолютно різними людьми, які створювали ті чи інші функції для вирішення своїх завдань.

Blender починався як комерційний проект, але пізніше був закритий і відроджений вже з відкритими початковими кодами. У порівнянні з комерційними розробками розмір цього редактора лише кілька десятків мегабайт. Одне з найголовніших переваг програми - багатоплатформність. Blender однаково добре і стабільно працює в Linux і Windows. Крім того, програма може функціонувати навіть на ПК з дуже слабкими конфігураціями, аж до нетбуків. На сьогоднішній день це повноцінний 3D редактор, в якому користувача зустрічає повністю програмований інтерфейс і унікальна внутрішня файлова система. Оболонка програми на перший погляд може здатися незручною і незрозумілою, але після налаштування гарячих клавіш працювати в Blender стає просто і зручно. В якості мови програмування додаток використовує Python, володіючи яким можна створювати власні інструменти, редагувати інтерфейс і сам принцип роботи програми [3].

В даній роботі пропонується система тривимірного скульптинга, яка допомагає користувачам вільно створювати моделі з меншими витратами праці і підвищеною якістю продукції. Завдяки інтерактивному інтерфейсу скульптинга система автоматично записує і аналізує робочі процеси користувачів, включаючи мазки пензлем і руху камери, і прогнозує, що вони можуть зробити в майбутньому. Також, можна приймати, частково приймати або ігнорувати пропозиції і, таким чином, зберігати повний контроль і індивідуальний стиль або явно вибирати і клонувати минулі робочі процеси по областям вихідної моделі. Ключова ідея - розглянути, як модель ігрового об’єкта створюється за допомогою динамічних робочих процесів на додаток до того, що формується в статичній геометрії. Це дає методу більш точний аналіз намірів користувача і більш загальний синтез структур форми, ніж попередні методи робочого процесу або геометричні методи, такі як великі деформації. Задля оптимізації часу проектування та застосування методології 3D-скульптингу пропонується використання функціоналу обох програм та допрацьовування проекту з моделювання ігрового об’єкта.

Список використаних джерел

1.Келлер, Эрик Введение в ZBrush / Эрик Келлер. - М.: ДМК Пресс, 2015. - 768 с. 2.Осипа, Дж. 3D-моделирование и анимация лица. Методики для профессионалов / Дж. Осипа. - М.: Диалектика, 2008. - 400 с. 3.Прахов, А. Blender. 3D-моделирование и анимация. Руководство для начинающих / А. Прахов. - М.: БХВ-Петербург, 2009. - 272 с.

Г. І. Слободяник

З ВЛАСНОГО ДОСВІДУ ОРГАНІЗАЦІЇ МЕДИЧНОГО ТА КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ В 3500 – А 2227 (40 ОКРЕМОЇ АРТИЛЕРІЙСЬКОЇ БРИГАДИ – 40 ОАБр)

40 окрема артилерійська бригада була організована наказом Міністра оборони України 6 лютого 2015 року на базі колишньої ракетної дивізії 22 військового містечка у місті Первомайськ Миколаївській області. Питання організації медичного та кадрового забезпечення військової частини В 3500 –А 2227 (40 ОАБр) стояло

дуже гостро і на часі. Я був призначений на посаду начальника медичної служби В 3500 наказом першого заступника Міністра оборони України 10 березня 2015 року після закінчення 8- х курсів допідготовки »Актуальні питання медичного забезпечення військ в умовах збройного конфлікту» на факультеті перепідготовки і підвищення кваліфікації Української військово - медичної академії (УВМА) з 5 лютого по 10 березня на базі колишньої ракетної частини в/ч А 2192 в Житомирській області у селищі міського типу Городок [2, с. 61-62]. В УВМА я прибув 30 січня 2015 року відповідно до Указу Президента України № 15/8015 від 14.01.2015 року, про призвання на військову службу до Збройних Сил України та направлений Оболонським районним у місті Києві військовим комісаріатом (РВК) 29 січня 2015 року (Довідка № 511від 11.02.2015 року), відправлений від РВК у в/ч А 2192 у складі медичної команди разом з лейтенантом м/с Ігнатенко Д.С., молодшими лейтенантами м/с Луцівим І.М .та Абдулаєвим О.Е. [3. С.4]. До речі доволі непогано були організовані курсиперепідготовки військових лікарів - медиків офіцерів запасу. Викладачі УВМА підполковники Нікітюк Олександр Володимирович, Качанов Максим Борисович, полковники Шулежко Олег Іванович, Бадюк Михайло Іванович та інші приклали багато зусиль для налагодження процесу медичного навчання та побуту у практично _захаращеній_військовій_частині. Після навчання на курсах були випущені достойні та досвідчені військові медичні кадри:

- Сенюра Олег Васильович, капітан м/с, 1960 р.н., котрий служив начальником медичного пункту в/ч 85358 Сибірського військового округу Міністерства Оборони Союзу радянських соціалістичних республік (СРСР) у 1986-1988 роках. Після закінчення 8-х курсів допідготовки УВМА він був направлений у 65 військовий польовий медичний госпіталь міста Харкова, далі у зону АТО: Артемівській район, містечко Часів Яр, де він виконував свою роботу працюючи анестезіологом та хірургом у польовому госпіталі;

- Косар Ярослав Степанович, капітан м/с, 1964 р.н., призваний по мобілізації 01 лютого 2015 року, стоматолог за спеціальністю, до 8 вересня 2015 року приписаний до УВМА, з 10 вересня 2015 року по 14 квітня 2016 року служив ординатором перев'язочного відділення 17 Криворізької окремої танкової бригади під Артемівськом, Сіверським, селищем Спі-рне.

- Прохоров Святослав, старший лейтенант м/с, був направлений у 25 окрему парашютно -десантну бригаду, де вперше в армії сам організував стоматологічний кабінет на базі автомобіля ГАЗ-66, до речі це мій колишній студент стоматологічного факультету, відмінник медичної освіти, навчався у Київському ордена Трудового Червоного прапору медичному інституті імені академіка О.О.Богомольця на кафедрі гістології, цитології та ембріології людини у 1988-1989 роках (я у той час – асистент цієї кафедри з 1988 по 1993 рр.).

Медична служба є однією із служб всебічного забезпечення діяльності Збройних сил України і складається з медичних підрозділів, частин, установ, закладів та органів управління та призначена для медичного забезпечення військ (сил) у мирний і воєнний час.

Медичне забезпечення військ (сил) – це самостійний вид забезпечення, що являє собою систему заходів, які проводяться з метою збереження та зміцнення здоров'я особового складу, надання медичної допомоги військовослужбовцям, їх лікування та найшвидшого відновлення працездатності і боєздатності після захворювань і травм. Система заходів включає: санітарно-гігієнічні, протиепідемічні, лікувально-профілактичні заходи, забезпечення медичним майном, підготовка і перепідготовка військово-медичних кадрів, наукове вирішення проблем військової медицини, а також забезпечення високої бойової та мобілізаційної готовності медичної служби (Статут Збройних Сил України - ЗСУ).

Завдання медичної служби у мирний час визначаються: умовами бойової підготовки та побуту військовослужбовців; станом здоров'я, фізичним розвитком, рівнем і характером захворюваності особового складу;санітарно-епідемічним станом та умовами розташування військ. Щодо медичної служби на базі 22 - го військового містечка, медично - епідеміологічну службу я став організовувати практично з нуля. Після прибуття 6 квітня 2015 року за місцем призначення у військову частину, постійним пунктом якої було місто Первомайськ Миколаївської області, я був представленний начальнику штабу в/ч В 3500 підполковнику Шубіну Андрію Володимировичу , грамотному кадровому офіцеру, артилеристу, якій наразі є командиром 406 ОМАБр). Після представлення мені запропонували пройти до розташування медичного пункту бригади, якого на той час взагалі не було. Лікарі (капітан м/с Крискевич Дмитро Олегович та лейтенант м/с Кочубей Едуард Анатолійович , які прибули на службу у бригаду 12 березня 2015 року, приймали хворих в складних умовах,не мали ліків та медичного обладнання. У військовій частині я познайомився, а після подружився зі старшим лейтенантом Шаратою Сергієм Михайловичем, 10 серпня 2015 року Шараті С.М. було присвоєно позачергове звання – капітан, він займав посаду помічника командира бригади - начальника служби захисту інформації, людиною готовою професійно та психологічно допомогти особовому складу в будь який момент. У той же час це людина по військовому сувора та добре знаюча свою справу, в цивільному житті працював учителем трудового виховання у місті Южноукраїнськ Миколаївський області. Перші сім діб приймальне відділення медичного пункту бригади було розташоване у приміщенні його служби. Для медичного пункту бригади була запропонована будівля двоповерхового госпіталю хірургічного корпусу 1946-1947 років забудови, який не використувався з 2003 року та трьохповерхова будівля 1979 року у занедбаному стані, яка не використовувалася з 2004 року , після розформування 46 ракетної дивізії ЗС СРСР.У будівлях цвіль, грибок, відсутність медичного обладнання, труб парового постачання та водопостачання,що унеможливлювало розташування МПБ. Медичний пункт бригади прийшлося організовувати у солдатській казармі, в приміщенні площею близько 12 квадратних метрів, напроти загального туалету, в кімнаті не було гарячого і холодного водопостачання, найближчий кран з холодною водою знаходився в туалеті, подача води була по годинах місцевого водоканалу.

Особовий склад бригади на 7 квітня 2015 року приблизно складав 15 - 17 офіцерів (з них 4 кадрових офіцери), 270 - 300 осіб солдатсько-сержантського старшинського складу та чотирьох лікарів. Ситуація погіршилася у зв'язку з ростом кількості новоприбулих мобілізованих солдат та офіцерів, вік яких складав приблизно 35 -59 років, і у яких медичними комісіями РВК (районних військових комісаріатів) не були виявленні хронічні захворювання (такі як, відкрита та закрита форми туберкульозу, серцево-судинні захворювання, урологічні захворювання та пієлонефрит та гломерулонефрит, захворювання опорно-рухомого апарату, стоматологічні хвороби та інші). 29-30 квітня 2015 року була моя термінова повідомлення у медичний відділ штабу Південного регіону щодо епідеміологічної ситуації в бригаді, прибула машина – рентген установка (рентген кабінет) з полігону Широкий Лан Миколаївський області , яка виявила 9 випадків туберкульозу з 209 обстежених солдат та офіцерів. Хворі були відправлені у військовий клінічний медичний госпіталь Південного регіону, місто Одеса. Через два - три тижні повернулося 8 солдат з лікування, один боєць був списаний з військової служби з відкритою формою туберкульозу [1,с.1].

Підбір медичного складу став постійним випробуванням, коли нам 22 квітня 2015 року, шляхом реорганізації та злагодження бригади, передали 3-ій та 4-ий гарматні артилерійські дивізіони 55 - ої окремої артилерійської бригади (55 ОАБр), котрі вже побували у важких боях і мали багато хворих та легкопоранених. Таким

чином, гостро постала проблема лікування солдатського складу, вік яких був в основному 40 -59 років. В наступному етапі лікування та обстеження у військових госпіталях міст Одеси та Миколаєва були списані з військової служби 14 солдат з захворюваннями та травмами різного характеру.

На 1 травня 2015 року штат медичних працівників складав - 33.35%, а військових лікарів 40%. Дякуючи підтримці та допомозі підполковника Нікітюка Олександра Володимировича, професора кафедри оперативно-тактичної підготовки з курсом мовної підготовки УВМА, вдалося до 10 червня 2015 року отримати у розпорядження медичної служби бригади чотирьох лікарів »п'ятої хвилі мобілізації» непоганої медичної кваліфікації.

Лейтенанта м/с Грицину Наталію Олексіївну я знав ще по навчанню на 8 курсах до підготовки УВМА. За рекомендацією командира 4 взводу лікарів загальної практики (ЛЗП) 8-х курсів допідготовки військових лікарів капітана м/с Коломійця Олега Георгійовича та попередньо отримавши її згоду виконувати службові медичні обов'язки у зоні АТО (антитерористична операція), після закінчення курсів перепідготовки УВМА, вона була відправлена у військовий резерв (жінки-медики могли служити у Збройних Силах України за їх згодою) та ретельну роботу через запити-виклики до Генерального штабу України та Головного військово - медичного департаменту МОУ, я 15 травня 2015 року, перебуваючі у місті Києві в черговому відрядженні, після довгих коливань в отриманні медичної техніки, обладнання, ліків, я забрав її та переданих мені 21 солдата з учбових військових центрів «Десна» та «Дівички» і привіз їх служити та виконувати військовий обов'язок на постійний пункт дислокації міста Первомайськ у бригаду. Головну і важливу роль в отриманні військового медичного майна для 40 ОАБР зіграв начальник Центрального військово-медичного управління – начальник медичної служби Збройних Сил України, полковник м/с Клівенко Ю. Ф.. Дякуючи Юрію Федоровичу Клівенко, миттево були підписані заявки на отримання медичного майна та обладнання і після телефонного дзвінка на медичний склад, де зберігалася законсервована медична техника та майно, біля села Грушевка Миколаївський області вже 15 травня 2015року, капітан м/с Крискевич Дмитро, на той час начальник медичного пункту 40 ОАБр отримав медичне майно та обладнання і головне 5 медичних автомобілів УАЗ –3962 (народна назва у побуті «Таблетка»), АС- 66, ГАЗ - 66 з АП-2М (автоперев'язочний медичний автомобіль), КрАЗ 260 та інше медичне майно.

На 1 липня 2015 року медичний склад був укомплектований на 62,45%, були зайняті посади: начальника медичної служби бригади - майором м/с, доктором психологічних наук, кандидатом медичних наук, доцентом кафедри патологічної анатомії, біології, гістології, цитології та ембріології людини, спеціалістом вищої категорії Слободяником Геннадієм Івановичем; начальника медичного пункту бригади – лейтенантом м/с Грициною Наталією Олексіївною, мобілізованою 6 лютого 2015 року, яка дуже спритно та швидко пройшла шлях від лікаря медичного пункту бригади з 15 травня 2015 року до начальника медичного пункту бригади 7 серпня 2015 року, дякуючи кваліфікованим діям та здібностям лікаря та організатора військової медичної справи (у цивільному житті Наталія Олексіївна працювала лікарем загальної практики міської поліклініки міста Гоща Рівненської області); начальника медичного пункту протитанкового дивізіону - капітаном Качором Тарасом Володимировичем, мобілізованого 7 травня 2015 року, лікарем II категорії (з міста Львова, у цивільному житті – терапевт міської лікарні); начальника медичного пункту 1 гарматного артилерійського дивізіону (ГАДн) - старшим лейтенантом м/с Кочубеєм Едуардом Анатолійовичем, мобілізованим, а з серпня 2015 року лейтенантом м/с Завадським Сергієм Олександровичем, мобілізованим 25 квітня 2015 року (у цивільному житті судово-медичний лікар), грамотним спеціалістом, виваженою та ввічливою людиною; начальника медичного пункту 2 гарматного артилерійського

дивізіону – капітаном м/с Скляровим Ігорем Івановичем, мобілізованим 25 травня 2015 року, уродженцем міста та постійним жителем міста Маріуполя; У 3 ГАДн начальниками медичного пункту дивізіону були прикріплені на 2-3 місяці лікарі з інших бригад, а коли ситуація в зоні АТО загострилася, різко загострилася ситуація з лікуванням хворих у дивізіоні. Командиром 40 ОАБР полковником Панченко С.І. було прийнято рішення відправити мене у 3 ГАДн. З 25 січня по 28 квітня 2016 року я був прикріплений до цього підрозділу та приклав багато зусиль і підняв медичну та профілактичну роботу на високий рівень. Хоча і були поодинокі випадки туберкульозу, поранень, травм, вогнепальних поранень та навмисних травмувань, все це більш говорить про роботу лікаря з виявлення та профілактики захворювань. Велику допомогу в організації медичного обстеження солдат і офіцерів 3 ГАДну надав начальник штабу 3 ГАДн майор Серьогін Євген Миколайович, грамотний кадровий офіцер (на військовій службі 25 років), котрий добре знає військову справу. З квітня 2016 року майор Серьогін Є. М. призначений командиром 3ГАДн.; начальником медичного пункту 4 ГАДн ,був капітан м/с Крискевич Дмитро Олегович, мобілізованим 2 лютого 2015 року, дивізіон був розташований_під_містом_Волноваха; Начальником медичного пункту Дивізіону артилерійської розвідки (ДАР), (до цього у березні – липні 2015 року, начальник медичного пункту 4 ГАДН), був лейтенант м/с Жабкін Федір Олександрович, фармацевт, дуже грамотний фахівець своєї справи, вболіваючий за переданий йому контингент, мобілізований ще 17 серпня 2014 року у в/ч А 0105 і приданий до нашої військовий частини у березні 2015 року.

12 липня 2015 року я був направлений у зону АТО вперше (сектор Маріуполь,з серпня 2015 року сектор М), перевірити організацію та надання медичної допомоги в дивізіонахвійськовослужбовцям,які прибули в зону АТО в кінці травня 2015 року. Частина бригади (ПТАДн - протитанковий артилерійський дивізіон та КП- командний пункт бригади) були розташовані на колишній птахофабриці «Первомайська» біля селища Тополине Донецької області. В двоповерхової будівлі , де розташувався штаб КП (командний пункт), на першому поверсі зробили у 2 кімнатах медичний пункт протитанкового артилерійського дивізіону (начальник медичного пункту капітан м/с Качор Т.В.), котрий справив на мене дуже гарне враження. Капітан м/с Качор Т.В., він зробив для медичного пункту - склад медичної техніки та обладнання у окремій будівлі. Медичне обслуговування офіцерів та солдатсько-сержантського складу було організовано на досить високому рівні (тяжко та середньо – хворих відправляли у 66 польовий військовий госпіталь у містечко Куйбишеве, з вересня 2015 року передислокований у селище міського типу Володарське в Центральну районну лікарню) зайняли частину відділення хірургії та у селищі Малиновка Володарського району Донецької області та приміщення дитячого садка, який не використовуйся на початок АТО. Це була двохповерхова будівля, у котрій зробили терапевтичне та інфекційне відділення, на території розгорнули медичні палатки на 200 місць на випадок прийому поранених солдат і офіцерів на випадок бойових дій . Вузькопрофільних (ЛОР, урологія а інше) хворих направляли у Центральну районну лікарню селища міського типу Володарське Донецької області або в місто Маріуполь [4.с.34]. У селище Тополиному (ПТАДн) я зустрів і подружився з майором Векериком Сергієм Степановичем, старшим офіцером відділення по роботі з особовим складом 40 ОАБр, офіцером який дуже старанно і чесно виконував свої обов’язки , своєчасно та постійно піклувався про здоров’я переданого контингенту воїнів, на той час біля 300 солдат та офіцерів. У медичному пункті бригади служили та високоякісно виконували свій обов’язок : начальник аптеки-фармацевт, старший солдат Калачова Віолета Миколаївна – працівник з високим почуттям обов’язку, чуйна і красива жінка, призвана Первомайським РВК Миколаївській області 7 серпня 2015 року; санітарні інструктори – Тимошенко Вікторія Вікторівна,

пішла служити за контрактом 29 липня 2015 року та Стрепенюк Ольга Олександрівна, теж підписала контракт з 13 серпня 2015 року; медична сестра Зимня Карина Віталіївна, до служби працювала операційною сестрою Первомайської міської лікарні, пішла служити за контрактом 3 липня 2015 року [5,с.1].

У даній статті викладені деякі сторони організації медичного та кадрового забезпечення 40 ОАБр, у цілому в умовах 2015-2016 років четвертої, п'ятої та шостої хвиль військової мобілізації. На нашу думку, медична служба впоралася з поставленою задачею лікування та збереження здоров'я особового складу бригади досить непогано. І на останок хочу додати , що на 1 квітня 2016 року посади медичного складу по штатному розпису були заповнені на 78, 6%, а військовими лікарями на 70%.

Список використаних джерел

1.Громадська активність та національно-патріотичне виховання дітей педагогічними працівниками гуманітарно-естетичного відділу. Метод. об'єднання 15.02.2018 року. Доповідь Слободяника Г.І., докт. псих. наук, спец. вищої категорії, УБД, майора м/с, методиста ДОЕЦ Оболонського району м. Києва. «Цілісний підхід до національно-патріотичного виховання дітей та молоді та реальний стан його у системі позашкільної освіти». К., - 2018. – с.1. 2.Нікітюк Олександр, Слободяник Геннадій, Копичко Наталія. Діяльність восьмих курсів перепідготовки офіцерів медичної служби запасу (січень – вересень 2015 року). //Мат. Другої Всеукраїнської військово-історичної конференції. К. – 2017. – с.60 – 64. 3.Програма 17 міжнародної наук. конф.:»Новітні чинники впливу на формування особистості студента – майбутнього лікаря», секція ІІ, доповідь Слободяника Г.І. «Стан військової медицини у зоні бойових дій, патріотичне виховання у підготовці студентів – медиків». К., - 2017. – с.4. 4.Слободяник Г.І. Лекція – презентація 15 лютого 2018 року «Війна на Донбасі 2014-2017 роки» для пед.. працівників гуман. – естет. відділу ДОЕЦ м . Києва. К., - 2018. – С.1-5. 5.Слободяник Геннадій, Андрейчук Світлана, Орищенко Роман, Чоповський Станіслав, Сіяниця Олексій. Виховний захід до Дня Соборності України 22 січня 2018 року. Державний навч. заклад «Центр професійної освіти, інформаційних технологій, поліграфії та дизайну». Довідка № 54 від 22.01.2018 року.К., -2018. – с.1.

О. В. Рабіч, Л. О. Чумак, І. В. Мещерякова

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНОГО ОСВІТЛЕННЯ В ПРИДНІПРОВСЬКОМУ РЕГІОНІ

Головним напрямком розвитку сучасної будівельної галузі є «зелене» будівництво, технології якого спрямовані на енергоефективність, екологічність та економність в експлуатації будівель. У цьому контексті європейські країни широко використовують ідеологію «пасивного будинку», яка передбачає наближення усіх нових будівель до енергетичної нейтральності. За оцінками експертів саме будівлі мають першість зі споживання енергії. Так, 85% енергоспоживання припадає на обігрів і охолодження, а 15 % – на електроенергію (в основному на освітлення).

Збереження життя і здоров'я людини в процесі трудової діяльності є основним принципом державної політики України в галузі охорони праці. Реалізація цього принципу полягає не тільки в ліквідації небезпечних та шкідливих чинників виробництва, а й в створенні безпечного та комфортного світлового середовища.

Відомо, що за відсутності в приміщенні природного освітлення протягом 90% часу зміни та заходів із компенсації ультрафіолетової недостатності умови праці є шкідливими 1 та 2 ступеня. Для інших факторів за оптимальні умовно приймаються такі умови праці, за яких несприятливі фактори виробничого середовища не перевищують рівнів, прийнятих за безпечні для населення. Крім того, фактор світлового середовища нормується ДБН В.2.5-28-2018 «Природне і штучне освітлення», в якому рівні освітленості приймаються в залежності від зорової роботи та орієнтації в просторі.

Сучасна система світлового середовища за показниками природного та штучного освітлення не повинна бути джерелом шкідливого виробничого чинника. Тому дослідження щодо розробки безпечної та комфортної системи слід базувати на створенні

багатофакторної моделі потрапляння світла різного походження на робоче місце. Модель повинна враховувати впливи на стан здоров'я людини в процесі трудової діяльності та визначати енергоефективність будівель, в яких розташовані робочі місця.

Рівні природної освітленості залежать як від конструктивних рішень будівель та приміщень, де розташовані робочі місця, так і від екокліматичних умов (зовнішньої освітленості регіону, кількості хмарних днів, забруднення приземного повітря).

Широтне розташування України (від 33°11' до 52°22' п.ш.) обумовлює великі рівні зовнішньої природної освітленості. Влітку, наприклад, середньомісячна освітленість в Придніпровському регіоні досягає 58-63клк, а щорічна кількість годин в Дніпрі, коли освітленість перевищує 500лк, становить близько 4500 годин.

За таких умов при проектуванні будинків і споруд слід активніше використовувати не тільки природне освітлення всередині приміщень, а й сонячне опромінення для економії невідновлюваних джерел енергії, особливо влітку. Залежності між горизонтальним дифузійним опроміненням і горизонтальним дифузійним освітленням Міжнародної служби спостереження денного світла (IDMP) дають можливість прогнозування надходження природного освітлення і його енергетичної складової - сонячного опромінення. Для розрахунку генерування теплової енергії вітчизняними фірмами використовуються статистичні дані для кожного міста, а також створений програмний комплекс Neo Heating Pro використовують для моделювання кількості сонячної енергії, на основі якого враховується потенціал сонячної енергії для даного регіону, а також проводиться розрахунок продуктивності сонячної системи.

Аналіз кліматичних змін на Дніпропетровщині на прикладі періодів 1886-1937р.р. та 1961-2015р.р. температурним режимом і опадів свідчить, що взимку, навесні, та в І-й половині літа температура стала тепліше на $\approx 0{,}6^0$, восени майже не змінилась. Отже дані клімату за період більш ніж 50 років свідчать, що сонячний енергетичний потенціал є стабільно високим для нашого регіону.

Основними нормованими показниками світлового середовища в Україні є освітленість на робочому місці, загальний індекс передачі кольору та коефіцієнт пульсацій. Для всіх робочих місць всередині приміщень і для робочих місць поза приміщеннями, на яких виконується конкретна робота, основною нормованою величиною є освітленість на робочому місці. Величина нормованої освітленості залежить, перш за все, від характеру виконуваної роботи. Найбільш ефективною системою освітлення приміщень, в яких постійно знаходяться люди, є комбіноване освітлення (доповнення природного світла штучними джерелами). Очевидно, що норми освітленості робочих місць і виробничих приміщень відрізняються в залежності від сфери діяльності. При використанні енергоефективних штучних систем освітлення, головним критерієм вибору має бути якість світла. Природне освітлення менш поширене в робочих приміщеннях в порівнянні з штучним через складність контролю та організації. Проте його доцільно використовувати для економії електроенергії та забезпечення зорового комфорту. Потрапляння більшого обсягу природного світла досягається впровадженням сучасних конструктивних рішень приміщень, аналіз яких необхідно проводити з урахуванням психофізіологічного комфорту працівників.

Створення здорових і безпечних умов праці з урахуванням параметрів світлового середовища потребує подальших досліджень.

Д. Г. Гура, Г. В. Заяць, Л. О. Чумак

ВПЛИВ УМОВ ЕКСПЛУАТАЦІЇ НА ТЕХНІЧНИЙ СТАН АВТОМОБІЛЯ

Автомобільний транспорт є найбільш універсальним засобом комунікації і посідає важливе місце в транспортному комплексі України. На його частку припадає понад 80% усіх вантажних і близько 80% пасажирських перевезень, приблизно 70%

трудових ресурсів, понад 60% палива нафтового походження та понад 65% усіх транспортних витрат. Тому ефективності роботи автомобільного транспорту приділялося й приділяється велика увага.

Ефективність автомобільного транспорту значною мірою залежить від умов експлуатації, які змінюються відповідно до сезонів року. Особливо сильно варіюють температура повітря й дорожні умови. Крім того, залежно від сезону змінюється інтенсивність використання автомобілів. Якість автомобіля, як правило, змінюється в процесі експлуатації в результаті зміни самого автомобіля та його складових одиниць. Тому дуже важливо такі поняття, як якість, надійність та технічний стан автомобіля розглядати у взаємозв'язку. Умови експлуатації – сукупність факторів, що впливають на виріб в процесі його експлуатації. Під фактором розуміється об'єктивна особливість умов експлуатації. Таким чином, умови експлуатації X представляють сукупність факторів $x_1, x_2, ...$, яку називають факторним простором. Для кількісної характеристики кожний фактор має показники, які можуть приймати різні чисельні значення.

Умови експлуатації визначаються комбінацією типу дорожнього покриття, рельєфу місцевості й умов руху, організацією роботи рухомого складу, природно-кліматичними умовами. Усі фактори можна розбити на дві групи. Фактори першої визначають номінал якості (потенційну якість) автомобіля і включають конструкцію, матеріали й технологію виготовлення. Фактори другої групи, змінюють номінал якості в процесі експлуатації, тобто визначають реалізовану якість автомобілів.

Другу групу факторів можна умовно розбити на наступні підгрупи.

Дорожні умови: тип і стан дорожнього покриття; поздовжній та поперечний профілі дороги; план дороги; інтенсивність руху.

Кліматичні умови: температура навколишнього повітря; наявність снігу, вологи, льоду на дорозі; швидкість і напрямок вітру; запиленість повітря; сонячна радіація; атмосферний тиск; агресивність середовища.

Режим роботи: швидкість руху; відстань перевезення; частота й тривалість зупинок; інтенсивність експлуатації.

Якість водіння: характер водіння; класність та стаж роботи водія.

У різних умовах експлуатації реалізовані показники надійності автомобіля за однакове напрацювання будуть різнитися, що позначиться й на показниках ефективності технічної експлуатації.

Аналізуючи закономірності зміни умов експлуатації можна розділити їх на три компоненти: 1) закономірності зміни середніх значень показників факторів; 2) закономірності циклічних (сезонних) змін; 3) закономірності випадкових змін.

Транспортні умови експлуатації автомобіля характеризуються умовами маршрутів, які визначаються рядом коефіцієнтів і показників. Сукупний вплив дорожніх і транспортних умов експлуатації на нормативи враховується за допомогою категорій умов експлуатації, які систематизуються для різних умов руху.

До дорожніх умов відносять тип і якість дорожнього покриття, рельєф і зміна радіуса закруглень полотна дороги, а також наявність різних дорожніх споруджень (мостів). Відповідно до документа ДБН В 2 3-4-2015, автомобільні дороги залежно від розрахункової перспективної інтенсивності руху і їх господарського й адміністративного значення поділяються на 5 основних категорій.

Відомо, що *кліматичні умови* дуже впливають на стан і характер дорожнього покриття. При експлуатації автомобіля узимку по окремим механізмам і агрегатам автомобіля кількість відмов збільшується в 1,5 – 2 рази в порівнянні з роботою влітку. Ускладнюється технічна експлуатація стандартних автомобілів і в південній зоні країни, де влітку температура навколишнього повітря досягає 40 – 50°С при високій сонячній радіації.

При випаданні снігу й дощу умови руху автомобілів стають важчими. Це зму-

шує водія рухатися на знижених передачах і малих швидкостях, частіше застосовувати режими гальмування. Крім того, знижується комфортабельність водія й пасажирів, підвищується корозія металів. На технічний стан автомобіля суттєво впливають також і кількісні показники режиму роботи такі, як число днів роботи протягом року; число змін роботи за добу; тривалість роботи на лінії; кількість поїздок із вантажем і т.п. Швидкість зміни технічного стану автомобіля в значній мірі залежить від досконалості конструкції автомобіля й рівня технології його виробництва. Важливим фактором при експлуатації автомобілів, що впливає на їхній технічний стан, є якість експлуатаційних матеріалів, до яких відносяться автомобільні палива, моторні й трансмісійні масла, охолоджуючі рідини й ін. Слід зазначити, що *умови зберігання автомобіля* також є важливим визначальним чинником для їхнього технічного стану.

Таким чином, 1) якість автомобіля і його складових елементів змінюється в залежності від напрацювання, тобто є функцією часу; 2) основний вплив на зміну показників якості має відхилення поточних умов експлуатації автомобіля від розрахункових.

В. О. Кучеренко, В. О. Поцелуйко, С. А. Турлюн

ХВОРОБА ЛАЙМА ЯК ЕЛЕМЕНТАРНА ІНФЕКЦІЯ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Проблема вивчення емерджентних (нових) інфекційних захворювань набула актуальності із середини 1990-х років. В останні десятиліття вони перетворилися на проблему міжнародного масштабу. Хвороба Лайма, також відома як бореліоз, Лайм-бореліоз, системний кліщовий бореліо, з належить до «молодих» захворювань. Лише близько 25 років вона відома як окрема нозологічна одиниця. Це інфекційне природно-вогнищеве захворювання, збудником якого є мікроорганізми роду Борелія, що передаються при укусах іксодовими кліщами, вражає нервову систему людини, серце, опорно-руховий апарат і шкіру [6].

Борелії - це грамнегативні, порівняно легко забарвлюються аніліновими барвниками мікроорганізми, що відрізняє збудник даної інфекції від інших родів спірохет. За формою являють собою звиту, ліво- або правообертальних спіраль. Розміри і форма мікроорганізму можуть змінюватися від умов існування в різних господарях, при культивуванні на поживних середовищах і під дією антибіотиків [4].

Свою назву хвороба отримала від містечка Лайм (штат Коннектикут, США), поблизу якого в 1975 році вперше був зареєстрований спалах артритів у дітей, які знаходилися на відпочинку в лісовій місцевості. Вперше описання зміни шкіри, які притаманні хворобі Лайма, зробив у 1883 році в Бреслау німецький лікар А.Бухвальд. Цікавим є те,що ДНК збудника кліщевого бореліозу було знайдено у мумії людини,яка жила в Європі ще 5300 років тому. Хвороба Лайма впливає на життя мільйонів людей у США, Європі та Азії. Значення хвороби в патології людини постійно збільшується у зв'язку з виявленням раніше невідомих осередків, поширенням птахами заражених кліщів на нові території, розширенням ареалу й ростом чисельності кліщів, що є наслідком несприятливих екологічних змін [6].

Починаючи з 90-х років XX століття захворюваність на хворобу Лайма значно зросла, в тому числі й в Україні. У 2009 р. в США зафіксовано 29 959 верифікованих випадків хвороби Лайма і 8 509 – підозр на це захворювання. Географічно випадки захворювання концентруються на північному сході США; у деяких штатах захворюваність перевищувала 250 випадків на 100 тис. населення. Природні осередки хвороби Лайма на території України, уперше виявлені в 1990–1998 роках. Щорічно фіксують до 1500 випадків зараження бореліозом. У Дніпрі в період з 2015 по 2017

роки різко зросла кількість захворюваністю хворобою Лайма. За даними Центру громадського здоров'я МОЗ в 2007 році було зареєстровано 14 випадків захворювання, вже в 2017 - 204 [2].

Інкубаційний період цього захворювання триває в середньому тиждень, на місці укусу кліща на шкірі виникає папула. Характерною особливістю є утворення ореолу навколо місці укусу - еритремія діаметром від 10 до 20 см. У хворого виникає висип на тілі, підвищується температура, виникає нудота, головний і м'язовий біль. Для пізньої стадії перебігу хвороби характерна поява симптомів неврологічних розладів, хвороб серцевої системи. Діагностика базується на основі клінічної картини, а також епідеміологічних даних. Клінічний діагноз, вважається достовірним, тільки в тому випадку, якщо в анамнезі у хворого відзначалася мігруюча еритема. З лабораторних методів використовують: загальний аналіз крові, серологічні, дослідження реакцію непрямої імунофлюоресценції, твердофазний ІФА на антитіла до збудника [1].

Лікування хронічного бореліозу, як правило, вимагає комбінування антибіотиків: тетрациклінів, пеніцилінів, цефалоспоринів, еритроміцинів. Якщо хворому надана своєчасна допомога, більшість людей повністю одужує. Біль в суглобах знімають нестероїдними протизапальними препаратами [5].

При розробці профілактичних закладів слід враховувати, що хвороба Лайма має виражену періодичність в Україні: у квітні – травні та серпні – вересні. Переважна кількість (81,7 %) нових випадків захворювання на бореліоз реєструється в травні – вересні, тобто припадає на весняно-літньо-осінній період. [3] До профілактики можна віднести використання захисного одягу і спеціальних репілентів при відвідуванні парків, лісів і місць можливого проживання іксодових кліщів. Після прогулянок слід ретельно перевіряти всю поверхню тіла. Ефективною профілактичною мірою є зменшення популяції кліщів за допомогою інсектицидів. [1]

Список використанних джерел

1.Болезнь Лайма: причины заболевания, основные симптомы, лечение и профилактика [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: https://www.obozrevatel.com/health/bolezni/bolezn-lajma-prichinyi-simptomyi-diagnostika-i-lechenie.htm#article-text__subtitle--3. 2. Динаміка ситуації щодо хвороби Лайма на Закарпатті [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: https://kiai.com.ua/ua-issue-article-719/Dinamika-situaciyi-shchodo-hvorobi-Layma-na-Zakarpatti 3. Свінціцький А.С. Лаймська хвороба як актуальна проблема сучасної внутрішньої медицини // Внутрішня медицина. – 2007. – 5(5). – С. 35-42. 4. Borrelia burgdorferi [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://kodomo.cmm.msu.ru/~alisikfox90/term1/borrelia_burgdorferi.html. 5. Joseph J. Burrascano Jr., M.D. Advanced Topics In Lime Disease. Diagnostic Hints And Treatment Guidelines For Lyme And Other Tick Borne Illnesses. Sixteenth Edition. - 2008. – С. 17-18. 6. Richard Ostfeld Lyme Disease: The Ecology of a Complex System. New York: Oxford University Press. – 2012.

Я. І. Вакуленко, І. В. Посипайло, Ю. В. Дружко

ПРОБЛЕМИ ПОБУДОВИ ШТУЧНОЇ НЕЙРОННОЇ МЕРЕЖІ

Нами розглядається проблема побудови нового класу нейронних мереж, що надають у своїй структурі можливості реалізації алгоритмів і зберігають здатність нейронних мереж до мінливості і навчання[1].

Об'єктом дослідження є система прийняття рішень на основі штучних нейронних мереж, яка забезпечує зберігання і застосування правил щодо виведення рекомендацій.

Предметом дослідження є моделі ІНС, методи їх опису і наочного уявлення, а також алгоритми розподіленого запуску.

В ході дослідження підтверджено необхідність застосування методології си-

стемного аналізу; використання методів теорії графів щодо нейронних мереж і математичної логіки в поданні арифметичних операцій у вигляді нейронів, статистичні методи обробки результатів навчання отриманої системи прийняття рішень, методи об'єктно-орієнтованого та прототипно-орієнтованого проектування та програмування. У роботі описана нова математична модель штучних нейронних мереж, що є розширенням класичної моделі; конструктивно доведено її зв'язок з існуючою теорією нейронних мереж; показані її виразні можливості в рішенні алгоритмічних задач, а також підстави для застосування методів навчання нейронних мереж. Для створеної моделі наводиться відповідна мова її опису, яку можна застосовувати для завдання обробки потоку сигналів в розподіленій паралельній системі [2].

Крім того, розроблено чисельні методи розміщення нейронної мережі на безлічі обчислювальних вузлів і визначення загальної затримки роботи обчислювачів для налаштування поведінки нейронів [2]. Для досягнення мети даної роботи необхідно вирішити ряд завдань, що відносяться до прикладних завдань сучасного математичного моделювання.

Список використаних джерел

1.Ионов С.Д. Многовариантность применения воспроизводящихся искусственных нейронных сетей в задачах распознавания / С.Д. Ионов // Тезисы докладов XI Всероссийской научной конференции «Нейрокомпьютеры и их применение». – 2013. – С. 43-45. 2.Ионов С.Д. Распределенный запуск нейронных сетей на множестве вычислительных узлов / С.Д. Ионов // Вестник УГАТУ, Т. 17 № 2. – 2013. – С. 85-91.

Сухайл Купалов, Л. М. Сладкова

ВИРУС КРАСНУХИ И ЕГО ТЕРАТОГЕННОЕ ДЕЙСТВИЕ

По результатам проведенного эпидемиологического анализа краснухи в США было установлено, что заболело 12,5 миллионов людей, включая более 2000 случаев энцефалитов, более 11 250 выкидышей, более 20 000 случаев синдрома врожденной краснухи, более 8000 случаев глухоты, 3580 детей, страдающих слепотой и потерей слуха, и 1800 детей с отставанием в умственном развитии. Возбудитель вируса краснухи относится к тогавирусам рода Rubivirus и содержит однонитевую РНК; имеет место один серотип, который не вызывает перекрестную реакцию с другими тогавирусами. Вирус краснухи передается воздушно-капельным путем. Первоначальная его репликация происходит в слизистой носоглотки и регионарных лимфоузлах. Инкубационный период от 12 до 23 дней, в среднем 18 дней. Вирусемия наступает через 5-7 дней после заражения и приводит к распространению вируса в разных органах. Вирус краснухи может быть найден в пробах из носоглотки за неделю до появления сыпи и в течение 2 недель после ее появления при максимальном наличии вируса на 1-5 день после начала высыпания [1].

В 2005 г. была принята системная терминология относительно генотипов данного вируса краснухи. Генотипы подразделены на две основные филогенетические группы 1 и 2, которые отличаются друг от друга на 8-10% по уровню нуклеотида. В настоящее время 3 генотипа (1E, 1G и 2B) из выявленных 13 имеют широкое географическое распространение, в то время как другие встречаются спорадически или в ограниченных географических зонах. Постинфекционный энцефалит встречается приблизительно у 1 на 500 и 1 на 1600 случаев инфекции. Редко наблюдаются геморрагические проявления и синдром Гийена-Барре. Вакцины против краснухи получены с использованием живого аттенуированного штамма RA 27/3, который культивируется на диплоидных клетках человека.

Существует 2 общих подхода использования вакцины против краснухи. Один из них нацелен исключительно на снижение числа случаев синдрома врожденной

краснухи путем иммунизации девочек подросткового возраста или женщин детородного возраста, или обеих групп, создавая индивидуальную защиту. Второй подход более всеобъемлющий и нацелен на прерывание передачи вируса краснухи. Для обеспечения успеха этого подхода вакцинация против краснухи должна быть интегрирована в стратегии по вакцинации краснухи.

Список использованных источников

1.Элиминация кори и краснухи: Основы процесса верификации в Европейском регионе. Всемирная организация здравоохранения. 2014.- С.2

И. В. Евтушенко, Н. Г. Смотрова

ПРОКАЗА В ТРЕТЬЕМ ТЫСЯЧЕЛЕТИИ: МИФЫ И РЕАЛЬНОСТЬ…

Проказа – одно из самых древнейших заболеваний, известных человечеству с начала времен, внушающее страх и отвращение, так как долгое время считалось неизлечимым, до сих пор входит в список глобальных задач ВОЗ. Эта болезнь имеет много имен: лепра, проказа, болезнь Хансена, медленная смерть, болезнь Святого Лазаря, крымка, финикийская болезнь и др. Проказой стали называть лепру на Руси, оно пошло от слова «казить», то есть безобразить тело. Первые упоминания о болезни встречаются в письменных памятках, относящихся к 15-10 векам до н.э. Так как люди в древности могли путать лепру с другими заболеваниями (например с псориазом). Похожая симптоматика встречается в «Египетском папирусе», относившимся к 1550 году до нашей эры.

Родиной лепры - юго-востока Азии, откуда вавилонские пленники вывезли ее на север Африки. Финские моряки заразились проказой от древних египтян и распространили ее по всей Европе. Лепра упоминается даже в Библии, Новом и Ветхом Завете, где описывается осмотр прокаженного первосвященником, который объявил «тело человека нечистым». Служители церкви уверяли, что проказа – это божественная кара за особо страшные грехи или за занятия магией. При проявлении первых признаков болезни человека, как умершего, отпевали в церкви, после чего давали одежду с капюшоном из черной материи. Так же давали специальную шляпу с белой лентой и, конечно же, трещоткой или колокольчиком для предупреждения здоровых людей о своем приближении. После этого прокаженного отстраняли от церкви, выгоняли из селища, лишали всех прав и максимально отдаляли от общества. Больные не имели права наследования, не могли находится в общественных местах(рынок, трактир, церковь), им запрещалось мыться в проточной воде, принимать пищу со здоровыми людьми. Приближаясь к населенной местности больной должен был оповещать о себе с помощью трещотки или колокольчика, а так же кричать: «прокаженный идет». Болезнь считалась наследственной: на изгнание были обречены семья и дети прокаженного.

С появлением лепрозориев условия больных проказой стали гораздо лучше. Первым известным лепрозорием был госпиталь Святого Николая в Харблдауне, в графстве Кент в Англии, основанный в 1084 году. Обычно они находились на территории монастырей. В период крестовых походов значительно возросло число больных, а вместе с этим и увеличилось и количество лепрозориев. Лечить зараженных пытались при помощи снадобий с растворенным золотом, кровопусканием и ваннами с кровью из гигантских черепах. Языческие врачи предлагали для излечения купаться в крови новорожденных. С 12-14 вв. проказа достигла своего пика в Европе, затем начала быстро падать к концу 16 в., однако новый подъем заболеваемости был вызван афроамериканской работорговлей.

Ключевым моментом в истории смело можно считать 1873 год, когда

норвежский врач Герхард Хансен открыл возбудителя лепры – бактерию Mycobacterium Leprae, позже известную, как «палочка Хансена». Начался этап упорных исследований. Некоторые врачи специально заражали себя, чтобы детально описать этапы болезни и ее симптомы, однако заразиться им так и не удалось, что говорит, о уже выработанном иммунитете у людей, за все эти столетия, и о непростом способе заражения.

В 1943 г. американский врач Г.Г. Фаже открывает средство для лечения лепры – сульфоновые препараты. В 1960 году американский исследователь С. Шепард сделал попытку заразить проказой мышей, и тем самым разработал прием лабораторного культивирования инфекции. А в 1971 г. ученые В. Кирххаймер и Е.Сторс обнаруживают, что девятипоясной броненосец из всех животных более всего подходит для моделирования инфекции: микобактерии лепры интенсивно размножаются в тканях этого животного. Сегодня лечение этой болезни проводится с помощью комбинированной антибактериальной терапии. Эта схема очень успешна, ведь только в нашем тысячелетии излечено порядка 4 млн человек.

На территории Украины сейчас действует лепрозорий в селе Кучурган, Раздельнянском районе Одесской области, основанный 26 августа 1969 года. Последний больной поступил туда в 2005-м году. В 2006 году на лечении перебывало 22 больных, в 2016 году – 9 больных и наблюдают за 6 за пределами лепрозория. До сих пор у ученых остается много вопросов, вакцины против лепры все еще нет, и неизвестно, кто именно уязвим к этой болезни. Однако процент заболеваемости неуклонно снижается, так как у людей выработался иммунитет, а сама лепра не модифицировала свою ДНК. Таким образом, мы пришли к выводу, что эти знания помогут опровергнуть многие мифы и страхи современных людей о проказе, улучшат социальное положение больных и исправят многие ошибки прошлого. И так как лепра все еще не побеждена, вопрос о ней до сих пор остается актуальным.

Список использованных источников

Лаврик А.У. Азбука лепры (учебно-практическое пособие), 1995. 2.https://ru.m.wikipedia.org>wiki>Лепра.3.www.aif.ru/health/life/prokaza_istoriya_bolezni_i_srednevekovyh_zabluzhdeniy.3.https://elementy. ru/nauchnopopulyarnaya_biblioteka/433000/Proiskhozhdenie_ prokazy. 5.https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1911721/.

С. Л. Лушня

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ЛІКУВАННЯ ПЕРЕЛОМІВ ПЛЕЧОВОЇ КІСТКИ

Внутрішньосуглобові переломи дистального відділу плечової кістки складають 0,5 –5% всіх переломів у дорослих і біля 30% переломів в ділянці ліктьового суглоба [3]. Незважаючи на значну кількість різноманітних сучасних методів лікування даної патології, все ще залишається високою питома вага незадовільних результатів (15-40 %), і хворі визнаються інвалідами в 18-20% випадків [3,7]. У віддаленому післяопераційному періоді основинми причинами незадовільних результатів є контрактури, котрі спостерігаються до 82% випадків, та розвиток гетеротопічної осифікації у 28,2-49% пацієнтів [1-3]. Все вищевикладене свідчить про актуальність даної проблеми і підтверджує необхідність проведення подальших досліджень для поліпшення результатів лікування хворих з цією патологією, що може бути досягнуте шляхом удосконалення існуючих методик остеосинтезу та розробки нових способів відновного лікування.

В відділенні травматології лікарні ім. І.І. Мечникова з 2011 по 2016 р. проліко-

вано 53 пацієнта з внутрішньосуглобовими переломами дистального відділу плечової кістки. Вік хворих коливався від 20 до 75 років(медіана – 43,5 років), чоловіків – 29 (54,7%), жінок – 24 (45,3%). Побутова травма була в 46 (86,8%) випадках, виробнича – 7 (13,2%). Аналіз механізму травми дозволяє зробити висновок, що для виникнення внутрішньосуглобового перелому дистального відділу плечової кістки достатньо помірної дії травмуючого фактору. Більшість хворих (73,6%) отримали травму в результаті падіння з висоти власного росту.У 44 (83,0%)постраждалих переломи були закриті, у 9 (17,0%) – відкриті, I та II тип за Gustilo.

Проводилось загальноклінічне обстеження пацієнтів і рентгенографія в двох проекціях. Для більш детальної оцінки ступеню деструкції кісткової тканини та послідуючого вибору тактики оперативного лікування виконували комп`ютерну томографію, що дає можливість вивчити стан елементів ліктьового суглобу в повному обсязі і в різних багатоплощинних проекціях. У більшості хворих використовували накістковий металоостеосинтез з фіксацією двох колон плечової кістки. Важливу роль у відновленні функції ліктьового суглоба відіграє правильно підібрана комплексна реабілітаційна терапія в післяопераційному періоді. У 39,6% хворих проводилась гіпсова іммобілізація, особливо при фіксації перелому шпицями і гвинтами. У 60,4% пацієнтів, після виконання стабільного остеосинтезу, не проводили іммобілізацію в післяопераційному періоді. Хворим рекомендували починати активні і пасивні рухи в ліктьовому, плечовому і променевозап`ястковому суглобах, при цьому наполягали, що рухи мають бути безболісними. З другого тижня у 9 (17,0%) хворих призначали механотерапію, що значно покращувало реабілітацію. Фізіотерапевтичні процедури не призначали, виходячи з уявлень про загрозу розвитку гетеропічної осифікації. Результати лікування були оцінені у 50 (94,3%)пацієнтів за шкалою ASES. Цей тест дозволяє оцінити вираженість больового синдрому, амплітуду рухів в ліктьовому суглобі, стан суглобу, силу кінцівки і повсякденну життєву активність. Максимальна кількість балів (100) за цією шкалою відповідає нормальному стану ліктьового суглобу. Сума балів 80 і більше – відмінний результат; 70-79 – добрий результат; 50-69 – задовільний результат; менше 50 – незадовільний результат.

Таким чином, анатомічна репозиція, стабільна фіксація уламків в комбінації з атравматичною технікою і раннім початком реабілітації в післяопераційному періоді сприяють успішному лікуванню переломів дистального відділу плечової кістки.

Список використаних джелел

1.Аналіз результатів хірургічного лікування переломів дистального відділу плечової кістки./Лоскутов О.Є., Доманський А.М., Жердєв І.І., Лушня С.Л. //Травма. - 2019. - , №1. - С. 121-125. 2.Голка Г.Г. Опыт применения пластин с угловой стабильностью в лечении внутрисуставных переломов/ Г.Г.Голка, В.В.Паламарчук, К.А.Булавин,А.И.Белостоцкий, В.В.Суховицкий //Травма. - 2010. - Т.11, №4. - С. 421-425. 3.Носивец Д.С. Анализ ошибок и осложнений при лечении переломов дистального метаэпифиза плечевой кости/ Д.С.Носивец, Л.Ю.Науменко// Матеріали Всеукраїнської наук.-практичн. конф. «Сучасні теоретичні та практичні аспекти травматології та ортопедії». - Донецьк, 2013. - С.41-45.

М. В. Домнічев, О. В. Нестеренко, О. Ю. Близнюкова, В. В. Білаш

ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ЗАХИСТ ВІТЧИЗНИ»

Проблема та її зв'язок з науковими та практичними завданнями. Неоголошена війна з Російською Федерацією, ставить перед закладами освіти (в першу чергу школами) нові виклики і завдання. В тому числі щодо змісту занять і кваліфікації вчителів. Особливої необхідності набуває викладання дисципліни «Захист вітчизни». *Аналіз до-*

сліджень та публікацій. Зроблено огляд робіт фахівців – зокрема Кучеренко Р., Сукачововоі Н.М., та інш. [1, 2]. *Постановка завдання.* Розглянувши сучасний стан викладання предмету, проводити викладання з урахуванням сучасних умов.

1.Загальні проблеми викладання. На превеликий жаль, починаючи з початку 90-х р., внаслідок непродуманої державної політики у сфері освіти, було нанесено значну шкоду системі підготовки учнів основам «захисту вітчизни». Ситуація, що склалася, для воюючої країни є нонсенсом, і ми сподіваємося на її виправлення.

Значною проблемою на сьогодні (є також наслідки багаторічної політики виняткового «пацифізму», через що було зменшено можливість населення отримати елементарні знання щодо поведінки у випадках воєнних конфліктів. Особливого розмаху, ця хибна політика, набула протягом останніх передвоєнних років. Через скорочення курсу предмету та «корекцію» навчальних програм у загальноосвітніх навчальних закладах, підростаюче покоління в основному не має необхідних знань і вмінь. На нашу думку, в сьогоднішніх реаліях, війна на сході України, спонукає нас до збільшення обсягів вивчення даної дисципліни у навчальних закладах.

2.Шляхи подолання ситуації, що склалася на сьогодні. На жаль через обмеження встановлене Законом України «Про освіту»[3], багато осіб з реальним військовим досвідом і бажанням передати його дітям, не можуть працювати в школах через відсутність педагогічної освіти. А викладання цього предмету здійснюється в більшості випадків за сумісництвом фахівцями з інших дисциплін.

Виправити дану ситуацію (чи принаймні пом'ягшити її наслідки) могло б залучення відповідних фахівців на безоплатній основі. В зв'язку із військовим конфліктом на сході нашої держави, та подіями початку 2014 року, виникли і існують різноманітні волонтерські групи, громадські об'єднання і громадські формування, які можуть навчати цивільне населення (в тому числі учнів і вчителів) певним питанням, що відносяться до тематики дисципліни. В першу чергу це питання медицини (в тому числі і екстремальної), питання безпечного поводження з вибухонебезпечними предметами, питання правильної поведінки в екстремальних ситуаціях (обстріли, теракти) тощо.

3.Шляхи вирішення даної проблеми в сучасних умовах. Як уже зазначалося вище, для збільшення рівня інформованості учнів, треба використовувати усі можливі засоби. Для вирішення цього завдання, визначаємо шляхи інформування. Як відомо [4] найкраще інформація засвоюється у разі виконання практичних завдань, чи під час навчання інших. За можливості, рекомендується залучення до інформування молоді фахівців ДСНС, МВС, СБУ тощо. Але в плані співпраці з ними, є певна проблема, з огляду на певну бюрократичну тяганину, тож використання в якості джерел знань заняття з залученням волонтерів, громадських об'єднань і формувань є більш простим, зручним і гнучким з огляду на необхідність неперервності навчального процесу.

Висновки та напрямок подальших досліджень. 1.Встановлено необхідність і актуальність вивчення предмету. 2.Визначено основні перешкоди проведенню якісного навчання. 3.Вказано шляхи і методи вирішення даного завдання у навчальних закладах.

Список використаних джерел

1.Предмет «Захист вітчизни»: проблеми змісту. Частина друга. Сайт «Освітня політика». [Електронний ресурс] http://education-ua.org/ua/articles/1161-predmet-zakhist-vitchizni-problemi-zmistu-chastina-druga. 2.Сучасний стан викладання предмета «Захист Вітчизни» /[укл.: Н.М. Сукачова]. – Суми : НВВ Сумського ОІППО, 2016. –81с. 3.Закон України «Про освіту». Сайт Верховної ради України [Електронний ресурс] https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19. 4.Озерян О.Л. Різні види візуалізації навчальних матеріалів. Навчальний посібник – К.: Національна академія педагогічних наук України. Університет менеджменту освіти, 2014. – 39с.

Сарварбек Купалов, Л. М. Сладкова

К МИКРОБИОЛОГИЧЕСКОМУ МОНИТОРИНГУ КОРИ

Лабораторное подтверждение подозрительных случаев и молекулярно-эпидемиологические данные являются важными компонентами лабораторного надзора за корью, особенно в условиях элиминация этой инфекции. Молекулярно-генетическая информация является тем инструментом, который позволяет документировать особенности распространения циркулирующих штаммов вирусов кори. Эта информация используется для идентификации эндемичных вирусов и потенциальных источников завозных вирусов. Национальным референс- лабораториям рекомендовано направлять информацию о генотипах вирусов в базы данных нуклеотидных последовательностей вирусов кори [1], а также в базу данных GenBank [1], Элиминации кори в странах Американского региона ВОЗ, все другие регионы ВОЗ провели оценку прогресса и возможных проблем на пути к региональной элиминации кори, после чего все регионы, за исключением, региона ВОЗ для стран Юго-Восточной Азии, поставили цель элиминировать корь к 2020 году или даже раньше. Глобальное искоренение кори считается биологически обоснованным и экономически оправданным.

Региональные стратегии: 1.Добиться и поддерживать очень высокий уровень охвата (>95%) иммунизацией двумя дозами коревой и, по меньшей мере, одной дозой вакцины против краснухи, используя высококачественные службы плановой иммунизации. 2.Предоставить возможности для вакцинации против кори всех групп высокого риска восприимчивых к данной инфекции, включая проведение дополнительных мероприятий по иммунизации. 3.Укрепить систему эпидемиологического надзора путем тщательного расследования каждого случая заболевания и лабораторного подтверждения диагноза подозрительных спорадических случаев и вспышек. 4.Улучшить доступность и использование высококачественной информации на доказательной основе для медицинских работников и населения о преимуществах и рисках, связанных с иммунизацией против кори.

Список использованных источников

1.Элиминация кори и краснухи: Основы процесса верификации в Европейском регионе. Всемирная организация здравоохранения. 2014.- С.15.

О. В. Цифрак, Л. М. Сладкова

ВІРУСНІ ГЕПАТИТИ: АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ

Актуальність теми. Вірусні гепатити в Україні за ступенем негативного впливу на здоров'я населення займають домінуюче місце у структурі інфекційної патології. Така ситуація підштовхнула профільних спеціалістів вперше створити робочу групу щодо цієї проблеми, яка активно бориться з цією актуальною проблемою і розробляє методи діагностики, лікування та профілактики проти групи даних захворювань. Набагато складніша ситуація виникає при захворюванні на гепатит С, для якого притаманний безсимптомний (безжовтяничний) перебіг із подальшим розвитком хронічного процесу у 80% пацієнтів.

Мета: Одним із найважливіших завдань залишається проведення вакцинопрофілактики гепатиту В серед дитячого і дорослого населення у вогнищах цієї інфекції, медичних працівників як групи професійного ризику, студентів середніх і вищих медичних навчальних закладів, працівників служб спеціального призначення, хворих гастроентерологічного профілю, перед плановими оперативними

втручаннями та інших груп ризику.

Матеріали та методи доповіді: Календар профілактичних щеплень (Наказ МОЗ України № 276 від 31.10.2000 р. «Про порядок проведення профілактичних щеплень в Україні»). Перелік ускладнень, які можуть виникнути при лікуванні даної групи захворювань. Перелік можливих ускладнень, що виникають при проведенні профілактичних щеплень. Перелік профілактичних заходів, які спрямовані на забезпечення належних умов та заходів проти зараження вірусами даних захворювань. Розроблені лікувально-діагностичні заходи для виявлення збудників даних захворювань з подальшою боротьбою проти цих захворювань.

Результати проведеної доповіді: Вірусні гепатити – група інфекційних захворювань, які в першу чергу вражають печінку людини, викликаючи в ній запальний процес. Віруси гепатиту дуже різняться між собою, тому при тому чи іншому гепатиті (A, B, C, D та інші) симптоматика може відрізнятися. Разом з тим всі різновиди гепатитів часто називають жовтяницею, так як пожовтіння шкірних покривів і білків очей – це один з найбільш поширених симптомів гепатиту.

Висновок: ***Одним із ефективних профілактичних заходів є імунізація проти гепатиту В.*** Введення вакцини спричиняє появу специфічних антитіл, які забезпечують захист проти цього захворювання. Курс вакцинації проти гепатиту В складається із 3 щеплень. І щоб запобігти інфікуванню гепатитами необхідне суворе дотримання санітарних норм, використання одноразових інструментів в медицині, відсутність безконтрольних статевих контактів, саме вони знижують ризик зараження інфекцією до мінімуму. Уникнути виникнення гепатиту В дозволяє спеціальна вакцина, пройти вакцинацію можна за бажанням в будь-якому медичному закладі. Щеплень від гепатитів, викликаних вірусами А, С та іншими, поки немає.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб» // Відомості Верховної Ради. – 2000. – № 29. 2. Мощич П.С. та співавт. Диспансеризація здорових дітей в умовах поліклініки. – К.: Вища шк., 2003. – С. 210-214. 3. Наказ МОЗ України «Про порядок проведення профілактичних щеплень в Україні та контроль якості й обігу медичних імунобіологічних препаратів». – 2006. – № 48. 4. Сміян І.С. та ін. Актуальні питання вакцинопрофілактики інфекційних хвороб у дітей. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2001. – 144 с. 5. Чернишова Л.І. Імунопрофілактика: сучасні досягнення та проблеми // Перинатология и педиатрия. – 2007. – 3 (31). – С. 7-11. 6. Чернишова Л.І. та співавт. Імунопрофілактика інфекційних хвороб у дітей з порушеннями у стані здоров'я та запобігання поствакцинальних реакцій // Методичні рекомендації. – К., 2005. – 25 с.

Н. Г. Смотрова, Г.О. Омельченко

ПРОБЛЕМЫ РЕПРОДУКТИВНОГО ЗДОРОВЬЯ

В этой статье речь идет о роли лабораторной диагностике в подготовке к зачатию, а также о том, какие анализы нужно сдать при планировании беременности. Подготовка к беременности включает в себя немало обследований – консультации у профильных специалистов, инструментальные и лабораторные исследования. Правильно подготовить будущих родителей к беременности, чтобы избежать множества проблем и осложнений как для матери, так и для ребенка.

В последние десятилетия будущие родители стали серьезнее относиться к планированию беременности, и это замечательная тенденция. Но количество опасных для планирования беремености заболеваний растет с каждый годом. Инфекции, передающиеся половым путем (ИППП), являются частой причиной осложнений беременности и послеродового периода. Поэтому при подготовке к беременности реко-

мендуется пройти обследование на ИППП как женщинам, так и их половым партнерам. Необходимость обследования мужчин обусловлена тем, что многие ИППП протекают бессимптомно и партнеры могут не подозревать о том, что являются источником инфекции, так что могут представлять угрозу развитию плода. Кроме того, особенностью ИППП является возможность повторного заражения женщины после лечения при продолжении половых контактов с инфицированным партнером. В данный комплексный анализ включены самые распространенные и важные в клиническом аспекте ИППП, а также анализ на микрофлору мочеполового тракта.

К основным ИППП относятся Chlamydia trachomatis (возбудитель хламидиоза), Herpes simplex 1 и 2 типа (возбудитель генитального герпеса), Mycoplasma genitalium и Mycoplasma hominis (возбудители микоплазмоза), Trichomonas vaginalis (возбудитель трихомониаза), Ureaplasma parvum и Ureaplasma urealiticum (возбудители уреаплазмоза). Для диагностики ИППП могут быть использованы разные методы: бактериологический посев, серологические тесты, метод ИФА и методы молекулярной диагностики. Одним из самых точных, надежных и быстрых методов диагностики является метод полимеразной цепной реакции в режиме реального времени (РТ-ПЦР). РТ-ПЦР – метод молекулярной диагностики, позволяющий выявлять в биологическом материале фрагменты генетического материала возбудителя инфекции. Он обладает высокой чувствительностью и позволяет выявлять микроорганизм даже при небольшом его количестве. Это преимущество играет особую роль при диагностике вялотекущих, хронических, «скрытых» инфекций, в том числе микоплазмоза, уреаплазмоза и хламидиоза.

Обнаружение таких возбудителей, как T. vaginalis и C. trachomatis, – всегда патологический признак, требующий внимания врача. С другой стороны, положительный результат исследования на условно-патогенные микроорганизмы (Micoplasma spp. и Ureaplasma spp.) не всегда означает наличие клинически значимой инфекции, так как в норме эти микроорганизмы могут в небольших количествах присутствовать в отделяемом уретры. Для того чтобы определить, приводят ли выявленные микроорганизмы к клинически значимым последствиям (уретриту), проводят микроскопическое обследование отделяемого уретры. С помощью этого удается оценить состав и соотношение микроорганизмов, в норме населяющих мочеполовой тракт (стафилококки, стрептококки и грамотрицательные условно-патогенные микроорганизмы), определить признаки инфекции (лейкоциты), а также выявить некоторых патогенных микроорганизмов (возбудителя гонореи – Neisseria gonorrhoeae и возбудителя трихомониаза - Trichomonas vaginalis). С помощью микроскопического обследования отделяемого уретры у мужчины также могут быть заподозрены другие, не трансмиссивные заболевания и состояния, которые, однако, должны быть вовремя выявлены и устранены, в том числе кандидоз и опухоли мочеполовой системы.

На фоне правильно подобранного лечения изменения, выявленные при микроскопическом обследовании отделяемого уретры, нормализуются, поэтому этот тест можно использовать для оценки результата лечения. При оценке результатов РТ-ПЦР следует помнить, что этот метод выявляет фрагменты ДНК как живых, так и разрушенных микроорганизмов, поэтому результат исследования будет оставаться положительным еще в течение некоторого времени, даже если лечение было подобрано правильно.

Для чего используется исследование? Для оценки микрофлоры мочеполового тракта и выявления инфекций, передаваемых половым путем (ИППП), у мужчин, планирующих зачатие ребенка. **Когда назначается исследование?** При планировании беременности и оценке состояния здоровья будущего отца; при выявлении у женщин, планирующих беременность, ИППП - для проверки партнера. **Что может**

влиять на результат? Использование антисептиков, антибиотиков (тетрациклинов, макролидов) и противопротозойных препаратов (метронидазол) может приводить к получению ложноотрицательного результата; микрофлора мочеполового тракта может изменяться в зависимости от уровня сексуальной активности и возраста.

Важные замечания. Обнаружение условно-патогенных микроорганизмов (микоплазм, уреаплазм, дрожжевых грибов) не всегда указывает на наличие клинически значимой инфекции,для получения точного результата необходимо следовать рекомендациям по подготовке к тесту, результат теста РТ-ПЦР будет оставаться положительным, даже если лечение было подобрано правильно.

Новые методы. Внедрение методов, основанных на анализе нуклеиновых кислот, в клиническую диагностическую лабораторию значительно повысило ее возможности. Новые высокотехнологичные генетические подходы к идентификации и характеристике микроорганизмов привели к разработке целого ряда практических приложений, позволяющих значительно повысить точность и скорость диагностики инфекций, в том числе инфекций, значимых в акушерстве и гинекологии.. Генотипирование позволяет дифференцировать низко- и высоковирулентные штаммы микроорганизмов, изучать распространение штаммов микроорганизмов в популяции, определять источник инфекции, идентифицировать штаммы, выделенные от пациентов с неудачами терапии.

Заключение. Прогресс в области диагностики репродуктивно значимых инфекций привел к тому, что внедрение в широкую практику микробиологической диагностики, кроме традиционных микробиологических, серологических, иммунофлюоресцентных методов, новых передовых технологий, таких как ПЦР, ПЦР в режиме реального времени, NASBA (Nucleic Acid Sequence Based Amplification) в реальном времени, генотипирование и секвенирование генома микроорганизмов, позволяет не только выявить возможных возбудителей репродуктивино значимых инфекций, но и установить факторы патогенности микроорганизмов, а также факторы антибиотикорезистентности возбудителей при неудачах терапии.

Список використаних джерел

1. Барков Л. А. Морфологические изменения плаценты при внутриутробной гипотрофии плода/Л. А. Барков, И. Е. Алещенко//Вопросы охраны материнства и детства. 1988. - №1. - С. 51-54. 2. Борисов Л.Б. Микробиология и иммунология /Л.Б. Борисов, И.С. Фрейдлин//Учебное пособие: Ленинград, 1987. 81 с. 3. Струнина И.Г. Инфекционно-воспалительные заболевания матери как фактор риска перинатальной патологии/И. Г. Струнина: Дис. . канд. мед. наук. М., 1993.

А.А. Галкіна, О.В. Мелюх, Г.М. Дараган, М.В. Семеняк

СУЧАСНІ МЕТОДИ ЛАБОРАТОРНОЇ ДІАГНОСТИКИ ЛАТЕНТНОЇ ТУБЕРКУЛЬОЗНОЇ ІНФЕКЦІЇ

Кінцева мета глобальної стратегії «Покласти край туберкульозу» полягає у викорененні туберкульозу у всьому світі до 2035 року. Одним з ключових напрямків даної стратегії є діагностика та лікування латентної туберкульозної інфекції (ЛТБІ), на яку страждають за даними ВООЗ близько 30% населення світу. При наявності несприятливих факторів, пов’язаних в основному зі станом імунної системи організму, у 5-10% людей ЛТБІ може перейти в активний туберкульоз (ТБ) з бактеріовиділенням і загрожувати зараженням інших людей. В Україні донедавна для виявлення таких хворих найчастіше використовувався лише туберкуліновий шкірний тест (ТШТ) – проба Манту із 2 ТО туберкуліну, що визначає специфічну сенсибілізацію організму до мікобактерій туберкульозу (МБТ). Чутливість до туберкуліну

розвивається протягом 2–10 тижнів після зараження. Результат оцінюється через 72 години. Реакція вважається позитивною – за наявності інфільтрату діаметром 5 мм і більше. Перевагами цього тесту є дешевизна й доступність для населення. Але при цьому методі спостерігається високий відсоток хибнопозитивних результатів (низька специфічність), що виникають на вакцинні штами БЦЖ і нетуберкульозні мікобактерії. Крім того, оцінювання результату тестування необхідно проводити в певні терміни – через 48–72 год.

Останнім часом в країні з'явилась можливість використовувати для діагностики ЛТБІ тести продукції гамма-інтерферону (IGRA – Interferon Gamma Release Assays): квантифероновий тест (КФТ; QuantiFERON TB Gold, QuantiFERON TB Gold In tube) та ELIAPOT/T-SPOT.TB, рекомендовані ВООЗ.

КФТ заснований на виявленні *in vitro* продукції гамма-інтерферону сенсибілізованими Т-лімфоцитами пацієнта, стимульованими *in vitro* специфічними протеїнами мікобактерій туберкульозу, що входять до комплексу *Micobacterium tuberculosis*, – ESAT-6 і CFP-1. Ці антигени характерні для комплексу *Micobacterium tuberculosis*: *M.tuberculosis, M.bovis, M.africanum*, а також для нетуберкульозних мікобактерій: *M.kansasii, M.szulgai* і *M.marinum*. Безсумнівною перевагою КФТ є те, що його виконання проводиться *in vitro,* а також - висока специфічність, відсутність протипоказань до його проведення, відсутність побічних реакцій, відсутність впливу людського фактора на інтерпретацію результатів. За допомогою КФТ можна диференціювати інфекційну й поствакцинальну алергію. Алергічні стани і захворювання не впливають на результати КФТ. До недоліків можна віднести нестовідсоткову чутливість і, внаслідок цього, можливість хибно негативних результатів, високу собівартість дослідження й необхідність дотримання умов забору крові. Забір крові проводять тільки рано-вранці натще (або не раніше ніж через 8 годин після останнього прийому їжі). Разом з тим, за рекомендаціями ВООЗ неможна при діагностиці ЛТБІ віддавати перевагу жодному з тестів. Вибір буде залежати від доступності, вартості та інфраструктури охорони здоров'я.

Список використаних джерел

1. Feshhenko YuI, Cherenko SO. Latent tuberculosis infection: progress, diagnosis, treatment. Zdorov'e Ukainy: Pul'monologiia, Allergologiia, Rinolaringologiia. 2014; (26):30-31. 2. Latent tuberculosis infection: updated and consolidated guidelines for programmatic management. Geneva: World Health Organization; 2018. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO. 3. World Health Organization. Global strategy and targets for tuberculosis prevention, care and control after 2015. Available from: http://www.who.int/tb/post2015_strategy/en/

С.Л. Лушня

ТРОМБОЭМБОЛИЧЕСКИЕ ОСЛОЖНЕНИЯ ПРИ МЕДИАЛЬНЫХ ПЕРЕЛОМАХ ШЕЙКИ БЕДРЕННОЙ КОСТИ

Повреждения шейки бедренной кости относятся к сложным травмам. Особенности строения тазобедренного сустава обусловливают сложность лечения и сопровождается большим числом осложнений. Одни из наиболее частых и грозных из них – тромбоэмболические. Целью работы явилось изучение частоты и локализации тромбозов вен нижних конечностей у больных с медиальным переломом шейки бедренной кости. Основной задачей, которую мы поставили для исследования - дать количественную оценку нарушений венозной гемодинамики у больных с медиальными переломами шейки бедра.

Материалы и методы. Был проведен ретроспективный анализ историй болезней 143 больных, которым выполнено эндопротезирование тазобедренного сустава по

поводу медиальных переломов шейки бедренной кости. Из 143 пациентов с медиальными переломами шейки бедренной кости патология преобладала у женщин - 87 пациенток (60,9%), что обусловлено преимущественно постменопаузальной остеопенией и остеопорозом и соответствует литературным данным. Удельный вес пациентов старше 70 лет составил наибольшую группу – 65 больных (45,47%).

Проведен анализ данных ультразвукового ангиосканирования сосудов нижних конечностей у больных с медиальным переломом шейки бедра и установлено, что в 20,27 % случаев имел место тромбоз вен нижних конечностей. Изучив локализацию тромбозов у исследуемой группы пациентов, нарушениям венозной гемодинамики дано было соответствующее распределение по частоте: общая бедренной вены-32,14%, поверхностная бедренная вена – 28,57%, подколенная вена- 21,43%, малоберцевая вена – 13,76 % и подкожная вена - 4,1 % случаев всех тромбозов вен нижних конечностей. Установлено, что эндопротезирование тазобедренного сустава выполнялось в среднем на 58,4 сутки после диагностированног тромбоза вен нижних конечностей, а так же в 76,96 % предпочтение отдавалось тотальному безцементному эндопротезированию, как наиболее целесообразному при наличии тромбоза и показано, что применение разработанных мер профилактики тромбозов вен нижних конечностей способствует снижению числа тромбоэмболических осложнений.

Список испльзованных источников

1. Лоскутов А.Е., Синегубов Д.А. Двухстороннее эндопротезирование тазобедренных суставов.- Днепропетровск, 2008.-292 с. 2. Кириенко А.И. Послеоперационные тромбозы глубоких вен нижних конечностей. Диагностическое значение ультразвукового сканирования / Русский медицинский журнал. - 2002. -Том 10, № 8-9. - С. 46 - 48. 3. Кохан Е.П., Воронова М.А. Диагностика бессимптомных тромбозов вен таза и глубоких вен нижних конечностей - М.: Медицина, 2003. - С. 45 - 47.

Т.В. Лабуткина, И.А. Саенко, Д.И. Шабазов, М.А. Кузьмин

НА ПОРОГЕ КАЧЕСТВЕННОГО СКАЧКА В ПРАКТИЧЕСКОМ ОСВОЕНИИ БЛИЗКОГО КОСМОСА: ПРОГРЕСС ТЕХНИЧЕСКИХ РЕШЕНИЙ И НОВОЕ МЫШЛЕНИЕ ЧЕЛОВЕЧЕСТВА

Космические дали издавна манили человечество, и сейчас, когда его устремления к новому и неизведанному все надежнее опираются на знания и достижения технического прогресса, оно уже строит планы практического освоения Луны и Марса, стремится заглянуть за пределы своей галактики. Практическое использование близкого космоса (в данном случае имеется в виду − околоземных орбит) становится привычным, входит неотъемлемой составляющей в нашу жизнь (уже сложно представить многие сферы практической деятельности и просто организацию быта людей без спутниковых систем связи, без систем навигации, без систем дистанционного зондирования Земли). Однако те космические системы, которые уже «охватили своими услугами» жителей планеты Земля − лишь предвестники революционных изменений в практическом использовании околоземных орбит. Среди основных тенденций развития космических систем на околоземных орбитах выделим приведенные далее.

Первая тенденция − развитие информационных технологий в космосе. Во-первых, предполагается полноценное перенесение интернет технологий в космос − на основе спутниковых систем, космические аппараты которых осуществляют межспутниковые коммуникации, предлагается реализация сетей с техникой коммутации пакетов. И уже пройден значительный отрезок пути к этой цели. Во-вторых, все

очевиднее становится необходимость систем, решающих задачи хранения и обработки информации в космосе. Прежде всего, речь идет об информации, предоставляемой и используемой космическими и авиационными пользователями, но вполне очевидны и перспективы значительно более широкого применения систем с такими функциями. Вторая тенденция − «сращивание» систем различного функционального назначения в единую гибридную систему. В частности, описанные выше функции передачи, хранения и обработки данных могут быть реализованы в сегментах единой системы. Системы дистанционного зондирования Земли, наблюдения околоземного атмосферного пространства и околоземного космоса могут быть связаны воедино, как на основе обмена актуальной информацией, так и на основе согласованного управления решаемыми задачами.

Системы наблюдения целесообразно связать в единое целое с упомянутой выше системой, реализующей функции передачи, обработки и хранения данных. Уже сейчас космические аппараты систем связи и дистанционного зондирования Земли решают свои задачи, опираясь на услуги навигационных систем. В дальнейшем в ряде систем возможны сегменты (орбитальные группировки космических аппаратов) транслирующие актуальную информацию по аналогии с тем, как это реализовано в навигационных системах. Третья тенденция − реализация функционального назначения спутниковых систем на основе многоспутниковых группировок космических аппаратов (уже сейчас используются спутниковые системы, в которых десятки космических аппаратов, разрабатываются системы, в которых предполагаются тысячи космических аппаратов).

«Избыточность» орбитального сегмента, с одной стороны, приведет к наращиванию функциональных возможностей, повышению качества реализации функций, с другой стороны, обеспечит снижение общего числа космических аппаратов в космосе (одна многоспутниковая система может стать равноценным эквивалентом нескольким разрозненным системам с большим суммарным числом космических аппаратов, или даже эффективнее этих систем). Четвертая тенденция − появление во множестве космических аппаратов новой «структурной единицы» более высокого уровня иерархии. Это кластеры космических аппаратов. В настоящее время определение кластерной группировки космических аппаратов достаточно размыто. Здесь под кластерной группировкой будем понимать относительно компактную группу космических аппаратов с некоторыми поддерживаемыми параметрами конфигурации, связанных согласованным решением общей задачи, единым управлением (в том числе, и на основе мультиагентных технологий) и коммуникационными линиями. Все чаще рассматриваются концепции «распределенных космических аппаратов», когда функции одного космического аппарата разделены между несколькими космическими аппаратами, близко расположенными друг к другу.

О недалеком полноценном развитии перечисленных тенденций свидетельствует много факторов. Это взрывной поток научных публикаций, проводимые и планируемые эксперименты, уже запущенные в реализацию проекты-предвестники спутниковых систем недалекого «космического будущего». И еще один важнейший фактор − меняется мышление человечества. С одной стороны, ближний космос уже воспринимается обыденным расширением практических возможностей. С другой стороны, растет ощущение безграничности возможностей его использования в мирных целях, подход к генерации новейших идей становится все более свободным и раскрепощенным, проекты и задачи приобретают глобальный характер, и, что не менее важно, во многих странах за решение этих задач берется и государство, и частный бизнес. Цель предлагаемого доклада представить фактическое обоснование описанных тенденций, показать перспективы их решения на мировом уровне и для Космического Государства Украина.

М. О. Дєтков

ДІАГНОСТИКА ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЛЕПРИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Проказа - це тяжка хронічна інфекція, що призводить до інвалідизації. Останнійзафіксований випадок захворювання в Україні відбувся 2005 року. За рішенням ВОЗ лепра, поряд з іншими п'ятьма хворобами складае ядро так званих «великих епідемій» Африки, Азії та Йемені (крайіна на території Аравійського пів-острова).

Не дивлячись на досягнення успіху у лепрології, питання епідеміології, профілактики, клініки та лікування досі лишаються актуальними. Викликає лепру паличка Хансена, характерним є ураження шкіри, слизових оболонок верхніх респіраторних шляхів, периферичної нервової системи, імунної та ендокринної систем, деяких внутрішніх органів. Зараження та розвиток, характер залучення у процес ряда органів і систем, а також розвиток відповідної форми лепри залежить від стану природнього та набутого клітинного імунітету. Рівня сприйняття та резистентності до лепрозної інфекції оцінюють з урахуванням лепромінового тесту (тест, що виявляе спроможність організму дати відсіч лепрозній інфекції). Клініка захворювання супроводжується різноманітними елементами висипів, гіпостезій (зниження чутливасті), анастезій (відсутність чутливості), гіперстезій (підвищенні чутливості, буває при деяких видах прокази у початковій стадії ураження нервів),розвитком рухових і трофічних розладів у місцях ураження. Локалізація і різновиди висипів залежать від типу та стадії лепрозного процессу.

За данними єкспертів ВОЗ у світі зареєстровано більш як 10 мільйонів хворих на проказу. Найбільш ендемічними є Африка, Азія та деякі країни Аравійського півострова. Лепра включена в число семи хвороб, що мають особливо важливе наукове та соціально-економічне значення длялюдства. Про актуальність цієї проблеми свідчать спеціальні программи ВОЗ, до участі в яких залученні провідні спеціалісти у області медицини, біології, генетики й соціології багатьох країн світу.

Слід зауважити, що у росповсюдженні лепри, як і багатьох інших інфекційних захворювань, особливу роль мають міграції населення (туризм, у тому числі й паломництво, торгово-економічні зв'язки), військові конфлікти, що призаодять до тяжких економічних та санітарно-гігієнічних наслідків, у тому числі й до розповсюдження прокази. Також варто відзначити, що у першу чергу рівень захворюванності на лепру залежить від клімато-географічних та соціально-економічних факторів.

На данний момент існують різноманітні методи діагностики, доступні до використання як у польових умовах так і ті, що потребують лабораторних методів дослідження. Проба за допомогою ультрафіолетового опромінення, ураженні ділянки часто виражено пігментовані, але якщо опромінити шкіру людини ультрафіолетовим випроміненням, то можна спостерігати загар на неуражених ділянках шкіри та відсутьність змін на уражених ділянках.Також варто звернути увагу на те, що лепра дуже часто вражає периферичні нерви у тому числі й поверхневі підшкірні нерви, щопризводить до гіпостезій та анастезій уражених ділянок.Тому доцільним є перевірити тактильну та больову чутливість загостреним кутом ватного шматочка, абоголкою, дотикатись до поверхні враженої ділянки, дотики потрібно наносити послідовно, від центру ураження, таким чином перевіряючи межі та характер ураження зі сторони нервової системи. Гістамінова проба, в уражених ділянках показуе негативний результат. Оскільки діагноз лепра є роковим у житті людини, при будь-яких сумнівах проводять бактеріологічне дослідження, позитивний результат якого є достовірним підтвердженням діагнозу.

Різноманіття клінічних проявів лепри часто призводить до труднощів у точній діагностиці, більшість симптомів збігається з симптомами різноманітних дерматологічних таневрологічних хвороб. Ці фактори можуть призводити до помилкового

діагнозу, соціальних утискань, інвалідизації, поширення інфекції і смерті. Слід зауважити, що у супереч думки більшості людей, хворі на проказу не обов'язково стають вигнанцями, так, дійсно, досі існує лепрозорійв Україні, але у разі вчасного виявлення інфекції та проведення раціональної терапії тривалістю у все життя, з використанням препаратів сульфонового ряду та антибіотиків широкого спектру, людина може уникнути інвалідизації й не бути заразною для оточуючих, хоча ми не маємо забувати про те, що ця жахлива інфекція досі не виліковна, а її збудник у природі здатен виживати як найменш декілька десятиліть, і з кожним роком виробляє резистентність до препаратів. Отже, не дивлячись на те, що ми здатні діагностувати, припинити чи уповільнити розвиток інфекції, лепра досі залишається не переможеною хворобою.

СЕКЦІЯ V
ДОСЯГНЕННЯ НАУКИ У ГАЛУЗІ КУЛЬТУРОЛОГІЇ, ПСИХОЛОГІЇ, ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

К.М. Гамалія

КОНЦЕПЦІЯ МІСТА-САДУ У СВІТЛІ СЬОГОДЕННЯ

Наприкінці XIX століття стали очевидними негативні наслідки урбанізації, пов'язані з надмірною щільністю населення, відривом від природи і, відповідно, з погіршенням умов існування. Одним із можливих виходів з екологічної кризи, яка почала все відчутніше загрожувати здоров'ю жителів міста, стала ідея створення так званого «міста-саду». Наприкінці XIX століття до неї долучилися у Німеччині Т. Фріч, автор книги «Місто майбутнього (місто-сад)» [5], та у Британії Е. Говард, автор книги «Завтрашній день: мирний шлях до справжньої реформи» [6]. Поселення-сади були створені в Німеччині, Франції, Бельгії, Швеції, на Британських островах та у Північно-Американських сполучених штатах. В Каталонії (Іспанія) А. Гауді-і-Корнет розпочав будувати містечко-сад Гюель на околиці Барселони для робітників текстильного заводу магната Е. Гюеля. Окремі приклади побудови міст-садів спостерігалися і в Російській імперії (А. Єнш, Г. Ясен, В. Семенов), зокрема на теренах майбутньої України (поблизу Полтави). Своєрідною формою оздоровчого поселення стала безкоштовна лікарня для чорноробів, відкрита 1904 року на околиці Києва, збудована з ініціативи і на кошти цукрозаводчика й мецената Миколи Терещенка [1].

Вже під час зведення міст-садів виявлялися протиріччя, що зводили нанівець ілюзію щодо їх значної ролі у розвитку містобудування. Найвидатніші програми міста-саду XX століття, з кардинально іншими підходами до проблеми, належать американському архітектору Ф. Л. Райту, основоположнику так званої «органічної архітектури», із запланованим ним «Просторим поселенням» [4], та французькому архітектору Ле Корбюз'є, що виступив з пропозицією «Сонячного міста» [2].

Як виявилося, спроби зменшити урбанізаційний тиск на умови життя людини з використанням концепції міста-саду продовжуються понині. Так, у 1967 році в Англії, на рівній відстані від Лондона, Кембріджа, Оксфорда та Бірмінгема, було зведено місто Мілтон-Кінс, місто-супутник, створене як «лісове місто», тобто з максимальним збереженням лісової зони. Будівництво проводилося за системою сітчастої квадратної забудови, відомою ще за давньоримських часів. Всі райони розташовані на рівній відстані один від одного і з'єднуються шосейними дорогами. Для зручності жителів проїжджа, велосипедна та пішохідна частини чітко розподілені. Численні парки, озера та ряди дерев, висаджені повздовж доріг, створюють вагому зелену складову місцевого простору. В місті є також театр, мистецькі галереї, кінотеатр, штучний гірськолижний спуск, величезний торговий центр. Проте місто надає жителям можливість не тільки добре відпочивати, а й отримувати ґрунтовне навчання і достойну працю. Міські початкові школи визнані як такі, що за своїми результатами перевищують загальний рівень у країні, а місцевий філіал Бедфордширського університету виявляє тенденцію перерости у самостійну незалежну установу. За загальним рівнем росту економіки, зокрема за веденням бізнесу, Мілтон-Кінс вважається одним із найбільш успішних міст південно-східного регіону Англії.

Звичайно, загальний характер життя у Мілтон-Кінсі не позбавлений деяких не-

доліків. Низькі ціни за житло (майже вдвічі від лондонських) та зручне розташування призводять до певних проблем соціального характеру: за останні роки кількість жителів помітно збільшилася, і відповідно до цього зріс рівень злочинності. Іноді можна почути думку про те, що місто виглядає занадто одноманітним, але ж саме в цьому полягає відмінність штучного міста від такого, що склалося природним шляхом [3]. Суворий екологічний імператив сучасного урбаністичного життя потребує пошуку подальших рішень задоволення його вимог. Утопічні ідеї письменників й архітекторів щодо соціальних перетворень шляхом зміни естетичного простору міста, так само як конкретні спроби реалізації концепцій його оздоровлення, стають в нагоді для подальшого розвитку містобудування.

Список використаних джерел

1. Гамалія К. М. Місто-сад: мрії і реальність / К. М. Гамалія // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв – 2012. – № 13. – С. 14-17. 2. Ле Корбюзье. Творческий путь / Ле Корбюзье / пер. с франц. Ж. Розенбаума / под ред. О. Швидковского. – М. : Стройиздат, 1970. – 248 с. 3. Милтон Кинс – английская утопия // Англия. 7-13 февраля 2019. С. 13. 4. Райт Ф. Л. Шесть лекций о современной архитектуре / Франк Ллойд Райт // В кн. : Архитектура современного запада / ред. Д. Аркин. – М. : Изогиз, 1932. – 187 с. 5. Fritsch Th. Die Stadt der Zukunft (Gartenstadt) / Theodor Fritsch. – 2-te Aufg. – Leipzig : Hammer-Verl., 1912. – 32 S. 6. Howard E. To morrow: a peaceful path to real reform / Ebenezer Howard. – London: Lonnenschein, 1898. – 176 p.

А.Н. Гаврилова

СЕМИОТИЧЕСКИЙ МЕТОД КАК ИНСТРУМЕНТ КОМПАРАТИВНОГО ИСКУССТВОВЕДЕНИЯ

Семиотический метод исследования в компаративном искусствоведении появляется как результат переноса подхода, детально разработанного в другой дисциплине – семиотике. Как комплексная дисциплина, семиотика в XX в. развилась путем взаимодействия идей структурализма, философии языка, лингвистики, литературоведения. Отдельные аспекты семиотики имели отношение к теории информации, политическим идеологиям, психолингвистике и др.

На рубеже XX – XXI вв. освоением семиотической концепции, ее понятийного аппарата и принципов моделирования коммуникативных процессов занялись белорусские исследователи в области компаративного искусствоведения. Поскольку семиотика не имеет своего предмета исследования, она может использоваться в качестве универсального метода в самых разных областях знания, как надстройка над другими науками, где используется такая категория, как знак. В компаративных искусствоведческих исследованиях, семиотический метод опирается на положение о том, что искусство говорит знаками и символами. Изучая знаковые системы различных художественных эпох, можно обнаружить их глубинные смыслы и извлечь ту или иную информацию [1].

Знаковые системы, типология знаков, феномен знаков – представлены в семиотике очень интенсивно, порой с построением сложных моделей коммуникации, вполне готовых для применения в том числе и в области компаративного искусствоведения. В данном контексте актуальны работы американского философа Чарльза Пирса о роли и значении знака. Так, в работе «Начало прагматизма», ученый подразделяет знаки на три трихотомии. Первая, уточняет автор, «характеризует знак сам по себе соответственно: как простое качество, как действительное существование или как общее правило. Вторая, рассматривает отношение знака к своему объекту: как состоящее в том, что знак обладает некоторым качеством самим по себе; как некое наличное отношение к этому объекту; как отношение знака к интерпретанту. Третья рассматривает знак в зависимости от того, как его Интерпретант

репрезентирует его: как знак возможности, знак факта или знак умозаключения» [2,с. 57].

В качестве примера, опираясь на вторую трихотомию знаков Чарльза Пирса выявим содержание визуальной формы яйца, которая плотно внедрилась в произведения европейского искусства. Так, с яйцом, как символом рождения и молодости, изображается греческий бог веселья и вечной юности – Дионис. В церкви Сан Франческо, что в итальянском Аренцо, на фреске из цикла «История животворящего Креста» выполненной Пьеро делла Франческа, также изображено яйцо страуса. Здесь оно символизирует девственное рождение. В форме яйца, художник прорисовывает и лики, наполняя при этом их спокойствием и благодатью достигает гармонии.

Часто визуальная форма яйца встречается на полотнах нидерландского художника Северного Возрождения Иеронима Босха. Создавая конструкции больших или маленьких яиц, которые зачастую открываются и позволяют видеть различные сцены, мастер искусно и тонко намекает на их символическое значение. Причем намек дается иногда скромной, неброской деталью. Например, яйцо в гнезде на стенке за спиной фокусника в полотне «Искушение» или яйцевидное сооружение, увенчанное трубой, из которой валит дым на центральном панно картины «Искушение Святого Антония». Иногда визуальная форма яйца становиться главным символом обличения, и примерами могут служить «Концерт в яйце» и тело человека-дерева с «адской» створки «Садов земных наслаждений», состоящее из скорлупы яйца, внутри которого находиться бордель. Зачастую визуальную форму яйца автор использует для символизации окончания процесса трасмутации, когда яйцо порождает курицу, тут же превращается в варенное яйцо, либо даже в жаркое из курицы.

У южнонидерландского живописца Питера Брейгеля Старшего на фантасмагорической картине «Безумная Грета» изображено полуразрушенное здание, напоминающее ореховую скорлупу, в которое вставлено разбитое яйцо. Из яйца виднеется арфа, по струнам которой ползет паук. В данном случае визуальная форма яйца символизирует один из смертных грехов – обжорство, а паук является символом чревоугодия. Заданную тему поддерживает и полотно «Страна лентяев», в центре которого, по траве «семенит на маленьких ножках яйцо», сваренное всмятку, с предусмотрительно воткнутой в него ложечкой. Художник, иронизируя над происходящим, высмеивает обжорство и леность, которые считались пороками во все времена. Несколько иначе раскрывается семантическая природа визуальной формы яйца представлена у французского живописца XVIII в. Жана Батиста Симона Шардена на картине «Медный котелок с тремя яйцами». Изображая на фоне темных простых кухонных предметов белые яйца, художник как бы противопоставляет прекрасное в природе и искусстве. Визуальная форма яйца встречается и в живописи Сальвадора Дали. Ряд знаков-символов у Сальвадора Дали, как и у Иеронима Босха, связан с перенесением словесного выражения в изображение. В полотнах мастера сюрреализма «Геополитический младенец, наблюдающий рождение нового человека» и «Превращение нарцисса» изображение яйца считывается как знак образа Вселенной и начало мира [1].

Форма яйца с капителей и карнизов ионических и коринфских ордеров, куполов церквей и гробниц смело закрепилась в современной архитектуре. Так, например, по периметру крыши здания музея Сальвадора Дали (Фигерас, Испания) расположились «огромные» яйца как знак вечной жизни художника. Примечательно, что форма здания Мэрии Лондона также напоминает собой яйцо, причем диаметр нижней части, меньше самой широкой его середины, а верхняя часть наклонена на семнадцать градусов в южную сторону. Создатель столь необычного строения британ-

ский архитектор Норман Фостер считает, что оно олицетворяет демократизм и доступность для любого человека.

Форма яйца нашла воплощение и в современном проекте «Проект века «Двенадцать из двадцатого» Сергея Войченко и Владимира Цеслера. В скульптурных объектах, коими являлись яйца, белорусские авторы воплотили своеобразные портреты-идей: матово-черное яйцо олицетворяло Казимира Малевича, прозрачное как слеза – Иосифа Бродского, вылитое из чугуна – Владимира Маяковского и т.д. Столь необычное воплощение проекта – это послание уходящего XX в. будущему, а визуальная форма яйца выступая в качестве знака символизирует одновременно хрупкость и необыкновенную прочность современного мира.

Современные дизайнеры также считают форму яйца совершенной. Так, немец Инго Маурер изобрел люстру в форме гигантского яйца из трещин которого исходит свет. Яйцевидную форму имеет дверная ручка, созданная итальянцами Анной и Карло Бартоли. Упаковка кофе Kaffa также выполнена в форме яйца. Классическим примером нестандартного подхода в промышленном дизайне является кресло-яйцо, выполненное датчанином Якобсене Арне [1]. Визуальная форма яйца, привлекает внимание художников, архитекторов, дизайнеров своей гармонией и красотой. Современные авторы в визуальной форме яйца видят замкнутость пространства и времени, целостность мира и совершенное состояние первоэлементов. Результаты семиотического анализа визуальной формы яйца в произведениях живописи, скульптуры, в архитектурных решениях и дизайне позволяют говорить о принципиальной новизне и перспективности семиотического метода, который в рамках исследований компаративного искусствоведения ассоциируется с прогрессом детального понимания произведений искусства, процессов восприятия и интерпретации смыслов.

Таким образом, семиотический метод как инструмент компаративного искусствоведения с одной стороны, расширяет возможности исследований в области искусства позволяя выделить особенности его составных элементов, принципы их функционирования и взаимодействия. С другой стороны, выдвигает проблему его границ, а именно, использование концепции аналитического инструментария, терминологии семиотики в области искусства и т.п. Осмысление научного и практического опыта, накопленного исследователями в области семиотики и компаративного искусствоведения, сегодня требует системного междисциплинарного научного анализа, является малоисследованной темой, выступает значимым вопросом современного белорусского искусствознания.

Список использованных источников

1. Гаврилова, А.Н. Визуальные формы фигурных стихов / А.Н. Гаврилова ; М-во культуры Респ. Беларусь, Белорус. гос. ун-т культуры и искусств. – Минск : БГУКИ, 2017. – 161 с. 2. Пирс, Ч.С. Начала прагматизма / Ч.С. Пирс ; пер. с англ. В.В. Кирющенко и М.В. Колопотина. – СПб.: Алетейя, 2000. – 352 с.

Н.О. Греджева

ВЕБ-САЙТ ШКІЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ ЯК ВІЗИТІВКА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ

В умовах бурхливого розвитку комунікаційних технологій відбувається формування нового типу користувача, який бажає оперативно отримувати інформацію, не витрачаючи на це час, а іноді й не виходячи з дому. У зв’язку з цим створення та підтримки сучасними бібліотеками власних веб-сайтів стали одними з головних і перспективних напрямів їх роботи. Сайт шкільної бібліотеки – це її візитівка в ін-

формаційному просторі, ресурс, що сприяє просуванню бібліотечної діяльності, реалізації її інформаційної функції. Представлення досягнутого і потенційно можливого в діяльності шкільної бібліотеки на власному веб-сайті в Інтернеті свідчить про те, що бібліотека йде в ногу з часом. Мати сайт – це сучасно, престижно, ефективно і цікаво. Тому у 2013 році розпочалася робота по створенню власних сайтів шкільних бібліотек Нікольського району Донецької області та сайту Інформаційно-бібліотечного центру Методичного центру Нікольської районної ради.

Першим кроком на шляху створення сайтів стало вивчення нормативних, методичних документів щодо створення бібліотечних веб-сайтів і інструкції по використанню порталу «Класна Оцінка», а також ознайомлення з публікаціями з досвіду роботи інших бібліотек та інформаційних установ у цьому напрямі. Портал «Класна Оцінка» безкоштовно працює в освітньому просторі, саме тому його сервіси були обрані для створення сайтів. Другим кроком було - реєстрація аккаунтів: методиста з бібліотечних фондів та бібліотекарів шкіл району. Третій крок - визначення критеріїв, яким має відповідати сайт Інформаційно-бібліотечного центру Методичного центру Нікольської районної ради, аби бути якісним і максимально корисним для сучасних користувачів. Проаналізувавши досвід створення бібліотечних сайтів і врахувавши наявні веб-сервіси, було зроблено висновок, що сайт має відповідати таким критеріям: бути загальнодоступним для всіх користувачів мережі Інтернет; мати класичну структуру і зручну систему навігації; коректно відкриватися в багатьох браузерах; бути інформативним (надавати матеріали, які можуть зацікавити цільову аудиторію сайту і забезпечувати оперативність їх оновлення); забезпечувати зворотній зв’язок із користувачами; давати посилання на корисні для відвідувачів джерела і сайти; мати закладки на сайт у різних пошукових системах Інтернету; використовувати інноваційні веб-сервіси, такі як наприклад Google Drive (публікація файлів в мережі Інтернет), Google Docs (спільна робота з документами), YouTube (публікація відео) та інші.

Сайт побудовано згідно з стандартним шаблоном конструктора сайтів «Класна Оцінка». Шаблон складається з основних блоків: верхньої частини (назва сайту, логотип та головне меню), нижнього частини (інформація про систему, за допомогою якої сайт розроблено та розміщено в Інтернеті), бічного меню, та центральної частини де розміщено основна інформація сторінки.

Головне меню: головна сторінка сайту містить привітання гостей та панораму Інформаційно-бібліотечного центру Методичного центру Нікольської районної ради**; н**овини – розміщується інформація про події, які відбуваються в роботі методичного об’єднання шкільних бібліотекарів; фотогалерея – для фото з засідань методичного об’єднання шкільних бібліотекарів; медіагалерея – для презентацій, аудіо- відеоматеріалів; зворотній зв’язок – контакти та форма зворотного зв’язку з адміністратором сайту (методистом з бібліотечних фондів).

Бічне меню: про ІБЦ – в цьому розділі можна ознайомитись з: видами послуг Інформаційно-бібліотечного центру для педагогічних працівників, основними функціями ІБЦ, інформацією про адміністрацію сайту та мережу шкільних бібліотек Нікольського району; методична робота – публікуються плани роботи, збірники та науково-дослідницькі роботи підготовлені методистом з бібліотечних фондів, методичним об’єднанням та творчою групою шкільних бібліотекарів; нормативно-правові документи – розміщуються документи, накази положення, якими керуються в роботі Методичний центр та шкільні бібліотеки; електронний каталог ІБЦ – вміщує інформацію за допомогою якої користувачі сайту мають можливість ознайомитись з фондом періодичних видань Інформаційно-бібліотечного центру та у разі зацікавлення отримати їх у тимчасове користування; інформація для оперативного перерозподілу підручників шкільними бібліотекарями на поточний навчальний рік; бібліотека порталу «Класна

Оцінка» - розміщується електронний каталог освітнього порталу «Класна Оцінка»; корисні посилання – вміщує список посилання на корисні для відвідувачів джерела і сайти освітньої спрямованості; карта сайту – знаходиться структура сайту, створена щоб забезпечити зручну навігацію для користувачів.

Сервіси Освітнього порталу «Класна Оцінка» дозволили створити освітній портал Нікольського району Донецької області з вертикальною організацією: сайт Інформаційно-бібліотечного центру Методичного центру Нікольської районної ради (адміністратором якого є методист з бібліотечних фондів) – сайти шкільних бібліотек району. Робота сервісів Освітнього порталу «Класна Оцінка» спрямована на реалізацію Державних цільових програм з впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в навчальний процес. Враховуючи те, що «Класна Оцінка» по суті - автоматизована система, то в своїй роботі, одержуємо унікальну можливість отримувати оперативну інформацію з підзвітних закладів освіти на екран свого комп'ютера буквально «в один клік». Серед сервісів Освітнього порталу «Класна Оцінка» слід зазначити такі, які в майбутньому будуть використовуватися: календарне планування роботи на рік (призначення завдань і термінів їх виконання, відповідальних, отримання звітів про виконану роботу та інше); уявлення закладів освіти за допомогою панорам; проведення зборів через мережу Інтернет за допомогою вбудованої системи відеоконференції і багато іншого. Відвідати сайт Інформаційно-бібліотечного центру Методичного центру Нікольської районної ради можна безпосередньо за його адресою http://volodarskiydistrict.donetskedu.com/, який в обласному конкурсі «Веб-сайт як обличчя успіху» у номінації «Веб-сайт методиста з бібліотечних фондів, керівника методичного об’єднання» у 2018 році став переможцем.

Цей Конкурс показав, що веб-сайти дають виняткову можливість бібліотекарям, методистам, керівникам методичних об’єднань бібліотекарів розширювати свою діяльність, представляти на розгляд широкому загалу свої інформаційно-аналітичні продукти, знайомити з послугами, що вони надають, презентувати себе та свої здобутки, створювати позитивний імідж закладу. Основні завдання, що постають перед бібліотечними працівниками на майбутнє – це постійно оновлювати інформаційне наповнення та вдосконалювати структуру й можливості веб-сайту. Утім зупинятись на досягнутому Методичний центр Нікольської районної ради не планує, вже сьогодні є багато ідей щодо удосконалення структури сайту, поліпшення дизайну, інформаційного наповнення. Планується продовжити надання методичної допомоги та інструктивно-методичних семінарів для шкільних бібліотекарів району з питань роботи в мережі власних сайтів.

Список використаних джерел

1. Лариса Довженко. Веб-сайт як елемент інноваційного іміджу шкільної бібліотеки. - :Вид.група «Шкільний бібліотечно-інформаційний центр» журнал «Бібліотечна робота», 2012. - № 7 с. 32.
2. Надія Дяченко. До серпневих студій педагогічних працівників і шкільних бібліотекарів. - :Вид.група «Шкільний бібліотечно-інформаційний центр» журнал «Бібліотечна робота», 2012. - № 7- с. 42.

Т.Й. Жалко

ГОЛОГРАФІЯ ЯК СПЕЦІАЛЬНИЙ ЗАСІБ ЗАХИСТУ ДОКУМЕНТІВ ВІД ПІДРОБОК

Сьогодні інформація – це стратегічний ресурс, володіння якою стає одним з вирішальних чинників контролю над вирішенням будь-яких проблем світової спільноти. Однак володіння цінною інформацією покладає на суб’єктів, які мають на неї відповідні права, високий ступінь відповідальності за її збереження і захист від можливого зовнішнього впливу різних чинників. Це обумовило впровадження такого

ефективного методу захисту як голографічний захист. Голографічний захисний елемент – це голографічний елемент, призначений для маркування носіїв інформації, документів і товарів з метою підтвердження їх справжності, авторства тощо, виконаний із використанням технологій, що роблять неможливим його несанкціоноване відтворення [5]. Голографічні елементи застосовуються для захисту документів і товарів, які підлягають обов'язковому захисту від підробки, а також інших документів і товарів, голографічний захист яких запроваджується за ініціативою їх власників.

Для захисту носіїв інформації, документів і товарів використовуються тільки ті голографічні елементи, які мають сертифікат відповідності або позитивний експертний висновок департаменту спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації СБ і внесені до Єдиного реєстру виготовлення голографічних захисних елементів. За конструктивним виконанням розрізняють такі види голографічних захисних елементів: а) гнучка етикетка-наклейка; б) фольга для гарячого припресування до об'єкта захисту; в) плівка для ламінування документа, що захищається; г) пломба зі спеціального матеріалу або речовини; д) зображення або позначка безпосередньо на об'єкті захисту [5].

В Україні з метою підвищення рівня національної безпеки, запобігання розповсюдженню контрафактної продукції та підробці документів, сприяння захисту українського ринку від неякісних товарів Указом Президента України від 15.11.2000 №1239 «Про захист документів і товарів голографічними захисними елементами» [6], постановою КМУ від 05.07.2002 р. № 932 «Про затвердження переліку документів і груп товарів, які підлягають захисту голографічними елементами» [4] та постановою КМУ від 03.07.2006 р. № 895 «Питання голографічного захисту документів і товарів» [3] наведено вичерпний перелік документів і товарів, які підлягають голографічному захисту. Захисту також підлягають службові посвідчення та посвідчення, які підтверджують право на отримання певних пільг, постійні перепустки до державних установ, окремі групи ліків, товари народного вжитку тощо, що виготовляються за відповідним поданням центральних органів виконавчої влади.

У ДСТУ 4010-2001 «Бланки цінних паперів і документів суворого обліку та звітності» зазначено, що для бланків цінних паперів і документів суворого обліку й звітності встановлено три рівні захисту, які зумовлені наявністю відповідних елементів захисту [1]. Перший рівень характеризується можливістю виявляти елементи захисту візуально чи органолептично, другий – можливістю виявляти елементи захисту нескладними технічними засобами (лінійкою, лупою, лампою випромінюванням хвилі певної довжини тощо), а третій – за допомогою прецизійних технічних засобів, складних методик. Аналіз на достовірність елементів третього рівня захисту здійснюють у спеціалізованих лабораторіях [2, с. 5]. Голографічні елементи застосовуються для захисту документів і товарів, які підлягають обов'язковому захисту від підробки (їх перелік затверджується КМ за поданням СБ), а також інших документів і товарів, голографічний захист яких запроваджується за ініціативою їх власників. Отже, голографічний захист – це спеціальний елемент захисту від підробок. Мірою захисту документа є рівень захищеності його від підробки, який прямо залежить від обраної системи захисту та кількості використаних елементів захисту, що повинні убезпечити його від повної або часткової підробки.

Список використаних джерел

1. ДСТУ 4010-2001. Бланки цінних паперів і документів суворого обліку та звітності. Загальні технічні вимоги. – Київ: Держстандарт України, 2001. – 26 с. 2. Кобилянський О. Л. Захист цінних паперів і документів суворого обліку та звітності від підроблення / О. Л. Кобилянський // Підприємство, господарство і право. – 2003. – № 6. – С. 104–107. 3. Питання голографічного захисту документів і товарів: Постанова КМ України від 03.07.2006 р. № 895 [Електронний ре-

сурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/895-2006-%D0%BF. 4. Про затвердження переліку документів і груп товарів, які підлягають захисту голографічними елементами: Постанова КМ України від 05.07.2002 р. № 932 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2002-%D0%BF. 5. Про затвердження Положення про порядок голографічного захисту документів і товарів: Постанова КМ України від 24.02.2001 № 171 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/171-2001. 6. Про захист документів і товарів голографічними захисними елементами: Указ Президента України від 15.11.2000 № 1239 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1239/2000.

Н. О. Курило

ОСОБЛИВОСТІ ЗНИЩЕННЯ КАДРОВОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

В процесі діяльності кадрової служби утворюється великий обсяг паперової документації. Розвиток інформаційних технологій та загальна інформатизація суспільства сприяють швидкому зростанню документів в організації. З годом виникає потреба в утилізації, тобто знищенні накопичених документів. Особливістю кадрової документації є зміст інформації, яку неможна передавати особам без отримання спеціального дозволу, наприклад, відомості про персональні дані працівників. Отже передати такі документи підприємствам з переробки вторинної сировини, як макулатуру, неможна. Перед працівниками кадрових служб постає проблема: як знищити документи з особистими відомостями працівників, термін зберігання яких закінчився.

Відомості про терміни зберігання документів, що утворилися в результаті діяльності організації визначено в Переліку типових документів, які створюються в процесі діяльності державних органів і органів місцевого самоврядування, інших установ, підприємств та організацій, із зазначенням термінів зберігання документів, затвердженому наказом Мін'юсту України від 12.04.2012 №578/5 [2]. Зазначений Перелік є нормативно-правовим актом, призначеним для використання організаціями незалежно від їх функціонально-цільового призначення і форми господарювання та містить відомості про типові документи, які використовуються в діяльності організації, в тому числі й кадровій службі, із зазначенням термінів їх зберігання та особливими примітками, які необхідно враховувати при знищенні документів. Строки зберігання документів, визначені у Переліку, є мінімальними, їх не можна скорочувати. А от збільшення термінів зберігання дозволяється за умови специфічних особливостей діяльності організації. Про що робиться відповідний наказ із зазначенням термінів подовження зберігання документів. Перед тим як розпочати процедуру знищення кадрової документації, необхідно з'ясувати, чи є організація джерелом комплектування Національного архівного фонду України. Для цього необхідно звернутися до державної архівної установи із заявкою про проведення експертизи цінності документів, які утворилися в результаті діяльності організації, та отримати відповідне підтвердження того, що документи організації (в нашому випадку кадрової служби) не являють собою цінності для держави, і тому, вони можуть бути знищені відповідно до чинних нормативних документів. Після цього проводиться експертиза цінності документів, відповідно до пункту 1 глави 1 розділу V Правил організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях, затверджених наказом Мін'юсту від 18.06.2015 № 1000/5 [4]. Ця процедура є обов'язковою для всіх підприємств. На великих підприємствах створюється центральна експертна комісія, яка об'єднує експертні комісії структурних підрозділів підприємства. Очолює, як правило, експертну комісію перший заступник керівника. До складу експертної комісії кадрової служби залучаються працівники підрозділу, які відповідають за організацію роботи з документами та працівники діловодної та

архівної служб. Експертною комісією аналізуються описи справ, термін зберігання яких закінчився. Після цього кожну справу переглядають поаркушно, оскільки забороняється проводити експертизу цінності документів лише за заголовками справ на обкладинках. Перевіряється також вид, тематика та строк зберігання вміщених в справу документів. В протоколі засідання Експертної комісії фіксуються доповіді членів комісії про перегляд документів кадрової служби за певний період часу і виявлення документів, термін зберігання яких вийшов і вони підлягають знищенню. Разом із архівним підрозділом підприємства складається акт про вилучення документів для знищення. Акт про вилучення для знищення документів кадрової служби складається у двох примірниках. Після схвалення комісією підприємства акту, його погоджує архівна установа, в зоні комплектування якої знаходиться підприємство. Тільки після цього підприємство має право знищувати документи кадрової служби [3]. Підприємства, які не хочуть займатися цією кропіткою, і разом з тим, дуже відповідальною роботою, можуть звернутися до працівників архівної установи, які допоможуть їм в цьому за додаткову оплату.

Сьогодні для знищення паперових документів використовуються наступні способи: спалювання, закопування, знищення за допомогою шредера, хімічна обробка. Кожен із зазначених способів має свої переваги та недоліки. Так, **спалювання документів** є найпоширенішим методом знищення, головною перевагою якого є повна гарантія знищення без можливості відновлення. Цей метод доречно застосовувати і для кадрових документів, особливо, коли документів небагато. Однак цей метод має і суттєві недоліки, оскільки відноситься до методу з високим рівнем небезпеки. Крім того, для проведення процедури спалювання потрібне спеціальне приміщення з відповідним обладнанням, яке убезпечувало б процедуру спалювання. Оскільки така процедура нищення є екологічно шкідливим способом, то для її проведення необхідно отримати відповідний дозвіл від органів екологічного контролю. Несанкціоноване знищення документів шляхом спалення може мати серйозні правові наслідки. Знищення документів шляхом **закопування.** Цей метод знищення обирався через швидкість, зручність, низьку вартість проведення. Однак для знищення документів кадрової служби він не підходить, оскільки таким чином можна позбутися від накопичених документів на полицях, але остаточно знищити документи шляхом закопування неможливо. **Знищення документів за допомогою шредера.** Шредер – це пристрій, який використовується для подрібнення паперу на дрібні смужки або маленькі шматочки. До переваг цього методу можна віднести екологічність та неможливість відновлення документів. Цей метод можна застосовувати самостійно в організації, забезпечуючи охорону інформації, яка міститься в кадровій документації. **Хімічна обробка документів** здійснюється спеціальними хімічними реактивами, які розм'якшують папір, перетворюючи його на паперову масу. Цей метод гарантує високий рівень надійності знищення документів та неможливість їх відтворення. До недоліків цього методу можна віднести його тривалість та неможливість проведення в умовах організації. Як бачимо, знищення кадрової документації – це непростий і дуже відповідальний процес. Для здійснення знищення документації організаціям дуже часто доводиться звертатися за допомогою до сторонніх організацій, які займаються переробкою сировини або спеціалізуються безпосередньо на знищенні документів [1]. У випадку з кадровою документацією процедура звернення до таких організацій нормативно регламентується відповідними документами. Після знищення документів в акті зазначається спосіб знищення і ставиться засвічуваний підпис посадової особи, яка проводила процедуру знищення. Стороннім організаціям для проведення процедури знищення документи передаються за накладною, в якій зазначають вагу макулатури. А в акті зазначається дата передавання документів, їх вага та номер накладної. При знищенні документів

спеціальними організаціями працівники кадрової служби можуть особисто бути присутніми підчас проведення процедури знищення документів з метою недопущення витоку інформації. Після знищення документів остаточно оформлений акт уміщують до справи архівного фонду.

Отже, знищення кадрової документації - відповідальний і нормативно регламентований процес, який можна здійснювати шляхом спалення, хімічної обробки або подрібнення за допомогою шредера. Особливістю знищення кадрової документації є забезпечення конфіденційності інформації, яка в ній міститься. Обираючи метод знищення організація повинна враховувати переваги й недоліки кожного методу знищення та обсяг документації. За порушення процедури знищення відповідальні особи можуть притягатися до відповідальності, відповідно до чинного законодавства.

Список використаних джерел

1.Зберігання первинних документів, архівування та знищення. Як взятися до справи [Електронний ресурс] / Режим доступу : https://www.budgetnyk.com.ua/article/92-zbergannya-pervinnih-dokumentv-arhvuvannya-ta-znishchennya-yak-vzyatisya-do-spravi. - Заголовок з екрану. - Дата публікації : 06.12. 2016. 2.Перелік типових документів, що створюються під час діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування, інших установ, підприємств та організацій, із зазначенням строків зберігання документів, затверджений наказом міністерства юстиції України від 12.04.2012 №578/5 [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show. - Заголовок з екрану. 3.Порядок знищення документів на підприємстві [Електронний ресурс] / Режим доступу : https://www.kadrovik01.com.ua/article/3648-poryadok-znishchennya-dokumentv-napdprimstv. - Заголовок з екрану. - Дата публікації: 05.04.2017. 4.Про затвердження Правил організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях, затверджених наказом Мін'юсту від 18.06.2015 № 1000/5 [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0736-15. - Заголовок з екрану.

Ли Чжохуэй

ТЕМА ТРУДА В ПЕСЕННОМ НАСЛЕДИИ НИЕ ЭРА

В начале XX в. в Китае появилось большое количество национальных популярных песен о жизни, труде и борьбе рабочего класса [3]. Ние Эр стал первым композитором в истории китайской музыки, который в своем песенном наследии успешно сформировал героический образ рабочего класса. Первый воин пролетарской музыки Ние Эр еще в 1927 г. познакомился с марксизмом, а в 1933 г. вступил в Коммунистическую партию Китая. Жизнь и песенное наследие композитора являются свидетельством становления коммунистической партии Китая.

Первая песня «Открытие шахты» (开矿歌) созданная Ние Эром прозвучала в фильме «Свет материнства» (母性之光) в августе 1933 г. Далее, композитор создает песни «Песня о докере» (码头工人歌), «Песня о дороге» (大路歌), «Пионер дороги» (开路先锋), «Выложить кирпич» (打砖歌), «Новые женщины» (新女性), «Игра на реке Янцзы» (打长江) и др. Все эти песни повествуют о «тяжелых трудовых буднях рабочего класса, о которых Ние Эр знал будучи глубоко вовлеченным в жизнь трудового народа» [3, с. 71].

О тяжелом труде и трагической жизни рабочего класса идет речь в «Песне о докере» (码头工人歌) написанной на слова Тянь Хана. Величественная и глубокая музыка песни передает тревожное настроение рабочего класса, а равномерный пульсирующий ритм ассоциируется с тяжелыми шагами докеров. Внезапная пауза после слов «мешок», «сталь», «железная плита», «деревянный ящик», «прижимная планка» свидетельствует о зарождающейся силе внутреннего сопротивления рабочего класса. В песне мы слышим «отчаянный крик, вздохи, слезы, печаль» [1, с. 246].

Так композитор, с одной стороны, выражает протест против несправедливости реальной жизни. С другой, показывает настроение полное оптимизма и бодрости духа, уверенность в будущем рабочего класса. Постепенно, шаг за шагом, напряжение в песне достигает высшей эмоциональной точки ярко озвучивая гнев докеров, демонстрируя силу их мощного внутреннего сопротивления. В конце пени, мелодия внезапно становится веселой и пронзительной, звучат самые сильные и яркие слова «на пути к жизни» посылая тем самым мощный импульс рабочему классу объединиться и двигаться вперед.

«Песня о дороге» (大路歌) была написана Ние Эром в 1934 г. на слова Сунь Юй к фильму «Дорога». В песне композитор отразил «внутреннее стремление рабочего человека к движению вперед для освобождения человечества. В середине песни выражаются героические амбиции рабочего класса, который свергает старый мир и создает новый, его героический образ по устранению всех трудностей на пути ведущему к светлому будущему» [1, с. 247].

Подобные оптимистические настроения и твердые коммунистические убеждения рабочего класса Ние Эр воплотил в песнях «Пионер дороги» (开路先锋) и «Новые женщины» (新女性). Уверенный и чеканный ритм песен является ярким выражением героического духа и твердой веры рабочего класса в светлое будущее. Ритмически сходно в песне «Выложить кирпич» (打砖歌) композитор раскрывает боль и гнев трудовых будней рабочих-каменщиков. Песенное наследие Ние Эра берет начало из жизни, создавая при этом не только художественный образ рабочего класса, но и других угнетенных трудящихся в Китае, которые жили на «дне общества» в 30-х гг. XX в. и сражались в первых рядах. Например, грустная мелодия песни «Певица под железным копытом» (铁蹄下的歌女) воплощая образ китайской женщины-певицы выражает глубокое сочувствие всем певцам, пострадавшим от японской империалистической агрессии [1, с. 246]. В истории китайской музыки, Ние Эр стал первым композитором успешно воплотившем в своем творчестве героический образ рабочего класса.

Кроме песен, воплощающих героический образ рабочего класса и его трудовые будни, Ние Эр также успешно создал серию детских произведений. Например, живой и «прыгающий» ритм «Песни о продаже газет» (卖报歌) на слова Ан Э передает образ продающих газету детей, переполненных надеждой, радостью и верой в светлое будущее. Ние Эр был хорошо знаком и с китайской традиционной народной музыкой, что также нашло отражение в его песенном наследии. Песни «Девушка из деревни Сайвай» (塞外村女), «Песня Цайлин» (采菱歌), «Песня летающего цветка» (飞花歌), «Любовная песня Чашань» (茶山情歌) и др. яркое тому подтверждение.

Песни Ние Эра по сей день популярны в Китае. Это связано не только с тем, что в песнях широко представлена тематика революционного движения, успешно сформирован героический образ рабочего класса. Прежде всего, песни Ние Эра красивы и их легко исполнять. Также следует отметить, что в 1930-х гг. в левом литературном движении Китая активно велись дискуссии о «популяризации литературы и искусства» [2] в ходе которых, было предложено при создании песен использовать музыкальный язык и форму, понятные крестьянам и рабочему классу. Примкнувший к левому движению молодой китайский музыкант Ние Эр успешно справился с поставленной задачей, о чем ярко свидельствует песенное наследие композитора.

Список использованных источников

1. Лю, Юнлянь Четкое изображение, новый язык – заметки об исследованиях песни Ние Эр / Лю Юнлянь // Аньхунь педагогического университета (гуманитарных и социальных наук). Китай: Аньхунь, 2003. –С. 245-248. 刘咏莲. 鲜明的形象,新颖的语言 – 聂耳歌曲艺术学习札记 / 安徽师范

大学学报(人文社会科学版) / 2003. 第2期. 页码 : 245-248. 2. Ниэ Эр (聂耳) / [Электронный ресурс] // – Режим доступа: https://baike.so.com/docl. – Дата доступа: 14.10.2018 (на кит. яз.).
3. Хао, Синтянь Когда звучит рабочая песня / Хао Синтянь // Корпоративная цивилизация. – 2007. – №1. – С. 71-75. 郝幸田. 工人歌曲何时再响亮./企业文明. 2007：第1期. 页码：71-75.

О.Г. Макарчук

ПАРТІЙНІ ЗМІ У КРОС-МЕДІЙНОМУ ПРОСТОРІ СЬОГОДЕННЯ

Згідно одного з найбільш поширених визначень, партійна преса – «періодичне друковане видання, що належить певній політичній організації, що фінансує її, позиціонує її та пропагандує її ідеї» [1, с. 21]. Партійна преса зароджується у XIX ст. і довгий час займається майже виключно поширенням партійних ідей. Політичні зміни, що відбулися у кінці XX – початку XXI ст. ст., змусили керівників партій та редакції партійних видань у пошуках розширення аудиторії звертатися до крос-медійної (тобто конвергентної) журналістики. Конвергентною (або крос-медійною) журналістикою називають процес злиття та інтеграції комунікативних та інформаційних технологій в єдиний інформаційний ресурс [2]. Оперативність, мобільність, універсальність, інтерактивність, мультимедійність - ключові поняття сучасних ЗМІ, сучасної редакції та сучасного медіапростору.

У цьому контексті пропаганда вузько-партійних ідей змінюється підкресленою «об'єктивністю», демонстративною турботою про читача, різноманітними бонусами для нього; видавці намагаються залучити інвесторів-рекламодавців. Журналісти та видавці провідних ЗМІ навчилися брати до розрахунку не тільки внутрішню аудиторію, але й міжнародну спільноту – аби «потрібний» матеріал передруковувався зарубіжними виданнями. На певних історичних проміжках часу партійна преса могла навіть тимчасово критикувати «свою» партійну силу (радянські газети доби т.зв.перебудови, деякі консервативні видання Англії початку XX ст., республіканські видання у США часів Д. Трампа та ін.).

Крейг Гілберт, відомий американський дослідник партійної преси, вказує, що в умовах «зникнення політичних розбіжностей у партіях (…), коли деякі республіканці були більш ліберальними, ніж демократи, і деякі демократи були більш консервативними, ніж деякі республіканці», журналісти (у тому числі і партійних ЗМІ) повинні «пристосовуватися до цього нового, гіперполяризованого політичного клімату» [3].

Якою повинна бути політика партійних ЗМІ сьогодення, демонструє редакція однієї з найбільш впливових газет у світі «Женьмінь жибáо» («Народна щоденна газета»), органу Комуністичної партії Китаю. Цей ЗМІ сьогодні доступний 14-а мовами народів світу, має друкований наклад близько 3 млн. примірників та мільйони переглядів інтернет-версії. 25 січня 2019 р. редакцію газети відвідав Генеральний секретар КПК Сі Цзіньпінь, який відзначив, що «партійні газети та періодичні видання повинні зміцнювати розвиток та інновації своїх засобів зв'язку (…) докласти зусиль для розробки веб-сайтів, мікроблогів, WeChat, електронних газетних бюлетенів, мобільних газет, телебачення по інтернет-протоколам, (використовувати) інші форми нових засобів масової інформації» [4].

Майбутнє партійної преси КНР, сформульоване керівництвом держави, може певною мірою бути взірцем й для інших політичних партій світу – як тоталітарного,так і демократичного. Менш впливові політичні сили, безумовно, повинні враховувати власні, більш скромні можливості. Але запровадження у видавничу діяльність інноваційних технологій – загальна тенденція. Як для преси партійної, так і підкреслено аполітичної.

Список використаних джерел

1. Зуева Е.А., Зуев В.А. Партийная пресса : рудимент или инструмент. Вестник Майкопского

государственного технологического университета, 2012, №3, с. 21–23. 2. Кросс-медиа. Новое слово в журналистике? Режим доступу http://project6027.tilda.ws/page17115.html 3. Playing it straight in polarized times: A Q&A with the Milwaukee Journal Sentinel's Craig Gilbert Режим доступу :https://ethics.journalism.wisc.edu/2018/10/19/playing-it-straight-in-polarized-times-a-qa-with-the-milwaukee-journal-sentinels-craig-gilbert/. 4. Xi stresses integrated media development: Режим доступу :http:// http://en.people.cn/n3/2019/0126/c90000-9541189.html

В. О. Осаула

РЕКЛАМА ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ НАУК: ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

Соціальна реклама нині дедалі активніше привертає увагу українських дослідників. Так, вийшла друком низка наукових статей, однак ґрунтовних наукових досліджень соціальної реклами (йдеться насамперед про дисертації) в українському просторі нині немає. Хоча наявні дослідження реклами втримують певні цінні з точки зору наукової концептуалізації поняття «соціальна реклама» відомості, тому також заслуговують на аналіз у контексті дослідження останньої.

Найбільше уваги рекламі на сьогодні приділено у межах політологічних напрацювань, які водночас є чи не найбільш дотичними до досліджень, які проводяться в межах науки соціальних комунікацій, тому приділимо їм більше уваги. Крім того, функціональне призначення соціальної реклами, з одного боку, пов'язує її з рекламою як такою, а з іншого – з пропагандою (О. Рожков, І. Маркін та ін.), яка, як відомо, часто використовується саме під час виборчих кампаній або як засіб ідеологічного впливу на суспільні погляди. Так, Н. Лютко визначено теоретико-методологічні засади дослідження політичної реклами, з'ясовано її суть і види та встановлено залежність її функцій від моделей виборчих компаній; з'ясовано взаємозумовленість реклами та ціннісної підсистеми нормативної системи суспільства, охарактеризовано особливості політичної реклами в Україні [5]. М. Демченко висвітлено соціальний і політичний зміст реклами, її технологічні й організаційні особливості як складової комунікаційної системи сучасного суспільства, засобу впливу на політичні інститути та процеси; досліджено типові риси рекламної діяльності та рекламного продукту [2]. Г. Гранадзер розкрито та проаналізовано теоретичні можливості вивчення політичної реклами як елемента системи соціальної комунікації на різних рівнях соціологічного знання; досліджено переваги та недоліки різних типів реклами, комунікативних каналів передачі рекламних повідомлень [1].

К. Луценко досліджено теоретичні концепції і форми практичної реалізації феномена політичної реклами в контексті комунікативного та маркетингового підходів, сформовано понятійно-категоріальний апарат дослідження політичної реклами та інших комунікативних технологій [4]. І. Шовкун проаналізовано структуру, функції, типологічні форми політичної реклами, її інтегральну роль у системі масових політичних комунікацій, що відбуваються на рівні раціональних і емоційних засобів дії на аудиторію, впливаючи на усвідомлені та неусвідомлені реакції індивідів [9]. Н. Яковлєва досліджує комунікативний аспект політичної пропаганди, обґрунтовує її структурні взаємозв'язки з поняттями «інформація», «комунікація», «маніпуляція», «ідеологія», розмежовує такі способи організації комунікації, як пропаганда, PR, реклама [10].

У межах соціології досліджує рекламу Н. Удріс, якою удосконалено визначення поняття «реклами» як динамічної інформаційної системи, завдяки якій здійснюється непрямий контроль за розвитком економічних, соціальних, культурних процесів в суспільстві, зокрема нормативно-ціннісних орієнтацій повсякденної життєдіяльності індивідів; як засобу формування способу життя споживачів рекламної

інформації [8]. У докторській дисертації Н. Лисиці розглянуто рекламу як соціальний інститут сучасного українського суспільства, проаналізовані його явні і латентні функції та дисфункції. Розроблено соціологічну модель прогнозування реклами і визначення її ефективності на основі дослідження рекламної акупунктури: цінностей, потреб, мотивів [3]. Власне в межах соціальних комунікацій рекламі присвячено дисертацію С. Соловйова «Реклама в галузі науки і техніки (за матеріалами періодичної преси)» [7], в якій проаналізовано моделі реклами, розкрито функції й особливості прямої та прихованої реклами, та дисертацію А. Лященко «Реклама як соціокультурне явище в системі масової комунікації». В останній на матеріалі реклами в Україні досліджено рекламу як соціокультурне явище у контексті українського етносу, вивчено її функціонування як форми соціальної комунікації, яка завдяки інформаційним каналам сприяє передачі духовного досвіду у вигляді моделей поведінки споживачів, що може включати позитивне та негативне начало [6].

Отже, можна констатувати, що в нашій країні зростає рівень наукового зацікавлення рекламою серед представників різних наукових напрямів. Проте, на жаль, їх вкрай мало, а ґрунтовних досліджень соціальної реклами, зокрема в межах науки соціальних комунікацій, на сьогодні в нашій країні відшукати не вдалося.

Список використаних джерел

1. Гранадзер Г.Б. Політична реклама як засіб розвитку комунікативного дискурсу: автореф. дис. канд. соціол. наук. К., 2007. 16 с. 2. Демченко М. В. Реклама як чинник демократичних перетворень у політичному процесі сучасної України: авт. дис. к. пол. н. Д., 2011.18 с. 3. Лисиця Н.М. Реклама як соціальний інститут: Автореф. дис. д. соціол. наук. Х., 1999. 35 с. 4. Луценко К.В. Політична реклама як іміджева технологія у системі комунікації та маркетингу: Автор. дис. к. п. наук. Чернівці, 2006.18 с. 5. Лютко Н.В. Політична реклама у виборчих технологіях: аксіологічно-нормативні виміри та принципи: автореф. дис. к. п. наук. Л., 2008. 19 с. 6. Лященко А.В. Реклама як соціокультурне явище в системі масової комунікації: автореф. дис. канд. наук із соц. комунікацій. К., 2009. 16 с. 7. Соловйов С.Г. Реклама в галузі науки і техніки (за матеріалами періодичної преси): автореф. дис. к. наук із соц. ком. К., 2008. 19 с. 8. Удріс Н.С. Реклама як засіб формування сучасного способу життя міського населення України: Автореф. дис.к. соц. наук. Х., 2003. 20 с. 9. Шовкун І.В. Політична реклама як комунікативний процес: Автореф. дис. канд. політ. наук. К., 2004. 17 с. 10. Яковлєва Н.І. Пропаганда як складова політичної комунікації: автореф. дис. канд. політ. наук. К., 2010. 18 с.

Т. І. Поліщук

СТВОРЕННЯ БІБЛІОТЕКИ АУДІОКНИГ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ: ВІД ІДЕЇ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ

Історія аудіокниги починає свій шлях з винаходу фонографу Томасом Едісоном у 1877 році, вчений щиро вважав, що це дасть змогу книжкам «розмовляти з незрячими людьми» [6]. Перші звукові записи могли вміщувати лише короткі тексти, тому переважно, це були вірші. З розвитком технічного прогресу тривалість записів аудіокниг зростала. Американський фонд сліпих створив у 1932 році студію звукозапису та почав випуск вінілових платівок з книгами, а вже наступного року до цього проекту приєдналася Бібліотека Конгресу США. У 1935 році такі аудіокниги з'явилися й у Великій Британії. Все більше звукозаписуючих компаній долучалися до записів, щоб надати можливість сліпим людям слухати книгу. 1959 року в США була створена бібліотека The National Listening Library (now Listening Books) для задоволення потреб людей з обмеженим зором. Нові технології стимулювала збільшення аудіокниг, так з 1960-х років це вже були записи на кассетах, а з 1980-х на компакт-дисках. До 1994 року термін «аудіокнига» став галузевим стандартом. А через рік засновник Audible Дон Кац дозволив завантажити книги на персональні комп'ютери [7].

Перша звукова книга в Україні записувалися за ініціативи Українського товариства сліпих [5], а вже з 1960-х років і до нашого часу зібрано велику колекцію аудіокгниг в Центральній спеціалізованій бібліотеці для сліпих імені М. Островського, понад 80 тисяч книг [3]. Однак саме аудіокниг українською бракує і нині, що звужує асортимент та конкурентоспроможність національної книги. Поступово звукові книги стали популярними не лише серед людей з обмеженими можливостями, а й серед молоді, людей які проводять певний час в дорозі, а читати не завжди зручно. Сучасні технології та доступ до Internet надають можливість слухати аудіокнигу у зручний час.

Мета дослідження – проаналізувати необхідність створення онлайн-бібліотеки аудіокниг українською мовою, розглянути шляхи реалізації проекту, його розвиток.

Ідея створення бібліотеки української аудіокниги належить неформальній організації «Типовий Київ». Молоді люди помітили, що українських звукових книг не так і багато, а потреба молоді в якісному контенті зростає. Нині багато видавництв почали паралельно випускати кілька варіантів книги (аудіо, електронну та паперову книгу), а от аудіо-бібліотеки, доступної усім охочим в Україні не було. Проект підтримала громада проголосувавши за нього в межах Громадського бюджету міста Києва, що дало змогу отримати кошти на його реалізацію у 2018 році.

Розпорядником реалізації проекту «Створення бібліотеки аудіо книг шкільної програми українською» [2] став Інститут журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка. Було створено фахову комісію з представників Інституту філології, які склали список першочергових творів на озвучування. Перевірено чи не озвучені вищезазначені твори. Паралельно з цим розпочато кастинг голосів, в якому взяли участь усі бажаючі, зокрема студенти та викладачі Університету Грінченка. Команда авторів проекту вела перемовини з відомими людьми та пошуку студії звукозапису. Для запуску онлайн-бібліотеки необхідно було мати сервер де будуть розміщені усі файли та сайт, максимально зручний для використання. Бібліотека Київського університету імені Бориса Грінченка надала серверне сховище для аудіокниг, було розроблено сайт та створено сторінки в соціальних мережах.

В ході реалізації проекту з'явилася онлайн-бібліотека аудіокниг класичної української прози та поезії, а також творів сучасних авторів у їх виконанні. Серед озвучених книг є прозові твори Івана Франка, Ольги Кобилянської, Панаса Мирного, Валер'яна Підмогильного та ін.. Та понад 50 віршованих творів, зокрема, Бориса Грінченка, Олени Теліги, Лесі Українки, Миколи Хвильового. Сучасна література представлена Марком Лівіним, Катериною Бабкіною, Наталією Сняданко тощо. Презентація бібліотеки аудіокниг відбуваля 20 грудня 2018 року спільно з авторами проекту, Департаментом освіти і науки КМДА та Київським університетом імені Бориса Грінченка. Під час представлення відбувся запуск сайту онлайн-бібліотеки українських аудіокниг «Слухай» (https://sluhay.com.ua/) та прес-конференція реалізаторів проекту.

Все більше людней у світі цікавляться аудіокнигами, а їх кількість продовжує зростати. Багато користувачів слухають під час подорожі, роботи чи поєднують кілька дій одночасно. Мобільні пристрої дозволяють читачам робити це в зручний для них час, оптимізувати свої дії, а деякі стверджують, що аудіокниги - це ще один спосіб завжди залишатися в мережі, підвищувати продуктивність і постійно вчитися. Беззаперечно, що такий формат творів потребують люди із особливими потребами (з вадами зору, дислексією, труднощами у навчанні, зокрема з неспроможністю сприймати інформацію зорово). А перша бібліотека аудіокниг «Слухай» надає усім охочим таку можливість, популяризує українську книгу, українське слово і продовжує поповнюватися новими творами.

Список використаних джерел

1. Водолазька С. А. Аудіокниги як інноваційний спосіб популяризації книги / С. А. Водолазька // Наукові записки Інституту журналістики. - 2013. - Т. 51. - С. 101-106. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2013_51_24. 2. Громадський бюджет міста Києва./ Режим доступу з екрана: https://gb.kyivcity.gov.ua/projects/archive/2/show/283. 3. Кунанець Н.Е. Інформаційно–бібліотечне обслуговування користувачів з особливими потребами: історія та сучасність [Текст] : монографія / Н. Е. Кунанець Нац. ун– т «Львів. політехніка». – Л.: Галицька видавнича спілка, 2013. – 439 с. 4. Центральна спеціалізована бібліотека для сліпих імені М. Островського./ Режим доступу з екрана: http://csbs.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=49&Itemid=59. 5. Чирков О. А. Звукова книга українською мовою – новітнє явище української культури // Теле радіо - кур'єр. – 2007. – № 4 (55). – 106, [6] с. – С. 65–68. 6. Matthew Rubery, ed. (2011). «Introduction». Audiobooks, Literature, and Sound Studies. Routledge. pp. 1–21. ISBN 978-0-415-88352-8. 7. Simon Usborne. Sound and the story: The rise of the audiobook, 2014./ Режим доступу з екрана: https://www.independent.co.uk/arts-entertainment/books/features/sound-and-the-story-the-rise-of-the-audiobook-9339521.html

Н.М. Потапова

ЛІТЕРАТУРНИЙ МУЗЕЙ ЯК ІНФОРМАЦІЙНО-КУЛЬТУРНИЙ ЦЕНТР РЕГІОНУ

Більшість дослідників інформаційно-культурного простору розглядають його через аналіз взаємозв'язку термінів «інформація», «культура» і «простір». Інформаційно-культурний простір розглядають як систему, що включає в себе інформаційні потоки та інформаційні поля, що знаходяться у взаємодії [1, с. 118].

Особливе місце у формуванні інформаційно-культурного простору країни належить музеям, зокрема, літературним монографічним музеям. Літературні музеї пов'язують життя і творчість письменника з культурним життям регіону та країни, пробуджуючи інтерес населення до творчості письменника, до його літературної спадщини. При цьому літературні музеї зазвичай визначають його інформаційно-культурний профіль регіону, де вони розташовані. Літературні музеї сприяють культурної взаємодії та обміну між регіонами і країнами. Тобто, літературні музеї стають інформаційно-культурними центрами свого регіону.

Одним з найстаріших літературних музеїв на пострадянському просторі є Державний музей-заповідник М.Ю. Лермонтова в П'ятигорську, створений у 1912 р. Музей включає чотири відділи, розташовані в чотирьох старовинних садибах П'ятигорська. Центром музею-заповідника є «Будиночок Лермонтова» – маленький будиночок під очеретяним дахом, в якому М.Ю. Лермонтов провів два останні місяці свого життя. Цей будиночок здав йому в оренду капітан В.І. Чилаєв. Тут поетом були написані його кращі вірші, сюди було доставлено його тіло після дуелі. Звідси ж поет відправився в останній путь. Будиночок є справжнім, він зберігся в споконвічному вигляді до наших днів, незважаючи на те, що з моменту загибелі поета до створення музею пройшов 71 рік. За цей час він змінив кількох власників, після чого вже у статусі музею був на грані загибелі під час громадянської та Другої світової війни. Однак всі соціальні потрясіння, що відбувалися у країні, минули його стороною [2, с. 10]. Незважаючи на короткий період перебування тут М.Ю. Лермонтова, стіни Будиночка зберегли енергетику його присутності і повністю відтворюють побут поета улітку 1841 року.

Другим відділом музею є колишній будинок генерала П.С. Верзіліна, де М.Ю. Лермонтов часто бував у гостях улітку 1841 р. Саме в цьому будинку сталася його фатальна суперечка з відставним майором М.С. Мартиновим, яка привела до

дуелі і загибелі поета. Третім відділом музею є колишня садиба І.В. Уманова, розташована поруч з садибами В.І. Чилаєва і П.С. Верзіліна. Тут улітку 1841 р. жили знайомі та товариші по службі М.Ю. Лермонтова, у яких він також бував у гостях. Сьогодні в цьому будинку розташована унікальна колекція ілюстрацій до творів М.Ю. Лермонтова, що має статус постійної виставки. У цій колекції багато справжніх картин таких художників, як В.О. Сєров, М.О. Врубель, І.Ю. Рєпін, а також э картини художників XX і XXI ст. Четвертий відділ музею носить назву «Будинок Аляб'єва». У цьому будинку в 1832 р. квартирував О.О. Аляб'єв. В цьому будинку розташовані два виставкових зали, в яких реалізуються культурно-освітні проекти музею. Незважаючи на те, що до складу музею «Будинок Аляб'єва» було включено тільки у 1997 р., сьогодні він став справжнім культурним центром П'ятигорська та Кавказьких Мінеральних Вод у цілому. Інформаційні потоки Державного музею-заповідника М.Ю. Лермонтова можна розділити на чотири групи.

1. Науково-дослідна діяльність: наукова і науково-методична робота, видавнича діяльність.

2. Науково-фондова діяльність: робота фондів, книжковий сектор.

3. Експозиційно-виставкова діяльність: організація виставок у відділі «Будинок Аляб'єва», організація пересувних виставкових проектів

4. Культурно-освітня діяльність: індивідуальні відвідування, екскурсії, культурно-освітні проекти (традиційні вечори пам'яті М. Ю. Лермонтова, концерти, вечори, презентації книг, засідання літературних клубів, творчі вечори, літературні вітальні, літературно-музичні програми, культурні акції і т.д).

Всі названі інформаційні потоки мають суттєве наповнення та пов'язують воєдино всі напрями діяльності музею. Вони обумовлюють його роль як провідного інформаційно-культурного центру Кавказьких Мінеральних Вод. У цілому музей-заповідник М.Ю. Лермонтова визначає культурний профіль міста і формує туристичні маршрути, залучаючи велику кількість гостей і туристів. «Будинок Аляб'єва», перебуваючи в стороні від біографії М.Ю. Лермонтова, сприяє осмисленню його творчості в інших видах мистецтва, а також допомагає реалізувати різні заходи, акції та проекти пам'яті поета.

Список використаних джерел

1. Попов В.Д. Информациология и информационная политика / В.Д. Попов. – М.: Изд-во РАГС, 2001. – 120 с. 2. Федотов Ю.С. Истоки, начало, судьба. Государственный музей-заповедник М.Ю. Лермонтова в Пятигорске / Ю.С. Федотов. – Пятигорск: СНЕГ, 2017. – 336 с.

В. В. Бєлікова

МУЗИКА ДЛЯ ДІТЕЙ У ТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ

Музичні твори для дітей є вагомим внеском у розвиток сучасної музичної культури. Поряд з музичними обробками українських народних пісень, вітчизняні композитори продовжують традиції національних композиторів-класиків та провідних композиторів світу у створенні музичних опусів призначених для дитячого віку.

Метою пропонованої роботи є ознайомлення читачів з музичними творами сучасних українських композиторів утвореними у другій половині XX століття – початку XXI століття.

Зазначимо, що майстерно продовжуючи традиції українських композиторів-класиків та відомих музикантів західноєвропейських країн, музиканти нового покоління активно відшукують нові музичні форми, засоби музичної виразності, нетрадиційні акордові побудови, ритмічні та ладо-гармонічні звороти. Все разом підкреслює специфічні особливості музичної мови конкретного композитора, виявляє

відтворення цікавих для дітей музичних образів.

У контексті стану сучасного полікультурного простору музичні твори для дітей постійно еволюціонують і, як і в інших видах мистецтва, поступово постають закінченими і сформованими музичними явищами. Вони впливають на внутрішній світ дитини одночасно розвивають музичну ауру країни в цілому. Даючи загальну характеристику музичним творами для дітей українських авторів, необхідно зазначити те, що досліджувані музичні твори увібрали в себе кращі риси існуючої української фортепіанної музики як такої попередніх часів. Мова йде про: застосування певного кола музичних жанрів і форм (марш, пісня, танок, варіації), які активно сприймають юними виконавцями та слухачами; відтворення в музиці яскравих музичних образів (птахів, тварин, звірів тощо); збереження та оновлення в нових музичних творах фольклорно-побутових традицій української народної музики; утворення синтетичного типу мелодизму (вокального або інструментального походження) завдяки чому досягається швидке сприйняття музичної мови пропонованого музичного твору.

Серед сучасних українських композиторів, які утворюють музику для дітей, необхідно назвати Олега Полєвого, його збірку «Детская галерея» (Одеса, 2004). Названа збірка має фортепіанні твори для двох фортепіано («Лошадка», «Воробей»). Музичні п'єси збірки ілюстровані чудовими малюнками, які виконали учні ДМШ №4 та ДМШ №6 м. Одеси. У цьому ж році була видана збірка Г. Саська «Мозаїка» (Київ, 2004) – цикл дитячих п'єс для фортепіано. Збірка має мініатюри під назвою «Синички за вікном», «Перший пролісок» та інші. Особливу увагу привертає фортепіанна сюїта «Граю джаз», яка має три фортепіанні мініатюри: «Блюз», «Джаз-вальс» та «Регтайм». Вказані п'єси дають можливість юному виконавцю познайомитися з музикою утвореною автором у джазовому стилі. У 2010 році з'явилася збірка фортепіанних творів для дітей «Детский мир», яка була утворена композиторкою Оленою Гончарук. П'єси «Марш», «Вальсок», «Грусть», «Детективная история» мають різноманітні музичні образи. Останнє допомагає юному виконавцю сприймати і відтворювати різні емоційні образи у індивідуальному виконанні. Названі музичні твори композиторів О. Полєвого, Г.Саська та О. Гончарук дають можливість зробити певні висновки. Зазначені мініатюри мають яскраву музичну образність, утворені у чіткому дводольному та чотиридольному розмірі.

Автор пропонованої роботи мав своєю метою познайомити читача з дитячими творами сучасних українських композиторів (О. Гончарук, О. Полєвой, Г. Сасько). Аналіз музичних творів згаданих авторів буде зроблений у наступних публікаціях.

Список використаних джерел

1. Гончарук О. Детский мир. Фортепианные пьесы для детей / О. Гончарук. – Днепропетровск, 2010. – 10 с. 2. Полевой О. Г. Детская галерея. Пьесы для фортепиано / О. Г. Полевой. – Одесса: Фотосинтетика, СПД В. Хавроненко, 2004. – 32 с. 3. Сасько Г. Мозаїка / Г. Сасько. – Київ, 2004. – 54 с.

І.М. Акіншина

КУЛЬТУРА ДОНБАСУ У ВИСВІТЛЕННІ РЕГІОНАЛЬНОЮ ПРЕСОЮ 1941-1943 рр.

За останні десятиліття особливого значення набуло дослідження регіональної преси різних періодів, оскільки саме вона є виразником суспільно-політичних, соціальних, культурологічних подій у державі. Оскільки «газета – періодичне газетне видання, яке виходить через короткі проміжки часу, яке містить офіційні матеріали, оперативну інформацію та статті з актуальних суспільно-політичних, наукових, виробничих та інших питань…» [6, с. 264], то метою статті є дослідження про-

цесу відновлення України на окупованій території на матеріалах газет цього періоду. Робота має описовий характер. Використані матеріали Державного архіву Луганської області мають документознавчу, культурологічну, історичну та журналістикознавчу цінність. Саме у спробі аналізу журналістських текстів заданого періоду й тематики полягає наукова новизна роботи.

Період гітлерівської окупації став часом найважчих випробувань для української культури. Це пояснюється тим, що в основі політики нацистів стосовно населення окупованих територій лежала людиноненависна теорія расової неповноцінності слов'ян, у тому числі й українців, спрямована на їх винищення та зведення до становища рабів. Проте у певних колах німецько-фашистської верхівки існували сподівання на можливість використання української культури та її діячів з метою боротьби із супротивником. Так, у вересні 1941 р. діячами з Міністерства окупованих східних областей була підготовлена «Записка з українського питання», положення якої були більш «толерантні» щодо українців. Згідно з документом серед комплексу заходів щодо перетворення України на спільника Німеччини передбачалося й проведення українізації в значній кількості «русифікованих» міст Східної України [5, с. 79]. Саме цим багато в чому і можуть бути пояснені ті факти, які свідчать про культурний стан регіону в 1941-1943 рр.

Сам факт існування україномовних періодичних видань, у багатьох з яких чільну роль відігравали представники української громадськості, можна розглядати як досить важливий фактор їх українізаційного впливу на духовне життя регіону. Деякі часописи мали навіть спеціальні рубрики, присвячені культурологічним питанням. У ворошиловградському виданні «Нове життя» в якості такої виступала «Літературна сторінка», а в «Маріюпільській газеті» – «Українське культурне життя». Значна увага на шпальтах газет приділялася висвітленню актуальних проблем української історії, етнографії. Друкувалися розвідки, що присвячувалися історії Київської Русі, періоду козаччини, добі національно-визвольного руху 1917-1920 рр., висвітленню життєвого, творчого шляху відомих наукових, політичних, культурних діячів України (статті «Національні почування Шевченка» [11, с. 3], «Богдан Хмельницький (славні спогади)» [9, с. 2], «На порозі нової доби» [10, с. 2], «Початки українського друкарства» [12, с. 1], «Німеччина і Україна (огляд історичних взаємин)» [7, с. 2], «Дослідники української історії поза межами СРСР» [8, с. 2], статті про М. Хвильового, О. Олеся, В. Винниченка, М. Грушевського, С. Петлюру). Проблемам історичного краєзнавства присвячувалися матеріали «З історії міста Маріюпіля» [8, с. 2], «Кальміуська паланка війська Запорізького» [11, с. 2], «Город Бахмут» [9, с. 3], «Герб Харкова» [7, с. 1] та ряд інших.

Значний комплекс становили матеріали, що відбивали стан духовного, соціально-економічного життя України за часів Радянської влади та орієнтували читача на негативне ставлення до політики в Україні 20-30-х рр. («Україна і большевізм» [13, с. 1], «Як большевики нищили українську національну культуру» [15, с. 3], «Українська література в боротьбі з більшовизмом» [14, с. 2], «Фольклор про Радянську владу» [8, с. 3]). Преса, виконуючи свою інформаційну функцію, відбивала й хід культурних процесів, які проходили на той час у краї. Вона свідчить, що протягом 1941-1943 рр. у регіоні досить жваво здійснювалася театрально-концертна діяльність. Як повідомляли оголошення, рецензії газети «Нове Життя» у Ворошиловграді 26 серпня 1942 р. у приміщенні колишнього кінотеатру імені Сталіна відбувся перший концерт театру «Кабаре» [16, с. 4], а 10 вересня 1942 р. виставою «Безталанна» розпочалася діяльність місцевого музично-драматичного театру імені Тараса Шевченка [16, с. 4]. Широко відбито в періодиці роботу Маріупольського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка. Серед рецензій, листів, кореспонденцій, нотаток про його діяльність було й декілька значних аналітичних статей, зокрема «Підсумки минулого і перспективи майбутнього сезону» [8, с. 4], «Театр імені

Шевченка» [11, с. 4], «Роковини першої вистави театру імені Т. Г. Шевченка» [9, с. 4], «Театр біля мікрофону» [10, с. 4]. Проте мистецькі установи мали піклуватися і про подальший розвиток «...самобутнього національного стилю в мистецтві і театрі» [12, с. 3]. В анонсах та рецензіях на шпальтах газет указані вистави «Сватання на Гончарівці», «Наталка Полтавка», «Пошились у дурні», «Наймичка», «Маруся Богуславка», «Запорожець за Дунаєм» тощо.

У періодиці знаходить відображення й показ діяльності кінотеатрів, які почали відкриватися невдовзі після приходу окупантів. Так, уже 18 жовтня 1941 р., через 10 днів після окупації міста, було відкрито кінотеатр «Гігант» у Маріуполі, а до кінця місяця запрацювали всі 6 кінотеатрів міста [11, с. 2]. Репертуар кінотеатрів складався як з німецьких, так і з радянських художніх фільмів, німецьких документальних стрічок. Демонструвалися лише ті радянські фільми, які не несли на собі ідеологічного навантаження, зокрема «Антон Иванович сердится», «Волга-Волга», «Веселые ребята», «Василиса Прекрасная», «Гроза» та інші. Отже, відомості преси окупаційного періоду спростовують твердження про те, що «…у кінотеатрах демонструвались тільки німецькі фільми» [4, с. 258]. За рік у місцевих кінотеатрах було продемонстровано 59 художніх фільмів (з них 40 німецьких) та 80 німецьких кінохронік [11, с. 2].

Одним з проявів певного пожвавлення національно-культурного життя в регіоні у 1941-1943 рр. стало відновлення діяльності осередків українського культурно-освітнього товариства «Просвіта», про що свідчать сторінки періодичних видань. У «Маріюпільській газеті» (рубрика «У «Просвіті»«) було надруковано щонайменше 35 публікацій різного роду, які стосувалися просвітянського осередку в окупованому Маріуполі.

Поступово відкривались музеї. Оскільки за основну мету їх діяльності ставили «…показати в основних рисах історію українського народу, його побут, господарство, культуру…» [10, с. 4], то до річниці «визволення Маріуполя від більшовиків» у жовтні 1942 р. відкрився й історичний відділ музею, який мав і археологічні експонати [8, с. 4]. На сторінках газети було розкрито зміст та структуру експозиції історичного відділу. Восени 1942 р. вона становила 3547 експонатів [8, с. 4]. Публікації «Історичний музей» [11, с. 3] та «Вивчаймо минуле нашого краю» [11, с. 3] дозволяють стверджувати, що була здійснена спроба поновлення діяльності краєзнавчого музею й у Ворошиловграді, але вона залишилася незавершеною [4, с. 99].

З метою інформування населення про поточні події та ідеологічний вплив на нього в ряді міст були відкриті читальні, до яких надходили періодичні видання, що виходили як на окупованій території, так і в Німеччині. Окрім читалень у деяких містах регіону діяли й бібліотеки, окремі аспекти діяльності яких знайшли відображення в пресі (статті «Бахмутская городская библиотека» [1, с. 3], «Когда же восстановят Центральную библиотеку?» – про поновлення роботи бібліотеки в Юзівці [3, с. 3], «Выставка, посвященная памяти Шевченко» про виставку літератури, фотокарток, ілюстрацій, які розповідали про життя та творчість Т. Шевченка [2, с. 3]).

Таким чином, можна констатувати, що видання Донбасу періоду окупації являли собою не лише важливий механізм українізаційного впливу на свідомість місцевого населення, але й засіб інформування про основні напрями діяльності закладів культури в регіоні. Розроблена тема потребує подальшого вивчення для заповнення невідомих сторінок історії за допомогою документальних джерел тієї доби.

Список використаних джерел

1. Донецька газета. – 1943. – 13 червня. 2. Донецкий вестник. – 1941. – 15 ноября. 3. Донецкий вестник. – 1942. – 17 января. 4. Історія української та зарубіжної культури : Навч. посібник / За ред. С. М. Клапчука та В. Ф. Остафійчука. – К. : Вища школа, 1999. – 326 с. 5. Косик В. Україна і Німеччина у Другій Світовій війні / В. Косик. – Париж – Нью-Йорк – Львів, 1993. – 659 с. 6. Кушнаренко Н. Н. Документоведение : Учебник / Н. Н. Кушнаренко. – 2-е изд., перераб. и доп. – К. :

Т-во «Знання», КОО, 2000. – 460 с. 7. Макарчук С. Писемні джерела з історії України : Курс лекцій / С. Макарчук. – Львів : Світ, 1999. – 352 с. 8. Маріюпільська газета. – 1941. – 2 грудня. 9.Маріюпільська газета. – 1942. – 13 жовтня. 10. Маріюпільська газета. – 1942. – 15 жовтня. 11.Маріюпільська газета. – 1942. – 21 листопада. 12. Маріюпільська газета. – 1942. – 15 грудня. 13. Наконечный С. И. «12-08» не выходит на связь / С. И. Наконечный. – Донецк : Донеччина, 1998. – 255 с. 14. Нове Життя. – 1942. – 6 листопада. 15. Нове Життя. – 1942. – 15 листопада. 16. Нове Життя. – 1942. – 27 листопада.

М.В. Апшай

РЕГІОНАЛЬНІ БІБЛІОТЕКИ У СУЧАСНОМУ КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ: ВИКОРИСТАННЯ ВНУТРІШНЬОГО ПОТЕНЦІАЛУ

В сучасному соціально-культурному просторі бібліотеки залишаються важливою складовою інфраструктури, формуючи навколо себе особливе культурне й інформаційно-комунікативне середовище. Діяльність бібліотек в умовах якісних змін спрямована на: консолідацію суспільства; дотримання європейських цінностей; забезпечення рівного доступ громадян до інформації, знань і культурного надбання [1]. Сьогодні перед бібліотеками виникають нові завдання, що зумовлені використанням можливостей віртуального інформаційно-комунікаційного простору [2]. Встановлення чітких орієнтирів розвитку є головним стимулом і умовою інноваційних змін у бібліотечній справі України.

Динамічний розвиток медіа технологій вимагає від фахівців бібліотечної сфери використовувати весь потенціал комунікаційної теорії, що склала на сьогодні фундаментальні засади розвитку бібліотечної справи [3]. Сучасні комунікативні практики дозволяють обирати можливі форми комунікаційної діяльності, що не пов’язані лише з наявністю великої кількості техніки але й використовувати мережеві можливості бібліотек. Звісно, що головною умовою виконання бібліотеками нових завдань є забезпечення працівників бібліотек необхідними знаннями та навичками для опанування нових умов їх діяльності, які ставить перед ними швидка медіатизація, за якою регіональні бібліотеки частіше за все не встигають. Тому, науково-практична бібліотечна галузь має підвищувати активність стосовно розробки та впровадження відповідних науково-методичних матеріалів, вводити їх в практику роботи бібліотек та підвищення кваліфікації бібліотекарів. Особливими напрямами підготовки та перепідготовки бібліотечних кадрів сьогодні стають такі: критичне мислення; методи аналітичної оцінки ситуацій та прийняття відповідних рішень для адаптації в медійному середовище, що швидко змінюється; комунікаційний менеджмент бібліотек; організація комунікативного середовища.

Іншим важливим фактором оновлення діяльності бібліотек стає тісна взаємодія із суспільством, територіальними громадами, ЗМІ, для того, щоб діяльність бібліотек була потребою всього українського суспільства. Треба також визнати, що бібліотеки територіальних громад в регіонах значно відстають від технологічного прогресу в сфері сучасних медіа комунікацій. Зберігається ситуація відставання бібліотечної сфери від технологічних інновацій та засобів комунікацій, що стрімко розвиваються. Тому, вирішити проблеми, які накопичились в бібліотечній сфері, самі бібліотеки не спроможні. Ці питання не нові, але їх вирішення значною міро залежать від самих бібліотечних працівників. Активна суспільно-культурна діяльність, партнерство з бібліотеками регіональної і національної системи бібліотек, пошук партнерів на територіях, вивчення комунікаційних потреб і формування відповідних пропозицій з інформаційно-комунікаційного сервісу мають стати повсякденною практикою. Тобто, другим важливим напрямом діяльності бібліотек в сучасних умовах є опанування всіх комунікативних технік і включення їх до створення комунікаційного середовища.

При цьому потрібно активно підключитися до роботи з формування у інформаційному просторі регіону та країни сегменту інформації про наукові, виробничі, бізнесові, культурні надбання своїх територій, використовуючи при цьому свої технологічні можливості та можливості корпоративних об'єднань. Бібліотеки мають зосереджувати свою увагу на поширенні інформаційно-аналітичного забезпечення регіонів, представлення синтезованої інформації про стан соціально-культурної діяльності. Слід відзначити, що зростає попит на такий напрям діяльності бібліотек, як формування інформаційної та комунікаційної культури населення, що є умовою посилення гуманітарного впливу бібліотек на соціокультурне життя регіонів.

Необхідно звернути увагу на ще один напрям роботи бібліотек – це діяльність по налагодженню стійких комунікаційних відносин з громадами. Важливо використовувати всі наявні можливості кожної бібліотеки і бібліотечної системи бібліотек регіону. Перш за все це стосується використання спільного обміну інформацією про події, створювати загальні мапи подій, щодо бібліотечних заходів та сервісу, активне просування на бібліотечних сайтах дайджестів про бібліотечні події, фрагменти оцінок бібліотечного обслуговування, коментарі бібліотечних подій, використовувати можливості візуалізації інформації, оприлюднювати списки партнерів та меценатів. Тобто, важливо підняти рівень внутрішньо-бібліотечного партнерства.

Таким чином, сьогодні бібліотеки в умовах обмежених ресурсів мають керуватися перш за все комунікаційним потенціалом, що утворюється не в кожній окремій бібліотеці, а в регіональній бібліотечній системі і соціально-культурному оточенні бібліотек в регіоні.

Список використаних джерел

1. Кононученко Л. І. Діяльність обласних універсальних наукових бібліотек України по забезпеченню інформаційних потреб користувачів (кінець XX – початок XXI століття): автореф. дис. ... канд. культурології: 26.00.01 / Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ, 2011. 19 с.2. Іваницька А. С. Корпоративний підхід до створення і використання регіональних електронних інформаційних ресурсів. Відновлено з:http://library.kr.ua/conference/ivanycka.html. 3. Апшай М.В. Регіональні бібліотекознавчі дослідження: стан, проблеми, тенденції: автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.03./ Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ, 2018. 19 с.

Ю. С. Сабадаш, Ю. М. Нікольченко

ПАКТ РЕРІХА – ФУНДАМЕНТ МАЙБУТТЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ЛЮДСТВА

Сучасна світова культурницька парадигма – відкрита система, що існує у вигляді плюралістичного кола ідей, вчень, концепцій, проектів, у якій діяльність людини повсякчас утворює своєрідний епіцентр усіх суспільних розмислів. У цьому контексті доречно звернутися до культурницької спадщини Миколи Реріха (1874-1947), у якого ідеал людини – це висока гідність, шляхетність, освіченість, активна життєва позиція і діяльність в ім'я суспільства. Ця теза і визначає актуальність доповіді.

Протягом півстоліття вітчизняну і зарубіжну історіографію щодо творчого доробку М. Реріха склали чисельні праці мистецтвознавців, етнографів, фольклористів, істориків, філософів, культурологів, літературознавців зокрема Є. Бабосової, А. Баркової, П. Бєлікова, Ю. Гав'юка, Т. Іванової, В. Киркевича, Т. Книжник, В. Князєвої, В. Козари, М. Можейка, Леонарда Олазабала, Є. Полякової, А. Разводовської, Ю. Сабадаш, Г. Святохіна, В. Сидорова, М. Скачкової, Б. Смірнова-Русецького, В. Соколова, О. Уроженко, Л. Шапошникової та інших. Для М. Реріха – Культура – це наріжний камінь, міцний фундамент усього сущого в людських спільнотах – моралі, законів, державних структур, економіці і навіть фінансової системи: «...пам'ятки давнини в усьому їхньому зачаруванні будуть кращими підвалинами держави. Заради

їхньої краси збільшиться рух на шляхах, заради них міністр фінансів знайде особливо переконливі аргументи у своїх розрахунках. Адже без перебільшення, скарби Культури є оплотом народу.... Спершу пізнаємо і збережемо Культуру, а потім і самі банкноти країни стануть привабливими» [3]. На його думку, розвиток національної культури, незалежно від континенту і держави, залежить від того, наскільки суспільство визначає її цінності. В іншому випадку, коли цінності нівелюються, наступає час бездуховності і самознищення, яке в змозі зупинити лише Культура.

Бажання М. Реріха мобілізувати світову громадськість на боротьбу за збереження пам'яток культури у всесвітньому обширі було викликане трагічними наслідками військових конфліктів кінця XIX-перших десятиліть XX ст., особливо Першої світової війни 1914-1918 р. р., коли їхніми жертвами стали не тільки мільйони громадян багатьох країн світу, а й тисячі пам'яток культури і мистецтва, знищених під час бойових дій та окупації ворожих територій. Реалізувати цю ідею М. Реріху вдалося у 1935 р. створенням, за його ініціативою, документа про охорону культурних цінностей, який був підтриманий Лігою Націй і набув статусу офіційного, відомого у світі під назвою – Пакт Миру, або Пакт Реріха.

У тексті Пакту, зокрема говориться, що «освітні, художні і наукові заклади, художні і наукові місії, їхній персонал, власність і майно... вважаються нейтральними і підлягають захисту та охороні сторонами конфлікту. Захист і охорона вищезгаданих організацій і місій на всій території належить до суверенітету глав договірних сторін (главам держав світу), без жодної дискримінації з боку держави відносно будь-якої спеціальної установи або місії... Пам'ятники, організації, колекції і місії, зареєстровані таким чином, можуть підняти характерний прапор..., який сповістить про їх спеціальний захист і охорону воюючими сторонами, урядами і народами всіх глав договірних сторін» [1]. Головною умовою реалізації положень Пакту висувалася вимога до урядів країн світу запобігати розв'язанню воєн і військових конфліктів. Тому, по суті, Пакт був важливим документом не тільки в сфері Культури, а й таким, що декларував необхідність розв'язання конфліктів між країнами лише мирних шляхом. Укладання Пакту Миру із захопленням вітали видатні письменники, діячі науки і культури А.Ейнштейн, Т.Манн, С.Радхакришнан, Р.Роллан, Р.Тагор, Г.Уеллс, Б.Шоу.

За пропозицією М. Реріха символом Пакту стає Знамено Миру, створене у вигляді прапора білого кольору, на тлі якого розміщені три невеликих червоних кола, об'єднані великим червоним колом. Пакт Миру він розглядав як важливий інструмент єднання людей всього світу на тлі їхнього духовного поступу, в основі якого були досягнення культури. На жаль, вже у XX на початку XXI ст. ідеї великого художника і мислителя, задекларовані ним у тезі «…Відчуття Краси врятує Світ» [2], зазнали болючого удару реальності. Дві світові війни, численні військові і релігійні конфлікти принесли не тільки величезні людські жертви і страждання, а й безповоротні втрати тисяч унікальних пам'яток світової історико-культурної спадщини. Проте слід сподіватися, що ідеологія передового мислення в ім'я світової співдружності, що знайшла своє теоретичне обґрунтування у численних працях М. Реріха, у майбутньому буде реалізована на користь всього людства.

Творча діяльність М. Реріха несе на собі відлуння синтезу двох великих культур людства – західної і східної. Основа його культурницької парадигми, використана у Пакті Миру, існує в процесі перетворення людини, в розширенні та витонченні її свідомості, в закликах до людства йти шляхом Світла. Для М. Реріха не існує часу плинного, істини тимчасової. Прагнення до Культури і Вічної Краси – характерна риса його творчості.

Список використаних джерел

1. Микола Костянтинович Реріх [Електронний ресурс]. – Режим доступу: purpose.com.ua. 2. Ре-

рих Н. Община / Николай Рерих. – М.: Фолио, 2004. – 224 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: padaread.com. 3. Рерих Н. О Вечном… / Николай Рерих. – М.: Политиздат, 1991. – 462 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: padaread.com

А.К. Соза Відал

МІЖНАРОДНИЙ ІМІДЖ ФРАНЦІЇ: КУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ

Франція – одна з найбільш привабливих для туристів країн світу. Це пояснюється великим числом пам'яток на будь-який смак, різноманітністю пейзажів, особливостями океанічного й морського узбережжя, багатством історичного й художнього надбання, помірним кліматом з м'якою зимою і легкістю транспортного доступу, а також належним обслуговуванням туристів (готельна справа, парки з атракціонами, екскурсійні тури) і транспортною інфраструктурою. Крім того, природні катастрофи (повені, землетруси) у Франції майже не трапляються. Має значення і престиж французької культури, кухні й способу життя.

Безперечно, надбанням та скарбом французького народу є французька мова – одна з офіційних мов ООН, і відноситься вона до романської мовної групи. Протягом століть її знання було обов'язковим для молоді зі знатних родин країн Європи, пізніше її витіснила англійська. Але навіть зараз девіз на гербі Великої Британії написаний французькою: *Dieu et mon droit* (Бог і моє право). Це пов'язано з норманським завоюванням країни. Сьогодні французька мова є також офіційною у Швейцарії, Бельгії, Люксембурзі, Монако, Канаді, деяких країнах Африки та на Гаїті. У багатьох з цих країн це не єдина державна мова (так, у Швейцарії їх взагалі чотири).

Створення Франції в її сучасному вигляді – значною мірою заслуга Наполеона І Бонапарта. Слід відзначити його роль у створенні сучасного французького законодавства – кодексів Наполеона. У сучасній Франції цього діяча дуже поважають, незважаючи на поразку у 1815 р. Його поховали у саркофазі у Будинку Інвалідів. Турист, який відвідує це місце, змушений дивитися на саркофаг згори, опускаючи голову і віддаючи останню шану колишньому голові держави. Загалом Франція – це країна, в якій відбулися чотири революції: 1789, 1830, 1848, 1870 рр.; всі вони розпочалися в Парижі. Найбільш відома споруда Франції – Ейфелева вежа, споруджена як тимчасова до Всесвітньої виставки. Більшість французьких митців ненавиділи її. Гі де Мопасан обідав у самій вежі, щоб не бачити, як вона спотворює образ Парижа. На початку XX століття аферист Віктор Люстиг двічі продав Ейфелеву вежу французьким бізнесменам, які повірили у плани уряду продати споруду на металобрухт. Перед здачею Парижа нацистам у 1940 р. французи пошкодили ліфти на вежі, і рейхсканцлер Адольф Гітлер відмовився йти пішки. Ліфти відновили роботу лише після звільнення Франції у 1944 р. Втім, найвищою будівлею Франції є хмарочос Tour First. Слід відзначити, що Париж – одне з найбільших і найдавніших міст Західної Європи, а найстаріший міст у Парижі називається Pont Neuf (Новий міст). На Тріумфальній арці на площі Етуаль викарбовано назви усіх перемог французької армії. Окремою історичною пам'яткою є Монмартр – пагорб у Парижі, де було створено багато витворів мистецтва та з'явилися нові художні напрями. Найбільш впізнавана споруда пагорба – базиліка Сакре Кер. Один з найвідоміших музеїв Парижа – Лувр, історія якого нараховує вісім століть, втім, лише під час Великої французької революції там було облаштовано музей [1, с. 130]. У Луврі зберігається картина «Мона Ліза» Леонардо да Вінчі. У 1911 р. громадянин Італії викрав картину з патріотичних міркувань: хотів повернути її до Італії.

Париж часто постає в літературі як місто-свято. За словами А. Степанової, такий образ відображав прагнення людини до трансформації світу за законами краси й

гармонії, «до створення ідеального світопорядку шляхом обертання хаосу на космос, і в цьому сенсі був одним із ключових факторів формування й розвитку естетичної свідомості, центром системи естетичних координат, в яких саме з містом співвідносились уявлення про красоту, ідеал прекрасного, естетичні цінності тощо» [2, с 194]. У 1987 р. за ініціативою Міністерства туризму Франції було створено організацію «Maison de la France» з метою просування країни як туристичного напряму. Після того, у 2008-2009 рр., вона трансформувалася в агентство з розвитку туризму «Atout France». Програма «Destination France 2020» була створена з метою збільшення доходів від туристичного сектору на 3,5% щорічно [3, с. 22-23].

Туризм є найперспективнішим елементом у формуванні бренду країни, оскільки держави, що традиційно входять або нещодавно увійшли до списку найпривабливіших місць для туризму, отримують найбільший приплив іноземного капіталу. Через елемент «культура та традиції», за словами українських маркетологів, можна виміряти сприйняття історико-культурної спадщини країни; оцінити готовність іноземців споживати більше комерційних культурних продуктів; визнання досягнень у спорті [4, с. 53]. Навіть сумнозвісні терористичні акти 2015 та 2016 рр. не спричинили падіння популярності країни серед туристів світу.

Отже, Франція є унікальною країною, як з точки зору географії, так і з точки зору історії та культури. Французи поважають своє минуле і дбайливо його охороняють. Поєднання історії та сьогодення, традицій та технологій і становить культурний ландшафт сучасної Франції. Це країна, у якій кожен, навіть найвибагливіший турист, зможе знайти місце чи заняття до вподоби.

Список використаних джерел

1. Овсепян Р.П. Париж – город незабываемых впечатлений (путевые заметки историка) / Р.П. Овсепян // История отечественных СМИ. – 2013 . – № 1. – С. 125-143. 2. Степанова А. А. Образ Парижа у романі Е. Хемінгуея «Фієста» (про метаморфози святкового міста) / А. А. Степанова // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер.: Філологічні науки. – 2015. – Вип. 6. – С. 194-200. 3. Кобякина О. Национальный брендинг Франции / О. Кобякина // МедиаАльманах. – 2015. – № 4 (69). – С. 19-27. 4. Старостіна А. Міжнародний імідж країни: практичні аспекти аналізу / А. Старостіна, В. Кравченко, Г. Личова // Маркетинг в Україні. – 2011. – № 3. – С. 49-58.

Науковий керівник: кандидат політичних наук, доцент Р.М. Ключник

Л. М. Ткач, С.В. Савченко, В. Л. Хода

ТЕРМІНОЛОГІЧНІ УНІВЕРСАЛІЇ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА

Документознавство як наукова дисципліна сформувалася упродовж 20 - 80-х років XX ст. у процесі теоретичного осмислення проблем, що виникали у сфері взаємодії діловодства та архівної справи. На кожному етапі розвитку документознавство вирішувало завдання, властиві своєму часові. У другій половині XIX ст. уперше почали говорити про те, що практика канцелярського діловодства стала надто громіздкою і фактично некерованою, а тому потрібно було вирішувати цю проблему. Вчені намагалися створити діловодну теорію, принаймні констатувати чітко зафіксований набір управлінських ситуацій, визначити перелік типових документів та типових діловодних процедур, запровадити елементи класифікації в хаотичний потік ділових «бумаг». Були спроби домовитися про зміст ключових понять: «діло», «акт», «бумага», «канцелярія», «діловодство», «закон», «указ», «установа», «резолюція», «форма», «зміст», «рапорт» та ін. (М. Варадінов, В. Вельдбрехт, І. Ріхтер та ін.).

У 20-30-ті роки XX ст. ключовою проблемою є розробка «методів наукової організації діловодства» у рамках громадського руху за «наукову організацію праці»

(П. Керженцев, О. Еразмус та ін.). Головне завдання науки полягало не в термінологічних пошуках, а у створенні злагодженого, механізованого ритму роботи з документами на всіх її етапах, організації інформаційної взаємодії між підрозділами установи, впровадженні новаторської на той час карткової системи реєстрації документів. Також проводилися експерименти з безреєстраційною системою діловодства. Раннє радянське документознавство й надалі користувалося термінологією, виробленою канцелярським діловодством XVIII – XIX ст., не пропонуючи істотних новацій. У 50-60-ті виникла потреба в теоретичному обґрунтуванні ДЗУ (документаційного забезпечення управління) – з акцентом на інтелектуальному управлінні всіма ланками цього процесу. Ключова роль відводилася не діловодству як технічному обслуговуванню управління, а інформаційному менеджменту.

Архівна система на хвилі «інформаційної кризи» і зростання обсягу документів вимагала теоретичної розробки критеріїв та принципів експертизи цінності документів і комплектування архівів лише «цінною» інформацією. Це сприяло розвитку документознавчої термінології з акцентом на міждисциплінарний зв'язок з інформатикою та архівознавством («експертиза цінності документів», «інформаційний потенціал», «ретроспективна інформація», «інформативність», «інформаційні бар'єри», «інформаційний обсяг», «тезаурус» тощо).

Розвиток ЕОМ у 70-90-ті роки актуалізував питання про можливість застосування машиночитаних, згодом – електронних засобів фіксації та передачі інформації в діловодстві та архівній справі. Йшлося про створення АСУ (автоматизована система управління), яка передбачала безпаперовий обмін інформацією між віддаленими ЕОМ. Проте виникали проблеми організаційно-правового характеру: документознавство повинно було пояснити: як зробити так, щоб інформація, яка створюється, зберігається і передається новітніми електронними засобами, мала всі необхідні формально-правові ознаки документа, а також відповідала таким вимогам міжнародного стандарту як цілісність, автентичність, достовірність, відповідність, всебічність, систематичність, придатність для користування [1]. Поява нових термінів: «електронний документ», «електронний службовий документ», «електронний підпис», «електронний цифровий підпис», «Web-документ», «документи на новітніх носіях інформації», «база даних», не знайшли відображення в підручниках з документознавства 1990-х – 2000-х років. Це можна пояснити як зорієнтованістю на бібліотечно-книгознавчу концепцію, так і помітним відставанням теоретичних і правових аспектів документа від активного поширення технологій документування.

В останні два десятиліття гостро дебатувалися концептуальні протиріччя між «класичним» адміністративним та «новим» бібліотечно-бібліографічним (книгознавчим) документознавством. Прикметною ознакою цього періоду були суперечки довкола поняття «документ», співвідношення документа і книги, пошук термінологічних універсалій, прийнятних для всіх дисциплін документно-інформаційного циклу. У вирі подібних дискусій проблема формування власної української документознавчої терміносистеми і її співвідношення з російською та англомовною відійшла на задній план. У 90-ті роки проблема української документознавчої термінології вирішувалася найпростішим шляхом – калькуванням з російської мови («делопроизводство» – «діловодство», «служебный документ» – «службовий документ» тощо). Ця практика триває і понині.

Сьогодні ведуться пошуки шляхів інтеграції української науки про документ до західного наукового контексту. Виникають й інші труднощі: при формулюванні дослідницьких проблем англійською мовою (для кваліфікаційних праць) або при написанні англомовних анотацій українські автори стикаються з браком термінологічної еквівалентності. Досить навести приклад «*документа*», який подається і як

«*document*», і як «*record*» (залежно від конотацій і контексту використання) [2]. Терміни «*документаційна система*» і «*система документації*», які семантично розмежовані у слов'янських мовах, в англійській мають однакову форму написання «*records/document system*», і це також ускладнює переклад.

Не завжди допомагають і стандарти: по-перше, кількість перекладених термінів доволі обмежена. До того ж, є підстави сумніватися в доцільності вживання деяких слів і словосполучень з точки зору норм української мови. Так, укладачі ДСТУ 4423-1:2005 [2], намагаючись буквально перекласти ISO 15489–2001 «Information and documentation. Records management», вирішили перекласти «*classification*» як «*класифікування*», а не «*класифікація*», «*indexing*» як «*індексування*», а не «*індексація*», «*registration*» як «*реєстрування*», а не «*реєстрація*», намагаючись у такий спосіб вказати на процес, а не на явище. Але чомусь за рамками такої логіки лишилося поняття «*access*» (*доступ*) або «*tracking*» (*контроль*). Чому ж тоді не «*контролювання*»? Наприклад, у ДСТУ 2732:2004 [1] використано термін «*зуніфікована* форма документа» замість «*уніфікована*», «*організування* роботи зі службовими документами» замість «*організація* роботи», «*створювання*» замість «*створення*» та ін. Вибір таких лексичних форм не аргументується. Що робити в такому випадку: спиратися на норми слововжитку чи копіювати термінологію стандарту? Ситуація ускладнюється ще й тим, що різні державні стандарти пропонують різні визначення одного й того ж поняття. Якщо до цього переліку додати різні редакції Закону України «Про інформацію», кожен з яких пропонує своє визначення ключового документознавчого терміна, враження про термінологічний хаос буде остаточним. Тому питання про значення документознавчих понять, лексичні труднощі терміновжитку, синонімія, перекладання термінів залишають нам місце для подальшого вивчення документознавчої термінології.

Список використаних джерел

1. ДСТУ 2732:2004 Діловодство і архівна справа. Терміни і визначення. – К. : Держстандарт України, 2005. – 33 с. 2. ДСТУ 4423-1:2005 «Інформація та документація. Керування документаційними процесами. Ч. 1. Основні положення». – К. : Держспоживстандарт України, 2007. – 28с.

С. М. Холодинська

ТВОРЧІ ПОШУКИ А. БЕРГСОНА ТА М. СЕМЕНКА (ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ)

Французький філософ Анрі Бергсон (1859–1941) активно працював до кінця власного життя, і різні аспекти проблеми творчості – у тому чи іншому ракурсі – потрапляли в його поле зору. Із сучасного погляду на логіку розвитку широкого кола питань, об'єднаних поняттям «творчість», якими цікавилась європейська філософсько-естетична думка, передусім, бергсонівська концепція виявилася спорідненою з творчими шуканнями української творчої молоді саме у той період, коли вона (творча молодь – С. Х.) вже остаточно усвідомила себе в якості футуристів і свідомо відійшла від символізму.

На нашу думку, «реконструкція» теоретичних вимірів спадщини засновника українського футуризму Михайля Семенка (1892–1937) робить вкрай необхідним уважне ставлення до постаті А. Бергсона, до ідей якого – як Семенко, так й інші прихильники футуризму – ставилися не лише з увагою, а й з певним пієтетом. Але слід зазначити, що Семенко, на відміну від інших прихильників футуризму, не лише поділяв певну абсолютизацію інтуїції як стимулюючого чинника творчості, а й – в організаційному плані – всіляко підтримував налагодження творчих зв'язків між українською та французькою художньою інтелігенцією.

Слід зазначити, що у межах української гуманістики аналізом і оцінкою бергсонівської концепції творчості найбільш послідовно займається відомий український естетик Л. Левчук, у напрацюваннях якої є посилання на точку зору англійського філософа Д. Кінмонта, котрий у статті «Vitalism and creativity : Bergson, Driesch, Maritain and the visual arts (1900–1914)», оприлюдненій у 1983 році, писав : «…найбільше ідеї Бергсона вплинули на футуристичну літературу, скульптуру й живопис... У межах принципу динамізму поняття процесу, інтуїції й синтезу сприяють інтерпретації багатозначності чуттєвого досвіду та пам'яті. Відгомін таких уявлень простежується в кубізмі, конструктивізмі, дадаїзмі й сюрреалізмі» [1, с. 42].

Слід підкреслити, що нами цілком свідомо процитована думка Д. Кінмонта, яку Л. Левчук використовує на сторінках роботи «Західноєвропейська естетика XX століття» (1997), аби підкреслити, що спроби залучити бергсонівські ідеї в логіку аналізу «української моделі футуризму» не є штучними чи суб'єктивними, а виражають точку зору фахівців, які не опікуються інтересом лише якоїсь національної культури. Справа полягає у тому, що, з одного боку, у французів чи італійців було значно більше можливостей долучитися до ідей Бергсона, ніж в українців у 20–30-ті роки минулого століття, а з іншого, – репресії та заборона на доступ до творчої спадщини українських футуристів зробили її невідомою для широкого загалу філософів або мистецтвознавців навіть у власній країні, не кажучи вже про зарубіжжя.

Намагаючись сконцентровано викласти бергсонівську концепцію художньої творчості, вплив якої на погляди Семенка був очевидний, слід враховувати, що її складові елементи були представлені Бергсоном у різних роботах, зокрема тих, які вийшли друком протягом кількох десятиліть, починаючи від 1896 року, коли була опублікована монографія «Матерія і пам'ять». Після 1900 року були написані «Творча еволюція», «Сприйняття плинності», «Інтелектуальне зусилля», «Сміх», окремі тези з яких доповнювали й корегували бергсонівське уявлення про творчість.

Наріжними поняттями, відштовхуючись від яких «розгортаються» теоретичні роздуми Бергсона, є «інтуїція», «тривалість», «пам'ять», «час». Серед цих понять Семенко найбільш активно підтримував інтуїцію, що видавалася футуристам найактивнішим чинником творчості на різних етапах створення художнього твору, а саме : від задуму до його реалізації.

Усі означені поняття – тим чи іншим чином – задіяні в осмисленні творчості. Оскільки інтуїція, на думку Бергсона, короткочасна, виникає несподівано та вкрай суб'єктивна, то «схоплюють» її, передусім, «обрані», до яких і належать митці. У процес таких розміркувань Бергсон органічно «вплітає» тезу щодо «непередбаченості», «спонтанності» творчого процесу – ті ознаки, що послідовно підтримували футуристи. Феномен «тривалості» дозволив Бергсону, з одного боку, активізувати інтерес до потенціалу пам'яті, а з іншого, – вийти в проблему часу, що посідає у його концепції досить потужне місце і – дещо несподіваним чином – «співпрацює» з феноменом пам'яті. Водночас, на нашу думку, захоплюючись, передусім, творчим потенціалом інтуїції, футуристи – згодом – могли б відчути і певні протиріччя між власним розумінням деяких аспектів творчості, й ідеями французького філософа.

Так, український футуризм, сутнісна ознака якого полягала у створенні мистецтва майбутнього, навряд чи погодився б із бергсонівською коструцієї щодо необхідності постійного збереження пам'яттю митця свого минулого та вміння відновлювати пережите. Різко негативне ставлення до минулого, на прикладі заперечення традицій, футуристи заявляли, як відомо, неодноразово. А що є більш «минулим», ніж традиція? У такому контексті «не-стиковка» позицій Бергсона і Семенка очевидна.

Таким чином, можна зробити висновок, що А. Бергсона, як і М. Семенка, також цікавила проблема етапів творчого процесу, яка, на жаль, не зазнала остаточного вирішення, по суті, «розчинившись» у спробах французького філософа окреслити

риси самобутності постаті митця, що здійснює творчий процес від задуму до його реалізації.

Список використаних джерел

1. Левчук Л. Західноєвропейська естетика XX століття. Київ : Либідь, 1997. 224 с.

А.В. Шадріна

ЗАКОНИ КРАСИ В ПЕДАГОГІЦІ НАРОДІВ СЕРЕДНЬОЇ АЗІЇ

Відомо, що головним у будь-якій народній педагогіці є процес виховання й навчання молодого покоління. Через це великий науково-педагогічний інтерес являють собою питання про те, як той чи інший народ розуміє сутність виховання, які прийоми й методи він використовує в процесі виховання, як він уявляє собі трудове, моральне, розумове, фізичне й естетичне виховання. Тому нам дуже важливо прослідкувати, як емпіричні знання, набуті протягом віків, збагачені науково-педагогічними знаннями, реалізуються в практиці сімейного виховання, і як усе це виявляється крізь прогресивні національні традиції та звичаї народів Середньої Азії.

Для світогляду народів Середньої Азії завжди були характерними любов до прекрасного, естетичне ставлення до дійсності, яке передусім виявляється в любові людини до природи й умінні насолоджуватися її красою. Відомо, що туркмени вважають: «Бачити прекрасне в житті – це бачити шматочок раю». Природа для народу – це ніби велика книжка, яку він читає, насолоджуючись, відкриваючи для себе все нове й нове.

Художня освіта, естетичне виховання в умовах демократизації й гуманізації сучасного суспільства набувають особливого звучання. Розвивати сьогодні почуття прекрасного, формувати високі естетичні смаки, уміти розуміти й цінувати твори мистецтва, пам’ятки історії та архітектури, красу й багатство природи, бути милосердним до створювачів естетичних цінностей – усі ці та інші завдання можуть бути вирішені тільки за умови, що хтось уже оволодів тим, що створене певним народом. У кожного народу були й є свої особливості і в засвоєнні, і в створенні культурних цінностей. Так, відомо, що народи Середньої Азії відзначалися тонкою спостережливістю, коли, скажімо, було необхідним передбачити зміни погоди, запам’ятати характер пасовиськ, обрати правильний напрям руху. Це все, звичайно, було властиве й їхнім дітям.

Одним з найбагатших джерел естетичного виховання була музика, адже народна музика в Середній Азії характеризується розмаїттям жанрів і тематики. Багато пісень, зокрема, супроводжувалося танцями. Наприклад, пісня-діалог «Лапар» виконувалася як весільна, «Улан» є своєрідним пісенним діалогом чоловіка й жінки.

Декоративно-прикладне мистецтво, що виникло в сиву давнину, було пов’язане з виробництвом необхідних у побуті предметів – посуду, домашнього реманенту, одягу, прикрас, воно являє собою важливу частину народної художньої творчості. Створюючи зручний посуд, народні майстри шукали красиві пропорції та силуети форми. Прикраси з кольорових матеріалів – браслети, каблучки, дзеркала – оформлювалися символічною орнаментацією. Було поширене також виготовлення дрібних теракотових та керамічних виробів. Продукували й різні тканини з бавовни, шовку, робили золототкану парчу, і збагачували все це національним орнаментом.

Було високо розвинене різьблення по дереву, яке мало рельєфні узори, зображення птахів, тварин і людини. Художня обробка шкіри здійснювалася тисненням, позолотою, сріблениям. І слава середньоазійських килимів давно пішла по всьому світу.

Отже, естетичні смаки, ідеали, погляди народу завжди відповідали законам краси, котрі й сьогодні є основою багатогранної роботи з художнього виховання

підростаючого покоління. Естетичне виховання своїми коренями уходить у сиву давнину. Сьогодні воно розглядається як процес цілеспрямованого формування естетичних смаків та ідеалів особистості, як процес розвитку здібностей до естетичного сприйняття явищ дійсності і творів мистецтва, як підготовка людини до самостійної творчої діяльності за законами краси.

Уже в ранньому віці під час слухання музики, співу, за бачення яскравих зображень у дитини з'являються естетичні переживання, що вимагає такту й уваги з боку батьків. У підлітковому, особливо юнацькому віці, з розширенням світогляду й збагаченням духовного життя школяра естетичні почуття якісно поглиблюються. Він емоційно сприймає прекрасне в різних його проявах, оцінює не лише за формою, а й за змістом, не лише зовнішньо, а й внутрішньо, не тільки розуміє й адекватно сприймає жанрові особливості творів мистецтва, а й бачить прекрасне в громадсько-соціальному житті, у поведінці, вчинках і спілкуванні людей. Ось чому необхідно постійно розвивати естетичні почуття дітей.

Проблемі естетичного виховання присвячено багато досліджень видатних педагогів і психологів як минулого, так і сучасності. Звичайно, ці вчені, розробляючи складні аспекти естетичного виховання, передусім спиралися на глибокі знання народної педагогіки.

Слід усіляко розвивати художній смак дитини в побуті. Зокрема, у дитини естетичний смак виховують оформлення інтер'єру квартири зі смаком, розумне розташування меблів, скромний, але красивий одяг. Діти, звичайно, з охотою залучаються до створення побутової краси. Важливо всіляко задовольняти природну потребу дітей у русі, розвивати в них спритність і пластику. У цьому разі треба розумно сполучати фізичне й естетичне виховання.

Важливим засобом естетичного виховання є любов і дбайливе ставлення до природи. Перше знайомство дітей з рослинним і тваринним світом відбувається саме в родині. Акваріум з рибками, клітки з птахами, походи до лісу та в поле, збирання гербарію, спостереження за рослинами в саду й на городі, садіння дерев, спілкування із живою природою та багато чого іншого позитивно впливає на загальний розвиток дитини, формує в неї естетичне ставлення до дійсності, виховує вміння бачити справжню красу природи й життя та вміння насолоджуватися нею.

Могутнім засобом естетичного виховання є художня література. Силою створених нею образів література формує найвищі естетичні ідеали людини. Важливо вчасно подбати про те, щоб створити в дітей різноманітні читацькі зацікавлення, пов'язані з певними мотивами: інформаційно-пізнавальними, морально-світоглядними й емоційно-естетичними. Слід поступово, з урахуванням віку дітей, розширювати їх читацьке коло, стимулювати прагнення брати участь у різноманітних літературних вечорах, гуртках, концертах, усіляко розвивати літературно-творчі здібності дітей.

Отже, естетика – це етика майбутнього. Усе життя школи й родини, моральне обличчя батьків і педагогів, інтер'єр квартири та оформлення навчально-педагогічної установи, ігри, свята й розваги, читання, телебачення, музика й література, художня творчість дітей – усе це разом формує естетичні смаки, почуття й потреби дітей, допомагає їм жити за законами краси. Осмислюючи неабияку спадщину видатних учених-педагогів, поетів, глибоко вникаючи в сутність педагогічних поглядів народів Середньої Азії, можна з упевненістю вважати, що в народному уявленні трудове, моральне, розумове, фізичне й естетичне виховання молодого покоління тісно пов'язані, а етичні й естетичні ідеали народу ідентичні. Народ віками мріяв бачити молоде покоління морально чистим, фізично здоровим, інтелектуально розвинутим. Старші покоління хотіли бачити своїх дітей, онуків і правнуків красивими – і обличчям, і думками, і вчинками. Отже, народи Середньої Азії, по

суті, проповідували гуманістичну ідею, близьку для всього людства, – виховання усебічно й гармонійно розвинутої особистості.

Список використаних джерел

1. Абышев К.Н. Эстетическое воспитание студентов педвузов средствами киргизского музыкально-песенного фольклора. – М., 1987. – С. 8. 2. Образцов С.В. Золотое дерево // Эстетическое воспитание в семье. – М., 1966. – С. 18. 3. Поэзия народов СССР IV – XVIII веков. / Библиотека всемирной литературы. Серия первая. – Т. 55. – М.: Художественная литература, 1972. – 863 с. 4. Салтыков-Щедрин М.Е. Полн. собр. соч.: в 12 т. – Т. 2. – СПб, 1884. – С. 430. 5. Станиславский К.С. Собр. соч. – Т. 2. – М., 1954. – С. 126. 6. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям. – К., 1969. – С. 168.

K. O. Shepotko

MYTH DESIGN TECHNIQUES USED IN POLITICS

In the conditions of the modern information society, in the situation of increasing the volume of information and raising the level of competition for the attention of the target audience, a message becomes effective and efficient if it is built, using special techniques and technologies. With the help of beautiful pictures and lofty words, it is easy to cover up the true purpose for which the message is being created. Often, flattering for a beautiful and fascinating image, people take false information for the truth.

A flexible method that combines the functions of design and myth, with the help of which a prism of perception of an object (service, product, event, etc.) is created by society, is called myth design. Using the above method, it becomes possible to create a message that is interpreted in such a way as to change the outlook of the audience, form its specific needs and suggest ways to satisfy them. In other words, it becomes simple to create a myth about any product, service, event, or person.

Specialists from various fields of activity are showing interest in myth design, highlighting all the new types of myth design: myth design in management, education, advertising. But the most bright techniques of using myth design can be noticed in politics.

In any historical epoch, the ruling groups resort to mythologization in their relations with the social masses, using it to interpret the facts of political reality and form the necessary worldviews. Groups involved in political struggle and their leaders appeal to different mythological images. Due to this fact, the problem of constructing a political reality through political mythology is particularly relevant and significant.

The political myth is an integral part of public consciousness`s control. Human perception of reality is mythological, which makes the myth an effective political tool, a common political technology. Let us try to consider the main ways of constructing and maintaining political myths. The emergence of such a form of myth as a political myth was historically due to the fact that the ruling elite had to justify the existing world order. A variety of economic, political and social conditions that do not allow solving complex problems facing the state. Such conditions forced politicians to influence the people with the help of myths and thereby distract them from solution of essential problems.

In order to produce the necessary effect on the masses and start forming a new political reality, it is necessary for myth itself to be competently constructed within a specific historical moment. Modern technology of myth-making was proposed by Ernst Cassirer. He singled out three main steps of political myth`s formation.

The first step that needs to be done is to change the function of the language. In other words, it is necessary to create a certain atmosphere around the verbal method of communication. The great example can be emphasized from the period of Soviet Union existence. The fundamental transformation of political reality was accompanied by a transformation

and a complete renovation of the language. The phenomena of the surrounding world began to be actively renamed: government agencies and posts, cities and streets, which were named after Soviet leaders. The distribution of abbreviations had a special force in the Soviet era. At the beginning of the revolution for the ordinary citizen these new titles were sounded like an «abstruse language». The next step in creating a political myth, highlighted by Cassirer, is the introduction of a certain political ritual. With the help of symbols and symbolic actions, political rituals help express, convey, reinforce the necessary ideas, ideals, norms, evoke certain feelings, moods, feelings, and create an appropriate moral and psychological atmosphere. For example, political meetings and referendums can be considered as political rituals which are designed to support a certain mythology.

The third step is political prophecy. On the basis of real or falsified facts, there are fierce discussions between politically literate people about various political aspects of life in a particular state. The peculiarity of this discussion is that those who participate in the controversy put forward many pseudo-prophetic or truly prophetic ideas which are firmly fixed in the minds of citizens. When the ideas are implemented, the participant of the new discussion becomes a political prophet, and his ideas form a new political myth or support the existing one. Roland Barth highlights another myth creation technique. It is called the deprivation of history. The myth deprives of all historicity the subject of which it narrates. A subject devoid of history is a convenient object for different interpretations, the choice of which is determined only by the will of the creator of the myth. History can deprive not only objects, but also a person, a group of people. Thus, most ideologies are based either on a deliberately distorted understanding of history, or even on its denial. It should be noted, that in order for a myth to firmly enter everyday life it is necessary to link it with the concrete expectations and needs of the masses. It does not matter if the myth will later support these expectations or, conversely, contradict them.

In conclusion, it is necessary to note that the political myth is present in the modern political process, acquiring more and more significance. It becomes one of the technologies of effective social management. The political myth is the main method of influencing the consciousness during election campaigns and essential changes in political regimes because it provides a justification for the existing political reality, forms a certain attitude to power by society.

References

1. Krokhalevsky, I. V. «Mif kak tekhnologiya konstruirovaniya politicheskoy real'nosti.» («Myth as a technology for constructing political reality.» Culture, personality, society in the modern world: methodology, experience of empirical research). Yekaterinburg, 2014 1215-1230. [Electronic access], available at: http://elar.urfu.ru/bitstream/10995/52067/1/klo_2014_159.pdf. 2. Kalinichenko S. S., Kvesko R. B. «Mifodizayn kak sotsiokul'turnyy fenomen.»(«Mythodesign as a sociocultural phenomenon.») News of Tomsk Polytechnic University. Georesource engineering 314.6 (2009). [Electronic access], available at: https://core.ac.uk/download/pdf/53066846.pdf. 3. Dictionaries and Encyclopedias [Electronic access], available at: https://dic.academic.ru/.

Scientific supervision by Associate Professor R.M. Kliuchnyk

О.А. Юрченко

ДОСВІД ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ДЕРЖАВНИМ МУЗЕЄМ АВІАЦІЇ УКРАЇНИ ім. О. К. АНТОНОВА

Досягнення науки і техніки вже давно ввійшли в життя нашого суспільства. Фундаментом майбутнього будь-якого народу є накопичені ним протягом багатовікової історії знання, уміння і традиції. Саме це спонукає народ дбайливо зберігати та передавати з покоління в покоління накопичені знання та культурні

цінності. Значну роль у цьому процесі відіграють численні музеї, в тому числі й технічного профілю, які є скарбницями зберігання державної частини музейного фонду України.

Одним з таких є Державний музей авіації України імені О.К.Антонова – найбільший в Україні музей технічного профілю, що знаходиться у Києві поблизу аеропорту «Жуляни». Урочисте відкриття музею відбулося 30 вересня 2003 року. Ця подія сталася напередодні святкування 100-річчя світової авіації та 80-річчя авіації України. Як зазначається в «Положенні про Держаний музей авіації» він був заснований з метою «збору, обліку, дослідження, збереження та популяризації досягнень авіаційної науки і техніки та досвіду підготовки авіаційних кадрів, а також залучення молодого покоління до вивчення та збереження національно-культурної спадщини свого народу»[2]. Важлива роль музею відводиться також у «процесі формування освіченої творчої особистості та сприянні відродженню і побудові національної системи освіти як найважливішої ланки виховання свідомих громадян української держави» [2]. 7 лютого 2018 року до 112-ї річниці з дня народження видатного авіаційного конструктора О.К.Антонова Державному музею авіації було урочисто вручено наказ про присвоєння імені О.К.Антонова.

Сьогодні музей розміщується на території колишньої навчально-авіаційної бази Національного авіаційного університету. Він має розгалужені міжнародні контакти, його побратимами є Музей польської авіації у м. Кракові, Музей історії цивільної авіації Росії у м.Ульянівськ, Національний музей авіації та космонавтики США.

Головним завданням музею є збереження та постійне збільшення експонатів національної культурно-технічної спадщини України. Співробітники музею намагаються знайти та зберегти літальні апарати в різних куточках України з тим, щоб потім вони стали надбанням широких верств суспільства, всіх, хто цікавиться авіацією. Джерелами постійного поповнення експонатів музею стали аеродроми, на яких збереглися списані борти, – історичні свідоцтва розвитку вітчизняної авіації. Ці машини реставруються та приводяться в експозиційний стан зусиллями підприємств українського авіапрому, після чого вже займають свої місця на майданчику в музеї. На багатьох літаках основні системи ще зберегли свою працездатність. Зокрема, на таких машинах справно функціонує вся електроніка, а ще відносно нещодавно на них здійснювалися запуски двигунів. Це підвищує інтерес гостей до відвідин пілотських кабін літака Іл-62 і вертольота Мі-8, адже посидіти за штурвалом може будь-хто бажаючий. Певний колорит відвідинам музею додає близьке сусідство діючого аеропорту «Київ» (Жуляни), злітно-посадочна смуга якого проходить в 100 метрах за прозорим забором.

За кількістю дослідних і одиничних бортів сьогодні Державний музей авіації є шостим у світі і другим за величиною колекції в пострадянських країнах [1]. У музеї можна побачити перший дослідний Іл-86, другий дослідний/перший серійний Іл-18, перший серійний Ту-104, передсерійний Ту-134, а також Ту-22М0 з дослідної серії та інші. На території площею 20 гектарів зібрано понад 70 експонатів: пасажирських та навчально-тренувальних літаків, винищувачів, ракетоносців, вертольотів [1].

У натурних фондах музею представлені розробки практично всіх ведучих авіаційних КБ радянського періоду – конструкторських бюро Туполєва, Яковлєва, Іллюшина, Антонова, Сухого, Мікоян-Гуревича, Камова, Міля, Берієва, а також конструкції початку XX століття. Колекції сформовані як за принципом призначення літальних апаратів, так і за належністю до окремих конструкторських бюро. Виняток становить КБ А. Н. Туполєва – тут виділена окрема «Бекфайр-колекція», куди увійшли бомбардувальники-ракетоносці сімейства Ту-22М. Також в музеї представлений унікальний експонат - вертоліт Мі-26, який був ліквідатором аварії

на Чорнобильській атомній електростанції [1].

В наш час розвиток експозиції Державного музею авіації України постійно продовжується. Дбайливо зберігається існуюча техніка, відшукуються нові експонати, доставляються в музей, де вони реставруються і займають своє гідне місце в колекціях. Одночасно з цим формується і упорядковується архівний фонд, налагоджується співробітництво з авіаційними організаціями всього світу.

Список використаних джерел

1. Державний музей авіації. .[Електронний ресурс]. URL: http://aviatuseum.com.ua/ua/about/325-pro-muzey.html. 2. Положення про Державний музей авіації. Код 26060057 (нова редакція) від 9 січня 2015 р. Міністерство освіти і науки України. Національний авіаційний університет. Держаний музей авіації.[Електронний ресурс]
URL: https://nau.edu.ua/site/variables/docs/pologennya/Derzhavnyi_muzei_aviatsii.pdf.

Л. А. Делова

ФОРМИРОВАНИЕ ПРОДУКТИВНОГО СТИЛЯ ОБЩЕНИЯ – ВАЖНАЯ ЗАДАЧА ПЕДАГОГА

Знание продуктивных и непродуктивных стилей общения и формирование оптимальных навыков педагогического общения – важная задача каждого педагога.

Традиционно выделяют три стиля общения: авторитарный, демократический и либеральный. Наиболее продуктивен демократический стиль общения педагога: коллективы детей, сложившиеся под руководством такого учителя, отличаются сплочённостью, активностью, доброжелательностью, благоприятным психологическим климатом. Личность ученика получает наибольшее развитие под руководством педагогов, демонстрирующих демократический стиль общения.

Существуют многочисленные типологии стилей общения педагога. Так, одна из классификаций такова:

Стиль «совместное творчество» наиболее продуктивен не только своим конечным результатом, но и воспитательной функцией. В его основе лежит единство высокого профессионализма педагога и его этических установок. Деятельностно-диалоговая схема этого общения ставит педагога и обучаемого в паритетное положение, когда есть общие цели и совместными усилиями находятся решения. В этом стиле общения очень ярко проявляются личностные качества обеих сторон.

Стиль «дружеское расположение» очень близко примыкает к предыдущему. В его основе – искренний интерес к личности партнёра по общению, к аудитории в целом, уважительное отношение к каждому, открытость контактам. Этот стиль – предпосылка успешной совместной учебно-воспитательной деятельности.

Как крайнюю форму «дружеского расположения» рассматривают стиль «заигрывание», несущий отрицательный заряд в отношения. Он основан на стремлении завоевать дешёвый авторитет у партнёра по общению. Появление такого стиля вызывается желанием понравиться, быть принятым аудиторией при отсутствии минимальной личной коммуникативной культуры и серьёзной педагогической подготовки.

Встречается стиль «устрашение». Между общающимися возводится незримый барьер отчуждения. Для продуктивной деятельности этот барьер совершенно неприемлем.

В деловых кругах, в педагогике распространён стиль «дистанция». Он сводится к субъективному подчёркиванию различий между партнёрами: возрастных, социальных, профессиональных. Без соблюдения дистанции педагогическое общение может превратиться в панибратско-снисходительные отношения. Но, с другой стороны, абсолютизирование дистанции как стиля провоцирует авторитарность управления педагогическим процессом [2, с. 9 -10].

Модель гипорефлексивная («Тетерев) заключается в том, что педагог как бы замкнут в себе, его речь монологична. Он слышит только себя, не реагируя на окружающих. Следствием такой модели общения является отсутствие взаимодействия между учителем и учениками.

Модель гиперрефлексивная («Гамлет») противоположна предыдущей. Педагог озабочен не столько содержательной стороной взаимодействия, сколько тем, как его воспринимают окружающие. В такой модели поведения не исключено, что бразды правления окажутся в руках учеников, а не педагога.

Модель авторитарная («Я сам»). Учебный процесс фокусируется на педагоге. От него исходят и вопросы, и ответы, и аргументы. Отсутствует взаимодействие между ним и учениками. воспитывается безынициативность обучаемых, теряется творческий характер обучения [2, с. 9 -10].

Различные стили коммуникативного взаимодействия порождают и другие модели поведения. Однако оптимальное педагогическое общение – такое общение учителя или педагогического коллектива с учащимися в процессе обучения, которое создаёт наилучшие условия для мотивации последних и творческого характера учебной деятельности, для правильного формирования личности школьника, обеспечивает благоприятный эмоциональный климат обучения (в частности, препятствует возникновению «психологического барьера»), обеспечивает управление социально-психологическими процессами в детском коллективе и позволяет максимально использовать в учебном процессе личностные особенности учителя [1, с. 8].

Задача каждого педагога – выработать продуктивный стиль педагогического общения, который будет способствовать улучшению взаимопонимания между обучающим и обучаемыми.

Список использованных источников

1. Леонтьев А. А. Педагогическое общение.– М., 1979.2. Юсупов И. М. Психология взаимопонимания. – Казань: Татарское кн. изд-во, 1991.

Ю. І. Коваль, Н. О. Зарембо

ЭФФЕКТИВНОЕ ФОРМИРОВАНИЯ ЭКИПАЖА МОРСКИХ СУДОВ С ПОМОЩЬЮ МЕТОДА СОЦИОМЕТРИИ

Правильное формирование экипажей морских судов является важной задачей для представителей морского бизнеса, судовладельцев и капитанов, т.к. от этого зависит обеспечение безопасности рейса и максимально эффективное решение профессиональных задач, стоящих перед командой судна. Социометрия – это метод изучения межличностных отношений сложившихся в малой группе, автором которого является американский психиатр и социальный психолог Дж. Морено. Этот метод позволяет получить информацию о реальном социально-психологическом статусе каждого члена экипажа в группе, психологической совместимости между членами команды в сложившейся структуре межличностных отношений, а также изучить степень сплоченности-разобщенности членов трудового коллектива [1].

Проведение методики социометрии включает несколько этапов. Первый этап заключатся в формулировке критериев социометрического выбора. Под социометрическим критерием понимается такой вид деятельности, для совместного выполнения которой, индивиду нужно выбрать или отвергнуть определенное число членов группы. В свою очередь, выбранные виды деятельности должны соответствовать возрастным и профессиональным интересам группы, быть значимыми для нее. Далее под каждый выбранный критерий формулируется пара вопросов социометрического теста, позволяющих установить положительный и отрицательный выбор каждого

члена экипажа относительно совместного выполнения указанной деятельности с другими членами команды [2]. Таким образом, для того, чтобы эффективно сформировать экипаж для дальнего рейса на морском судне, при составлении критериев социометрического выбора необходимо учесть условия труда и жизни моряков на судне. Поэтому следует формулировать вопросы на основе следующих критериев (видов деятельности): 1) несение вахты (дежурства); 2) совместное проживание в каюте; 3) совместный отдых (проведение досуга, свободного от работы времени).

На основании выделенных критериев для установления структуры межличностных отношений в исследуемой команде можно использовать следующие вопросы.

Первый критерий (несение вахты/дежурство):

А) С кем из членов команды Вы бы **хотели** нести вахту (дежурить)?

Б) С кем из членов команды Вы бы **не** хотели нести вахту (дежурить)?

Второй критерий (совместное проживание в каюте):

А) С кем из членов команды Вы **хотели** бы проживать в одной каюте?

Б) С кем из членов команды Вы **не** хотели бы проживать в одной каюте?

Третий критерий (совместный отдых, проведение свободного от работы времени):

А) С кем из членов команды Вы **хотели** бы проводить свободное от дежурства (работы) время или выйти в город во время стоянки в порту?

Б) С кем из членов команды Вы **не** хотели бы проводить свободное от дежурства (работы) время или выйти в город во время стоянки в порту?

Следующим этапом социометрии является проведение самого опроса всех членов экипажа, на котором важно установить атмосферу доверия в отношениях с опрашиваемой группой и снять опасения участников в том, что результаты опроса могут быть использованы им во вред.

В результате проведения социометрического опроса можно получить информацию о следующих социометрических статусах членов экипажа: лидеры/звезды и предпочитаемые (высокостатусные), принятые (среднестатусные), игнорируемые и отвергнутые/непринятые (низкостатусные). Самых популярных членов команды называют «звездами»/»лидерами»: им симпатизирует абсолютное большинство членов группы по исследуемым критериям (они получают в два раза больше выборов, чем «среднестатусные»). «Предпочитаемые» обычно связаны с лидерами и звездами взаимным положительным выбором и приближены к ним (получают в полтора раза больше выборов, чем «среднестатусные»). «Принятые» обычно не имеют отрицательных выборов, а положительные выборы получают примерно от половины группы. «Игнорируемые» получают малое число выборов, как положительных так и отрицательных. «Отвергнутые» это самые непопулярные члены команды, которые, в основном, получили исключительно отрицательные выборы по исследуемым критериям [2].

Таким образом, использование социометрии позволяет получить информацию о реальном статусе каждого члена экипажа в группе и психологической совместимости между ними, измерить авторитет формального и неформального лидеров, обнаружить внутригрупповые подсистемы и сплоченные образования, во главе которых могут быть свои неформальные лидеры, а также установить степень напряженности в коллективе, возникающей из-за взаимной неприязни некоторых членов группы.

Список использованных источников

1. Андреева Г.М. Социальная психология / Г.М. Андреева – М.: Аспект Пресс, 2017. – 363 с. 2. Клецина И.С. Практикум по социальной психологии / И.С. Клецина – СПб.: Издательский дом «Питер», 2013. – 258 с.

Ю. В. Литвиненко

ПРОГНОСТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ЗАПОРУКА УСПІХУ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Світ, в якому живе людина, стає все більш складним і суперечливим. Динаміка сучасної епохи, стрімке зростання науково-технічного прогресу, соціальні зміни пред'являють до розумової діяльності людини підвищені вимоги.

Процеси, що відбуваються в усіх сферах людської діяльності, безпосередньо пов'язані з процесами мислення. Від того, наскільки особистість буде інтелектуально розвинена і як будуть нею використовуватися її знання на практиці при вирішенні ситуаційних завдань і задач пов'язаних з прогнозуванням її майбутнього, буде залежати її результативність, успішність, якість, затребуваність та ефективність. Сьогодні вже мало мати знання. Час вимагає нових підходів до різних видів діяльності. Такі підходи засновані на вмінні прогнозувати бажаний результат з аналітичним опрацюванням алгоритму його реалізації [1]. Це спричиняє необхідність вироблення розумної життєвої стратегії і оволодіння універсальними, продуктивними способами діяльності, розробки механізмів компетентністного підходу в будь - якому виді діяльності, більш детальному вивченні розумових процесів (прогностичного зокрема), та самоорганізації особистості за рахунок суб'єктивних якостей.

В ході психологічних досліджень, індивідуальні особливості інтелектуальних здібностей особистості проявляються в процесі рішення розумових завдань, пов'язаних з різною виразністю її психічного і психофізіологічного розвитку. Тому, сучасний науковий інтерес до проблем прогностичного мислення обумовлюється тим, що саме окремі його якості опосередковують успішність розумної творчої діяльності людини. Від розвиненості цих складових загального психічного розвитку залежить осмисленість поведінки і взаємин особистості з оточуючими. Прогностичне мислення є провідною якістю не тільки когнітивного, а й цілісного особистісного розвитку. З ним пов'язані мотиви і спрямованість особистості, її установки, система цінностей, індивідуальні характерологічні особливості[2], сукупність її індивідуально-специфічних способів і підходів до вирішення інтелектуальних завдань і прогнозування життєвих ситуацій, інтелектуальних стратегій, які потребують вирішення нових типів завдань, здійснення складних форм поведінки з урахуванням конкретних умов їх виконання [3].

Прогностична компетентність певним чином формує ставлення до майбутнього, є інструментом взаємодії суб'єкта з майбутнім і в зв'язку з цим може бути ідентифікована як форма пізнання майбутнього. Згідно з визначенням В. Н. Мясищева, психологічні відносини людини становлять собою цілісну систему індивідуальних виборчих, свідомих зв'язків особистості з різними сторонами дійсності і мають величезне значення для розвитку прогностичних здібностей людини [4]. Ця методологічна позиція зумовлює необхідність аналізу прогностичних здібностей в системному зв'язку з потребами, мотивами і особистісними якостями людини.

В людині, яка прагне оволодіти конкретним результатом, повинні бути закладені необхідні потенційні можливості, що забезпечують ефективне виконання певних функцій і можливість їх вдосконалення. Залежно від того, наскільки збігаються характеристика особистості і вимоги завдання, буде залежать позитивність прогнозу її високих результатів у досягненні мети. Кожна людина перед виконанням певної дії, має закладені спочатку - потенційні компетенції. Чим більше якостей до певного виду діяльності в людині закладено природою і умовами початкового періоду життєдіяльності, тим вище рівень компетенції вона зможе досягти при інших рівних умовах. При таких умовах вирішуються завдання в різних сферах діяльності,

інтуїтивного, логічного, стратегічного або емоційного характеру. Від того, які можливості є у конкретної особистості, залежить успішність вирішення тих чи інших завдань, рівень досягнення майстерності, компетентності. Будь-яка діяльність вимагає певного рівня володіння розумінням, компетентністю, професійністю у виконанні певних функцій, збору інформації та прийняття рішень. Прогностичне мислення людини визначає ефективність її управлінської діяльності, її потенційні можливості передбачати події і об'єктивно прогнозувати наслідки своїх дій.

Будь-яке прогнозування грунтується на минулих знаннях і має творчий підхід на основі існуючих процесів мислення. Тому, своєчасне виявлення відхилень при моделюванні різних систем взаємодії особистості з навколишнім світом і розробка правильної корекції поведінки - є одним з основних завдань сучасної психології [5].

Інтелектуальні здібності, психофізичні та особистісно-емоційні властивості людини, а також її знання, досвід і прагнення бути результативною, практичною, ефективною в сучасному світі - є основою її прогностичної компетенції.

Прогностична компетентність і професійна успішність знаходяться в прямій залежності. Рівень прогностичної компетентності, сформованість прогностичного мислення істотно впливають на успішність особистості не тільки в професійній діяльності та особистісних стосунках, а й в її соціалізації та творені свого майбутнього.

Список використаних джерел

1. Малюта А. Н. Введение в Инвариантное моделирование. – Киев; 201. - 46 с. 2. Петровский А.В. Психология развивающейся личности / под ред. А.В. Петровского. - М., 1987. – 300 с. 3. Тихомиров, О. К. Психология мышления. - М.: Академия, 2002. - 287 с. 4. Мясищев В. Н. Психология отношений. Избр. психол. труды / Под ред. А. А. Бодалева. М. Воронеж, 1995. - 356 с. 5. Регуш Л. А. Психология прогнозирования: успехи в познании будущего – СПб.: Речь, 2003. – 52 с.

О.В. Москаленко

К ИССЛЕДОВАНИЮ ПРОБЛЕМЫ СМЫСЛОВОЙ СФЕРЫ И ЖИЗНЕСТОЙКОСТИ ЛИЧНОСТИ

Сложившиеся динамические условия жизни общества ставят перед современной личностью новые задачи, успешность выполнения которых зависит от уровня развития мобилизационных возможностей, гибкости и адаптивности человека. Именно эти качества выражаются в психологической категории «hardiness» – выносливость, прочность и устойчивость личности или ее жизнестойкость.

Способность человека «жить полноценной жизнью», получать удовольствие от разнообразной деятельности и достойно преодолевать трудности, возникающие на пути к поставленной цели, является показателем сформированности его смысложизненной системы и уровня ее осознания или же понимание человеком смысла своей жизни. Так, для В.Франкла «смысл» является движущей силой человеческого поведения, то есть, осуществляя смысл, человек осуществляет тем самым себя, а разрушение существующей смысловой системы, ее переоценка или неразвитость, может привести к состоянию «экзистенциального вакуума» и спровоцировать невроз смысла, что проявляется в апатии, депрессии и потере интереса к жизни [3]. Поэтому, поиск и осознание личностью смысла является основой и стимулом для активной деятельности в познании мира и построения траектории жизненного пути. Как утверждает Д.Леонтьев, смысл не является единичным элементом в сознании личности «смысловая структура», которая включает: личностный смысл, смысловую установку, мотив, смысловую диспозицию, смысловой конструкт и личностные ценности [1]. Каждый элемент данной структуры, его особенности и уровень развития является своеобразным и уникальным для каждого человека. Поэтому,

развитие смысловой системы должно предусматривать ряд аспектов, которые интегрируют как общие, так и индивидуальные характеристики этого образования.

Устойчивость личности, способность адекватно оценивать ситуацию и свои возможности в ней можно развивать путем целенаправленного воздействия и работы над каждым компонентом смысловой системы. Элементы смысловой сферы достаточно явно перекликаются со структурными компонентами жизнестойкости личности, такими как: вовлеченность, контроль, принятие риска. Так вовлеченность выражает отношение личности к собственной деятельности. Чем больше удовольствия получает человек от личной активности, тем выше показатель его вовлеченности. Второй компонент - контроль, демонстрирует готовность личности к противостоянию внешним обстоятельствам и способность влиять на результат. Самостоятельное принятие решений является показателем развитого компонента контроля. Принятие риска является третьим компонентом. Его сущность заключается в активном освоении опыта, несмотря на трудности, которые могут возникать на пути к поставленной цели [2]. Прежде чем приступать к развитию жизнестойкости человека, необходимо определить наличие основополагающего элемента - смысла, или же осмысленность жизни. Так, при помощи методики «СЖО» Д.А.Леонтьева можно исследовать представления личности о собственном будущем по таким шкалам как осмысленность жизненной перспективы, интерес к жизни, степень удовлетворения жизнью, локус контроля. Полученные результаты даю возможность произвести глубокий анализ с целью определения потенциальных возможностей личности или же наличия проблем. Кроме этого, показатели шкал дают информацию о компонентах жизнестойкости личности. В частности, шкалы процесса жизни и результативности, демонстрируют отношение личности к собственной деятельности, эмоциональную насыщенность и удовлетворенность или неудовлетворенность тем, что человек имеет в данный момент. Следует отметить, что указанные данные демонстрирую корреляционные связи с компонентом вовлеченности. Шкала локуса контроля - Я, коррелирует с компонентом контроля. Высокие баллы по данной шкале свидетельствует о том, что личность считает себя сильной и имеет возможности и свободу выбора, в зависимости от выбранных целей и имеющихся смыслов жизни.

Соответственно, такой компонент структуры жизнестойкости как принятия риска, отражается показателями шкалы локуса контроля - жизнь. Высокие баллы дают возможность сделать выводы, что личность имеет убеждения относительно выбора поступков, которые приведут к тому или иному результату, их прогнозирования и коррекции.

В зависимости от композиции полученных результатов, можно делать начальные выводы относительно уровня развития и сформированости смысловой сферы личности.

Таким образом, определено, что система смысложизненных ориентаций имеет прямую связь с таким личностным образованием как «жизнестойкость». А развитие смысловой системы личности, сформированность ее компонентов и формы проявления на различных уровнях является основополагающим звеном в исследовании и формировании устойчивости и адаптивных возможностей человека.

Список использованных источников

1. Леонтьев Д. А. Психология смысла : природа, строение и динамика смысловой реальности. М.: Смысл, 2003. – 487 с. 2. Леонтьев Д.А., Рассказова Е.И. Тест жизнестойкости. М.: Смысл, 2006. – 63 с. 3. Франкл В. Человек в поисках смысла. М.: Прогресс, 1990. – 372 с.

Е.Б.Строчка, К.Н.Эйнер

ОСОБЕННОСТИ ЭМПАТИЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ И ВЫРАЖЕННОСТЬ ГЕНЕРАЛИЗОВАННОГО ТРЕВОЖНОГО РАССТРОЙСТВА У СТУДЕНТОВ МЕДИКОВ ГУ «ДМА»

Психоэмоциональная нагрузка, возникающая у студентов, обучающихся в высших учебных заведениях может приводить к различного вида астенизации и развитию тревожных расстройств. Причинами возникновения тревожности могут быть как факторы наследственности, здоровья, так и социальные – негативный жизненный опыт, нарушения во взаимоотношениях с родителями, учителями, сверстниками.

Для будущего врача профессионально-важным качеством является эмпатия, так как студенты-медики должны владеть такими личностными качествами, как сочувствие, сопереживание, эмоциональная чуткость, понимание психологических состояний других людей, потребности в общении, помощи другим людям.

Цель работы: выявить особенности развития эмпатических способностей и выраженность генерализованного тревожного расстройства у студентов медиков.

Материалы и методы исследования: обследовано 78 студентов ГУ «ДМА» 4 курса, лечебного факультета. Все студенты, участвующие в исследовании были соматически здоровы. Время для тестирования было выбрано в начале практического занятия. Для опроса были использованы стандартные опросники: GAD-7, Spitzer RL et al. (A brief measure for assessing generalized anxiety disorder) и опросник глобальной оценки астении, который состоит из трех разделов, физическая астения, интеллектуальная астения и психологическая астения. Каждый раздел содержит 5 признаков, оцениваемых испытуемым по оценке от 0 до 10 баллов (0 – отсутствие жалоб, 10 – максимальное проявление»[3].

Для исследования эмпатии была использованная методика В.В. Бойко «Диагностика уровня эмпатических способностей»[1]. В качестве методов математической обработки применялась описательная статистика, непараметрический критерий Манна-Уитни (U).

В результате анкетирования была выявлена астения у 66 человек (84,6%) из 78 опрошенных, при этом легкая степень выраженности астении у 47 студентов (71,2%), умеренная – у 13 человек (19,7%), тяжелая у 6 человек (9,1%). Согласно формам астении, выявленные нарушения соответствовали: интеллектуальной астении – 61 человек (92,8%), психологической астении - 5 человек (7.2%), признаков физической астении не выявлено. Наиболее часто тяжелая и умеренная астения выявлялась у студентов с высокой успеваемостью, в группе со слабым уровнем знаний умеренно выраженная астения была выявлена у 2 человек.

Наличие тревожного расстройства по результатам опросника выявлено у 32 (41%) человек. Минимальный уровень тревожности из 32 студентов выявлен у 20 (62,5%) студентов, умеренный – 5 (15,6%) человек, средний – 3 (9,3%) и высокий у 6 (12,6%) студентов. Высокий и средний уровень тревожности наблюдался чаще у студентов с высокой и средней успеваемостью, минимальный в группе, со слабым уровнем знаний.

Высокий уровень рационального канала эмпатии был выявлен у 4 лиц (5,1%), средний уровень развития рационального канала у 45 (57,7%), низкий уровень развития у 29 студентов (37,2%). По эмоциональному каналу емпатии: 15 (19,3%) студентов были с высоким уровнем, 37 (47,4%) исследуемых со средним уровнем развития эмоционального канала эмпатии, 26 (33,3%) с низким уровнем развития. По интуитивному каналу эмпатии выявлено 16 (25,0%) студентов с высоким уровнем, 32 (41,0%) имели средний уровень эмпатии, 30 (38,5%) низкий уровень. Установки,

которые способствуют эмпатии: выявлено 30 (38,5%) студентов с высоким уровнем, 42 (53,8%) со средним уровнем, 6 (7,7%) с низким уровнем. Проникающая способность эмпатии: у 40 (51,3%), исследуемых имела низкий уровень, 38 (48,7%) студентов, - средний уровень развития, с высоким уровнем развития проникающей способности к эмпатии студентов не выявлено. Идентификация - одно из непременных условий успешной эмпатии. По результатам 10 (12,8%) человек имеют высокий уровень развития идентификации, 46 (58,9%) студентов - со средним уровнем развития идентификации эмпатии, 22 (28,2%) - с низким уровнем развития идентификации эмпатии.

Выводы. Проведенное исследование демонстрирует наличие связи между эмоциональным состоянием студентов и уровнем успеваемости, указывает на необходимость выявления у учащихся психологических отклонений. Группой риска при возникновении астении, тревожных состояний, а в дальнейшем и депрессии могут быть более ответственные лица с высокой успеваемостью в учебе. У студентов был выявлен заниженный уровень эмпатии, высокий уровень эмпатии встречается редко.

Список использованных источников

1. Бойко В. В. Энергия эмоций в общении: взгляд на себя и на других. М.: Филин, 1996. – 472 с. 2. Пономарева, М. А. Эмпатия: теория, диагностика, развитие: монография / Минск, 2006. – 76 с. 3. The GAD-7 is a valid and efficient tool for screening for GAD and assessing its severity in clinical practice and research. O ArchInternMed.2006;166: 1092-1097.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Абарбарчук Вікторія Василівна, вчитель хімії спеціальної загальноосвітньої школи «Надія» м. Києва.
Абарбарчук Леонід Михайлович, к.хім.н., доц., доцент кафедри аналітичної і біонеорганічної хімії тв якості води Національного університету біоресурсів і природокористування України.
Абдушукурова Асель Толегенкызы, магистрант 1 курса Евразийского национального университета им. Л. Н. Гумилева (Казахстан, Астана).
Аврахова Лаура Вікторівна, к. філос. н., доцент кафедри мовної підготовки Дніпровського гуманітарного ун-ту.
Агарков Сергій Федорович, д. мед. н., проф., доцент кафедри сімейної медицини ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Акіншина Ірина Миколаївна, к. філол. н., доц., доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Старобільськ).
Аліфанова Світлана Віталіївна, к. мед. н., доц., доцент кафедри педіатрії 3 та неонатології ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Аллахвердієва Зейнаб Сахибівна, асистент кафедри педіатрії 2 ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Амерідзе Ольга Сергіївна, викладач НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського».
Апшай Марія Василівна, к. н. соц. ком., викладач-методист КВНЗ «Ужгородський коледж культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради.
Артеменко Анна Олександрівна, студентка спеціальності 016 «Спеціальна освіта», група ДК-18м-1 Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Архипова Вікторія Олександрівна, старший викладач кафедри іноземних мов Харківського національного університету радіоелектроніки.
Атрощенко Тетяна Олександрівна, к. пед. н., доц., доцент кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти Мукачівського державного університету.
Бабаліч Вікторія Анатоліївна, к. пед. н., доц., доцент Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.
Бадогіна Людмила Петрівна, к. мед. н., доц., доцент кафедри педіатрії 2 ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Базарова Валентина Іванівна, старший викладач Національного фармацевтичного університету, м. Харків.
Балук Надія Романівна, к.е.н., доцент кафедри маркетингу Львівського торговельно-економічного університету.
Барабаш Олена Володимирівна, к. пед. н., доцент кафедри іноземних мов Національного університету «Львівська політехніка».
Басій Наталія Федорівна, к.е.н., доцент кафедри маркетингу Львівського торговельно-економічного університету.
Басіна Богдана Олександрівна, к. мед. н., асистент кафедри внутрішньої медицини 1 ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Батюк Лілія Василівна, к. біол. н., доц., доцент кафедри медичної та біологічної фізики і медичної інформатики Харківського національного медичного університету.
Бачинська Наталія Вероніка Василівна, к. н. фіз.вих., доцент кафедри фізичного виховання та спорту Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Безпалько Наталія Андріївна, викладач Чортківського державного медичного коледжу.

Безруков Андрій Вікторович, викладач кафедри філології та перекладу Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна.
Бермас Любов Іванівна, старший викладач кафедри іноземних мов Одеського національного медичного університету.
Бермас Олександр Миколайович, викладач кафедри іноземних мов Одеського національного медичного університету.
Бєлікова Валентина Венедиктівна, к. мистецтвознавства, доц., доцент кафедри музикознавства, інструментальної та хореографічної підготовки КДПУ, м. Кривий Ріг.
Білаш Валерія Вячеславівна, студентка гр.. ОПГ-14-1 Криворізького національного університету.
Більчук Валентина Сидорівна, к. біол. н., викладач кафедри біохімії та медичної хімії ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Білянська Ірина Петрівна, к. пед. н., асистент кафедри англійської філології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ.
Близнюкова О.Ю. к. т. н., доцент кафедри «РАОП» ДВНЗ «Криворізький національний університет».
Блохіна Ірина Олександрівна, к. психол. н., доц., доцент кафедри психології і педагогіки Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».
Богданова Наталія Миколаївна, кандидат у майстри спорту з гандболу, старший викладач кафедри фізичного виховання та спорту Навчально-спортивного комплексу Київського національний університету імені Тараса Шевченка.
Бойко Анна Едуардівна, науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України, м. Київ.
Бойко Людмила Юріївна, старший викладач Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.
Бойко Світлана Олександрівна, викладач Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського».
Бондарева Оксана Олександрівна, к. мед. н., асистент кафедри ендокринології ДЗ «Дніпропетровська державна медична академія МОЗ України».
Бондаренко Марина Анатоліївна, к. фіз.-мат. н., доц., доцент кафедри медичної та біологічної фізики і медичної інформатики Харківського національного медичного університету.
Бордій Тіна Андріївна, к. мед. н., доц., доцент кафедри педіатрії 3 та неонатології ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Борисова Тамара Петрівна, д. мед. н., проф., завідувач кафедри педіатрії 2 ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Боровик Марина Вікторівна, к. е. н., доцент кафедри менеджменту і публічного адміністрування Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова.
Борута Наталія Володимирівна, старший викладач кафедри гістології, цитології та ембріології Української медичної стоматологічної академії, м. Полтава.
Ботвінікова Лариса Аркадіївна, к. мед. н., доцент кафедри внутрішньої медицини 1 ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Бразуль-Брушковський Євгеній Георгійович, к. філос. н., викладач Російського державного соціального університету.
Бугрій Володимир Станіславович, д. пед. н., проф., завідувач кафедри історії України Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Бурмага Володимир Петрович, к. і. н., доц., завідувач кафедри східноєвропейської історії Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара.
Вадаська Світлана Валеріївна, старший викладач Національного технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».
Вакуленко Людмила Іванівна, к. мед. н., доц., доцент кафедри педіатрії 2 ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Вакуленко Ярослав Ігорович, студент 3-го курсу спеціальності «Обслуговування комп'ютерних систем і мереж» Запорізького авіаційного коледжу ім.О.Г.Івченка.
Васильєва Марина Петрівна, викладач кафедри англійської філології Харківського національної педагогічного університету імені Г.С.Сковороди.
Васильченко Олена Іванівна, к. пед. н., доц., доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування ЗНУ
Василюк Алла Володимирівна, д. пед. н., доц., професор Університету менеджменту освіти НАПН України.
Вершиніна Лариса Костянтинівна, лікар зі спортивної медицини Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара; КУ «ДЛФД» ДОР».
Візір Марина Олександрівна, к. мед. н., асистент кафедри внутрішньої медицини №1 Харківського національного медичного університету.
Волкова Олена Анатоліївна, старший викладач Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського».
Волкова Світлана Петрівна, старший викладач кафедри українознавства ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури».
Володько Маргарита Володимирівна, завідувач відділенням Рівненського економіко-технологічного коледжу.
Волошин Мар'яна Мирославівна, к. мед. н., доцент кафедри загальної хірургії ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет».
Гаврилова Алла Николаевна, кандидат искусствоведения, доц., доцент кафедры культурологии и психолого-педагогических дисциплин учреждения образования «Белорусский государственный университет культуры и искусств».
Гаврилюк Уляна Дем'янівна, студентка групи МТ-17-1 Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Гавриляк Ірина Степанівна, к. пед. н., старший викладач Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.
Гайова Олена Володимирівна, викладач Дніпровського гуманітарного університету.
Галатюк Михайло Юрійович, к. пед. н., доцент кафедри педагогіки, освітнього менеджменту та соціальної роботи Рівненського державного гуманітарного університету.
Галатюк Юрій Михайлович, к. пед. н., проф., професор кафедри теорії і методики фізичного виховання Рівненського державного гуманітарного університету.
Галкіна Анастасія Анатоліївна, студентка 5 курсу, 2-го медичного факультету, групи 202 ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Галущак Ірина Володимрівна, доктор філософії, доцент кафедри фізики НТУ «ХПІ».
Гамалія Катерина Миколаївна, к. і. н., доц., доцент кафедри теорії та історії мистецтва Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури, м. Київ.
Гарагуля Ганна Андріївна, к. мед. н., асистент кафедри внутрішньої медицини 1 ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Гармаш Олена Миколаївна, аспірант ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».
Гасан Катерина Русланівна, студентка 3 курсу кафедри міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Герешко Олександр Віталійович, викладач КВНЗ «Ужгородський коледж культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради.
Гетман Марина Геннадіївна, к. мед. н., доцент кафедри внутрішньої медицини №3 ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Глущук Світлана Пилипівна, викладач спец. дисциплін машинобудівного профілю Коледжу промислової автоматики та інформаційних технологій Одеської національної академії харчових технологій.
Говсєєв Дмитро Олександрович, к. мед. н., доц., головний лікар Київського міського пологового будинку №5.
Гоголь Анна Ярославівна, аспірантка факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ імені М. П. Драгоманова.
Гордієнко Наталія Вікторівна, викладач кафедри романської і новогрецької філології та перекладу Київського національного лінгвістичного університету.
Горохівська Тетяна Миколаївна, к. пед. н., доц., доцент кафедри педагогіки та соціального управління Національного університету «Львівська політехніка».
Горпинич Олексій Олександрович, к. н. фіз.вих., доц., доцент кафедри фізичного виховання та спорту Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Греджева Наталя Олександрівна, методист КЗ «Методичний центр Нікольської районної ради Донецької області».
Грицак Наталія Русланівна, к. філол. н., доц., докторант кафедри методики викладання світової літератури Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.
Гриценко Людмила Олександрівна, викладач ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Громова Олександра Леонідівна, к. мед. н., асистент кафедри акушерства та гінекології ПО Національного медичного університету імені О.О.Богомольця, м. Київ.
Губа Юлія Василівна, к. мед. н., асистент кафедри внутрішньої медицини 1 ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Гура Дмитро Геннадійович, магістр-науковець кафедри експлуатації та ремонту машин Придніпровської державної академії будівництва та архітектури.
Дабіжа Леонід Петрович, к. мед.н., доцент кафедри акушерства та гінекології ПО Національного медичного університету імені О.О.Богомольця, м. Київ.
Данило Любов Ігорівна, старший викладач кафедри спорту та фітнесу Київського університету імені Бориса Грінченка.
Дараган Галина Миколаївна, к.мед.н., доц., доцент кафедри мікробіології, вірусології, імунології та епідеміології ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Дев'ятко Наталія Володимирівна, к. філос. н., доцент кафедри філософії КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР».
Дейнеко Альфія Хамзіївна, к. н. фіз.вих., доцент кафедри танцювальних видів спорту, фітнесу і гімнастики Харківської державної академії фізичної культури.
Делова Людмила Алиевна, к. социол. н., ведущий научный сотрудник, Адыгейский республиканский институт гуманитарных исследований имени Т. М. Керашева.
Дем'яненко Ольга Євгенівна, к. пед. н., доц., завідувач кафедри іноземних мов Миколаївського національного університету імені В.О.Сухомлинського.
Дєтков Максим Олексійович, студент 2 курсу ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Довгаль Марина Анатоліївна, д. мед. н., професор ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».

Долгіх Ганна Віталіївна, викладач кафедри біологічної та медичної хімії ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Домнічев Микола Володимирович, к. т. н., доц., доцент кафедри «РАОП» ДВНЗ «Криворізький національний університет».
Дробуш Ірина Вікторівна, д. ю. н., доц., завідувач кафедри державно-правових дисциплін Національного університету «Острозька академія».
Дружко Юлія Володимирівна, магістр, викладач комп'ютерних дисциплін Запорізького авіаційного коледжу ім. О.Г. Івченка.
Дударенко Ольга Василівна, к.т.н., доц., доцент кафедри «Автомобілі» Запорізького національного технічного університету.
Дударєв Олександр Андрійович, викладач коледжу економіки та соціальної роботи Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова.
Духнова Лариса Миколаївна, майстер спорту з гандболу, викладач атлетичної гімнастики кафедри фізичного виховання Київського національний університету імені Тараса Шевченка.
Дьома Наталія Сергіївна, старший викладач кафедри сучасних європейських мов Національного університету ДПС України.
Євтушенко Інна Віленівна, студентка 2 курсу ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Єгудіна Єлізавета Давидівна, д. мед. н., проф., доцент кафедри внутрішньої медицини №3 ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Єрошенко Галина Анатоліївна, д. мед. н., проф., професор кафедри гістології, цитології та ембріології Української медичної стоматологічної академії, м. Полтава.
Єрьоміна Ніна Федорівна, к. біол. н., викладач кафедри гістології, цитології та ембріології Української медичної стоматологічної академії, м. Полтава.
Єфімова Ольга Миколаївна, к. пед. н., старший викладач кафедри англійської мови технічного спрямування №2 Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».
Жалко Тетяна Йосипівна, к. філол. н., доц., завідувач кафедри інформаційної діяльності та туризму Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна».
Жержова Тетяна Анатоліївна, к. мед. н., доцент ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Жидкова Оксана Олегівна, старший викладач кафедри філософії Харківського національного університету радіоелектроніки
Жовтоніжко Ірина Миколаївна, к. пед. н., доц., доцент Національного фармацевтичного університету.
Жук Лілія Володимирівна, к. т. н., доц., начальник науково-дослідної частини Національного університету «Львівська політехніка».
Задорожна Марина Олександрівна, викладач Коледжу економіки та соціальної роботи ОНУ імені І.І.Мечникова.
Зайцева Ольга Василівна, д. біол. н., проф., професор кафедри медичної та біологічної фізики і медичної інформатики Харківського національного медичного університету.
Зарембо Наталія Олександрівна, к. психол. н., доцент кафедри практичної психології Одеського національного морського університету.
Зарудко Тетяна Петрівна, викладач хімії Коледжу Національного фармацевтичного університету.
Заяць Георгій Володимирович, к. т. н, доц., завідувач кафедри експлуатації та ремонту машин Придніпровської державної академії будівництва та архітектури.

Здоровенко Олексій Леонтійович, вчитель біології спеціальної загальноосвітньої школи «Надія» м. Києва.
Зламанюк Людмила Михайлівна, к. пед. н., доц., доцент кафедри природничо-математичної освіти КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» «ДОР».
Ібрагімова Нюрбійке Султанхановна, студентка коледжу 2 курсу спеціальності «Право та соціальне забезпечення» Російського державного соціального університету.
Іванова Карина Андріївна, д. філос. н., проф., професор кафедри філософії та соціології Національного фармацевтичного університету.
Івченко Реґіна Володимирівна, вихователь, керівник гуртка КЗ «ДНЗ №4 «Дивосвіт» ССР», смт. Слобожанське; студентка магістратури ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», м. Дніпро.
Ієвлєв Олександр Миколайович, к. т. н., доц., доцент кафедри педагогіки та соціального управління Національний університет «Львівська політехніка».
Ільчишин Наталія Миронівна, викладач англійської мови Національного університету «Львівська політехніка».
Іщук Ольга Вікторівна, к. психол. н., доцент кафедри психології Запорізького національного університету
Кабанов Віктор Іванович, к. і. н., доц., доцент кафедри східноєвропейської історії Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара.
Кавецький Андрій Олександрович, студент 1 курсу економіко-правового ф-ту Одеського університету ім.І.І.Мечникова.
Кайдалова Лідія Григорівна, д. пед. н., проф., завідувач кафедри педагогіки і психології Національного фармацевтичного університету.
Канюка Галина Степанівна, к. мед. н., завідуюча лабораторією психофізіологічних досліджень ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Карасьова Олена Вячеславівна, к. пед. н, доц. каф.ін.мов НФаУ.
Карпов Віктор Іванович, викладач кафедри фізичної культури та методики її навчання Криворізького державного педагогічного університету.
Кастро Родрігес Артуро Хавієр, к. філол. н., доцент кафедри романської і новогрецької філології та перекладу Київського національного лінгвістичного університету.
Кива Владислав Юрійович, ад'юнкт Національного університету оборони України імені Івана Черняховського, м. Київ, Україна.
Кий-Кокарєва Вікторія Григоріївна, к. н. держ. упр., викладач ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Киселевська Світлана Михайлівна, старший викладач кафедри фізичного виховання і спорту Київського національного університету будівництва і архітектури.
Кір'янов Віктор Андрійович, студент гр. ПЗ-16-2 Коледжу ракетно-космічного машинобудування Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Кірєєва Тетяна Володимирівна, к. мед. н., доцент кафедри внутрішньої медицини 1 ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Кічор Тетяна Василівна, магістрантка спеціальності «Початкова освіта» Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.
Клопоцький Георгій Андрійович, к. мед. н., викладач ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Кнігавко Володимир Гілярійович, д. біол. н., проф., завідувач кафедри медичної та біологічної фізики і медичної інформатики Харківського національного медичного університету.
Кнобель Оксана Теодорівна, викладач Чортківського державного медичного коледжу.

Коберняк Ілона Сергіївна, студент спеціальності «Філологія .Прикладна лінгвістика » Вищого навчального закладу «Університет імені Альфреда Нобеля» (м. Дніпро).
Коваль Юлія Ігорівна, студентка Одесского национального морского университета.
Ковиза Катерина Сергіївна, студентка 4-го курсу спеціальності «Обслуговування комп'ютерних систем і мереж» Запорізького авіаційного коледжу ім.О.Г.Івченка.
Ковтуненко Раїса Вікторівна, к. мед. н., доц., доцент кафедри педіатрії 3 та неонатології ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Козатек Альвіна Іванівна, викладач плавання кафедри фізичного виховання Київського національний університету імені Тараса Шевченка
Козлова Юлія Василівна, к. мед. н., викладач ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Колдунов Віктор Володимирович, д. мед. н., професор ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Колесник Галина Олександрівна, викладач кафедри іноземних мов Інституту гуманітарних і соціальних наук Національного університету «Львівська політехніка».
Колосова Людмила Миколаївна, к. пед. н., директор міського науково-методичного центру Вознесенської міської ради Миколаївської області.
Комаров Денис Євгенійович, студент Автотранспортного коледжу ДВНЗ КНУ.
Конопкіна Людмила Іванівна, д. мед. н., проф., завідувач кафедри внутрішньої медицини 1 ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Корніленко Марія Олександрівна, викладач ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Корогод Лариса Петрівна, к. політ. н., доцент кафедри соціально-гуманітарних наук Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту.
Коршевнюк Тетяна Валеріївна, к. пед. н., старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник Інституту педагогіки НАПН України.
Костащук Оксана Іванівна, к. пед. н., асистент кафедри педагогіки та методики початкової освіти Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, м. Чернівці.
Костіцька Ірина Олександрівна, д. мед. н., в.о. професора кафедри ендокринології ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет».
Котвіцька Алла Анатоліївна, д. фарм. н., проф., ректор Національного фармацевтичного університету.
Кравченко Андрій Олександрович, асистент кафедри методики викладання української та іноземних мов і літератур Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Кравченко Наталія Костянтинівна, к. мед. н., асистент кафедри внутрішньої медицини 1 ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Краєвська Оксана Анатоліївна, к. політ. н., доцент кафедри країнознавства і міжнародного туризму Львівського національного університету імені Івана Франка.
Крамаренко Володимир Євгенійович, кандидат у майстри спорту з футболу, викладач кафедри фізичного виховання та спорту Навчально-спортивного комплексу Київського національний університету імені Тараса Шевченка.
Крамарьова Юлія Сергіївна, к. мед. н., доцент кафедри гігієни та екології ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Кривець Юлія Олександрівна, викладач іноземної мови І категорії Лубенського фінансово-економічного коледжу ПДАА.
Криштанович Мирослав Франкович, д. н. держ. упр., доц., професор кафедри педагогіки та соціального управління Національний університет «Львівська політехніка».

Криштаносова Елена Александровна, к. культурологии, доц., доцент кафедры культурологии Белорусского государственного университета культуры и искусств, г.Минск, Республика Беларусь.
Крученова Валентина Михайлівна, заступник директора школи НВР, учитель зарубіжної літератури Березанського закладу загальної середньої освіти І-ІІІ ст. Березанської селищної ради Миколаївської обл.
Крюкова Єлизавета Сергіївна, к. пед. н., доцент НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського».
Ксендзенко Ольга Павлівна, викладач Коледжу промислової автоматики та інформаційних технологій Одеської національної академії харчових технологій, студентка факультету фізики Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.
Кубрак Сніжана Василівна, к. пед. н., доцент кафедри іноземних мов Житомирського національного агроекологічного університету.
Кузьміна Ірина Юріївна, д. мед. н., проф., професор кафедри патологічної фізіології ім Д.О.Альперна Харківського національного медичного університету.
Кулагін Олександр Олександрович, к. мед. н., викладач кафедри гігієни та екології ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Кулакова Оксана Миколаївна, к. філос. н., доц., доцент кафедри філософії та соціології Національного фармацевтичного університету.
Купалов Сарварбек Абдуллаєвич, студент ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Купалов Сухайл Абдуллаевич, студент ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Курило Наталія Олександрівна, к. пед. н., доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (м. Київ).
Кучеренко Владислав Олександрович, студент ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Лакіза Тетяна Владиславівна, к. мед. н., доцент кафедри внутрішньої медицини №3 ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Ламза Нелля Валеріївна, к. мед. н., асистент кафедри оториноларингології ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Ленік Руслан Григорович, викладач кафедри загальної хірургії Одеського національного медичного університету.
Ли Чжохуэй, аспирантка учреждения образования «Белорусский государственный университет культуры и искусств».
Лисаченко Ольга Дмитрівна, к. біол. н., доц., доцент кафедри гістології, цитології та ембріології Української медичної стоматологічної академії, м. Полтава.
Лисенко Галина Іванівна, к. і. н., доцент кафедри українознавства ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури».
Лисенко Наталя Олександрівна, к. філол. н., доц., доцент кафедри українознавства Національного фармацевтичного університету Національного фармацевтичного університету.
Литвиненко Андрій Миколайович, к. н. фіз.вих., доц., доцент кафедри фізичного виховання та спорту Харківського національного університету.
Литвиненко Ольга Олександрівна, к. філол. н., доц., доцент Національного фармацевтичного університету, м. Харків.
Литвиненко Юлія Вікторівна, Громадська організація «Наш час».

Лінник Валентин Олексійович, к. мед. н., асистент кафедри педіатрії 2 ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Лотфі Гаруді Галина Степанівна, здобувач, викладач кафедри іноземної мови Національного університету «Львівська політехніка».
Лукач Олена Євгеніївна, кандидат у майстри спорту з волейболу, викладач кафедри фізичного виховання та спорту Навчально-спортивного комплексу Київського національний університету імені Тараса Шевченка.
Лупак Наталія Миколаївна, к. філол. н., докторант кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.
Лушня Святослав Леонідович, к. мед. н., асистент кафедри травматології та ортопедії ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Ляліна Анастасія Юріївна, викладач ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Мазур Оксана Іванівна, к. пед. н., викладач кафедри іноземних мов ТНПУ ім. В. Гнатюка.
Макаренко Михайло Васильович, д. мед. н., проф., завідувач кафедри акушерства та гінекології ПО Національного медичного університету імені О.О.Богомольця, м. Київ.
Макарчук Олена Геннадіївна, к. і. н., доц., доцент кафедри журналістики та засобів масової комунікації Інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка».
Маленко Я.В., к. біол. н., доцент кафедри «РАОП» Криворізького національного університету.
Маленюк Тетяна Володимирівна, к. н. фіз.вих., доц., доцент кафедри теорії та методики олімпійського і професійного спорту Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.
Маляр Любов Василівна, к. пед. н., доц., доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Ужгородського національного університету.
Маначина Ірина Сергіївна, викладач української мови та літератури Коледжу промислової автоматики та інформаційних технологій Одеської національної академії харчових технологій.
Мартинова Лілія Іванівна, д. мед. н., доцент кафедри акушерства та гінекології ПО Національного медичного університету імені О.О.Богомольця, м. Київ.
Марченков Михайло Костянтинович, доцент кафедри танцювальних видів спорту, фітнесу і гімнастики Харківської державної академії фізичної культури.
Марчик Валентина Іванівна, к.біол.н., доц., доцент кафедри фізичної культури та методики її навчання Криворізького державного педагогічного університету.
Маслак Ганна Сергіївна, д. біол. н., зав. кафедри біологічної та медичної хімії ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Маслак Ганна Сергійовна, д. біол. н., доц., зав.кафедри біохімії та медичної хімії ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Маслій Олег Миколайович, к. пед. н., с. н. с., заступник начальника академії з навчальної роботи Одеської військової академії.
Мелентьєва Тетяна Миколаївна, к. культурології, доц., доцент кафедри філософії та соціології Національного фармацевтичного університету.
Мелюх Ольга Віталіївна, студентка 5 курсу, 2-го медичного факультету, групи 202 ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Меньшов Юрій Валентинович, к. т. н., доцент кафедри фізики НТУ «ХПІ».

Мешерякова Ірина Вікторівна, аспірант, асистент кафедри безпеки життєдіяльності Придніпровської державної академії будівництва та архітектури.
Микало Валентина Андріївна, викладач ВКНЗ «Володимир-Волинський педагогічний коледж ім. А.Ю. Кримського».
Мироненко Олена Валеріївна, к. мед. н., доц., доцент кафедри внутрішньої медицини 1 ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Михайлов Валерій Олександрович, зав. відділенням Коледжу ракетно-космічного машинобудування Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Мініна Ніна Сергіївна, к. філол. н., викладач кафедри іноземних мов Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова.
Морозова Оксана Миколаївна, старший викладач кафедри медичної та біологічної фізики і медичної інформатики Харківського національного медичного університету.
Москаленко Ольга Володимирівна, к. психол. н., старший викладач кафедри психології і педагогіки Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».
Мукан Наталія Василівна, д. пед. н., проф., завідувач кафедри іноземних мов Національного університету «Львівська політехніка».
Мукомел Софія Євгеніївна, студентка факультету Соціальної педагогіки і психології 2 курсу, спеціальності «Психологія» Запорізького національного університету.
Муравйова Олена Миколаївна, старший викладач кафедри іноземних мов Харківського державного університету харчування та торгівлі.
Науменко Світлана Олександрівна, к. пед. н., с.н.с., старший науковий співробітник відділу моніторингу та оцінювання якості загальної середньої освіти Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України.
Недєлько Любов Олександрівна, студентка групи ПЛТ-17 ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля».
Нескоромна Наталія Владиславівна, к. мед. н., доц., доцент кафедри «Анатомії людини» ОНМедУ, м.Одеса.
Несмашна Дар'я Романівна, студент групи ДК-15-1 факультету психології та спеціальної освіти Дніпровського національного університету ім. Олеся Гончара.
Нестеренко Оксана Володимирівна, к. т. н., доц., доцент кафедри «РАОП» Криворізького національного університету.
Нетьосов Сергій Іванович, к. пед. н., доц., завідувач кафедри педагогіки та спеціальної освіти Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Нікогосян Ольга Олександрівна, к. політ. н., доцент кафедри соціальних теорій Коледжу економіки та соціальної роботи Одеського національного університету імені І.І.Мечникова.
Нікольченко Юзеф Мойсейович, доц., доцент кафедри культурології та інформаційної діяльності Маріупольського державного університету.
Новік Галина Миколаївна, практичний психолог Запорізького авіаційного коледжу ім.О.Г.Івченка.
Новоженіна Людмила Иванівна, к. мед. н., асистент кафедри «Пропедевтика внутрішніх хвороб» ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Оболонська Ольга Юріївна, асистент кафедри педіатрії 2 ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Однороманенко Марина Володимирівна, викладач-стажист Таврійського державного агротехнологічного університету.
Омельченко Ганна Олександрівна, студентка 2 курсу ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».

Онищенко Наталія Григоріївна, асистент кафедри безпеки життєдіяльності та інженерної екології Харківського національного університету будівництва та архітектури.
Опалева Олеся Игоревна, студентка Высшей школы русской и зарубежной филологии имени Льва Толстого Казанского (Приволжского) федерального университета.
Орендарчук Галина Олексіївна, к. філос. н., доц., доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій (м. Київ).
Осаула Вадим Олександрович, викладач кафедри зв`язків з громадськістю та журналістики Київського національного університету культури і мистецтв.
Павлова Олена Олексіївна, д. мед. н., проф., професор кафедри патологічної фізіології ім Д.О.Альперна Харківського національного медичного університету.
Павлюченко Тетяна Едуардівна, студентка 3 курсу ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Пахольчук Тетяна Миколаївна, к. мед. н., доцент кафедри дитячих інфекційних хвороб Запорізького державного медичного університету.
Пелипенко Лариса Борисівна, к. мед. н., доц., доцент кафедри гістології, цитології та ембріології Української медичної стоматологічної академії, м. Полтава.
Переверзєва Світлана Василівна, викладач кафедри фізичної культури та методики її навчання Криворізького державного педагогічного університету.
Писаревська Кіра Олександрівна, к. мед. н., асистент кафедри внутрішньої медицини №3 ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Писаревська Ольга Василівна, к. мед. н., доцент кафедри внутрішньої медицини №3 ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Письменний Олександр Миколайович, старший викладач кафедри фізичної культури та методики її викладання Криворізького державного педагогічного університету.
Підгаєцька Анна Віталіївна, аспірант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичини.
Пінчук Ірина Олександрівна, к. пед. н., доцент кафедри теорії і методики початкової освіти, докторант кафедри педагогіки і психології початкової освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.
Пічурін Валерій Васильович, к. психол. н., доц., завідувач кафедри фізичного виховання Дніпровського національного університету залізничного транспорту ім. акад. В.Лазаряна.
Пічурін Віктор Васильович, к. мед. н., доцент кафедри фізичного виховання та спорту Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Плаксіна Оксана Іванівна, к. філос. н., доц., доцент кафедри філософії та політології ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва і архітектури».
Поліщук Любов Миронівна, старший викладач кафедри здоров'я людини та цивільної безпеки Одеського університету ім. І.І. Мечникова.
Поліщук Тетяна Ігорівна, старший викладач кафедри бібліотекознавства та інформології Інституту журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка.
Пономаренко Наталя Сергіївна, старший викладач кафедри медичної та біологічної фізики і медичної інформатики Харківського національного медичного університету.
Пономарьова Лариса Валеріївна, викладач історії Запорізького авіаційного коледжу ім.О.Г.Івченка.
Попадич Олена Олександрівна, к. пед. н., доц., доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи ДВНЗ «Ужгородський національний університет».
Попіль Лілія Богданівна, викладач культурології Чортківського державного медичного коледжу.

Попова Наталія Олександрівна, аспірант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка; завідувач навчально-методичного підрозділу, викладач Кіровоградського медичного коледжу імені Є. Й. Мухіна.
Попович Наталія Михайлівна, д. пед. н., проф., завідувач кафедри педагогіки музичної освіти і виконавського мистецтва Мукачівського державного університету.
Порохня Наталія Григорівна, к. мед. н., асистент кафедри педіатрії 2 ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Посипайло Ілля Валерійович, студент 3-го курсу спеціальності «Обслуговування комп'ютерних систем і мереж» Запорізького авіаційного коледжу ім.О.Г.Івченка.
Потапова Наталія Миколаївна, к. е. н., доц., доцент кафедри економіки підприємств Приазовського державного технічного університету, студентка ОКР «Магістр» спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Маріупольського державного університету.
Поцелуйко Владислава Олегівна, студентка ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Приходько Тетяна Павлівна, к. пед. н., доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Продан Ірина Володимирівна, к. пед. н., доцент кафедри дизайну ДЗ «Луганський національний університет ім. Т. Шевченка».
Прокоп'єва Ганна Вадимівна, вчитель-логопед КЗ «ДНЗ (ясла-садку) №3 КТ» КМР, м. Кривий Ріг.
Прокопчук Юрій Олександрович, д. т. н., доц., професор кафедри інформаційно-вимірювальних технологій та систем ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури».
Птахіна Ольга Миколаївна, к. пед. н., доцент кафедри публічної служби та управління навчальними й соціальними закладами Луганського національного університету імені Тараса Шевченка м.Старобільськ.
Пурцхванідзе Ольга Вахтангівна, к. філос. н., доцент кафедри соціології, філософії і права Одеської національної академії харчових технологій.
Рабіч Олена Вікторівна, к. т. н, доц., доцент кафедри безпеки життєдіяльності Придніпровської державної академії будівництва та архітектури.
Ракітянська Людмила Миколаївна, к. пед. н., доцент кафедри методики музичного виховання, співу та хорового диригування ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет».
Рехтета Любов Олександрівна, к. пед. н., доцент кафедри початкової освіти факультету дошкільної та початкової освіти МНУ імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв.
Різник Альона Валеріївна, к. мед. н., асистент кафедри педіатрії 2 ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Рублевська Надія Іванівна, д. мед. н., проф., зав. кафедри гігієни та екології ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Руда Оксана Василівна, к. і. н., старший науковий співробітник відділу новітньої історії Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.
Руденко Юлія Юріївна, к. політ. н., доц., доцент кафедри національної безпеки Національної академія Служби безпеки України.
Ружевич Яна Ігорівна, к. пед. н., старший викладач кафедри германської філології та перекладу Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського.
Рукін Олексій Сергійович, к. фіз.-мат. н., асистент кафедри медичної та біологічної фізики і медичної інформатики Харківського національного медичного університету.

Сабадаш Юлія Сергіївна, д. культурології, проф., завідувач кафедри культурології та інформаційної діяльності Маріупольського державного університету.
Савич Анжеліка Вікторівна, старший викладач кафедри філософії та політології НметАУ, Дніпро.
Савченко Сергій Володимирович, к. і. н., доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності Національної металургійної академії України.
Самойлов Сергій Петрович, ст. викладач Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту.
Самохвалова Анна Ігорівна, к. т. н., доцент кафедри безпеки життєдіяльності та інженерної екології Харківського національного університету будівництва та архітектури.
Самсоненко Світлана Володимирівна, асистент кафедри педіатрії 2 ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Сафаргаліна-Корнілова Надія Асхатівна, к. мед. н., доц., доцент кафедри патологічної фізіології ім Д.О.Альперна Харківського національного медичного університету.
Сахаров Костянтин Анатолійович, кандидат у майстри спорту з футболу, викладач кафедри фізичного виховання та спорту Навчально-спортивного комплексу Київського національний університету імені Тараса Шевченка.
Світайло Світлана Валеріївна, к. пед. н., старший викладач кафедри академічного та естрадного вокалу Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка.
Семеняк Марина Володимирівна, викладач Дніпровського медичного інституту традиційної та нетрадиційної медицини.
Сімонова Тетяна Анатоліївна, к. мед. н., доцент кафедри внутрішньої медицини №3 ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Скибінський Станіслав Володимирович, к.е.н., професор кафедри маркетингу Львівського торговельно-економічного університету.
Скидан Марина Сергіївна, викладач кафедри українознавства та латинської мови Національного фармацевтичного університету, м.Харків.
Сладкова Людмила Михайлівна, к. мед. н., доц., доцент ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Слободяник Геннадій Іванович, майор м/с резерву ЗСУ, д. психол. н., к. мед. н., доцент кафедри медичної біології та теоретичної медицини МАУП, спеціаліст вищої категорії, м. Київ.
Смолікевич Надія Романівна, асистент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка.
Смотрова Наталія Григорівна, викладач кафедри мікробіології ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Соза Відал Ана Катаріна, учениця групи 11-3 КЗО «Міський юридичний ліцей» Дніпровської міської ради.
Соловйова Наталія Володимирівна, учитель КЗ «Середня загальноосвітня школа №35» Кам'янської міської ради.
Соломчак Дмитро Богданович, д. мед. н., в.о. професора кафедри урології ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет».
Сосик Андрій Юрійович, к.т.н., доц., завідувач кафедри «Автомобілі» Запорізького національного технічного університету.
Старушкевич Галина Федорівна, провідний психолог лабораторії психофізіологічних досліджень ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».

Степанов Сергій Володимирович, аспірант кафедри гігієни та екології ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Стефіна Надія Василівна, к. пед. н., доц., доцент Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка.
Стояно Оксана Олександрівна, к. філос. н., доцент кафедри соціології, філософії і права Одеської національної академії харчових технологій.
Строчка Олена Борисівна, к. мед. н., асистент кафедри внутрішньої медицини 1 ДЗ «ДМА».
Сухолова Маріанна Анатоліївна, аспірантка Мукачівського державного університету.
Тайнолюб Богдан Миколайович, магістр професійної освіти за спеціалізацією металургія, випускник гуманітарного факультету Національної металургійної академії України.
Таран Ольга Миколаївна, к. мед. н., доц., доцент кафедри педіатрії 3 та неонатології ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Телеп Оксана Анатоліївна, заступник директора з навчальної роботи КВНЗ «Ужгородський коледж культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради.
Тимняк Зоряна Семенівна, викладач німецької мови Національного університету «Львівська політехніка».
Тищенко Ірина Валентинівна, к. мед. н., доцент кафедри ендокринології ДЗ «Дніпропетровська державна медична академія МОЗ України».
Тітова Олена Анатоліївна, к. пед. н., доц., доцент кафедри іноземних мов Таврійського державного агротехнологічного університету.
Ткач Леся Миколаївна, к. філол. н., доц., доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності Національної металургійної академії України.
Ткачук Ірина Павліна, здобувач кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимра Гнатюка.
Толстікова Олена Олександрівна, к. мед. н., доц., доцент кафедри педіатрії 3 та неонатології ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Трефілова Софія Вадимівна, студентка 2 курсу спеціальності «Прикладна лінгвістика» ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», м. Дніпро.
Трясак Наталія Сергіївна, викладач ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Турлюн Сергій Якимович, к. мед. н., доц., викладач кафедри мікробіології, вірусології, імунології та епідеміології ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Турута Олена Василівна, к. ю. н., доц., доцент кафедри філософії Харківського національного університету радіоелектроніки.
Усачова Олена Віталіївна, д. мед. н., проф., завідувач кафедри дитячих інфекційних хвороб Запорізького державного медичного університету.
Фатьянова Нонна Борисівна, к. фіз.-мат. н., доцент кафедри фізики НТУ «ХПІ».
Фесенко Олександр Володимирович, к. мед. н., доц., доцент кафедри внутрішньої медицини 1 ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Фоменко Ірина Анатоліївна, магістр за спеціальністю «Педагогіка вищої школи», старший викладач кафедри інженерної педагогіки Національної металургійної академії України.
Фунтікова Ольга Олександрівна, д.пед.н., проф., професор кафедри дошкільної освіти Маріупольського державного університету.

Фучила Олена Миколаївна, к. пед. н., доц., доцент кафедри іноземних мов Національного університету «Львівська політехніка».
Хавхун Марина Ігорівна, студентка 2 курсу спеціальності «Прикладна лінгвістика» ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», м. Дніпро.
Хамзина Шолпан Шапиевна, к. пед. н., проф., заведующий кафедрой «Окружающая среда и химические технологии» Инновационного Евразийского университета Республики Казахстан.
Ханюков Олексій Олексійович, д. мед. н., проф., зав. кафедри внутрішньої медицини №3 ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Хмель Станіслав Іванович, к. мед. н., викладач ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Хмельникова Людмила Іванівна, к. хім. н., доц., доцент кафедри біохімії та медичної хімії ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Хода Валерія Леонідівна, студентка гр.ДІ 01-15 Національної металургійної академії України.
Холодинська Світлана Миколаївна, к. філос. н., доц., доцент кафедри філософських наук та історії України ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет».
Холодкова Олена Леонідівна, д. мед. н., проф., завідувач кафедри «Анатомії людини» ОНМедУ, м.Одеса.
Хоменко Лідія Миколаївна, аспірант кафедри педагогіки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.
Худяков Олександр Євгенович, к. мед. н., доцент ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Цифрак Олександр Васильович, студент ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Чайковська Ганна Богданівна, к. біол. н., доц., доцент кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.
Черкасова Ольга Григорівна, к. мед. н., доц., доцент кафедри внутрішньої медицини 1 ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Черненко Галина Петрівна, к. біол. н., викладач кафедри біологічної та медичної хімії ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Чернікова Ірина Дем′янівна, аспірант Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.
Черняк Галина Анатоліївна, к. і. н., доц., доцент кафедри соціології, філософії і права Одеської національної академії харчових технологій.
Чумак Лариса Олександрівна, к. т. н, доц., доцент кафедри вищої математики Придніпровської державної академії будівництва та архітектури.
Чумаченко Інна Віталіївна, студентка Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
Шадріна Анна Василівна, к. пед. н., доцент кафедри суспільно-педагогічних дисциплін та менеджменту освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.
Шакенова Таттыгуль Жилкибаевна, старший преподаватель, магистр естественных наук Инновационного Евразийского университета Республики Казахстан.
Шаранова Юлія Володимирівна, викладач Національного технічного університету України «КПІ ім. Ігоря Сікорського», PhD здобувачка Інституту проблем виховання НАПН України.

Шаранова Юлія Володимирівна, викладач Національного технічного університету України «КПІ ім. Ігоря Сікорського», PhD здобувачка Інституту проблем виховання НАПН України.
Швай Роксоляна Іванівна, д. пед. н., проф., професор кафедри педагогіки та соціального управління Національного університету «Львівська політехніка».
Шевченко Олександр Анатолійович, д.мед.н., професор кафедри гігієни та екології ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Шепітько Володимир Іванович, д. мед. н., проф., завідуючий кафедрою гістології, цитології та ембріології Української медичної стоматологічної академії, м. Полтава.
Шепотько Ксенія Олегівна, студентка Університету імені Альфреда Нобеля.
Ширикіна Міра Вікторівна, к. мед. н., асистент кафедри педіатрії 2 ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».
Шкор Лидия Александровна, кандидат искусствоведения, доцент кафедры музыкально-педагогического образования Белорусского государственного педагогического университета им. М. Танка.
Шокало Юлія Миколаївна, к. і. н., доц., керівник гуртків Рівненської Малої академії наук учнівської молоді.
Штронда Ольга Олексіївна, студентка, Вільхівецька філія опорного навчального закладу Іванівського НВК «І-ІІІ ступенів – дитячий садок».
Юрченко Ольга Андріївна, к. і. н., доц., доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, м. Київ.
Юсупов Вадим Олегович, викладач кафедри іноземних мов Одеського національного медичного університету.
Юшкевич Юлія Сергіївна, к. філос. н., старший викладач кафедри філософії, історії та політології Одеського національного економічного університету.
Ямшинська Наталія Валентинівна, викладач кафедри англійської мови технічного спрямування №2 Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».
Ярошенко Анна Сергіївна, студентка психолого-педагогічного факультету, 3 курсу, групи ПНІ-16 Криворізького державного педагогічного університету.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ І. **ВИЩА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ. РОЛЬ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ** 3

Василюк А. В. До проблеми визначення якості вищої освіти 3

Дробуш І. В. Перспективи розвитку правничої освіти в Україні 4

Котвіцька А. А., Кайдалова Л. Г. Безперервний професійний розвиток викладачів в системі фармацевтичної освіти як запорука якісної підготовки фахівців охорони здоров'я 6

Криштанович М. Ф. Методика навчання права у закладі вищої освіти з використанням інфомаційно-комунікативних технологій. 7

Кубрак С. В. Навчання іноземній мові з використанням засобів інформаційних технологій 9

Задорожна М. О. Вплив комунікативних здібностей викладача на ефективність засвоєння матеріалу студентами 11

Володько М. В., Шокало Ю. М. Соціальний захист студентів закладів вищої освіти І-ІІ рівнів акредитації. 13

Ільчишин Н. М., Тимняк З. С. Методичні засади розвитку усного мовлення у студентів вищих навчальних закладів 14

Жовтоніжко І. М., Бойко Л. Ю. Особливості формування світоглядної культури майбутніх фахівців під час вивчення математичних дисциплін 15

Грицак Н. Р. Роль діалогу культур у формуванні гуманістичних цінностей майбутнього учителя зарубіжної літератури. 17

Дударєв О. А. Напрямки формування та реалізації інновацій в системі вищої освіти 19

Жук Л. В. Декомпозиція системи наукової і науково-технічної діяльності закладу вищої освіти 20

Микало В. А. Самостійна робота студентів як інструмент оволодіння майбутньою професією. 21

Шаранова Ю. В. Критичне мислення у вихованні громадянськості студентів у США 23

Рехтета Л. О. Підготовка майбутніх фахівців початкової освіти до формування здоров'язбережувальної компетентності у молодших школярів засобами народної педагогіки. 24

Ракітянська Л. М. Коефіцієнт емоційного інтелекту - пріоритет XXI століття. 26

Савич А. В. Алгоритм формування творчої особистості студента у соціокультурному середовищі. 28

Тітова О. А. Підготовка майбутніх агроінженерів у творчому освітньому середовищі. 30

Плаксіна О. І. Дидактична взаємодія і типи навчання у вищій школі. 31

ІПінчук. О. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до навчання учнів англійської мови в контексті реалізації концепції «Нова українська школа» 34

Попадич О. О. До питання особливостей професійної підготовки менеджера дошкільної освіти у класичному університеті 35

Ламза Н. В. Обучение основам коммуникативных навыков студентов Медицинской академии 36

Продан І. В. Особливості підготовки студентів-дизайнерів в системі дистанційної освіти 37
Галатюк М. Ю., Галатюк Ю. М. Педагогічний зміст когнітивно-теоретичного компонента в структурі спортивної культури студента. 39
Аврахова Л. В. Освіта, компетентність і креативність інженера як фактори інноваційного розвитку України. 40
Бабаліч В. А. Аналіз пріоритетних умінь в контексті сформованості соціальної компетентності сучасного фахівця. 46
Блохіна І. О. Соціальна відповідальність вищих навчальних закладів в умовах глобальних змін 48
Барабаш О. В. Перспективи розвитку вищої освіти. 49
Боровик М. В. Проблеми сучасної вищої освіти в Україні 50
Балук Н. Р., Басій Н. Ф., Скибінський С. В. Маркетингові дослідження вітчизняного ринку освітніх послуг. 51
Черкасова О. Г., Гарагуля Г. А. Сучасні педагогічні технології в навчанні студентів-медиків 53
Ханюков О. А., Гетман М. Г., Лакіза Т. В., Сімонова Т. А., Писаревська О. В. Атестація випускників медичної академії з використанням елементів ОСКІ (об'єктивного структурованого клінічного іспиту) 54
Усачова О. В., Пахольчук Т. М. Впровадження сучасних методів викладання на кафедрі дитячих інфекційних хвороб 56
Птахіна О. М. Забезпечення якості вищої освіти в України в умовах євроінтеграції. 59
Smolikevych N. R. Progressive Pedagogical Practice in us Universities 62
Aharkov S. F., Tolstikova O. O. To the Question of International Integration of Ukranian Higher Medical Education. 63
Приходько Т. П., Артеменко А. О. Проблеми розвитку вищої освіти в Україні як ланки світового педагогічного простору. 65
Костіцька І. О., Соломчак Д.Б., Волошин М.М. Впровадження принципів доказової медицини у навчальний процес викладання на клінічній кафедрі. 66
Ковтуненко Р.В., Бордій Т.А., Толстікова О.О., Аліфанова С.В., Таран О.М. Шляхи удосконалення навчального процесу з педіатрії на випускаючій кафедрі Медичної академії. 67
Рублевська Н. І., Шевченко О. А. Крамарьова Ю.С., Кулагін О.О., Степанов С.В. Використання кейс-методу як інтерактивної форми навчання при вивченні гігієнічних дисциплін 69
Недєлько Л. О. Вища освіта в Україні: політичний вимір. 70
Конопкіна Л. І., Фесенко О. В., Мироненко О. В., Ботвінікова Л. А., Губа Ю.В. Роль мотивації у підвищенні ефективності навчання в інтернатурі 72
Хмельникова Л. І., Маслак Г. С., Більчук В. С. Професійна спрямованість змісту навчання хімічним дисциплінам у системі підготовки провізора. 75
Дьома Н. С. Латинська юридична термінологія як складова професійної компетенції майбутнього фахівця. 76
Юсупов В. О., Леник Р. Г. Высшее образование: проблемы и перспективы развития 77

Ханюков О. О., Кравченко О. І., Єгудіна Є. Д., Писаревська К. О. Перший досвід проведення випускного іспиту студентів медичного вищого навчального закладу з використанням методики ОСКІ (об'єктивного структурованого клінічного іспиту). 79
Підгаєцька А. В. Співпраця студентів канадського університету Торонто з громадою 81
Маслак А. С., Черненко Г. П., Долгих А. В. Роль межпредметных связей в формировании клинического мышления у студентов-медиков при изучении биологической химии. 82
Кузьміна І. Ю., Сафаргаліна-Корнілова Н.А., Павлова О.О. Проблеми та перспективи вищої медичної освіти у фаховій підготовці майбутніх лікарів. 83
Кий-Кокарєва В. Г., Гриценко Л. О. Адаптація іноземних студентів як чинник впливу на рівень та ефективність їх навчання 85
Самохвалова А. І., Онищенко Н. Г. Вища екологічна освіта в Україні та принципи її якісного забезпечення. 86
Безруков А. В. Роль Філологічної освіти в глобалізаційних та глокалізаційних процесах 87
Безруков А. В. Роль філологічної освіти в глобалізаційних та глокалізаційних процесах. 88
Нікогосян О. О. Вплив викладання політології в ЗВО на формування політичної культури молоді 90
Орендарчук Г. О. Філософська освіта в умовах економічного тоталітаризму . . 91
Юшкевич Ю. С. Гуманізація вищої освіти - імператив сьогодення. 92
СЕКЦІЯ ІІ. **СУЧАСНА ОСВІТА: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД, МЕТОДОЛОГІЯ, ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА. ГЕНДЕРНА ОСВІТА** 94
Швай Р. І. Застосування тренінгу творчості для підготовки фахівців у закладах вищої освіти. 94
Кравченко А. О. Експериментальна перевірка ефективності методики диференційованого формування англійськомовної лексичної компетентності в читанні у майбутніх філологів. 95
Прокопчук Ю.О., Самойлов С.П. Когнітивний поворот сучасної науки і формування нових комп'ютерно-орієнтовних парадигм в освіті. 97
Дев'ятко Н. В. Радянські світоглядні маркери і коди у тексті підручників для учнів молодшого шкільного віку. 99
Маслій О. М. Інформаційні технології у підготовці майбутніх офіцерів ракетно-артилерійського озброєння 100
Абарбарчук В. В., Здоровенко О. Л., Абарбарчук Л. М. Оптимізація навчання через використання засобів сучасних педагогічних технологій. 102
Boiko A. E. The out-of-School-Education of Humanitarian Direction: The Approaches of Modernization. 104
Білянська І. П. Особливості екстенсивного аудіювання як виду самостійної роботи студентів 105
Абдушукурова А. Т. Проблема перевода компьютерной терминологии. 107
Амерідзе О. С., Крюкова Є. С. Гейміфікація в освіті. 108

Knigavko V. G., Zaytseva O. V., Bondarenko M. A., Rukin O. S., Ponomarenko N.S., Batyuk L.V., Morozova O. M. Development of Medical Information Science Competences for English-Speaking Foreign Students at the Department of Medical and Biological Physics and Medical Informatics. 110
Гоголь А. Я. Специфіка формування вокально-хорових навичок молодших школярів. 111
Визир М. А. Концепция лидерства в сфере образования. 113
Гавриляк І. С. Тенденції у розвитку підходів до навчання іноземних мов в Україні. 115
Вадаська С. В. Дистанційне навчальне середовище для викладання іноземної мови професійного спрямування. 116
Гармаш О. М. **ДО** Проблеми визначення поняття «тьюторський супровід». . . . 118
Герешко О. В. Технології стрім у навчальному процесі. 119
Васильєва М. П. Особливості викладання іноземної мови слухачам похилого віку. 120
Глущук С. П. Особливості методики викладання дисциплін машинобудівного профілю. 122
Єфімова О. М. Організація педагогічної діяльності викладачів в сучасних умовах підготовки військових фахівців у вищих навчальних закладах. 124
Дем'яненко О.Є. Професійна мобільність майбутнього педагога: педагогічний аспект. 125
Зарудко Т. П. Можливості застосування інформаційно-комунікативних технологій при вивченні хімії. 127
Жержова Т.А. Оптимизация учебного процесса на клинической кафедре медицинского вуза в связи с переходом на современные государственные образовательные стандарты. 128
Ієвлєв О.М. Визначення структури моделі професійно-педагогічної мобільності майбутнього викладача. 129
Жержова Т. А. Личность педагога как проявление ее гендерного воспитания в вузе. 131
Кабанов В. І., Бурмага В. П. Педагогічна практика як фактор професійного становлення судента-історика. 132
Karasyova O. V. English Educational Video as a Tool of Students' Independent Thinking Activation 135
Кнобель О. Т., Безпалько Н. А. Використання ґаджетів у навчанні - не проблема, а необхідність. 136
Кірєєва Т. В., Басіна Б. О., Кравченко Н. К. Навчально-виробнича практика: від теоретичних знань до практичних навичок. 138
Кива В. Ю. Діагностування розвиненості інформаційно-комунікаційної компетентності викладачів системи військової освіти. 141
Кастро Родригес А. Х., Гордиенко Н. В. К вопросу о создании современного учебника испанского языка для факультетов испанского перевода в вузах Украины. 146
Коберняк И. С. Культурные аспекты изучения иностранных языков. 150
Галущак І. В., Меньшов Ю. В., Фатьянова Н. Б. Модернізація лабораторної роботи з фізики «Теплове випромінювання» 151

Криштаносова Е. А. Преподавание дисциплин культурологического цикла: методологический аспект. 153
Кривець Ю. О. Новітні освітні технології в процесі викладання англійської мови за професійним спрямуванням 154
Колосова Л. М. Ключові компетенції у професійній діяльності методистів науково-методичних установ. 156
Коршевнюк Т. В. До проблеми формування змісту біологічної освіти у профільній школі. 157
Костащук О. І. Теоретичні засади виховання почуття честі молодших школярів у позаурочній діяльності. 159
Ксендзенко О. П. Формування професійної спрямованості змісту курсу фізики в професійно-технічному коледжу**.** 161
Лисенко Н. О. Презентація навчального посібника для іноземних студентів «Вивчаймо українську», розробленого викладачами кафедри українознавства та латинської мови Національного фармацевтичного університету. 163
Бермас Л. І., Бермас О. М. Іноземна мова як засіб професійної підготовки у медвузі. 164
Архипова В.О., Муравйова О.М. Оптимізація процесу навчання іноземної мови у технічних ЗВО за допомогою інформаційно-комунікативних технологій. 165
Колдунов В. В., Клопоцький Г. А., Козлова Ю. В., Канюка Г.С., Старушкевич Г.Ф. Дослідження впливу психофізіологічних особливостей на успішність навчання на кафедрі патологічної фізіології ДЗ «ДМА» студентів ІІІ курсу. 166
Гарагуля Г. А., Черкасова О. Г. Симуляційні технології навчання стдентів 4 курсу на кафедрі внутрішньої медицини. 167
Корніленко М. О., Трясак Н. С., Хмель С. І. Значення професійних компетенцій з патофізіології у підготовці студентів стоматологічного факультету ДЗ «ДМА». 168
Boiko S. O., Volkova O.A. Teaching Monologue Speech to Engineering Students . . 169
Борисова Т. П., Бадогіна Л. П., Вакуленко Л. І., Ширикіна М. В., Оболонська О.Ю. Сучасні підходи у формуванні професійної компетентності майбутніх лікарів 171
Довгаль М. А., Ляліна А. Ю., Худяков О. Є. Компетентнісний підхід у викладанні патологічної фізіології студентам стоматологічного факультету. 172
Колесник Г. О. Роль і функції гумору в процесі навчання іноземної мови студентів технічних спеціальностей 173
Литвиненко О. О. Комунікативний підхід при укладанні навчального посібника з української мови для іноземних студентів. 174
Лупак Н. М. Інтермедіальні аспекти комунікації в площині мистецької освіти. 176
Мазур О. І. Формування іншомовної комунікативної компетенції у студентів немовних спеціальностей. 177
Макаренко М. В., Мартинова Л. І., Дабіжа Л. П., Громова О.Л., Говсєєв Д. О. Впровадження системи кейс-технологій як спосіб півдвищення якості викладання клінічних дисциплін в медичному ВУЗі. 178
Маначина І. С. Професійна термінологія як засіб формування мовленнєвої компетенції майбутнього фахівця. 180
Мініна Н. С. Роль сучасних візуальних засобів комунікації у навчанні іноземній мові. 182

Мукан Н. В., Фучила О. М. Роль наставництва у професійному розвитку вчителів - початківців загальноосвітніх шкіл на прикладі досвіду США, Великої Британії та Канади. 183
Науменко С. О. Тестові завдання у формі зовнішнього незалежного оцінювання як інструмент аналізу особливостей освітнього процесу з географії в гімназії. 184
Новік Г. М., Пономарьова Л. В. Роль арт-педагогіки у розвитку творчої особистості викладача і студента. 186
Однороманенко М. В. Case Study як інноваційний метод навчання спілкування іноземною мовою студентів не мовних ВНЗ. 187
Опалева О. И. Обучение аудированию на основе рекламных роликов: механизмы и упражнения. 190
Приходько Т. П., Несмашна Д. Р. Доцільність логопедичної роботи з дітьми молодшого шкільного віку. 192
Попіль Л. Б. Ділова гра як метод активного навчання у викладанні дисциплін гуманітарної підготовки. 194
Попова Н. О. Формування професійної позиції майбутнього медичного працівника в нових умовах фахової підготовки. 195
Попович Н. М. Підготовка фахівців з музичного мистецтва в умовах функціонування неперервної освіти. 196
Пурцхванідзе О. В., Стояно О. О. До проблеми розуміння людини в освітньому процесІ. 197
Різник А. В., Порохня Н. Г., Самсоненко С. В., Аллахвєрдієва З. С., Лінник В.О. Студентське наукове товариство та формування компетентної особистості майбутнього лікаря. 199
Ружевич Я. І. Твір зарубіжної літератури на практичному занятті як засіб міжкультурної комунікації. 200
Світайло С. В. Компетентнісна парадигма сучасної вищої професійної освіти. 202
Скидан М. С. Ігрові технології як засіб формування мовних компетентностей в іноземних студентів. 203
Соловйова Н. В. Використання елементів ейдетики на уроках в початковій школі. 205
Сосик А. Ю., Дударенко О. В. Впровадження дистанційного навчання в систему сервісного обслуговування сільскогосподарської техніки 207
Стефіна Н. В. Вплив музичного мистецтва на розвиток особистості: характерні особливості. 208
Тищенко І. В., Бондарева О. О. Аналіз обізнаності лікарів-інтернів з проблем артеріальної гіпертензії. 209
Тайнолюб Б. М., Фоменко І. А. Обізнаність студентів у питаннях етики вченого та етичних принципів наукового дослідження. 210
Сухолова М.А. Сучасні підходи до формування іміджу викладача вокалу. 214
Телеп О. А. Комунікаційний процес: у пошуках інтеграційних засад моделювання. 215
Чернікова І. Д. Виховання гуманітарної культури студентів вищих технічних закладів в умовах кризи глобалізації. 217
Трефилова С. В., Хавхун М. И. Возможность становления эмоционального интеллекта как самостоятельной дисциплины в учебных заведениях. 219

Холодкова О. Л., Нескоромна Н. В. Технології забезпечення навчального процесу на кафедрі анатомії. 221
Чайковська Г. Б., Кічор Т. В. Підготовка фахівців з початкової освіти до екологічного виховання учнів нової української школи. 222
Шепитько В. И., Лисаченко О.Д., Борута Н.В., Ерошенко Г. А., Пелипенко Л.Б., Єремина Н. Ф. Роль междисциплинарной интеграции в условиях подготовки иностранных студентов-медиков 224
Шепітько В. І., Лисаченко О. Д., Донець І. М., Григоренко А. С., Данилів О.Д. Особливості адаптації іноземних студентів до навчального процесу на кафедрі гістології, цитології та ембріології в УМСА. 225
Штронда О. О. Казка як ефективний засіб виховання дітей молодшого шкільного віку. 227
Ямшинська Н. В. Вивчення іноземної мови через призму психологічної готовності. 229
Лотфі Гаруді Г. С. Білінгвальна шкільна освіта в умовах двомовної освіти Англії та Уельсу. 230
Атрощенко Т. О. Національно-культурна ідентичність особистості в умовах глобалізації. 232
Базарова В. І. Історія шкільництва в Україні. 234
Волкова С. П. Освітня діяльність української інтелігенції в процесі націотворення у 1920-ті роки. 235
Горохівська Т. М. До питання розвитку професійно-педагогічної компетентності викладачів вищої школи Японії. 237
Івченко Р. В. Особливості впровадження технології Stream у дошкільних закладах. 238
Іванова К. А., Кулакова О. М., Мелентьєва Т. М. Дистанційна освіта у вищій школі. 240
Зламанюк Л.М. Інтерактивні ігри як ефективний освітній інструмент сучасного вчителя. 241
Комаров Д. Є. Нова українська школа як зміна ставлення до дитини. 243
Краєвська О. А. Реформування освітньої сфери в Україні в контексті імплементація угоди про асоціацію між Україною та ЄС. 244
Лисенко Г. І. Педагогічна думка в Україні в 1860-1870-ті рр. 245
Маляр Л. В. Вивчення української літератури в учительських семінаріях Закарпаття у 20-30-х рр. XX ст. як засіб формування національної свідомості молоді. 247
Нетьосов С. І. Шляхи вирішення суперечливих імперативів освіти. 249
Прокоп'єва Г. В. Інтеграція lego-технології в роботу вчителя-логопеда закладу дошкільної освіти. 251
Руда О. В. Роль товариства «Шуль-культ» у піднесенні освітнього рівня євреїв міжвоєнної Польщі. 252
Ткачук І.П. Досвід просвітянської праці для розвитку шкільництва на Волині у першій третині XX ст. 254
Фунтікова О.О. Педагогічна освіта як система самоорганізації та саморозвитку в соціокультурному просторі. 255
Хоменко Л. М. Етапи розвитку іншомовної освіти у аграрних закладах вищої освіти України (друга половина XX ст.). 257

Черняк Г.А. Діалектика академічної доброчесністі і соціальної відповідальності педагога закладу вищої освіти. 258
Шкор Л.А. Педагогика в поиске новых тем: история неинституализированной практики художественного образования. 259
Домнічев М.В., Нестеренко О.В., Близнюкова О.Ю., Маленко Я.В. Використання даних супутникового моніторингу для контролю стану поверхонь хвостосховищ. 261
Васильченко О. І. Гендерна освіта студентів університету як навчальний досвід. 262
Ібрагімова Н. С., Бразуль-Брушковський Є. Г. Трансґресія ґендерного підходу в освіті. 263
Крученова В. М. Гендерна освіта в контексті сучасних освітніх процесів 264
Хамзина Ш.Ш., Шакенова Т.Ж. Гендерное образование в современных образовательных процессах Республики Казахстан. 266
Мукомел С.Є., Іщук О.В. Особливості усвідомлення та прийняття рішення розкрити свою сексуальну орієнтацію ЛГБТ-підлітками. 267
СЕКЦІЯ III. **ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА В СИСТЕМІ ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ. 271**
Богданова Н. М., Лукач О. Є. Формування світогляду студентів щодо здорового способу життя. 271
Гаврилюк У. Д., Бачинська Н. В. В. Студентський спортивний рух. 273
Гайова О. В. Формування мотиваційно-ціннісного ставлення до фізичної культури студентів гуманітарного ВНЗ 274
Данило Л. І. Класифікація сучасних фітнес-програм у фізичному вихованні студенів. 276
Дейнеко А. Х., Марченков М. К. Організаційно-педагогічні умови формування здорового способу життя у школярів. 277
Киселевська С. М. Програма оздоровчого тренування для студентів спеціальної медичної групи. 280
Корогод Л. П. Динаміка формування уявлення про феномен спортивної культури особистості у сучасної молоді. 282
Духнова Л. М. Спорт - як метод профілактики асоціальної поведінки молоді. . . 284
Козатек А. І. Спорт - явище культурного життя. 285
Гасан К. Р., Горпинич О. О. Теоретичні аспекти ролі фізичної культури в процесі соціалізації студентської молоді та досвід зарубіжних країн. 287
Крамаренко В. Є., Сахаров К. А., Богданова Н. М. Фізична культура в професійній діяльності випускників закладів вищої освіти. 288
Литвиненко А. М. Національний вид спорту - хортинг в системі фізичного виховання студентів. 290
Письменний О. М., Ярошенко А. С. Впровадження олімпійської освіти в навчально-виховний процес студентів КДПУ. 291
Маленюк Т. В. Елементи дистанційного навчання у процесі вивчення студентами дисципліни «Інтенсифікація фізичного виховання у закладах освіти». . . . 294
Марчик В. І., Карпов В. І., Переверзєва С. В. Вплив основних мотивів на вибір професії вчителя фізичної культури. 295
Пічурін В. В. Особистісна тривожність студентів спеціального відділення. 296

Пічурін В. В., Вершиніна Л. К., Чумаченко І. В. Порушення постави серед студентів Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. 298
Поліщук Л. М., Кавецький А. О. Фізична культура в системі гуманітарних наук. 299
СЕКЦІЯ IV. **НАУКА ТА ТЕХНІКА У СВІТІ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ.** 301
Бугрій В. С. Становлення організаційних засад історичної науки у педагогічних інститутах України (30-ті рр. XX ст.). 301
Руденко Ю. Ю. Форми та проблеми популяризації науки в Україні та світі. . . . 302
Михайлова В. О., Кір'янов В. А. Наука та техніка у світі: історія та сучасність. 303
Новоженина Л. И., Павлюченко Т. Э. Современные методы инструментальной диагностики ишемической болезни сердца в Украине и в мире. 305
Лушня С. Л. Меры предосторожности при проведении артоскопического компрессионного артродеза голеностопного сустава. 307
Ковиза К. С., Дружко Ю. В. Моделювання ігрового об'єкта з використанням програм zbrush та blender. 308
Слободяник Г. І. З власного досвіду організації медичного та кадрового забезпечення військової частини в 3500 - а 2227 (40 окремої артилерійської бригади - 40 ОАБр). 309
Кучеренко В. О., Поцелуйко В. О., Турлюн С. А. Хвороба лайма як елементарна інфекція на території України. 314
Гура Д. Г., Заяць Г. В., Чумак Л. О. Вплив умов експлуатації на технічний стан автомобіля. 315
Рабіч О.В., Чумак Л.О., Мещерякова І.В. Можливості використання природного освітлення в Придніпровському регіоні. 317
Вакуленко Я. І., Посипайло І. В., Дружко Ю. В. Проблеми побудови штучної нейронної мережі 318
Купалов Сухайл, Сладкова Л. М. Вирус краснухи и его тератогенное действие. 319
Евтушенко И. В., Смотрова Н. Г. Проказа в третьем тысячелетии: мифы и реальность. 320
Лушня С. Л. Ретроспективний аналіз результатів лікування переломів плечової кістки. 321
Домнічев М. В., Нестеренко О. В., Близнюкова О. Ю., Білаш В. В. Проблеми викладання дисципліни «Захист вітчизни» 322
Купалов Сарварбек, Сладкова Л. М. К микробиологическому мониторингу кори. 324
Цифрак О. В., **Сладкова** ***Л. М.*** Вірусні гепатити: актуальність проблеми та шляхи її вирішення**.** 324
Смотрова Н. Г., Омельченко Г.О. Проблемы репродуктивного здоровья. 325
Галкіна А.А., Мелюх О.В. Дараган Г.М. Семеняк М.В. Сучасні методи лабораторної діагностики латентної туберкульозної інфекції. 327
Лушня С.Л. Тромбоэмболические осложнения при медиальных переломах шейки бедренной кости. 328
Лабуткина Т.В., Саенко И.А., Шабазов Д.И., Кузьмин М.А. На пороге качественного скачка в практическом освоении близкого космоса: прогресс технических решений и новое мышление человечества. 329
Дєтков М.О. Діагностика та попередження лепри на сучасному етапі. 331

СЕКЦІЯ V. **ДОСЯГНЕННЯ НАУКИ У ГАЛУЗІ КУЛЬТУРОЛОГІЇ, ПСИХОЛОГІЇ, ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ** 333
Гамалія К.М. Концепція міста-саду у світлі сьогодення. 333
Гаврилова А.Н. Семиотический метод как инструмент компаративного искусствоведения. 334
Греджева Н.О. Веб-сайт шкільної бібліотеки як візитівка в інформаційному просторі. 336
Жалко Т.Й. Голографія як спеціальний засіб захисту документів від підробок . 338
Курило Н.О. Особливості знищення кадрової документації. 340
Чжохуэй Ли Тема труда в песенном наследии Ние Эра. 342
Макарчук О.Г. Партійні ЗМІ у крос-медійному просторі сьогодення 344
Осаула В. О. Реклама як об'єкт дослідження соціальних наук: вітчизняний досвід. 345
Поліщук Т. І. Створення бібліотеки аудіокниг українською мовою: від ідеї до реалізації. 346
Потапова Н.М. Літературний музей як інформаційно-культурний центр регіону. 348
Бєлікова В.В. Музика для дітей у творчості українських композиторів. 349
Акіншина І.М. Культура Донбасу у висвітленні регіональною пресою 1941-1943 рр. 350
Апшай М.В. Регіональні бібліотеки у сучасному культурному просторі: використання внутрішнього потенціалу. 353
Сабадаш Ю. С., Нікольченко Ю. М. Пакт Реріха - фундамент майбуття культурної спадщини людства. 354
Відал А.К. Соза Міжнародний імідж Франції: культурний аспект. 356
Ткач Л. М., Савченко С.В., Хода В.Л. Термінологічні універсалії документознавства. 357
Холодинська С. М. Творчі пошуки А. Бергсона та М. Семенка (порівняльний аналіз) 359
Шадріна А.В. Закони краси в педагогіці народів Середньої Азії. 361
Shepotko K. O. Myth Design Techniques Used in Politics. 363
Юрченко О.А. Досвід збереження національно-культурної спадщини Державним музеєм авіації України ім. О. К. Антонова. 364
Делова Л. А. Формирование продуктивного стиля общения - важная задача педагога. 366
Коваль Ю. І., Зарембо Н. О. Эффективное формирования экипажа морских судов с помощью метода социометрии 367
Литвиненко Ю. В. Прогностична компетентність як запорука успіху особистості в сучасному світі. 369
Москаленко О.В. К исследованию проблемы смысловой сферы и жизнестойкости личности. 370
Строчка Е.Б., Эйнер К.Н. Особенности эмпатических способностей и выраженность генерализованного тревожного расстройства у студентов медиков ГУ «ДМА» 372
Інформація про авторів 374

Proceedings of the International Scientific Conference
Education and Science in a Changing World: Problems and Prospects for Development
Dnipro, Ukraine
March 29-30, 2019
Part I

Scientific editor
Prof. Oleksandr Vysotskyi

Наукове видання

Науковий редактор: *О.Ю.Висоцький*

О 72 Освіта і наука у мінливому світі: проблеми та перспективи розвитку. Матеріали Міжнародної наукової конференції. 29-30 березня 2019 р., м.Дніпро. Частина І. / Наук. ред. О.Ю.Висоцький. – Дніпро: СПД «Охотнік», 2019. – 400 с.

У збірник вміщено матеріали Міжнародної наукової конференції «**Освіта і наука у мінливому світі: проблеми та перспективи розвитку**», що присвячені осмисленню найбільш важливих наукових та освітніх проблем сучасності, окресленню перспектив їх вирішення, розробці стратегій подальшого розвитку наукового та освітнього потенціалу в світовому контексті, узагальненню досвіду викладання та визначенню шляхів реалізації виваженого підходу до оптимізації освітніх практик з огляду на нові виклики та кращі світові досягнення. Рекомендовано для студентів, аспірантів і викладачів вищих навчальних закладів, науковців.

СПД «Охотнік» В.С.
49040, м. Дніпро, Запорізьке шосе, буд.40, к. 194.
Код за ДРФО 1708213264
Свідоцтво И № 816689 від 01.01.2011.

Здано на складання 25.03.19. Підписано до друку 26.03.19. Формат 60х84/16.
Папір офс. Друк різографічний. Гарнітура Times. Умовн.друк.арк. 30,62.
Умовн.фарб.-відб. 30,62. Обл.-видавн. арк. 32,05. Наклад 300 прим. Зам. № О_1415

ФІДЖІ 2000